శ్రీ శివాభ్యాన్నమః

శ్రీ శివపురాణము

శ్రీ ముదిగొండ నాగవీరేశ్వర కవి

విరచితము

శ్రీ కింకవీంద్రఘటాపంచాననేత్యాది బిరుదాంచితులు శతావధానులునగు

బ్రహ్మశ్రీ చెళ్ళపిళ్ళ వేంకటశాస్త్రుల వారిచే

పరిష్కృతము

<u>పంచమ ముద్రణము</u>

మారుతి పబ్లికేషన్స్

43 వెస్ట్ మారేడుపల్లి, రోడ్‌నెం. 2,

సికింద్రాబాదు.

వెల. రూ. 275.

పోస్టేజి ప్రత్యేకము

పంచమ ముద్రణము - 1000 ప్రతులు
2000

ప్రాప్తి స్థానము:
మారుతి పబ్లికేషన్స్,
43, వెస్ట్ మారేడుపల్లి,
రోడ్ నెం. 2,
సికింద్రాబాద్ - 500 026.
ఫోన్: 7802508

గ్రంథ ముద్రణకు శ్రీ తిరుమల
తిరుపతి దేవస్థానము వారు మతగ్రంథ ప్రచురణ సహాయము
పథకము క్రింద ధనసహాయమొసంగిరి.

కంప్యూటర్ టైప్ సెట్టింగ్ మరియు ముద్రణ:
హైటెక్ ఎంటర్ ప్రైజెస్ (దీప్తి టెక్నికలర్ ప్రింటర్స్),
సి-15, బాలాజీ టవర్స్, గాంధీ నగర్,
గోల్కొండ క్రాస్ రోడ్స్,
హైదరాబాద్ - 500 020.
ఫోన్ నెం. 7671357, సెల్ నెం. 9849025971.

క. శంకరునిన్ శాంకరినిన్.

శాంకరినిన్ సింధురాస్యు ◆ శైలాదిని ని

శ్శంకన్ గొలిచిన వారికి

సంకటములు సురుఁగు సకల ◆ సౌఖ్యము లమరున్

ము॥ నా॥

కృతిపతులు

శ్రీ ముదిగొండ వీరభద్రారాధ్యులుగారు

వారి ధర్మపత్ని లక్ష్మీదేవమ్మ గారు

కృతిపతులు

శ్రీ ముదిగొండ వీరభద్రారాధ్యులుగారు

వారి ధర్మపత్ని లక్ష్మీదేవమ్మ గారు

శ్రీశివపురాణము

పంచమ ముద్రణము

శివపురాణ ప్రబంధము

బృహత్ ద్విసహస్రావధాని, అధికార భాషా సంఘాధ్యక్షులు
బ్రహ్మశ్రీ డాక్టరు మాడుగుల నాగఫణి శర్మగారు, ఎం.ఎ., పి.హెచ్.డి.

పరమ మాహేశ్వరులైన శ్రీముదిగొండ నాగవీరయ్యశాస్త్రి గారు ఆంధ్రీకరించిన 'శివ పురాణం' మహాపురాణమే గాక మహా కావ్యమై, మహా ప్రబంధమై, ధ్వన్యాది మహా పరిమళములను వెదజల్లుతున్నది.

వాఙ్మయ స్వరూపములో వేదం ప్రాచీనము, ప్రబంధ మర్వాచీనం అనుకొనగా అటు వేదము నుంచి ఇటు ప్రబంధము వరకు సర్వ వాఙ్మయ మహా ఫలమును ఈ శివ పురాణాంధ్రీకరణ ఆంధ్ర లోకమునకు అందచేయుచున్నది.

దీనిని స్పృశించని, దీనిపై అభిప్రాయం వ్రాయని - మహా పండితులు కానీ, మహా కవీశ్వరులు కానీ ఆంధ్రదేశమున లేరు అనుట అతిశయోక్తి కాదు. ఎవరి ఫణితిలో వారు, ఎవరి పరిధిలో వారు ఈ శివపురాణాంధ్రీకరణం గూర్చి తమ తమ వాగ్వైఖరిని ప్రదర్శించి తరించినారు. ఈ తరించడం అన్న ఒక్క మాట నాకు కూడా అనువర్తించి దీనిపై నా అనుభూతినో, అభిప్రాయమునో వ్రాసే సౌభాగ్యమును బ్రహ్మశ్రీ మార్కండేయ గారు నాకు కలిగించినారు. మొదట ఇది నా చేతికి అందగానే పురాణమే కదా అనుకొంటిని కానీ ఒక పద్యమును చదువగా ఈ పుస్తకమును ఎక్కడా ఒక్క క్షణం కూడా ఆపలేక రాత్రులు రాత్రులే మొత్తం పుస్తకమును చదివితిని.

ఏదో ఒక భావమును చెప్పడం, ఏదో ఒక విషయమును ఆశ్రయించుకుని కవిత్వం అల్లడం ఒక స్థాయి కవి చేసే పని. కానీ ఒక మహా సముద్రమువలె, ఒక ఆకాశంవలె, ఒక మహా పురుషుని మనస్సు వలె ప్రసన్న గంభీరముగా సర్వ విషయములను అంతర్గర్భీకరించుకుని చెప్పగల వారు మహాకవి పదాభిధేయుడు. శ్రీనాగవీరయ్య శాస్త్రిగారు మహాకవి అనుట కన్న ఒక మెట్టు పైన చెప్పవలె. ఆయన ఒక మహర్షి.

> అరుణ మరీచి యంత నుదయాచల పీఠము నెక్కి సర్వత
> స్ఫురదసమాన మంజుకరపుంజములన్ వెలయించి యూర్ధ్వని
> స్సరదమలాంశుజాలముల శైలవరోన్నత శృంగ పల్వలాం
> తరనళినాళిఁ గూడఁ బ్రమదమ్మునఁ బూయగఁ జేసె వాసిగన్. (పా.ఖం.5-193)

అన్న పద్యము నన్ను మిక్కిలి ఆకర్షించినది. ఇట్లు ఆకర్షించిన పద్యములను చెప్పవలెనన్న అది మరియొక మహాపురాణం అగును. అందువలన నా అభిప్రాయమును ఇక్కడ సంక్షేపించి ఈ పద్యము ద్వారా తెలుపుచున్నాను.

మిహిర శశాంక తారకము మించి రహించెడు దాక - పా
పహరము - పుణ్యభాజనము - భవ్యకథాశ్రయ - మార్యపూజితం
బిహపర సాధకంబగుచు నీశపురాణము; నాగవీరమై
బహుళ పురాణ కావ్య రసబంధుర మిట్లు ప్రబంధ మొప్పెడున్.

మాడుగుల నాగఫణి శర్మ
ప్రమాధి మాఘ బహుళ తృతీయ - మంగళవారం.
22-2-2000

---::O::---

శ్రీశైవమహాపీఠాధిపతి ఆచార్య శివశ్రీ నిర్మల శంకరశాస్త్రి ఆరాధ్యులవారు, సికిందరాబాదు

పంచమ ముద్రణాగతమైనందున సుప్రఖ్యాతమైన శివశ్రీ ముదిగొండ నాగవీరేశ్వర శాస్త్రి గారిచే ఆంధ్ర పద్యగద్య సంమిశ్రముగ అనువదింపఁబడిన శ్రీశివమహాపురాణముఁ గూర్చి నాతోచిన ప్రశంస- పరిచయము - అభిప్రాయమున్ను.

శ్రీ శివప్రణీతములై వేదవ్యాససంగృహీతములగు అష్టాదశమహాపురాణములలో నాలుగవదగు శివమహాపురాణము - పురాణవాదము కాగా విష్ణుభాగవతము అనువాద మగుచున్నందున - అనేక సందర్భములయందు భాగవతము శివపురాణము ననుకరించినదిగా కనఁబడుచున్నది.

''శ్రుతి స్మృతీ ఉభే నేత్రే - పురాణం హృదయం స్మృతమ్''

పరమేశ్వరునకు శ్రుతిస్మృతులు నేత్రములు కాగా - పురాణము - హృదయ మగును. కోటిశ్లోకాత్మకముగ పరమేశ్వర ప్రణీతంబైన మహాపురాణ మొక్కటే నుండెను. శివాజ్ఞచే వేదవ్యాసుఁడు - నాలుగు లక్షల శ్లోకములలో సంగ్రహించి - పదునెనిమిది విభాగముల నొనర్చెను. అష్టాదశ మహాపురాణములలో పది పురాణములు మూడులక్షల శ్లోకములలో శివపారమ్యము సాక్షాత్తుగాను, మిగత ఎనిమిదిటిలో విష్ణ్వాది దేవతల ద్వారా శివపారమ్యము నిరూపింపఁబడినది.

పురోవాదానువాదముల విధ మెట్టిదనఁగా-

శివమహాపురాణము - రుద్రసంహిత - సతీఖండము - **29**వ అధ్యాయం - **47**

శ్లో॥ శివేతి ద్వ్యక్షరం యస్య - నృణాం నామ గిరేరితం
సకృత్ ప్రసంగాత్సకల - మఘ మాశు నిహంతి తత్''

ఇఁక విష్ణు భాగవతములోని శ్లోకమును గమనింపుడు!

శ్లో॥ యద్వ్యక్షరం నామ గిరేరితం నృణాం - సకృత్ప్రసంగా దఘ మాశు హంతి తత్॥

వీనిలో పదపౌర్వాపర్యములో మార్పుమాత్రము కలిగి అర్థ మొకటియై యున్నది.

''శివ'' అను రెండక్షరములను ప్రసంగవశాత్తైనా ఒకమారు ఉచ్చరించు మానవులకు పాప మంతయు వడిగా నశించును.'' అని సతీదేవి దక్షప్రజాపతికి ప్రబోధించెను.

దీనికి శాస్త్రిగారిట్లు అనువాదము జెప్పిరి. చూడుడు!

కం॥ శివ యను నక్కరములు రెం, డవియించును దలచువారి ♦ యఘ పుంజములన్
శివునిc బవిత్రయశస్కుని, శివేతరుcడ వీవు దెగడ ♦ జిత్రం బగునే! (స. ఖం. ౧-300)

భారద్వాజ గోత్రమునందు - ఉద్భటారాధ్య వంశమునందు జన్మించిన నాగవీరయ్య శాస్త్రిగారు - సహజపాండితితో సద్యః స్ఫురణతోడను - అతులితమేధాసంపత్తితో శ్రీశివమహాపురాణము ననువదించి మహామహాపండితుల మెప్పుc బడసినారు. వీరు నాకు విద్యాగురుతుల్యులైనను - తమ పురాణ రచనను కొనసాగించుతఱి - అల్పజ్ఞుcడనైన నాకు కొన్ని ఘట్టములను చదివి వినుపించిరి. అప్పుడు నేను వీరి కవితామాధురిని యథాశక్తి ఆస్వాదించి ధన్యుడనైతిని.

శ్రీ దివాకర్ల వెంకటావధాని, శ్రీమాన్ డాక్టర్ దాశరథి - కవిసమ్రాట్ విశ్వనాథ సత్యనారాయణ- కవిచక్రవర్తి చెళ్ళపిళ్ళ వేంకటశాస్త్రి - శ్రీ కాశీ కృష్ణాచార్య - మహోపాధ్యాయ ముదిగొండ నాగలింగశాస్త్రి మొదలగు విద్వన్మణుల - పరిశోధనాత్మక సముల్లేఖనముల ముందు నా యభిప్రాయ మెంత? నేనెంత?

తథాపి - శాస్త్రిగారి జ్యేష్ఠపుత్రులు - శాస్త్రీయ లౌకిక విజ్ఞాన పరిపూర్ణులునగు శివశ్రీ ముదిగొండ మార్కండేయ గారు ఆసక్తితో కోరినందున యత్కించిత్ వ్రాయవలసివచ్చినది.

పోతన మహాకవిగారి పద్యసరళిని - శ్రీనాథుని రచనాపాటవమును కవిత్రయము వారి కవిత్వధోరణిని పరిగ్రహించి రచించిన పవిత్ర గ్రంథమును - శ్రీగణపతి పార్వతీపరమేశ్వరుల నారాధించినట్లు - శాస్త్రిగారు - భూ మ్యాకాశములc బోలినవారు జన్మనే గాక విద్యాబుద్ధుల నొసcగూర్చినవారు నగు జననీ జనకులకు అంకితము నిచ్చిరి.

సంస్కృత శివమహాపురాణము- విద్యేశ్వర - రుద్ర - శతరుద్ర - కోటిరుద్ర-ఉమా- కైలాస-వాయవీయ - అను ఏడు సంహితలతో **24000** శ్లోకములలో నుండగా శ్రీశాస్త్రిగారు రుద్రసంహితలోని సృష్టిఖండముతో తమ గ్రంథమును ప్రారంభించుట స్వేచ్ఛానువాదముగా స్వతంత్ర గ్రంథముగా పరిణతయ్యెనది.

ఇఁక వీరి శివభక్తి పారవశ్యమును గమనించుడు!

సీ॥ శీతాంశుధరు నెంచు ♦ చిత్తంబు చిత్తంబు, భవు సమర్చన సేయు ♦ పాణి పాణి
ప్రమథ నాథుని జేరు ♦ పదములు పదములు, శివుని సన్నుతిసేయు ♦ జిహ్వ జిహ్వ
విశ్వేశుకథ విను వీనులు ♦ వీనులు, కాలకాలునిc జూచు ♦ కనులు కనులు
పరమేశుc గొల్చెడు ♦ భాగ్యంబు భాగ్యంబు, దర్పకారికి నొంచు ♦ తనువు తనువు

గీ॥ పురహరుని గొల్వబూనిన ♦ బుద్ధి బుద్ధి
శ్రీశసాయకునకు మ్రొక్కు ♦ శిరము శిరము
శంకరుని భక్తిc బడసిన ♦ చదువు చదువు
నాగభూషణు సేవించు ♦ నరుcడు నరుcడు. (పా. ఖం. ఆ. 3 ప. 119)

ఇంకను పార్వతీ ఖండమున – పంచమాశ్వాసమున – ఐదవ పద్యమును పరిశీలించినచో శ్రీశివయోగి – నాగవీరేశ్వర శాస్త్రిగారి కవితాప్రౌఢిమ – విబుధుల కవగాహన మగును.

సీ॥ కోటిమన్మథలీల ♦ గొనc జాలు చక్కంద, నంబు మేలొందు రూ ♦ పంబువాడు
కోటి సూర్యుల కాంతిc ♦ గొఱతc బెట్టించు ద, ట్టంబైన కాంతి మం ♦ డలమువాడు
కోటిచంద్రమసుల ♦ కోమల కళల ర, మ్యంబైన నగు లేమొ ♦ గంబు వాcడు
కోటీంద్ర విభవంబుc ♦ గుదువ పెట్టుకొను ది, వ్యంబైన మణిమండ ♦ నంబు వాcడు

గీ॥ చారుకస్తూరికాగరు ♦ చందనాను, లేపన సుగంధబంధురా ♦ టోప మెసcగు
వాcడు రుచిరతరామూల్య ♦ వస్త్రయుగ్మ, కలితుcడగు వాడు శంభుండు ♦ గాంచcబడియె.

ఇట్టివి ఎన్నో పద్యములు శాస్త్రిగారి ప్రతిభc జాటునవి కోకొల్లలిందు గలవు. విస్తర భీతిచే విరమించుచు చివర నొక మాట వ్రాయుచున్నాను.

''ఋషీణాం పున రాద్యానాం – వాచ మర్థోఽనుధావతి'' యన్నట్లు వీరు పద్యములను గద్యములను వ్రాయుతఱి – వీరి పదములను వాక్యములను – సరసము మధురంబునైన యర్థము అనుసరించినందున శాస్త్రిగారు – మార్కండేయ జనకులగుటకతమున – మృకండు మహర్షితుల్యులనియు, వీరి ప్రథమ తనయుcడు – తమ గ్రంథరచనా ప్రాశస్త్యము గల యశస్సు దిగంతముల యందు వ్యాపించునట్లు – దీనిని పంచమావృత్తి గల దానిగ – ప్రచురింపcజేయుట– రామకృష్ణ యోగీంద్రులను వివేకానందుcడు ప్రకాశింపc జేసినట్లు – శైవలోక కల్యాణ కారకమైనది.

ఏతాదృశ మహాగ్రంథము – బహుళప్రచారము నంది ఆచంద్ర తార్కారము విలసిల్లు గాక!

ఓం తత్సత్

నిర్మల శంకర శాస్త్రి

---::O::---

శ్రీశైవమహాపీఠ ఉపపీఠాధిపతి

సద్గురు వర్యులు శివశ్రీ కందుకూరి శివానందమూర్తిగారు

* * *

ఓం

సుమరు ఏబదిమూడు సంవత్సరములకు పూర్వము పరమ మాహేశ్వరులు శివశ్రీ ముదిగొండ నాగవీరేశ్వర శాస్త్రులవారు శ్రీశివపురాణమును తెలుగు పద్యగద్యములందు చేసి ప్రకటించిరి. పండితామోద యోగ్యమై, జనావళికి పారాయణ గ్రంథమై, జనాదరణము పొందుటచే అనేక మారులు ఈ గ్రంథము పునర్ముద్రితమైనది. ఆనాడు కవి పండిత శిఖామణులైన సర్వశ్రీ చెళ్ళపిళ్ళ, కాశీ కృష్ణ మాచార్య, విశ్వనాథ, దాశరథి, సరిపెల్ల విశ్వనాథ శాస్త్రి, కాశీనాథుని పూర్ణ మల్లికార్జునుడు, వేటూరి, వేలూరి, ఇంకను ఇట్టి మహామహులెందరో సవిమర్శకముగ ఈ పుణ్య గ్రంథమును అత్యుత్తమమని శ్లాఘించియున్నారు. ఇక చెప్పుట కేమున్నది? పండితులు, భక్తులే కాక రసజ్ఞులైనవారు కూడా ఈ రచనయందు నవరసములను ఇందు నిర్దుష్టముగా ఆస్వాదించగలరు.

శైవ పురాణములు తమోగుణ ప్రధానములని ఒక వాడుక. అది చాల తప్పు. శివుడు రజస్తమోగుణ ప్రధానుడగు దక్ష ప్రజాపతి కుమార్తె సతిని ఆమె జగత్పూజ్య యయ్యును ఆమెను దక్షునకే తిరిగి ఇచ్చెను. అయోగ్యుని హస్తమందుండి యోగ్యమైన వస్తువైనను శివునికి అస్వీకార్యమే. ప్రకృతినిర్మితమై శివజ్ఞాన శూన్యమగుటచే తన్ను గుర్తింపజాలని గణపతి శిరస్సును తీసి శివభక్తి యుతమైన గజేంద్రుని శిరస్సుతో ఆతని నలంకరించి ఆతనిని జగత్పూజ్యుని చేసెను. దేవతలకు, మునులకు, యోగులకు, మహర్షులకు–ఇక జీవులందరకు జయింపరాని మహామోహ స్వరూపమగు కామమును త్రుటిలో భస్మీకృతము కావించెను.

మహా తామసమగు త్రిపురాసుర సమూహమును క్షణమాత్రమున శివుడు దహించెను. అట్టి లోకపీడాకరంబులైన తమోరజస్సులను, అవిద్యను నిర్మూలించి లోకానుగ్రహము చేసిన శివునిగాథ తమోగుణప్రధాన మెట్లు కాగలదు? తమోనాశన హేతువై, ముముక్షువులకు జ్ఞానామృతమై, శివపారమ్యజ్ఞానరహితులకు మేలుకొలుపై కర్తవ్య బోధ చేయు మోక్షసామ్రాజ్య మార్గమీ గాథ. బ్రహ్మదేవుడు నారదునకు ఇట్లు ఉపదేశించినాడు.

చ॥ విను మఖిల ప్రపంచలయ ♦ వేళఁ జరాచరవస్తుజాల మె
ల్లను లయ మొందినప్పు డభి ♦ లమ్ము తమోమయమై యనర్కమై
యనలనిశాకర గ్రహాధ ♦ రాంబువియత్పవమాన శూన్యమై
యనహమునై యరాత్రమయి ♦ య ప్రతిమంబగు నప్రధానమై.

తే॥ పంచతన్మాత్ర లవియు న ♦ ప్పట్ల వెలయ, వట్టి సూదుల బెజ్జ మౌ ♦ నట్టి గట్టి
బెట్టిదపు గ్రుడ్డిచీకటి ♦ పెరిమయమర, నుండె సద్వస్తు వొక్కండు ♦ నిండు మీఱ.

(సృష్టిఖండము ప. 172, 173)

సర్వజగుత్తును దాని కారణభూతమగు ప్రధానమును కూడా లయింపజేసిన శుద్ధవిద్యా స్వరూపుడగు శివుని తత్త్వము ''పద్మేక్షణుండు, ఏనున్ నిక్కమెఱుంగ జాల'' మని బ్రహ్మదేవుడు పేర్కొనెను. శివతత్త్వ ప్రబోధకమగు ఈ బ్రహ్మవాక్యములు రెండు పద్యములందు ఈ మహాకవి మృదుమధుర పదములతో చెప్పగలిగెను. రాత్రియు, పగలు కాక, ప్రధానములేక, పంచతన్మాత్రలు లేక మిగిలియుండు సద్వస్తువొకటి ఏదికలదో అది శివుడు. నిత్యమును కంఠస్థము చేసి పాడుకొనుటకు యోగ్యమైన ఇట్టి పద్యములు ఈ పురాణమందు వందలున్నవి. మన్మథుని దహించు శివుని నేత్రాగ్ని శుద్ధ తేజముగ ఇట్లు వర్ణించబడినది.

చ॥ తెల తెల బోయెఁ జందురుఁడు ♦ తెంపఱి మాఱున డాగె వేడివే
ల్పుల పవనుండు నిల్చెఁ దన ♦ యక్షులఁ గప్పికొనెన్ మహేంద్రుఁ డా
జలనిధి ఘోష వెట్టెను గృ ♦ శానుఁడు దీమఱి యాఱుచుండె ది
క్కులు గనరాకయుండె శివ ♦ ఘోరదృగగ్ని మహోగ్రదీప్తికిన్. (పా. ఖం. ఆ-2, ప.138)

కామాంధకార పాపఫలములగు ఇంద్రుని వేయికన్నులు మూతపడినవి. ఎంత యద్భుతము! శివానుగ్రహము లేక ఎవ్వడీ కామమును జయింపగలడు?

అగ్ని, చంద్రుడు ఇవన్నియు శివుని నేత్రాగ్ని కాంతియందు నిస్తేజమైనవి. ఈ పద్యము

''నతత్ర సూర్యోభాతి న చంద్ర తారకం
నేమా విద్యుతో భాంతి కు తోయమగ్నిః
తమేవ భాంత మనుభాతి సర్వమ్
తస్య భాసా సర్వమిదం విభాతి.''

అను మంత్రమును జ్ఞాపకము చేయుచున్నది. అట్టిది సర్వతేజములకు కారణమగునది శివ నేత్రాగ్ని తేజము. ఈ పద్యము కవితా దృష్టితో చూచినచో మనోహరము. ఇచట వర్ణింపబడినది అగ్ని యొక్క వేడికాక వెలుగు.

శివమహాపురాణమను సంస్కృత మూల గ్రంథము చాలా పెద్దది. అందలి గుణములు, రసములు శ్రద్ధతో నుద్ధరించి చాతుర్యముతో సులభసాధ్యము చేసిన ఈ మహాపురాణము ఆంధ్రులకు మహోపకృతి. ఆంధ్రకావ్య జగత్తునందొక ఉత్తమ భూషణము.

ఎంతయో శ్రమకోర్చి దీనిని పునర్ముద్రణము చేయుచున్న శివశ్రీ ముదిగొండ మర్కండేయగారు ఎంతయో ధన్యులు

ఇతి శివమ్

10-6-2000

---::O::---

రమ్యకథా జగత్తుకు శ్రీకారం చుట్టగల రుద్రసంహితను అందుకే ముందుగా ఎన్నుకున్నారు. శివపురాణమంటే శాస్త్రిగారికి – 'శర్వకథాసుధాభిధారారవహ సర్వభాగ విభవాస్పదధామ' మటు. ఈ క్రింది పద్యం ఆంధ్రశివపురాణ స్వభావ దర్పణం.

శైవపురాణ మెందును బ్రశస్తము శర్వకథా సుధాభిధా
రావహ సర్వభాగ విభవాస్పద ధామము భూరివిస్ఫుర
ద్భావరసాభిరంజకము పాతకకోటికిc బూరుషార్థల
క్ష్మీవిలసన్నివాస మని చిత్తమునం దిగురొత్తు వేడ్కతోన్. (సృష్టి.1.10)

ఈ పద్యం మన కొక క్రొత్త వెలుగు ప్రసరిస్తోంది. ఒక తెలుగుకవి పురాణాన్ని చూచే విలక్షణమైన వైఖరిని ప్రదర్శిస్తోంది.

శాస్త్రిగారు 1947 ప్రాంతంలో ఈ పురాణాన్ని రచించారు. పురాణరచనా సంప్రదాయాలను పుక్కిట పట్టటమే కాకుండా సమకాలీన పురాణ రచనా స్పృహను కూడా సంతరించుకొని తమదైన విశిష్ట కవితా వ్యక్తిత్వాన్ని ప్రదర్శించారు. వస్తువుకు శివపురాణం పాతదే కావచ్చు. 'పురాఽపి నవమ్' అన్న శబ్ద వ్యుత్పత్తికి పునరభివ్యక్తిని తెలుగులో శాస్త్రిగారు కల్పించారు. ఇది ఇరవయ్యో శతాబ్ది కడుపార కన్న పురాణం.

సంస్కృతంలో శివపురాణమంటే వ్యాస మహర్షిదే!

తెలుగులో శివపురాణమంటే ముదిగొండ వారిదే!

సాటిలేని శివపురాణం :–

1. తెలుగులో యథామూలంగా అనువదించే రచనలను ఆంధ్రులు ఆదరించలేదు. రామాయణ భారత భాగవతాలు అందుకు ప్రధాన సాక్ష్యాలు. తెలుగులో యథావాల్మీకాలైన రామాయణాలకు ప్రాచుర్యం లేదు. అవాల్మీక కల్పనలున్న రామాయణాలే ప్రసిద్ధికెక్కాయి. భారతం కూడా అంతే. కవిత్రయం వారు భారతాన్ని అనుసృజనం చేశారు కాని అనువాదం చేయలేదు. శ్రీమద్భాగవతాన్ని పోతన భక్తికవితతో సగానికి సగం పెంచి [illegible]ంచాడు. పోతన భాగవతం పునస్సృష్టి.

2. ఆధునిక యుగంలో పురాణ రచన రెండు పాయలుగా సాగింది. మూలగ్రంథాలను యథాతథంగా తెలుగు పద్యగద్యాలలో రచించటం. తెలుగులో పురాణాలు రచించినా కావ్యశైలీ విన్యాసం రవళించాలి. అమూలకమైన కల్పనలూ, అపూర్వమైన శైలీ–ఈ రెండూ లేకపోతే ఎంతటి అనువాదాలైనా ఆంధ్రుల ఆదరాభిమానాలను పొందవు. అందుకే పురాణ రచనలో రెండో మార్గం ఈ పద్ధతిని ఆశ్రయించింది. ఇది ప్రతిభాపూర్ణమైన కవితా ప్రస్థానం.

3. మూలాను సారి పురాణ రచనను తెలుగులో సంప్రదాయ మార్గమంటారు. ప్రతిభావంతమైన పురాణ రచనను నవ్యసంప్రదాయ మార్గమంటారు. నవ్యసంప్రదాయ మార్గంలో ఒక్కొక్క రచన ఒక్కొక్క ప్రయోగంగా ప్రకాశిస్తుంది. శ్రీముదిగొండవారి శ్రీశివపురాణం అటువంటిదే.

4. 20వ శతాబ్ది ఉత్తరార్థంలో నవ్యసంప్రదాయోద్యమంలో సాగిన పరుగు పందెంలో ముందుగా కనుదేవి రెండు పురాణాలు 1. దేవీ భాగవతం 2. శివపురాణం. అయితే, ఈ రెండు పురాణాల రచనా చరిత్రలలో కొట్టవచ్చినట్లు ఒక తేడా కనబడుతుంది. దేవభాగవత రచనలో దాదాపు పదిమంది పరుగు పందెంలో దాదాపు ఒక శతాబ్ద కాలం పాల్గొన్నారు.

5. శ్రీముదిగొండ నాగవీరేశ్వర శాస్త్రిగారి శ్రీశివపురాణానికి తెలుగులో పోటీ లేదు. ఈ శతాబ్ది ఉత్తరార్థంలో వెలువడిన ఉత్తమ శివపురాణం. ఇది అనువాదం కాదు అనుసృజనం. పార్వతీ, కుమార, లింగవైభవ ఖండాలను ఆయన విస్తరించి రచించారు. ఉమా, లీలా, కైలాస, వాయవీయ ఖండాలను సంగ్రహించి రచించారు. సృష్ట్యాది ఖండాలను మూలానుసారంగా రచించారు. మూలంలో పునరుక్తాలైన కథార్థాలను తొలగించారు. సమయోచితంగా ఈ పురాణంలో భాగవత స్కాందాది పురాణాలనుండి మహాభారతం నుండి కథార్థాలను, భావాలను పొందుపరిచారు. ఆధునిక యుగంలో మూలవిధేయ దృష్టిని వదలి స్వతంత్ర ప్రతిభతో నిర్మించిన పురాణాలలో ఇది ఒకటి. శివపురాణాలలో ఇది ఒక్కటే!

రసవత్పురాణ కథాకథన శైలి :

ఆంధ్ర సాహిత్యంలో పురాణ రచనాశైలులను పరిశీలిస్తే పురుషార్థ ప్రధానాలైన పురాణ కథలను రసశిల్పసమన్వితాలుగా చేసి, పురాణాన్ని ఒక రమణీయ రసవత్కథా మంజరిలా తీర్చిదిద్దే పద్ధతి మొదటిదైన రసవత్పురాణ కథా కథనశైలి. అటువంటి దానికి నన్నయభట్టే మొదట మార్గం చూపాడు. దానిని పురాణానికి అన్వయించుకుని మారన కవి మార్కండేయ పురాణంలో వెలయించాడు. ఈ మార్గంలో నడచిన వారు ప్రాచీనులలో వెన్నెలకంటి సూరన, నంది మల్లయ ఘంట సింగయలు. ఆధునికులలో దేవీభాగవత కర్తలు. ఆ వరుసలో చివరి మహాకవి శ్రీశివపురాణ కర్త శ్రీముదిగొండ నాగవీరేశ్వర శాస్త్రిగారు.

ఇక భక్తి పురాణ కవితకు శిఖరప్రాయుడు బమ్మెర పోతన. వర్ణనా వైదగ్ధ్యాన్ని ప్రదర్శించి పురాణ రచన చేసినవారిలో ఎఱ్ఱన, శ్రీనాథుడు, ధూర్జటి, తెనాలి రామకృష్ణుడు మొదలైనవారు ప్రసిద్ధులు. శివపురాణం ప్రాచీన పురాణ మార్గాన్ని ఆధునిక కవితా పాకంలో పొంగించిన రసవత్కథా సుధానిధి.

నవ పంచలక్షణం: –

'పురాణం పంచలక్షణమ్' అనేది ప్రసిద్ధమైన నిర్వచనం. అది ప్రాచీన పురాణాలకు వర్తించే సూత్రమని పురాణ విమర్శకుల అభిప్రాయం. కానీ పురాణానికి ఇతమిత్థమని ఒకలక్షణం చెప్పటం కష్టమని కూడా విమర్శకులు చేతులు చాచి ఊరుకున్నారు. దానికి కారణం పురాణాలన్నీ కొన్ని మౌలిక సూత్రాలకు కట్టుబడి ఉన్నా విభిన్న ప్రయోగాలు చేసి పురాణ ప్రక్రియకు విస్తృతిని కలిగించడమే.

పురాణ ప్రక్రియలో నవ్యతను సాధించిన గౌరవం ఏకదేవతాత్మకాలైన పురాణాలకు ప్రత్యేకంగా దక్కుతుంది. అటువంటి వాటిల్లో శివపురాణం, భాగవతం, దేవీభాగవతం చెప్పుకోదగినవి. ఈ మూడింటికీ సంప్రదాయ పరంగా వస్తున్న పంచలక్షణ సూత్రం పట్టదు. అట్లని వాటికి అంతర్గతమైన లక్షణ సూత్రం లేదని చెప్పలేం. ఆ పంచలక్షణం వాటికి వర్తించే నవపంచలక్షణం. వైవిధ్యంతో వికాసం చెందిన పురాణ ప్రక్రియలకు ఒక వినూత్న మార్గదర్శకత్వం నిర్వహించిన పురాణాలు ఏక దేవతాత్మక పురాణాలు. వాటిల్లో శివపురాణానికి ఒక ప్రత్యేకత ఉంది. అందులోనూ శ్రీముదిగొండ నాగవీరేశ్వర శాస్త్రిగారి ప్రయోగంలో ఒక ప్రత్యేకత ఉంది. ఒక మాటలో చెప్పాలంటే ప్రాచీన సాహిత్యంలో వీర శైవపురాణ నిర్మాణ ప్రక్రియలో అపూర్వ ప్రయోగం చేసి పాల్కురికి సోమనాథుడు ఎంత కృషి చేశాడో, ఆధునిక ఆంధ్ర సాహిత్యంలో శ్రీశివపురాణాన్ని పునర్నిర్మించి వినూత్న ప్రక్రియగా ఆవిష్కరించి శ్రీముదిగొండ నాగవీరేశ్వర శాస్త్రిగారు అంతటి కృషి చేశారని చెపితే అతిశయోక్తి కాదు!

ఇది ఒక తెలుగు కవి శివుని కిచ్చిన నవశంకరాభరణం!!

ప్రాచీన పురాణాలలో సర్గప్రతిసర్గాదులతో మూలకారణమైన ఆత్మభవుని గురించి చెప్పే తత్త్వంతో ప్రారంభమౌతాయి. ఈ లక్షణాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకొని గమనిస్తే మూల శివపురాణం విద్యేశ్వర ఖండంతో మొదలౌతుంది. ముదిగొండవారి శివపురాణం సృష్టిఖండంతో ప్రారంభమవుతుంది. సృష్టిఖండం రుద్రసంహితలో భాగం. ముదిగొండవారు రుద్రసంహిత అనే పేరు చెప్పకుండానే సృష్టిఖండం అని ప్రారంభిస్తారు. అది సాభిప్రాయంగా అమరింది. అందులో మునులడిగిన ప్రశ్నను గమనిస్తే ఆ శుభారంభంలో ఉన్న ఆంతర్యం గోచరమౌతుంది.

ఉ. సర్గముకన్న మున్ను బురశాసనుఁ డెట్టుల నుండు? నింక నా
సర్గపు మధ్య నెక్కరణిఁ జక్కఁగఁ గ్రీడ యొనర్చు? దాని యు
త్సర్గమునం దెటుల్ మరలఁ దా వసియించుఁ? గృపాళు! సెప్పుమా!
భర్గుఁడు లోకశంకరుఁడు పన్నుగ నెట్లు ప్రసన్నుఁ డయ్యెడున్? (సృష్టి. 1.80)

సర్గంతో పురాణకథ మొదలౌతుంది. అయితే ఆ సర్గానికి పూర్వమే పరబ్రహ్మ చైతన్యం ఉంటుంది. అది ఏ విధంగా ఉంటుందని చెప్పే తత్త్వాన్ని బట్టే పూరాణ తత్త్వం ఏర్పడుతుంది. ఈ పురాణంలో ఆ పరతత్త్వం పరమశివుడు. సర్గప్రతిసర్గాలకు సమాంతరంగా శివపురాణ కథ నిర్మింపబడే స్వభావాన్ని కవి ఈ విధంగా స్పష్టం చేశాడు. గమనించండి –

గీ॥ బ్రహ్మ విష్ణువు రుద్రుండు పరమశివుని, యంశములటంచు నందుఁ బూర్ణాంశుఁ డల్ల
రుద్రుఁడని వినుచుందు, మారుచిరమూర్తి, విస్ఫురిత లీలలను వినిపింపు మనఘ!

క॥ రుద్రావిర్భావంబును, రుద్రాణీ జన్మకథ నిరూపింపు విప
శ్చిద్రాజులు మెచ్చఁగ వి, ద్వద్రమణా! నీదు కీర్తి వర్ధిలు భువిలోన్ (సృష్టి. 1.82, 83)

పురాణాలలో సర్గఖండం వంటిది శివపురాణాలలో సృష్టిఖండం. ఇలా అన్వయించు కుంటే శివపురాణ ప్రక్రియ స్వభావం స్పష్టమవుతుంది.

శివతత్త్వ ప్రతిపాదికమైన ఈ శివపురాణం పురాణ పంచలక్షణాలకు ప్రతిగా తనదైన పంచలక్షణాలను నిర్మించుకుని తన విశిష్ట ప్రక్రియాప్రయోగ ప్రాభవాన్ని చాటుకున్నది. దానిని తెలుగులో వెలుగులోకి తీసికొని రావటమే కాకుండ సంస్కృత శివపురాణంలో కంటే పంచలక్షణాలకు ప్రాణం పోసి, శివపురాణ ప్రక్రియా స్వరూపస్వభావాలకు ఒక పరిపూర్ణతను, ప్రసన్నతను, కావ్యగౌరవాన్ని కల్పించిన మహాపురాణ కర్త శ్రీముదిగొండ నాగవీరేశ్వర శాస్త్రిగారు.

తెలుగు రసికులకు శివపురాణం హరవిలాస కావ్యసాగరంగా సాక్షాత్కరిస్తుంది. తెలుగులో వెలువడిన శివలీలాకావ్యాలలో కథల కన్నింటికి ఇది కన్నతల్లిగా కనపడుతుంది. అందువలన శివపురాణం జనాదరణం చెందింది.

ముదిగొండవారి పురాణ కవితా శైలి:–

పురాణంగా శ్రీశివపురాణానికి ప్రయోగపరంగా ఒక ప్రత్యేక వ్యక్తిత్వాన్ని కల్పించిపెట్టిన శ్రీముదిగొండ నాగవీరేశ్వర శాస్త్రిగారు కవితాపరంగా కూడా తమశైలికి ఒక విశిష్ట వ్యక్తిత్వాన్ని రూపొందించుకొన్నారు. అది బంగారానికి తావి అబ్బినట్లయింది.

శాస్త్రిగారు తిరుపతి వేంకటకవుల యుగ ప్రభావానికి లోగినవారు. శ్రీ చెళ్ళపిళ్ళ వేంకట శాస్త్రులవారు స్వయంగా ఈ పురాణాన్ని పరిష్కరించారు. వారిరువురికీ ఉన్న కవితాబాంధవ్యం శాస్త్రిగారి ఈ క్రింది పద్యం స్పష్టం చేస్తుంది. కవి చేసిన కవిస్తుతిలో చివరివారు తిరుపతి వేంకటకవులే కావటం విశేషం.

చ॥ తిరుపతి వేంకటేశ కవిధీరులు కావ్యములందు భారత
స్ఫురిత పథానురోధగతి సొంపులు నింపిరి నేను నట్లె యా
దర మెసఁగంగ వారి సువిధానపు భంగి నెఱింగి కబ్బమున్
బరఁగ రచింతు; దీని పరిపాకము లోక మెఱుంగుఁ గావుతన్ (సృష్టి. 1.21)

తిరుపతి వేంకటకవులు ఆశుకవితకూ, అవధానకవితకూ, కావ్యకవితకూ, నాటక కవితకూ, దేవీ పురాణాది పురాణ కవితకూ తమదైన కొన్ని బాణీలను ఏర్పరిచి కవితా ప్రస్థానాన్ని సాగించారు. వాటిల్లో శాస్త్రిగారికి వారి కావ్యప్రస్థానం నచ్చింది. వారు కవిత్రయ భారత రచనను ప్రామాణికంగా తీసికొని పదప్రయోగాదులు చేశారు. శాస్త్రిగారికి తిరుపతి వేంకట కవుల ఆ తీరు నచ్చింది. శివ పురాణాన్ని తిరుపతి వేంకటకవుల కావ్యశైలిలో సంతరించారు. అంతటితో ఆగితే శాస్త్రిగారు అనుకర్తలయ్యేవారు. పూర్వకవుల లోని మేలిమిని గ్రహించారే కాని వారిని అనుకరించటం అలవాటు చేసికొనలేదు. మూలాన్ని యథాతథంగా అనుసరించటమే ఇష్టంలేక మార్పులు చేసి తన కూర్పరితన్నాన్ని ప్రదర్శించిన శాస్త్రిగారు కవితాశైలిలో తమ నేర్పరితనాన్ని కూడా ప్రకటించారు. తన కవితా మార్గాన్ని తాను నిశ్శంకగా చెప్పుకొన్నారు.

ఉ॥ ''డొంకలఁ జేరి పోకల కడున్ గడు సుందర మొప్పఁ జూపు టే
బింకమె? మాఱుమూలలఁ బ్రవేశ మొనర్పక పల్కు మాధురిన్
బొంకము దప్పనీక రసమున్ దనరింపగఁ జాలు మేలి ని
శ్శంకపథంబు నే కృతి కొసంగెద సత్కవిరాజు లౌననన్'' (సృష్టి. 1.20)

డొంకలు అంటే బండ్లు నడిచే బాటలు. అంటే నలిగిన బాటలు. పూర్వకవులు చూపిన బాటల్లో సాగిపోతూ ఎన్ని అందచందాలు కవితలో ప్రదర్శించినా రక్తికీ రాణింపుకూ రాకపోవచ్చు. మారుమూల పదాలు వాడుతూ గొట్టుగా కవిత్వం వ్రాసినా ప్రజలకు అందుబాటులో ఉండక పోవచ్చు. కాబట్టి శాస్త్రిగారు ఈ రెండు పద్ధతులూ వదలివేశారు. మాటలలో మాధుర్యం ఉండాలి. పొంకం చెడకూడదు. రసానందాన్ని కలిగించాలి. ఈ మూడు లక్షణాలు కలిగిన ఒక కవితా మార్గాన్ని ఎటువంటి శంకలు లేని విధంగా శివపురాణానికి శాస్త్రిగారు కల్పించారట! కవిరాజులు ఆ మార్గాన్ని మెచ్చుకుంటారట!

ఈ మాటలు అనుకర్త అనలేడు. స్వతంత్ర కవితాశైలీ నిర్మాత అయిన ప్రతిభావంతుడే అనగలడు. శాస్త్రిగారిది మేలైన స్వతంత్రశైలి. అది శంకలేని సత్యం!

పురాణానికి పల్కు మాధురి జీవం పోస్తుంది. పొంకం వీడని రచన కవితకు శక్తిని, రక్తిని కలిగిస్తుంది. రసవత్ప్రచన కావ్యకళా శిల్పాన్ని సంతరించి పెడుతుంది. ఈ మూడు గుణాలు ఒక త్రివేణీ సంగమం. దానితో శివపురాణం కావ్యగుణాన్ని పొందిన పుణ్యపురాణంగా అవతరించింది. కవిశైలి పురాణానికి కావ్యగౌరవం సంతరించింది.

స్వతంత్ర శైలిగల శాస్త్రిగారి కవితలో పూర్వకవుల ప్రభావాలు నీడల్లాగా కనబడుతూ ఉంటాయి. కాని, శాస్త్రిగారు వారెవ్వరికీ నీడగా కవిత రాయలేదు. పోతన్నలాగా పద్యాలెన్నో వ్రాశారు కాని భాగవతంలోని భక్త్యావేశం శాస్త్రిగారి కవితలో పొంగులు వారదు. హంగులు తీర్చుకుంటుంది. శ్రీనాథుడంటే శాస్త్రిగారికెంతో అభిమానం. 'నిస్సీమోల్ల సద్వాగధీశానీ దత్త వర ప్రసాద కవితా సామ్రాజ్య ధౌరంధర్యం' శ్రీనాథాదుల కవితావైభవం. శ్రీనాథుడు ఈశ్వరార్చన కళాశీలుడు. వ్రాసినవన్నీ శివకావ్యాలే, శైవపురాణ ఖండాలే. ఆయనే శివపురాణం వ్రాసి ఉంటే శాస్త్రిగారికి ఈ అదృష్టం దక్కేది కాదు. శివ పురాణాన్ని శాస్త్రిగారి కోసం వదలిపెట్టినందుకు శ్రీనాథుడికి కృతజ్ఞతలు చెప్పారు శాస్త్రిగారు. తమ అదృష్టాన్ని అభినందించుకున్నారు కూడా. శాస్త్రిగారు శ్రీనాథుడివలె శివభక్తుడే కాని, శ్రీనాథునివలె వైదర్భీరీతి వైభవంతో కవిత చెప్పే మార్గంవారు కారు. వీరిది ప్రసాదమధురమైన ప్రసన్నమైన కథా శైలి.

అందువలన శివపురాణం చదువుతూ ఉంటే పురాణ శ్రోతకు శ్రవణానందాన్ని కలిగిస్తూ వస్తువుమీద ఆసక్తిని పెంచుతుంది. శబ్దార్థాలంకారాలను వాడినా అవి సహజాలంకారాల లాగే కవితకు రమ్యతను కలిగిస్తాయి. భక్తిని ఊహాంచలాలతో ఆకసపు టంచులకు పోనీయక నిగ్రహాంగా కవితను సాగించటం శాస్త్రిగారి స్వభావం.

మాయాకిరాతుడిని శివుడిగా ఎరిగి అర్జునుడు స్తుతించే ఘట్టంలో నన్నయ వంటి సంయమి దండకమందుకొని శివస్తుతి చేశాడు. శ్రీనాథ పోతనాదులైతే ఒడలు మరచి ఛందోలాస్యం చేసేవారు. కాని, శాస్త్రిగారు ఆ ఘట్టంలో భక్తుడిగా కాక జ్ఞానిగా రచన చేస్తారు. మచ్చుకీపద్యం చూడండి.

చ॥ ''తెలిసితి నయ్య! ని న్నఖిల దేవశరణ్య! వరేణ్య నీశ్వరున్
బలుమఱు గృష్ణుఁడున్ గురుఁడు బన్నుగఁ జెప్పిరి నీ వినోదముల్
దలఁపఁగ లేక యిట్లు దురిత మ్మొనరించితి సైఁపు మెట్టు లేన్
గలుష చరిత్రు నన్ బరమకారుణికాత్మ! మహాత్మ! యాదృతిన్'' (లీలా ఖం. 514)

మరొక కవి అయితే పరమేశ్వర కల్యాణ రూపగుణ వైభవాన్ని నోరారా ఆ పద్యమంతా నింపివేసేవాడు. శాస్త్రిగారు 'తెలిసితినయ్య' అని ఎత్తుకున్నారు. సగుణరూపముగా నిలిచిన పరమేశ్వరుని నిర్గుణ బ్రహ్మంగా తెలిసికొన్నట్లు పార్థునిచేత పలికించారు. కృష్ణ బృహస్పతులు చెప్పిన ఈశ్వర తత్వాన్ని మనసులో నెమరువేసికొన్నాడు. తప్పులు మన్నించుమని శరణాగతిని భజించాడు. శివతత్త్వం శరణాగతి అనే భావాలకు పట్టంకట్టి భక్త్యావేశానికి కళ్ళెం వేసే కవితాధోరణి శాస్త్రిగారిది. ఈ పురాణంలో ఉన్న ప్రత్యేకత అదే. ఏమైనా శాస్త్రిగారి బాణీ శాస్త్రిగారిది.

తండ్రికి తగిన కొడుకు:

శ్రీ ముదిగొండ నాగవీరేశ్వర శాస్త్రిగారు శివపురాణం రచించి పరాన్ని పొందారు. ఉత్తమ సంతానాన్ని పొంది ఇహంలో ధన్యులైనారు. శ్రీ ముదిగొండ మార్కండేయులు వారి కుమారులు. మార్కండేయుని కథంటే శాస్త్రిగారికి చాలా యిష్టం. పద్మపురాణాంతర్గతమైన మార్కండేయోపాఖ్యానాన్ని వాయవీయ ఖండంలో అరువు తెచ్చుకొని శివపురాణానికి వన్నె పెట్టారు. మార్కండేయుని చేత శివస్తుతిని 15 పద్యాలలో నోరార చేయించారు. శంభుప్రియ, శివప్రార్థనా వృత్తాలలో ప్రత్యేకించి పలికించారు. ఒక విధంగా భావిస్తే కవి మానసపుత్రుడు మార్కండేయుడు చిరంజీవి. ఆ పేరు కన్నకొడుకుకు పెట్టుకున్నాడు. మార్కండేయులుగారు తమపేరుకు పేరు తెచ్చుకుంటున్నారు. తమతండ్రిగారు రచించిన శ్రీ శివపురాణాన్ని పునః పునః ముద్రించి తరతరాల తెలుగు ప్రజలకు అందిస్తూ నాగవీరేశ్వర శాస్త్రిగారి సారస్వత కీర్తికి మార్కండేయ చిరకీర్తిని కల్పిస్తున్నారు. ఇటువంటి పుత్రుణ్ణి కన్న తండ్రి ధన్యుడు! అటువంటి తండ్రికి భక్తితో సేవచేయగలిగే పుత్రుడు కృతార్థుడు! శివపురాణం పంచమ ముద్రణ గౌరవం పొందుతున్నదంటే శాస్త్రిగారి కవితాశక్తితో పాటు మార్కండేయులు గారి పితృభక్తి కూడా ప్రధాన కారణమనటంలో అనుమానం లేదు. వారు నిరంతర సాహితీ యజ్ఞంగా ఈ శివపురాణ ప్రచురణ కార్యక్రమాన్ని సాగించి కన్న తల్లిదండ్రుల ఋణాన్ని తీర్చుకొనటమే కాకుండా శివప్రసాదానికి పాత్రులౌతున్నందుకు వారిని మనసారా అభినందిస్తున్నాను.

శివపురాణ రచన కెంత ప్రాచుర్యం ఉందో కవిసమ్రాట్ విశ్వనాథ సత్యనారాయణ మొదలుకొని తెలుగునేల దిగ్దంతులవంటి మహాకవులు, విద్వన్మణులు రచించిన పీఠికలకు కూడా అంత పలుకుబడి సాహిత్యలోకంలో ఉంది. మహామహులు పరమహంసలుగా పలికిన పీఠికా ప్రసంగాల ప్రక్కన ఒక క్రౌంచంలా జంకుతూ పలికే నా గళానికి , కలానికి అవకాశం కలిగించిన మాన్యమిత్రులు శ్రీ మార్కండేయ గారికి కృతజ్ఞతలు. ఈ మాటలు వ్రాసింది నాకు శక్తి ఉండికాదు. శాస్త్రిగారి మీద భక్తికొలది మాత్రమే.

జి.వి. సుబ్రహ్మణ్యం

హైదరాబాదు
24-5-2000

---::O::---

పీఠిక

(ప్రథమ ముద్రణము)

కవిసమ్రాట్టు శ్రీవిశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు

* * *

శ్రీః

ఈ శివపురాణ మష్టాదశపురాణములలో నొకటి. దీని యాంధ్రీకర్త బ్రహ్మశ్రీ ముదిగొండ నాగవీరయ్య శాస్త్రిగారు. ఇన్నాళ్ళకీమహాగ్రంథము తెలుగు లోని కనువదింపఁ బడుట భాషా సరస్వతి యదృష్టము. అదృష్ట మేలననగా నొక గ్రంథము మంచి కవి చేతిలోఁ బడుట పుణ్య విశేషము. ఆకాశిపోకాశికవి కావ్యమును బాడుచేసి సమర్థుఁడు మరల ముట్టుకొనుటకుఁ గూడ కొంకునట్లు చేయును. మొదట నీకవియొక్క మహాప్రతిభా విశేషము, వైదుష్యము, రచనలోని నేర్పు, అనంతమార్గముల విహరించగల యీయన పద్యరచన, పూర్వకవులయందలి పరమాదరము, విమర్శనీయములు. వీనిలోఁ గొన్నిటిని స్థాలీపులాకన్యాయముగ నెత్తి చూపి తరువాత పురాణమును గుఱించి ముచ్చటించెదను. ఒక గ్రంథ మొకకవి వ్రాయుట కధికారము కావలయును. ఆ యధికార మీయన యొద్ద నెంతవఱకున్నది? అందులో నియ్యది మహాగ్రంథము. అనంతమైన శక్తి కలవాడు గాని యిట్టి గ్రంథము వ్రాయుటకుఁ దలపెట్టడు. పుట కిఱువది యెనిమిది పంక్తుల చొప్పున నిది యేడువందల యెనుబది పుటల గ్రంథము. సుమారాఱువేల పద్యములు.

అప్పకవి సత్కవియొక్క లక్షణము చెప్పుటలోఁ బూర్వకవీశ్వర వాక్ప్రయోగ దక్షతగూడ నొక్కటిగాఁ జెప్పెను. ఈ కవికి శ్రీనాథుఁడు, పోతన్న, తిక్కన్న, చేమకూర వేంకటకవి ప్రధానముగా నభిమాన పాత్రములు. వీరిలోఁ బోతన్నగారియం దీకవికిఁ గల భక్తికిఁ బరిమితి లేదు. ఎన్నిచోట్లనైనఁ బోతన్న గారి పద్యములు పుణికి పుచ్చుకొనును. దీని కచ్చముగాఁ బోతన్నగారి యందలి భక్తి కారణము కాకపోవచ్చును. విష్ణుపారమ్యమును బోధించు పురాణము భాగవతము. ఈ పురాణము శివపారమ్యమును బోధించునది. భాగవతములో సర్వదా విష్ణుదేవునకుఁ బరమౌత్కృష్ట్యము చెప్పఁబడును. ఇచట శివునకుఁ జెప్పఁబడును. రెండును భక్తిమతములే. రెండును మఱల వైదికమతములే. ఈ గ్రంథములకు సామ్యము మిక్కిలి యున్నది. అందుచేత నీకవి భాగవతము వలెఁ జాలచోట్ల రచన చేయుట వస్తుమర్యాదను బాటించుట యేమో! భక్తిని బోతన్నగా రిట్లు చెప్పిరి.

మ॥ తనుహృద్భాషల సఖ్యమున్, శ్రవణమున్, దాసత్వమున్, వందనా
ర్చనముల్, సేవయు, నాత్మలో నెఱుకయున్, సంకీర్తనల్, చింతనం
బును, నీతొమ్మిది భక్తిమార్గముల సర్వాత్మున్ హరి న్నమ్మి స
జ్జనుఁడై యుండుట భద్ర మంచుఁ దలఁతున్ సత్యంబు దైత్యోత్తమా! (భాగవతము)

గీ॥ శ్రవణమును గీర్తనంబును స్మరణ, సేవ, నములునున్ దాస్యమును నర్చనయును వంద
నమును, సఖ్యంబు, స్వాత్మార్పణమును ననెడు, నవవిధాంగములుండె తనర్చుభక్తి.
(శివపురాణము స. ఖం. 229)

ఇది సామాన్యము

సీ॥ శీతాంశుధరు నెంచు చిత్తంబు చిత్తంబు, భవుసమర్చన చేయు పాణిపాణి.

సీ॥ పరమశివార్చనా పదవి నొందcగలేని, యిక్కcగా దది పాcపడొక్కగాని
.... (శి.పు. పా.ఖం. 3-121)

ఈ పద్యములు పూర్తిగా ప్రహ్లాదచరిత్రలోనివి.

పార్వతీదేవి సరిగా రుక్మిణీదేవి వలెనే మాట్లాడును.

కం॥ పంచాననధన మగు నన్, గొంచక యొండెవcడు పెండ్లి గొనcగలc డంబా!
పంచాననధనము నిలక, వంచకమతి యొక్కనక్క వడయునె యెందున్.
(శి.పు. పా.ఖం. 4-314)

ఉ॥ శ్రీయుతమూర్తి! యోపురుష సింహమ! సింహముపాలిసొమ్ము గో
మాయువు కోరినట్లు మదమత్తుcడు చైద్యుcడు.... (భాగవతము)

క॥ భూషణములు శ్రుతులకు పరి, పోషణములు దృఢవికాసబోధాగతి కా
శ్లేషణములు సుఖసిద్ధికి, తోషణములు మదికి నీమృదుల భాషణముల్.
(శి. పు. పా. ఖం. 5-292)

మ॥ పొలcతుల్ మాయలమారు లెంతయును నప్పూబోcడు లున్నట్టి చో
టెలమిన్ జేరcగ రాదు బ్రహ్మనయినన్ హేలావిశేషంబునన్
కలcతం బుచ్చి యలంత్రు గిత్తవలె లోగంజేతు రవ్వారి య
త్తలపుల్ క్రూరము లుల్లముల్ విసము నిర్దాక్షిణ్య లీనాతుకల్. (యు.ఖం. 212)

మ॥ తలcపుల్ చిచ్చులు మాట లుజ్జ్వల సుధాధారల్ ప్రియుండైన పూ
విలుతున్ మెచ్చర యన్యునిన్ వలతురే విశ్వాసమున్ లేదు క్రూ
రలు తోడున్ బతినైన చంపుదు రధర్మల్ నిర్దయల్ చంచలల్
వెలయాం డ్రెక్కడ! వారివేడబము లావేదాంతసూక్తంబులా! (భాగ. స్కం. 9)

ఈ రచనలోని సామ్యము చూచునది. మఱియు శ్రీనాథుని పోకడలు

సీ॥ పరుగిడు నేవీటి పడమర విభుజాడ, కృష్ణవేణి సరోజకిసలపాణి (లిం.ఖం. 1-47)

సీ॥ ప్రవహించు నేవీటి పశ్చిమ ప్రాకార, మొరసి గంగమ్మ సాగరముకొమ్మ (కా.ఖం.)

క॥ కిగ్గాడి దైత్యుc డీతం, డెగ్గనకయె.... .... (శి. పు. యు.ఖం.398)
ఈ కిగ్గాడి శబ్దము పింగళి సూరన్న గారిది.

మఱి తిక్కన్నగారి పోకడ –

చ॥ అలతులఁ బోదురే గురుఁడు నభ్రధునీతనుజుండు చివ్వలో
నలిగిన వీరి నోర్వఁగల యౌజిసికుం డెవఁ డల్ల కర్ణుఁడుర్
బలియుఁడు ద్రోణజుండు పరిపంథివిదారణధీరుఁ డట్టివా
రల గెలుపొందువారలె పురద్విషుసాయము లేక పాండవుల్! (లీ.ఖం. 1-445)

ఈ కవి యెన్ని మార్గములనైన పోఁగలడు. ఈ చేమకూర వెంకన్న ననుసరించిన యమకములు చూడుడు.

క॥ గంగావతరణమునకే, గంగాఁ దగ దెవరు కొంత కాలం బిటు లా
గంగావలె ఱే డేఁపడ, గంగా శిక్షించు నాజ్ఞ గడచిన వారిన్. (పా.ఖం.1-254)

క॥ లేమావివిరులతూపుల, లేమా! మన మెదిరి గెలువలే మార్తిబడన్
లేమామరు నేలఁగ నా, లేమాకుల జొంపములఁ గలియ గన్గొనుమా! (కు.ఖం.2-204)

క॥ గంగా! మాకలుషము లడ, గంగా పొనరింపు మమ్మ! కారుణ్యా మెసం
గంగా నీసరిధుని కలు, గంగా విన మెందు నిజము కంజాతముఖీ! (ఉ.ఖం.14-359)

మఱి శ్లేష: –

గీ॥ చక్రదుఃఖావహుండైన సత్సమగ్ర, వసువును హరించినను గురువనితఁ జెంది
నను గువలయేందిర వరియించెను గలాదు, కాముకులుగాంతురే యెందుఁ గల్మషముల. (శి.పు.)

ఈ చూపించిన యుదాహరణల వలన యీకవి యెంతమందికవుల ననుకరించినను నీయన యభిమానము పోతన్నగారి యందె యెక్కువ. చివరకు దనవంశవర్ణనము చేయుచు,

సీ॥ ఏవ్వాని శుభనామ మే ప్రొద్దు నుడివిన, జనులకు పాపసంచయము తొలఁగు. (స్ృ.ఖం.1-48)

ఈ రీతిగా నెన్నియేనియుఁ జూపించవచ్చును. ఇది పూర్వకవుల వాక్ప్రయోగ దక్షత. ఈ మహాపురాణమునం దున్న గుణము లన్నియు చిట్టాగా వ్రాసి చూపించను గాని యొక్కొక్క గుణమున కొకటిరెం డుదాహరణములుగా చూపింతును.

శబ్దప్రయోగౌచిత్యము: –

గీ॥ ఎంతయేనియు శుశ్రూష హెచ్చుచుండె, చెప్పుమిప్పుడు కృపతోడ శివునితత్త్వము (స్ృ.ఖం.1-79)

ఇందలి శుశ్రూషాశబ్దము వ్యుత్పత్త్యర్థములో నెంత యందముగా నున్నది!

గీ॥ చారు కస్తూరికాగరుచందనాను, లేపనసుగంధబంధురాటోప మెసఁగు
వాడు రుచిరతరా మూల్యవస్త్ర యుగ్మ, కలితుఁడగువాడు శంభుండు కాంచఁబడియె.
(పా.ఖం. 5-7)

ఇందు ''కాంచఁబడియె'' నన్న ప్రయోగము మిక్కిలి యుచితముగానున్నది.

శా. ఐనన్ బుత్రక! శైవతత్త్వమును విశ్వాద్యుండు పద్మేక్షణుం
డేనుఁ నిక్క మెఱుంగఁ జాల మిఁక నెట్లే నర్కునిన్ దీపమ
ట్లేనిప్పట్ల నెఱుంగఁ జెప్పెదను విన్మీ నాదు వైదుష్య వి
జ్ఞాన శ్రీపరిమాణ మెంతవఱ కొజ్జం జేసి రంజించునో!

(స్పృ.ఖం.1-171)

పద్యరచన స్వతంత్రమైన పలుకుబడిలోనుండి పుట్టినది. ''ఒజ్జం జేసి రంజించునో'' యన్నమాట పలుకుబడిలోని ప్రౌఢి కుదాహరణము.

ఉ॥ కోరుము నీదు వాంఛితము కోమలి! నే నొడగూర్తు నంచు ద
వ్వారయ కేను బల్కితి..... (పా.ఖం.2-25)

దూర మాలోచింపక యనుటకు దవ్వారయ కనుటలోఁ బ్రౌఢి కలదు.

శా॥ ఆవ్రజాంగుఁడు పద్మజున్ గని మహాహర్షంబుఁన మ్రొక్కి నా
నావేదోక్తుల సన్నుతుల్ సలిపి వాఙ్నాథా! మదీయాంగనా
భావారూఢునిఁ బుత్రు నిమ్ము .... (పా.ఖం.2-28)

'మదీయాంగనాభావారూఢునిఁ బుత్రుని' మ్మనుటలో భావగాంభీర్యమును జూడుఁడు-

లయ గ్రాహి. కొంద ఱలు కొంది ధృతిఁ జెంది సురబృందముల
నుం దురమునం దెదిరి క్రమ్మందిరి కడంకఁ (కు.ఖం.1-125)

ఇది తారకాసుర కుమారుల యుద్ధము. ఈ యుద్ధభాగములో లయగ్రాహి యింత సుకుమారముగా వ్రాయుట శైలిలోనొక మృదువైన పాక మేర్పడిన వాఁడుగాని వ్రాయలేఁడు.

ఉ॥ ప్రొద్దు కదుఁ వడిఁ బుడమి బోర్లగిలుఁ బురము ల్గనంబడఁ
హద్దును దప్పి తారలు హిమాంశుఁడు దాగుచు దిర్గుచుందు రే
సుద్దియు లేక బిక్కవడి చూచుచు నుండు జముండు మేటి యా
పద్దశఁ గడ్పుచుంటి మిది పద్మభవా! కనరాదె నీకిటుల్.

చ॥ ఎపుడొ దివంబుపైఁ బడి సురేశులతో నిసుముం బొనర్తుర
ప్డపుడును దేఱి చూచి కదు నబ్బుర మొందుచు దిబ్బ సేతు మం
చపకృతు లాడి పోవుదురు హా! యిఁక నేమి యొనర్తు మిత్తఱిన్
దెపదెపలాడు మామదుల దీనతఁ దీర్పు మనుగ్రహమ్మునఁ ॥ (యు.ఖం.1-22,23)

ఈ పద్యములలోని వర్ణన యే పూర్వకవులును జేసినది కాదు. మీస్వర్గ మంతయు బూడిద చేయుదుము, దిబ్బ జేయుదుము అనుటలో నున్న యౌచిత్యము చెప్పరాకుండ నున్నది. ఈ మాటలయందు దాయాదులయొక్క మాత్సర్యము పరమరమ్యమైన వ్యంగ్యభూత మైనది. ఇందు రసము చిప్పిలుచున్నది. మొదటిపద్యము మిక్కిలి చిత్రముగా నున్నది. ఈ రచన మహాకవులు మాత్రమే చేయఁగలరు. సామాన్యులు చేయలేరు. ఇది యంతయు నీకవి యొక్క స్వతంత్ర వావదూకత్వము.

సంస్కృతము: –

తెలుఁగు కవులు సంస్కృతసమాసములు గూర్చుటలో సులభార్థము సులభ గ్రథనము చేయవచ్చును. అట్లుగాక, అర్థవత్తుగా, తార్కికసంబద్ధముగా సమాస గ్రథనము చేయుట యొక ప్రతిభా లక్షణము.

ఉ॥ కన్నెను గాంచి యచ్చెరువుఁ గాంచి మునీంద్రుఁడు మన్మథాస్త్రసం
పన్నమనమ్ముతో నృపతివరున్య కిట్లనె.... (స్వ.ఖం.115)

ఇచటి ''మన్మథాస్త్ర సంపన్నమనమ్ము'' అన్న సమాసము ఇందాకటి ''మదీయాంగనా భావారూఢుని'' అన్న సమాసము వంటిది. ఒక విలక్షణమైన భావము గర్భమునందుఁ గల కూర్పు. ఇట్టి సమాసములు చేయుటకుఁ గవికిఁ బ్రతిభ కావలయును.

తెలుగులు –

క॥ గెల పండిన యనటుల జొ, బ్బిలు పానకములఁ దనర్చు విరివగు నెలమా
వుల పండ్లమెక్కి యుక్కువఁ, జెలఁగి వదరఁ జేసె రామచిల్కలపిండుః (స.ఖం.1–97)

సీ॥ సంజ కెంజాయల జానగు చందురు .... (స.ఖం.1–197)

సీ॥ ఎలమావులును, నిమ్మ, లీత, చిట్టీతలు .... (స.ఖం.1–383)

ఇట్లనేక పద్యములు అచ్చ తెనుఁగుతనమునే వెలయించు కొనుచుండును.

ఉ॥ .....భీతచిత్తులై
ఎప్పటి కప్పుడే గడప నెంతురు కాలము కంజసంభవా!

ఈ రీతిగా లోకసంగ్రహణము, తెలుఁగు పలుకుబడి, తెలుగుమాటల సమృద్ధి కూలంకషముగా నున్న రచన యిది.

వేదపరమార్థజ్ఞత :-

ఈ గ్రంథ మంతయు వైదికార్థములనే చెప్పును. కాని, యొక మహావిషయమును జెప్పఁదలఁచితిని. తారకుని చేత దెబ్బలు తిని కుమారస్వామి మూర్ఛపోయెను.

గీ॥ స్కందుఁ డద్దాన మూర్ఛిల్లి క్షణములోన
ఋషిగణస్తూయమానుఁడై యెఱుక జెంది (శి.పు. కు.ఖం.2-117)

మూర్ఛపడిన స్వామి ఋషిస్తోత్రములచేత మేల్కొనె ననుట శివతత్త్వ స్ఫూర్తి మద్వాక్యము.

శిల్పము :- శిల్పమన్న శబ్దమున కర్థ మిదమిత్థమని చెప్పుటకు వీలులేదు. లోకోత్తర సౌందర్య మెచ్చట పొడసూపునో యది శిల్పమని చెప్పవచ్చును. కథను జెప్పుటలోఁ గ్రొత్త రకముగాఁ జెప్పుట గొప్ప శిల్ప మని నాయుద్దేశ్యము. ఆంధ్ర వాఙ్మయములో కథాకథనరమ్యత పలుమంది పలురకములుగాఁ జూపించిరి. ఈ కవి కొన్నిచోట్ల కథను జెప్పుటలో రమ్యతనే చూపించెను.

చివరకు శివుఁడు పార్వతి నంగీకరించెను. దివ్యస్త్రీలు పరిహాసము చేసిరి. అంత నిందిర యిట్లనియె. సావిత్రియిట్లనియె. అదితియిట్లనియె. ఆవెంట జాహ్నవి యిట్లనియె. ఇట్లు దేవతా స్త్రీలందఱు తలాయొకమాట యనిరి. ఇవి చిన్న చిన్న వచనములు - వారంద రన్నమాటలు పద్యములు. ఈ రచనవలన పెండ్లిసంబరమంతయు, పరిహాస మంతయు, పెండ్లికొడుకుతో ముత్తైదువలాడు ముచ్చటలే వ్యంగ్యభూతములై కథా ఘట్టము పరమ సౌందర్య మనిపించుకొన్నది. వారట్లనిరి వీరిట్లనిరి, అని వచనములు వ్రాసి, యన్నమాటలు పద్యములుగా వ్రాయుట, పోతన్నగారి భాగవతములోని యొక రచనా పద్ధతి. ఈ రచనా పద్ధతిని ప్రస్తుతమున నీ సౌందర్యోత్పాదనకై వినియోగ పరచుట యీకవి యొక్క ప్రతిభ. మరల నీ రచనా పద్ధతినే శివుఁడు తన వీర్య మేమైనదని, వెదకుటలో జూపించెను. శ్వేతాద్రివాయుస్స్వర్ణదీవసుమత్యాదులు కుమారునికథఁ జెప్పుదురు. అచటఁ గూడ నీ సౌందర్యమున్నది.

ధ్వనులు: ధ్వనియున్న శబ్దమే విచిత్రమైన అర్థము గలది. సుకవిరచనలో రస మెప్పుడును వ్యజ్యమాన మగుచునే యుండును. కాని యల్పాల్పధ్వనులు, వస్తుకృత వస్త్వాదులు, శబ్దగతాదులు ప్రత్యేకమ్ముగా నుండఁ గొందఱు పండితులు వానినే చూచి యదియే ధ్వని మద్రచనాకావ్య మనుకొందురు. శబ్దగతములైన మఱి కొన్ని వ్యంగ్యములు చూడుడు.

గీ॥ అరయ నాధారశూన్యమౌ నాకసంబు, నందు ఱెక్కలు లేని నా డెంద మనెడు
పులు గెగురుచుండె నద్దాని భూరిదయను, నరసి ప్రోచునుగాత చంద్రార్థమౌళి
(పా.ఖం.3-85)

ఈ వాక్యము పార్వతి సప్తర్షులతో నన్నది. ఇది యలంకార కృతవస్తుధ్వని. రూపకాలంకారము చేత జీవుఁడు, ఇది శైవము కనుక నీ జీవుని రక్షించు పరమేశ్వరుఁడు వ్యంగ్యభూతు లగుచున్నారు.

పాకము:–చ. అరుణమరీచి యంత నుదయాచలపీఠము నెక్కి సర్వత
స్ఫురదసమాన మంజుకరపుంజములన్ వెలయించి యూర్ధ్వని
స్సరదమలాంశుజాలముల శైలవరోన్నతశృంగపల్వలాం
తరనళినాళిఁ గూడఁ బ్రమదమ్మునఁ బూయఁగఁ జేసె వాసిగన్.
(శి.పు. పా.ఖం.5–198)

వ్యయ కార్తీక శుద్ధ సప్తమీ గురువారము

---::O::---

ఉపోద్ఘాతము
(ప్రథమ ముద్రణము)

బ్రహ్మశ్రీ తూములూరి శివరామకృష్ణ శాస్త్రిగారు, మదనపల్లి.

* * *

బ్రహ్మశ్రీ ముదిగొండ నాగవీరేశ్వర శాస్త్రిగారిచే శివపురాణ మాంధ్రీకరింప బడినది.

అనూచానశైవాచార్య వంశమున జన్మించి తద్విజ్ఞానమును సమగ్రముగ గ్రోలుట వీరి ఆంధ్రీకరణమున కొక ప్రధానయోగ్యత. ఆంధ్రీకరణమున నన్నయాదుల మార్గమే యవలంబింపఁబడినది. రసవంతములగు ఘట్టములఁ బెంచుట, నీరసములను ద్రుంచుట యను పద్ధతివలన తెలుఁగున పురాణములు కావ్య శోభ నొందినవి.

గ్రంథపఠన మారంభించినది మొదలు సమాప్తిచేయువఱకు నెచ్చటను విసుగు జనింప లేదు. ఉత్తరోత్తరము రసవంతమై యాకర్షించినది. ప్రాచీన కవులయందలి సర్వ సామాన్యమగు చక్కని శైలియు ధారాశుద్ధియు నీకవివర్యునకు దైవదత్తములు. కనుకనే ఈ మహాగ్రంథము నిర్విఘ్నముగ నాంధ్రీకరింపఁ బడినది.

కవితాహంకారమున గాక శివకైంకర్య దీక్షాతత్పరతచే నీగ్రంథ మాంధ్రీకరింపఁబడినది. పద్యరూపమున నీ గ్రంథము నాంధ్రీకరించు నదృష్టము తొలుత తనకే సంభవించినదని యీ కవి మురియుచున్నాఁడు. పోతనవలెనే ఈ ఘనకార్యమున తన జన్మము కృతార్థమైనదని యుప్పొంగు చున్నాడు. పితరుల కీగ్రంథ మంకితమిచ్చుటచే పితౄణము ఆంధ్రీకరణముచే ఋషిఋణము, భక్తి విశేషముచే దేవఋణములు దీరినవి. ఈ గ్రంథమం దంతటను భక్తి యంతర్వాహినియై ప్రవహించినది. నిరంతర శివనామాస్వాదపరిపూత మగు జిహ్వనుండి యీ కవిత స్రవించినది.

ఒకే శైలూషి సందర్భానుగుణముగ వివిధ భూమికల ధరించినట్లు భావానుగుణముగా శైలి పలువిధముల మార్పు నొందినది. అప్రయత్నముగ రచింపc బడినట్లు అనేక పద్యములు గోచరించును. శివునిపై దండెత్తు మన్మథుని వర్ణించు సందర్భమున అతని సౌకుమార్యము ఈ పద్యమున మనోహరముగ గోచరించుచున్నది.

ఉ॥ వాడిన రాలిపోవు సుమవర్గము కాండచయంబు హస్షనా
నేడకొ పారు పుల్గు లొక యేవపు వారువముల్ స్వరూపమే
జూడను లేని తెమ్మెరలు చచ్చువజీరులు తోడుకుందు రే
ఱేడబలల్ బలంబులు సరే యిcక రుద్రుని తోడc బోరుటల్. (శి. పు.పా.ఖం.2-99)

సీస పద్య రచన యందు శ్రీనాథుని పోకడలు కొన్ని యెడలc గన్పించుచున్నవి.

సీ॥ ఇంద్రనీలముడాలు నీసడింపcగcజాలు, నీలంపు మైనిగనిగల వాని
వేయి రేకుల తమ్మివిరుల గెల్వcగcజాలు, విరివైన కనుదోయి వెలయువాని
(సృ.ఖం.199)

సీ॥ చాపబాణాంకుశచటులపాశారవిం, దము లొప్పు నాల్గుహస్తములతోడ
బాలేందు రేఖావిభాసితం బగుచు నం, దంబుcజెందిన కిరీటంబుతోడ
పద్మరాగచ్ఛాయ పరిఢవించిన మనో, జ్ఞములైన మాల్యాంబరములతోడ
మందహాసపు తీవి మానుగుల్కెడు దయా, స్పదములై తగు కటాక్షములతోడ

గీ॥ భవ్యకాశ్మీరగంధ లేపములతోడ
ముంగురులు మూగు కస్తూరిబొట్టుతోడ
భువనములకెల్ల భ్రమసేయు మూర్తితోడ
శంకరార్ధాంగలక్ష్మి సాక్షాత్కరించె. (పా.ఖం.1-75)

స్త్రీనిందాస్తుతులు శివకేశవులచే మిక్కిలి మనోహరముగాc జేయcబడినవి. సతీ వియోగము నొందిన శివుcడు స్త్రీని నిందించుటయు, లక్ష్మీపతియగు కేశవుcడు గృహస్థాశ్రమ ధర్మమును బొగడుటయు సందర్భసహజములు.

సీ॥ అపవిత్రములలోన నగ్రిమం బగు చోటు, బొంకుల కెల్లను బుట్టినిల్లు
కపటవర్తనములc గనc జేయు నెఱజాణ, చెడుగోతc బడcద్రోయు చెడ్డఘోటి
అనువుగా భ్రమసేయు నైంద్రజాలికవిద్య, నమ్మియేలిన చోటి నాగుc బాము
సాహసంబుల కెల్ల జంకనట్టి వలంతి, పాయంగ నీయని పరమధనము

గీ॥ ఒనరcగాc గట్టుత్రాడులం దుక్కుగొలుసు, క్షణికసంతోషమొసగు క్రొక్కారుతీగ
స్త్రీ యనcగ దానితోcబొత్తుc జెందవలదు, బ్రహ్మనిష్ఠుల కెందేని బద్మనయన!

సీ॥ అఖిలతాపంబుల హరియించు నౌషధం, బార్తికంధిని దాటునట్టి నౌక
చిత్తంబు రంజిల్లఁ జేయఁ జాలిన విద్య, సకల సౌఖ్యములకు జన్మభూమి
ప్రతిదినంబును గ్రొత్త బరగు చక్కనివిందు, కొమరారు కొలమున కమరతరువు
అన్నపానంబుల నందఁ జేసెడు దైవ, మతిథిజనంబుల నరయు తల్లి

గీ॥ దేవయజ్ఞంబునందు నెంతేని తోడు, కష్టసుఖములయందుఁ బాల్గాంచు జోడు
ఆత్మసతి యగుఁగావున నందఱకును, బెండ్లి యాడంగఁదగు గాదె పేర్మి యలర.

(పా.ఖం.3-64,68)

పోతన విష్ణుభక్తివలె గ్రంథకర్త శివభక్తి వెల్లువలై పారినది.

సీ॥ శీతాంశుధరు నెంచు చిత్తంబు చిత్తంబు, భవు సమర్చనసేయు పాణి పాణి

సీ॥ పరమశివార్చనాపదవి నొందఁగ లేని, యిక్కగా దది పాపడొక్క గాని

(పా.ఖం.3-119,121)

సందర్భానుగుణముగ లోకోక్తు లీకవిత నలంకరించినవి

చూపులగుఱ్ఱమువలె నత డేపుమెయిం బెరుగుచుండ (స్పృ.ఖం.1-428)
ఉడుము కేటి కోరి! యూరివార్త (స్పృ.ఖం.1-142)
పరులకోసరముగ బావి దూకుట మేలె
కొండ నెత్తి తలం దాల్చుకొనఁ దరంబె .. (పా.ఖం.2-100)

ఇత్యాదులు పెక్కులు

గ్రంథరాజమా! ఆచంద్రార్కము వర్ధిల్లుము.

ఓం తత్సత్ శివమ్

---::O::---

ద్వితీయ ముద్రణోపోద్ఘాతము

ఉపాధ్యాయ పరిషదధ్యక్షులు బ్రహ్మశ్రీ వల్లాది సూర్యనారాయణ శాస్త్రి

* * *

బ్రహ్మశ్రీ ముదిగొండ నాగవీరయ్య శాస్త్రిగారు భాషారాధన తత్పరులై పదేండ్ల
నాంధ్రీకరించి యాంధ్ర వాగ్దేవి కభినవగ్రైవేయముగా నర్పించిన యీ శివ
మాంధ్రలోకమునకు సుపరిచితమే. ఇది భాషాభిమానులయు భక్తులయు గౌరవాదరమ
యచిరకాలమున ద్వితీయముద్రణ భాగ్యమొందుటయే ప్రశంస్యార్హమై దీని పాఠకరంజకత
బ్రకటించుచుండ నిది యిట్టిదని చెప్పఁ బూనుట పునరుక్తమే.

ప్రథమ పురాణోత్పత్తి మొదలుగా నెడతెగక భరతఖండ మంతటను
పఠనశ్రవణములు రెండును భారతీయార్యజాతుల నిత్యకృత్యములై యుండెడి మట సుప్ర
దానంజేసియే యైహికాముష్మిక విజ్ఞానము సార్వజనీనమై వ్యాపించుచు వచ్చినది. అదే అక్షర
కానివారికిఁ గూడ నీతియు భగవద్భక్తియుఁ గలుగుటకును, ఆస్తికమతము లింతదనుక
నలుదెసల నిలిచి యుండుటకును, దేశ మెన్ని కష్టములపాల్పడినా హిందూ మతాచా
నిర్మూలము గాక నేఁటికిని దృగ్గోచర మగుచుండుటకును, విగ్రహారాధనవిధి
మతములవారిని విడువకుండుటకును, ముఖ్య హేతువగుట ముమ్మాటికి సత్యము. మ
అట్టి పురాణపఠన శ్రవణాచార మార్యావర్త దక్షిణా పథముల నలముకొన్న కాలమం
క్రీస్తు పూ. ఏకాదశాబ్ది మొదలుగా క్రీ॥ శ॥ అష్టాదశ శతాబ్ది కడపటివఱకుఁ గల మధ్యకాల
తత్తన్మతాభినివిష్ణులగు పౌరాణికుల భక్త్యుత్సాహాతిరేకము కారణముగా దత్తద్దేవతా
ప్రతిపాదిక మైన నూత్నగ్రంథము కొంచెముగానో గొప్పగానో శైవ వైష్ణవ శాక్తాది పురా
నన్నిటఁ బ్రవేశించి యున్నదనుటయు సత్యము. అట్లాసేతుహిమాచల మార్యజాత
భక్తిమార్గముల నిత్యసంతుష్టు లగుచున్న కొలఁదిని దాము నందందు పుష్టిగాంచుచు వచ్చి
ప్రత్యక్షమగుచున్న మహాపురాణములలోనిదీ శివపురాణము.

ఇది చిరకాల మాంధ్రము గాకపోవుట శ్రీనాగవీరయ్య శాస్త్రిగారి యదృష్టము
విద్వత్కవిచేతిలోఁ బడుట భక్తలోకము భాగ్యము. స్వతంత్రించి యొక కావ్యము నిర్మించు
సంస్కృతగ్రంథమును దెలిఁగించుట మిక్కిలి కష్టము. అందును పదుసొకండు ఖండా
లైన పెద్దభాగములతోడి యిరువదినాల్గువేల గ్రంథమగు నీ మహాపురాణమును భక్తప
మనోరంజన మగు సులభశైలి నాంధ్రీకరించుట కష్టాతికష్ట మని వేఱు వచింపనేల
ఘనకార్యము నిర్వహించి కృతార్థు లైనవారు శ్రీనాగవీరేశ్వర కవిగారు. ఆ మహాకృత్య
కొన్ని విశేషవిషయములను బాఠకులదృష్టికిఁ దెచ్చుటకై యీచిన్నవ్యాసము వ్రాయుచున్న
నేను. ఈ పని యైనా నేటి గ్రంథప్రకటనాచారమును బట్టి వచ్చినది గాని యన్యముగా

''పురాణం పంచలక్షణ'' మ్మను లాక్షణికోక్తి కనుగుణముగా నిది ముందుగా సృష్టిఖండముతో నారంభమైనది. నారదుఁడు లేని పురాణము లేదుగాని యీ ఖండమందలి యా దేవర్షి కథ యపూర్వము నద్భుతమునై కనవచ్చును. ఇది శివపురాణ మగుట మొట్టమొదటనే శివమహత్త్వ మప్రతిహత మని యుద్ఘోషించుటకో యన ''శ్రీవిష్ణువు భూతలమున శ్రీరాముఁడై యవతరించి వానర సాహాయ్యంబు నభిలషించు'' ననుటకు హేతువుగా శివమాయావిష్టుఁడగు నారదమహర్షి శాపము చూపఁబడినది. రుద్రాదుల యుత్పత్తులచే సార్థకమైన యీఖండమందలి చిన్న చిన్న కథలెల్ల పాఠకులకు సుబోధకము లగునట్లు చక్కని శయ్య నాంధ్రీకరించబడినది. అది యటుండ నీ పురాణ ముపదేశించిన శైవము ద్వైతముగాక శివాద్వైత మన్న విశేష విషయము గూడ నీ ఖండమే తెల్పుచున్నది.

గీ॥ సచ్చిదానందరూపుఁడ ♦ సత్యమూర్తి, యగు పరబ్రహ్మమేను మూ ♦ డగువిధముల
బ్రహ్మ విష్ణు హరాఖ్యలఁ ♦ బరఁగి సృష్టి, రక్షణాంతములొ నరింతు ♦ అట్టులేక.

ఒకచోట వర్ణింపఁబడిన విషయ మా పురాణము నందే మఱియొకచో వర్ణింపఁ బడుటయు, ఒక పురాణములో వర్ణితమైన కథ మఱియొక పురాణములో వర్ణితమగుటయు సర్వపురాణ సాధారణమేకాని, యీపురాణములో నితరశైవపురాణములలో లేని నూతన వర్ణన లెక్కువనుట తథ్యము. పార్వతి శివుని పరిచర్య నాచరించు విషయము పెక్కుచోట్ల వర్ణితమే కాని యది యిందలి పార్వతీ ఖండమున నొకింత క్రొత్తదారి త్రొక్కినది. ఆ మాటలు కొన్ని - హిమవంతుఁడు శివుని సమీపించి నాకూఁతురు చేయు సపర్య నంగీకరింపు మని కోరఁగా నతం డన్నమాట.

ఉ॥ .... ఈపగిదిఁ బల్కకు మింక నగాధిరాజ! యో
షావళి యేడ? యోగుల సమక్షము లేద! యెడందఁ గాంచుమా! (పా. ఖం. 1-272)

అపుడు తండ్రిని వారించి పార్వతి శివున కుత్తర మిచ్చినది. అందలి మాటలు రెండు.

వ. లోకమునందు దేహు లెంతవఱ కింద్రియజన్యజ్ఞానానుభవంబు గలిగి యుందు రంతదనుకఁ బ్రాకృతు లౌట స్పష్టంబు.

ఉ॥ మాటలు వేయు నేల విను ♦ మా! యనుమానము మాని సర్వమున్
దేట యొనర్చెదన్ బ్రకృతి ♦ నేన్ బురుషుండవు నీవు సుంతయేన్
బూటక మే దిటన్ సగుణ ♦ మూర్తివి నాదయ నౌదు వీవు నా
కూటమిఁ బాసి సుంత యొన ♦ గూర్పఁ గలాఁడవె నిర్గుణుండవై. (పా. ఖం. 1-285)

అందుకు శివుని ప్రత్యుత్తరము-

మ॥ గిరిజా! నీవిటు సాంఖ్యవాదినివి కాం ♦ క్షింపన్ నిషేధింప ని
ష్ఠురమౌ నట్టులె చేయు ప్రత్యహము ని ♦ చ్చో నాకు శుశ్రూష నేఁ

బరమేశానుఁడ నేని మాయకు దురా ♦ పస్థాన భూతుండ నేన్
దరమే నన్నుఁ జలింపఁ జేయుటకుఁ గాం ♦ తాలోక చూడామణీ! (పా. ఖం. 1-

ఇఁక నీ ఖండము చతుర్థ పంచమాశ్వాసంబు లందుమా, అవి చదువువారు "
పరమేశ్వర కల్యాణము" అను ప్రబంధము చదువుచున్నట్లు భావింపకపోరు. అందలి రచన
శైలినే యాశ్రయించినది.

ఇందలి ఖండము లన్నియుఁ బ్రత్యేక మొక్కొక్క కావ్యముగాఁ బాఠకులు
యానందింపఁ దగినట్లు శ్రీశాస్త్రిగారి యనువాదము మృదుమధురమై మంచి పాక
బడినది. ఇందు కొకటి రెండుదాహరణములు- ఉత్ప్రేక్షాలంకృతమైన సాంధ్యరాగ వర్ణన

ఉ॥ అంత దినాంతమై యలర ♦ నర్యమదేవుఁ డపూర్వదిక్సతిన్
సంతస మొప్పఁ జేర నది ♦ జానుగ మానికపున్నివాళి న
త్యంతముదంబుతో నొసఁగ ♦ నారతనంబులదీప్తి తీ రనాన్
వింతగ సాంధ్యరాగరుచి ♦ విశ్వవిమోహన మొచు భాసిలెన్ (పా.ఖం. 5-

ఇఁక నిది పార్వతికిఁ బతివ్రతాధర్మములు బోధించు విప్రసతిమాట-

చ॥ ఒక సతి భానుమండలికి ♦ నుచ్చతరస్థలి నుండె భర్తతో
నొక సతి దాఁ ద్రిమూర్తులను ♦ నుయ్యెల బాలురఁ జేసి యూపె నిం
కొక సతి వింధ్యగర్వహర ♦ ణోగ్రుని జీవితరాజ్ఞి యయ్యె వే
ఱొక సతి మిత్తి గెల్చె మఱి ♦ యొక్కతె భానుని నాఁగె నంబికా! (పా.ఖం.5-2

కుమారస్వామి జననము తారకాసుర సంహారము మొదలగు కథాభాగములను బా
యాపురాణాదులఁ గని యుండక పోరు గాని ఆ విషయములను సవిస్తరముగా వివరించు
కుమారఖండము చదివి యాహ్లాదింపఁదగినది.

దాని తరువాత లీలాఖండ మందుమా యది శివలీలలకుం బోలె సుకవితా లీల
గుఱియై యలరారుచున్నది. అందలి దొక కథాంశము.

పుణ్యమూర్తులు మహారాజ దంపతులునై నుతిగన్న నలదమయంతుల చరిత్ర భా
నందును నైషధాది కావ్యములందును వర్ణిత మగుట విదితము. వారి పూర్వజన్మవృత్తాంత
యతినాధ లీలలో హృద్యముగా నభివర్ణిత మైనది. సద్వర్తనులు శివభక్తులు వనేచరు
భిల్లదంపతులలో భిల్లి దమయంతిగాను భిల్లుఁడు నలుఁడుగాను జన్మించిరి. వారి
రాయబారము నల్ప మహేశ్వరుఁడు రాజహంసయై జన్మించెను. ఈ కథలోఁ గర్మవశవ
మృతి చెందగ భార్యయగు భిల్లి సహగమనము చేయఁబూని చితికిఁ బ్రదక్షిణ మా
యతినాధరూపమున నందున్న శివుఁడు వినుచుండ శివభక్తి పతిభక్తుల మూర్తియౌ య
మనసార ధ్యానించుచున్న మాట యిది.

క॥ తెలిసి తెలియని నాచేఁ, తల ననుచిత మెంతయేని ♦ తనరెడుఁ గృప నా
కలుషములఁ బాపు మిదె జో, తలు చేసెద దేవదేవ! ♦ దర్పకదమనా!

భారతమందలి చిన్నకథ యాధారముగా భారవి మహాకవి కిరాతార్జునీయ మొనరించె ననుట ప్రసిద్ధము. ఆకథ వాయుపురాణమందువలె నీ శివపురాణమందు నీషద్భేదముగాఁ గనవచ్చును. ఇట్లే యెన్నోకథ లతిసంగ్రహముగానో సంగ్రహముగానో యన్ని పురాణములందును గనవచ్చు ననుట పాఠకు లెఱుఁగని విషయము కాదు.

మఱి యుమాఖండ మందలి యొకటి రెండు విషయములు.

శ్రీకృష్ణుఁడు శివుని గూర్చి తపస్సుచేయుట బహుత్ర కనవచ్చును. రుక్మిణీ దేవి పుత్రవాంఛ దీర్ప నతఁడు తప స్సొనర్పఁ గైలాసయాత్ర సాగించినట్లే జాంబవతీ పుత్త్రవాంఛ తీర్చుటకై తప మాచరింప హిమాలయయాత్ర యొనర్చినాడు. ఇందలి విశేషము కృష్ణునికి మహర్షియగు నుపమన్యుఁడు ముందుగా శైవదీక్ష యిచ్చుట. మఱియుఁ దపోనంతర మతనికిఁ పార్వతీ పరమేశ్వరులు ప్రత్యక్షమై యెనిమిదేసి వరములిచ్చుట. అవి చాలవనుకుని యుమాదేవి భక్తునియెడఁ గల వాత్సల్యముతో.

''నే హుళక్కిఁ బల్కను. భార్యా సహస్రకౌశల్యంబును దారావాల్లభ్యంబును బాంధవ ప్రేమను గనెదవు. నీ యింట నిత్య మేడువేల ద్విజులు కుడుతురు'' అనుచు మఱికొన్ని వరము లడుగకనే యిచ్చెను.

తొలిముద్రణమం దతిసంగ్రహముగా నున్న శ్రీరామచరిత్ర మీ ముద్రణమందు పుష్టిఁ గాంచి యింపగురూపముతో దర్శన మిచ్చుచున్నది. మురారికవి యన్నట్లుగా నిట్టి యవతారపురుషుఁడు జగత్తులో మఱియేఁడి? అట్లే సీతారాములను స్తుతింపని పురాణమేది? రావణసంహారానంతర మగ్నిపరీక్ష యైనంత బ్రహ్మదేవుఁడు సీతను శ్రీరాముని కప్పగించుచుఁ బల్కిన మాటలివి.

చ॥ పరమపతివ్రతామణినిఁ ♦ బామరుఁ డట్టులు పల్కి తగ్గులం
దుఱుక నుపేక్ష చేసితి వి ♦ దొప్పునె చెప్పుము రామచంద్ర! నీ
చరిత మెఱుంగవై తి వల ♦ చక్రధరుం డగు విష్ణు వీవ యీ
సురుచిరగాత్రి శ్రీరమణి ♦ చుమ్మలు మాన్పి సతిన్ గ్రహింపుమా!

ఈ పురాణము శివాద్వైతపర మని కైలాసఖండము కంఠోక్తి నిట్లున్నది.

క॥ అద్వైతము శివవాదం, బాద్వైతంబును సహింప ♦ దరయు మది మునీం
ద్రా! ద్వైతము నశ్వరము శి, వాద్వైత మనశ్వరంబు ♦ హరు వొప్ప నిలన్.

ఇం దుపాంత్యముగా నున్న వాయవీయఖండము శైవతత్త్వసార బోధక మనుట నిస్సంశయము. ఇతర పురాణములందును ఈ పురాణమందలి యితర ఖండము లందును జగదుత్పత్తి స్థితిలయాది ప్రసక్తి లేకపోలేదు. కాని యీ ఖండమందు వాటి ప్రశంస వినూతనమై వేద్యాంశముఁ గనఁజేయ విస్తరించినది. ఇఁక కట్టకడపటి విద్వేశ్వర ఖండము ప్రధానముగా భక్తులకును శివతత్త్వ జిజ్ఞాసువులకును పూజా జపలింగధారణాదిక ముపదేసించుచు శైవమతము దేశమున విస్తరింపఁ జేయు విధానము నభివర్ణింపుచు మోక్ష సిద్ధికి భక్తి మూల మను పరమ సిద్ధాంతమును ప్రతిపాదించినది. వేద శాస్త్రాభిమతమైన పూజాభిషేకాది విధానముల శివుని నిష్కామబుద్ధితో నర్చించువారు తుదను శివసాయుజ్యము నొందుదురని సాయుజ్యముక్తి నుపదేశించినది.

ఇట్లీపురాణము నీతి భక్తి ముక్తి మార్గము లుపదేశించుచు నాంధ్రభాగవతము మాడ్కి నాదరణీయమై వెలయుచున్నది. ఈరెండును పరస్పర సన్నిహితములైన పురముల జన్మించిన వగుటచే అక్కగారి పోకడలు కొన్ని యీచెల్లెలు నేర్చుకొన్నది. అది సహజము గదా. ఇందొకతె శ్రీవిష్ణువు నింకొకతె శ్రీశివు నాశ్రయించి రన్న పేరేకాని,

''యధా శివమయోవిష్ణు। రేవం విష్ణుమయశ్శివః'' అన్న యద్వైతభావ మీ యిద్దఱి హృదయముల నంతర్భూతమై యున్నది. కావున శ్రీమద్భాగవతము కైవడి నీ శ్రీశివపురాణము నాంధ్రుల యాదరాభిమానముల నందఁగలదని యాశించుచున్నాను. ఇఁక నిందలి కథావిషయ ప్రశంసను సంగ్రహించుచు శివ కేశవులు వివాహవిధిని గూర్చి తెలిపిన భేదాభిప్రాయములు మాత్రము తెలిపెదను.

ఈ క్రిందివిషయము పార్వతీఖండము మూడవ యాశ్వాసములోనిది.

''లోకములో కామునివంటి దుష్టుఁడు లేఁడు. వాని మూలముగా దేవమానవలోకముల జరిగిన యకార్యము లన్ని యిన్ని కావు. కావుననే నేను వానిని మాడ్చితిని. మీరెవ్వరును స్త్రీలను చేరనీయవద్దు నేను పార్వతిని పెండ్లాడను'' అనుచు శివుఁడు దేవతలకు బోధించి యెక్కువగా స్త్రీ నింద గావించెను. అపుడు శ్రీవిష్ణువు లోకములో స్త్రీవంటి వస్తువే లే దనుచు స్త్రీస్తుతి గావించి నీవు లోకరక్షణార్థమై పార్వతిని పెండ్లాడఁదగునని శివుని వేఁడుకొనెను. వినఁ జదువ నింపైన యీప్రసంగ మవశ్యపఠనీయము. ఇఁక నీపురాణమందలి భాషావిషయమును గూర్చి రెండు మాటలు. శ్రీనాగవీరయ్యశాస్త్రిగారు శ్రీనాథ పోతనాదుల రీతుల ననుసరించి ధారాశుద్ధిగా రసవంతముగా రచన సాగించి రనుట నిర్వివాదము.

ఇఁక నీవ్యాసము ముగించుటకు ముందు వల్లీసౌందర్య వర్ణనమందలి వొకటి రెండు. భిల్లతనూజ యగు వల్లి పెండ్లికూఁతురు. శివతనూజుఁ డగు కుమారస్వామి పెండ్లికొడుకు.

వారి కన్యోన్యము మోహము గలిగింప రాయబారము సల్పువాఁడు నారదుఁడు. శ్రీనాథాదు లొనర్చిన శృంగార వర్ణనలను తలపింపఁ జేయున దీఘట్టము.

> ''ఆ॥ బాలయొడలిచాయ ♦ పస కోడి యపరంజి
> యప్పు చెంది స్వర్ణ ♦ నుయ్యెఁ బుడమిఁ
> దగినవారితోడఁ ♦ దగుఁ గాక మచ్చరం
> బధికులందు నొంద ♦ హాని గాదె.'' (కు.ఖం.2-174)

''క॥ కమలము కమలము శశిబిం, బము శశిబింబమె యరయ స ♦ వతు వచ్చునొకో
కమనీయకోమలం బగు, రమణీమణిమోముతో న ♦ రాతివిఘాతీ!''

''సీ॥ చక్రవాకస్తని ♦ సారంగలోచన। భాసురశంకరా ♦ భరణవేణి-''

''సీ॥ కెంపువాతెరఁజూచి ♦ యింపుఁ జెందితిగాని। యార్తి దీరఁగఁ దేనె ♦ నాననైతి''

''సీ॥ అవధూతయై పృథ్వి ♦ యంతఁ గ్రుమ్మరువేల్పు। జడదారి యేటి కి ♦ చ్చటికి వచ్చె''

''సీ॥ లలితవీక్షాప్రియా ♦ లాపాక్షరములఁ జే। త మలర్పఁ బ్రణయంబుఁ దలఁపనైతి''

''ఉ॥ దాయనుబోలెఁ బాసితిఁ గ ♦ దాయను వేఱొకమాట తోఁచలేదా యను.''

ఇట్లు సరసఫణితిని వల్లీ కార్తికేయుల యన్యోన్యావలోకనము మొదలుగా వివాహము వఱకుఁగల కథాభాగమంతయు నింపగు వర్ణనలతో నలరారుచున్నది. ఇది తనివిదీరఁ జదువఁ దగిన పురాణముగాని యేవో నాలుగుపద్యము లుదహరించి నంత మాత్రమున సరివడునా! ఈకృతి ఆంధ్రవాణికి మఱియొక మణిహారము.

ఈ మహాగ్రంథము తొలిముద్రణమే చక్కని పీఠికచే నుపోద్ఘాతముచే నలంకృతమై యున్నది. ఐనను ఈ ముద్రణమునకు మఱియొక యుపోద్ఘాతము చేర్చుతలంపుతో నన్నిది వ్రాయఁగోరిరి. ఏమయితే నేమి! అవిద్వత్కవీంద్రుని యభిలాష మన్యథాకరించుట యపచారమని తలంచి నా నేర్చిన కొలఁది నీ వ్యాసము రచియించితిని. దీని యౌచిత్యానౌచిత్యములకుఁ బాఠకలోకమే ప్రమాణము.

ఓం శాంతిః

ధవళేశ్వరము
12-1-1958

---::O::---

ప్రశంస

చతుర్థ ముద్రణము

కళాప్రపూర్ణ

డాక్టరు దివాకర్ల వేంకటావధానిగారు, యం.ఏ. ఆనర్సు., పి.హెచ్. డి.

* * *

శ్రీముదిగొండ నాగవీరేశ్వర శాస్త్రిగారిచే రచింపబడి చతుర్థముద్రణము నొందుచున్న శ్రీశివపురాణము నందలి ముఖ్యభాగములను పఠించి యమందమైన యానందము నొందితిని. పదునెనిమిది పురాణములు జగత్ప్రసిద్ధములు. ఇవన్నియు వ్యాసమహర్షిచే రచింపబడినవి. పురాణమనగా ప్రాచీనమైనదని అర్థము. అష్టాదశమహాపురాణములను పదునెనిమిది ఉపపురాణములను, శివాగమములను శివుడు మొదట రచించి బ్రహ్మదేవున కుపదేశించెననియు, పిదప బ్రహ్మ సద్యోజాతాది పంచబ్రహ్మలను ప్రార్థించి వారి దయచే శతకోటి శ్లోకాత్మకమగు ఏకైక మహాపురాణమును మునులకు ప్రబోధించెననియు, పురాణము బ్రహ్మ ముఖోద్గతమైన పిమ్మట నాలుగు వేదములు ఆవిర్భవించిన వనియు మహాభారతమునందలి శాంతిపర్వము చెప్పుచున్నది. దీనివలన వేదములకంటె కూడా పురాణములే ప్రాచీనతరములను నభిప్రాయము కలుగవచ్చును. పురాణ శబ్దమునకు సార్థక్యము కల్గించుటకై యీ విషయము ఇట్లు చెప్పబడి యుండును. కాని ప్రపంచ వాఙ్మయమున ఋగ్వేదమే మొదటిదనియు, తరువాత నితరవేదములు వెలసినవనియు బహుపండితులు అంగీకరించిన విషయము. బహుశః పురాణములందలి కథలు శివబ్రహ్మప్రోక్తములై వేదములకు ముందే వెలువడి యుండవచ్చును. వానికి అక్షరరూపము నొసంగినవాడు వేదవ్యాసుడే. కలియుగమున అల్పాయుష్కులు, అల్పమేధస్కులునగు మానవులు శతకోటి శ్లోకసమంచితమగు మహాపురాణమును సమగ్రముగ చదువఁజాలరని గుర్తించి విష్ణువు వేదవ్యాసరూపమున పదునెనిమిది పురాణములను చతుర్లక్షశ్లోకపరిమితముగ సంగ్రహించెనని మత్స్యపురాణమున చెప్పఁబడినది. అష్టాదశవిద్యలలో పురాణములు కూడ నున్నవి. వీనికి సంహితలను నామము కలదు. ఇవన్నియు పరస్పర విరుద్ధార్థకములుకాక సూక్ష్మముగ పరిశీలించినచో ఏకార్థకములే యగును. ''ఇతిహాసపురాణాభ్యాం వేదం సముపబృంహయేత్'' అను వచనమును బట్టి ఇతిహాస పురాణములందలి విషయములతో వేదార్థమును నిరూపింపవలెనని వ్యక్తమగుచున్నది. ఇది ఇతిహాస పురాణముల ప్రాముఖ్యమును తెలుపుచున్నది. శ్రుతిస్మృతులు తనకు నేత్రములనియు, పురాణము హృదయమనియు, పరమేశ్వరుడు విరాట్ రూప సందర్భమున తెల్పి యుండెను. పురాణములను పఠింపకుండ వేదవాక్యముల కర్థము చెప్పఁజూచు నల్పశ్రుతులను చూచి వారు తన్నపార్థజుష్ట మొనరింతురేమో యని వేదము భయపడునట.

''అష్టాదశపురాణానాం దశభిః కథ్యతే శివః'' అను సూక్తివలన నాలుగు లక్షల శ్లోకములుగల పదునెనిమిది మహాపురాణములలో మూడులక్షల శ్లోకములు గల పదిమహాపురాణములందు శివుడు ప్రతిపాదింపఁ బడెననియు, మిగిలిన ఎనిమిది మహాపురాణములలో విష్ణువు, బ్రహ్మ, సూర్యుడు, అగ్ని, దేవి మున్నగువారు వర్ణింపఁబడి రనియు తెలియుచున్నది. ఈ అష్టాదశ మహాపురాణములలో శివపురాణము నాల్గవది. ఇందు **457** అధ్యాయములును, **24** వేల శ్లోకములును కలవు. వాల్మీకి మహర్షి గాయత్రీమంత్రము నందలి ఒక్కొక్క అక్షరమునకు ఒక్కొక్క వేయి శ్లోకముల చొప్పున శ్రీమద్రామాయణమును రచించినట్లు వ్యాసమహర్షి కూడ ఆచతుర్వింశత్యక్షరములను సూచించునట్లుగ **24** వేల శ్లోకములతో శివపురాణము రచించెనని పెద్దలు చెప్పుదురు. గాయత్రీ మహామంత్రము శక్తిస్వరూపమనియు, శివుడు తదర్థమనియు కొందఱు చెప్పుదురు. ''సూర్యుని మించిన తేజస్సుగల భర్గుడు (పరమేశ్వరుడు) సూర్యాంతర్గతుడై మా బుద్ధులను సన్మార్గమువైపు ప్రచోదించును గావున అట్టి పరమాత్మ నుపాసించుచున్నా''మని గాయత్రీ మంత్రమున కర్థముచెప్పి దానిని సదాశివ స్వరూపిణిగా ధ్యానింపనివారికి సద్గతి కలుగకపోవుటయే గాక విప్రతిపత్తియు సంఘటిల్లునని శివపురాణము విశదీకరించుచున్నది.

''పఠనాచ్ఛ్రవణాచ్చైవ భక్తిమాన్నరసత్తమః
సద్య శ్శివపద ప్రాప్తిం లభతే సర్వసాధనాత్''

అని శివపురాణమును పఠించువాడు సమస్తమును సాధించినవాడై శివపదమును పొందునని స్కాంద పురాణము చెప్పుచున్నది. అంత్యకాలమున శివపురాణమును వినిన యెడల శివుడు ప్రసన్నుఁడై పునరావృత్తి రహిత శివసాయుజ్యము నొసంగునని పలువురి విశ్వాసము. శివపురాణ పఠనమువలన శివుడేకాక బ్రహ్మ విష్ణ్వింద్రాది దేవతలందఱును తృప్తినొందుదురని ఈ పురాణమునందే కలదు. ఏతత్పురాణ పఠనఫలితము లనేకములిందు చక్కగా వివరింపబడి యున్నవి. శివపురాణము నొక్కమాఱు పఠించిన తరువాత పద్మపురాణాంతర్గతమగు శివగీతను పారాయణము చేయవలయును. తరువాత రుద్రాభిషేకమును, శివసహస్రనామార్చనను, శైవ బ్రాహ్మణ సంతర్పణమును చేయవలయునని సూచింపబడినది. శివపురాణ పఠనమునకు జన్మ నక్షత్రము ముఖ్యమని పెద్దలు చెప్పుదురు. శివపురాణము శివవిజ్ఞానసర్వస్వమని చెప్పఁదగినట్టిది. ఏతాదృశమైన శివపురాణమును శ్రీముదిగొండ నాగవీరయ్య శాస్త్రిగారు కవిత్రయ శ్రీనాథాది పూర్వకవుల ననుసరించి ఆంధ్రీకరించియుండిరి. తెలుగున ముత్త్రివిధములైన ఆంధ్రీకరణ విధానములు కలవు–

1. కథానువాదము **2.** భావానువాదము **3.** పదానువాదము

ఇందు కథానువాదము అతిస్వతంత్రమైనది. ఆంధ్రీకర్త మూలమునందలి కథను మాత్రము

అనుసరించి పాత్రరసపోషణ వర్ణ నాదులయందు స్వాతంత్ర్యము వహించును. భారతకవుల అనువాద మీ పద్ధతికి చెందినది.

భావానువాదమున మూలమునందలి భావములన్నియు యథాతథముగా ననుసరింపబడును. ఇందు స్వాతంత్ర్యము మిక్కిలి తక్కువ. తనకు అనుచితములని తోచిన భాగములను మాత్రము ఆంధ్రీకర్త కొంచెము మార్చి వ్రాయును. శ్రీనాథుని అనువాదము ఈ పద్ధతికి చెందినది. ఆధునికు లిట్లుగాక మూలమునందలి ప్రతిపదమును అనువదించుటకు యత్నింతురు. ఇందు అనువాదకర్త స్వాతంత్ర్యము కొంచెము కూడ నుండదు. ఈ అనువాదములు మూలము దగ్గరపెట్టుకొని చదివినకాని సరిగా అర్థము కావు. శ్రీనాగవీరయ్య శాస్త్రిగారు తమ అనువాద పద్ధతిని గూర్చి

కం॥ మక్కికి మక్కి యొనర్చుట, చక్కని మార్గంబుగాని చందమగుట, నా
చక్కివిడనాడి, నాయీ, ఫక్కింబొనరింతు లలిత పద్ధతి మెఱయన్.

అని తెల్పియుండిరి. వారు కొన్నిచోట్ల మూలమును పెంచియు, కొన్నిచోట్ల తగ్గించియు మరికొన్నిచోట్ల అన్యథాకరించియు, కొన్నిచోట్ల మూలమును యథాతథముగా ననుసరించియు తమ అనువాదమును సాగించి యుండిరి. స్కాందపురాణము, భాగవతము, మహాభారతము, కాలాగ్నిరుద్ర జాబాలోపనిషత్తులు మున్నగువాని నుండి కొన్ని విశేషాంశములు గ్రహించి ఇందు చేర్చియుండిరి. మూలగ్రంథము సంహితలుగను మరల సంహితలు ఖండములుగను, విభజింపబడినట్లు కన్పించును. శ్రీశాస్త్రిగారు సంహితలు అను పేరు తొలగించి అన్ని భాగములను ఖండములనియే పేర్కొని యుండిరి. శతరుద్ర సంహిత లీలాఖండమనియు, లింగ చరిత్ర ప్రబోధకమైన కోటిరుద్ర సంహిత లింగవైభవఖండ మనియు చెప్పబడినవి. మూలమున నారంభముననున్న విద్యేశ్వరసంహిత చివర విద్యేశ్వర ఖండముగా మార్చి వ్రాయబడినది. కవిగారు పార్వతీ కుమార లింగవైభవ ఖండములను మూలముకన్న పెంచి వ్రాసియుండిరి. లింగవైభవ ఖండమున మూలమున లేని మరికొన్ని దివ్యలింగములు అనువాదమున చేర్పబడియున్నవి. మూలగ్రంథ రచనాకాలమునకును అనువాదకాలమునకును చాలవ్యత్యాసము లుండుటచే కాలానుగుణమైన అట్టి మార్పు అనువాదమున అందందు కానవచ్చును. ఇందలి ఖండములన్నియు ఒక్కొక్కటి ఒక్కొక్క కావ్యముగా చదివి ఆనందించుటకు తగినట్లు వ్రాయబడినవి. పార్వతీపరమేశ్వర కళ్యాణ మిందుకు తార్కాణము. అందలి రచన ప్రబంధశైలితో సాగి అత్యంత హృద్యముగా నుండును. లీలాఖండము శివలీలలను వర్ణించును. ఇందు కవి గారి శైలి లలిత మధురముగా అలరారును.

శివపురాణ కథను సూతుడు శౌనకాది మునుల కెఱింగించెను. ఇందు పార్వతీ ఖండము మిక్కిలి హృద్యమైనది. కాళిదాసు ఇందలి వస్తువునే గ్రహించి కుమారసంభవమును రచించెను.

లీలాఖండమున శివునిలీలలు పెక్కు విశదీకరింపబడినవి. ఇందు కిరాతార్జునీయకథ ముఖ్యమైనది. నలదమయంతులకథ భారతమందును నైషధాది కావ్యములందును కలదు. వారి పూర్వజన్మ వృత్తాంతము అందు చెప్పఁబడియుండలేదు. ఇందా వృత్తాంతము ''యతినాథలీల'' లో నున్నది. శివభక్తులైన భిల్లదంపతులలో భిల్లి దమయంతి గాను, భిల్లుడు నలుడుగాను జనియింప వారి వివాహమునకు రాయబారము జరుపుటకై శివుడు రాజహంసగా జన్మించెను. భర్త మరణింపగా భిల్లి సహగమనము చేయఁబూని చితికి ప్రదక్షిణ మాచరించి, శివుని ధ్యానించుట ఆమె శివభక్తిని, పతిభక్తిని చక్కగ వెల్లడిచేయుచున్నది. లింగవైభవఖండమున సూతుడు మునులకు జ్యోతిర్లింగోప లింగములను, ప్రాచీన దివ్యలింగములను వివరించి చెప్పెను. ఉమాఖండమున ఉపమన్యుడు శ్రీకృష్ణునకు శైవదీక్ష నొసంగును.

శ్రీనాగవీరయ్యశాస్త్రిగారు సందర్భానుగుణముగ నెన్నో వర్ణనములు కావించి యుండిరి. ఈవర్ణనము లన్నియు భావగంభీరములై శ్రీశాస్త్రిగారి వర్ణనపాటవమును, లోకపరిశీలనమును, అనువాద కౌశలమును చాటుచున్నవి.

''వాడిన రాలిపోవు సుమవర్గము కాండచయంబు--'' (పా.ఖం.2-99) అను పద్యము మన్మథుని సౌకుమార్యమును మనోహరముగా తెలుపుచున్నది.

''అభ్రగంగాతరంగాళి నుయ్యేలలూగు, రాజహంసవతంస రాజి యెందు''--(పా.ఖం.1-8)

''చాపబాణాంకుశ చటుల పాశారవిం, దము లొప్పు నాల్గుహస్తములతోడ'' అను సీసపద్యము సాక్షాత్కరించిన 'శంకారార్ధాంగలక్ష్మి' స్వరూపమును పాఠకుల కన్నులకు కట్టుచున్నది.

''అపవిత్రములలోన నగ్రిమంబగుచోటు బొంకుల కెల్లను పుట్టినిల్లు''

అను పద్యము స్త్రీ స్వరూపమును

''అఖిలతాపంబుల హరియించు నౌషధం బార్తికంధిని దాఁటునట్టి నౌక''

అను పద్యము ధర్మపత్ని స్వరూపమును చక్కగా వర్ణించుచున్నవి. విస్తృతమైన ఈ గ్రంథమున ఇట్టి వర్ణనము లెన్నియో కలవు. విస్తరభీతిచే వాని నిచట నుదాహరించుటలేదు. ఆ వర్ణనములన్నియు సుస్పష్టములును, లలిత పదప్రయోగ భాసురములునై వర్ణనీయాంశము యొక్క స్వరూపమును పఠితలకు సాక్షాత్కరింప చేయుచున్నవి.

పాత్రపోషణమున కవిగారు ప్రదర్శించిన నేర్పు ప్రశంసనీయముగా నున్నది. ఇది పురాణమగుటచే నిందనేక కథలున్నవి. ప్రతి కథయందును, అప్రధానపాత్రలను కూడ కవిగారు సూక్ష్మదృష్టితో పరిశీలించి ఎంతో చక్కగ చిత్రించి యుండిరి. గుణనిధి, భిల్లపురంధ్రి, నారదుడు, విష్ణువు, కుమారస్వామి, మేనక, తులసి, శంఖచూడుడు, దుర్వాసుడు, మిత్రసహుడు, సీతారాములు, ఉపమన్యుడు మున్నగు వారి చరిత్రలు చూచిన నీ విషయము తేటతెల్లము

కాఁగలదు. పాత్రపోషణ విషయములోవలె, రసపోషణ విషయమున కూడ శ్రీశాస్త్రిగారు అత్యంత శ్రద్ధ వహించిరి. రసపోషణమే కవి కవితా కౌశలమునకు గీటురాయి. పార్వతీఖండమున నా దివ్యదంపతుల ఉదాత్త శృంగారము ఔచిత్య శోభితముగా వర్ణింపబడినది. యుద్ధ కుమార ఖండములందు రౌద్ర, భీభత్సములును, రతీవిలాపమున కరుణరసమును, లీలాఖండమున అద్భుతరసమును, శివమహిమాదులను వర్ణించుపట్ల శాంతిరసమును, మార్కండేయ చరిత్రయందు భక్తిరసమును, నిపుణముగా పోషింపబడినవి. కవిగారు శైవులు. నిత్యశివారాధన పరాయణులు. పోతరాజుచేత భాగవతమువలె వీరిచేత నీ శివపురాణము మధురసుందరముగా సంతరింపఁ బడినది. కైలాసఖండమున నీ పురాణము శివాద్వైతపరమని చెప్పఁబడినది.

> కం॥ అద్వైతము శివవాదం, బాద్వైతంబును సహింప దరయు మునీం
> ద్రా! ద్వైతము నశ్వరము శి, వాద్వైత మనశ్వరంబు హరువొప్ప నిలన్॥

అను పద్యము ఇందుకు తార్కాణము. ఈ శివాద్వైతము శైవాచార్యు లందఱిచే అంగీకరింప బడినది. ఆ లక్షణములన్నియు ఈ పురాణమునందు గోచరించును. చివరిదైన విద్యేశ్వర ఖండమున భక్తిప్రాధాన్యము ప్రతిపాదింపఁ బడినది. వేద శాస్త్రాభిమతములైన పూజాభిషేకాది విధానములతో శివుని నిష్కామముగా నర్చించు వారు శివసాయుజ్యము పొందుదురు. ఇట్లీ పురాణము కవితాకళాపరిపూర్ణ మేకాక నీతి భక్తి, ముక్తి మార్గోపదేశకమై పోతన భాగవతమువలె సర్వజనాదరణీయమై అలరారుచున్నది. శ్రీశాస్త్రిగారికి శ్రీనాథ పోతనలు ఆదర్శ ప్రాయులు. ఈ శివపురాణమున వారి కవితాఛాయలు ఎన్నో కాన్పించును.

''శీతాంశుధరు నెంచు చిత్తంబు చిత్తంబు, భవు సమర్చన చేయు పాణిపాణి''

''పరమ శివార్చనా పదవి నొందగలేని, ఇక్కగాదది పాపడొక్కగాని'' మున్నగు సీసములందు పోతరాజు తొంగిచూచుచున్నాడు.

> ''బాలబడలి చాయ పసకోడి యపరంజి, యుప్పు చెంది స్వర్ణమయ్యె బుడమిఁ
> దగినవారితోడఁ దగుఁగాక మచ్చరం, బధికులందు నొంద హానిగాదె!''

అను పద్యము శ్రీనాథుని పద్యరచనను తలపించుచున్నది.

> ''అవదూతమై పృథ్వియంత గ్రుమ్మరువేల్పు, జడదారి యేటి కిచ్చటికి వచ్చె''

అను పద్యము వసుచరిత్రయందలి ఇట్టి అర్థమే కల సీసమును స్మృతికిఁ దార్చుచున్నది.

> ''కెంపువాతెఱఁ జూచి యింపుఁజెందితిఁగాని, నార్తి దీఱఁగ దేనె నానవైతి''

> ''దాయనుబోలెఁ బాసితిగదా యను వేఱొకమాట దోఁచలే, దాయను'' మున్నగు

పద్యములు పూర్వకవుల పద్యముల కెనయై హృద్యములుగా నున్నవి.

''గున్నయేనుఁగులతోఁ గూడి నేస్తము సల్పు
కొదమసింగంబులు కూర్మిగదుర''

అను పద్యము ''శ్రవణసుఖంబుగా సామగానంబుల'' అను నన్నయగారి శకుంతలోపాఖ్యానమునందలి పద్యమును పోలియున్నది. అచ్చటచ్చట నప్రయత్నముగా దొర్లిన యర్థశబ్దాలంకారములు కావ్యమున కెంతో శోభ చేకూర్చుచున్నవి. శ్రీ శాస్త్రిగారు తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులలో నొకరైన వేంకటశాస్త్రిగారి శిష్యులు. అందుచే వీరికి కూడ వారికివలనే ప్రసన్నమధురమైన శైలి యలవడినది. ఏ పద్యము వ్రాసినను ధారాశుద్ధికి లోపముండదు. అది పూర్వపుణ్యముచేతఁగాని లభింపదు. అలతి అలతి మాటలతో అనల్పమైన అర్థమును ప్రకటించుటయందు శ్రీ శాస్త్రిగా రందెవేసిన చేయి. వారీ గ్రంథమున సామాన్యవృత్తములను జాత్యుపజాతులను మాత్రమే వ్రాసి యుండిరి. పార్వతీఖండమున ద్విరదగతి రగడయున్నది. అచ్చటచ్చట మనోహరములైన జాతీయములును, లోకోక్తులును ఈ గ్రంథమున గోచరించు చుండును.

పరులకోసరముగ బావి దూకుట యేల?
ఉడుము కేటి కోరి యూరివార్త.
చూపుల గుజ్జుమువలె నాతఁ డేపుమెయిం బెరుగుచుండ.

మున్నగునవి యిందుకుఁ దార్కాణములు.

రసానుగుణముగా కవిగారు శైలిని మార్చినట్లుకూడ నందందు కాన్పించును. ''ఇల క్షాంత్యాభీరు వనెడు పలుకుం దలపంగ'' మున్నగుచోట్ల వారు సందర్భోచితముగ సంస్కృత వాక్యములు కూడ చొప్పించియుండిరి. వారు స్వయముగా ఉభయ భాషలందును మహాపండితులగుటచే కావ్యమందలి భాష నిర్దుష్టముగా నున్నది. ఇంక దీనిని వారి గురువర్యులైన వేంకటశాస్త్రిగారు పరిష్కరించి యుండిరఁట. అట్టిచో నసలు దోషములుండుటకు అవకాశమే లేదు. శ్రీ శాస్త్రిగారీ పురాణమును తమ జననీ జనకుల కంకితము చేసి తమ పుత్రత్వమును సార్థక మొనరించుకొనిరి. భక్తి జ్ఞాన వైరాగ్య ప్రబోధకమైన యీ పురాణమును తెనిగించి వారు లోకమున కపారమైన యుపకార మొనరించి యుండిరి. ఇది నాల్గవముద్రణ మందుచుండుటయే దీని అధిక ప్రచారమునకు తార్కాణము. శ్రీ శాస్త్రిగారి కుమారులు శ్రీ మార్కండేయగారు న్యాయమూర్తులు పితృపాదులయెడగల భక్తిచే నీ గ్రంథమును నాల్గవమారు ముద్రింపించు చున్నారు. కవిగారి కవితాశక్తికిని, వారిపుత్రుల పితృభక్తికి నా అభినందనలు.

---::O::---

శివనాగవీరవము

(చతుర్థ ముద్రణవము)

కళాప్రపూర్ణ డాక్టర్ దాశరథి, ఆంధ్రప్రదేశ్ ఆస్థానకవి

* * *

కవికులగురువు కాళిదాసుగానీ, ఆంధ్రకవితాపితామహ అల్లసాని పెద్దనగానీ పురాణములచే ప్రేరితులై మహాకావ్యరచనకు పూనుకున్న విషయం జగద్విదితం కదా!

''వాగర్థావివ సంపృక్తౌ వాగర్థ ప్రతిపత్తయే'' --

వంటి రఘువంశ కావ్య ప్రథమశ్లోకానికి మూలం వ్యాసప్రోక్త శివపురాణంలో ఉన్నదని పూజ్యులు ముదిగొండ నాగవీరయ్యశాస్త్రిగారు సోదాహరణంగా తెలిపారు. శివపురాణ వాయవీయ సంహిత త్రయోదశాధ్యాయంలోని శ్లోకమది:-

''త్వంహి వాగమృతం సాక్షాత్ అహమర్థామృతం పరం
వాగర్థ మయమే వై తత్ జగత్ స్థావర జంగమం''

కాళిదాసు కుమారసంభవ కావ్య ప్రథమశ్లోకానికి కూడా శివపురాణంలో మూలభూతమైన శ్లోకం వుంది. (పార్వతీఖండ ప్రథమాధ్యాయం)

''అస్త్యు త్తరస్యాందిశివై। గిరిశో. హిమవాణ్ మహాన్''

దీనిపై ఆధారపడిన కాళిదాసు శ్లోకం సుపరిచితం కదా!

''అస్త్యు త్తరస్యాం దిశిదేవతాత్మా హిమాలయోనామ నగాధిరాజః''

అయితే కావ్యాంతర్గత శ్లోకాల ప్రాచుర్యం తన్మూలభూతములైన పురాణ శ్లోకాలకు ఎందుకు రాలేదంటే-- పురాణాలు మిత్రసమ్మితాలు. కావ్యాలు కాంతాసమ్మితాలు. మానవహృదయాలకు మిత్రునికంటే కాంతయే సన్నిహితంగా వుంటుంది కదా!!

మహాకవి నాగవీరయ్యశాస్త్రిగారు నాకు సుపరిచితులు. వయోభేదంవున్నా మేము ఇరువురము ఏకవేదిక నుండి సికింద్రాబాదు, హైదరాబాదు నగరాలలో అనేక పర్యాయములు ప్రసంగించిన ఘట్టాలు బాగా జ్ఞాపకం.

అష్టాదశ పురాణాల్లో భాగవత మహాపురాణానువాదమునకు బమ్మెర పోతనామాత్యుడు పూనుకుని కృతార్థుడైనాడు.

పోతన పంచశతిజయంత్యుత్సవాలు ఓరుగల్లులో ఈ ఉగాది ప్రాంతాల్లో అతి వైభవంగా జరుగనున్నాయి.

పోతే – శ్రీశివపురాణానువాదమహాభాగ్యం మా నాగవీరయ్యశాస్త్రిగారికి దక్కింది.

ప్రాచీనకవులు శ్రీశివపురాణానువాదం జోలికి పోలేదు.

''శ్రీనాథాది మహాకవీశ్వరులు నిన్నే మ్రొల్ల సద్వాగధీ
శానీదత్త వరప్రసాద కవితా సామ్రాజ్య ధౌరంధరీ
శ్రీనాథుల్ మును నీ పురాణమును నాంధ్రీ గూర్ప నూహింపరు''

అన్నారు నాగవీరయ్య శాస్త్రిగారు:–

''అద్దానన్ నాయది భాగధేయమని చేతంబందు భావించితిన్'' అని వ్రాక్రుచ్చినారు.

తమకు దైవికముగా లభించిన ఈ అవకాశాన్ని అత్యంత విజయవంతముగా వినియోగించుకున్నారు విద్వత్కవులైన నాగవీరయ్యశాస్త్రిగారు.

శివాద్వైత విశిష్టతను గ్రహించాలంటే శ్రీశివపురాణ పఠనం చేయాలి. ఆ అవకాశం తెలుగు పాఠకులకు శ్రీనాగవీరయ్యశాస్త్రిగారు కలిగించారు.

ఈ ఆంధ్ర శివపురాణాన్ని తమ తలిదండ్రులకు అంకితం చేశారు నాగవీరయ్య శాస్త్రిగారు.

''బమ్మెరపోతనాఖ్య కవిభానుడు'' ''తామరసాక్షున కిచ్చె'' ననీ––

''పింగళి సూర్యనార్య కవివిజ్ఞవరుండు ప్రభావతీ చరిత్రం గమనీయ కల్పనల''––

''భక్తియుక్తిం గృతినిచ్చె దండ్రికి'' –– అనీ –– అందుకని –––

''తల్లిదండ్రులకీ ప్రబంధం బొసంగి

ధన్యతను గాంతు'' నన్నారు కవిగారు.

శ్రీనాగవీరయ్యశాస్త్రిగారి ఈ ఆంధ్ర శివపురాణము, కావ్యమువలె కడు రమణీయము. ప్రభు సమ్మితత్వ మొకచోట, మిత్రసమ్మితత్వ మొకచోట, కాంతాసమ్మితత్వ మొకచోట గోచరించును. వేద పురాణ కావ్యసంచయమువలె మనోహరమైనది.

పూజ్యులు శ్రీనాగవీరయ్య శాస్త్రిగారు సికింద్రాబాదు నివాసులు. సికింద్రాబాదును ''లష్కర్'' అనేవారు. ఈ నాటికీ కొందరు ''లష్కర్'' అంటారు. ''లష్కర్'' అనగా పారసీ భాషలో ''సైన్యము''. ఇక్కడ ఆ నాడు బ్రిటీషు సైన్యాలుండేవి. ఈ నాడు భారత సైనికదళాలున్నాయి. కనుకనే––

''సిరుల రహించు సైన్యపురసీమ వసించెద––'' అన్నారు. ఇప్పటికీ వీరి కుమారులు నా మిత్రులు శ్రీమార్కండేయగారు సికింద్రాబాదులోనే నివసిస్తున్నారు. జిల్లాజడ్జీగా పనిచేస్తున్నారు. వారి కృషిఫలితముగానే ఈ ఆంధ్ర శివపురాణము నాల్గవముద్రణకు నోచుకున్నది. ఇందుకు తోడ్పడిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమువారిని అభినందిస్తున్నాను. శ్రీమార్కండేయగారి కృషిని ప్రస్తుతిస్తున్నాను.

''ఏది విన్న మనంబునకు హెచ్చగు సంతస మావహిల్లి వే
ఱేది వినంగ వేడ్క జనియింపదు ముక్తిసతీకర గ్రహం
బేది విన్న లభించు పరమేశ్వరుఁ డేది విన్న ప్రసాద మా
పాదన సేయు నట్టిది కృపన్ సెలవిమ్ము మహాత్మ! మాకిఁకన్.''

అని శౌనకాదులు సూతుని, శివపురాణం వినిపించమన్నారు ఆ నాడు. ఈ నాడు రమణీయమైన శైలితో నొప్పారు శ్రీనాగవీరయ్యశాస్త్రిగారి ఆంధ్రీకరణము ఎవరికి వారు చదువుకొని ఆనందించవచ్చును.

''........ఈ శివపురాణమును నెవ్వరేని చదివి
రేని వినిరేని, పొత్తము నిచ్చిరేని
ఆత్రివర్గము గొని మోక్షమధిగమింత్రు''

అన్నారు కవిగారు. అట్టి మహాప్రభావము గల గ్రంథమిది. శ్రీనాథ, పోతనాది మహాకవుల రచనలతో సరితూగగల ఈ ఆంధ్ర శివపురాణము శ్రీనాగవీరయ్య శాస్త్రిగారిని మహాకవి కోటిలో చేర్చినది. వీరు కింకవీంద్ర ఘటాపంచాననులైన తొలి తెలుగు ఆస్థానకవి శతావధాని చెళ్ళపిళ్ళ వేంకటశాస్త్రులవారి శిష్యులు.

''కవిత్వము మిక్కిలి చక్కగానున్నదని మనవి చేయుచున్నాను'' అన్నారు రెండవ ఆస్థానకవులు కవిసార్వభౌమ శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిగారు.

''బమ్మెర పోతరాడ్రచిత భాగవతమ్మె భవత్పురాణ రత్నమ్మున కీడు జోడు'' అన్నారు మూడవ ఆస్థానకవి మహామహోపాధ్యాయ శ్రీకాశీ కృష్ణాచార్యులవారు.

''.... .... ఈ మహాగ్రంథము తెలుగులోని కనువదింపబడుట భాషాసరస్వతి యదృష్టము'' అన్నారు కవిసమ్రాట్ విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు ఆంధ్రప్రదేశ్ నాలుగవ ఆస్థానకవి.

ఇక అయిదవ ఆస్థానకవినైన నేను ఈ ఆంధ్ర శివపురాణమును గూర్చి అనగలిగిన మాటలివి.

''పురాణ'' మనగా ''పురా అపి నవం'' ఇది ఎంత ప్రాచీనమైనదో అంత ఆధునికము కూడ. ముక్తక మౌక్తికములచే తృప్తినందు ఆధునిక లోకము ఈ ముక్తాఫలమహారాశిని చూచి, చదివి, అవగాహన చేసికొని, తెలుగుబాసయెడ అపారమైన గౌరవమును పెంచుకొందురు. ఆంధ్ర లోక కల్యాణమునకై ఈ శివపురాణ మాంధ్రీకరింపబడినది. శబ్దమే బ్రహ్మ. ''ఒకనాదంబు వినంగయ్యెనపు డో మోమంచు'' (శబ్ద బ్రహ్మోత్పత్తి)

<u>ఓంకారం</u> తొలుత వినపడింది.

ఆద్యవర్ణం అకారం : అది అర్కనిభము
ఉకారము : అగ్నినిభము
మకారము : ఇందుమండలము

''బీజము యోనియు బీజిగ, రాజిల్లెడు నా త్రివర్ణ రాజములందుఁ
బీజము నలువ ''అ''కారము, భ్రాజిలు నలయోని హరి ''ఉ'' వర్ణము వినుడీ!''
''వెల సెడు బీజి మకారం బలరుద్రుడు గాగ'' (సృష్టిఖండమునుండి)

ఈ అక్షరత్రయ సమాహారము ప్రణవము. మనది త్రిలింగదేశము. మనది తెలుంగుబాస-పరబ్రహ్మము త్రిమూర్త్యాత్మకము.

అక్షరాత్మకమైన మూర్తిని మనకన్నులముందు
సాక్షాత్కరింపజేసిన నాగవీరయ్య శాస్త్రిగారు ధన్యులు.

''ఉద్బోధకుడీశ్వరుడట, సద్భావముతోడ నిద్ధి సల్పుటయట, యీ
షద్భంగములేకయె కృతి, యద్భుతగతి పూర్తినొంది యలరుట యరుదే!''

శివానుగ్రహం లేనిదే ఇంతటి మహాపురాణాన్ని అక్షరరమ్యంగా రచించడం అసాధ్యం.

శ్రీ నాగవీరయ్య శాస్త్రిగారు మహాభక్తులు. కనుక భక్తి రసావేశంతో రచన చేశారు. సాక్షాత్తు భక్తిరసావతారం ఈ కవిగారు. శబ్దబ్రహ్మమునెడ కవిగారికి మిక్కిలి విశ్వాసము. అట్టి విశ్వాసము నాకును కలదు.

''అక్కఱలేదు మంత్రజప, మక్కఱలేదిక బీజసంచయం,
బక్కఱలేదికా ప్రణవ, మక్కఱలేదిక లాతిమార్గముల్
జక్కగనిట్లు శబ్దమయచారుతరంబగు బ్రహ్మముఁ, జనుం
డెక్కుడు యత్నముఁ గొని యపేక్ష నెఱుంగగ జెల్లు కోమలీ!''
(ఉమాఖండము)

అని శివుడు పార్వతికి బోధించిన విధమిది.

అట్టి శబ్దబ్రహ్మాను సంధాన ధౌరేయులైన ఈ కవి ఆంధ్రశబ్దజగత్తునకు చేసిన మహోపకారము శివపురాణానువాదము. మహాకవి శ్రీ ముదిగొండ నాగవీరయ్య శాస్త్రిగారు ప్రాతఃస్మరణీయులు.

శబ్దబ్రహ్మణే నమః

8-2-82
దుర్మతి మాఘ పూర్ణిమ
హైదరాబాదు.

---::O::---

ప్రస్తావన

(చతుర్థ ముద్రణము)

శ్రీకాశీనాథుని పూర్ణ మల్లికార్జునుడుగారు
ఎం.ఏ., బి.యల్., మాజీ ఎం.పి.

* * *

కొన్ని దశాబ్దములనుండి సాహితీ ప్రపంచమునకు దూరస్థుడనైన నేను వేదవ్యాస మహర్షి ప్రణీతమై విద్వత్కవివరేణ్యుడు, శివపూజాధురంధరుడునగు శ్రీముదిగొండ నాగవీరయ్య శాస్త్రిగారిచే ఆంధ్రభాషలోనికి అనువదింపబడిన శివపురాణ మహాగ్రంథమును గూర్చి వ్రాయ నుంకించుట సాహసకార్యమని తెలిసియు, నా నేర్చిన మేరకు నా భావములను వ్యక్తము చేయుచున్నందులకు సహృదయులైన పాఠకులు నన్ను మన్నింతురుగాక. చతుర్దశ విద్యాస్థానములలో పురాణములు పేర్కొనబడినవి. సమస్తధర్మములకు మూలమైన వేదరాశిలోని విషయములు సామాన్య జనానవబోధములు గాన, సర్వులకు వేదబోధిత విషయములు తెలియగలందులకు వేదవ్యాసమహర్షి పురాణములు రచించెను. వీనిలో బహుళ సంఖ్యాకములైన పురాణములు శివపారమ్యమును ప్రకటించుచున్నవి. వానిలో శివపురాణమొకటి. అందులో చరాచరరూపమైన సర్వజగత్సృష్టి మొదలుకొని, శివలీలలు, శివమహిమలు అనంతముగా వర్ణింపబడినవి.

స్వతంత్రముగా గ్రంథరచన చేయుటకంటె, ఒక భాషనుండి వేరొకభాషలోనికి అనువదించుట బహు కష్టసాధ్యమను విషయములో ఎట్టి విప్రతిపత్తి యున్ను ఉండనేరదు. అట్టిచో వేదవ్యాసగ్రథిత శివపురాణమువంటి మహాగ్రంథమును, ఆంధ్రభాషలోనికి అనువదించుట యనే కార్యము దుస్తరమని చెప్పకతప్పదు. అట్టి మహాగ్రంథమును అనువదించి, ఒక రమణీయమైన ప్రబంధముగా రచించిన పండితకవులు శ్రీనాగవీరయ్య శాస్త్రిగారు ధన్యజీవులు. పరమకారుణికుడైన శివుని అనుగ్రహమునకు పాత్రులై, వారి కవితాశక్తికి, వారి పాండిత్యబలమునకు శివానుగ్రహము తోడైనందువలననే యీ మహాకృతిని వారు రచించగలిగి రనుటలో సందియము లేదు. వారీ మహత్తర రచనచేసి శివసాయుజ్యమును బడసిరని చెప్పక తప్పదు. మహాకవి శ్రీబమ్మెర పోతనామాత్యుడు శ్రీమద్భాగవతమును తెనిగించి జన్మసార్థకతను పొందగలనని తెలిపియున్నాడు. వారు రచించిన పద్యము--

మ॥ ఒనరన్ నన్నయ తిక్కనాకది కవులీ యుర్విం పురాణావళుల్
తెనుగుం జేయుచు మత్పురాకృత శుభాధిక్యంబు తానెట్టిదో
తెనుగుం జేయరు మున్ను భాగవతమున్ దీనిన్ తెనింగించి మ
జ్జననమ్మున్ సఫలంబు చేసెద పునర్జన్మంబు లేకుండగన్.

ఇదే రీతిగా యీ కవివరేణ్యులు కూడ తమ గ్రంథములో ఒకపద్యమును రచించియున్నారు.

శా॥ శ్రీనాథాది మహాకవీశ్వరులు నిస్సిమోల్ల సద్వాగదీ
శానీదత్త వరప్రసాద కవితాసామ్రాజ్య ధౌరంధరీ
శ్రీనాథుల్ మును నీ పురాణమును నాంధ్రిన్ గూర్ప నూహింపర
ద్దానన్ నాయది భాగధేయమని చేతంబందు భావించెదన్.

ఇట్టి మహాపురాణమును ఆంధ్రీకరించుటయు, దానిని వేరితరులకుగాక, జననీ జనకులకు అంకితమిచ్చుటయు, వారి పుణ్యావిశేషము. ఇట్లంకితమిచ్చుటలో వీరు మహాకవి పింగళి సూరనామాత్యుని అనుసరించిరి.

వీరి రచనాపద్ధతి ప్రాచీన సంప్రదాయానుసారిగ నుండుటలో ఆశ్చర్యములేదు. సంస్కృతాంధ్రముల యందు వీరికిగల పాండిత్యము అసాధారణమైనది. వీరి గురువర్యులా అశేష శేముషీధురంధురులు, కింకవీంద్ర ఘటాపంచాననాది బిరుదాంకితులు, అనేక శాస్త్ర పారంగతులు అగు శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వర కవీంద్రులు. వీరి వంశమా–సనాతనాచార సంశోభితమైన శైవము.

ఈ గ్రంథములోని కవితాశయ్య ఎక్కువగా పోతనామాత్యుని శయ్యను పోలియున్నది. పోతన విష్ణుభక్తుడెటులనో, ఈ గ్రంథకర్త అటులే శివభక్తుడు. ఇరువురును రచించిన పద్యములు భక్తిపారవశ్యమును చాటుచున్నవి. నిశ్శ్రేయస సౌఖ్యమును గూర్చుటలో భక్తికి మించిన సాధనములేదని మహాకవి కాళిదాసు ఘంటాఘోషముగా నుడివియున్నాడు. ''స్థిరభక్తియోగ సులభః నిశ్శ్రేయసాయాస్తువః'' అని ఆయన రచించిన నాటక నాందీశ్లోకములలో ఒకటి. ఆ కారణమున పరమశివభక్తి ప్రబోధకమైన ఈ గ్రంథరాజము మానవకల్యాణమున కెంతయు ఉపకరించగలదు.

భక్తిభావమును ప్రచారముచేయు రచన ప్రధానముగా ద్రాక్షాపాకమున నుండుట అవసరము. పదములయొక్క అన్యోన్యమైత్రి శయ్య అని అలంకారికులు చెప్పుదురు. ఆ కూర్పు సుకుమారముగా నుండి శ్రవణపేయముగా నున్నచో దానికి వైదర్భీరీతి అని ప్రశస్తి గలదు. వీరి కవిత్వములో ఆ వైదర్భీరీతియు దానికి అనుగుణమైన శైలియు సర్వేసర్వత్ర కానవచ్చుచున్నవి. ఇది కవిగారి ప్రాగ్భవపుణ్యవిశేషము.

కవితాగుణములలో ప్రసాదగుణము అతి ప్రధానమైనది. ఆ ప్రసాదగుణము లేని కవిత్వము వాస్తవముగ నిష్ప్రయోజనమగును. ఈ గ్రంథమునందు అట్టి ప్రసాద గుణము పెల్లుబుకుచు కానవచ్చుచున్నది.

వీరి కవిత్వములో ధారాశుద్ధి పరిణతి చెందినదని చెప్పవచ్చును. ఉదాహరణముగా నారదుడు తపస్సు చేసిన వనమును వర్ణించుచున్న ఈ క్రింది పద్యము జూడదగును.

ఉ॥ నారదమౌనివర్యు డొకనాడు మహేశ్వర భక్తియోగ దీ
క్షారతుడై తుషారగిరికంధర రాజమునొంది, స్వర్ణ దీ

చారుతరంగశీకర రసప్రసరప్రకరాలవాలమా
లూర రసాలసాల తరులుంగల వంగ వనంబు నొక్కెడన్. (స్కం. ఖం. 1-89)

సంస్కృతభాషయందు వారికలము ఎంత నిరాతంకముగా నడచునో అచ్చతెనుగు నందు గూడ ఆ ధోరణి కలదని నిరూపించుటకు ఈ గ్రంథమునందలి ఒక పద్యమును ఉదాహరించు చున్నాను. నారదుడు విష్ణువును శపించే ఘట్టములోనిదీ పద్యము.

కం॥ అప్పగిదిసేయనేనిన్, దెప్పరమగు నిరయమంది దిక్కుఁ గనక బల్
ముప్పున ముఱిగెద నిక నా, తిప్పలు పాయునటులే విధింపుము శిక్షన్.
(స్కం. ఖం. 1-142)

ఇక వీరి కవిత్వములో అనేకములైన సంస్కృతభాషాసూక్తులు కానవచ్చు చున్నవి. ఉదాహరణము – కుబేరుని పూర్వజన్మ చరిత్ర ఘట్టములోనిది.

''కిముథనైః విద్యానవద్యాయది'' ''విద్యావిహీనః పశుః'' ''వాగ్భూషణం భూషణం''

ఇటులనే తెలుగులోని లోకోక్తులు కూడ విశేషముగా కాననగును.

''కోతికి కొబ్బరికాయ'' ''చూపుల గుత్తము'' ''సారకోతలు''

మొదలగునవి ఎన్నియోకలవు. గ్రంథ విస్తరభీతిచే నిందు పొందుపరచలేదు. ఈ గ్రంథము కవిత్వశిల్పమునందు అత్యున్నతస్థాయి నందుకొన్నదని యనుటలో అతిశయోక్తి లేదు. అనేకములైన రసస్ఫూర్తిఘట్టములు కలవు. దారుకావనమందు శివుడు మునిపత్నులతో కూడియున్నప్పుడు రచింపబడిన పద్యములు శృంగారరస సముజ్జ్వలములై యున్నవి. ఈ రీతినే నవరసములలో అనేకరసములు ఆయా ఘట్టములందు చిందింపబడినవి. వేయేల యీ గ్రంథము మధురాతిమధురమై కావ్యశిల్పమునకు అలంకారమై, అఖండ శివభక్తి ప్రబోధకమై తనరారుచున్నది. శివలింగ మహాత్మ్యమును గూర్చియు శివపూజా ఫలోత్కృష్టతను గూర్చియు గ్రంథమున అక్కడక్కడను చివర రచించిన విద్యేశ్వర ఖండమందు సవిస్తరముగాను మనోహరముగాను వర్ణింప బడినది. అల్పవిషయమనస్కుడనైన నాచే రచింపబడిన ఒక పద్యమును జతపరచి యీ నా వాక్యములను ముగించుచున్నాను.

మ॥ శివుడే కర్త శివుండె భర్తయనుచున్ శ్రీనాథముఖ్యుల్ మహా
కవి సామ్రాజ్య పదాభిషిక్తు లెవనిం గాంక్షించి వర్ణించి రా
శివలీలా మహిమాభివర్ణన వచః శ్రీ శోభితంబైన యీ
కవనం బొప్పెడు నా సుధాంశు రవి నక్షత్రంబుగా ధాత్రిలోన్.

బందరు
15-2-1982

---::O::---

విద్యదభిప్రాయములు

(ప్రథమ ముద్రణము)

శ్రీ కింకవీంద్రఘటాపంచాననేత్యాద్యనేక బిరుదాంచితులును గవి చక్రవర్తులును గలాప్రపూర్ణులునగు బ్రహ్మశ్రీ చెళ్ళపిళ్ళ వేంకటశాస్త్రులవారు. శతావధానులు-

శ్రీవత్సరదేవతాయైనమః

శివపురాణము

దీనిని శ్రీముదిగొండ నాగవీరేశ్వరశాస్త్రిగారు తెలిగించిరి. వీరి తెలుఁగు మక్కీకిమక్కీగాఁ గాక స్వతంత్రరచనకున్న ధారాశుద్ధిగలిగి నిర్దుష్టమై ప్రసాదగుణము గలిగి రసవంతముగ నలరుచున్నది. ఈ కవికి సంస్కృతాంధ్రములయం దసాధారణమైన సాహిత్యమున్నదని యిందలి రచనయే తెలుపుచున్నది. మూలములోనున్న విషయములు కొన్ని నేఁటికాలమునకు రుచింపవనితోచి, సంగ్రహించి యనువదించుట గమనింపఁదగిన యంశము. ఈయన జన్మము చేతనే మిక్కిలి శివభక్తుడు! కాక ప్రవర్తనచేతఁగూడ నసిధారావ్రతమగు శివభక్తిగల నిషధయోగ్యుడు. నాకీయన శిష్యకోటిలోనివాఁడగుటచే నింతకన్న నధికముగా వ్రాయక యుపాస్యుండగు సదాశివుఁ డీయనకు నిరామయమాయుర్భాగ్యాదు లొసంగి కాపాడుఁగాక యని యాశీర్వదించుచు నింతటితో ముగించు చున్నాడను.

---::O::---

బ్రహ్మశ్రీ కాశీకృష్ణాచార్యులుగారు, అవధాని శిరోమణులు, గుంటూరు.

శ్రీలక్ష్మి హయగ్రీవో విజయతే

* * *

శ్రీరస్తు చి॥ ముదిగొండ నాగవీరయ్య మహాకవి నాశీర్వదించి వ్రాయు నభిప్రాయము. అశీరుభయకుశలోపరి.

సహజకవితాలంకృతా! మీ శివపురాణము నాకందిన మొదటిదినముననే గ్రంథమును దెఱచితిని. అప్రయత్నముగ 249వ పుటలో నట్టడుగునున్న కందము (పా.ఖం.5-134) ''జిడ్డుపెరు గూరుగాయలు'' అను పద్దెము నాకంటబడి ''యింతపెద్దపుస్తకమును ప్రత్యక్షర పరిశీలనా పద్ధతితోఁ ద్వరగాఁ జూడఁగల శక్తిలేని వృద్ధుఁడ నైతిఁగదా!'' అని నామనంబునకు విచారమును గల్గించెను. మీ గ్రంథము నందలి పీఠికోపోద్ఘాతములను మున్నుడిని సాంగోపాంగముఁగ జదివి గ్రంథము నందుఁగూడఁ గొంతవఱకు నాయా భాగములఁ జదివి పరమానందమును నొందితిని. సహజకవితాప్రియుఁడ నగుటచే నట్టికైత దొరికినప్పుడు దాని నామూలాగ్ర మనుభవింపక పోతినని విచారమేగాని అభిప్రాయమొసంగుటకు నా

యా. అనుభవము చాలు. మీ పుట్టుకైతను మీజిడ్డుపెరుగు పద్యము చూచిన
వర్ధించుచున్నది. కావున మీది పెట్టుకైతకాదు. అవకాశమున్నచో చూచుకొలందిది మీ గ్రం
నాల్గవపాలంత సదభిప్రాయం మీయవచ్చును. సుప్రసిద్ధులగు బ్ర॥ శ్రీ॥ వి
సత్యనారాయణశాస్త్రి తూములూరి శివరామకృష్ణశాస్త్రి మహోదయులు
పీఠికోపోద్ఘాతములనే నేనుగూడ నాదిలో నీ గ్రంథమును జూచియున్నయెడల వ్రాసియు
కావున వారు వ్రాసిన విషయము లన్నియు మీ శివపురాణము నందు గలవని నాకుంద
అందుచే నారెంటిని నేను యథార్థములని హృదయ పూర్వకముగ విశ్వసించు చున్నాండను
నాసొంతముగ గూడ రెండు పద్యముల నీదిగువ వ్రాయుదును.

ఉ॥ బమ్మెరపోతరాడ్రచిత ♦ భాగవతమ్మె భవత్పురాణ ర
త్నమ్మున కీడుజోడని మ ♦ నమ్మున నమ్ముచు విష్ణు శంభు శ
బ్దమ్ముల దీయ నీదుకృతి ♦ భాగవతమ్మయి యద్ది నీ పురా
ణమ్మయి గ్రాలుచుండెడు న ♦ నారత మీధర నంచు నెంచెదన్.

ఉ॥ తియ్యదనంబునందుఁ గవి ♦ తిక్కనఁ జిక్కదనంబునందు న
న్నయ్య కవీంద్రుఁ గమ్మదన ♦ మందల యెఱ్ఱనసూరి గేరదో
యయ్య! త్రిమూర్తు లీవొకఁడ ♦ వైతి వహో! ముదిగొండ నాగవీ
రయ్య! మహాకవీ! శివపు ♦ రాణమహాకృతిసిద్ధవాగ్గతిన్

నేను వయోవృద్ధుండనగుటచే నీయభిప్రాయము నాశీఃపూర్వకముగా వ్రాసితిని

27-3-1947 ఇతిశం

---::O::---

శ్రీశైవమహాపీఠాధ్యక్షులు శతాధిక గ్రంథకర్తలు, శివయోగి,
మహోపాధ్యాయ బ్ర॥శ్రీ॥ముదిగొండ నాగలింగ శాస్త్రులవారు.

* * *

గీ॥ అనఘ! నీకృతిరత్నంబు ♦ నాంధ్రశివమ, హాపురాణంబుఁ గనుఁగొంటి ♦ నా
కూర్పు నేర్పున నెలకొన్న ♦ కోమలతను, నామదికిఁ గూర్చెనిద్ది యా ♦ నంద

గీ॥ గ్రంథబహుత నమేయార్థ ♦ గౌరవమున, గొప్పదై దుస్తరంబగు ♦ నిప్పురాణ
జలధిలంఘింప నలఁతుల ♦ కలవియెయిది, భవవనధితోడ దాఁటితి ♦ భవు

ఉ॥ శైవుడ వాత్మవంశవర ♦ జాతుఁడవున్ విబుధాంధ్రభారతీ
కోవిదమౌళివిన్ గవివి ♦ గోపతివాహ పురాణరూపసం
భావితకీర్తి యైదగు భ ♦ వత్కృతి యాగతి నస్మదీయమో
దావహ మౌట వింతయెటు ♦ లన్యులనే తనియించుచుండగన్

కII అగజాపతి మహిమోన్నతి, నగణితఘనసుగుణమణిగ ♦ ణాభరణంబై
నెగడుచునుండిన నీకృతిఁ, దగుగతిఁ బొగడంగ నవ్వి ♦ ధాతకు వశమే II ౪

సీII మనుజభావము విప్ర ♦ జనువున రాజిల్లె, నద్ది శైవాన్వవా ♦ యజత నెగడె
శైవవంశ్యతయును ♦ సాహితిచే నొప్పె, సాహితి కవితచే ♦ సఫలమయ్యె
కవితయు సన్నుతిఁ ♦ గాంచె సర్వోత్తర, మౌనాంధ్రశివపురా ♦ ణాఖ్యకృతిని
నౌర! సద్గుణరాజి ♦ యన్యోన్యభూషణ, భూష్యత నొక్కెడఁ ♦ బొసఁగఁగలవె

గీII నీలగళుకృప నీయంద ♦ నిలిచెగాక, నిట్టి శుభగుణపంక్తికి ♦ హేతువైన
పూర్వపుణ్యంబు నీయది ♦ పొగడదరమె, యీాధ్యగుణపూర్తి! నాగవీ ♦ రేశశాస్త్రి!

కII భవవిలయకారి హరవై, భవనిలయంబై సమస్త ♦ భవికాలయశో
భ వఱలుచుండిన నీకృతి, భువివెలయున్ గాత మెల్ల ♦ పుడు గాశివలెౕ.

గీII ససుతదారుఁడవగు నీకు ♦ శంకరుండు, సంపద చిరాయువు సుఖం బొ ♦ సంగుగాత!
ధరణి నీకృతి యాచంద్ర ♦ తారకముగ, నిర్మలభవద్యశంబుతో ♦ నిలుచుగాత! ౭

గీII జనచయంబు భవత్కృతి, జదువుచుండి, సమధికంబై తనర్చెడు ♦ శంభునికృప
నాయురారోగ్యయుక్తమై ♦ యనవరతము, నున్నతానందమును బొందు ♦ చుండుఁగాత!

గీII అనుచు ముదిగొండ నాగలిం ♦ గాహ్వయుండు, రసికజనతాతిహృద్యమై ♦ యెసఁగు నాంధ్ర
శివపురాణంబుగూర్చి ♦ విశేషమైన, తనదు నామోదముందెల్పె ♦ దద్ జ్ఞులలర.

4-3-1947

---::O::---

శ్రీమహామహోపాధ్యాయాద్యనేక బిరుదాంచితులు ఆంధ్రభారత కవులు
బ్రహ్మశ్రీ శ్రీపాద కృష్ణమూర్తి శాస్త్రులవారు కవిసార్వభౌములు -

బ్రహ్మశ్రీ ముదిగొండ నాగవీరయ్య శాస్త్రిగారికి -

అయ్యా! మీరచించిన గ్రంథమంతయుఁ జదువఁ జాలనైతిని. అక్కడక్కడ గొంచము కొంచముగా జదివితిని. కవిత్వము మిక్కిలి చక్కగా నున్నదని మనవి చేయుచున్నాను. మీరు కవితావిషయములో గొప్ప శుశ్రూష చేసియున్నారు. తత్ఫలితముగా నిట్లు సుకవిత్వ మలవడినదని పండితులు తలంచు చున్నారు.

1-3-1947
రాజమహేంద్రము

---::O::---

శ్రీతిరుపతి వేంకటేశ్వర ప్రాచ్యవిద్యాపీఠ ప్రధానోపాధ్యాయులు,
సంస్కృతాంధ్రవాఙ్మయ పరిశోధకాగ్రణులునగు
బ్ర॥శ్రీ॥ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రులవారు.

* * *

ఆర్య! మీచే రచిత ప్రకటితమైన శివపురాణము నందందు హాయిహాయిగా యానందించినాను. మీ ప్రజ్ఞను జిరకాలము డాచియుంచుకొని పరితృప్తి పరచుకొ గ్రంథమును రచియించితిరి. శ్రీగురుపాదులు వెంకట శాస్త్రిగారును, మిత్రులు గుణ పరాయణులు సత్యనారాయణ కవిగారును మెచ్చుకొన్న మీ గ్రంథమును నాబోటివాడు సిద్ధసాధనము. తదా పీదమస్తు.

మీ గ్రంథము మహాగ్రంథము. మీరు మహాకవులు. గ్రంథ యోగ్యతకు దగి యోగ్యత గలవారు మీరు. మీరచనారీతి మంచి పురాణఫక్కిని సాగినది.

కుమారసంభవాది సంస్కృతాంధ్ర ప్రాచీనకృతులలోని శివకథలు మీపురాణములో ప్రాచీనకవులీ శివపురాణమును జాల సంగ్రహించి తమకృతులందు వినియోగించు మీగ్రంథ మేతత్పురాణ ప్రయోజనమును సర్వవిధముల నాంధ్రులకు సమకూర్పగలిగిం నిర్దుష్టము గుణబహుళమునగు మీరచన శ్రీ వేంకటశాస్త్రి గారి రచనపు బోలికలు గ వేడ్కగొల్పినది.

తీరిక లేమిచేఁ బర్యాప్తముగా జదువుటకును బరితృప్తి తీర సవిమర్శముగాఁ బ్రశం కును జాలకున్నాను. క్షమింపుడు.

1-3-1947

శతావధానులు బ్రహ్మశ్రీ వేలూరి శివరామశాస్త్రులవారు

* * *

అయ్యా! తాము వయస్సుచేఁ గనిష్ఠులయ్యు గుణములచే జ్యేష్ఠులు. తా మీ శివపు రచించి గురువులను బుత్రవంతులుగను, గురుపుత్రులను భ్రాతృమంతులుగను జేసినం మిమ్మభినందించుచున్నాను. అది యటుండె. శ్రుతులపిదపఁ బురాణము భాండారములు- తాము వాని తలుపొకటి చక్కఁగా తెరచితిరి. చిత్తగింపవలయును.

13-3-1947

---::O::---

శ్రీభోగేశ్వర సత్యవత్యుపాఖ్యానాది మహాకావ్య నిర్మాతలు బ్రహ్మశ్రీ మల్లంపల్లి మల్లికార్జున శాస్త్రులవారు

* * *

ఆశిస్సు

ఆర్యా॥ముదిగొండ నాగవీరే। శ్వరకవికృత శివపురాణ కావ్యమిదం
జీయాదారవిచంద్రం। కవిజన పరితోషలాలనాసాంద్రం. ౧

మ॥ కవితాచార్యుఁడు వేంకటేశ్వరు పరిష్కారమ్మునుంగాంచి, పైఁ
గవిసమ్రాట్టు సువర్ణ పీఠమును సింగారించు, మీ మాతృభ
క్తి విశేషమ్మరుదారనిట్లు పొడవై దీపించు నీకావ్య మాం
ధ్రవధూటీశుభకర్ణ పాశసుమసౌందర్యమ్ములం దిద్దుతన్. ౨

శా॥ శైవుండై జనియించినందులకు నీ జన్మమ్ము సార్థమ్ముగా
దేవుండిచ్చు కవిత్వశక్తి జననీ దివ్యాంఘ్రి సంసేవనన్
దావుల్గూర్చి వెలార్చితీ శివపురాణమ్ముం గవుల్మెచ్చ, మే
ధావిగ్రామణి! నాగవీరయకవీ! ధన్యుండ వీవెంతయున్. 3

23-2-1947

---::O::---

శ్రీకాంచీమాహాత్మ్యాది గ్రంథరచయితలును. ఉభయభాషాప్రవీణులును నగు బ్ర॥శ్రీ॥మల్లంపల్లి వీరేశ్వర శాస్త్రిగారు.

* * *

అభినందనము

శా॥ మామాతామహవంశ్యుఁ డేయనిన సమ్మానమ్ము, నారాధ్యభూ
సామాన్య మ్మభిమాన, మద్యతనతా సంకోచ భావమ్మునన్
బ్రేమమ్ముల్ విడనాడి మీకృతి నెడల్ వీక్షింపఁగా, నాంధ్రభా
షామంజీరరవానుకారియగుచుల్ సంతోషము ల్గూర్చెడిన్. ౧

మ॥ కలడా శైవులయందు నేడును మహాకావ్య క్రియాదక్షు, కో
మలభవ్య ప్రతిభాభిరాముఁ డని వేమాఱున్ విచారింప నీ
విలసద్భావగభీర, మీరసగుణాన్వీతమ్ము, నానాజనుః
ఫల మీకబ్బము దెల్పె నీ ప్రమథ భావమ్మున్ గవి గ్రామణీ! ౨

ఉ॥ కవులబుణమ్ము దీర్చి కొనఁగల్గిన, నిన్నొకపాటివానిఁగాఁ
గవియన రాదుగాక, శివకావ్య కథాకథనాధురీణునిన్
గవియనఁ జెల్లదే? బిరుదు కైకొన నొల్లని నీవినీతికిం
దవునిది నాగవీరయబుధప్రవరా! సుకవీ! మహాకవీ! 3

23-2-1947

---::O::---

ఆంధ్రవిశ్వకళా పరిషత్ప్రధానాచార్యులు, సౌందరనందాది కావ్యనిర్మాతలు
బ్ర॥శ్రీ॥ పింగళి లక్ష్మీకాంతకవి ఎం.యే. గారు

* * *

మీ గ్రంథము నామ మాత్రమున పురాణమే కాని రచనలో కావ్యమువలె నున్నది. అనగా పురాణోచితమైన ప్రసన్నధారాళతయు కావ్యోచితమైన రసదీప్తియు కలవన్నమాట. గ్రంథము చదివి నేను చాల ఆనందించితినని వ్రాయుట పునరుక్తి.

25--2-1947
వాల్తేరు

---::O::---

విద్వత్కవిరాజ, కవికులశేఖర, ప్రాచ్యసాహిత్య విద్యాప్రవీణ
బ్ర॥శ్రీ॥సరిపల్లి విశ్వనాథశాస్త్రిగారు, ఎం.ఏ. ప్రొఫెసర్ నిజాం కళాశాల, హైద్రాబాద్.

* * *

అభినవపోతన శ్రీముదిగొండ నాగవీరేశ్వర కవీంద్రుని శివపురాణకృతి:

మ॥ శివపారమ్యము భక్తి సత్కలిక లక్షీణంబుగా నిండఁగాఁ
గవితావాహిని కావ్యకల్పకముగాఁ గల్యాణనిత్యోత్సవ
మ్మవలీలన్ హృది నింప పోతన మహోద్యాన ప్రసూనమ్ములన్
శివభావ మ్మతి మాధురీరుచుల వాసింగన్న సత్కావ్యమీ

గీ॥ శివపురాణ ముదారము నవ మతులము, నాగవీరేశ్వరుకృతిఁ గనంగ నుర్వి
గుణసమంచితము హితమ్ము గురుతరమ్ము, పోతనార్యుడెఁ నాగేశుఁ డీతఁ డరయ.

ఉ॥ భక్తి విరక్తి లోకహితవర్తన నిర్మల శైవదీక్ష వాక్
శక్తి రసైక దక్షతయు సారవిశాలనవార్ద్ర భావముల్
యుక్తియు నచ్ఛశిల్పము మహోదయమై తగు మీదుకావ్య మా
ముక్తికి భుక్తికిన్ దగిన మూర్తి రచించితివో కవీశ్వరా!

8-3-1947

---::O::---

విద్వదభిప్రాయములు
(ద్వితీయ ముద్రణము)

* * *

ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషచ్చరిత్రాధ్యాపకులు
బ్రహ్మశ్రీ మల్లంపల్లి సోమశేఖర శర్మగారు, వాల్తేరు.

* * *

శివసంబంధమైన కథలతో శివపారమ్యమును బోధించి శివభక్తి నుద్దీపింపఁ జేయు నీయుద్గ్రంథమును రచించి శైవమతావలంబకు లందఱి కృతజ్ఞతకుఁ బాత్రు లైనారు. ఇటీవల ప్రకటితమైన తెలుగు శైవవాఙ్మయమున అంతేకాదు ఆంధ్రవాఙ్మయమ్మునందే ప్రధానస్థాన మాక్రమింపఁ దగిన మహాగ్రంథ మిది. ఈ పురాణమును రచించి ఆంధ్రవాఙ్మయమునకే వన్నె కూర్చినారు. సంపూర్ణముగ శివకథాసంహిత యనఁ దగిన ఈ శివపురాణమును ఆంధ్రీకరించిన సుకృతులు మీరే యనుకొందును.

ఈ పురాణ మంతయు నొక యమృతధుని. ప్రతిపద్యము నొక రసాత్మక తరంగము హృద్యమై యలరుచున్నది. శబ్దార్థగాంభీర్యముతో గౌరవోదంచితమైన శేవితో నిండలి కవిత్వము రమ్యముగా సాగిపోయినది. ఈపురాణము మధురమైన ద్రాక్షాపాకములో బడి చదివినకొలఁది జవు లూరించు చున్నది. ఇది ప్రాచీన ప్రబంధ ఫక్కి నడచి స్వతంత్రగ్రంథ మనిపించుచున్నది. కాని ఆంధ్రీకరణ మనిపించుటలేదు. నట్టుసొట్టులేని చక్కని ధారతో పటిష్ఠమైన సంస్కృత సమాసజటిలతతో భావానుగుణమైన శబ్దార్థపుష్టితో మనోహరమైన శైలితో గ్రంథ మంతయు మురువు గొలుపుచున్నది. ఇట్టి గ్రంథమును రచియించి నందుకు మిమ్మభినందించుచున్నాను. మీ కివే నాజోతలు.

8-3-58

---::O::---

శ్రీశైవమహా పీఠాధ్యక్షులు విద్వచ్ఛిరోమణులు
బ్రహ్మశ్రీ ముదిగొండ వీరేశలింగ శాస్త్రులవారు ప్రిన్సిపాల్,
శ్రీవిశ్వేశ్వర ఓరియంటల్ కళాశాల, వరంగల్.

* * *

అష్టాదశ మహాపురాణములలో శివపురాణ మొకటి. ఇట్టి మహాపురాణము సులభశైలిలో బండితపామరుల కెల్ల రుచించునటుల ఆంధ్ర భాషలోనికి పరివర్తించిన మహాకవులు శ్రీలోకారాధ్యులు ముదిగొండ నాగవీరయ్య శాస్త్రులుగారు.

ఇందలి ప్రతిపద్యము సాలంకారము సాభిప్రాయముగ నుండుటయే గాక కథాసందర్భ సంఘటన మత్యంతరమణీయముగా నున్నది. పంచ లక్షణలక్షితమై సలక్షణముగ సులలిత రీతులచే సహృదయుల హృదయము నాకర్షించుచున్నది.

శివస్వరూపమహిమా చరిత్రజిజ్ఞాసులకు నింతకంటే ఉత్తమగ్రంథము లేదు. శ్రీశాస్త్రి గారు ద్రాక్షాపాకములో సుకవిలోకమును మెప్పించిన తమ పేరును సువర్ణాక్షరములతో కవీంద్రమునశ్శిలాశాసనముల నంకితముచేసి యాంధ్రభాషాజనని యాశీర్వచనపాత్రు లయిరనుట యత్యుక్తిగాదు. అతిశయోక్తి గాదు. శాస్త్రిగారి కవిత్వము గంగా ప్రవాహమువలె నడచుచు తుదివరకు పాఠక హృదయములను తన వెంట గైకొని పోవుచున్నది.

18-3-1958

---::O::---

బ్రహ్మశ్రీ దేవులపల్లి వెంకటకృష్ణశాస్త్రిగారు, హైదరాబాదు

* * *

పెద్ద గ్రంథాలు వ్రాయడానికిగాని చదవడానికి గాని ఇవి కానిరోజులు. లోకంలో మహావేగ మనేది ఒకటి వచ్చి పడింది. నిలకడా, శాంతి లేదు. మానవుని జీవితయాత్ర కొక గమ్యస్థాన మున్నట్లు కనిపించదు. ఏనిముషాని కానిముషమే బ్రదుకడంతో సరిపోతూ ఉంటుంది. ప్రజలలో ఆస్తిక్యబుద్ధి తగ్గిపోవడమే దీనికి మూలమేమో! ఏ భాగవతమో రామాయణమో పుచ్చుకొని చదవమంటే పాతపురాణం పోనిద్దూ అని పెదవి విరుస్తారు. అంతటి ఓపికలేదంటారు.

ఈ శివపురాణం శ్రీముదిగొండ నాగవీరయ్య శాస్త్రులవారు రచించినారు. వీరి సాహసము దీక్ష శివభక్తి సామాన్యమైనవికావు. పేరుకోసమో ప్రతిష్ఠ కోసమో రచించిన గ్రంథంగా కనిపించదిది. కవిననే బడాయి కనిపించ దెక్కడా ఈగ్రంథములో. శివు డుద్బోధిస్తుంటే కవి ఏమి చేయఁగలడు? సద్భావముతో ఈకృతి చేశాడంతే. మరిన్నీ 'భాస్వరవిభవేష్టలింగగతభక్త్యతి మాత్ర పవిత్రగాత్రుడును గురుజనపూజనోత్సుకుడును కుత్సితలోకపరాఙ్ముఖాత్ముఁడు' న్నూ ఈ కవి. అంతే కాక వీరితండ్రిగారు ''చాల కవనమ్మునఁ బ్రేమముఁజెంది కావ్యమొం డోజ గ్రహింప నెంచె''. మున్ను పోతన్న భాగవతం రచించి భగవంతున కంకితమిచ్చాడు. పింగళి సూరన్న పితృఋణముక్తికై తండ్రికి కావ్య మంకితం చేసాడు. తల్లిదండ్రులకన్న ఇతరము పరము లేదు. కనుక ఈ సుకృతకృతిలో ఒక అశ్వాసము తండ్రికి మరోటి తల్లికి సమర్పించాడు. ఇటువంటి మహాపురాణాలు కథా ప్రధానాలు కావటంవల్ల ఆ కథన్ను ధారాళంగా ప్రసన్నంగా స్పష్టంగా చెప్పగలిగి ఉండాలి. ఆ చెప్పే పద్ధతి మనోహరంగా కూడా ఉండాలి. పార్వతీబాల్య క్రీడావర్ణనం ప్రభాతవర్ణన ఘట్టాలలో కవి అవలంబించిన సంయమమాన్ని పరిశీలించగలరు.

గీ॥ ప్రబలసింహంబులను గొంతుఁ ♦ బట్టి లాగి, తెచ్చి యెక్కి వనం బెల్లఁ ♦ దిరుగుఁ గాళి
గున్న యేనుఁగుఁ గొనివచ్చి ♦ కొమరుఁడనుచు, నెత్తికొని ముద్దిడును బ్రియం ♦ బొసకమెసగ.

సీ॥ జనని నే నీఁక నాదు ♦ సంతాన మీరని, పండ్లోగిరంబులు ♦ పంచిపెట్టు
జగము లేలెడు దొర ♦ సాని నే నీరలు, ప్రజలంచుఁ బరువొప్పఁ ♦ బనులు సెప్పు
కామధేనువు నేను ♦ గడమ సురభు లీర, టంచుఁ గోర్కులను యో ♦ జించితీర్చు
కల్పవల్లిని నేను ♦ స్వల్పలతలు మీర, లని నిజౌన్నత్యంబు ♦ నమరఁజూపు

గీ॥ గురుగు లమరించు బ్రహ్మాండ ♦ గోళము లని, బొమ్మలను గూర్చు హరిపద్మ ♦ భువు లనుచును
బంతులాడును రవిహిమ ♦ భాను లనుచు, శైలరాజకుమారి శై ♦ శవము గూరి.

సీ॥ బాల విపంచికా ♦ వాదనం బొనరించుఁ, బరమేష్ఠిరాణి సం ♦ బరముఁజెంద
కాళి గాత్రమున రా ♦ గముల నాలాపించు, నిందిర హృదయంబు ♦ డిందువడఁగ
లలిత నర్తనకౌశ ♦ లంబుఁ జూపించు న, వ్విద్యాధరాంగనల్ ♦ వెఱఁగుఁ జెంద
శివ చిత్రము లిఖించుఁ ♦ జెలువుగా వలరాజు, రాణి ధైర్యంబు గ ♦ రంబు సడల

తే- గీ॥ అనుపమానమనోజ్ఞగా ♦ వ్యంబు లల్లు, నల్లగురుకావ్య దేవులు ♦ డిల్లపడఁగఁ
బరమకల్యాణి గిరివరే ♦ శ్వరకుమారి, లీల లేమని లెక్కింపఁ ♦ బోలు నెలమి.

(పా.ఖం.1-163,165,170)

క॥ ఉవ్విళ్ళూరుచుఁ బతికై, నెవ్వగఁ బాసికొని సుఖము ♦ నెక్కొనుతఱి లేఁ
బువ్వుంబోండ్లకు వెగటుగఁ, జివ్వునఁ దెలనయ్యె దెసలు ♦ చెలువలరారన్.

క॥ బిగువైన మగలకౌఁగిళు, లఁ గడున్ సొలపొందియున్న ♦ లలనలు నెట్లో
వగతో వదలిచికొని యి, మ్ముగఁ బడకగదులను బాసి ♦ పోయిరి వేగన్. (పా.ఖం.5.192,193)

ఆ యీ వర్ణనల యందు నన్నయాదిపూర్వకవిమార్గాలను స్ఫురింపజేస్తూ ఉంటారు వీరు. ఈ గ్రంథం శివపారమ్యాన్ని చెప్పేదికావడంవల్ల కవి ఆరాధ్య శైవుడు కావడం వల్ల శివమహిమాభివర్ణనాదులు చేసే ఘట్టాల్లో ఈకవిరచన తన్మయత్వావస్థను పొంది పోతన్నను స్ఫురింప జేస్తూ ఉంటుంది.

ఆంధ్రమహాకవుల మార్గాలన్నీ క్షుణ్ణంగా తెలిసినవాడు కావటంవల్ల ఈకవి పూర్వుల ఆంధ్రీకరణ పద్ధతులను చక్కగా గ్రహించి తన ఆంధ్రీకరణం మక్కికి మక్కి కాకుండా లలితంగా నిర్వహించడం మెచ్చదగింది. ప్రతిపాద్యవిషయం శివభక్తి. కవి శివభక్తుఁడైన ఆరాధ్యుఁడు. కవిత్వము కథా గౌరవానికి తగినదీ కావడంవల్ల ఈ గ్రంథం సర్వవిధాల గణనకెక్కుతుం దనేది నిర్వివాదం. నాగవీరయ్య శాస్త్రులవారు పితౄణముక్తినీ శివానుగ్రహాన్నీ సంపాదించుకోవడమే కాక లోకానికీ ఆస్తిక్యాన్ని కూడా ప్రసాదించి ధన్యత నార్జించుకొన్నారు.

ఆకాశవాణి
హైదరాబాదు.

---::O::---

శివభారతకర్త : కవిసమ్రాట్టు బ్రహ్మశ్రీ గడియారము వెంకటశేషశాస్త్రిగారు,
ప్రొద్దుటూరు.

* * *

శ్రీశివపురాణ మహాకృతి ప్రశంస

చ॥ జయము శుభమ్ము మీకగుత! సంతతశాస్త్ర పురాణ సంహితా
ధ్యయన పరా! ప్రసన్న కవితావర! శ్రీముదిగొండ నాగవీ
రయ విబుధోత్తమా! శివపురాణముఁ దావకమున్ బఠించి వి
స్మయ కుతుకోర్మి ఖేలన వశంవదమై మది పల్లవించెడిన్ ॥ 1

క॥ ఒకచేత నింతగ్రంధము। సకల పురాణేతిహాస సారము, పురుషా
ర్ధకలా కలాపపూరం। బకలంకము వ్రాయఁదరమె యన్యకవులకున్॥ 2

ఉ॥ వ్యాసుని ప్రౌఢసూక్తు లనువాదము సేయుట గొప్ప నైకవి
న్యాసములై నవాని నొక యాంధ్రమహాకృతిగాఁ గవిత్రయో
పాసిత రీతులన్ బొదుగు టబ్రము మీకృతియో స్వతంత్ర కా
వ్యాసమశోభలన్ సహృదయ స్పృహణీ యరుచుల్ వెలార్చెడిన్ ॥ 3

ఉ॥ వేదములన్ బురాణముల విశ్రుతముల్ బహుధర్మకర్మ సం
వాదము లెల్లఁ బల్కి, యలవాని పరస్పర తారతమ్య సా
మ్యాదుల వింగడించి, 'యిదియంతయు నీశ్వర భక్తి యోగ సం
పాదితమై వెలుంగు' ననుపాకము మీకృతి మూఁదలించెడిన్॥ 4

క॥ శివదైవ మిట్టిఁ డనుచున్, శివతత్త్వం బిట్టిదనుచు శివలీలా వై
భవ మింత దొడ్డదనుచున్, సవిశేషము పల్కినీదు సత్కృతి సుకృతీ! 5

ఉ॥ కేవల ధర్మరూఢిఁ బలికించుట గాదిది, వాఙ్నిరూఢి శా
స్త్రావగతార్ధ వాద మెనయన్ వివరించుటగాదు; శైవగా
ధావలిలో సుధారసమునుండి కధా కధన ప్రసక్తి మో
దావహ కావ్యభాషఁ బురుషార్ధములన్ వెలయించుటంతయున్
సావయవాభిరామ మగునట్టు లొనర్చితి వయ్య! యీకృతిన్॥ 6

చ॥ సరళత నిండుగా వెలయు శయ్య, సమర్ధ పదప్రయోగ చా
తురి, తతసంస్కృతాంధ్రములతో సరితూఁగిన కూర్పుతీర్పు, భా
సురనవభావ కల్పనలు సూటిగ నచ్చునఁ బోయఁ జాలు నే
ర్పరితన- మింతయున్ శివపురాణమునం దభిరామమై తగున్ ॥ 7

శా॥ నానాదివ్యకథాఢ్యమౌ శివపురాణం బం దుమా శర్వ ము
ఖ్యానేక ప్రణయానుబంధచరితోద్య న్నాయికా నాయక
స్థానీయుల్ గల ధర్మశీల గుణవర్తుఁ వారిఁ జిత్రించుచోఁ
దేనెల్ నింపితి వన్నిపాత్రలను భక్తిన్ రక్తి సారించుచున్ ॥ 8

ఉ॥ కావ్యముగాఁ బురాణకృతిగా నితిహాసముగాఁ బ్రబంధతా
స్తవ్యముగాఁ దదీయగుణసంపదలన్ వెలుఁగొంది, సాదర
శ్రావ్యతమించు మీశివపురాణమునన్ దనుపొంది, పద్య ర
త్న వ్యపదేశమైన యభివందన మిట్లొనరింతు సత్కవీ! ॥ 1-7-1959

---::O::---

శ్రీమహోపాధ్యాయ సాహిత్యాచార్య
సాహిత్య సమ్రాట్ కవీంద్ర స్వామి శివశంకరశాస్త్రిగారు.

* * *

శివపురాణము అష్టాదశ మహాపురాణములలో అంతర్గతమైనది. గీర్వాణ వాణిలో ఇది **24** వేల గ్రంథము. ఆంధ్రములోని కీ పవిత్ర కోశము పరివర్తనమైనచో బాగుండునని తలచెడివాడను. ప్రకృతానువాదకర్త శివశ్రీ ముదిగొండ నాగవీరేశ్వర శాస్త్రిగారు దీనిని రచించుటకు సర్వథా అర్హులు. జన్మతః వీరు ఆరాధ్య శైవులు; శివభక్తులు. శైవసంప్రదాయము అనూచాన సంపదగా గలిగి ఉత్తమ గురువులకడ విద్యలభ్యసించి సలక్షణమైన కవిత్వము చెప్పగలిగినవారు. నిజ జననీ జనకులయెడ భక్తి యుక్తులైన శాస్త్రిగారు తమ రచనను తల్లిదండ్రులకే అంకితముచేసి ధన్యులైనారు.

ఇందలి భాష నిర్దుష్టము సరళము. శైలి సుదీర్ఘ గ్రంథమున కనువయినది. కావుననే పఠనలో నెచ్చటను విసువు పుట్టదు. ఇందు కొన్ని యెడల శబ్దార్థాలంకారములు కొన్ని యెడల గర్భకవిత్వము గోచరించును. వర్ణనములలోను సంభాషణలలోను కవిచాతుర్యము కానవచ్చును. ప్రసిద్ధములైన వృత్తములను అనువాదకర్త సమర్థతతో నడిపినారు. కథాసంధికై కల్పించిన వచనభాగములు కూడ హృద్యముగా నున్నవి. సందర్భానుసారముగా కావ్యకళ సువ్యక్త మగుచున్నది. ఈ పవిత్ర గ్రంథమును సంపూర్ణముగా సంతరించిన శాస్త్రిగారు కృతకృత్యులు. – శివ

1-8-1958
సాహితీ సమితి, ఒంగోలు

---::O::---

శ్రీలోకారాధ్యులు బ్రహ్మశ్రీ కవిశిరోమణులు ఇవటూరి సానందారాధ్యులుగారు

* * *

శ్రీశివాయ గురవేనమః

ఉ॥ శ్రీపరమేశ తత్త్వమును । జెప్పుటయందు సమర్థులైనయా
శ్రీపతి వ్యాసరూపమున । చెప్పినయట్టి పురాణరాజిలో
దీపితమైన శైవమను । దివ్యపురాణము నొక్కదాని సం
స్థాపనసేయ నాంధ్రమున । శర్వుడు నీకిడె గొర్కె వేడ్కతోన్ ॥ 1

ఉ॥ రంజనసేయగా శివపు । రాణము చక్కని తెన్గుబాసలో
మంజుల సత్కవిత్వమున । మక్కువతో రచియించి పాపపున్
భంజన మాచరించితివి । పండిత వర్యులు మెచ్చ బాపురే !
యంజలి జేతు నీ ప్రతిభ । కార్య సమాదరణీయ వైభవా ! 2

ఉ॥ ఈశ్వరు బూజసల్పి పర । మేశ్వరు సత్కరుణార్ద్రదృష్టి సూ
రీశ్వరులెల్ల మెచ్చ రచి । యించితి శైవపురాణరాజమున్
విశ్వజనుల్ నుతింప సుక । వీశ్వరులెల్ల గణింప నాగవీ
రేశ్వర శాస్త్రివర్య ! వచి । యింతు నిజంబు నిజంబిదే సుమీ ॥ 3

చ॥ అభినవ పోతనాఖ్యుఁడని । యందరు నిన్ను నుతింప భక్తిస
ద్విభవము జూపి యాంధ్రమున । దివ్యపురాణము వ్రాసి శూలి స
న్నిభుఁడితఁడంచు సజ్జనులు । నిత్యము నిన్ను గణించునట్లు ధీ
ప్రభలు వెలుంగ గ్రాలితివి । పండితవర్య! నిజంబిదే సుమీ ॥ 4

సీ॥ మొదట భారద్వాజ । మునివరుం డేవంశ, మునకు మూలం బౌచు । ఘనతజెందె
మహితోద్భటారాధ్య । మహనీయుఁ డే వంశ, జలధికి జంద్రుఁడై । వెలిగె మున్ను
వీరభద్రారాధ్య । విఖ్యాత నాముఁడే, కులవార్థి విధుఁడౌచు । వెలసెఁ దొల్లి
శశిమౌళిభక్తుఁడై । శంకరారాధ్యుడే, వంశాబ్ధి సోముఁడై । వన్నెకెక్కె 5

తే॥ నాగలింగాది సత్య విజ్ఞాన ధనులు
జనన మొందిన ముదిగొండ జలధియందు
పుట్టినాఁడవు నీపూర్వ పుణ్యవశత
నాగవీరార్య! సత్యవిజ్ఞాన ధుర్య! 6

1-1-1964

మచిలీపట్టణము

---::O::---

బ్రహ్మశ్రీ యామునజాల పద్మనాభస్వామిగారు, మద్రాసు

* * *

(ఆంధ్రభూమి నుండి) 22-1-1961

మహాభాగవతము అనువదించిన పోతనామాత్యుని వలెనే శివపురాణం తెనుగు చేసి శ్రీనాగవీరేశ్వరులు చరితార్థు లయ్యారు. శివపురాణము భాగవతాది పురాణ సముదాయంలో ఒకటి. ఈ పురాణములోని కథలే కాళిదాసాది మహాకవులకు - కావ్యాలు వ్రాయటానికి, పునాదు లయాయంటే అతిశయోక్తి కాదు.

ఇది యింతవరకు ఎవరిచేతా తెనుగులోనికి చంపూ ప్రబంధంగా అనూదితం కాలేదు. పోతనామాత్యుల వారి చేతిలోనే మహాభాగవతము రూపొందినట్లు, శివపురాణము నాగవీరేశ్వరుల వారివల్ల తెనుగు ప్రబంధరత్నమై ఆంధ్ర వాఙ్మయమకుటానికి గరుడపచ్చ అయింది.

శివపారమ్యాన్ని సమగ్రంగా తెలిపే మహాపురాణం శివపురాణం. గాధ పౌరాణికమే అయినా ప్రతిభాశాలియైన కవిచంద్రుని సహజ కవితా పాండిత్య ప్రతిభా భాసమానమై, ప్రాచీనములైన ఆంధ్రకాశీఖండాదులకు దీటుగా, రూపొందింది ముదిగొండవారి కవిత. ఈ రచనలో పోతన్నగారిని, శ్రీనాథుణ్ణి సమపాలుగా అనుసరించింది.

ఈ రోజుల్లో ఈలాటి మహాపురాణం అవతరించటం ఒకవిధంగా జాతికి శుభోదర్కమా అని సంతోషించవలసి ఉంది. ఇంక ఆంధ్రానువాదం మహిమ చెప్పటం కొంత బాధ్యత నామీద ఉంది. ఈ మహాగ్రంథము చదివాక దీనిపై ఏమివ్రాయాలా? అనే సందేహం కలిగింది. ఎంచేతంటే ఇది సర్వలక్షణ లక్షితమైన పురాణ ప్రబంధం ....

'పురాణ ప్రబంధం' అని అంటున్నానంటే కొంతమంది నవ్వుకుంటా రనుకుంటాను.

'పురాణం - ప్రబంధం' యీ రెండింటికి ఉండే భేదం ఈ సమీక్షకుడికి తెలియదురా! అని. రెండు మూడు ఘట్టాల్లో రెండు మూడు పద్యాలు ఎత్తి వ్రాసి చూపుతున్నాను. అవధరించండి.

ముద్దుబిడ్డను పార్వతిని చూస్తూ హిమవంతుఁడు మురిసిపడుతున్నాడు.

చ॥ కలిమిగ మ్రాకులెల్ల నన కారు నెడన్ చిగిరించి పూచి తా
వుల విలసిల్లు చున్నను తవుల్కొను చూతసుమంబు నందు తే
టులు, కులశైల వల్లభుఁ డటుల్ కొడుకుల్ కడు నెక్కుడున్న ని
చ్చలు సుతనే [illegible] మొంది చెలంగు నెంతయున్.

(పా.ఖం. 1-161)

మన్మథుడు ఇంద్రునితో మాట్లాడుతూ తన ప్రభావం ఇలా చెప్పుకుంటాడు.

''క్షణమాత్రంబున మహిళే
క్షణ శృంఖలc గట్టివేసి గాసియొనర్తున్
రణరంగరిపువిదారణ
చణమగు కులిశం బదేల స్వల్పంబునకై.'' (పా.ఖం. 2-88)

ముక్కంటి కంటి మంటలలో మన్మథుcడు దగ్ధమయాక, రతి విలపిస్తున్న ఘట్టంలో

''అకట మహేశ! నీకుc దగు నాలును గూర్పcగ నామనోవిభుం
డకుటిలబుద్ధితో సుమచయంబును గుప్పిన యంత నీ విటుల్
వికట కృశానునేత్ర పరివృద్ధ కరాళతరార్చిc గాల్పc దా
వక హృదయంబునం దుచిత భంగిని గన్పడెcగా! పశుప్రభూ!
(పా.ఖం.2-144)

''మిమ్ము నాలుమగల మెలకువతో కూర్ప
వేడ్క సేయ నాదు విభుcడు; నీవు
మమ్ము నాలుమగల మఱి వేఱు చేసితే
దయనుబాసి కఠిన తరచరిత్ర!'' (పా.ఖం. 2-145)

ఇది సంస్కృతంలోంచి అనువదించిన గ్రంథంలా కనిపించదు. సార్థకములైన సంబోధనలు సరళమైన పదబంధం, ధారాళమైన శైలి, పెన వేసుకొన్న స్వతంత్రరచన, అని అనడానికి కావ్య రసా స్వాదనలో నిండిన మనస్సు కలవారు ఎవరున్ను సందేహించరు. అందుకే మొదటే అన్నాను నాగవీరేశ్వరకవిగారు పోతనామాత్యులవలె చరితార్థులయారని.

ఈ పురాణ ప్రబంధంలో చివరదైన విద్యేశ్వరఖండం శైవమతానుయాయులకే కాక సమచిత్తులైన వారికి అందఱికి అవశ్యం పఠనీయం. మధ్యమధ్యవచ్చే ఉపాఖ్యానాలలో కూడా కవిగారు కవితకే కాక వస్తువుకు కూడా తగినబలం ఇచ్చి ఉదాత్తంగా సంతరించడం సామాన్యకవికి అసాధ్యం అనిపించింది.

ఈ మహాగ్రంథం గొప్పతనం ప్రత్యేకంగా చెప్పవలసినవి రెండు విషయాలు - ప్రత్యక్ష దైవతములైన తలిదండ్రులకు అంకితం ఇవ్వటం, శ్రీవిభుcడు అనే పద్యం నుండి చివరవఱకూ సమానంగా, మాననీయంగా, గ్రంథం అనువదించటం.

---::O::---

ప్రథమ ముద్రణము - గ్రంథకర్త మున్నుడి

* * *

శ్రీ శివాభ్యాన్నమః

శ్లో॥ అష్టాదశ పురాణానాం । కర్తా సత్యవతీ సుతః
కామికాద్యాగమానాంతు । శూలపాణి ర్మహేశ్వరః. (స్కాందపురాణ సూతసంహిత)

పరమకారుణికాంతరంగుండగు పరమేశ్వరుని యుద్బోధంబున జగత్కల్యాణము కొఱకై చెలికారుపునుడుల వ్యాసభట్టారకుండు రచించిన పదునెనిమిది మహాపురాణములలో మేలిమి మీఱు శివపురాణమును బ్రాచీనాంధ్ర కవివర్యులు మొదలుకొని నేటివఱ కలరు కవివర్యులెవరును బద్యరూపముగఁ దెనిగించకుండుట నాభాగధేయవి శేషము. నే నొకప్పు డొకరి యింటనున్న యీ శివపురాణంబును జూచి కొంచెము భాగము చదివి యానందించి తదాంధ్రీకరణేచ్ఛ యనివార్యంబుగఁ బొడమ నావాసరమందే పొత్తంబు నారంభమునొనర్చి యనతికాలంబుననే కొండొక భాగంబు దెలిఁగించి విజ్ఞులగు వారలకుఁ జూపెట్టఁగా నవ్వారు మురిసి నాయుద్య మంబున కూఁతయొసంగిరి. అంత నేనామోదముతో మఱికొంత రచించి శ్రీశ్రీ కవి చక్రవర్తులును నాగురులునునగు బ్రహ్మశ్రీ చెళ్ళపిళ్ళ వెంకటశాస్త్రులవారు శతావధానుల వారి సముఖమునకేగి వారికి వినిచితిని. వారును విని యానందించి మఱికొన్ని విశేషంబులు నాకుఁ గఱపి యేతదాంధ్రీకరణ ప్రయత్నమునకుఁ బూర్తిగ నుత్సాహం బొసంగిరి. మొదటఁ గొన్ని ఖండంబులు మాత్రమే రచించి ముగించుద మనుకొని యట్లొకటి రెండుమారులు మధ్యమధ్యఁ జాలగాలము విరామంబొనర్చియు మహామహులగు కొందరి ప్రోత్సాహముతో నెట్లో శివానుగ్రహంబు బలిమితో నిప్పటివఱకు శివపురాణంబును సర్వంబు నాంధ్రీకరింపఁ గలిగినందులకు భక్తవత్సలుండగు శివునకును నిందు నాకు బ్రేరకులగు వారలకును జోతలొనర్చెదను. ఇఁక శివపురాణంబును గుఱించియు నాయాంధ్రీకరణంబును గుఱించియు నొకించుక ముచ్చటించెదను. శ్రీదేవీభాగవత ప్రథమస్కంధములోని

శ్లో॥ మద్వయం భద్వయం చైవ । బ్రత్రయం వచతుష్టయమ్
అనాపలింగ కూస్కాని । పురాణానా మనుక్రమ ః ॥

యనెడు శ్లోకోక్తి ననుసరించిన యష్టాదశమహాపురాణ పరిగణనలో నీ శివ పురాణము చేర్పఁబడక యుపపురాణములలోఁ జేర్పఁబడినందునఁ గొంద ఱిద్దాని నుపపురాణంబని యందురు. ఇట్లే భాగవత మన, దేవీభాగవతమే కాని శ్రీభాగవతము కాదని యా శ్లోకముయొక్క తాత్పర్యము. అందులకు శ్రీభాగవతవాదు లట్లొప్పుకొనరు. శ్రీభాగవతమే మహాపురాణం బనియు, దేవీభాగవత ముపపురాణంబనియు జెప్పుదురు.

శ్రీ భాగవతమందుఁగల మహాపురాణ పరిసంఖ్యలో శివపురాణము పేర్కొనఁ బడినది. శ్రీభాగవతే ద్వాదశస్కంధే సప్తమాధ్యాయే.

శ్లో॥ బ్రాహ్మ్యం పాద్మం వైష్ణవంచ । శైవం లైంగంచ గారుడం
నారదీయం భాగవతం । ఆగ్నేయం స్కాంద సంజ్ఞితం
భవిష్యద్బ్రహ్మకైవర్తం । మార్కండేయంచ వామనం
వారాహ మాత్స్య కౌర్మాణి । బ్రహ్మాండాఖ్యమితి త్రిషట్
బ్రహ్మన్నేతం సమాఖ్యాతం । శాఖాప్రణయనం మునేః॥

మఱి యందే ద్వాదశాధ్యాయమునం దష్టాదశ పురాణంబుల పరిమితియుఁ గూడ నిట్లు నిర్దేశింపఁబడియె.

శ్లో॥ బ్రాహ్మ్యం దశసహస్రాణి । పాద్మం పంచోన షష్టిచ
శ్రీవైష్ణవం త్రయోవింశ । చ్చతుర్వింశతి శైవకం
దశాష్టౌ శ్రీభాగవతం । నారదం పంచవింశతి ॥ ఇత్యాది

ఇట్లే స్కాంద పురాణ సూతసంహితయందు,

శ్లో॥ బ్రాహ్మ్యం పాద్మం వైష్ణవంచ । శైవం భాగవతం తథా॥ అని యుపక్రమించి --

బ్రహ్మాండంచేతి పుణ్యోయం । పురాణానా మనుక్రమః ॥ యనియు, నిట్లే విష్ణుపురాణము, కౌర్మము, మాత్స్యము, వామనపురాణము, లింగపురాణము మున్నగువానియం దష్టాదశ మహాపురాణ సంఖ్యలో శివపురాణము లెక్కింపఁబడినది. ఏ కారణముననో దేవీభాగవతమందు మాత్రము ''వచతుష్టయం'' బని వాయుపురాణంబును మహాపురాణంబుగఁగైకొని యీయది యుపపురాణములందుఁ జేర్చబడియె. ఆ వాయుపురాణముగూడ శివపారమ్య ప్రతిపాదకమే. బహూక్తి ప్రామాణ ప్రాబల్యంబునను, వైయాసిక శైలీ పరిజ్ఞాన పరిపాటీ విశేషంబునను శ్రీశివపురాణ మష్టాదశ మహాపురాణ మాలారత్నం బనియే విజ్ఞు లారయుదురని విశ్వసించెదను.

ఇఁక నీయది సంహితాభేదంబులతో రెండుతీరుల బలుకడల ముద్రింపఁ బడినది. అందుఁ బ్రధానములై శ్రీకాశీపట్టణ ముద్రిత గ్రంథం బొక్కడును, బొంబై పట్టణ ముద్రిత గ్రంథమొక్కడును గన్పట్టుచున్నవి. గ్రంథంబులు రెండును సాకల్యంబుగఁ జదివినపిమ్మట నొక్కటిగానే కన్పట్టును గానీ గ్రంథములలో నేదేని యొక భాగము మాత్రము జదివెడువారికి వేఱువేఱు గ్రంథములు రెండని దోఁచును. అందు నాకు మొదట దొరికినది బొంబై ప్రతి. అద్దాని ననుసరించియే పరివర్తనము చేసితిని. పిదపఁ గాశీప్రతిగూడఁ బరికించితిని గాని మార్పు చేయవలసిన యవసర మగుపడలేదు. ఇఁక నాపరివర్తనమందు

"క॥ మక్కికి మక్కి యొనర్చుట, చక్కనిమార్గంబుగాని ♦ చంద మగుట నా
చక్కివిడనాడి నాయీ, ఫక్కిన్ బొనరింతు లలిత ♦ పద్ధతి మెఱయన్."

అని నేను గ్రంథారంభములో నొడివినట్లు నేను మక్కికిమక్కిగాఁ దెనిఁగింపక శ్రీభారత కవులు, శ్రీనాథకవీంద్రుఁడు మున్నగువారి పథంబు ననుసరించి యొకచో మూలముకన్నఁ బెంచియు, మఱియొకచోఁ దగ్గించియు, నిఁక నొకచో వేఱురీతిగఁ బొనరించియు, వేఱొకచో స్కాందపురాణము, శ్రీభాగవతము, మహాభారతము, శ్రీజాబాలోపనిషత్తు, కాలాగ్నిరుద్రోపనిషత్తు మున్నగు వానినుండి విశేషాంశంబులఁ గొన్నిటిఁ గైకొని యిందు జేర్చియును, గొన్నిచోట్ల యథామూలం బనునట్లనుసరించియును గొంచెము స్వతంత్రించియే తెనిగించితిని.

ఇఁకను మూలగ్రంథములో సంహితలుగాను, వానిలోఁ బ్రత్యేకభాగంబులు ఖండంబులుగా నున్నవి. నేనిందు సంహితలను పేరుఁదొలగించి యన్నిటికిని ఖండంబులని యేర్పరచితిని. మఱియు శివలీలలు నెఱింగించు శతరుద్రసంహితకు లీలాఖండంబనియు లింగచరిత్రంబులఁ దెల్పు కోటిరుద్రసంహితకు లింగవైభవ ఖండంబనియుఁ బేరిడితిని. మఱియుఁ బ్రారంభమందున్న విద్యేశ్వర సంహిత యనుదానిని సంధర్భమును బట్టి చివరయందద్ది రాణించునని చివరలో విద్యేశ్వర ఖండముగా జేర్చితిని. ఇఁకనిందుఁ బార్వతీఖండ కుమారఖండంబులను, లింగవైభవఖండంబును మూలమున కన్నఁ బెంచి వ్రాసితిని. కైలాస వాయవీయ విద్యేశ్వర ఖండంబులను మూలముకన్నఁ దగ్గించి వ్రాసితిని. లీలా ఖండంబునుమాఖండంబును గొంచెము గుంచించియు, సృష్టి సతీయుద్ధఖండంబులను యథారూపంబులుగను విరచించితిని. ఇఁక మూలమం దొకమాఱు చెప్పిన యుపాఖ్యానంబులను శివలీలలను వక్తృ శ్రోతృ విభేదంబుచేఁ బలుమాఱులు మరల మరలఁ జెప్పబడియుండుట న్వానినట్లు చెప్పినఁ బునరుక్తి కాకున్నను బాఠకులకు విసువు కల్గించునని యిందు మానితిని.

రెండు మాఱులు చెప్పిన యుపమన్యు చరిత్రంబు ఘట్టమందు రెండవమా ఱద్దానికి మాఱుగాఁ బద్మ పురాణమునుండి కొనివచ్చి మార్కండేయ చరిత్రంబును వ్రాసితిని. ఇఁకను షణ్ముఖునకు భార్యాద్వయోద్వాహ చరిత్రంబును స్కాందపురాణమునుండి గ్రహించి రచించితిని. మఱియు బ్రహ్మదేవుని పంచమ శిరఃఖండన చరిత్రంబు మాత్రము లీలాఖండములో నొకమాఱును లింగవైభవఖండమం దొకమారు నించుక భేదంబులతోఁ జెప్పఁబడినది. ప్రసక్తినిబట్టి వక్తృ శ్రోతృభేదంబున మూలానుసారంబుగఁ దెనిగింపక తప్పినది కాదు. ఇఁక నందందుఁ గొలఁదిపాటి మార్పు లొకచో వేఱు రీతిగఁ బొనరించియు ననెడు నుడికుదాహరణంబుగ నొనరించితిని. ఇవ్విధంబుగ నొచితి చెడనియట్లుగాఁ గొంత స్వతంత్రించి

కృతిని వ్రాసినను గోపాలుఁ డూరిపొలిమేరను మీఱక యెట్లు పసుల మేపుకొనుచుఁ గాచు కొనునో యట్లే నేనును మూలగ్రంథమునకు దవ్వుగ నడువక మూలంబు సరస బరికించుచునే పరివర్తనం బొనరించితిని.

పలువురు పూర్వమహాకవులు ద్రొక్కిన మార్గంబౌట గుణగ్రహణ పారీణులగు పాఠక మహాశయు లిద్దాని నేరంబుగ యోజించరని భావించెదను.

ఇఁకను బార్వతీఖండములోని హిమాద్రి వర్ణనాది ఘట్టములలో శ్రీకాళిదాస మహాకవి తమ కుమారసంభవ కావ్యములో వర్ణించిన కల్పనలు గొన్ని గన్పట్టును గావున నాకల్పన లాకావ్యమునుండి యెత్తి వ్రాసినట్లు చదువరులకుఁ దోచును గాని యాకల్పనలన్నియుఁ గృష్ణ ద్వైపాయనునివే. శ్రీకాళిదాస మహాకవి శ్రీవ్యాసుని యందలి గౌరవబుద్ధిచేతనో, శ్రీవ్యాస కల్పనల యందలి స్వారస్య విశేషాస్వాదలాలస చేతనో యవ్వారి కల్పనలను శ్రీశివపురాణము నుండియు మఱి యితర పురాణముల నుండియుఁ బడసి తఱుచుగాఁ దమ కావ్యంబుల యందు వాడియున్నారు. తావన్మాత్రమున వారికేమి యపకర్ష గలుగలేదు.

శ్రీవ్యాసకల్పనలను శ్రీకాళిదాస మహాకవ్యనువాదంబులను గనుఁగొనుడు.

శివపురాణ పార్వతీఖండ ప్రథమాధ్యాయమున.

శ్లో॥ అస్త్యుత్తర స్యాం దిశి వై। గిరిశో హిమవాన్ మహాన్
సర్వతో హిమునిశ్రేష్ఠ। మహాతేజా స్సమృద్ధిభాక్
పూర్వాపరౌ తోయనిధీ। సువిగాహ్య స్థితో యతః
నానారత్నాకరో రమ్యో। మానదండ ఇవక్షితేః॥

కాళిదాసకవికృత కుమారసంభవ కావ్యమందలి ప్రథమసర్గములో.

శ్లో॥ అస్త్యుత్తరస్యాం దిశి దేవతాత్మా। హిమాలయోనామ నగాధిరాజః
పూర్వాపరౌ వారినిధీవిగాహ్య। స్థితః పృథివ్యా ఇవ మానదండః॥

శివపురాణ పార్వతీఖండ సప్తమాధ్యాయమున.

శ్లో॥ దృష్టిః పుత్రవతోఽప్యద్రేః। తస్మిన్ తృప్తిం జగామ న
అపత్యే పార్వతీత్యాఖ్యే। సర్వసౌభాగ్య సంయుతే॥
మధో రనంతపుష్పస్య। చూతే హి భ్రమరావళి:
విశేషసంగా భవతి। సహకారే మునీశ్వర!॥
పూతో విభూషిత శ్చాపి। స బభూవ తయా గిరి:
సంస్కార వత్యేవ గిరా। మనీషీవ హిమాలయః

ప్రభామహత్యా శిఖయా। సదీపో భువనస్య చ
త్రిమార్గ యేవ సన్మార్గ। స్తద్వద్గిరిజయా గిరి ః ॥

కాళిదాసకవికృత కుమారసంభవకావ్య మందలి ప్రథమసర్గములో.

శ్లో॥ మహీభృతః పుత్రవతోఽపిదృష్టి। స్తస్మిన్నపత్యే నజగామ తృప్తిమ్
అనంతపుష్పస్య మధోర్హిచూతే। ద్విరేఫమాలాసవి శేషసంగా ॥
ప్రభామహత్యా శిఖయేవ దీప ః। త్రిమార్గయేవ త్రిదివస్యమార్గ ః
సంస్కారవత్యేవ గిరా మనీషీ। తయా సపూతశ్చ విభూషితశ్చ ॥

శివపురాణ పార్వతీఖండ సప్తమాధ్యాయమున.

శ్లో॥ అథ దేవీ శివా సాచో। పదేశసమయే మునే
సపాఠవిద్యా స్సుప్రీత్యా। యత్తచిత్తా చ సద్గురో ః
ప్రాక్తనాజన్మ విద్యాస్తాం। శరదీవ ప్రపేదిరే
హంసాళి స్స్వర్నదీం సక్త। మాత్మభాసో మహౌషధీం ॥

కాళిదాసకవికృత కుమారసంభవ ప్రథమసర్గములో.

శ్లో॥ తాంహంసమాలా శ్శరదీవగంగాం। మహౌషధీం నక్తమివాత్మభాసః॥
స్థిరోపదేశా ముపదేశకాలే। ప్రపేదిరేప్రాక్తన జన్మవిద్యా ః ॥

శివపురాణ పార్వతీ ఖండ షోడశాధ్యాయమున.

శ్లో॥ తేన క్రూరా ఉపాయా న। స్సర్వేహత బలాః కృతాః
వికారే సన్నిపాతేవా। వీర్యవం త్యౌషధాని చ
యత్రాస్మాకం జయాశాహి। హరిచక్రే సుదర్శ నే
తత్కుంఠిత మభూత్తస్య। కంఠే పుష్పమి వార్పితమ్ ॥

కాళిదాసకృత కుమార సంభవ ద్వితీయ సర్గమందు
శ్లో॥ తస్మిన్నుపాయా సర్వేనః క్రూరే ప్రతిహతక్రియాః--

శివపురాణ పార్వతీఖండ షోడశాధ్యాయమున.

శ్లో॥ తతోనైవ వధాయోగ్యో। యతో వృద్ధి ముపాగతః
విషవృక్షోపి సంవర్ధ్య। స్వయం ఛేత్తు మసాంప్రతమ్ ॥

కాళిదాసుకవికృత కుమారసంభవ ద్వితీయ సర్గమందు.

శ్లో॥ ఇత స్సదైత్య ః ప్రాప్తశ్రీః। నేత ఏ వార్హతి క్షయమ్
విషవృక్షోపి సంవర్ధ్య। స్వయం ఛేత్తు మసాంప్రతమ్ ॥

శివపురాణ వాయవీయ సంహిత త్రయోదశాధ్యాయములో.

శ్లో॥ త్వం హి వాగమృతం సాక్షాత్। అహ మర్థామృతం పరం
వాగర్థమయ మేవైతత్। జగత్ స్థావరజంగమమ్ ॥

కాళిదాసకవి రఘువంశ ప్రథమసర్గములోఁ బ్రథమశ్లోకము.

శ్లో॥ వాగర్థా వివ సంపృక్తౌ। వాగర్థ ప్రతిపత్తయే ॥

శివపురాణ వాయవీయ సంహితోత్తరభాగ చతుర్థాధ్యాయమున.

శ్లో॥ భూమ్యం భోగ్ని మరుద్వ్యోమ। క్షేత్రజ్ఞార్క నిశాచరాః
అధిష్ఠితామహేశస్య। శర్వాద్యై రష్టమూర్తిభిః ॥

కాళిదాసు శాకుంతలనాటక నాందీశ్లోకము సువిదితమే. ఇట్లు కాళిదాస మహాకవి శివపురాణమును బలువూఱులు చదివి తద్గతభావ విశేషంబులను గ్రహించి తనదు కావ్యంబులందుఁ గీల్కొల్పుట పాఠకుల కెఱుకగాక యుండదు.

ఇఁకను బార్వతీఖండములో మేనకాకుపితావస్థ కొండొక రసాభాసాస్పదంబుగ నుండును కాని యదియంతయు శివమాయా విశేషవిలసితంబే యగుట శ్రీపరమేశ్వరి యగు పార్వతీదేవివలె నెగ్గలేక శివపరీక్షయం దోటమిఁ జెందిన మేనక చెయిదమును జెప్పెడు నా భాగంబును బూర్తిగ వదిలివేయక కొంత క్లుప్తపఱచి విరచించినందులకును, లింగవైభవ ఖండములో మూలములోఁ జెప్పఁబడని మఱికొన్ని దివ్యలింగములు తెలుగు, తమిళము పేరులుగల యూరులందు వెలసియుండుట నవ్వానిస్వరూపంబు లారసి యిందుఁ జేర్చినందులకును, మన్నింప విమర్శకులకు మనవి చేసికొనియెదను.

ఇఁక మూలగ్రంథ రచనాకాలంబున కిప్పటి కాలంబునకుఁ బ్రపంచధర్మంబులు చాలగ మార్పై యుండుటను బట్టి చదువరుల కందందుఁ గొన్ని యెడల నించుక వ్యత్యాసంబుగఁ దోచినఁ దోఁచ వచ్చును గాని విజ్ఞు లట్టివానిఁ బాటింపరని తలంచెదను.

సంస్కృతాంధ్రవ్యాకరణాంశములు – ఈ కృతియందలి నాల్గవపేజీలో శైవాచార్యసత్కృతి యందలి చంపకమాలలోని ''అలికమునన్ గృశానుదృశ నందనిశంకరు'' డనునెడ దృక్ఛబ్దమునకు టాప్ ప్రత్యయము చేసిన రూపము యథావాచానిశాదిశా అను భాగురిమతరీత్యా అకారాంతముగా (టాబంతము) చేసికొని యద్దాని తత్సమముగా యోజించఁ గోరుతాను.

కౌశలశబ్దము, స్వార్థమందు (కుశలశబ్దార్థమందు) ఒకటి రెండుచోట్ల వాడబడినది. సూ– ప్రజ్ఞాదిభ్యశ్చాణ్ నుండి సాధువు చేసికొనవలయును.

పునీత శబ్దము రెండుమారు లుచ్చరింపఁ బడినది. ఇయ్యది సంస్కృత శ్రీభాగవతములో వ్యాస భట్టారకునిచే వాడఁబడినది.

శ్రీభాగవతేఽష్టాదశాధ్యాయే బలివచనే

30 శ్లో॥ తథా పునీతా తనుభిః పదైస్తవ.

లింగవైభవ ఖండంబులోని కృత్తివాసేశ శబ్దము మూలగ్రంథమందు సంజ్ఞావాచకంబుగఁ బఠించుటఁ జేసి యద్దాని నేను నట్లే యనువదించితిని.

ఇఁక నాంధ్ర నియతియందుఁ గవిత్రయేతరులగు పెక్కురు మహాకవుల ప్రయోగంబుల ననుసరించి ప్రస్తుతము దేశ్యములట్లు కన్పట్టు నితర భాషాపదములను గొండొక గ్రహించితిని. అట్లే విశ్రమ ప్రాసంబులందు రేఫ శకటరేఫ సాధర్మ్యంబును గూడ నిర్విశంకంబుగ నంగీక రించితిని.

ఇఁక నాకవనంబును గూర్చి నేనేమియు వ్రాయఁజాలను. సౌరభంబున్న రసజ్ఞులే యాస్వాదింతురు. సహృదయాః ప్రమాణం.

ఇఁకను మా గురులును గింకవీంద్రఘటాపంచాననాది బిరుదాంచితులును నగు శ్రీకవి చక్రవర్తులు బ్రహ్మశ్రీ చెళ్ళపిళ్ళ వెంకటశాస్త్రులవారు శతావధానులు పుత్త్రోవా శిష్యోవా యను వచన ప్రకారము నాయందలి * శిష్యవాత్సల్యముచే నా యీ కృతినిఁ బరిశోధించుటకుఁ గాను ముందుగఁ దమకును నాకును నిష్టదైవమగు శ్రీపరదేవతను గూర్చి-

మ. జననీ! శైవపురాణ మొక్కరుఁడు మ ♦ చ్ఛాత్రుండు దెల్గించె దా
నిని నే నిప్డు బరిష్కరింపవలయున్ ♦ నీదౌ కటాక్షావలో
కనమున్ లేక ఘటించు టెట్లు లిది మ ♦ త్కాసంబు శాసించి మా
టను దక్కింపు మతండు యోగ్యుఁడు గిరీ ♦ డ్భక్తుండు కామేశ్వరీ!

అని స్తుతించి గ్రంథము నంతయు సమగ్రముగాఁ బ్రత్యక్షర శోధనముగా సవిమర్శముగా దిలకించి పరిష్కరించి గ్రంథమును నిర్దుష్టంబు నొనరించి నందులకు వారి యడుగుఁదమ్ముల కనేక ప్రేమపూర్వకాభివందనముల సమర్పించుకొనుచున్నాఁడను.

ముదిగొండ నాగవీరయ్య శాస్త్రి

---::O::---

* నేనొకప్పుడు చికిత్సకై రాజకీయ వైద్యాగార మందుండినప్పుడు శ్రీశ్రీశాస్త్రుల వారాశీర్వదింపుచు నీ పద్యమును వ్రాసి పంపిరి. ఆమీఁద వెంటనే యారోగ్యమును జెందితిని.

చ॥ పరమశివాంఘ్రిభక్తున క ♦ పారకృపారస మూర్తియైన శం
కరుఁ డొగి నాగవీరయకు ♦ గాదిలి శిష్యున కాయువున్ నిరం
తరమగు సౌఖ్యమున్ సిరియు ♦ ధన్యత మాన్యత యిచ్చి వెంకటే
శ్వరుఁ డిడు నాశిషంబునకు ♦ భవ్యయశంబు ఘటించుఁ గావుతన్.

క్షీరసాగరమ్ బిల్డింగ్స్. చెళ్ళపిళ్ళ వెంకటశాస్త్రి
గవర్నరుపేట, బెజవాడ, 29-3-1944 శతావధాని,

ద్వితీయ ముద్రణము - గ్రంథకర్త విజ్ఞప్తి

* * *

పాఠక మహాశయులారా!

పరమేశ్వరానుగ్రహముచే శివపురాణ ద్వితీయ ముద్రణ మిప్పటివఱకు బూర్తియైనది. లోగడ ముద్రణమందు దొరలిన ప్రామాదికంబులగు నచ్చు తప్పులను జాలవఱ కిందు దిద్దితిని. లోగడ ముద్రణమం దుమాఖండములో నైదాఱు పద్యములలో సంకుచితముగా నిమిడ్చియున్న రామాయణ చరిత్రము నిందు విపులీకరించి 350 పద్యములను వ్రాసి ద్వితీయాశ్వాసముగ నమర్చితిని. అందందు రామణీయకమున కలరి శ్రీవాల్మీకీయము నందలి శ్లోకంబుల ననుసరించితిని. అది యొక దోసంబుగ గుణజ్ఞులు భావింపరని తలంచెదను.

లింగవైభవ ఖండమందలి శివవ్రతములలో. లఘురుద్ర మహారు ద్రాతిరుద్ర స్వరూపంబులను రుద్ర జపాభిషేక హవన భేదంబులను శ్రీభట్టభాస్కరభాష్య మేరుతంత్రంబులనుండి గ్రహించి చేర్చితిని.

ఇఁక వాయవీయఖండమందు మున్ను వదలిన షడధ్వపరిశోధనము మున్నగు వానిని సూత్రప్రాయముగ వ్రాసిన భగవద్విభూతి మున్నగువానిని యధాతథముగా విశదీకరించి వ్రాసి రెండవయాశ్వాసము రచించితిని.

శైవాగమ కారణోత్తరమునుండి శ్రీబ్రహ్మవిద్యోపాసనా పురశ్చరణాదులను గ్రహించి యిందుఁ జేర్చితిని.

విద్యేశ్వర ఖండమందు శ్రీశైవుల మహాశివలింగ పూజావిధానంబు గూడ శైవాగమోక్త ప్రకారంబుగ సక్రమంబుగఁ దెనిగించి కూర్చితిని.

మఱియు నందందుఁ గొన్నియెడల నౌచితి ననుసరించి యించుక హెచ్చించితిని. సహృదయు లివ్వాని నన్నిటి నాదరయుదురని యూశించెదను.

ఇఁక మూలగ్రంథమందునను నాంధ్రీకృత గ్రంథమందునను గొన్ని యాక్షేపములను మిత్రులగువారు సూచించిరి గాని ముద్రితగ్రంథమందలి నాదుమున్నుడిలో శివపురాణరచనా కాలంబున కిప్పటికాలంబునకుఁ బ్రపంచ ధర్మంబులు చాలగ మార్పై యుండుటనుబట్టి చదువరుల కందందుఁ గొన్ని యెడల నించుక వ్యత్యాసముగఁ దోచవచ్చును గాని విజ్ఞు లవ్వానిని బాటింపరని వ్రాసియుంటిని.

ఇఁక నిర్గుణంబును దేశకాలవస్తు పరిచ్ఛేదశూన్యంబునునగు బ్రహ్మతత్త్వంబు గాక తక్కిన సగుణులగు త్రిమూర్తులు జగదభ్యుదయంబునకై కామాభిలాషతోఁ ద్రిశక్తుల నొందుటయు సంతానంబుల నొందుటయుఁ బురాణంబులందునను తదనుస్మృత కావ్యనాటకాదులందునను ప్రసిద్ధమే. అందుచే ఆత్మశక్త్యనుబంధకృత కామభావోక్తు లవ్వారియెడల దూష్యంబులు గావు.

పార్వతీపరమేశ్వర భోగవర్ణనమును గుఱించి తత్కథాసంవిధాన నిబంధనం బందు శ్రీవాల్మీకి మహామునీంద్రునకును శ్రీకృష్ణద్వైపాయనమహర్షికిని వైరుధ్యము గన్పట్టకయే యుభయమునులును శ్రీరామాయణ శివపురాణాదులం దొకేవిధముగఁ దద్రీతి నుదాహరించిరి. అర్వాచీనులగు అలంకారికులు మాత్రము నిషేధించిరి. శ్రీకాళిదాసాది మహాకవులానిషేధము నెక్కుడుగఁ బాటింపలేదు. కవికుల గురులీకాళిదాసులు కుమార సంభవకావ్యమం దొక సర్గమంతయు – అష్టమ సర్గమంతయు – శ్రీపరమశివుని సంభోగవిషయముగ రచించిరి. ఇతరకవులు కూడ శంభురహస్యాది గ్రంథము లందు

శ్లో॥ దాసేకృతా గసి భవత్యుచిత ః ప్రభూణాం పాదప్రహార ఇతిసుందరి నాస్మిదూయె–

ఇత్యాది పరమశివుని కామోపచారోక్తుల ననువదించిరి. ఇఁక నిషేధము– తక్కిన సామాన్య జనుల కేళీవిశేషంబు లుద్ఘాటించినట్లు మిక్కిలి పచ్చి గాకుండా ప్రౌఢోక్తి నుదాహరించిన నద్ది చరితార్థమగును.

శ్రీవాల్మీకివ్యాసోక్తు లార్షంబు లగుట నయ్యవి యించుక మేరను దాటినను వానికి వంకలేదు. శ్రీకాళిదాసు మున్నగువా రుచితరీతినే యనువదించిరి. ఇఁక శివపురాణ మూల గ్రంథమందును అద్దాని సముచితసరణిఁ దెనిఁగించి వ్రాసిన నా యీ కృతియందు నీయాక్షేపమున కవకాశము లేదు.

అలంకారశాస్త్రమందేకాక శబ్దశాస్త్ర ఛందశ్శాస్త్రాదులందు గూడ తత్తన్నిబంధనంబు లవ్వానియందు బిగువుగఁ బ్రతిపాదింపఁబడినను ''నిరంకుశాః కవయః'' అనెడు రీతిని మహాకావ్యములు మొదలుచేసి సామాన్యుల కావ్యములవఱకుఁ గూడ ఈయవి సార్వత్రికంబుగ నిబంధితవిధులకు లోఁబడియుండక కొండొక మీఱుచునే యున్నవి. అవ్వానిని విజ్ఞులు రసైక గ్రాహులై పాటించుటలేదు.

ఇఁక శివుని వైరాగ్య ధీరత శివపురాణ పార్వతీఖండ ప్రథమాశ్వాసమందలి 305 పద్యములో నెఱుఁగఁదగును. శివుఁడు దన్ను వరించి సేవించుచున్న పార్వతీదేవి స్వాగ్రమందుఁ బరిచర్య లొనర్చు చుండఁగాఁ దదనుసంధానార్థమై ప్రయత్నించుచున్న మన్మథు నస్తమింపఁజేసి పార్వతిని బొమ్మని రతీదేవికి వరమిచ్చి తద్ క్షణంబున ఆస్థలిని బాసి కైలాసగిరినిఁ జేరినట్లుగాఁ జెప్పఁబడియుండఁగా ఇట్టి శివుని విరాగి యనవలయునా? సామాన్యఋషి యనవలయునా? పరమేశ్వరుఁ డనవలయునా? యోజింపుఁడు. లోకోత్తరరమ్య వస్తుసందర్శనంబునఁ దద్వస్తు ప్రశంస యొకదోసంబుగాదు.

తపస్సు చేయుచున్న పార్వతీదేవిని బరీక్షించుటకై శివుఁడు సప్తర్షులను బంపఁగా వారు శివాజ్ఞచే ఛలంబుగఁ బార్వతీదేవితో గొన్ని యనుచితంబులనే పలుకుదురు. అయ్యవి యథోక్త వచనంబులుగాక ఛలోక్తులగుట ననుచితంబులైనను ననుచితంబులు గావు. జుగుప్సాకరవచనంబు

లనుటలోఁ గాలభేదంబును బట్టి అయ్యదియుఁ బొసంగదు. ఇట్టివి ఇతిహాస శ్రేష్ఠంబగు మహాభారతమం దనేకంబులు గలవు. వానియం దొకొటిందు వ్రాసి చూపుట యనుచితముగాదు.

భారతోద్యోగపర్వమందు మహాపతివ్రతయగు నింద్రాణిని నహుషవరణంబునకై దేవాచార్యుని సన్నిధానంబుఁ జేరి యర్థించు క్రతుభుక్కుల యనుచిత వచనంబులును వాని కేవమొంది యుల్లసమాడి నిరసించిన వాచస్పతి యుచితోక్తులును శచీదేవి సూక్తులును విదితములు.

గుణనిధికథను నేను కాశీఖండమునుండి గ్రహింపలేదు. అది శివపురాణము లోనిదే. శివపురాణము సృష్టిఖండములో 17-18 అధ్యాయములలోఁ గలదు.

ఇద్దాని భాషాంతరీకరణమందు నేను గవితాచమత్కృతి యేమియుఁ జూపలేదు. ఇది ఇం దొక ప్రధానకథ గాకుండుటను ఇట్టివి పెక్కులు కథ లిందుపలబ్ధంబులై యుండుటచేతను నిద్దాని సామాన్య ధారలోనే వ్రాసినాను. శ్రీనాథకవివరేణ్యు లుల్లేఖించి రసోల్బణముగ వ్రాసిరనిన కాశీఖండ మూలగ్రంథము స్థలపురాణం బగుట అందుఁ బ్రధాన కథానాయక విషయంబుఁ గూర్చి పెంచక గుణనిధి చరిత్రంబు వైశ్వానర చరిత్రంబు బుధజన్మచరిత్రంబు గళావత్యు పాఖ్యానంబు మున్నుగాఁ గల కథలతోనే నిండింపఁ బడినది. అట్టి గ్రంథంబు ప్రబంధీకరణమందు శ్రీనాథకవిబుధు లీయుపకథలనే చేకొని యివ్వానియందు రసనిష్పాదనం బొనరించిరి. ఎట్టులైనను శ్రీనాథకవిసార్వభౌములకును నాకును గొండంత యంతరం బున్నదని నే నెఱుంగుదును. ఇఁక వారికిని నాకును మా కవితలకును బింబ ప్రతిబింబభావ మెట్లు పొసఁగును?

తారకాసుర యుద్ధభాగంబందుఁ దారకుని జంపెదనని వీరభద్రుండు సంరంభింపఁగా నారదముని యడ్డుపడి నివారించుటను గూర్చి తారకాసురుని వీరభద్రుఁడు చంపఁగలిగిన యెడలఁ గుమారోదయంబునకై యట్టి విస్తారయత్నం బేటికనిరి. ఇందు శ్రీవీరభద్రుఁడు దేవతాపీడనంబున కోర్వక కుమారునికి సత్వర యుద్ధంబును బ్రోత్సహించుటకై తా నట్లు కడంగెను గాని యన్యముగాదు. నారదుఁ డనుమానపడి వీరభద్రునితో నట్లు నుడివెను. మఱొకమాఱు గూడ ఇట్లే శ్రీవీరభద్రుఁడు సంరంభముఁ జూప గుమారుఁ డనికి దొడంగెను.

శ్రీ భైరవకృత విధాతృ పంచమశిరఃఖండనమం దొకచోటఁ గరాంగుళీనఖాగ్రంబులఁ జిదిపె ననియు వేఱొకచోట * నసి విచ్ఛేదించె ననియును వ్రాయుట యందలి భిన్న భిన్న సరణిని గూర్చి పూజ్యపాదు లొక రడిగిరి. మూలములో నట్టు లుండుట నద్ది మన్వంతర భేదముచే నట్లు జరిగియుండవచ్చునని యూహింపవలసి యున్నది. ఇట్లె భారతమందుగూడ

---

* అసి సదృశములగు నఖాగ్రంబులని యన్వయించుకొనవలయును.

కర్ణజన్మవృత్తాంత మొకచోట సూర్యానుగ్రహముచేఁ గుంతీగర్భమితరుల కదృశ్యమై దశమమాసంబందుఁ బ్రసూతి నొందినదనియు వేఱొకచో సద్యః కర్ణమార్గంబు నుండి కర్ణుఁడు జన్మించె ననియును గలదు. ఏతాదృశంబుల నన్నిటిని వాచ్యలక్ష్యవ్యంగ్య తాత్పర్యార్థముల ననుసరించి సమన్వయించు కొనవలయును. ఒకే మార్గమున నిర్వాహము గాదు.

పంచచూడానారదసంవాదంబును జతుర్యుగధర్మములు మున్నగునవి భారతములోని విందున్న వనియుఁ బురాణాంతరంబులం దుండిన యితరవిషయము లనేకము లిందు మరలఁ జెప్పఁబడిన వనియు ననిరి. సామాన్యముగ నన్ని పురాణముల యందును జతుర్యుగధర్మములును వర్ణాశ్రమధర్మములును స్త్రీపురుషధర్మములు మున్నగునవి చెప్పఁబడియే యున్నవి. వీనిలో నొక్కటినేని చెప్పని పురాణమే యరుదు. భాగవతము విష్ణుపురాణము శివపురాణము దేవీభాగవతము భారతేతిహాసము జైమినీ భారతము మున్నగు సర్వార్ష గ్రంథములం దివి కలవు. అందుచే నొకదాని కుపకర్షము గాని మఱొకదాని కపకర్షముగాని కలుగలేదు. అన్ని యవసర ధర్మములగుటను నే యొకటి చదివినను నవ్వి తెలియఁబడవలయు నని ప్రణేత లట్లు వ్రాసిరి. కర్త్రైక్యంబుననుగూడ నివి యున్నిపురాణంబు లందును నితిహాసంబందు యోజింపఁ బడియుండును. ధర్మంబులు మాత్రమే కాదు పెక్కులు కథ లనేకోపాఖ్యానంబులు గూడఁ బలుకడల నుపపాదితంబులై యున్నవి. దాన నేమియు బ్రత్యవాయంబు లేదు. పునరుక్తి యుఁగాదు. అది సర్వపురాణ సాధారణమే!

వేఱొక మిత్రులు మూలగ్రంథములోని విశేషంబు లన్నియు విడువక తెనిగింప వలయు ననియు అట్లు దెనిఁగింపకున్న వాని నన్నిటిని మూలమునకుఁ దగిన వివరణముతోఁ బ్రకటించినను మేలే యనిరి. ఇందు నేను వారు వ్రాసిన యట్లు అట్టి విశేషంబులను జారవిడువక తెనిఁగించియే వ్రాసితిని. చాలవఱకుఁ బునరుక్తములుగఁ దోఁచు కథలను అనవసరపు విపులీకరణంబులను విడిచితినని నా మనవి.

ఇట్లార్థికశంకలు గాక శాబ్దిక ప్రసంగమందుఁ గూడ చాలఁ అను పదమును ద్రుత ప్రకృతికము గాదనియు కళ యని యొకమిత్రుఁడు దెలిపెను. కళాపదంబులకు ''తిజ్మధ్య శేషషష్ఠీ'' త్యాదిపరిమితి కలదు. ఆపరిమితవ్యూహములోనిది యిదికాదు. తత్పరిమితంబులకన్న భిన్నంబులు ద్రుతప్రకృతికములే. ఇందులకు మహాకవుల ప్రయోగంబులు ప్రతి గ్రంథమందుఁ గలవని చూపుట పెచ్చు.

చ॥ అనవిని చాలఁ దల్లడిలి ♦ యాయకనాయకు కంఠమున్ రయం....

కళాపూర్ణోదయము ఆ. 3

చాల్క ద్వారవతి యొప్పు సౌభాగ్యములన్-

కళాపూర్ణోదయము ఆ, 3

(శ్రీ మ॥ సూర్యనారాయణ శాస్త్రిగారిచే సంశోధితము)

ఇఁక నీయాక్షేపముల కెల్ల నేనిట్లు సమాధానంబులను వ్రాయుట మూల గ్రంథమునకును ఆంధ్రీకృత గ్రంథమునకును సుంత కలంకము వాటిలునేమో యను శఙ్కచేఁ బ్రసక్తమైనది గాని వేఱుగాదు.

ఇఁక నా యాంధ్రీకరణంబును గూర్చి ప్రథమ ముద్రణ యందలి మున్నుడిలో విశదము చేసియే యుంటిని. ఎల్లప్పుడును ''సహృదయాః ప్రమాణం'' బనియే విశ్వసించెదను.

ఇట్లు
విద్వత్కవి విధేయుఁడు
ముదిగొండ నాగవీరయ్య శాస్త్రి

---::O::---

తృతీయ ముద్రణము విజ్ఞప్తి

* * *

శ్రీ పార్వతీపరమేశ్వరుల యకారణ కరుణా ప్రసాద భాగ్యంబునను, ఆంధ్రపాఠక మహాశయుల సౌహార్ద్రాతిశయంబునను, శివపురాణ మిప్పటికి తృతీయ ముద్రితంబైనది. ఈ ముద్రణమందుఁ బూర్వముద్రిత గ్రంథంబులందు సంకుచితంబైన శ్రీపంచాక్షరీ దీక్షావిధానమును తదుపాసనాక్రమవైశద్యంబును, మంత్రార్థంబును, మఱొక పద్య శతంబునఁ గూర్చి చేర్చితిని. మఱియు నందందుఁ బెక్కు పద్యంబుల నౌచితి ననుసరించి చేర్చితిని. ఇట్లు నా నేర్చినయట్లు సంతరించి ప్రకటించితిని. వ్రాయఁదగిన విషయంబులన్నియును, ఈ కృతిపై నొరులొనర్చిన ప్రశ్నంబులును, దదుత్తరంబులును నితఃపూర్వ ముద్రిత గ్రంథములందే ప్రచురించినాను. ఎల్లప్పుడును ఔచిత్యానౌచితులయందు సహృదయాః ప్రమాణంబనియే నమ్ముచున్నాను.

ఇట్లు విధేయుడు
ముదిగొండ నాగవీరయ్య శాస్త్రి

---::O::---

వినతి

(పంచమ ముద్రణము)

ముదిగొండ మార్కండేయ

* * *

వేదసారము ప్రాజ్ఞులకే గాక యనభిజ్ఞులకు సైత మవబోధమగుటకై వ్యాసమహర్షి ప్రసిద్ధములైన అష్టాదశ పురాణములను రచించి మానవాళి కంద జేసెను. ఈ మహాపురాణములలో పదిమహాపురాణములు శివపారమ్యమును ప్రతిపాదించునవియు నందులో శివపురాణము విశిష్టమైనదని చెప్పబడినది.

ఈ శివపురాణమును మా పితృపాదులు శ్రీముదిగొండ నాగవీరేశ్వర శాస్త్రిగారు ప్రప్రథమముగ పద్యకావ్యముగ నాంధ్రీకరించినారు. శ్రీనాథుడు మొదలగు పూర్వమహాకవు లెవరును ఈ శివపురాణమును నాంధ్రీకరింపకుండుట తన భాగ్యవిశేషముగ భావించి ''అద్దానన్ నాయుది భాగధేయమని చేతంబందు భావించితి''నని సంబరపడినారు. శ్రీమల్లాది సూర్యనారాయణ శాస్త్రిగారీ శివపురాణము చిరకాల మాంధ్రము కాకపోవుట శ్రీనాగవీరయ్య శాస్త్రిగారి యదృష్టమని ప్రశంసించినారు. ''పద్యరూపమున నీ గ్రంథము నాంధ్రీకరించు భాగ్యము తొలుత తనకే సంభవించిన దని ఈ కవి మురియుచున్నాడు. పోతన వలెనే యీ ఘనకార్యమున తన జన్మము సార్థకమైనదని యుప్పొంగుచున్నాడు'' అని శ్లాఘించారు శ్రీతూములూరి శివరామకృష్ణ శాస్త్రిగారు. భాగవతము ననువదించిన పోతనవలె శివపురాణము నాంధ్రీకరించి మా నాన్నగారు ధన్యులైనారని పలువురు విద్వత్కవు లేకకంఠమున ప్రస్తుతించిరి.

మా తండ్రిగారీ గ్రంథమును తమ గురువరేణ్యులైన శ్రీ చెళ్ళపిళ్ళ వేంకటశాస్త్రి శతావధానులవారిచే బరిష్కరింపజేసుకొనుటయే గాక వారి కవితారీతుల ననుసరించి

''తిరుపతి వేంకటేశకవిధీరులు కావ్యములందు భారత స్ఫురిత పథానురోధగతి సొంపులు నింపిరి, నేను నట్లె యా దరమెసగంగ వారి సువిధానపు భంగి నెఱింగి'' గ్రంథమును రచింతునని తమ గురుభక్తిని వెల్లడించుకొనిరి.

''ఉద్బోధకుఁ డీశ్వరుఁడట, సద్భావముతో డ నిద్ధి సల్పుటయట'' అని శివభావనతో నీ బృహత్కార్యము నిర్వహించి గ్రంథరచనను పూర్తి చేసిన సంకల్పసిద్ధులు మా నాన్నగారు. నిరంతర శివనామాస్వాద పరిపూతమగు జిహ్వనుండి యీ కవితామాధురి స్రవించినది.

మా పితామహులైన వీరభద్రారాధ్యులు లక్ష్మీదేవమ్మగారల యేకైక సంతానము మానాన్నగారు. జన్మస్థలము శికిందరాబాదు. జననము సర్వజిన్నామ సంవత్సర ఆషాఢ శుద్ధ

చతుర్దశీ భాను వాసరము జ్యేష్ఠానక్షత్ర చతుర్థచరణం, సరియగు తేదీ **3-7-1887.** పదుమూడవ యేటనే పితృవియోగము నొందిన మా నాన్నగారు మాతృరక్షణలో విద్యాబుద్ధుల నేర్చి సంస్కృతాంధ్ర భాషలయందు ప్రవీణులై కేవలము స్వయంకృషితో స్వకీయ ప్రజ్ఞా విశేషనిర్ణయాధి కారముతో సమాజములో నెనలేని గౌరవప్రతిష్ఠల నార్జించుకొని తనదైన ఒక ప్రత్యేక స్థానమును చేకూర్చుకొనిరి.

సంస్కృత సాహిత్యవ్యాకరణములను వైయాకరణ వేత్తలైన చిల్లావూరి సీతారామశాస్త్రి గారి యొద్దను, ఆంధ్ర సాహిత్యకవిత్వవిశేషములను మహాకవి చెళ్ళపిళ్ళ వేంకటశాస్త్రి శతావధానుల వారి యొద్దను, మంత్రశాస్త్ర రహస్యములను తచ్ఛాస్త్రవేత్తలగు నేమాని రాజయ్యగారి యొద్దను నభ్యసించినట్లు గ్రంథారంభమునందలి యిష్టదేవతా స్తుతిలో **8** వ పద్యమున ప్రస్తావించబడినది. ఆయుర్వేద విద్యావిధానమును తెనాలివాస్తవ్యులు ప్రఖ్యాత భిషగ్వరులునైన ములుగు రామలింగయ్య గారి యొద్ద నేర్చినట్లుగ **31** వ పద్యము నందు కానవచ్చును. జంటనగరములందును తదితర ప్రాంతములందును, అవధానములను శ్రీముదిగొండ శంకరారాధ్యులవారు మున్నగు మహామహుల సమక్షమున జయప్రదముగా నొనర్చిరని విన్నాను. కవితాప్రౌఢిమ యలవరచుకొని సుభద్రా కల్యాణమను భారతకథను నాటకముగను, శ్రీశైలభ్రమరాంబాదేవి నుద్దేశించి భ్రామరీమకుటముతో శతకమును రచించిరి. కొంతకాలమునకు మఱియొక వంద పద్యములను చేర్చి యీ శతకమును ద్విశతిగా ప్రచురించిరి (స్వ. ఖం. **52** పద్యము). ద్వాదశశైవాచార్యులలో నాచార్య త్రయమునకు చెందిన శ్రీహరదత్తాచార్యులవారి చరిత్రమును **5** అశ్వాసముల పద్యకావ్యమును, ఏబదియైదుగురు మహాశివ భక్తుల జీవిత విశేషములను శివభక్త విజయకథావళియను వచన గ్రంథమును వ్రాసి ప్రచురించినారు. మఱియు విశ్వేశస్తుతి, శివాష్టకం, గౌరీస్తుతీత్యాది స్తోత్రములను గీర్వాణభాషలో రచించినారు కాని, యవి యముద్రితములుగానే యుండెను. శివాష్టక శ్లోకముల నీ గ్రంథారంభమున ముద్రించుటైనది.

ఆర్థిక వనరు లెక్కువగా లేని మధ్య తరగతి కుటుంబమున జన్మించిన మా నాన్నగారి యభిలాష నిరాడంబరత్వము ఈ క్రింది పద్యము నందు తెలియుచున్నని.

మ॥ ధనమున్ జాల నొసంగినన్ వసతి విస్తారంబుగా గూర్చినన్
నిను ధ్యానింపఁ దలంతునో తలపనో నిత్యాన్నపానార్థ మ
న్యుని సేవింపక యుండునట్లు గరుణన్ యోజింపు మైశ్వర్య మ
ర్థినికాయంబును బాంధవోత్కరము తృప్తిన్ జెందఁగా భ్రామరీ!

కోరుటయే తడవుగా తను యర్థించినట్లుగానే ఆ పరదేవత వసతి ననుగ్రహించినదని సంతృప్తిచెందారు మా నాన్నగారు.

తమ తండ్రిగారొక కావ్యమును కృతి నొందవలెనని కోరిక కలిగియుండుటచే

''నా జనకుండు చాల గవనంబునఁ బ్రేమము జెంది కావ్యమొం
డోజ గ్రహింప నెంచియును యోగము లేక గతించె'' ననియును ''తల్లిదండ్రుల కన్న నితరము పరము లేదని వచించు శాస్త్రనినాద సరణి'' అనియును తలచి తమ తల్లిదండ్రులకే గ్రంథము నంకిత మొనర్చి పితౄణమును తీర్చుకొని కృతకృత్యులై ధన్యత గాంచిరి.

శివపురాణ ప్రథమ ముద్రణము **1947**లోను, ద్వితీయ ముద్రణము **1958**లోనైనవి. **1964**లో తృతీయ ముద్రణము సమయమున **77** సంవత్సరముల వయసులో నించుక యనారోగ్యస్థితి యేర్పడిన కారణమున ముద్రణ మవిచ్ఛిన్నముగ పూర్తియగుటకై యిష్టదైవమైన శ్రీశైల భ్రామరీదేవి నిట్లు ప్రార్థించిరి.

శా॥ ఈనాదేహమునందుఁ దేజము బలం బీవిప్డు జేకూర్చి యే
గ్లానుల్ లేక మనంగ జేయునెడనే కాత్యాయినీ దేవిరో!
నీనాథోరు పురాణకావ్యము గడున్ నీటొప్ప ముద్రించుటే
కానీ, కాని యెడన్ భరంబగు, గృపన్ గన్గొన్మిఁ కన్ భ్రామరీ!

మఱికొంతకాలమునకు-

మ॥ సడలెన్ జానుల పట్లు పోట్లు భవదంచద్గణ్య కారుణ్యమే
ర్పడఁగా సుంతబలంబు గల్గె నిఁక శైవంబున్ బురాణంబుని
ప్పుడె ముద్రింపఁగ యత్నమున్ సలుపుదున్ బూన్కిన్ జగజ్జీవనీ!
యిడుముల్ బాపితి విట్టి సత్కరుణ యొందే గల్గనే భ్రామరీ!

శా॥ అయ్యెన్ సర్వము ముద్రితంబు భవదీయంబైన గ్రంథంబు మే
లయ్యెన్ దల్లి! మనంబు సంబరపడెన్ హర్షించి విద్వద్వరుల్
దియ్యంపున్నుడులన్ స్వమోదముల సందేశించి రిప్డున్ మునున్
నెయ్యం బొప్పగ నాంధ్రమండలికి నందీయం గదే భ్రామరీ!

గ్రంథము తృతీయ ముద్రణ మగుచుండగా పుణ్యమూర్తి యగు మా మాతృమూర్తి వీరమాంబాదేవి మాఘ శుద్ధసప్తమి అనగా రథసప్తమి పుణ్యదినమున (**21-1-1964**) కైలాసమున గౌరీపూజసేయుటకై వెడలుటకు గాను శాశ్వతముగ కన్నుమూసినది. సుమారు అరువది వసంతముల సహజీవనముతో పెనవేసుకొనిన యర్ధాంగి పవిత్రయనుబంధమును బాసిన మా తండ్రిగారి నిబ్బరమైన మనః ప్రవృత్తిని గమనించండి-

మ॥ శివునిన్ జేరుదు నంచు నే నుడువగా శ్రేయం బిదెట్లో నిఁకన్
శివపౌరాణకథా ప్రబంధమును సుశ్రీమీఱఁగా మీరు మూ
డవమారు ముద్రణ సేయుఁ డెల్లరును గొండాడంగ, నేఁ బార్వతీ
శివులన్ జేరుదునంచు నా గృహిణి వేఁ జేరెన్ మిమున్ భ్రామరీ!

మ॥ కౌమరుల్ దుఃఖిలుచుండి రెక్కుడుగ నీ కూతుంద్రునున్ జాల ఖే
దమునన్ వర్తిలుచుండి రీవిఁక లసద్దాక్షిణ్య సంపత్తి క్షి
ప్రముగా వారల దుఃఖమున్ గడపి హర్షంబిమ్ము మాతల్లి! చే
తమునం దీవె యెఱుంగు దెట్లు సలుపన్ ధన్యాత్మికా! భ్రామరీ!

తరువాత నేడు మాసములకే శ్రావణ బహుళ నవమీ సోమవారము **(31-8-1964)** ప్రదోష కాలమందు మాతండ్రిగారు శాశ్వత శివసాయుజ్యము చెందినారు. ఆ తరువాత కొంతకాలము నేను ఉద్యోగ వశమున నితర ప్రదేశములందుండుట సంభవించినది. సౌమ్యుడు మితభాషి శివార్చనాసక్తుడునైన నా సహోదరుడు నందికేశ్వరరావు పితృవిరచితమైన యీ శివపురాణ గ్రంథము నందు మిక్కిలి ఆసక్తి కలిగి యుండెను. కాని కాల విపాకమున స్వల్ప ఆనారోగ్యముతో నడివయసులో **1980** మార్చి **13**తేదీ శివుని చేరెను.

తృతీయ ముద్రణమైన **18** సంవత్సరముల తర్వాత **1982**లో నీ గ్రంథము చతుర్థ ముద్రణము నొందినది. మరల నొకటిన్నర పుష్కరముల తరువాత పరమ శివుని యనుగ్రహ విశేషమున ఈ పంచమ ముద్రణ భాగ్యము నొందినది. ఈయవకాశము మాకు లభింపజేయుట మాపురాకృత పుణ్య విశేషముగ భావించెదము.

శివపురాణ పఠనము వలన శివుడే కాక బ్రహ్మవిష్ణ్వింద్రాది దేవతలందఱును తృప్తి నొందుదురని యీ పురాణమునందే చెప్పబడినది. ఇట్టి యుత్కృష్ట గ్రంథమైన శివపురాణ రచనను పూర్వజన్మ విశేషమున జేపట్టి శివభక్తి దీక్షా తత్పరతతో సర్వాంగ సుందరముగ పూర్తిచేసిన మా నాన్నగారు కారణజన్ములనుటలో సందియ మే మియునుండదు. ''స్వయం తీర్ణః పరాన్ తారయతి'' యను సూక్తి ననుసరించి తాము ధన్యులగుటయే కాక పాఠకులకు గూడ ధన్యత నాపాదించి రనుటలో నేమాత్ర మతిశయోక్తి లేదు. పూజ్యులు శ్రీమాడుగుల నాగఫణి శర్మగారు గ్రంథము నామూలాగ్రము చదివి అటువేదమునుండి యిటు ప్రబంధము వఱకు సర్వవాఙ్మయ మహాఫలమును ఈ శివపురాణాంధ్రీకరణ ఆంధ్రలోకమునకు అందచేయుచున్నందున యిట్టి యుద్గ్రంథమును వ్రాసిన మా నాన్నగారు ఒక మహర్షియని ప్రశంసించారు. ఆచార్య జి. వి. సుబ్రహ్మణ్యంగారీ శివపురాణం ప్రాచీన పురాణ మార్గాన్ని ఆధునిక కవితాపాకంలో పొంగించిన రసవత్కథాసుధానిధియని, ఇది ఒక తెలుగుకవి శివున కిచ్చిన 'నవశంకరాభరణ'మని ప్రస్తుతించిరి.

ఈ శివపురాణము పేరునకు పురాణమే యైనను కవితాశిల్పమున ప్రబంధమై యొప్పుచున్నదని పలువురు ప్రముఖుల యభిప్రాయము. ఏకనాయకాశ్రయ ప్రబంధము కంటె బహుకాల బహుపురుష వృత్తాంతములు గల పురాణములు భిన్నములనియు అందుచే పురాణరచనలో ప్రబంధమట్లు కాక కథను చెప్పుకొనిపోవుటయే ప్రధానముగనుండునని చెప్పుదురు. కాని ఈ శివపురాణము నందలి ఖండములన్నియు ప్రత్యేకమొక్కొక్క కావ్యముగా పాఠకులు చదివి యానందింప తగినట్లు మృదుమధురంగా వ్రాయబడినదని పూజ్యులు మల్లాది సూర్యనారాయణ శాస్త్రిగారు వ్యక్తము చేసినారు.

సాహిత్యము నందు కించిదాసక్తి మాత్రమే గల నేను మా నాన్నగారి కవితారచనా విశేషములను గూర్చి వ్రాయబూనుట హాస్యాస్పదముగ నుండును. ఐనను యే పద్యము చదివినను రసవంతముగ శ్రవణపేయముగ నుండునని మాత్రము సవినయముగ మనవి చేసుకొందును. మా నాన్నగారు '' నా కవనంబును గూర్చి నే నేమియు వ్రాయజాలను. సౌరభంబున్న రసజ్ఞులే యాస్వాదించి యానందింతురు. సహృదయాః ప్రమాణ'' మని వ్రాసినారు. నేనుకూడా వారి మాటలనే పాఠక మహాశయులకు మనవి చేసుకొనుచున్నాను.

బహుకార్యధురంధరులై యేమాత్రము తీరిక లేకున్నను ఉత్తమసాహిత్యమునందు తమకు గల అభిరుచికి తార్కాణముగా గ్రంథము నానుపూర్విగ చదివి యానందించి ప్రశంసించి తమ యమూల్యాభిప్రాయమును వ్రాసి యిచ్చిన పూజ్యులు బృహత్ ద్విసహస్రావధాని, అధికార భాషా సంఘ అధ్యక్షులు శ్రీ మాడుగుల నాగఫణి శర్మ గారికి నా హృదయపూర్వక ధన్యవాదములు. కోరిన వెంటనే తమ ప్రశంసలను వ్రాసియిచ్చిన శ్రీశైవమహాపీఠాధిపతి నీలకంఠ భాష్యాది బహుగ్రంథకర్తలునైన ఆచార్య శివశ్రీ నిర్మల శంకర శాస్త్రి ఆరాధ్యులవారికి, శ్రీశైవమహాపీఠ ఉపపీఠాధిపతి సద్గురు వరేణ్యులు శ్రీకందుకూరి శివానందమూర్తి గారికి, ఆచార్య జి. వి. సుబ్రహ్మణ్యం గారికి నమస్సుమాంజలు లర్పించుకొనుచున్నాను. గ్రంథముద్రణమునకు ఆర్థిక సహాయము నందజేసిన మాన్యులు శ్రీతిరుమల తిరుపతి దేవస్థానము కార్యనిర్వహణాధికారి గారికి, మానాన్నగారి యందును వారు రచించిన యీ పవిత్ర గ్రంథమునందు తమకు గల గౌరవాభిమానములతో గ్రంథముద్రణమున కార్థిక సహకారము నందించిన వదాన్య శేఖరులకు నాకృతజ్ఞతా పూర్వక ధన్యవాదములు. గ్రంథము నందు గల ఆసక్తితో ఈ ముద్రణమునకు నన్ను ప్రోత్సహించి ప్రూఫులను సరిచూచుటలో సహకరించిన నా అర్ధాంగి చి॥ సౌ॥ సుబ్బలక్ష్మికి అభినందనలు.

గ్రంథముద్రణమును చక్కగా శ్రద్ధతో సకాలములో పూర్తిగావించిన హైటెక్ ప్రింటర్స్ అధినేత శ్రీకౌండిన్య శాస్త్రిగారికి కృతజ్ఞతలు.

మఱియు నాకు చేయూతనిచ్చి ముద్రణము కొనసాగుటకు కారణభూతులైన మహనీయులందఱికి ధన్యవాదములు.

శివవిజ్ఞానసర్వస్వమని కొనియాడబడిన యీ యుద్గ్రంథ మా చంద్రార్కము ఆంధ్రభాషాభిమానుల నలరించుచు, శివతత్త్వ జిజ్ఞాసువులకు నవశ్యపఠనీయమై విరాజిల్లుగాక యని పార్వతీ పరమేశ్వరులను ప్రార్థించుచున్నాను.

ముదిగొండ మార్కండేయ

విక్రమ ఆషాఢ పూర్ణిమ
16-7-2000

---::O::---

శ్రీశివపురాణ గ్రంథ ముద్రణమునకు
ఆర్థిక సహకారము నందించిన సహృదయులు

శ్రీ సద్గురు వరేణ్యులు కందుకూరి శివానందమూర్తిగారు

శ్రీ రవిప్రసాద్ వల్లూరిగారు

శ్రీ టి. ఎల్. పి. చారిటీస్

శ్రీ పెమ్మరాజు వెంకటరావు గారు

శ్రీ బూరుగు ఓంకారము, కళమ్మగార్ల పుత్రులు సూర్య ప్రకాశరావు, చంద్రప్రకాశరావు,
ఉమామహేశ్వరరావు గారలు

శ్రీ ఎమ్. దుష్యంతరెడ్డి గారు

శ్రీ కందుకూరి బసవరాజుగారు

శ్రీ కొంపల్లి శంకరరావు గారు, కొంపల్లి కమలమ్మగారి జ్ఞాపకార్థము

శ్రీ ముదిగొండ కొండ సుబ్రహ్మణ్యంగారు

శ్రీ చల్లా సాంబిరెడ్డిగారు

శ్రీ కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావు శ్రీ శివలెంక శంభుప్రసాద్ గార్ల ధర్మనిధి

శ్రీ శివలెంక అమరవీరేశ్వర శాస్త్రిగారు

శ్రీ ఆర్యవైశ్య అభ్యుదయ సంఘం

శ్రీ కైలాస శరభయ్య వీరేశలింగం & సన్, కైలాస ఇంద్రప్రకాశ్‌గారు

శ్రీ తొడుపు నూరి శ్రీరాములుగారు

శ్రీ ములుగు హనుమంతరావుగారు

శ్రీ గుమిడెల్లి మోహనరావు పుష్పావతిగార్ల పుత్రులు
శ్రీనివాస్, రవీంద్ర కుమార్, శైలేశ్, కార్తీక్ గార్లు

శ్రీ తేలుకుంట ఈశ్వరయ్య పుత్రుడు రాజేశ్వరరావుగారు

శ్రీ తేలుకుంట రాజయ్య పుత్రుడు జయప్రకాశ్‌గారు

శ్రీ రుమాళ్ళ నారాయణ రావు గారు

శ్రీ లోకుల కమలయ్యగారు

శ్రీ కోట సుందరరామ మూర్తిగారు

శ్రీ అరనార్తుల శంకరయ్యగారు

శ్రీ పేరి వెంకటరమణగారు

---::O::---

శివాష్టకమ్

* * *

శ్రీ ముదిగొండ నాగవీరేశ్వర శాస్త్రి

శ్లో॥ శ్రీశాదిసర్వ విభుదేశాభిగీత సకలాశాంతపూరితయశాః
కోశాధినాథమణి కోశాంచితాంఘ్రి రచలేశాన శృంగినిలయః
కేశాంత రాళధృతభేశార్ధ మండన ఇభేశాఘ్ననాదిజనకః
కేశాయితోడు పదవీ శాంతదేవసరిదీశాన మ్మూర్తి రవతాత్.

శ్లో॥ ఆశానుబంధ భవపాశాసితల్లజనికాశాతిభాసురచిదా
దేశాతిపూత సుమనీశావళీ హృదయకోశార్చి తాంఘ్రియుగళః
ఆశాతురాసురదురాశా వమానిత దిగీశాన ముఖ్య సుమనః
క్లేశాపహార పటు రాశావళీ పటయుగీశానమూర్తి రవతాత్.

శ్లో॥ అంభోజ సంభవ ముఖాంభోజ హింసకరాంభోజ విక్రమపటుః
అంభోజి నీడజరథాంభోజినీరిపుదృగంభోజయుజ్మొఖరుచే
కుంభోద్భవర్షి హృదయాంభోజజాగర పదాంభోజ మాంచిరతరం
శంభో ఉవ తాద్వర కృపాంభోధి గుప్త నిఖిలాంభోజి జాండవితతే.

శ్లో॥ కాంతరవాసముని కాంతావళీ హృదయ కాంతాభిరామకతనో
కాంతాభిగీతిరతికాంతాంగయష్టి హరకాంతాలికాగ్ని దృగహో
సంతానకామముని సంతాన దానచణసంతాన శోభనతరో
చింతాభియుక్త బుధచింతామణేఉ ఘచయ చింతాంహరాదరనిధే.

శ్లో॥ సోమం శిరః కలిత సోమం వనర్షి వర సీమంతినీ ప్రకరదృ
క్కామం దృగస్తమిత కామం సతీరుచిరవామం నికామముషమం
భీమం సురారిజన భీమం కన ద్విశదభామంత మామరచయ
క్షేమంకరం వృషలలామం తటిద్రుచి జటా మండలం హృదిభజే.

శ్లో॥ నాళీక జన్మరచితా ళీకజన్మవచనాళీ కదర్థకుపితం
నాళీకజాక్షకృతనాళీ కదృగ్రుచిర నాళీకపూజనమతం
కాళీ సముల్లసిత కేళీవిశేష రచితాళీకవాదకుశలం
వ్యాళీ వరాజినగజాళీ నిజాజిన పటాళీధరం హృదిభజే.

శ్లో॥ మిత్రాయుతో త్కర పవిత్రాతిమాత్ర రుచిగాత్రాభిరామ మహసే
విత్రాసకారి యమ సూత్రాభిపాతముని పుత్రాభిరక్షణ కృతే
గోత్రాధిరాట్ దుహితృ నేత్రారవిందయుగ మిత్రాకృతే భగవతే
వృత్రాసురారి ముఖ జైత్రామరస్తుత చరిత్రాయతే నమ ఇదం.

శ్లో॥ గంగా మహాసరిదభంగాభిరామకతరంగావళీ జడజటే
శృంగార జన్మరుచిరాంగా పహారకృదపాంగాభి రామనయనే
భృంగావళీ వరభుజంగావళీ త్విడభి రంగాయమాన సుగళే
భంగానభిజ్ఞ శివలింగే భృశం హృదయ భంగం విహాయ వసతాత్.

---::O::---

విషయ సూచిక

పార్వతీ ఖండము - ప్రథమాశ్వాసము

చతుర్థాశ్వాసము

పంచమాశ్వాసము

కుమారఖండము – ప్రథమాశ్వాసము

ద్వితీయాశ్వాసము

లీలాఖండము – ప్రథమాశ్వాసము

లింగవైభవ ఖండము – ప్రథమా

ద్వితీయాశ్వాసము

ఉపాఖండము - ప్రథమాశ్వాసము

ద్వితీయాశ్వాసము

విషయము	పేజీ

ద్వితీయాశ్వాసము

విషయము	పేజీ

విద్యేశ్వర ఖండము – ప్రథమాశ్వాసము

కృతికర్త

శ్రీ ముదిగొండ నాగవీరయ్యశాస్త్రి గారు

వారి ధర్మపత్ని వీరమాంబాదేవి గారు

శ్రీ శివాభ్యాన్నమః

శ్రీశివపురాణము

సృష్టిఖండము

ప్రథమాశ్వాసము

-:::-

విభుఁ డాత్మనేత్రసర ◆ సీరుహపూజ నొనర్చి యేమహా
దేవుని సుప్రసాదనియ ◆ తిన్ గొనె సర్వసుపర్వచక్రర
క్షావహమైన చక్రము సు ◆ ధాంశుఁ డిఁ కెవ్వనిఁజెంది దక్షశా
పావధి నొందె నట్టి సద ◆ యాత్ము శివున్ బరమాత్ముఁ గొల్చెదన్.

చ॥ పెనిమిటిపెందొడన్ జనవు ◆ పెంపునఁ జక్కఁగ నెక్కి యక్కునన్
దనయు గణేశు నెత్తికొని ◆ తా వలచేతఁ గుమారు నెమ్మొగం
బును దయమీఱఁ బుణ్కుచు న ◆ మోనమ యంచు వచించు మాధవా
ద్యనిమిషనాథ శేఖరుల ◆ నాదటఁ బ్రోచు నుమన్ భజించెదన్. 2

క॥ సకలామరసముదయమునఁ, బ్రకటితముగఁ దొల్తపూజఁ ◆ బడసి ప్రమథనా
యకుఁడై కడు మాతాపిత, లకు మురుపిడు దంతిముఖుఁ ద ◆ లఁతు మదిఁబ్రణతిన్.

ఉ॥ రుద్రమహోగ్రరోషమయ ◆ రూపముఁ జేకొని దక్షుమూర్ధమున్
రౌద్రతరార్భటిన్ దునిమి ◆ రాక్షసమర్దనముఖ్యులన్ భయో
న్నిద్రులఁ జేసి భక్తులను ◆ నిత్యము సాఁకెడు భద్రకాళికా
భద్రుఁడు వీరభద్రుఁడు శు ◆ భంబిడుఁగావుత మాకు నిచ్చలున్. 4

ఉ॥ అందముచిందునిందుకల ◆ నందికఁ జెందిన యాఱుమౌళులన్
బొందుగ దారలిర్వుర క ◆ పూర్వముదం బొనరించుచున్ రహిన్
గందువలాడుచున్ శిఖిని ◆ గౌతుక మొప్పఁగ నెక్కి భక్తరా
జిం దయ సాఁకు వేలుపువ ◆ జీరు మహారాజు మదిన్ నుతించెదన్. 5

చ॥ ఘనుఁడు శిలాదమౌనివరు • గాదిలినందనుఁ డీశ్వరాంశసం
జనితుఁ డనన్యసాధ్యనియ • మస్ఫురదుగ్రతపోభిరామపా
వనఘృణిభాసమానుఁడును • పాశుపతాగ్రణియైన నందికే
శుని గణవర్యు మౌనికుల • సోముని నామనమందుఁ గొల్చెదన్. 6

క॥ ఆదివృషభమును జగముల, నేదగఁ బరమేశకరుణ • నేర్పడిన చతు
ష్పాదవరంబును ధర్మా, పాదకమును గొలుతు శివుని • వారువము నెదన్. 7

సీ॥ మధురసౌరభచారు • మకరందబంధుర, శోణాబ్జ మొకకేల • సొంపుచిలుక
లలితరాగాయతా • లాపశోభితహేమ, వల్లకి యొకచేత • వన్నె దొలుక
రసవస్త్వలంకార • రమ్యభావోదార, పుస్తక మొకకేలఁ • బొంక మొలుక
భర్త్రుపావననామ • పరమజపోజ్జ్వల, మణిమాల యొకచేత • మానుగులుక

గీ॥ సురభిసౌవర్ణపుష్కరాం • తరమనోజ్ఞ, కర్ణికాసీనధాత్రుము • ఖమున నమరు
వాణి నిర్జితశుకపిక • వాణి వాణి, గరిమనొసఁగ భజింతుఁ జొ • క్కమగు భక్తి.

సీ॥ షట్కాలశివలింగ • సమయసమర్చాభి, రాము శ్రీవేమనా • రాధ్యగురుని
నిగమాగమార్ణవ • నిష్ణాతుఁ బావన, భావుని వీరమ • ల్లావధాని
శబ్దవిద్యాపార • చతురుఁ జిల్లావూరి, వంశ్య సీతారామ • పండితేంద్రు
శతవధానమనీషి • చంద్రులఁ గిబ్కవి, గజకేసరుల శత • గ్రంథకవుల

గీ॥ మఱియు నేమాని రాజయ్యఁ • మంత్రశాస్త్ర
వక్త మున్నగునాచార్య • వరుల నాదు
చిత్తమున మేలిభక్తి న • ర్చించియుంచి
తోక్తుల నొకండు కృతిసేయ • నూహ చేసి. 9

ఉ॥ శైవపురాణ మెందును బ్ర • శస్తము శర్వకథాసుధాభిధా
రావహసర్వభాగవిభ • వాస్పదధామము భూరివిస్ఫుర
ద్భావరసాభిరంజకము • పాతకకోటికిఁ బూరుషార్థల
క్ష్మీవిలసన్నివాసమని • చిత్తమునం దిగురొత్తు వేడ్కతోన్. 10

చ॥ తెనుఁగొనరింపఁ బూనితి సు • ధీప్రవరుల్ మదిఁబొంగ భారతీ
కనదురురత్నసంకలిత • కాంచనకాంచికలాపకింకిణీ
ఘనతరనిస్వనం బెనఁగఁ • గా వికసల్లలితారవిందసం
జనితనితాంత సౌరభల • సన్మధురోక్తుల రక్తు లేర్పడన్. 11

-: కవిస్తుతి :-

గీ॥ ఘనుల వల్మీకభూ వ్యాస • కాళిదాస, భాస భారవి భవభూతి • బాణ భట్టి
మాఘ శ్రీహర్ష బిల్హణ • మల్హణాది, సంస్కృతకవీంద్రపదసార • సముల కెఱఁగి

వ. ఆంధ్ర కవులందు

ఉ॥ అంచితభక్తిఁగొల్తు విబు • ధావళి కున్నతవైభవంబునన్
బ్రాంచదమేయహర్షజన • కాక్షరచారుపదప్రదాతలా
కాంచనగర్భ విష్ణు శశి • ఖండకిరీటులఁ బోటి నేయుచున్
మించిన నన్నయాదికవి • నేతల భారతధాతలన్ మదిన్. 13

క॥ భీమకవివరుని నాచన, సోముని శ్రీనాథబుధుని • సూరన్నను బ్ర
జ్ఞామాన్యుఁ బెద్దనార్యు ను, ధీమహితుని ధూర్జటిని ను• తింతు స్తుతమతిన్. 14

వ॥ శివకవులందు

క॥ హరలీలాకరు నుద్భటు, గురు శివదివ్యావతారుఁ • గొలఁచెద మదిలో
హరువు మెయి మల్లికార్జున, వరపండిత దేశికేంద్రుఁ • బాల్కురికి కవిన్. 15

సీ॥ అల కుమారాభ్యుద • యము రచించిన శివ, లంక మృత్యుంజయ • లలితరచను
దేవిభాగవతాది • దివ్యప్రబంధముల్, వ్రాసిన ముల్గు పా • పయకవీంద్రు
చెన్నబసవని చె • న్నెన్ను కబ్బముసు గూ, ర్చినయట్టి యత్తలూ • రి కవిధీరు
హాలాస్య ఖండంబు • నావటించిన మల్ల, మపలి బుచ్చనకవిన్ • మహితగవిని

తే॥ ధర్మగుప్తాభ్యుదయకావ్య • ధననిధాను, కాశినాథాన్వవాయు వీ • రేశబుధుని
ద్వాదశారాధ్య గురుచరి • త్రంబు వీర, భాగవతము లిఖించిన • భద్రుఁగొలుతు.

శా॥ ఎంచెందేనియు భ్రాంతి హేతుకముగా • నేదేన్ దొసంగుండుటో
ప్పం దద్జ్ఞేంద్రుల కేని యంతనె యెటుల్ • పోనోపు సర్వంకషా
స్పందప్రోద్ధతభారతీరుచిరశుం • భద్గుంభసంరంభముల్
మంచుల్ దీని నెఱుంగఁజాల రది శే • మంబౌను మా కెంతయున్ 17

శా॥ శ్రీనాథాది మహాకవీశ్వరులు ని • స్సీ మోల్లసద్వాగధీ
శానీద త్తవరప్రసాదకవితా • సామ్రాజ్య ధౌరంధరీ
శ్రీనాథుల్ మును నీ పురాణమును నాం • ధ్రిన్ గూర్ప నూహింప ర
ద్దానర్ఞ నాయది భాగధేయమని చే • తంబందు భావించితిన్. 18

క॥ అద్యతనులలోఁ గొందఱు, విద్యా ప్రౌఢులగు సత్క • వివరులు దీనిన్
హృద్యముగాఁ దెనిగింపఁగ, నుద్యోగించియును దిరుగ • నుడిగిరి పూన్కిన్. 19

ఉ॥ డొంకలఁజేరి పోకడ క • డ్ఞగడు నుందనమొప్పఁ జూపుటే
బింకమె? మాఱుమూలలఁ బ్ర • వేశమొనర్పక పల్కుమాధురిన్
బొంకముదప్పనీక రస • మ్ముఞ దనరింపఁగఁ జాలు మేలిని
శ్శంకపథంబునే కృతికొ • సంగెద సత్కవిరాజు లౌననన్. 20

చ॥ తిరుపతి వేంకటేశకవి • ధీరులు కావ్యములందు భారత
స్ఫురితపథానురోధగతి • సొంపులు నింపిరి నేనునట్లె యా

దర మెసఁగంగ వారిసువి • ధానపుభంగి నెటింగి కబ్బమున్
బరఁగఁగరచింతు దీనిపరి • పాకము లోక మెఱుంగు గావుతన్. 21

కII మక్కికి మక్కిన్ గూర్చుట, చక్కని మార్గంబుగాని • చందమగుట నా
చక్కి విడనాడి నాయీ, ఫక్కిన్ బొనరింతు లలిత • పద్ధతి మెఱయన్. 22

కII శివలింగము రుదురాకలు, శివలింగధరుండు గురుఁడు • శ్రీఫలదళముల్
శివమంత్రము బూదియునర్ఘ • శివతీర్థామృతము లొసఁగు • శ్రేయము లెపుడున్.

-: శైవాచార్యాది సత్కృతి :-

కII *పన్నిద్దఱు సూర్యులు నాఁ, బన్నిద్దఱు రేవణాది • పాశుపత సుసం
పన్నిధులు బుధులు వారల, కు నృతులఁ బొనర్తు నేన • కుంఠితభక్తిన్. 24

వII అందును.

కII శ్రీకంఠు డనంగను వి, ద్యాకంఠుఁడు నీలకంఠు • డనునామములన్
లోకోత్తర ఘనపుణ్య, శ్లోకుండగు భాష్యకార • సోమునిఁ గొలుతున్. 25

ఉII కొందఱు వ్యాససూత్రముల • కున్ గనుగప్పి యపార్థ కల్పనల్
బొందువడంగఁ బొత్తములఁ • బూన్చిన వందురుచున్న వ్యాసమౌ
నిం దనుపంగ సూత్రగత • నిశ్చితతత్త్వముఁ దెల్పి శైవరా
జిం దనరించినట్టి గురు • శేఖరుఁ గొల్చెద నీలకంఠునిన్. 26

సీII హరువొప్పఁ గాంచి నే • కామ్రేశు వరమున, నెవఁ డభ్రముగ జని • యించి మించె
శ్రీనీలకంఠ దే • శికపదపద్మసే, వనమున నెవ్వఁడు • వాసిఁజెందె
షడ్దర్శనంబుల • సారపారముఁగాంచి, యెవఁడు సిద్ధాంతంబు • లెసఁగఁజేసె
సర్వవేదార్థవి • జ్ఞానంబుఁగొని తత్త్వ, మిదియంచు నెవఁడు దా • నెఱుకపఱచె

గీII అతఁడు శ్రీహరదత్తుఁ డా • ఖ్యాత సర్వ
దేశరాజన్యగోష్ఠిని • వేశకోవి
దాతిశయగేయసుయశోమ • హోమహుండు
శర్వనిభుఁ డొందుఁగాత నా • సన్నుతులను.

---

* పన్నిద్దఱు రేవణాది సుసంపన్నిధులు –
సిద్ధత్రయము : 1 రేవణ సిద్ధుఁడు 2 మరులసిద్ధుఁడు 3 ఏకోరామసిద్ధుఁడు.
ఆరాధ్యత్రయము : 1 ఉద్భటారాధ్యుఁడు 2 వేమారాధ్యుఁడు 3 విశ్వారాధ్యుఁడు
పండితత్రయము : 1 మల్లికార్జున పండితుఁడు 2 శ్రీపతిపండితుఁడు 3 మంచన పండితుఁడు
ఆచార్యత్రయము : 1 నీలకంఠశివాచార్యుఁడు 2 హరదత్తాచార్యుఁడు 3 భట్టభాస్కరాచార్యుఁడు
వీరలు శైవమత మూలాచార్యులు. వీరిలో రెండవ ఆచార్యుడు దక్కతక్కిన తొమ్మిదవ ఆచార్యుని వఱకు దద్వంశ్యు లిప్పటివఱకు శైవమతాచార్య పురుషులై పేర్కొనఁబడుచున్నారు.

చ॥ *అలికమునన్ గృశానుదృశ • నందని శంకరుఁ డాఱుమోములన్
వెలయని శక్తిహస్తుఁడు ప • విత్రతపంబును గోలుపోని కౌ
శలుఁ డలగాధినందనుఁడు • శాంభవభాష్యవిరాజి నాదుజో
తలఁ గొను శైవపండితవి • ధాతృఁడు శ్రీపతి పండితుం డిటన్. 28

గీ॥ శంకరాచార్యమూర్ధన్యు • సర్వసైగ, మార్గబోధు విద్యారణ్యు • నఖిలగణ్యు
పరమపాశుపతాగ్రియు • పట్టభద్రు,నప్పయాహ్వాయదీక్షితు • నభినుతింతు.

గీ॥ ఘనభవకరాళపంకలం • ఘనపటిష్ఠు, బ్రహ్మవిద్యా ప్రబోధన • ప్రౌఢుఁ బావ
నమతిఁగల్యాణపూర్ణానా•నందయతిని, వేమఱునుతింతు నాదుహృ•ద్వేశ్మమందు

క॥ ఆయుర్వేద కళానిధి, య్యై యనురాగమున నన్ను • నావిద్యను బ్ర
జ్ఞాయుతుఁ జేసిన నపరా, త్రేయు ములుగురామలింగ • దేశికుఁ గొలుతున్. 31

చ॥ శివపురవంశసింధుభవ • శీతలరశ్మి శిరీష పుష్ప పే
లవహృదయుం డలంకృతిక • లాలలితుండును నాకు నెయ్యుఁడున్
శివుని భజింపఁ దత్పదముఁ • జెందిన యట్టిఁడు నైన మల్లయా
ఖ్యవిబుధవర్యు నెంచెద మ • దాత్మమునందుఁ దదాత్మ మెచ్చుచున్. 32

గీ॥ మఱియు నామామ ధైర్యర•మామహితుఁడు, శివపురాన్వయపాథోధి • శీతభానుఁ
డాఢ్యుఁడు శివార్చనాపర•మాంతరంగుఁ, డట్టిదుర్గాహ్వయునిమది•యందు గొలుతు

గీ॥ ఘనుఁడు భోగేశ్వరాదిస•త్కావ్యసవిత, మల్లమపలికులాబ్ధిహి • మకర మూర్తి
మల్లికార్జున శాస్త్రి మా • మక కవిత్వ, మండనావహుఁ డాత్మస •మర్చ్యుఁడెపుడు.

వ॥ మఱియును

గీ॥ తూములూర్యన్వయసుధాబ్ధి•సోముఁ డిభ్య, సభ్యచరితుండు శాబ్దిక• చంద్రుఁ డస్మ
దీయ కృతిరత్నమున్ సానఁ•దీర్చె నట్టి, దిట్ట శివరామకృష్ణశా • స్త్రిని నుతింతు.

క॥ ఇఁక నెందఱో మనీషులు, ప్రకటితకవితాకళావి • రాజితు లీమా
మకకృతికి వన్నెఁగూర్చిరి, యకలంకమతిన్ నుతింతు • నవ్వారిసిరిన్. 36

వ. ప్రాచీనాచారంబుకతన నస్మదీయవంశచరిత్రంబు నొక్కించుక ముచ్చటించెద.

-: వంశానుక్రమణిక :-

క॥ ధరణిన్ బ్రాహ్మణశాఖల, హరువగు నారాధ్య శాఖ • యలరు నొకం డం
దిరవగు మావంశము భా, సురభారద్వాజగోత్ర • శోభితమగుచున్. 38

క॥ యాజుషశాఖాధ్యయన, భ్రాజితమై యిష్టలింగ • భాస్వత్తరపూ
జాజాగరూకమై కడు, రాజిలు ననవరత మార్య • రాజిస్తుతమై. 39

*28 శ్రీపతి పండితారాధ్యులు : పూజ్యపాదులగు ధీరుగూడ నైయాసిక సూత్రములకు శ్రీకర భాష్యంబను పేరితో సవిశేష శివాద్వైత భాష్యంబును రచించిరి.

వ॥ అందు

శా॥ శ్రీకాశీశ్వరలింగదివ్యకరుణా • శ్రీభాగ్యజాతుండు లో
కైకఖ్యాతమహాతపోనియతదీ • వ్యద్భవ్యతేజుండు వీ
క్షాకౌశల్యనిరస్తకల్యధికప • జ్కస్తోమముఁ డొప్పెందెఁ జం
ద్రాకల్పోపముఁ డుద్భటార్యగురుమా • ర్తాండుం డిలామండలిన్. 40

సీ॥ ఏ గురుండుండె ఖం • డేందుమౌళీష్టని, వాసమౌ ముదిగొండ • పట్టణమున
ఏ సుధీశ్వరుఁడొందె • హిమగిరిజాభయౌ, సౌభాగ్యసుందరీ • సాధ్విపాణి
ఏ దేశికాగ్రణి • యిచ్చె భోజాదిరా, జాధిరాజుల కిల • నభవదీక్ష
ఏ మహాత్ముఁడు వాపె • నీశశాపంబు భూ, తంబులై యున్న గం • ధర్వతతికి

గీ॥ అట్టి నిరపాయగేయ వి • ఖ్యాతపూత, వికచకమలవనామోద • నికరసార
కీర్తిపూర్తివిరాజితా • ఖిలదిగంత, రాళమండలుఁ డారాధ్య • రాజమౌళి. 41

సీ॥ భంజించె బౌద్ధాది • పాషండమతములఁ, బ్రతివాదులెల్ల న • బ్బంబుఁజెంద
రంజించె బార్వతీ రమణమతంబు శాం, భవులెల్ల మేటిసం • బరముఁజెంద
విరచించె హరలీల • వెలయ నలంకార, సంగ్రహకావ్యంబుఁ • జతురులలర
నార్జించె నిష్టలిం • గార్చనా ఘనయోగ, లబ్ధనిర్వాణక • ల్యాణలక్ష్మి

గీ॥ భక్తులుప్పొంగఁ గరతల • భ్రాజమాన, శాంభవ ప్రాణలింగాను • సంగతాత్ముఁ
డై యనశ్వర గౌరీశ్వ • రాధివాస, భాసురంబగు కైలాస • పదముఁజెందె. 42

గీ॥ అట్టియారాధ్యమకుటుని • యన్వయమునఁ, బుట్టిచెలువొంది రఘులు • భూరియశులు
చంద్రశేఖర దేశిక • చంద్రముఖ్యు, లవనిఁ బలువురు కలిదోష • హరణచణులు.

వ॥ ఉద్భటగురుండు మొదలు చేసి వీరందఱు పెక్కు తరంబుల వఱకు ముదిగొండ యందుఁ గాపురముండుట ముదిగొండవా రనం బరంగిరి.

క॥ మును రామలింగసత్కవి, జనమాన్యుం డుద్భటార్య • చరితవిరచనం
బొనరించి వీరివంగడ, మన నెట్టిదొ యెఱుఁగఁజేసె • నందఱు మెచ్చన్. 44

వ॥ పదంపడి వీరివంశ్యు లతిశయాభివృద్ధిన్ జెంది వేఱు వేఱు గ్రామంబులందు వసించి పెక్కు తరంబులు గడచుట నన్యోన్యజ్ఞాతిధర్మంబుఁబాసి పెక్కు తెగలవారైరి. అవ్వానిలో సుప్రసిద్ధు లనేకులు పాడమి పేరుఁ బెంపున్ గాంచిన వార లందుఁ గొందఱు నిందుఁ బేర్కొందు.

సీ॥ చిన్మయదీక్షాది • శివమత గ్రంథక, ల్పకశాఖి శ్రీవీర • భద్రగురుఁడు
షడ్దర్శనాగమ • శౌండుండు కేదార, లింగపండితరాజ • పుంగవుండు
నందిగామర్క వేద • నయనముల్ వీరభ, ద్రావధానియును లిం • గావధాని
కొండవీడున నున్న • కుసుమకోమల కావ్య, కమనీయవీరభా • గవతధాత

గీ॥ పాణినీయాగమాంత వి • భాసితోరు, బాదరాయణఘనకలా • భరితమహిత

పాండితీస్ఫూర్తి రచితశై • వప్రబంధ, రంగదురుకీర్తి శ్రీనాగ • లింగశాస్త్రి. 47

సీ॥ ఎవ్వానిశుభనామ • మేప్రొద్దు నుడివిన, జనులకుఁ బాపనం • చయము దొలఁగు
ఎవ్వానిచారిత్ర • మే శైవమండలి, కెల్ల యాదర్శమై • యెసక మెసఁగు
ఎవ్వానిదాతృత్వ • మెల్లదేశములందు , విఖ్యాతిఁ గాంచి కా • వించెఁ దనివి
ఎవ్వానిసద్బోధ • లెంతకాలం బేని, వినుగుఁగాంచకయె కా • వించు భక్తి

గీ॥ ఎవఁడు చేసిన షాట్కాలి • కేష్టలింగ, పూజఁ గావించెఁ బరులకుఁ • బులకతతుల
నట్టి శ్రీశంకరారాధ్యుఁ • డార్యబోధ్యుఁ, డనుపమాన యశస్కుఁడై • యవని వెలసె.

వ॥ ఇఁక గుంటూరు మండలి నుండి చేరి నిజాము దేశమందు నల్లగొండ జిల్లాలోని నారాయణపురంబందుఁ గాపురంబున్న మా తెగయందు.

సీ॥ సిద్ధసంపత్ప్రర • శివమంత్రమూర్తి శ్రీ, మంత్రమూర్తియె పితా • మహుఁడునాకు
*నిరతాన్న దానాభి • నిరతుండు వీరభ, ద్రగురుండు తండ్రి స • త్యవ్రతుండు
అమలగుణాఢ్యలై • యలరినయట్టి శ్రీ, శరభమ్మ నాగమల్ • సవతితల్లు
లకలంకచారిత్ర • హరితగోత్రోద్భవ, యైన లక్ష్మమ మామ • కీనజనని

గీ॥ సవతితల్లి కుమారుఁడు• శరభమూర్తి ,యన్న శరభమ్మ లాతని• యనుజలిర్వు
రక్కలై నాకు వెలసిరి• యమలమతులు, నాగవీరేశ్వరుండని• నాదు పేరు. 50

చ॥ సిరులరహించు సైన్యపుర • సీమ వసించెద నద్రిజామహే
శ్వరకరుణాప్రసాదిత వి • భాసిత సత్కవితాయుతుండ భా
స్వరవిభవేష్టలింగగత • భక్త్యతిమాత్రపవిత్రగాత్రుఁడఁ
గురుజనపూజనోత్సుకుఁడఁ • గుత్సితలోక పరాఙ్ముఖాత్ముఁడన్. 51

గీ॥ తగరచించితి మును సుభ • ద్రావివాహ, నాటకంబును శ్రీశైలనాథ • దేవి
అల్లభ్రామరిఁగూర్చిప • ద్యద్విశతిని, దేవభారతి శివతత్త్వ • దీపిక యును. 52

ఉ॥ బమ్మెర పోతనాఖ్యకవి • భానుఁడు భాగవతప్రబంధమున్
గమ్మనిపూవుతేనియలఁ • గ్రాలెడు మేలిమి శైలిఁదీర్చి ని
త్యమ్మగు తేజమున్ బడయుఁ • దామరసాక్షునకిచ్చె నార్యవ
ర్గమ్ము కరమ్ము కౌతుకభ • రమ్మున గీతరవమ్ము సేయఁగన్. 53

ఉ॥ పింగళి సూరనార్యకవి • విజ్ఞవరుండు ప్రభావతీచరి
త్రం గమనీయకల్పనల • రమ్యతరోక్తులఁదీర్చి భక్తియు
క్తిం గృతినిచ్చెఁ దంద్రికి సు • ధీమణు లంచిత హర్ష మొంద నా
రంగదుదారకీర్తికవి • రాజకిరీటుఁ దలంప నింపగున్. 54

వ॥ కావున నట్లే

* మా తండ్రిగారగు ఈ శ్రీ వీరభద్రయ్యగారిప్పటికి (1940 సం. కు) 70 సంవత్సరముల క్రితము నివాసస్థలిని వదలి శిష్యుల యాహ్వానముచేత ఈ సికింద్రాబాదుకు గాపురము వచ్చినారు.

-: కృతి సమర్పణము :-

గీ॥ తల్లిదండ్రులకన్న ని • తరముపరము, లేదనివచించు శాస్త్రని • నాదసరణి
తల్లిదండ్రుల కీప్రబం • ధం బొసంగి, ధన్యతను గాంతు నెల్లవి • ధముల నేను. 55

ఉ॥ నాజనకుండు చాలఁ గవ • నంబునఁ బ్రేమముఁ జెంది కావ్యమొం
డోజ గ్రహింప నెంచియును • యోగము లేక గతించె నిప్పు డా
యోజఁ దలంచి తల్లికిని • నొప్పుగ నాదగుతండ్రి కీకృతిన్
భ్రాజితభక్తి నిచ్చెదను • భర్గుఁడు దీని ననుగ్రహించుతన్. 56

క॥ ఒక యాశ్వాసముఁదల్లికిఁ, నొక యాశ్వాసంబుఁదండ్రి • కొసఁగెద నాయీ
సుకృతకృతి నిద్ది వారల, కకలంకయశంబు నొసఁగు • నాకల్పముగాన్. 57

క॥ కృతిపతులఁట తలిదండ్రులు, కృతి శైవమహాపురాణ • గీతంబఁట యీ
కృతి రచయితనగు నేనిటఁ, గృతకృత్యుఁడనగుట కొండు • కృషి గావలెనే. 58

*క॥ ఉద్బోధకుఁ డీశ్వరుఁడట, సద్భావముతోడ నిద్ది • సల్పుటయఁట యీ
షద్భంగము లేకయె కృతి, యద్భుతగతిఁ బూర్తి నొంది • యలరుటయరుదే. 59

ఉ॥ మ్రొక్కులు మ్రొక్కి వేల్పులకు • మోదముతో నను గన్నయంతనే
మిక్కుటమైన రోగములు • మేకొని నన్నలయింపఁ జింతతోఁ
బొక్కుచుఁ బెక్కుపాట్లుపడి • పొంకముఁగూరిచి పెంచి పెండిలిన్
జక్కఁగఁజేసి పెండ్లమును • సంతతినిన్ నను సాఁకు తల్లికిన్. 60

గీ॥ నన్నుఁగని పదుమూడేండ్లు • నాకు నిండు
దాఁక నాకిష్టవస్తుప్ర • దానమువ ము
దంబుఁ గూర్చుచు విద్దెలఁ • దార్పఁగడఁగి
యంతఁదా శివుఁజేరిన • యట్టిపితకు.

వ॥ సమర్పితంబుగా నేనాంధ్రీకరింపఁబోవు శివపురాణంబునకుఁ గథాక్రమంబు. 62

ః గ్రంథారంభము ః

ఉ॥ ఎల్లజగంబులన్ సలుప • నెంచి విరించినిఁగాంచి ప్రజ్ఞశో
భిల్లఁగఁజేయు వేదములఁ • బేర్మి నొసంగినవాని దీప్తి సం
ధిల్ల సమస్తదేహులకు • ధీస్ఫురణంబుఁ బొనర్చువాని నా
యుల్లమునందుఁ గొల్తు నుమ • నొప్పినడాతొడవాని నాదటన్. 63

* [illegible]

క॥ శ్రీశైల సన్నికృష్టను, దేశోజ్జ్వలశివపురాఖ్య • దివ్యపురభవా!
ఈశార్చనాభిరతకో, టీశారాధ్యేంద్రవరదు • హిత! లక్ష్మ్యంబా! 64

వ॥ అవధరింపుము.

క॥ నైమిశవనమున లోక, క్షేమార్థము శౌనకాద్య • ఖిలమౌనులు చే
తోమోద మొదవ సూతుని, తో మధురాలాపచయుచ • తురతరఫణితిన్. 65

ఉ॥ పావనమూర్తి! నీవలనఁ • బల్మఱు వింటిమి విస్ఫురత్పురా
ణావగతప్రమోదభరి • తాద్భుతదివ్యకథా ప్రబోధలన్
భావమునందు సంతసము • పర్వెడు నైనను దృప్తిగా దదే
మో! విన వేడ్క యే పొడము • ముక్తుల రక్తుల శక్తి యెట్టిదో! 66

క॥ నీ వలె విద్యావిభవము, నీవలెఁ జాతుర్యధుర్య • నిపుణత మఱియున్
నీవలె నవరసరుచిరవ, చోవిలసితధార లెవఁడు • చూఱఁగొను ధరన్. 67

గీ॥ పారమేశ్వరవిజ్ఞాన • భరితమూర్తి, వఖిలకల్యాణ జనకనా • నాగమార్థ
వేదివి పరాశరాత్మజు • విమలచిత్త, మునకు నచ్చినశిష్యుఁడ • వనఘ! నీవు. 68

గీ॥ ఎల్ల విద్యలసారంబు • నెఱిఁగినట్టి, దిట్టయైనను బరులకుఁ • దెలివిగలుగ
బోధసేయకయున్న దాఁ • బొందునఘము, కలిమిగలిగియు నొసఁగని • కఠినుఁబోలె.

క॥ విద్యయు బోధనమును నన, వద్యాచార ప్రచార • వైభవము గదుర్
హృద్యగతి మెఱయు నీకడఁ, జోద్యముగా దొక్కొ ! యున్ని • సొంపులు గుదురన్.

–: శౌనకాదిమునులు సూతుని శివపురాణమును వినుచుమని యడుగుట :–

ఉ॥ ఏది వినన్ మనంబునకు • హెచ్చగు సంతస మావహిల్లి వే
ఱేది వినంగ వేడ్క జని • యింపదు ముక్తిసతీకరగ్రహం
బేది విన్ర లభించుఁ బర • మేశ్వరుఁ డేది వినన్ బ్రసాద మా
పాదన సేయు నట్టిది కృ • పన్ సెలవిమ్ము మహాత్మ! మాకిఁకన్. 71

ఉ॥ ఎందునుగాని చూడ జగ • దీశ్వరబోధకమౌ చరిత్రమే
డెందమునందుఁ గుందడఁచి • తీవిగ మోక్షవధూటిసంగమం
బందికగా నొసంగఁదగు • నన్య మిఁకట్టిదిగాదు గాన మా
కిందు నవేందుభృచ్చరిత • మే విన నింపగు సొంపగుర్ జుమీ! 72

క॥ కావునను శివపురాణము, వేవేగర్ మాకు నిపుడు • వినిపింపుము సూ
తా! విద్వజ్జనగీతా!, నీవైదుషిదీప్తు లెంతొ • నేరిమి దనరన్. 73

వ॥ అనుడు నంత సూతుం డాహ్లాదంబుతో

-: సూతుండు హర్షించి ప్రారంభము సేయుట :-

ఉ॥ ధన్యుఁడనైతి వంగడము • తథ్య మబాధ్యయశంబునొందె సౌ
జన్యనిధానులార బుధులు • సారతపోనిధులైన మీరు సా
మాన్యుఁడనైన నానుడుల • మచ్చికతో విని మెచ్చి క్రమ్మఱన్
మాన్యతతో వినన్గడఁగి • మంజుతరోక్తుల నిట్లు గోరుటన్. 74

ఉ॥ అందును నెల్ల లోకముల • కాదిమకారణుఁడై దనర్చు న
య్యిందుధరున్ భజించు నల • యింపగు శైవపురాణరాజమున్
విందొనరింపుమంచు సర • విన్ ననుఁగోరుట కింతయంతయం
చుం దలపెట్టరానిసిరిఁ • జొక్కితి నిక్కితి సాటివారిలోన్. 75

సీ॥ శివపురాణము భువిఁ • జేకుఱదనుకనే, బ్రహ్మహత్యాదిపా • పములు పొదలు
శివపురాణము భువిఁ • జేకుఱదనుకనే, కలిమహోత్పాతము • ల్పొలుచుచుండు
శివపురాణము భువిఁ • జేకుఱదనుకనే, కాలకింకరులసం • కటములొదవు
శివపురాణము భువిఁ • జేకుఱదనుకనే, శాస్త్రంబులు వివాద • సరణిమించు

గీ॥ శివపురాణ మిఁకను భువిఁ • జేరుదనుక, దివ్య విజ్ఞాన మెంతయుఁ • దేజరిలదు
శివపురాణంబిఁకనుభువిఁ • జేరుదనుకఁ, బరమశివతత్త్వమెఱుఁగఁగాఁ • బడదుపుడమి.

గీ॥ అట్టి శైవపురాణము • నవని వినినఁ, జదివినను దత్ఫలంబు నేఁ • జాటఁగలనె
పద్యమే నర్ధపద్యమేన్ • బఠన సేయ, వినిన సర్వాఘవితతులు • విడుపునొందు.

వ. కావున నింతకన్న మేలు తెఱంగు వేఱొక్కండు లేదిఁక సత్వరం బుపక్రమించెద వినుం డన్న నవ్వారలు హర్షంబుతో.

-: శౌనకాదిమునులు సూతునితో శివతత్త్వంబు తీరెఱింగింపుమనుట :-

గీ॥ ఎంతయేనియు శుశ్రూష • హెచ్చుచుండె, జెప్పు మిప్పుడు కృపతోడ • శివునితత్త్వ
మేమెఱుంగ మగుణుఁడైన • యీశ్వరుండు, గుణము నెట్టులఁజెందెనో • కోవిదేంద్ర!

ఉ॥ సర్గముకన్న మున్నుఁ బుర • శాసనుఁ డెట్టుల నుండు నింక నా
సర్గపుమధ్య నెక్కరణిఁ • జక్కఁగఁగ్రీడ యొనర్చు దానియు
త్సర్గమునం దెటుల్ మరలఁ • దా వసియించుఁ గృపాళు ! సెప్పుమా
భర్గుఁడు లోకశంకరుఁడు • పన్నుగనెట్లు ప్రసన్నుఁడయ్యెడున్. 80

చ॥ అతఁడు ప్రసన్నుఁడై జనుల • కర్మిలి నెట్టి ఫలంబొసంగు? నా
వితతదయాకరుండు గడు • వేగిరమొంది ప్రసన్నుఁడౌనటం
చతులితమౌ ననుగ్రహము • నారయునంచును భక్తకోటులన్
వెతవడనీయఁడం చెపుడు • విందుము విందుగఁ దెల్పు తత్కథన్. 81

గీ॥ బ్రహ్మ విష్ణువు రుద్రుండు • పరమశివుని
యంశములటంచు నంధుఁ బూ • ర్ణాంశుఁడల్ల

రుద్రుఁడని వినుచుందుమా • రుచిరమూర్తి
విస్ఫురితలీలలను విని • పింపు మనఘ!

కII రుద్రావిర్భావంబును, రుద్రాణీ జన్మకథ ని • రూపింపు విప
శ్చిద్రాజులు మెచ్చఁగ వి, ద్వద్రమణా! నీదుకీర్తి • వర్ధిలు భువిలోన్. 83

వ. అనిన విని సూతుండిట్లనియె

కII ధన్యులు గృతకృత్యులు మీ, రన్యులవలెఁగాదు నిర్మ • లాంతఃకరణుల్
మాన్యులు మురియుచు వినుతు న, నన్యాదృశమైన ప్రమథ • నాథకథ నొగిన్. 84

గీII శివకథానైష్ఠికమనీష • చెలువుమీఱ, వెలసెనేనియు జాహ్నవీ • సలిలమట్లు
పూతులనొనర్చు నాం(డను • బూరుషులను, బృచ్ఛకుని వినువారిని • వినుచువాని.

కII భవరోగౌషధ మిదివినుఁ, డవిరళమోదమున నీప్సి • తార్థప్రదమీ
శివచరితము నారదమౌ, నివరేణ్యుఁడు దండ్రినడుగ • నీరజభవుఁడున్. 86

గీII సంతసంబలరఁగ నాత్మ • జన్మనకు వ
చించె నట్టుల మదికి రు • చించునటుల
తపసులార! భవత్సన్ని • ధానమందు
శాంకరయశంబు గానంబు • సల్పువాఁడ.

కథాప్రారంభము

-: నారదముని తపస్సొనరించుట :-

కII అని వేగమె సూతుఁడు దన, మనమునఁ బరశివచరణస • మర్చణమును న
ప్ఠొనరించి యిట్లు పలికెను, ఘనమధురమరందసూక్తి • కౌశల్యమునన్. 88

ఉII నారదమౌనివర్యుఁడొక • నాఁడు మహేశ్వరభక్తి యోగదీ
క్షారతుఁడై తుషారగిరి • కందరరాజమునొంది స్వర్ణదీ
చారుతరంగశీకరర • సప్రసరప్రకరాలవాలమా
లూరరసాలసాలతరు • లుంగలవంగవనంబు నొక్కెడన్. 89

ఉII కాంచి మనంబునచ్చి యటఁ • గాపురమొంది వియన్నదిన్ గడున్
మించిన వేడ్కఁ గ్రుంకులిడి • మేలుగ లోన 'శివోహ' మంచు యో
జించుచు నుండెనంతఁ గడ • చెన్ జిర మాపయి వృత్రభేది వీ
క్షించి మునీశ్వరవ్రతముఁ • జేవఁదొలంగి కలంగె నెంతయున్. 90

గీII సంయమి దివంబుఁ దనకైవ • సంబుఁజేసి
కొనఁగ మదిఁబూని తపసుగ్రై • కొనియెనిట్లు
లేకయుండిన నిట్టుల • లోక దీప్తిఁ
బెద్దకాలం బొనర్చునే • బిట్టుతపసు. 91

కII నేనూరుకున్న నిటులే, మానక స్వారాజ్య మూఁడి • మహితాత్మకుఁడి
మౌనీంద్రు నొందు నిం దను, మానములే దెంతయేని • మదిఁ బరికింపన్. 92

ఉII కావున నిప్డె తాపసుని • గర్వమణంగఁగ నత్తపంబు నేఁ
బూవిలుకాని సాయమున • బూదియొనర్చెదనంచు వేగన
భ్రావజు నాత్మలోఁ దలఁపఁ • బంచశిలీముఖుఁ డేగుదెంచి తా
దేవర! యేమి సెల్వనుడు • దేవవిభుండనె నివ్విధంబుగాన్. 93

చII మునివరుఁడైన నారదుఁడు • మూర్ఖత నాకధరాధిపత్యమున్
మనమునఁగోరి ఘోరముగ • మంచుమలన్ దపియించుచుండె నీ
యనుచరరాజి తోడ్కొని ర • యమ్మున నమ్మునిఁజేరి కామవే
దనకు వశున్ బొనర్చి బలి • తంపు తపమ్మును వమ్మొనర్పుమా! 94

మII అని పంపన్ మరుఁ డంత మాధవుఁ బ్రియా • మాదీశు గంధానిలున్
దనవెంటన్ గొనిపోయి మౌనివరు చి • త్తం బుత్తలంబొంది స్త్రీ
జనతాసక్తముగాఁగఁ జేయఁగడఁగన్ • సర్వేశ్వరానుగ్రహం
బున నమ్మౌని రవంతయేనిఁ జలనం • బున్ జెంద కందుండుటన్. 95

చII కని మదనుండు భీతిఁగొని • క్రన్నన నింద్రునిఁ జేరి తద్విధం
బును నవబోధవేసి చనెఁ • బొల్పగు నారదశక్తి కెంతయున్
మనమున మెచ్చె దేవపతి • మౌని చిరంబు తపించి యంత సి
ద్ధిని గడియించినానని మ • దిన్ గరువంబు వహించి మించుచున్. 96

-: నారదముని త్రిమూర్తుల యొద్ద కేగుట :-

కII కాముని జయించితిని నిఁకఁ, గామారినిఁ బోటిసేయఁ • గంటి నిజతపం
బీమాద్రి సిద్ధిఁజెందె నిఁ, కేమని యత్తపసు మాని • హెచ్చుగుకలిమిన్. 97

శాII కైలాసంబునకేగి యాత్మసుతపో • గంభీరభాగ్యంబు స
ర్వాలంకారునితోడఁ జెప్పుటకునై • యచ్చోటికింబోయి య
న్నీలగ్రీవునిఁ జేరి మ్రొక్కి మిగులన్ • నీటొప్ప నాత్మోన్నతిన్
వాలాయంబుగఁ దెల్పె శంకరుఁడు "వా • హ్వా" యంచు హర్షించఁగా. 98

చII శివుఁడు మునీంద్రు గర్వమును • జిత్తమునందు నెఱింగియున్ గడున్
బ్రవిమలమైన భక్తజన • వత్సలతన్ విడనాడ కమ్ముని
ప్రవరునితోట నిట్లనెఁ జి • రంబు తపంబొనరించి సిద్ధివై
భవమును జెందితీవు ముని • వర్య! కడున్గడు సంతసించితిన్. 99

కII ఐన నొకమాట సెప్పెద, మానసమున నుంపు దీని • మఱవకు మెపుడున్
మౌనీంద్రా! వైకుంఠుని, తో నుడువకు నీతపంబు • తోరపుసిద్ధిన్. 100

క॥ అని బోధించిన విని ముని, మనమున నదిలెక్కఁ గొనక • మఱియుఁ గమలజ
న్మని యొద్దకేగి యట్టులె, తనకామజయంబుఁ దెలుపఁ • దద్జ్ఞుఁ డతండున్. 101

క॥ శంకరు ననుగ్రహంబునఁ, బంకజసాయకజయంబు • వాటిలె మునికా
పొంక మెఱుంగక యితఁడిటు, మంకుతన మ్మొందె పదరు • మాన్పెద నిట్టుల్

క॥ అనికొని నారదమునితో, ననియెఁ గుమారా! మహేశ్వ • రానుగ్రహ మ
ట్లనుపుగ మన్మథజయమ్ముఁ, బొనరించిన దందుఁగులుకఁ • బోకు మెడందన్. 103

ఉ॥ మున్నట శంకరుండు తప • మ్ముఁ బొనరించుచునున్న మన్మథుం
డన్నిటలాక్షు గెల్వఁజని • యంతముఁజెందెఁ దదీయదేవి యా
పన్నగభూషణుఁ గొలిచి • భర్త ననంగునిగాఁగ నొందె నా
పున్నెపుభూమి శాంకరవి • భూతి జయించితి వీవు కామునిన్. 104

క॥ చను మదిరిపాటుఁ జెందకు, తనుజ! యనుడు నారదుఁడు హి • తవునరయక య
వ్వనజాక్షుని చెంగటకే, గిన నాతం డరసి వేడ్కఁ • గేల్కొను మదితో. 105

ఉ॥ ఏమి మునీంద్ర! లెస్సె? యిపు • డెచ్చటనుండి మదీయధామమ్ముఁ
బ్రేమముమీఱఁ జేరితివి • పెద్దయుఁ బ్రొద్దులు మంచుఁగొండలో
నేమముమీఱఁగాఁ దపసు • నెగ్గఁగఁ జేసితివయ్య! నీకు దీ
టేమహి వచ్చునే పెఱబు • షీంద్రులలో నొకఁడేనిఁ జూడఁగన్. 106

-: నారదుఁ డహంకరించుట :-

ఆ॥ అని బహూకరింప • నమ్ముని పొగరునఁ, దనదు తపసుపెంపుఁ • దమ్మివిల్తు
గెలుపు హెచ్చుమీఱఁ • గేరుచుఁ జెప్పెను, హరియు వినియె మంద • హాస మలర.

వ. అంతఁ బుండరీకాక్షుండు.

క॥ విని యెంద జయ్యమైన శి, వుని మాయాసరణిఁ దపసి • పొలుపఱియిట్టుల్
మనసిజుని నిల్వరించితి, నని సొరకోఁతలను • గోయు నజ్ఞతబలిమిన్. 108

గీ॥ అని మనంబునఁ దలఁచి ది • వ్యబుషియుల్ల
మలరఁగా బల్కె మునియును • హరునమొంది
కంజనయనునితో ననెఁ • గాముఁడేమి
సేయఁగలఁడు మహాత్మక! • చేవమీఱ. 109

క॥ అని గర్వపడి మునీంద్రుఁడు, చనియెను దనయిచ్చకలిమిఁ • జక్రాయుధుఁడ
మ్మునిపైఁ గినిసి శివేచ్ఛఁ, దనమాయను ద్రోవలోనఁ • దనరఁగఁజేయున్. 110

మ॥ హరినిఁబాసి మునీంద్రుఁ డెందొ చనఁబో • నధ్వంబునం దొక్కచోఁ
బురమొక్కం డగుపట్టెఁ గర్బురమయ • ప్రోత్తుంగహర్మ్యంబు సుం

దరనారీనరవర్గసేవితము నా • నావస్తువిస్తారబం
ధుర మత్యద్భుతవైభవంబుముని యు • ద్భ్రాతాభిలాషాత్ముఁడై. 111

-: నారదుఁడు శ్రీమతినిఁ జూచి మోహించుట :-

మ॥ నగరుఁ జొచ్చి నరేంద్రుమందిరము నొం • దన్‌బోవఁగా నందు భ
వ్యగుణం డప్పురినేలు శీలనిధియన్ • బ్రఖ్యాతభూనేత రూ
పగుణాలంకృతయైన శ్రీమతి యనా • బాలన్ స్వకీయాత్మజన్
దగు రాజన్యున కేఁదలంచి పురమ • త్యంతంబు గైసేసియున్. 112

ఆ॥ రాజవరుల నెల్ల • నోజమైఁ బిలిపించి, తగ స్వయంవరము బొ • సంగఘటించి
పుత్రిహస్తమందుఁ • బూదండనిడి మది, కిష్టమైనవాని • కేయుమనియె. 113

ఉ॥ అత్తఱి మౌనియున్ జెదరి • నట్టిమనంబున నందుఁజేర రా
జోత్తముఁ డాతఁ డమ్మునికి • నొప్పుగఁ బాద్యము నర్ఘ్యమిచ్చి మేల్
ముత్తెపు గద్దె యెక్కనిడి • పుత్రినిఁ దోడ్కొనివచ్చి మౌనిరాట్
సత్తము పాదపద్మములఁ • జక్కఁగ మ్రొక్కఁగఁజేయ నాతఁడున్. 114

ఉ॥ కన్నెను జూచి యచ్చెరువుఁ • గాంచి మునీంద్రుఁడు మన్మథాస్త్రసం
పన్నమనంబుతో నృపతి • వర్యునికిట్లనెఁ బార్థివేంద్ర ! యీ
సన్నుతగాత్రి దివ్యతను • జాతవలెఁ గనుపట్టుచున్న దీ
విన్నది యెవ్వతో చెపుమ • చెచ్చెర ముచ్చటదీర నాకిఁకన్. 115

వ. అనిన నజ్జననాథుం డిట్లనియె.

చ॥ మునివర! నాదుకూఁతురు స • ముజ్జ్వలరూపనిధాన దీనికి
ష్టనుపుగ భర్తఁగూర్పఁగ స్వ • యంవరమున్ బొసఁగించినాఁడ నా
తనుజకుఁ గల్గుభాగ్యమును • దద్‌జ్ఞులు మీర లెఱింగియుంద్రు నా
మన మలరన్ వచింపుఁడు న • మస్కృతులన్ బొనరింతు మీకొగిన్. 116

ఆ॥ అనుడు మౌనియనియె • నధిప! నీకూతురు, కలిమిచెలువవోలె వెలయు సిరుల
విభుఁడు మరునిఁగన్న • వెన్నుఁడే యనఁదగు, నట్టులమరు మీఱు హరుసమునను.

క॥ అనినొడివి నారదుండా, జనపతికడనుండి విష్ణు • సన్నిధికి వెసన్
జని యాయనఘున కా రా, తనయ స్వయంవరవిధంబుఁ • దగఁ జెప్పి వెసన్. 118

మ॥ హరి! నామానసమున్ హరించె నృపక • న్యారత్న మెట్లో ననున్
జరితార్థున్ బొనరించు మేల్ సొబగు సం • ధానింపు మా లోక సుం
దరియౌ నగ్గరితన్ బరిగ్రహము నొం • దంజాలనేనిన్ బొరిం
బొరిఁ బుష్పేషుశరార్చిఁ గాల్పఁబడుదున్ • బోనాడుదున్ బ్రాణముల్. 119

గీ॥ మేల్మిబంగారుబొమ్మ య • మ్మెలంత లక్ష్మి, తోడ నెనవచ్చు నీకైనఁ • దోయజాక్షి
అరమరయొనర్పకఱుతయం • దలరుదండ, నేయుఁగావున నీరూప • మిమ్మునాకు.

గీ॥ అనుచుఁ గడువేడుటయు హరి • యల్లన నగి
యనియె మోమోటమరయనే • యకట నీదు
మాట నేఁ ద్రోసివేతునే • మౌనితిలక!
చను మటులె యిచ్చితిని జక్కఁ • దనపురూపు. **121**

క॥ హరివచనమ్మును విని ముని, హరుసంబున నృపసుతాస్వ • యంవరశాలన్
బిరబిరగఁ జేరి యచ్చట, హిరణ్యపీఠిని వసించె • నెంతయుఁ బేర్మిన్. **122**

క॥ హరియొసఁగెన్ మునికి మనో, హరమగు తనమేలిరూపు • నఱ్ఱువఱుకుఁ బై
హరిశిరసున్ గూరిచె ని॰ యరయక ముని గూరుచుండె • నచట మురియుచున్.

ఉ॥ అచ్చటివారలందఱును • నమ్ముని యాకృతిఁజూచి నవ్వుచున్
బిచ్చబికారి యీతఁడిటఁ • బెచ్చగుపూనికిఁ గూరుచున్నవాఁ
డిచ్చెలిఁ బెండ్లియాడుతమి • నీచొరలన్ విడనాడి యీతనిన్
మెచ్చి వరించునే యకట • మీనవిలోచన యెట్టులేనియున్. **124**

క॥ క్రోఁతికిఁ గొబ్బరికాయయె, యీతరుణీమణికి నాథుఁ • డీతండైనన్
గోఁతి మొకము ముని యితఁడే, ట్లాతురపడుచుండెఁ గన్నె • నాసించి కడున్.

గీ॥ అనుచు నచ్చటివా రను • కొనుచునుండి
రా జగన్మోహిని యనంగ • నలరు రాచ
కొమిరె కూర్చుండియున్న భూ • రమణ వరుల
నొక్కకరిఁ జూచుచుం బాయు • చుండె నందు.

క॥ నారదమునినిన్ గని చె, న్నారెడు రూపంబు వాన • రాస్యముఁగని లోఁ
గూరిమిఁజెందక తొలఁగెను, సారెకు ముని యఱ్ఱుసాచి • చక్కఁగనుఁగొనన్.

-: విష్ణుమూర్తి శ్రీమతినిఁ బెండ్లాడి వైకుంఠమునకుఁ దోడ్కొని పోవుట :-

క॥ అత్తటిఁ గమలాక్షుండా, బిత్తరియెడ వేడ్కఁజెంది • పేరిమి నొకరా
జోత్తముఁడై యటఁజేరుడు, నత్తలిరుంబోఁడి నూచి • హారమువేసెన్. **128**

ఉ॥ అంత సరోజనేత్రుఁడు ప్రి • యంబున నక్కలికిం గ్రహించి బల్
సంతసమొప్పఁగాఁ దనదు • సద్మముఁ జేరె నరేంద్రులెల్లరున్
జింతిలి వేగవేగముగ • స్వీయపురంబుల త్రోవఁబట్టి ర
ట్లంతయుఁ జూచి నారదుఁడు • హా! యిదియేమి యటంచుఁ గించతో. **129**

ఉ॥ వారిని వీరినిం దఱిసి • బాలిక నెవ్వఁడు గొంచుఁబోయె బం
గారుసరంబు నాయఱుతఁ • గామిని వేయఁగఁబూనియుండె మీ
రారయుఁ డెందునున్నదొ • ర యంబున నంచు మునీంద్రుఁడాడ గౌ
రీరమణ ప్రియుల్ మఱిమ • ఱిన్ మునిఁగాంచుచు నిర్వు రచ్చొటన్. 130

చ॥ నగుచు నిటుల్ వచించి రల • నాతుక నెత్తుకపోయె విష్ణు వ
మ్మగువ నినున్ వరించునొకొ • మర్కటవక్త్రుఁడ! చాలుఁజాలు నీ
మొగమును గన్న రోఁతవొడ • మున్ గడుఁ జక్కఁదనాలబాలకున్
దగుదునటంచు నెట్టులు మ • నంబున నెంచితొ కొంచకింతయున్. 131

క॥ బంగరువిరిసరమును నా, రంగారు మరాళరాజ • రాజగమన సా
రంగవిలోచన హరియఱు, తం గైసేసెను గ్రహించెఁ • దన్వి నతండున్. 132

ఆ॥ ఇటుల వారు చెప్ప • నీరసతోముని, వారిఁజూచి గినిసి • మీరలిట్లు
నన్ను వెక్కిరించి • నారు గావున భువి, దనుజయోనిఁ బుట్టుఁ • డని శపించె. 133

క॥ వారలు జ్ఞానధనము చే, కూరిన వారౌట మదినిఁ • గుందకయె శివే
చ్ఛారీతి నడచునని య, న్నారదునిన్ దూఱరైరి • నడచి రెచటికో. 134

-: నారదుఁడు విష్ణుమూర్తిని శపించుట :-

ఉ॥ అంత మునీంద్రు డాత్మముఖ • మద్దమునన్ బరికించి విస్మయ
క్రాంత మనస్కుఁడై దనుజ • ఘస్మరుఁ డెట్టులొనర్చె నంచు లోఁ
జింతిలి భగ్గుభగ్గుమను • శీఘ్రురుషాగ్నిభరంబుతో నిశా
టాంతకుఁ జేరి నిల్చి కడు • నాతతరౌద్రమయోక్తి నిట్లనెఁ. 135

ఉ॥ మోసముటుల్ పొనర్చితి వ • మోఘువవస్కుఁడవంచు నెంచి నే
నాసనుజెంది యట్లు నిను • యాచనచేసినదానికిట్లు బల్
దోసమునాక చేసితివి • తుంటరి! కొంటెతనంబు చెయ్యు వి
శ్వాసవిఘాతుకా! యురక • సల్పిన నేరము రిత్తవోవునే. 136

ఉ॥ పూనికతోడఁ గట్టికుడు • పున్ నిను నీయఘ మెంచిచూడు నా
మానసమున్ గరంచిన కు • మారినిఁ జేకొని పల్వురందు నా
కీ నగుఁబాటుఁగూర్చితివి • హెచ్చుగ నీవిటు స్త్రీ కతంబునన్
బూనెదుగాక పెన్వగను • బూనెదుగా కపహాస మిద్దరన్. 137

క॥ మఱియుఁ వానరముఖమును, సరియని నాకిచ్చినట్టి • చందమునకు వా
నరులే శరణంబౌదురు, నరుఁడవు నీవగుచు వగఁ గ • నంగల వవనిన్. 138

గీ॥ ఇట్లు ముని శాపమిచ్చిన • నీశ్వరేచ్ఛ
యనుచుఁబురుషోత్తముండెద్ది • యనక కినుక
లేక యానందముననుండె • వీఁక మెఱయ
శంకరుని మాయ యంత న • జ్జటిలుఁబాయ.

మ॥ మునివర్యుండు ప్రబోధమొంది కినుకన్ • భోగీంద్రతల్పున్ సెపిం
చిన దోసంబున కెంతయేని మది ని • స్సీ! యంచు భీతాత్ముఁడై
వనజాతాక్షునిఁజేరి మ్రొక్కి వెడిలెన్ • బాపంబిటుల్ కట్టికొం
టిని సర్వామరవంద్యు శ్రీవిభుని నే • నిందించి కుందించితిన్. 140

ఉ॥ ఎట్లు మహాత్మ! నిన్ను శపి • యించిన దోసము నాకుఁ బాయు నీ
వెట్లు భరించి యొందఁగల • వీ చెడు తాపసి యేవమైన యీ
తిట్లు సహింపరాని విఁకఁ • దీంద్రపుటల్కను ముక్కముక్కయౌ
నట్లుగ నన్నుఁజెండఁదగు • నండజకేతన! చక్రధారచేన్. 141

క॥ అప్పగిది సేయవేనిన్, దెప్పరమగు నిరయమొంది • దిక్కుఁగనక బల్
ముప్పున ముఱిగెద నిఁక నా, తిప్పలు పాయునటులే వి • ధింపుము శిక్షన్. 142

చ॥ అని యనినంత శ్రీదయితుఁ • డల్లన నవ్వి మునీంద్రుతోడ ని
ట్లనె మునిరాజ! యేలయిటు • లాత్మమఱంగెద వంత యీశ్వరే
చ్ఛను నడుమన్ మఱొక్కరి వ • శంబగునే? పనిలేని యిట్టి వే
దనఁగొన కమ్మహేశ్వరు నె • దన్ దలపోయుము పాయు మజ్ఞతన్. 143

చ॥ సకలముఁ గాలచక్రమును • శంకరుఁడే తిరుగంగఁజేయు నా
యకుఁ డతఁ డన్ని యాత్మలకు • నక్షరమూర్తి, కృపానువర్తి, మా
మకదయితుండు నిచ్చలు ర • మాసతి యేనును దత్పదాబ్జముల్
దికమకలేక కొల్చెదము • దివ్యమునీ! గుఱుతింపు మింపుగన్. 144

ఉ॥ ఏనను గూడ శాంభవ మ • హాద్భుత మాయకులోఁగి యెప్పుడె
ప్లైనను బ్రహ్మదేవుఁడు మ • హేంద్రుఁడు మోహమునొందుచున్ వగన్
బూనుచునుందు మట్లగుటఁ • బూని మఱెవ్వరు దాఁటఁజాలువా
రానియతిన్ గరంబెఱిఁగి • యక్కట వెక్కసపాటు మానుమా. 145

-: విష్ణుమూర్తి నారదునకు హితోపదేశంబు చేయుట :-

ఉ॥ నీదగు హంకృతిన్ మలుప • నీలగళుం డటు గూర్చె నీకునన్
నీదు ముఖంబునన్ మరల • నేర్పుగ నాకును శాపసూక్తి నా
పాదనచేసె దాన గరు • వంబు భయంబును మాను చిత్త మా
హ్లాదమునొంద నిందుధరు • నన్వహమున్ భజనం బొనర్పుమా. 146

శా॥ దానన్ నీకఘముల్ దొలంగు సుచరి • త్రఖ్యాతి యేపొందు వి
జ్ఞానంబబ్బును డెందమందుఁగల నా • నాసంకటాంకూరముల్
లోనన్ మ్రగ్గు శుభైకమూర్తివయి యీ • లోకంబులన్ మింతు వీ
నీ నేర్పున్ గని చేతురింక జనముల్ • నిత్యంబు శర్వార్చనన్. 147

క॥ మనసున వాకున గాత్రం, బున శంకరుఁ గొల్చునతఁడె • బుధుఁడును పుణ్యుం
డును ధన్యుండును వైదికుఁ, డును జీవన్ముక్తుఁడగుఁ • గ డున్ బేర్మిమెయిన్.

క॥ శివనామం బనియెడు ఘన, దవహేతికి నఘవనములు • దగ్ధములగు నా
శివనామతరినిఁ గొని యీ, భవనీరధి దాఁటవలె ను • పాయమున మునీ! 149

క॥ భవదవమధ్యంబునఁ జి, క్కువడి నడచుచున్ గరంబు • కుందెడువారల్
శివనామ సుధారస వృ, ష్టివలనఁ దెలిపి గొని కాంత్రు • సేమంబు భువిన్. 150

క॥ పలుజన్మంబులఁ దపసున్, సలిపిననేగాని భక్తి • శంకరుని యెడన్
గలుగదు కలిగినయేని స, కలదేవుల సరిగ శివునిఁ • గనున ట్లమరున్. 151

గీ॥ లాఁతి వేల్పులసరిగ బా • లశశిధరుని, యెడఁ బ్రపత్తి యొనర్చిన • యేని మనసు
నందుఁ జాపల్యవైఖరి • నొందియమరు,నేని యా భక్తివితయగు • నెఱుఁగుమార్య!

క॥ వినుముని! యెందును సామ్యము, గననిదియై చపలగుణము • గననిదియై వా
సినిమెఱయు శంభుభక్తి భు, విని సర్వార్థంబు లొసఁగు • వేడ్కలు మించన్. 153

క॥ నుదుటను బూదియు నఱుతన్, రుదురాకలు నాల్కలో వి • రూపాక్షుని పే
రొదవినిచో నవ్వాఁ డఘు, విదళనము నొనర్పఁగలఁడు • విజ్ఞవతంసా! 154

క॥ బాపలసొమ్ముల దోఁచియు, బాఁపలఁ గొట్టియును వేఱు • పాపంబుల నా
టోపంబున సల్పియు నా, పాపంబులఁ బాయు శివుని • భక్తిఁ బడసినన్. 155

క॥ ఆపాదమస్తకము భ, స్మాపాదన మొందు మెప్పు • డఖిలాంగములం
దోపిక రుదురక్కలఁ గొను, శ్రీపంచాక్షరజపంబు • సేయుము మౌనీ! 156

క॥ శివకథలఁ జెప్పు మెప్పుడు, శివకథలను వినుచునుండు • శివభక్తులనున్
శివునిన్ గొలుచుచునుండుము, శివతీర్థంబులకుఁజనుము • సేమంబొనరున్.

ఉ॥ అందును వారణాసికిఁ బ్ర • యాణమొనర్పుము దేవమౌని! ము
న్నెందుగ శంకరుం డచట • బొంగుచు భూధరరాజకన్యతో
నందనరాజితో నమర • నాయకముఖ్యులతోడ వాసమున్
బొంది వసించు నయ్యది య • పూర్వము సృష్టికి శిష్టతల్లజా! 158

ఉ॥ అచ్చట నుండి యెల్లయభ • వాయతధామము లీక్షచేసి సొం
పెచ్చఁగ సత్యలోకమున • కేగి భవద్గురు సారసోద్భవున్

హెచ్చుగఁ బూజసేసి పర • మేశ్వరతత్త్వ మెఱుంగఁగోరు మా
సచ్చరితుండు శైవజన • సత్తముఁ డర్సమెసంగఁ జెప్పెడున్. 159

క॥ అనిపనిచిన నతఁడును గడు, మనమున సంతసముఁజెంది • మధువైరికి వం
దనములఁ బొనర్చి రయమున, ఘనపుణ్యవితానరాశిఁ • గాశిఁజేరెన్. 160

గీ॥ చేరి మిన్నేటియం దభి • షేకమొంది, విశ్వనాథునిఁ దద్దేవి • విష్ణుపతినిఁ
గొలిచిభైరవుఁబూజించి • జలజనయను,మాధవునిభజియించి సం • బరముమెఱయ.

శా॥ శ్రీశైలేశు భజించి భ్రామరిని సం • సేవించి శ్రీకాళహ
స్తీశుఁ దత్సతిఁ బూజచేసి నటునా • ధీశుఁ దదీయ ప్రియుఁ
బ్రాశస్త్యంబుగఁ గొల్చి పాండ్యవిభు దా • రాయుక్తు నర్చించి రా
మేశుఁ బర్వతవర్ధనిఁ బ్రియముమై • వీక్షించి సేవించియున్. 162

గీ॥ ఏకసహకారవిభుని నా • గేశుఁ ద్ర్యంబ, కేశు ఘుశ్మేశు నుజ్జయి • నీశుఁ బ్రణవ
నాథు శ్రీభీమశంకర • నాథు సోమ, నాథుఁ గేదారనాథుఁ ద • న్నలినదృశల. 163

-: నారదుఁడు బ్రహ్మయొద్దకేఁగి శితత్త్వంబుఁ జెప్పు మనుట :-

క॥ కొలిచి యజుఁ జేరఁజని జో, తల నలిపి స్వవృత్తమెల్లఁ • దాఁ దెలిపి వెసఁ
నెలఁ దలఁ దాల్చిన దొరయ, క్కలిమిఁ దెలియఁగోరి భూరి • కౌతుకమమరన్.

గీ॥ శివునితత్త్వం బెఱుఁగఁగోరి చేరినాఁడ, తండ్రి! నిన్నద్ది తెలుపు మా • తత్త్వవేది
వీవగుట నగుణుండైన యీశ్వరుండు, గుణత నెట్టులఁజెందెనో • కోవిదేంద్ర!

ఉ॥ సర్గముకన్న మున్ను స్మర • శాసనుఁడెట్టుల నుండు నింకఁ దా
సర్గపుమధ్య నెక్కరణిఁ • జక్కఁగఁ గ్రీడయొనర్చు దానియు
త్సర్గమునం దెటుల్ మరలఁ • దా వసియించుఁ గృపాళు! చెప్పుమా
భర్గుఁడు లోక శంకరుఁడు • పన్నుగ నెట్లు ప్రసన్నుఁడయ్యెడున్. 166

చ॥ అతఁడు ప్రసన్నుఁడై జనుల • కర్మిలి నెట్టి ఫలంబొసంగు నా
వితతదయాకరుండు కడు • వేగిరమందె ప్రసన్నుఁడౌనటుం
చతులితమౌ ననుగ్రహము • నారయునంచును భక్తకోటులన్
వెతవడనీయఁడం చెపుడు • వింధుము వింధుగఁ దెల్పు తత్కథన్. 167

గీ॥ నీవు వెన్నుఁడు రుద్రుఁడా • నిత్యమూర్తి
యంశములటంచు నందుఁబూ • ర్ణాంశుఁడిందు
మౌళి యని వినుచుందు మా • మహితమూర్తి
విస్ఫురితలీలలను విని • పింపుమనఘ!

వ. మఱియు నానీలలోహితుని యావిర్భావంబును, రుద్రాణి జన్మోదంతంబును, సాకల్యంబుగ నెఱింగింపుమని ప్రార్థించుచుండ నంత సంతుష్టుండై విరించనుం డిట్లనియె.

-: బ్రహ్మదేవుఁడు నారదునకు శివతత్త్వంబు తీరెఱింగించుట :-

ఉ॥ చాలఁగ సంతసం బొదవెఁ • జక్కఁగ లోకహితార్థివై యిటుల్
మేలుగ శైవతత్త్వము న • మేయ మెఱుంగఁగఁ గోరినాడ వా
బాలశశాంకశేఖరుని • భాస్వరవృత్తము విన్న నెట్టి పా
పాలసులేనిఁ దత్కలుష • మంటక గెంటి సుఖింతు రాత్మజా! 170

శా॥ ఐనన్ బుత్త్రక! శైవతత్త్వమును వి • శ్వాద్యుండు బద్మేక్షణుం
డేనున్ నిక్కమెఱుంగఁ జాలమిఁక యె • ట్లే నర్కునిన్ దీపమ
ట్లే నిప్పట్ల నెఱుంగఁ జెప్పెదను వి • న్మీ! నాదు వైదుష్యవి
జ్ఞాన శ్రీపరిమాణ మెంతవఱ కొ • జ్ఞంజేసి రంజించునో. 171

చ॥ విను మఖిల ప్రపంచలయ • వేళఁ జరాచరవస్తుజాలమె
ల్లను లయ మొందినప్పు డఖి • లమ్ము తమోమయమ్మై యనర్కమై
యనలనిశాకర గ్రహధ • రాంబువియత్పవమానశూన్యమై
యనహమునై యరాత్రమయి • యప్రతిమంబగు నప్రధానమై. 172

తే॥ పంచతన్మాత్రలవియు న • ప్పట్ల వెలయ, వట్టి సూదుల బెజ్జమా • నట్టిగట్టి
బెట్టిదపు గ్రుడ్డిచీకటి • పెరిమయమర, నుండె సద్వస్తువొక్కండు • నిండుమీఱ.

క॥ అది మాటగు పోలికయ, ట్లొదవిన నది సదసదాఖ్య • నొందును యోగుల్
సదమలచిత్తులు దీనినె, హృదయాకాశంబులోన • వీక్షింత్రెపుడున్. 174

ఉ॥ వాకులు డెంద మాయెడను • వైదుషిచాలక వెన్కఁ కేగుఁ బే
రేకనరాదు రూపునొక • రేకయు తోఁచదు బల్పుచిక్కుఁటల్
చీకుటలేవు పెద్దదియుఁ • జిన్నదియొూటయు లేదు పొడ్గునున్
గాకయుఁ బొట్టిగాక తగుఁ • గానక యేదొకవర్ణవైఖరిన్. 175

క॥ కలదని చెప్పిన యత్తొలి, పలుకు గడున్ జడియు యోగి • భావసుగమమై
యలరెడు నవికారము ని, శ్చలము నిరాధారమద్ది • సంయమివర్యా! 176

క॥ సత్యము జ్ఞాన మనంతము, వ్యత్యయరహితంబునర్మ జి • దాత్మకమగుచున్
నిత్యానందమునగుచుఁ బ, రిత్యక్తోపద్రవ • మలరె నొకమహమటన్. 177

గీ॥ అప్రమేయ మనారంభ • మద్వితీయ, మాకృతివిహీన మవికార • మగుచు నిర్వి
కల్పమును నిర్గుణం బాత్మ • కారణంబు,నగుచు నిర్మాయమై యల • రారునొకడు.

-: శివుఁడు సగుణుండై యేర్పడుట :-

గీ॥ విగ్రహములేక యారీతి వెలసి కొంత
కాలమైనంతఁ దనుదానె • కల్పనంబు
చేసికొని యొకమూర్తియై చెలువుమిగిలె
లీలమెయి మించునేరిమి • మేలుమీఱ.

వ. మఱియు నమ్మూర్తియు.

క॥ సర్వైశ్వర్యగుణంబుల, సర్వజ్ఞానమునఁ దనరి • సర్వగమగుచున్
సర్వమునుఁ బరికింపుచు, సర్వాద్యయు సర్వవంద్య • సర్వదయగుచుఁ. 180

గీ॥ సర్వమును బొనరించుచు • శాంతశుద్ధ
రూపమైశ్వర మిభ్భంగి • యేపుమిగుల
నంత నంతర్ధినొందెఁ జి • దాత్మమైన
యప్పరబ్రహ్మ మెల్లెడ • నమరునద్ది.

క॥ ప్రాచీనంబయి రూపం, బే చొప్పడనట్టి బ్రహ్మ • మిటుగొన రూప
ర్వాచీనులైన వారుఁ, బ్రాచీనులు శివునిగా స్మ • రణ చేసి రొగిన్. 182

వ. అంతఁ గొంతకాలంబునకు.

-: సగుణ శక్తి యేర్పడుట :-

గీ॥ ఏకకుండయి తనయిచ్ఛ • నెసఁగు నీశ్వ
రుండు దనమూర్తినుండి యొ • కొండు శక్తి
తనువు సృష్టించె నయ్యది • తనను బాయ
కుండునట్టిది నీడ య • ట్లొందికగను.

క॥ దానినె ప్రకృతినిగాఁగఁ బ్ర, ధానముగా మాయఁగాఁగ • దద్జ్ఞులనుదు ర
ద్దానినె బుద్ధికి మాతను, గా నెఱుఁగుము త్రిగుణకలిత • గా నెఱుఁగు మునీ!

క॥ ఆపెయె యంబిక వినుమా, యాపెయె సకలేశ్వరియును • నరుదొప్పఁగ న
య్యాపెయె త్రిదేవజననియు, నాపెయెయగు మూలకార • ణాఖ్య కుమారా!

వ. మఱియు నమ్మహేశ్వరి రూపవిశేషంబుల గురించి పేర్కొనుటకు శక్యంబు గాదు.

సీ॥ శంఖచక్రగదాసి • శరకార్ముకాభయ, వరదాష్టహస్తముల్ • వాసిమీఱ
ఇందుసహస్రభా • యిష్టవిద్యుతి వొల్చు, ముఖదీధితిచ్ఛటల్ • మురిప మెసఁగ
ఫుల్లారవిందవి • స్ఫూర్తి మీఱెడువాలు, కనుదోయికాంతి చా • క్యముగ నిగుడ
నవరత్నమయములౌ • నగల నొప్పిదమైన. తనువెంతొ మేల్మి సం • తసము నీన

గీ॥ తలఁపఁగ నశక్యమగు తేజ • మలరు చుండ
నఖిలమున కాదిహేతువై • హరువుమీఱ
నొకతెయై యుండి పెక్కురై • యొప్పుపెంపు
గలిగి యమ్మాయ పాదలు మేల్ • చెలువమమర. 187

గీ॥ పరమపూరుషుఁడైనయా • భర్గుఁడపుడు,
ఫాలచంద్రుఁడు ముక్కంటి • పంచముఖుఁడు
దశభుజుండును గర్పూర • ధవళుఁడై శి
రమున గంగను జేత శూ • లమును దాల్చె.

క॥ అట్టి శివుండును శివయును, బెట్టిదమగు ప్రాన్కి నొక్క • వీడమరిచి యం
దిట్టలమగు ప్రేముడికొాడి, గట్టి యొనర్చిరి చిరంబు • కాపుర మనఘా! 189

క॥ శివులకు నివాసమై తగి, శివనగరం బనఁగఁ బరగెఁ • జేమెయి లయం
బవుట నెఱుంగమిచే భువి, నవిముక్తంబనెడు నాహ్వ • యంబును గొనియెన్. 190

క॥ ఆనందమూర్తులైన భ, వానీభవులకు విహార • వనతలమై గా
ఢానందజనకమగు టది, యానందవనం బనంగ • నవని వెలసెన్. 191

క॥ అచ్చోట శివుఁడు శక్తియు, నచ్చపుఁదపసునను గాట • మగు యోగమునన్
హెచ్చగు విహారగరిమల, మెచ్చ వసింపుచు నొకప్డు • మేలుగమదిలోన్.

శా॥ లావున్ జేవయు నోర్పు నేర్పు బల ము • ల్లాసంబు నుత్సాహ మొ
ప్పౌ వైదుష్యము చెల్మికల్మిగల నీ • టౌ పుత్రుఁ బుట్టించి మా
యీ వైరాజ్యవిభూ బొనర్చిన భరం • బెల్లన్ దలన్దాల్చు, మా
కౌ విశ్రాంతియు యోగకేళి యనపా • యంబై ముదంబిచ్చుతన్. 193

గీ॥ అట్టులైనఁ దలఁపులను • నలలు సత్వ
మనెడు రతనంబులును రజ • మనెడు విద్రు
మలతయును దామసములౌ మొ • సలులు గలిగి
లాఁచు నుల్లంపుకడలి సం • కోచపఱచు. 194

ఉ॥ ఆతఁడె మాయనుగ్రహము • నంది సృజించుఁ జరాచరంబు ల
ల్లాతఁడె సర్వజంతుతతి • నర్మిలిఁ బ్రోచుచునుండు నెప్పుడె
ష్లాతఁడె యెల్లలోకముల • కంతము గూర్పఁగలండు నిక్క మ
ట్లీతఱి నట్టివాని నొక • యీాద్యునిఁ బుట్టగఁ జేయు టొప్పగున్. 195

క॥ అవ్వాని సాయమున మే, మివ్వనమున యోగభోగ • హృద్యక్రీడల్
నివ్వటిలంగ రహించెద, మివ్వరుసగ ననుచు ఘనత • రేచ్ఛావశతన్. 196

క॥ ఈలాగిరువురు దృఢముగ, నాలోచనసేయ నంత • నా పరమశివుం
డాలోక సుందరిని నపు, డాలోకించెను సుధామ • యాయతదృష్టిన్. 197

వ. అంత

-: విష్ణుమూర్తి జననము :-

క॥ వేడుకతో వారలు గని, రీ డెందునులేని యుంద • మింపగువానిఁ
మూడు జగంబుల నేలెడు, పోడిమిగలవానిఁ దమ్ముఁ • బోలినవానిన్. 198

సీ॥ ఇంద్రనీలముడాలు • నీసడింపఁగఁజాలు, నీలంపుమై నిగ • నిగలవాని
వేయిరేకులతమ్మి • విరుల గెల్వఁగఁ జాలు, విరివైన కనుదోయి • వెలయువాని
చెనఁటుల సమయింపఁ • జేవగల్గిన సాధ, నముులొప్పు నాల్గు • హస్తములవాని
అమృతంబుకన్నఁ దీ • యఁగనొప్పుమాధురిఁ, గురిపించు నెమ్మోము • కొమరువాని

గీ॥ పలురకములైన రతనాల • వెలసి ధగధ, గలు తనర్చు కిరీటంబు • గ్రాలువాని
కౌస్తుభంబను మణియెదఁ • గలుగువాని, పసిఁడిపుట్టంబుఁగట్టిన • బాలునొకని. 199

ఉ॥ కాంచినతోడ బాలకుఁడు • గ్రక్కునడాసి నమస్కరించి బల్
మించిన భక్తిసంపదను • మేకొని యోకరుణాలవాల! కాం
క్షించెద నీకృపాగరిమఁ • జేయఁగలట్టిది చెప్పుమన్నఁ బ్రే
మించి మహేశుఁ డిట్లనియె • మెచ్చుచు సారసుధామయోక్తులన్. 200

సీ॥ జగములనెల్ల నిం • డఁగఁజాలు తేజంబు, వెలయుట విష్ణునా • వెలసెదీవు
కమలంబులను బోలు • కనులు గల్గుటఁజేసి, కమలాక్షుఁడను పేరుఁ • గాంతువీవు
రాకాసిమూకలఁ • బోకార్చుటఁ జేసి, దైత్యారి యనుపేరఁ • దనరఁగలవు
బంగారుపుట్టముల్ • పసమీఱఁజుట్టుట, గాంచనాంబరుఁడను • ఖ్యాతిగందు

గీ॥ వంతమొందక చెందెద • వచ్యుతాఖ్యఁ, జక్కని కురుల్గలుగుటఁ గే • శవసమాఖ్య
యెల్లజీవుల మనసుల • నెల్ల రంజ, నము నొనర్చుట హరినామ • మమరునీకు. 201

క॥ పురుషులలోఁగడు నుత్తమ, పురుషుఁడవై యొప్పుకతనఁ బురుషోత్తముఁడం
చు రహింతువు సిరిఁజేకొని, ధర శ్రీధరుఁడనెడు పేరు దాల్తువు వత్సా! 202

వ. మఱియు నల్లనివాఁడ వౌటఁ గృష్ణుండవనియును నాలుగు భుజంబుల నొప్పుటఁ జతుర్బాహుఁడవనియును విశ్వంబునెల్ల భరించువాఁడ వౌటం జేసి విశ్వంభరుఁడ వనియునుఁ బరఁగుచు నిఁకను బలుపేరులను సార్థకంబులుగా నొనర్చి ధరించెదవు.

-: విష్ణుమూర్తి తపస్సుచేయుట :-

చ॥ ఇకను దపింపు మాపయిని • నెల్ల నొనర్తువుగాక యంచుఁ బా
యక తనయందునున్న నిగ • మావళి నిశ్వసితం బొనర్చి పు

త్రకునకొసంగి యంబికయుఁ • దాను దిరోహితులైరి విష్ణుఁడా
ర్యకు శివమూర్తికిన్ బ్రణతు • లల్లనఁజేసి తపించె ధీరుఁడై. 204

ఆ॥ పదియురెండువేల • వత్సరములు దపం, బరుదుగా నొనర్చి • యబ్జనయనుఁ
డఖిలసిద్ధికరుని • హరునిఁ గన్న లేక, పొగులు చుండ నొక్క • మ్రోతపొలిచె.

చ॥ ''మరలఁదపింపు మోపికను • మానకు చాల్లదు నీతపంబు వే
గిరపడఁబోకు శంకరుఁ డ • కిల్బిషుఁ డిష్టఫలప్రదాత ని
బ్బరమును జెంది చేకొను మ • వశ్యము సర్వవిధార్థసిద్ధులన్
హరి!'' యన నాలకించి యతఁ • డానుడి యంబరవాణిగా నెదన్. 205

చ॥ తలఁచి కడున్ బ్రపత్తిమెయిఁ • దద్దయుఁ బెద్దయుఁ గాలమట్లు ని
శ్చలమగు తాపసవ్రతము • సల్పుడు శంభుదయన్ సుఖాత్మమై
యలరు ప్రబోధముక్కఁ డుద • యంబయి తోఁచిన నచ్యుతుండు పె
ల్లలరి మహేశతత్త్వవిభ • వాయతసిద్ధికి నవ్రముందుచున్. 206

గీ॥ చిరతపంబునఁ గడు నల • సినతనువున
నుండి జలధారలెంతయు • దండిగాను
వెలువడుచు నుండ నాతఁడా • సలిలమందుఁ
బవ్వళించి నిదురఁజెందె • బహుయుగములు. 208

క॥ నీరమునఁ దడవుకాలము, చేరి వసించుటను జేసి • చెన్నొసలారన్
నారాయణుఁడను పేరున, నీరేజాక్షుండు కడిఁది • నీటొప్పభువిన్. 209

గీ॥ నలిననయనుఁడా బ్రహ్మమన్ • నారమందుఁ, బెద్దకాలంబు పవళించి • నిద్దురొందె
నంత శంకరు నిచ్చచే • నబ్జమొకఁడు, పొలిచె విష్ణుని పొక్కిటఁ • బొంకముగను. 210

వ. మఱియు నారాజీవంబు.

ఉ॥ అంతము లేని యోజనము • లొనిడి వట్టులెమీఱు నవ్వెడ
ల్పంతములేని నాళముల • హర్వుగనొంది దినేంద్రకోటిభా
స్వంతము కర్ణికారసుమ • భాసురమున్ సుభగంబునై కడున్
వింతగఁ దత్త్వయుక్తమయి • విశ్వజనీనముగాఁ దనర్చుడున్. 211

వ. అందు.

క॥ ఆలోవెలువడె నిరువది, నాలుగు తత్త్వములు ప్రణవ • నాయకునిచ్చన్
మేలగువాని క్రమముఁ బరి, శీలనగావింపు మిపుడు • చెప్పెద మౌనీ! 212

సీ॥ ప్రకృతినుంచి మహత్తు • పరిఢవిల్లెను దానఁ, ద్రిగుణాఢ్యయగునహం • కృతిజనించె
నాయహంకృతిచేత • నైదుతన్మాత్రలు, పరఁగె నవ్వానిచేఁ • బంచభూత
ములు వానిచేతను • బుట్టె నింద్రియములు, పది జ్ఞానకర్మసం • పాదకములు
సాత్త్వికాహంకార • జనితమై మనమది, పొలిచె వీనిని జెంది • పొంకముగను

గీ॥ విష్ణువంతనె యెంతయు • విస్మయంబుఁ జెంది వీక్షించుచుండె నా • నందమునను
పద్మమది దివ్యసౌరభ • ప్రకరములను నింపు చుండెను దశదిశా • నివహమందు.

-: బ్రహ్మదేవుని జననము :-

ఉ॥ అందు శివుండు దక్షిణని • జాంగమునుండి స్వకీయమాయచే
స్పందితుఁగా నొనర్చి నను • జక్కఁగ వెల్వడఁజేసె నంత నేన్
బొందుగ నాల్గుమోముల వి • భూతి దలిర్పఁగ శోణమూర్తినై
యెందును దల్లిదండ్రుల మ • తెవ్వరినిన్ గన కాత్మఁ గుందుచున్. 214

ఉ॥ ఎవ్వఁడ నేను? పద్మతల • మెందులకొందితి నేడనుండి యి
ష్లివ్వనజంబుఁ బోవిడిచి • యెచ్చటి కేగఁగఁ జెల్లునాకుఁ? ద
ల్లెవ్వతయో? గురుండెవఁడొ • యిష్టులు లేరొకొ? యంచు నెంచుచున్
నెవ్వగఁజెంది కుందితి ము • నీ! శివమాయ నెఱుంగ కెద్దియున్. 215

ఆ॥ అంతఁ గొంతకాల • మాలోచనయొనర్చి, తనకు వాసమైన • తమ్మిపూవుఁ
దేఱిచూచి యపుడు • దీనియాధారమే, నాకుఁ గర్తయనుచు • నమ్మకమున.

చ॥ బిరబిర పద్మమున్ విడిచి • బిట్టగుపూన్కిని నాళనాళమున్
వరుసగఁ జేరిపోవ నొక • వర్ష శతంబు గతించె నంతకున్
సరసిజమున్న చోటుఁగనఁ • జాలక వేసరి యంత వెన్కకున్
మరలి రయంబునన్ నళిన • మార్గముఁ జేకొని ప్రాకితిన్ బయిన్. 217

-: బ్రహ్మదేవుఁడు తపస్సొనరించుట :-

ఉ॥ ప్రాకుచునుంటిఁగాని శత • వత్సరకాలము పూర్వమున్న నా
లీకపుగద్దెఁ గన్గొనఁగ • లేక భ్రమించుచు డిల్లపోయితిన్
జోకగ నప్డు శంకరుని • చోదనతోఁ 'దప' యంచు నొక్కడొ
వాకు వినన్ బడెన్ బిదప • వాసిగ నట్లు తపించితిన్ గడున్. 218

గీ॥ తండ్రినిన్ గనుకూరిమిఁ • దవిలి యేను
బదియు రెండేండ్లు సేయ న • ప్పరమతపము
కన్పడియె నొక్క పురుషుండు • గడిఁది పేర్మి
పద్మనేత్రంబులొప్పెడు • బలియుఁ డపుడు. 219

ఉ॥ బంగరుపట్టుపుట్టముల • బాగుగఁ గట్టినవాఁడు చేతులన్
హంగుగ శంఖచక్రగద • లబ్జములొందినవాఁడు నీలమే

ఘాంగుఁడు కోటిమన్మథుల • నందమున న్నిరసించువాఁడు నా
కుంగల సందియంబులను • గుందును దీర్పఁగఁ జాలువాఁ డటన్. 220

వ. అంత

చ॥ కనుగొని యేను నీశ్వరుని • గాటపుమాయఁ గలంగి గర్వినై
వనరుహనేత్రునిర్ గని యె • వండవు సెప్పుమటంచు నొక్కదె
బ్బను నురమందుఁ గొట్టుటయు • బల్లిదుఁ డాతఁడు వేగ నంత ని
ద్రను విడి కూరుచుండి నను • దాఁ గని యిట్లనె సంతసంబునన్. 221

-: బ్రహ్మవిష్ణుల వివాదము :-

ఉ॥ మంచిగ వచ్చినాఁడవు కు • మార! శుభంబె ? భయంబువీడు ప్రే
మించి యొసంగువాఁడ నిఁక • మేలగు సర్వవిధార్థ సిద్ధులర్
గొంచక యడ్గుమన్న విని • గొప్పగు రాజసబుద్ధితోడఁ బ
ల్కించిన యల్కఁజెంది యద • లించి హసించి యిటు ల్వచించితిన్. 222

ఉ॥ ఓయికుమార! యంచు నను • నుల్కక పల్కుచునుంటి విట్లు నా
నాయనవోలె నీకుఁ దగు • నా యగునా పరు వబ్జసంభవుర్
డాయఁగరమ్ము చూచెద ది • టంబదియెంతొ సరోజనేత్ర! నే
నీయలవుర్ జలంబు నిట • నిల్పెద మల్పెద బాలిశోక్తులన్. 223

చ॥ అన వనజాతనేత్రుఁడు ప్రి • యంబున నిట్లనె నీవు నాదునం
దనుఁడవు నాదు నాభినళి • నంబున నిర్ గనినాఁడ నింకనుర్
వినయపు వృత్తముర్ గలుపి • వేదచయంబు నొసంగవచ్చితిర్
నను గుఱితింప కిట్లు వృజి • నంబులు పల్కుట నాయమౌనొకో. 224

క॥ అనవుడు వేదంబుల నా, కనుగ్రహము సేయనిట్టు • లరుదెంచితివా
నను నజు స్వయంభువును గ, ర్తను జగములకెల్ల ననుచుఁ • దామాడు శ్రుతుల్

క॥ నేనే ప్రకృతినియంతను, నేనే సర్వప్రపంచ • నిర్మాత నిఁకర్
నేనే విశ్వాత్ముండను, నేనే నిత్యుండ విన్ము • నీరజనేత్రా! 226

క॥ అనుడు విని యాతఁడును గిను, కనుగొని నామాయనిట్లు • గానక కాఱుల్
నను వదరెదవది యిపుడే, కనఁబడు వినుమైన మరలఁ • గడపటినుడువుల్. 227

మ॥ పరతత్త్వంబగువాఁడ విష్ణుఁడఁ బర • బ్రహ్మంబ సర్వేశుఁడన్
బరమజ్యోతిని విశ్వకారణుఁడ స • ర్వవ్యాపి చిద్రూపుఁడన్

బురుషుండఁ బరమాత్మ నవ్యయుఁడ వి • స్ఫూర్జత్ప్రధానంబు ధీ
నరుదొప్పఁ సృజియించినాఁడ త్రిగుణా • హంకార తన్మాత్రలన్. 228

ఆ॥ వానినుండి భూత • పంచకంబును నింద్రి, యములఁ బొడము జేసి • నాఁడ నిట్టి
న న్నెఱుంగకి ట్ల • నర్థవాక్యంబుల , నాడెదేల పలుమ • అబ్జగర్భ! 229

క॥ ఇపుడేని శరణమొందుము, విపరీతోక్తులను మాని • వేగ నిఁకను నే
నెపుడును రక్షించెద నిన్, గ్రహమెయి దుఃఖములనుండి • గీడ్వడనియటుల్. 230

గీ॥ అనినఁ గడునల్గి యే నప్డు • హరిని గవిసి, యుద్ధమొనరించితిని గడు • నుద్ధతమతి
జరిగెఁ బెక్కేండ్లవఱ కట్టు • సంగరంబు, హరికి నాకును బ్రళయనీ • రాకరమున.

-: లింగోత్పత్తి :-

గీ॥ అంతలో నొక శివలింగ • మనుపమంబు
ఆదిమధ్యాంతరహిత మ • వ్యక్తమూర్తి
పెరుఁగుటయుఁ దఱుఁగుటలేని • పేర్మినమరి
పోరుచున్నట్టి మా మధ్యఁ • బొలిచెఁబెలుచ. 232

వ. మఱియు నాలింగంబు

క॥ కాలానలశతనిభమై, జ్వాలామాలాసహస్ర • చటులంబై మా
యాలమును మమ్ముఁ దెగడెడు, లీలగఁ గన్పడుడు మదిఁ దె • లిసికొని మేమున్.

వ. ఈ లింగం బెచ్చటనుండి యెట్లిచ్చటఁ జేరెనోయని విచారించుచున్నంత నన్నుంగాంచి విష్ణుండిట్లనియె. 234

చ॥ ఇరువురమిట్లు సంగరము • నెంతయుఁ బూన్కి నొనర్చుచుండ ని
త్తఱిఁ బొడసూపె నింకనొక • దారుణవస్తువు నీవు దీనిదౌ
శిరమును గాంచిరమ్ము పరి • శీలనఁ జేసెద నేను బాదముల్
సరగున దీనినారయుట • చక్కనియోజ పయోజసంభవా! 235

ఉ॥ నావుడు వాయువేగము గ • నందగు దెల్లనివర్ణమున్ గడున్
జేవగలట్టి ఱెక్కలును • జెందిన యందపురాజహంసనై
నే వినువీధి కేగితి న • నిందితలింగశిరంబుఁ గాంచఁగా
శ్రీవిలసిల్లు నాహరియుఁ • జెచ్చెర లింగపదంబు లారయన్. 236

క॥ శతయోజనాయుతంబు ర, జత వర్ణము మేరుశైల • సమవిస్తృతమున్
సితతీక్ష్ణదశనమున్నై, యతిశయనద మొప్పఁ గ్రోడ • మై వేగమునన్. 237

ఆ॥ పుడమిఁ ద్రవ్వుకొనుచు • బోయె నధోభాగ, మునకు శేషకమఠ • ములను దా
పెద్దకాలమరిగి • తద్దయు నలసి పా, దములఁ గనక మరల • ధాత్రిఁజేరె.

వ. అట్లు నారాయణుండు శ్వేతవరాహరూపంబుఁజెందిన యనేహంబు మొదలు
చేసి యిక్కల్పంబు శ్వేతవరాహకల్పం బనంబడియె నంత.

క॥ నేనును జిరకాలము విను, పై నెగురుచుఁ బోయిపోయి • బడలియడలి య
ఢ్గేనియు నెగయఁగలేక ధ, రానిలయముఁ జేరితిని శి • రంబుఁ గనకయే.

గీ॥ అంత నిరువుర మన్యోన్య • మరసికొని య, శక్యమగుటయు శంభుతే • జంబు
నెఱిఁగి ధ్యానమొనర్చి మ • హేశుఁ దనదు, రూపమునుజూపఁ గోరితి • మోపి

-: శబ్ద బ్రహ్మోత్పత్తి :-

మ॥ ఒకనాదంబు వినంగనయ్యె నపు డో • మోమంచు నుచ్చైస్స్వనం
బు కడుఁ దీర్ఘము స్పష్టమై యట మొదల్ • పొల్పొప్పె నాద్యస్వరం
బిఁకనాపైన నుకార మాపయిని నో • ప్పింపౌ మకారంబునున్
బ్రకటంబౌ తుదినామ మోమనుచు వి • భ్రాజద్గతిన్ మీఱుచుఁ.

గీ॥ ఆద్యవర్ణం బకారమౌ • నర్కబింబ, నిభము దక్షిణమున నగ్ని • నిభముగా ను
కార ముత్తరమునను మ • కార మిందు, మండలప్రఖ్యమై మధ్య • నిండుకొని

క॥ శుద్ధస్ఫటికాకారం, బిద్ధము పరమాత్మ మమల • మీద్యప్రభమున్
సిద్ధానందము దృఢ మప, విద్ధ పరిచ్ఛేదముగుచు • వెలసె నటుపయిఁ

వ. వెఱఁగుపడి యద్దాని నారయుచుండ నంత రాజీవాక్షుండు శబ్దబ్రహ్మాత
నుండునుం బరబ్రహ్మంబును బరమేశ్వరుండునగు మహాదేవునిఁగా గుఱితించె
నంత నాశబ్దమునందు.

క॥ బీజము యోనియు బీజిగ, రాజిల్లెడు నా త్రివర్ణ • రాజములందున్
బీజము నలువ యకారము, భ్రాజిలునల యోని హరి యు • వర్ణము వినుఁడీ!

క॥ వెలసెడు బీజి మకారం, బిల రుద్రుఁడుగాఁగ వీర • లిటు క్రమము మెయిన్
విలసిలుదు రఖిలసర్గం, బలరఁగ మోహము ననుగ్ర • హంబు పలుపుచున్.

వ. ఈ ముప్పురకుపైనఁ బ్రధానపురుషేశ్వరుండగు మహేశ్వరుండు నాదా
త్మకమై యలరారు నతండే యీ త్రివిధంబులగు బీజిబీజ యోనులనుగ నాత
విభజించి వెలయించె. అట్టిమహేశ్వరుండే యీలింగంబు.

గీ॥ అమ్మహాలింగమున బీజ • మగు నకార
మాయుకారాత్మమగు యోని • యందుఁ జేర్పఁ
బడి పొదలి కాంచనాండమై • కరముచిరము
నీరమందుండె నెంతయు • నీటుమీఱి. 249

గీ॥ వేయియేఁడుల కద్దాని • విశ్వభర్త
నీటి నుండి వెలువఱచి • సూటి నొక్క
ఘాతమున రెండు సేయ నొ • కండు పైక
పాలమగుడు మఱొండయ్యె • వసుమతిగను. 250

క॥ అయండమున విరించనుఁ, డాయతభుజుఁ డుద్భవిల్లె • నతఁడె జగములన్
జేయును సర్గేశుండయి, యీాయదె యోమనెడినాద • మెఱుఁగుఁడు మదులన్.

గీ॥ అని యజుర్వేదము వచింప • నట్లె నిజమ టంచు ఋక్కులు సామంబు • లనియెనిట్లు
తెలిసి దేవేశుఁడగు మహా • దేవుగుఱిచి యేము ధ్యానము నొనరింప • నీశ్వరుండు.

-: అక్షరమూర్తి ప్రకటనము :-

గీ॥ అక్షరాత్మకమగు రూప • మపుడు చెంది
నగుచు మాయెట్టయెదురుగా • నగపడుడు ము
ద మ్మినుమడింప మేము ని • ద్దఱముగాంచి
నార మామూర్తి నెందుఁ గా • నఁగఁదరంబె. 253

సీ॥ అల అ కారము మూర్ధ • మాకారము లలాట, మక్షులు కుడియెడ్మ • లల ఇ, ఈ, లు
విలసిల్లు కుడియెడ్మ • వీనులై ఉద్వయి, ఋద్వయమే కపో • లద్వయంబు
వలపల దాపల • వనరు నాసాపుటం, బులు ఌద్వయంబయి • పొలుపుమీఱె
ఏకార మూర్ధ్వోష్ఠ • మైకార మధరోష్ఠ, మో, ఔలు రదరాజి • యొప్పెనటులె

గీ॥ ఆ యనుస్వారము • విసర్గ మల్లతాలు, యుగళి దక్షిణ వామబా • హులు క వర్గ
మునుజ వర్గంబటులెపాద • ములుటవర్గ, మును ద వర్గంబుగాఁగడు • మురుపుమీఱె.

గీ॥ ఉదరము ప వర్ణమై ప్రక్క • లొప్పె కుడియు
నెడములు ఫ వర్ణము బ వర్ణ • మింపుమీఱ
స్కంధ మలరొందెను భ వర్ణ • కలితమై మ
వర్ణ మయ్యెను హృదయంబు • వాసియమర. 255

క॥ య ర ల వ శ ష సా లేడును, వరుసదనర సప్తధాతు • వర్గంబయ్యెన్
వఱలె హకారము నాభిగ, నరుదగు ఘ్రాణము క్ష కార • మై యొప్పెఁగడున్.

గీ॥ ఇట్లు వర్ణాత్మకంబౌ మ • హేశతనువు
నేను హరియును గని వేడ్క • నివ్వటిల్లఁ
దిరుగ నంతకుఁబయిఁ జూచి • తిమి వరేణ్య
మంత్రమయమైన యీశ్వరు • మహితమూర్తి. 257

వ. అందు నోంకారసంభవంబును గలాపంచకసంయుతంబును శుద్ధస్ఫటికాకారంబును, అష్ట త్రింశదక్షరంబును, మేఘాకారంబును, సర్వధర్మార్థసాధకంబును, గాయత్రీ ప్రభవంబును, వశ్యకారకంబును, జతుర్వింశతివర్ణాఢ్యంబును, జతుష్కళమును, బంచశతమును, కలాష్టక సమన్వితంబును, నత్యంతాభిచారికంబును, ద్రింశచ్ఛ బాక్షరంబును, యజుర్వేదసమాయుక్తంబును, బంచవింశచ్ఛుభాక్షరంబును, కలాష్టక సమన్వితంబును, సుశ్వేతంబును, శాంతికంబును , త్రయోదశకలాయుక్తంబును, లోహితంబును, నుత్పత్తివృద్ధి సంహార కారణంబును, నేకాధికషష్టిపరిమితాక్షరంబును నవు మంత్రంబులం బరికించితిమి. అట్లు మృత్యుంజయ మంత్రంబును, పంచాక్షర మంత్రంబును, జింతామణీ మంత్రంబును, దక్షిణామూర్తి మంత్రంబును, తత్త్వమసియను మహావాక్య మంత్రమును, గ్వన్నట్టుడు భగవానుండగు నారాయణుం డేమను జపించితి మంత నీశానుండును, ద్రయీరూపుండును, బురుషుండును, బురాతనుండును, నఘోరహృదయుండును, సుందరుండును, లలితపాదుండును, విశ్వతోక్షి కరుండును, బ్రహ్మాధిపతియును, సర్గస్థితి ప్రళయకారణుండును, వరదుండు నీశ్వరుండునగు మహాదేవునిం గాంచి యిష్టవచనంబులతో సన్నుతుల బొనర్చితిమి.

–: శక్తివిశిష్టేశ్వర సాక్షాత్కారము :–

క॥ శివుఁడంత శక్తియుతుఁడై, త్రివిలోచనుఁడై విభూతి • దివ్యన్ముఖుఁడై
వివిధాభరణతనుండై, యవిరళకృప దరిసెనంబు • నపుడొసఁగె వడిన్. 259

గీ॥ అంత మేమెంతొ సంతసం • బపుడు చెంది, మరల నద్దేవదేవునిఁ • గరముభక్తి
నుతిఁబొనర్చితి మంతనె • యతులకరుణఁ, బ్రౌఢమైతగు నిగమన • ర్వస్వమిడియె.

గీ॥ దాన విజ్ఞానగరిమ నెం • తయును జెంది, నార మచ్యుతుఁడవుడా యు • దారమూర్తిఁ
గాంచి కేల్గవజోడించి • వంచి తనువు, మించువేడుకనిట్లు ల • ర్థించి యడిగె.

ఉ॥ నీ మదికెట్లు సంతసము • నెక్కొనఁజేయఁగఁ జాలువారమో
యేమిట నీవుమెచ్చెదొ • మ హేశ్వర! నీదగు నర్చ యెట్టిదో
మే మొనరింపఁగాఁదగిన • మేలిమి కృత్య మదేమొ యిత్తఱిన్
బ్రేముడిమీఱఁదెల్పి మముఁ • బ్రీతులఁజేసి యనుగ్రహింపవే. 262

చ॥ అనియడుగన్ మహేశ్వరుడు • హర్షముతోడ నిట్లువ్చించె భ
క్తినిఁగొని మీర లిప్పుగిదిఁ • దేఁకువతో నుతి సల్పినందు కే
నును బరితోషమొందితి న • నుత్తములారా! శివుండ నేను మీ
మనమున జంకుఁగొంకు నను • మానము మాని వినుండు నానుడిన్. 263

-: శివుఁడు బ్రహ్మవిష్ణువులకు లింగమును బూజించుఁడని చెప్పుట :-

క॥ లింగంబిది పూజింపుఁడు, లింగంబే నాదుమూర్తి • లీలమెయి నిటన్
రంగుసెడి జగములన్నియు, భంగంబును జెందుకతనఁ • బదమది యొదవెన్.

క॥ కూఱిమి నాలింగంబును, మీఱిన యనురాగ మొప్ప • మీరలు గొలువుం
డారసి మీయిష్టంబులఁ, దీరుతు సందియములేదు • దివ్యప్రజ్ఞుల్! 265

క॥ మీకెపు డిడుమలఁబెన్నగ, సేకూరిన మామకీన • శివలింగము న
స్తోకమతి నర్చసేయుఁడు, వీఁకఱి నశియించు సర్వ • విధములగు వెతల్. 266

క॥ పార్థివలింగము సల్పి సు, ఖార్థులగుచుఁ బూజసేయు • నభిమతముగ స
ర్వార్థముల నొసఁగువాఁడఁ గృ, తార్థులగుదు రెందు జనము • లరయుండట్టుల్.

చ॥ తివిరివినుండు మీరలు మ • దీయతనూజులు వామగాత్రమం
దవిరళతేజ! గంటి నిను • నబ్జజు దక్షిణమూర్తిఁ గాంచితిఁ
భువనములన్ రచించు విధి • పుష్కరలోచన! వానిఁబ్రోవు నే
ర్పునటు లేనునున్ బయిని • నారయుచుండెద మిమ్ము నిచ్చలున్. 268

క॥ అని లింగపూజన క్రమ, మును మా కెఱిఁగించినంత • మురిసితి మేమున్
వనజేక్షణుండు శంకరుఁ, గని మరలన్ గోరెనిట్లు • ఘనమగు వేడ్కన్. 269

ఉ॥ దేవ! వరంబు మాకిడ మ • దిన్ గృపఁబూనితివేని మేమునున్
బావనమైన నీకృపకు • బాత్రులమేని యనుగ్రహించి మా
కేవగనైనఁగాని చలి • యింపని నీపదభక్తి నిమ్మిఁకఁ
నీవును మాకుఁదోడుగ జ • నించి యొనర్పుము సాయ మన్నిటన్. 270

వ. అని యర్థించిన మహాదేవుండిట్లనియె.

ఉ॥ ఇచ్చితి నాదుభక్తిఁ గడు • హెచ్చుగ మీకు సురేశులార! పై
పెచ్చిఁక మీకు నూఁతగ భు • విఁ ననుఁ బుట్టు మటంచుఁ గోరినా
రిచ్చమెయిఁ జగంబులను • నేన రచింతును బెంతుఁ ద్రుంతు నే
నెచ్చట నెట్టి వైకృతుల • నెప్పుడుఁ జెందనివాఁడఁ జూడుఁడీ. 271

గీ॥ సచ్చిదానందరూపుఁడ • సత్యమూర్తి,నగు పరబ్రహ్మమేను మూ • డగువిధముల
బ్రహ్మ విష్ణు హరాఖ్యలఁ • బరఁగి సృష్టి, రక్షణాంతము లొనరింతు • అట్టులేక. 272

ఉ॥ ఒక్కటిగాఁగ నుండిన మ • హోజ్జ్వలతేజము మూఁడు మూర్తులై
చక్కఁ గనంబడున్ భిద య • సత్యము బంగరు వొక్కటయ్యునున్
బెక్కులు సొమ్ములై తనరి • భేదములేక యెసంగు మృత్తు దా
నొక్కటి పెక్కురూపముల • నొందియుఁ జెందదు వస్తుభేదమున్. 273

—: శివుఁడు బ్రహ్మముఖంబున రుద్రుఁడనై పుట్టెదనని చెప్పుట :—

క॥ మీయాప్సితంబు నిత్తత్రి, ద్రోయంగాఁజాల నిఁకను • దోయజగర్భా!
నీయలికంబునఁ బొడమెదఁ, జేయుము నామకరణంబుఁ • జెలగెడు వేడ్కన్. 274

క॥ రుద్రుఁడను పేరు చేకొని, భద్రాత్మకమూర్తినగుచుఁ • బరగుదు నాయీ
చిద్రూపమునకు నతని ల, సద్రూపంబునకు లే ద • జా! భేదమెటన్. 275

గీ॥ మీరలిరువు రటుల్ నాయ • మేయతేజ, మైనను మాయ కగ్గమై • యమరి యుందు
రతఁడు ప్రకృతికి లోఁగక • యలరు నాదు, పూర్ణమగు నవతారమై • పొలుచుకతన. 276

ఉ॥ కావున నాకు రుద్రునకుఁ • గల్పనసేయకుఁ డెందు భేదపున్
భావము లాతనిన్ గొలిచి • భద్రములొందుఁ డతండు నేన నే
నావృషకేతుఁడౌ ననల మప్పులఁ • జెందినఁ గూడఁ దాకనీ
దావిధి నేనును గుణస • మాశ్రయ మొందిన నొంద బంధమున్. 277

ఉ॥ నీవు రజోగుణంబున జ • నింపఁగఁజేయు విధాత! లోకముల్
పావని నాదుశక్తి నిను • భారతియై భజియించు నెప్డు రా
జీవదళాక్ష! సత్త్వగుణ • సేవధివై భువనంబులేలు నిన్
శ్రీవనితాస్వరూపమునఁ • జెందును మామకశక్తి యట్టులే. 278

గీ॥ ఇఁకను రుద్రుఁడు తామసం • బెనసి సర్వ, లోకముల నంతమొందించు • వీఁకమెఱసి
ఆతనిన్ జేరు నా శక్తి • యతులమూర్తి, కాళిక యనాఁగఁ బేర్మిఁ బ్ర • ఖ్యాతయగుచు. 279

క॥ అంతస్సత్త్వుఁడు రుద్రుం, డెంతయుఁ దమమెనయు వెలికి • నీవును నటులే
నంతస్తమస్కుఁడవగుచు, వింతగ సత్త్వగుణుఁడవయి • వెలసెదు వెలికిన్. 280

గీ॥ అజుఁడు బహిరంతరంగము • లందు రజమునే
ధరించునుగాని న • న్నిష్టఁగోరి
తొలిభవంబునఁ దపసొంది • కొలిచినట్టి
కతనఁ దత్ఫాలమునఁ బుట్టుఁ • గాంతు ననఘ! 281

ఉ॥ సాయమొనర్తు మీకిఁకను • సర్వవిధార్థములందు మీరునుర్
బాయక నన్నుఁగొల్చుఁడు శు • భంబగు నంబుజనేత్ర! నీకు నా
కేయెడ భేదభావమది • యెప్పుడు గల్గదు నేను నీవ నీ
వేయయి గానుపింతునిఁక • నేనును రుద్రుఁడనై జగంబునన్. 282

చ॥ నలువకు మించినట్టి యల • నాకవిరోధుల గీటడంపు ని
చ్చలు వివిధావతారములఁ • జక్కఁగ నొంది జగంబులేలు నీ
యలవికి మించినట్టి దను • జాగ్రణులర్ సమయంతు నేను నర్
దలఁపుము సంకటంబుల ని • తాంతము గాచెద రుద్రమూర్తినై. 283

క॥ నీకును నాకును భేదము, లేకున్నను నెవ్వఁడేర్ జ • లింపక మదిలో
లేకియయి భేదమెంచిన, చీఁకటి నరకంబు నూతఁ • జేద్పడెడు హరీ! 284

ఆ॥ నన్నుఁ బూజచేసి • నిన్ను నిందించిన, నిన్నుఁ బూజచేసి • నన్ను దూఱ
సందియంబులేక • శమునని శిక్షకుఁ, బాత్రమగుదు రంతు • పంతులేక. 285

క॥ మఱియుఁ ద్రిమూర్తులయెడ నే, మొఱకైనను జెడుతలంపుఁ • బూనినయెడ వాఁ
డరమరలేకయె చెడు న, చ్చెరు విందుల లేదెఱుంగు • శ్రీహరి! యెపుడున్. 286

-: బ్రహ్మ విష్ణ్వాదుల కాయుర్నిరూపణము :-

గీ॥ ఇఁకను మీకును నిర్జర • ప్రకరమునకుఁ
బంచజనులకు నాయుర్వ్య • వస్థ వినుఁడు
కృతయుగము త్రేత ద్వాపరాం • కితము గలియు
గంబు నానొప్పు నాల్గుయు • గంబు లిలను. 287

గీ॥ ఆ చతుర్యుగ సాహస్ర • మైన నజున
కగు నహం బట్లె రాతిరి • యగును ముప్ప
దిట్టి దినముల కొకనెల • యెసఁగు నివియుఁ
బదియు రెండైన నొకయేఁడు • పరిఢవిల్లు. 288

క॥ అట్టి శతవత్సరంబులు, బిట్టుగ నాయువగు విధికి • విధియేఁ డొకఁడౌ
నెట్టన నీకొక వాసర, మట్టిదినంబుల శతాబ్ద • మాయువు నీకౌ. 289

ఆ॥ జలజనయన! నీదు • సంవత్సరం బొకం, డగును రుద్రునకు న • హం బొకండు
అట్టి వాసరముల • హాయనశతమైన, రుద్రుఁ డపుడు నరుని • రూపుఁదాల్చు. 290

వ. మఱియు వినుండు త్రిమూర్తులకు నఖిలదేవ గంధర్వ దనుజ మనుజాది దేహాలకుఁ
బ్రతిదినం బుచ్ఛ్వాసనిశ్వాసంబు లిరువది యొక్క వేయి యాఱునూఱులు

ప్రవర్తించుచుండు నట్టి ప్రవర్తిల్లిన దినంబుల మానంబుతో నగు సంవత్సర శతంబులు వారి కాయుర్దాయమగు నింక నుచ్ఛ్వాసనిశ్వాసంబు లాఱైన నొక్క పలంబగు నట్టివి యఱువదియైన నొక్కఘటియగు నాఘటికాషష్టియైన నొతపవలును రాతిరియు నగును. సామాన్యజనుల కీయుచ్ఛ్వాసనిశ్వాసంబుల తెలంగెఱింగి లెక్కపెట్టుట గడుదుర్లభంబు. యోగులగువారల కయ్యది సులభం బింక మీరడిగినవెల్లఁ దెలిపి మీయభీష్టవరంబుల నిచ్చితి నీపిదపఁ జెచ్చెర బ్రహ్మలలాటంబున నీలలోహితరుద్రుండనై పొడసూపుదు మీ రనవరతంబు లింగపూజనం బొనరింపుచు నా విధించినయట్లు సర్గాదుల రచించుచుండుఁడని మహేశ్వరుం డంతర్ధానంబు నొందె నంత నవ్వార లతిభక్తితో లింగంబు నర్చించి రది మొదలు లింగపూజనంబు ప్రసిద్ధంబై సర్వజనసేవితంబై యొప్పెనని పద్మసంభవుఁడు నారదునకుఁ జెప్పెననుడు నంత సూతునకు మును లిట్లనిరి. **291**

గీ॥ లింగపూజా క్రమంబు న • లికనయనుఁడు, జలజనేత్రునకును విరిం • చునకు కలరి
చెప్పెనం చాడితి రది యే • చొప్పొ మేమె, ఱుంగఁజాలము చెప్పుమ • నంగ నతఁడు.

క॥ మురిసి యటులే వచించెద, వరమతు లింక వినుఁడు శివుఁడు • వైకుంఠునకున్
సరసిజభవునకు నుడివిన, తెఱఁగు నిజాత్మజుల కజుఁడు • దెలిపె ముదమునన్.

ఆ॥ ఆసనత్కుమారుఁ • డస్మద్గురున కుప, మన్యునకును జెప్పె • మాన్యమూర్తి
నాసతీర్థులకును • నాకును మాగురుం, డాదరమునఁ దెలిపె • వ్యాసమౌని. **294**

గీ॥ అతుల చారిత్రుఁ డుపమన్యుఁ డట్లు కృష్ణు, నకు వచించెను లింగార్చ • నాక్రమంబు
మీకు నటు లేను దెల్పెద మీర లెఱిఁగి, చేయుఁడు మహేశలింగార్చ • సిద్ధులొనరు.

క॥ నారదముని యడుగుడు న, న్నీరజ గర్భుండు చెప్పె • నేరిమి మీఱన్
గూరిమిఁ గుమార! శివపూ, జారీతి వచింపఁదరమె • శతసమలకునున్. **296**

వ. ఐనను సంక్షేపంబుగాఁ జెప్పెదను వినుము.

క॥ ధర బ్రహ్మక్షత్రియ వి, ట్చరణోద్భవు లాంద్రుమగలు • శర్వసమర్చన్
నిరతులయి చేయఁజెల్లును, దరమారసి వారివారి • ధర్మానుస్మృతిన్. **297**

శా॥ ఆయుష్మంతులు వంశకర్తలును నీ • ద్యుప్రజ్ఞులౌ పుత్రులన్
జాయన్ బుణ్యగుణోత్తమన్ రమణి వి • జ్ఞానాఢ్యయౌవిద్య నా
త్మాయత్తంబగుమేటి భాగ్యమును దీ • ర్ఘాయుస్సు నారోగ్యమున్
శ్రీయొప్పొందు మహేశపూజన మిదున్ • సిద్ధంబు పుత్రోత్తమా! **298**

ఆ॥ శివుని పూజనెపుడు • సేయని చెనఁటికి, నాల్గువిధములౌ న • నర్థములు ఘ
టిల్లు దెవులు లేమి • డియు రాజశిక్షయు, వడిసిపోని ఋణము • కొడుక! వినుమ.

-: శివపూజా విధానము :-

కII ప్రొద్దు పొడుచుటకు మున్నే, నిద్దురవిడి శివుని హరిని • నిజదేశికునిన్
హృద్దేశంబునఁ బేర్కొని, యద్దివిషత్తీర్థరాజి • నాత్మఁ దలఁచియున్. **299**

వ. అంత

గీII దక్షిణాశ కరిగి మలో • త్సర్జనం బొ
నరిచి యైదు తడవలు భూ • సురుఁడు మృత్తుఁ
బడసి పాయువుఁ గడుగఁగా • వలయు గుహ్య
మొక్కపరి శుద్ధి సేయఁగ • నొప్పు నిలను.

గీII క్షత్రియుఁడు నాల్గుమా ఱ్లారు • జాతుఁడును ద్రి
వారము జఘన్యజుఁడును ద్రి • వార మాడు
వారు శూద్రునివలె మట్టిఁ • బడసి పాయు
వును గడుగవలయును గుహ్య • మును నొకపరి.

కII ఎడమచెయి పదియుమాఱులు, కుడుచేతిని నేడుమార్లు • కుడియెడమల నే
ర్పడు కరచరణముల నటుల్, గడుగవలయు నొక్కమాఱు • కల్మష మవియున్.

వ. అటుపిమ్మట దంతధావనమునకై ద్వాదశాంగుళ ప్రమాణంబుగా దంతకాష్టంబుఁ గొని తద్ధావనంబు సేయవలయును. క్షత్రియ విట్ఛూద్రులు క్రమంబుగ నంత నొక్కొక్క యంగుళ పరిమాణంబు తగ్గించి దంతయష్టిన్గొని దంతధావనంబు సేయవలయు నిది ప్రతిపత్ షష్ఠీనవమీ పర్వంబులందను, రవివారంబులందును శ్రాద్ధదినములు మున్నగు నిషిద్ధదినములందును జేయగిట్టదు. అట్టి యనర్హదినంబులందు దంతధావనార్థంబు పదిరెండు తడవ లంజలులతో గండూషంబు సేయనగు- అనంతరంబు తీర్థాదులందు సమంత్రకంబుగ స్నానమాడ వలయు నటుపిమ్మట నాచమనముచేసి తడివస్త్రంబులు విడిచి ధౌతపటంబుల ధరించి యేకాంత సుస్థలంబునం గూర్చుండి సంధ్యావిధి ననుష్ఠించి మనంబు సుస్థిరంబొనర్చి పూజాగృహంబుఁజేరి స్వాసనంబులఁ గూర్చుండి న్యాసాదికంబులొనర్చి క్రమంబుగఁ బూజా విధి నారంభము సేయవలయును.

గీII అష్టదళపద్మము రచించి • యందు ముందు, భద్రకరివక్త్రుఁ గొలిచి దౌ • వారికులను
దిక్పతులఁ బూజజేసి యెం • తేనిఁ బీఠ, పూజనముచేసి యట లింగ • మూర్తి నునిచి.

సీII ఆచమనము చేసి • హస్తంబులన్ గడ్గి, కొనియుఁ బ్రాణాయామ • మును నొనర్చి
పంచవక్త్రుని దశ • బాహు శుద్ధస్ఫటి, కాకారు శంకరు • నాత్మఁగొలిచి
శంభుసారూప్యంబు • స్మరియించి యఘమును, దహియించి తనుశుద్ధిఁ • దనరఁజేసి
మూలమంత్రమ్మున • నోలిఁ గరన్యాస, మట్లె యంగన్యాస • మమరసల్పి

గీ॥ పాద్యమున కర్ఘ్యమునకును • బరగ నాచ
మనమునకుఁ బాత్ర నవకంబు • నొనర నిల్పి
వానిపై దర్భలను జేర్చి • వరుస వారి
తోడ నభ్యుక్షణముచేసి • తోయముంచి. 3

గీ॥ షట్పాది -- ప్రణవమును స్మరియించుచుఁ • బాద్యపాత్ర
యందు శీరంబుఁ జందనం • బమరఁ జేర్చి
జాతి కంకోల కర్పూర • జాతచూర్ణ
ములను వటమూలజతమాల • భూజజముల
రజము నర్ఘ్యాచమనపుఁ బా • త్రల ఘటించి
యన్నిటను జందన ద్రవ్య • మమరఁజేసి. 3

క॥ శ్రీనీలగళుని సన్నిధి, లో నందీశ్వరుని నిల్పి • లోలుపమతి సు
ధ్యానావాహనములచే, స్నానసుగంధాది పూజ • నముఁ జేయవలెన్. 3

వ. అనంతరంబందు శివునకుఁ బూర్వదిశయందు నణిమను, దక్షిణంబున లఘి
పశ్చిమంబున మహిమను, ఉత్తరంబందు గరిమను, నూర్ధ్వంబున బ్రాప్తిని, నాగ్నేయం
బ్రాకామ్యంబును, నిరురుతిదిశను నీశత్వంబును, వాయువ్యంబున వశిత్వంబ
నీశాన్యంబందు సర్వజ్ఞత్వంబును, కర్ణికయందు సోముని, సోమునికిఁ గ్రిందుగ సూ
సూర్యాధః ప్రదేశంబునఁ బావకునిఁ, బావకునికిఁ గ్రిందుగ ధర్మాదులను, సోమునికి
గుణత్రయంబును, జతుర్దిక్కులందు నవ్యక్తాదులను గ్రమంబునఁ గల్పన సేయవలయ
మఱియుఁ బరమేశ్వరునకు సద్యోజాత మంత్రంబున నావాహనంబ
వామదేవమంత్రంబున సింహాసనోపవేశనంబును దత్పురుషమంత్రంబున సాన్నిధ్యం
నఘోర మంత్రంబున నిరోధంబును, నీశానమంత్రంబునఁ బాద్యాచమనార్ఘ్య
నొసంగి పూజఁ గావించవలెను. ప్రత్యుపచారంబునందుఁ బ్రణవాదిగ నమోంత
నర్చించవలయును. పరమశివుని సుగంధ చందనోదకంబులఁ బంచామృతం
బుష్పోదకంబుల ఫలరసంబులఁ బ్రణవముచే నభిమంత్రించి యభిషేకవ
శ్వేతవస్త్రంబునం దడియొత్తి, భస్మలేపనం బొనర్చి వేగిరంబుగఁ జం
బర్పింపవలయును. అటుమీఁద సుందరంబులు నక్షతంబులగు శ్వేతతండులంబ
గుశాపామార్గ పాటలీ కర్పూరంబులను, జాది, సంపెంగ, తెల్లగన్నేరు, మల్లెపూవు
దుమ్మిపూవుల, జమ్మిపూవులఁ గలు వలఁ గ్రొత్త క్రొత్త రకంబులగు ప్రత్యగ్రస
సుగంధ పుష్పంబులను, గోమల బిల్వదళంబుల నర్చింపవలయును. మఱ
నభిషేకంబందు జలధార సమంత్రకంబుగనే యర్పించవలయును. ఆ మంత్రంబ
గూడ నుడివెదను వినుండు. రుద్రంబును, నీలరుద్రంబును జమకంబ
శ్రీసూక్తంబును, రాత్రిసూక్తంబును, హోతారంబు, అధర్వశిరస్సు, అధర్వ శి

శాంతియు, నరుణంబును, సామంబును, పుష్పసూక్తంబును, బురుషసూక్తంబును మృత్యుంజయమంత్రంబును, పంచాక్షరంబు మున్నగునవి వీనిc బఠింపుచు సహస్రజలధారలతోcగాని ఏకోత్తరశతధారలతోcగాని, యభిషేకము చేయవలయును. అనంతరము మరల విభూతి చందనాక్షత కుసుమ బిల్వంబుల లింగమున కర్పించవలయును. పిమ్మట ప్రణవోచ్చారణంబున ముఖవాసన లొసంగి ధూపదీపనైవేద్య తాంబూల నీరాజనంబుల సమర్పించి నానావిధధ్యానమంత్రపఠనంబుతో మంత్ర పుష్పంబిడి నమస్కరించి పునర్ఘ్యంబిచ్చి సుందరసుమంబులం బాదంబులందుజల్లి నిలిచి దోయిలి వట్టి యిట్టు శంకరునిc బ్రార్థించవలయును.

కII ఎఱిగియొ యెఱుంగకయో నిన్, పరమేశ్వర! కొలిచినాcడ • భాస్వరకృప నీ
వరసి సఫలం బొనర్పుము, కరుణాకర! భక్తలోక • కల్పపలాశీ! 310

గీII ఇట్లు విజ్ఞాపనయొనర్చి • యీశుమౌళి, విరుల నర్పణచేసి భూ • సురులచేత
స్వస్తిమంత్రంబులను లెస్సc • జదువcజేసి, మార్జనముచేసి శివుని న • మస్కరించి.

కII శివ! నీదు భక్తి నొసcగుము, శివ! నీదు ప్రపత్తి నిడు న • సిగ నేజనినేc
శివ! నీకైంకర్యంబును, శివ! నీ కారుణ్య మిమ్ము • చేమోడ్పులివే. 312

గీII ఇట్లు శంకరుc బ్రార్థించి • యెంతయేని, భక్తితో గళనాదంబుc బట్టి మ్రొక్కి
హరుని పరిచారగణముల • కెఱcగి యర్చ, ననుసమాప్తి యొనర్పcద • గును ముదమున

గీII ఇట్లు శివభక్తుcడై యెవc • డీశ్వరార్చ, సముc బొనర్చునో యవ్వాని • కమరు నఖిల
సిద్ధులును సకలాభీష్ట • సిద్ధులును న, తండు వక్తలలోన ను • త్తమతcదనరు. 314

కII రోగంబును వగపును హ్రా, ద్రోగంబును గలుషములను • విసమును బుణమున్
బోగొట్టు శివసమర్చన, బాగుగc గల్యాణమిచ్చి • పాలించు నిలc. 315

ఆII ఇట్లు చెప్పినాcడ • నీశ్వరార్చన విధ, మింక నేది వినcగ • నెంచినాcడ
వడుగుమన్న నాతc • డలరి యిట్లనె దేవ!, మఱియుc జెప్పు శివస • మర్చcగుఱిచి.

వ. అనిన వనజోద్భవుండిట్లనియె.

చII వినుము కుమార! యొక్కపుడు • వేడుకతో సురలన్ మునీంద్రులన్
గని యిటులంటి శాశ్వతసు • ఖంబును నెవ్వరు గోరువారలో
ఘనతర సిద్ధులన్ వలచు • కాముకు లెవ్వరో వారలెల్ల నc
వెనుకొని రండనాc • గదలి వేగిరమట్టులె వచ్చిరందఱున్. 317

ఉII అంతనె వార లేను గల • శాబ్ధినిc జేరcగcబోయి యందు దై
త్యాంతకు నాదిదేవు వన • జాక్షుని డాసి జొహారుచేయ న

ల్లంతనె యమ్మహాత్ముఁడు ర • యంబునఁ గన్గొని మీరలందఱుర్
వింతగఁ జేరినా రిటకు • వేగ వచింపుఁడు కారణంబనన్.

ఉ॥ ఏము వచించినారము ర • మేశ్వర! మా కెఱుఁగంగఁ జెప్పుమా
ప్రేముడి నెవ్వనిన్ గొలువఁ • బెంపఁటి దుఃఖములెల్ల డుల్లునా
నా మధువైరి యిట్లనియె • నక్కట యంబుజగర్భ! యేను నీ
వీమునులున్ సురల్ వినమె • యింతకుమున్ను వచింతు నైననున్.

–: బ్రహ్మకు విష్ణుమూర్తి శివలింగపూజ సర్వార్థకారియనుట

చ॥ కనుగొనలేదె నీ వఖిల • కారణకారణు నిద్ధమూర్తిఁ బా
వనకరుణాధురంధరుని • భర్గుని భక్తజనావనోద్యమున్
ఘనతరదుఃఖనాశకునిఁ • గంజభవా! శివలింగపూజనం
బున కురు వెందులే దదియె • పోకడుచున్ ద్రుటి సర్వశోకముల్.

వ. ఇఁకను

ఉ॥ దారను బుత్రులన్ ధనము • దార్ఢ్యము నాయువు రాజ్యలక్ష్మి వి
స్తారసుఖంబులన్ యశము • స్వర్గము మోక్షముఁ గోరువారలేఁ
గూరిమి లింగపూజనముఁ • గోరి యొనర్పఁగఁ జెల్లు నట్టులె
వ్వారలు సేయకున్న నిఁక • వానినిఁ గానఁగలేరు రూఢిగన్.

క॥ శివభక్తిఁ గొనినవారలు, శివలింగము నెప్డు పూజ • చేసెడు వారల్
శివునిన్ దలంచువారలు, భవదుఃఖంబులను దొలఁ • బాయుదురెందున్.

ఆ॥ విష్ణు విట్లు సెప్ప • విని వేల్పు లెల్లరు, పొంగి శంభులింగ • పూజనంబు
సేయఁగడఁగి వేగ • శ్రీనాథు నడిగిరి, లింగములను గడిఁది • లిప్ప మెఱం

క॥ హరి యంత విశ్వకర్మను, సరగునఁ బిలిపించి శిల్పి! • సత్వరముగ శాం
కరలింగములను నొనరిచి, సురలందఱ కొసఁగుమనిన • సులువుగ నతఁడు

–: హరిబ్రహ్మాదులు శివలింగములను ధరించి పూజించుట

వ. అర్థత నెఱింగి శివలింగంబుల నిర్మించి దివ్యవరులకిచ్చుడు నాదరంబున న
శివేచ్ఛతోఁ బరిగ్రహించి యుత్తమాంగంబులం దిట్లు ధరించి పూజించిరి.

గీ॥ శక్రుఁ దింద్రనీలమయంబు మ • హేశలింగ, మర్థి ధరియించి పూజించె • నబ్జనం
డట్టులె హిరణ్యలింగంబు • నర్థిఁదాల్చి, పూజఁగావించె నలరి స • రోజభ

సీ॥ పటికంబులింగంబుఁ • బద్మాలయ గ్రహించి, కొలిచె నిండారెడు • కుతక మొదవ
బ్రహ్మాణియును రత్న • భాస్వరలింగంబుఁ బడసి యర్చించె వి • స్ఫారభక్తి
పద్మరాగమయం బ • భవలింగమును గొని, పూజ గావించె న • ముచినిహంత
దండధరుండు ని • తాంతపీతమణీర, చిత లింగమొంది య • ర్చించె నిష్ఠ

తే॥ శ్యామలపులింగ మర్చించె • నంబువిభుడు, వజ్రలింగంబుఁ గొలిచెఁ బ్ర • భాకరుండు
కైరవామోదకరుఁడు ము • క్తామణిమయ, లింగమునుజెంది నైష్ఠిక • లీలఁ గొలిచె.

క॥ వసువులు విశ్వేదేవులు, కుసిమెయి రౌప్యమయమార • కూటమయములౌ
పసినెలదాలుపులింగము, ల సమర్చనచేసి రొంది • లలితాంగములన్. 328

క॥ పవడపులింగము భోగి, ప్రవరులు తామ్రకృతలింగ • రాజము నాది
త్యవరులు దస్రు లిఁకన్ బా, ర్థివలింగముఁ జెంది కొల్చి • రి మునిలలామా!

గీ॥ అర్చనాపద్ధతిని దివ్యు • లందఱికిని, దెలిపె విష్ణుం డమరు లేను • దేఁకువెసఁగ
జలజనయనుని సెలవొంది • సత్వరముగ, నాత్మధామములొందితి • మందఱమును.

వ. ఇఁక

క॥ పుట్టుకలందును మనుజుని, పుట్టుక శ్రేష్ఠమవు నందుఁ • బూతకులమునఁ
బుట్టుట యెక్కుడు పుట్టిన, యట్టిఁడు నిజజాతికర్మ • మారయఁగవలెన్. 331

క॥ జ్ఞానం బొదవెడుదనుక న, నూనంబుగ జాతికర్మ • మొనరింపవలెన్
జ్ఞానము మోక్షము నిడు నను, మానములేదించుకేని • మౌని ప్రవరా! 332

గీ॥ కర్మయజ్ఞ సహస్రంబు • కన్న దాప, సవ్రతం బది మేలగు • సరణి మించుఁ
దాపసవ్రతమునకన్న • ధ్యానయజ్ఞ, ముత్తమంబగు నది జ్ఞాన • మొదవఁజేయు.

వ. ఆ ధ్యానయజ్ఞం బొనర్చినవానికి శివుండు సన్నిహితుం డగును. వానికిఁ బ్రాయశ్చిత్త మక్కఱలేదు. మఱియు నట్టివారికి సుఖదుఃఖంబులు, ధర్మాధర్మంబులు గన్పట్టవు. ఇఁకను లింగము బాహ్యమనియు నాభ్యంతరమనియు రెండు విధము లొప్పు. బాహ్యము స్థూల మాభ్యంతరంబు సూక్ష్మంబు. కర్మ యజ్ఞంబొనర్చువారు బాహ్యలింగ పూజనప్రియులు. ఆధ్యాత్మికమగు లింగంబు ప్రత్యక్షంబుగానివారలకీ బాహ్యలింగంబె శరణ్యంబు. ఈ స్థూలలింగంబున వారలు సర్వోపచారంబుల నర్పింపఁజెల్లు. జ్ఞానులగువారమలంబు నవ్యయంబు నగు సూక్ష్మలింగంబు నర్చింతురు. అట్టివారికిఁ జిత్తంబందు సకలమనియు నిష్కళమనియెడు విచారంబు గలుగదు. ఎల్లజగం బీశ్వరమయంబై కన్పట్టు, విహితావిహితంబులందు విధినిషేధంబులు గూడ నవ్వారల బాధింపవు. 334

క॥ సలిలంబందలి పద్మము, సలిలంబునఁ జెదరిపోని • చందమునను సు
స్థలి నున్నయట్టి జ్ఞానియు, బలితంబగు కర్మబంధ • పటలిఁ జొరఁడిలన్. 335

వ. ఇఁక నిట్లు జ్ఞానసిద్ధివఱకు జాతికర్మంబుల నొనర్పందగు నటుమీఁద నొక్క శివపూజను మాత్ర మొనర్పందగును.

కII రవి యొక్కఁడైనఁ జెఱువుల, భువి బావులఁ బెక్కురట్లు • పొరలుచునటుల
శివుఁ డొకఁడె సదసదాత్మక, మవు సర్వజగంబెఱుంగు • నాత్మమున మునీ!

వ. ఇట్లు హృదయంబున సర్వంబు సాక్షాన్మహేశ్వరునిగ నెఱుంగుటకై ప్రతిమార
ప్రతిపాదింపఁ బడియె.

గీII చెలఁగి యుచ్చైఃపదంబును • జేరఁబోవు, నట్టివానికి యూతఁ యె • ట్లవస
నిర్గుణజ్ఞానసిద్ధికై • నియతవిగ్ర, హార్చనం బవలంబనం • బై తనర్చు.

వ. ఇందున నెల్లవారలకు జ్ఞానసిద్ధికై స్వజాతి కర్మాచరణం బావశ్యకం
కీశ్వరపూజనంబులేక పాతకంబు దొలంగదు. అద్ది దవులఁబాయకున్న
యమరదు. పాపంబు దొలంగిన సర్వంబు నిర్మలంబగు.

కII మలినపటము రంగద్దిన, వెలవెలఁ బోయెడునుగాక • వెలయునె చెలువై
మలినతఁగడిగిన పై రం, గలరెడు నమలమతి జ్ఞాన • మలరునటు సుతా!

గీII జ్ఞాన విజ్ఞానములనెల్ల • సంతరించుఁ, జలనమొందని భక్తి త • ద్విలసనము
కారయఁగ సద్గురుఁడు మూల • మట్టి గురున, కగును మూలంబు సత్సంగ •

గీII సాధుసాంగత్యమున నబ్బు • సద్గురుండు, నతనిచే మంత్ర మద్దాన • నమరు
దాన జ్ఞానంబు సిద్ధించు • జ్ఞానమదియుఁ, గూర్చు విజ్ఞాన మది భిదఁ • గూ

కII భేదము సురిఁగిన దుఃఖం, బేది యతండే మహేశుఁ • డెల్లవిధములం
దీదృశుఁ డపురూపంబగు, నే దేవత లేనివాని • నెన్నుదురు భువిన్.

గీII మృచ్ఛిలామయ దేవు ల • మేయ నీర, మయములౌ తీర్థములు జ్ఞాన • మం
వవ్వి తడవుగ శుద్ధిసే • యంగనోపు, దరిసెనమునునె సాధులం • తయు ఫ

వ. కావున నట్లు జ్ఞానసిద్ధికై దేవతార్చనం బావశ్యకంబు అందుఁగూడ శివలిం
బత్యంతావశ్యకంబు.

గీII అఖిలలోకైకమూలమౌ • హరునిఁ గొలువ, సర్వదేవులఁ గొలిచిన • సరణి
జలము మూలమునం జేర్ప • శాఖ లెల్ల, నలరు నవి వాడ మూలమే • మట్లు చె

వ. అనుడు నారదుండు మహాత్మా! నారాయణుఁడు సురలకందఱికెట్లు శివ
నెఱింగించెనో యద్ది వక్కాణింపుమన్న శతానందుం డిట్లనియె.

–: విష్ణుమూర్తి దేవతలకుఁ జెప్పిన శివలింగపూజావిధానము

కII అరుణోదయమునకును మును, ధరామరుఁడు నిదురలేచి • తద్దయు భక్తి
శిరసున నంజలిఁజేరిచి, పరమేశ్వరు నిత్తెఱఁగునఁ • బ్రార్థించవలెన్.

కII శివ! ధర్మంబే నెఱిఁగియుఁ, బ్రవృత్తి గొనకుంటి నందుఁ • బ్రజ్ఞను విడి నే
శివ! యట్లధర్మ మెఱిఁగియు, నివృత్తిఁ గన్నైతి నెట్లొ • నేరుపు హితవుగ్.

వ. అని యర్థించి గురుపాదుకల సంస్మరించి కార్యావసరంబులఁ దీర్చికొని యవకాశంబును బట్టి నదియందుఁ గాని గృహమందుఁ గాని నియతంబుగ స్నానం బొనర్పవలెను.

గీ॥ రవిదినంబున గ్రహణ సం • క్రాంతులందు, శ్రాద్ధదినమందును నుపవా • సదినమందు
సకల తీర్థంబులందు నా • శౌచమందు, స్నాన మది వేడినీళ్ళతో • సల్పఁ జనదు. 352

వ. మఱియుఁ దైలాభ్యంగనంబుఁగూడ నిట్లే వారంబులు సూచి యొనర్పఁదగును. ప్రతినిత్యంబు నభ్యంగనము సేయువారల కెపుడును దోసంబులేదు. అందు నావనూనెతోఁ దలంటుకొనువారల కొక్క గ్రహణంబునఁ దక్కఁ దక్కిన సమయంబులందు నిషేధంబులేదు. మజ్జనానంతరము దేవ ఋషి పితృతర్పణం బొనరించి ధౌతవస్త్రంబుఁ గట్టి శుచిప్రదేశంబున మృగచర్మంబునఁగాని దర్భాసనాదులందుఁ గాని గూర్చుండి భస్మత్రిపుండ్రంబుల ధరించి రుద్రాక్షధారణం బొనర్చి నిత్యకర్మంబులను జపతపోధ్యానంబులను సల్పి పూజాద్రవ్యంబులనెల్ల సాన్నిధ్యమునందుఁ జేర్చుకొని గురువందనంబుచేసి సంకల్ప పూర్వకంబుగఁ బరివారదేవతాయుక్తంబుగ శివునిఁ బూజించవలెను. 353

గీ॥ ముందుగా గణనాథునిఁ • బూజచేసి, కొమరుసామిని దౌవారి • కులను గొల్చి
కుంకుమ సుగంధచందన • కుసుమ ధూప, దీప నైవేద్యముల నుమన్ • దీర్చికొల్చి.

వ. అనంతరంబున నాచమనప్రాణాయామంబుల సల్పి యఖండదీపారాధనం బొనర్చి పద్మాసనంబునఁ గాని భద్రోత్తానపర్యంకాసనంబులందుఁ గాని సుఖంబుగఁ గూర్చుండి యనన్యమానసుండై బాణలింగంబును గాని సువర్ణరజతలింగంబును గాని పార్థిలింగంబును గాని మూలమంత్రోచ్చారణంబుతోఁ బంచముద్రలఁ జూపించి యావాహన స్థాపన సన్నిధాపన సన్నిరోధనావకుంఠనంబుల నొనర్చి. 355

సీ॥ కప్పురంబునకన్నఁ • గడు తెల్లనగువాని, నెలరేక తలపైన • నెగడువాని
జడల చొళ్ళెము నెంతొ • చక్కఁ దాల్చినవాని, వెలిబూది నుదురున • వెలయువాని
నేన్గుచర్మంబు బి • ట్టైలమిఁ గట్టినవానిఁ, బులితోలు బుజములఁ • బొలుచువాని
పెనుపాపపేరులఁ • బేర్మినొందినవాని, నందిటెక్కెమున మి • న్నందువాని.

గీ॥ వెండికొండను గాపురం • బుండువాని, గట్టురాచూలిఁ గట్టుకొ • న్నట్టివాని
నజగవంబను పెద్దవి • ల్లమరువాని, నెల్లజగముల కొడయఁడై • యేలువాని.

క॥ దాసజనంబును గడుస, ల్లాసంబున మ్మనుచు వాని • లలితకృపాశ్రీ
భాసురుని బరమశివునిన్, వాసి మెయిన్ బూజసేయ • వలయును మౌనీ! 357

వ. ఆసన పాద్యార్ఘ్యాచమనంబులొసంగి ససుగంధ చందనోదకధారల షడంగములతో శతరుద్రీయ చమకానువాకంబులతో నేకాదశవారము లభిషేకముచేసి శుద్ధవస్త్రంబు లతోఁ దడియొత్తవలయును. అటుపిమ్మట నాచమనం బొసంగి వస్త్రంబుల నర్పింప వలయు నామీఁద తిలలు, యవలు, గోధుమలు, పెసలు, మినుములు శివునికి మంత్రంబులతో నర్పించి, యటుపైఁ బద్మంబులు, శంఖపుష్పంబులు, ధుత్తూరంబులు, దుమ్మి

పూవులు, మందారకుసుమంబులు, బిల్వదళంబులు, దులసి పత్రంబు లర్పింప వలయును. అన్నిటియందు బిల్వదళంబు లుత్తమోత్తమంబులు. వీని యర్పణంబున సర్వసిద్ధులు సేకూరు ననంతరము సుగంధచూర్ణముల నత్తరువుల నర్పించి గుగ్గుల్వగరు ధూపంబులు దీపంబులు నొసంగి యిట్లర్థించుచుఁబునర్ఘ్యం బీవలయును.

కII ఇమ్ము మహేశ్వర! రూపము, నిమ్ము గరీయమగుభోగ • మిందుకిరీటా!
ఇమ్ము శివ! కీరితిని నా, కిమ్ము హరా! ముక్తి నర్ఘ్య • మిదిగొను గొలుతున్.

వ. తరువాత ననేకవిధంబులగు మధురభక్ష్యంబులతో దివ్యాన్నంబు నైవేద్యంబుచేసి యాచమనంబు సేయించి సుగంధ తాంబూలంబుల నర్పించి పంచవర్తిజ్వాలలతోఁ బాదంబులందు నాలుగుమాఱులు పొక్కిట రెండుమాఱు లొక్కతడవ మొగంబందు నేడుమాఱులు సర్వాంగములందు మొత్తము పదునాలుగుమాఱులు దీపకళికలతో నారతులొసంగి యటుపైఁ గర్పూరహారతి నిచ్చి గురూక్త మూల మంత్రంబు జపించి వేదస్తవంబులతో మంత్రపుష్పంబు సమర్పించి ప్రదక్షిణ నమస్కారంబు లొనర్చి మఱియు నిట్లు విజ్ఞప్తి యొనర్పవలెను. **360**

కII భువిఁ బదము జాఱినంతనె, భువియే యవలంబనమయి • పొసఁగెడు నటులే
భవ! నీయెడ నేఁ దప్పిన, శివ! నీవే దిక్కుగాదె • శిశిరకరధరా! **361**

కII పరివారయుతముగా నీ, యిరవున కేగుము మహేశ! • యిత్తఱిఁ గృపతో
మరల సమర్చనవేళకుఁ, దఱియుము దాసజనదుఃఖ • దళనప్రవణా! **362**

వ. ఇట్లర్థించి తిరిగియుఁ బుష్పాంజలి నర్పించి స్వహృదయంబునందు శివలింగంబును విసర్జించి తత్తీర్థంబు మూర్థంబునందుఁ జల్లుకొని గ్రహించునది. ఇట్లు భోగమోక్ష ప్రదంబు శివసమర్చనప్రకారం బుపదేశించితి నిఁకేమి వినవలఁతు వెఱింగింపుమనుడు మహాత్మా ! పుష్పపత్రార్చనంబునందు శివుం డేయే పుష్ప పత్రంబుల నేయే ఫలంబు లొసంగునో యెఱింగింపుమనిన ననుకంపతో నిలింప జ్యేష్ఠుం డిట్లనియె. **363**

–: ప్రత్యేక పుష్పపత్రార్చనాఫలనిరూపణము :–

గీII పద్మములు బిల్వదళ శత • పత్ర శంఖ, సుమము లొకలక్షచేతఁ బ • శుపతిలింగ
మర్చనము సేయఁ బాపంబు • లస్తమించు, భాగ్యములు పట్టు సందియం • పడఁగ జనదు.

కII ఇరువది పద్మములైనన్, బరఁగును బ్రస్థంబు వేయి • బైల్వదళములే
నరప్రస్థము శతపత్రము, లర ప్రస్థము వేయియైన • నరయు మునీంద్రా! **365**

వ. పదియాఱుపలంబు లొక్క ప్రస్థంబగుఁ బదిటంకంబు లొక్కపలమగు నీ పరిమాణం బెఱింగి యర్చింపవలయును. రాజ్యకామియగు నాఁతఁడీ పద్మాది చతుష్టయంబున నొక్కటనేని పదికోట్ల లెక్కతోఁ బార్థివలింగపూజ విధి విహితంబుగ నొనర్చిన శివానుగ్రహంబున నవ్యాహతంబుగ రాజ్యంబుఁ బడయు మఱియుఁ బ్రాధాన్యకామి తదర్ధంబుచేతను గారాగృహబద్ధుండు లక్షయగువానిచే రోగగ్రస్తుండు తదర్ధంబునను

గన్యాకాముకుఁడు తదీయార్థంబునను విద్యాకాముం డద్దానిలో నర్థంబునను బూజించిన నిష్టంబులఁ బడయుదురు. **366**

సీ॥ కుశలఁ బూజించినఁ • గూర్చు దీర్ఘాయుస్సు, నున్మత్త సుమపూజ • యొసఁగు సుతుల
కర మొందు యశము న • గస్త్యసుమార్చన, నర్క పుష్పార్చ శౌ • ర్యంబొసంగు
ఇందీవరార్చనం • బిచ్చువిక్రమమును, వైరులఁ గెడపు జ • పాసుమార్చ
గన్నేరువిరిపూజ • గడఁగి రిపులఁబాపు, బంధూకపూజ రాఁ • బట్టు నగల

గీ॥ జాతిపుష్పార్చ వాహన • సంపదనిడు, మల్లియలపూజ యొసఁగు రా • మ యగుసతిని
మొల్ల పూవుల యర్చన • భోగమిచ్చు, నవిసెపూపూజ శంభుస • ఖ్యంబు గూర్చు.

వ. మఱియును.

గీ॥ రాజికాకుసుమార్చ య • రాతిహరము, కడఁగి వావిలివిరిపూజ • కలుషహరము
కొండగోగువిరులపూజ • కోకలొసఁగు, దిరిసెనపుఁబూలపూజ సం • బరము సేయు.

గీ॥ నువ్వుపువ్వుల యర్చన • జవ్వనమిడు, తుమ్మిపువ్వుల పూజ మో • క్షమ్ము నిచ్చు
నందివర్ధనసుమపూజ • యందమొసఁగు, నలకురంటకకుసుమార్చ • గలిమిఁగూర్చు.

క॥ సంపెఁగ మొగలివిరులఁ బ్రే, మింపఁడు బాలేందుమౌళి • మిగులు విరులలో
నింపగు సొంపగునవి య, ర్పింపఁగఁ జెందెద రమేయ • విపులఫలంబుల్. **370**

వ. మఱియుఁ బుష్పార్చనయం దర్చితపూర్వంబులును నాఘ్రాతపూర్వంబులును శీర్ణవృంతంబులును నాధారవిరహితంబులును నుడిపోయినట్టివియునగు కుసుమంబు లర్చింపఁగూడదు.

గీ॥ లక్షబిల్వార్చనంబు మ • హోక్షరథున, కెవఁడు సేయునొ యవ్వాని • కీప్సితంబు
లన్నిగూరిచి ముక్తి నం • త్యమున నిచ్చు, జమ్మిదళముల పూజ మో • క్షమ్ము సేయు.

-: ధాన్యపూజాఫల నిరూపణము :-

వ. ఇట్లు పుష్పపత్రార్చనాఫలంబును వేఱువేఱుగ నీ కెఱింగించితి నిఁక ధాన్యార్చనంబు తీ రెఱింగించెదను వినుము. తండులారోపణచేత లక్ష్మీవృద్ధియగును. తండులంబులు తొమ్మిది ప్రస్థంబులపై రెండు పలంబులైన నొకలక్ష ప్రమాణంబగు. శివలింగంబును బూజించి సుందరవస్త్రంబొండు లింగంబుపై నునిచి పూర్వోక్తప్రమాణంబుగ లక్షాక్షతతండులంబు లర్పించి యవ్వానిపై యొక్క శ్రీఫలంబుంచి సుగంధపుష్పధూపదీప నైవేద్యంబులొసంగి పన్నిద్దఱు బ్రాహ్మణులకు భోజనంబిడి యవ్వారలకు దక్షిణలిచ్చి యాజ్ఞికునకు శక్తిలోపంబుసేయక దక్షిణలీవలయు నిట్లైన లక్షతండులార్చన యగును. లక్షతిలార్చన చేత మహాపాపనాశనంబగును. తిలలు పదకొండు పలంబులైన నొక లక్షయగు నవ్వాని తొలుతటివలెఁ బూజించి యట్లే బ్రాహ్మణులకు భోజన దక్షిణ లర్పింపవలయును. అటులొనర్చిన సమస్తాఘంబులు సమసిపోఁగలవు. లక్ష.యవపూజ స్వర్గసౌఖ్యంబునిచ్చు నెన్మిది ప్రస్థంబుల పదిపలంబులు యవలైన నొక లక్షయగు నవ్వానితోఁ బూర్వోక్తవిధిఁ బూజించి బ్రాహ్మణులకు

పూవులు, మందారకుసుమంబులు, బిల్వదళంబులు, దులసి పత్రంబు లర్పింప వలయును. అన్నిటియందు బిల్వదళంబు లుత్తమోత్తమంబులు. వీని యర్పణంబున సర్వసిద్ధులు సేకూరు ననంతరము సుగంధచూర్ణముల నత్తరువుల నర్పించి గుగ్గుల్వగరు ధూపంబులు దీపంబులు నొసంగి యిట్లర్థించుచుఁబునరర్ఘ్యం బీవలయును.

కII ఇమ్ము మహేశ్వర! రూపము, నిమ్ము గరీయమగుభోగ • మిందుకిరీటా!
ఇమ్ము శివ! కీరితిని నా, కిమ్ము హరా! ముక్తి నర్ఘ్య • మిదిగొను గొలుతున్.

వ. తరువాత ననేకవిధంబులగు మధురభక్ష్యంబులతో దివ్యాన్నంబు నైవేద్యంబుచేసి యాచమనంబు సేయించి సుగంధ తాంబూలంబుల నర్పించి పంచవర్తిజ్వాలలతోఁ బాదంబులందు నాలుగుమాఱులు పొక్కిట రెండుమాఱు లొక్కతడవ మొగంబందు నేడుమాఱులు సర్వాంగములందు మొత్తము పదునాలుగుమాఱులు దీపకళికలతో నారతులొసంగి యటుపైఁ గర్పూరహారతి నిచ్చి గురూక్త మూల మంత్రంబు జపించి వేదస్తవంబులతో మంత్రపుష్పంబు సమర్పించి ప్రదక్షిణ నమస్కారంబు లొనర్చి మఱియు నిట్లు విజ్ఞప్తి యొనర్పవలెను. 360

కII భువిఁ బదము జాఱినంతనె, భువియే యవలంబనమయి • పొసఁగెడు నటులే
భవ! నీయెడ నేఁ దప్పిన, శివ! నీవే దిక్కుగాదె • శిశిరకరధరా! 361

కII పరివారయుతముగా నీ, యిరవున కేగుము మహేశ! • యిత్తఱిఁ గృపతో
మరల సమర్చనవేళకుఁ, దఱియుము దాసజనదుఃఖ • దళనప్రవణా! 362

వ. ఇట్లర్థించి తిరిగియుఁ బుష్పాంజలి నర్పించి స్వహృదయంబునందు శివలింగంబును విసర్జించి తత్తీర్థంబు మూర్ధంబునందుఁ జల్లుకొని గ్రహించునది. ఇట్లు భోగమోక్ష ప్రదంబు శివసమర్చనప్రకారం బుపదేశించితి నిఁకేమి వినవలఁతు వెఱింగింపుమనుడు మహాత్మా ! పుష్పపత్రార్చనంబునందు శివుం డేయే పుష్ప పత్రంబుల నేయే ఫలంబు లొసంగునో యెఱింగింపుమనిన ననుకంపతో నిలింప జ్యేష్ఠుం డిట్లనియె. 363

–: ప్రత్యేక పుష్పపత్రార్చనాఫలనిరూపణము :–

గీII పద్మములు బిల్వదళ శత • పత్ర శంఖ, సుమము లొకలక్షచేతఁ బ • శుపతిలింగ
మర్చనము సేయఁ బాపంబు • లస్తమించు, భాగ్యములు పట్టు సందియం • పడఁగ జనదు.

కII ఇరువది పద్మములైనన్, బరఁగును బ్రస్థంబు వేయి • బైల్వదళములే
నరప్రస్థము శతపత్రము, లర ప్రస్థము వేయియైన • నరయు మునీంద్రా! 365

వ. పదియాఱుపలంబు లొక్క ప్రస్థంబగుఁ బదిటంకంబు లొక్కపలమగు నీ పరిమాణం బెఱింగి యర్చింపవలయును. రాజ్యకామియగు నాఁతఁడీ పద్మాది చతుష్టయంబున నొక్కటనేని పదికోట్ల లెక్కతోఁ బార్థివలింగపూజ విధి విహితంబుగ నొనర్చిన శివానుగ్రహంబున నవ్యాహతంబుగ రాజ్యంబుఁ బడయు మఱియుఁ బ్రాధాన్యకామి తదర్ధంబుచేతను గారాగృహబద్ధుండు లక్షయగువానిచే రోగగ్రస్తుండు తదర్ధంబునను

గన్యాకాముకుఁడు తదీయార్థంబునను విద్యాకాముం డద్దానిలో నర్థంబునను బూజించిన నిష్టంబులఁ బడయుదురు. 366

సీ॥ కుశలఁ బూజించినఁ • గూర్చు దీర్ఘాయుస్సు, నున్మత్త సుమపూజ • యొసఁగు సుతుల
కర మొందు యశము న • గస్త్యసుమార్చన, నర్కపుష్పార్చ శౌ • ర్యంబొసంగు
ఇందీవరార్చనం • బిచ్చువిక్రమమును, వైరులఁ గెడపు జ • పాసుమార్చ
గన్నేరువిరిపూజ • గడఁగి రిపులఁబాపు, బంధూకపూజ రాఁ • బట్టు నగల

గీ॥ జాతిపుష్పార్చ వాహన • సంపదనిడు, మల్లియలపూజ యొసఁగు రా • మ యగుసతిని
మొల్ల పూవుల యర్చన • భోగమిచ్చు, నవిసెపూపూజ శంభుస • ఖ్యంబు గూర్చు.

వ. మఱియును.

గీ॥ రాజికాకుసుమార్చ య • రాతిహరము, కడఁగి వావిలివిరిపూజ • కలుషహరము
కొండగోగువిరులపూజ • కోకలొసఁగు, దిరిసెనపుఁబూలపూజ సం • బరము సేయు.

గీ॥ నువ్వుపువ్వుల యర్చన • జవ్వనమిడు, తుమ్మిపువ్వుల పూజ మో • క్షమ్ము నిచ్చు
నందివర్ధనసుమపూజ • యందమొసఁగు, నలకురంటకకుసుమార్చ • గలిమిఁగూర్చు.

క॥ సంపెఁగ మొగలివిరులఁ బ్రే, మింపఁడు బాలేందుమౌళి • మిగులు విరులలో
నింపగు సొంపగునవి య, ర్పింపఁగఁ జెందెద రమేయ • విపులఫలంబుల్. 370

వ. మఱియుఁ బుష్పార్చనయం దర్చితపూర్వంబులును నాఘ్రాతపూర్వంబులును శీర్ణవృంతంబులును నాధారవిరహితంబులును నుడిపోయినట్టివియునగు కుసుమంబు లర్చింపఁగూడదు.

గీ॥ లక్షబిల్వార్చనంబు మ • హోక్షరథున, కెవఁడు సేయునొ యవ్వాని • కీప్సితంబు
లన్నిగూరిచి ముక్తి నం • త్యమున నిచ్చు, జమ్మిదళముల పూజ మో • క్షమ్ము సేయు.

-: ధాన్యపూజాఫల నిరూపణము :-

వ. ఇట్లు పుష్పపత్రార్చనాఫలంబును వేఱువేఱుగ నీ కెఱింగించితి నిఁక ధాన్యార్చనంబు తీ రెఱింగించెదను వినుము. తండులారోపణచేత లక్ష్మీవృద్ధియగును. తండులంబులు తొమ్మిది ప్రస్థంబులపై రెండు పలంబులైన నొకలక్ష ప్రమాణంబగు. శివలింగంబును బూజించి సుందరవస్త్రంబొండు లింగంబుపై నునిచి పూర్వోక్తప్రమాణంబుగ లక్షాక్షతతండులంబు లర్పించి యవ్వానిపై యొక్క శ్రీఫలంబుంచి సుగంధపుష్పధూపదీప నైవేద్యంబులొసంగి పన్నిద్దఱు బ్రాహ్మణులకు భోజనంబిడి యవ్వారలకు దక్షిణలిచ్చి యాజ్ఞికునకు శక్తిలోపంబుసేయక దక్షిణలీవలయు నిట్లైన లక్షతండులార్చన యగును. లక్షతిలార్చన చేత మహాపాపనాశనంబగును. తిలలు పదకొండు పలంబులైన నొక లక్షయగు నవ్వాని తొలుతటివలెఁ బూజించి యట్లే బ్రాహ్మణులకు భోజన దక్షిణ లర్పింపవలయును. అటులొనర్చిన సమస్తాఘంబులు నమసిపోఁగలవు. లక్ష యవపూజ స్వర్గసౌఖ్యంబునిచ్చు నెన్మిది ప్రస్థంబుల పదిపలంబులు యవలైన నొక లక్షయగు నవ్వానితోఁ బూర్వోక్తవిధిఁ బూజించి బ్రాహ్మణులకు

భోజనంబుఁబెట్టి దక్షిణలీవలయును. గోధూమార్చనంబు సంతాన వృద్ధికరము. అర్ధద్రోణంబు గోధుమలు లక్షయగును. పూర్వోక్తవిధిగ నర్చిణ నొనర్చి బ్రాహ్మణులకు భోజన దక్షిణ లీవలయును. ముద్గార్చన సుఖంబుఁ గూర్చు నేడు ప్రస్థంబులపైఁ బదిపలంబులు పెసలైన లక్షయగును. పూర్వోక్తవిధి నవ్వాని నర్పించి పదియొక్కరు బ్రాహ్మణుల కన్నంబుఁబెట్టి దక్షిణ లొసంగ నలయును. ప్రియంగు పూజనంబునఁ ద్రివర్గవృద్ధియగును. కొఱ్ఱలు ప్రస్థంబైన నొక లక్షయగును. వెనుకటివలెఁ బూజించి పంద్రెండుగురు బాఁపలకు సాపాటు గావింపఁజేసి దక్షిణ లొసఁగవలయును. సార్షపార్చన శత్రుహింసిని. ఇరువది ప్రస్థంబులావాలైన నొకలక్షయగు. వెనుకటి వలె నర్పించి బ్రాహ్మణుల కన్న దానంబుచేసి దక్షిణ లొసంగవలయును. మరియు మిరియాలతో శివలింగంబు నర్చించినఁ బరిపంథిమారణంబొనరు. ఆఢక దళార్చన సర్వసౌఖ్య ఫలంబిచ్చు నిద్ది ధాన్యార్చనామాన ప్రకారం బిఁకఁ బుష్పమానంబులు వినుము. శంఖపుష్పంబు లొక ప్రస్థంబైన లక్షయగు. జాదివిరులు మొల్లపూవులు పదియు నొక్క ప్రస్థంబైన లక్షయగు. రాజికాకుసుమంబు లర్ధప్రస్థంబైన లక్షయగు నిరువది ప్రస్థంబులు మల్లెపూవులు లక్షయగు నందొక్క ప్రస్థంబు దక్కువైన నువ్వుపువ్వులు లక్షయగు నిఁక ముప్పదియెనిమిది ప్రస్థంబులు గన్నెరు విరులైన లక్షయగు వావిలి పూవులట్టులే యగును. కొండగోగువిరులు శిరీష కుసుమంబులు మంకెనపూవులు పదిప్రస్థంబులైన నొక్కొకడు లక్షయగు. వీనిఁ దెలిసి లెక్కయెఱింగి పూజింపవలయును.

-: అభిషేకఫల నిరూపణము :-

ఇఁకనభిషేక జలధారాఫలంబుల విశదీకరించెద వినుము. జ్వరప్రలాపశాంతికై పదకొండు మాఱులు శతరుద్రీయ చమకానువాకంబులతోఁ బురుషసూక్తముతో షడంగ న్యాసములతో, మహామృత్యుంజయ గాయత్రీ జపములతో శివలింగంబును సభస్మజల ధారల నభిషేకింపవలయును. జ్వర ప్రలాపంబులు శమించును.

క॥ ఘృతధారల నభిషేకము, సుతవృద్ధినిఁ గోరి సేయ • శుభ్రాంశుధరుం
డతుల కరుణాళుఁడై యిడు, సుతులను తేజోమహితుల • శుభగుణయుతులన్.

వ. ఇంకను.

సీ॥ దుగ్ధాభిషేకంబు • దుఃఖంబుఁ బోఁ జిమ్ము, చక్కెరఁ జేర్ప వి • స్తరిలుఁ బ్రజ్ఞ
తైలసేకంబు ని • ర్మూలించుఁ బగతుర, నత్తరు వర్పింప • నమరుభోగ
మావనూనియ సేక • మరిమర్దనముచేయుఁ, దేనెతో స్నపియింప • నీను గల్మి
ఇక్షురసపు సేక • మెసఁగించు మోదంబు, గంగాంబుధార మో • క్షంబు నిచ్చు

గీ॥ నయుతమానంబుగా నిట్టు • నభవలింగ, మర్థిమై రుద్రపాఠపా • రాయణంబు
లమర నభిషేకమొనరించి • యట్లు రుద్ర, సంఖ్యతో బాఁపలకు జగ్గి • సల్పవలయు.

వ. ఇట్లు నందిస్కందగణేశోమాసమేతంబుగ శివుని విధిప్రకారంబు సమంత్రంబుగఁ బూజించిన నఖిలభోగంబులు చెంది పుత్రపౌత్రాదులతో నానందంబు నొంది

యంతంబున మోక్షంబు నొందుదురనుడు నారదుండు మహాత్మా! సంతసంబయ్యె నిఁక సృష్టిఁగూరిచి యటుపై వృత్తాంతంబు నెఱింగింపుమనిన విధి యిట్లనియె.

-: బ్రహ్మదేవుఁడు నారదునకు సృష్టినిఁ గూర్చి చెప్పుట :-

చ॥ తరుణశశాంకశేఖరుఁడు • దానటు లంతరమొంద నేను న
పురమశివాజ్ఞ లోకములఁ • బన్నుగ సృష్టియొనర్పఁగోరి శం
కరుని మనంబునన్ గొలువఁ • గాండమునం దగుపట్టె నండమొం
డిరువదినాల్గు తత్త్వముల • నింపుగ నొందిన యద్ది నాకటన్. 377

గీ॥ ఆవిరాడ్రూపమును జూచి • యంత సంది, యంబునేఁ జెంది దారుణం • బైన తపముఁ
బదియురెండేండ్లు గావింపఁ • బద్మనయనుఁ, డాదటన్జేరి నాదుదే • హంబు నిమిరి.

క॥ వరమడుగు సంతసించితి, నరమర యొక్కింతలేక • యబ్జభవా! స
త్వర మీక యుండునదిలే, దరయుము సర్వంబు నిత్తు • నభవుని కరుణన్. 379

గీ॥ అనిన నేనట్లె శివుఁడు న • న్నప్పగించె, నీ కటు మహాత్మ! మ్రొక్కెద • వీఁకమెఱయు
నీవిరాడ్రూపమగునండ • మీవుగనుము, జడమగుచు జ్ఞానశూన్యమై • యడరెనిట్లు.

క॥ దీనన్ జైతన్యంబు న నూనకృపన్ సంతరింపు • ముజ్జ్వలతేజా!
దానన్ సంతసమొందెద, నీ నిరుపమ విభవమునకు • నేస్తంబునకున్. 381

క॥ అని సన్నుతింప విష్ణుం, డనంతరూపంబుఁజెంది • యండమునొందెన్
ఘనతరసహస్రశీర్షము, లును సాహస్రాక్షిపదము • లును జెలువొందన్. 382

శా॥ అంతన్ జేతనయుక్తమై తనరి యా • యండంబు ప్రస్ఫీతమై
యెంతే నిర్వదినాల్గు పర్వములతో • నింపొందె వైకుంఠమున్
వింతౌ పట్టణ మెల్లలోకములపై • విష్ణుండు నిర్మించి య
త్యంతామోదముతోడ నుండె నట లే • దావీటి కేపాటునున్. 383

ఉ॥ నేనును సత్యమన్ బదము • నెక్కొని యక్కఱకంరునానతిన్
బూని జగంబులన్ సలుపఁ • బూన్కినిజెందుదుఁ బాపసృష్టినా
నేను తమోమయంబులయి • యేర్పడె నంతనె స్థావరాఖ్యలన్
బూనినవాని సల్పి యవి • బోధములేనివటంచు నెంతయున్. 384

మ॥ హరునిన్ ధ్యానము సేయుచుండఁగనె తి • ర్యక్స్రోతమౌ సర్గమొం
డిరవొప్పన్ బశుపక్షిముఖ్యగణమై • యేపొందె నద్దాన సం
బరమొక్కింతయుఁ గానకున్నతఱి నూ • ర్ధ్వస్రోతమౌ సృష్టి వి
స్తరిలెన్ సాత్త్విక మొప్పి రయ్యెడ సురల్ • ధన్యుల్ సుఖాపాదకుల్. 385

మ॥ అదియున్ జూచి యసాధకంబె యని నే • నాత్మన్ విచారింప న
ప్పదనందే మఱియొండు సర్గమది య • ర్వాక్స్రోతామౌ రాజసా
స్పదమై యొప్పెను మానిసుల్ పొడమి రా • పై భూతసర్గం బొకొం
డొదవెన్ సర్గము లిట్లు లైదమరె శా • ర్వోదారసంపత్తిచే. 386

మ॥ మొదటం బుట్టె మహత్తు దాన నదియొ • ప్పుం సృష్టులం దాద్య మా
పిదపం సూక్ష్మము లైదుగాఁబరఁగి మేల్ • పేరొందు తన్మాత్రలం
విదితంబయ్యె ద్వితీయసృష్టి యిఁక నా • విఖ్యాతవైకారికం
బు దగం మూఁడవసృష్టి ప్రాకృతములై • పొల్పొందు నీ సర్గముల్. 387

గీ॥ అంతమీదఁట మనమందు • ననఘులైన, సనకముఖ్యమునుల నాత్మ • సదృశమూర్తు
లైదుగురను సృజించి నే • నాచరించు, సృష్టి యెడఁ జేర్ప నవ్వార • లిష్టపడక. 388

క॥ పరమశివధ్యానంబున, మరగిన చిత్తములతోఁ గు • మారులు నన్నున్
గురిగొనక వీడి యెందేఁ, బరుగెత్తిరి జ్ఞానదీప • భాసితు లగుచున్. 389

వ. వీరి సృష్టి తొమ్మిదవదియగు నిఁక నిట్లే నీ సృష్టి నవకంబందును

ఉ॥ వీని యవాంతరంబులగు • భేదము లెన్నియు పెక్కులున్నన
వ్వానిని లెక్క సేయఁగల • వాఁడెవఁడిందు మునీంద్ర! యప్డు నే
సూనుల యప్పురాజ్ముఖతఁ • జూచి కడుం గడుఁ గ్రోధమూర్తినై
దీనతఁ జెంది యేడ్వఁగను • దెప్పున రాలిన వశ్రుబిందువుల్. 390

క॥ జలజల కన్నీ రట్టుల, నొలుకంగాఁ బుడమినుండి • యుగ్రవిషముతో
చిలువలు వెలసిన వెంతయుఁ, బలురకములతోడఁ బొడమి • బ్రహ్మణ్యవరా!

-: శ్రీరుద్రోత్పత్తి :-

ఉ॥ వానినిఁ జూచి రోసి కడు • వందురుచుం హరిబోధతో శివుం
ధ్యానము సేయుచుండుడు ఘృ • ణాకరుఁడై శివుఁ దాత్మనాసపై
మానెసఁగన్ బొమల్ నడుమ • మాన్యపదం బవిముక్తమందు నెం
తేనియుఁ దేఁకువం బొలిచె • దిక్కులు దేజరిలంగఁ జక్కఁగన్. 392

మ॥ కని నే నాశివు నీలలోహితు జగ • త్కల్యాణసంధాయకుం
ఘన తేజఃపటలీవిభాసితదిశా • కాండున్ శివావల్లభున్
మనమం దక్కజ మొంది మ్రొక్కి పరమా • మ్నాయంబులన్ బాడి సృ
ష్టినిఁ గూర్పం బతిమాల శర్వుఁడు సృజిం • చెన్ రుద్రసంఘంబులన్. 393

ఉ॥ వారలఁ గాంచి నే భువన • వంద్య! జనుర్మరణామయార్తులన్
గూరనివీరి సల్పితివి • కూడునె యిట్లు మహాత్మ! యింకఁబై
నారసి జన్మదుఃఖముల • నందెడువారి సృజింపుమన్న న
ద్ధీరుఁడు నానుడుల్విని వి • ధీ! యటులేను సృజింప విన్మిఁకన్. 394

గీ॥ జన్మదుఃఖనిమగ్నులౌ • జనులనెల్ల, నుద్ధరించెద గురుఁడనై • సిద్ధినొసఁగి
నీవె సృజియింపు దుఃఖంబు • నెక్కొనెడు ప్ర, జలను నే నొల్లనీసృష్టి • జలజగర్భ!

క॥ నాయానతిచే నిన్నీ, మాయ తలుచు చుట్టఁబోదు • మంచిగస్సృష్టిం
జేయుచునుండుము నేనిఁక, బోయెద నాయిచ్చనుచుఁ • బొందుగనంతన్.

కII అంతర్ధిఁజెంది వేగిర, మెంతో వైకుంఠనగరి • కెక్కుడు పైన్గ
వింతగఁబొలిచెడు ప్రోలు న, నంత శ్రీలెసఁగ సల్పి • యందు వసించెన్. 397

ఉII నేనును బంచభూతముల • నేర్పుమెయిన్ సృజియించి యంత నా
నానగసింధుపల్వలవ • నప్రముఖంబులనున్ గలాఘటీ
దైనికాయ మొప్పు యుగ • తండములన్ రచియించి యంతతో
నేనియుఁ దన్విఁ జెందక మ • హేశ్వరు ధ్యానము చేసి వాసిగన్. 398

-: దేవాదిసృష్టి :-

సీII కనులందు నమ్మరీ చిని • హృదయమున భృ, గుని శ్రుతులందు న • త్రినిశిరసున
నంగిరసునిఁ దొడ • లందు నిన్ జాయయుం, దాకర్దమునిఁ బ్రాణ • మందు దక్షు
వ్యానంబునన్ బుల • హుని నపానంబు, నన్ గ్రతువును సమా • నమున నవ్వ
శిష్ఠ సంకల్పము • చేత ధర్ముని నుదా, నమునఁ బులస్త్య మ • నమున రుచిని

గీII సృష్టిసాధకులనుగ సృ • జించి వృద్ధిఁ, గోరి శంకరుఁ దలఁప న • గ్గురుకృపాబ్ధి
యర్ధనారీశరూపంబు • నర్థిఁజూపె, నేను నట్టులె యగురూప • మెలిమినొంది.

కII సగముతనువు యోషగఁ బెఱ, సగముతనువు బురుషుఁడుగను • సౌరొప్పువిధం
బుగ సంతరించికొని చ, క్కఁగ మరల సృజించినాఁడఁ • గౌశల్యమునన్.

గీII ఘనుఁడు స్వాయంభువుం డను • మనువున్ద
పస్వినియు యోగినియునైన • పద్మగంధి
యనఘ శతరూపయనునొక్క • యన్ను మిన్న
జననమొందిరి డెంద ము • త్సవముఁ జెంద. 401

కII వారలు పరస్పరము దమి, గూర వివాహంబు నొంది • కూడి నిజకులో
ద్ధారుల నిర్వురుకొమరులఁ, జారుతనుల సుతలఁ గనిరి • జక్కఁగ ముగురన్.

గీII అగ్రియుండు ప్రియవ్రతుం • డన యవీయుఁ
డల్ల యుత్తానపదుఁడన • నమరి రిఁకను
నొప్పి రాకూతియన దేవ • హూతియనఁ బ్ర
సూతియన నాహ్వాయము లొంది • సుతలు తపసి! 403

గీII రుచికి నాకూతిఁ గర్దమో • రుయశునకును, దేవహూతిని నర్పించి • ధీరుఁడల్ల
దక్షునకునా ప్రసూతిని • ధారవోసె ఘనుఁడు స్వాయంభువుఁడునా • మనువుప్రీతి.

శాII ఆకూత్యంగనయందు నారుచికి య • జ్ఞాఖ్యుండునున్ దక్షిణా
ఖ్యాక స్త్రీయును బుట్టి రాపురుషు స్వా • యంభూతుఁడౌ తాత పు
త్రాకారంబుగనొందె దక్షిణవివా • హంబాడె నవ్వాని సు
శ్రీకుల్ పన్నిరువుర్సుతుల్ వొడమి ర • ర్భిష్మంతు లవ్వారికిన్. 405

కII ఇంక దేవహూతి కర్దము, లకుఁ బొడమిరి పుత్రులు కపి ♦ లముఖులును బ్రసూ
తికి దక్షున కుదయించిరి, సుకన్య లిరువదినలువురు ♦ సుందరమూర్తుల్.

వ. అందు.

సీII ధర్ముఁడు గొనెఁ బ్రదయో ♦ దశకన్యకల వారి, పేరుల నెఱిఁగింతు ♦ బేర్మివినుము
శ్రద్ధ లక్ష్మియు ధృతి ♦ శాంతి తుష్టియుఁ బుష్టి, కీర్తి సిద్ధియు బుద్ధి ♦ క్రియయు
లజ్జ వసువునా వె ♦ లయువార లవ్వారి, చెలియంద్రు పదియొక్క ♦ రలఘుమత
ఖ్యాతియు సతియుసం ♦ భూతియు స్మృతియుఁబ్రీ, తియునుక్షమయుసన్న ♦ తియ

గీII ఊర్జస్వాహాస్వధలు ఖ్యాతి ♦ నొందెభృగుఁడు, సతినిబెండ్లాడెనా బాల ♦ చంద్రధ
చేకొనె మరీచిసంభూతి ♦ స్మృతిని నంగి, రసుఁడు ప్రీతిబులస్త్యుండు ♦ రహిఁబ

కII క్రతువు పులహుండు నత్రి మ, హిత తేజుండౌ వశిష్ఠ ♦ ఋషి యగ్నియునిర్
బితలును దక్కిన యార్వురఁ, గుతుకమునిర్ బెండ్లియాడి ♦ కొనిరి వరుసగన్.

కII మఱియును వీరలవలనన్, విరివిగ భువనత్రయంబు ♦ విస్తరిలెఁ జరా
చరమటు గర్మవశంబై, హరునానతి లెక్కలేని ♦ యట్లు గుమారా!

వ. ఇఁకను గల్పభేదంబు చొప్పున నొక్కపుడు దక్షున కఱువదిమంది కూఁతుల
వారలలోఁ బదిమందిని ధర్మునకును, నిరువదియేడ్గురను జందురునకును, బదు
గశ్యపునకును, నల్గురను వైనతేయునకు, భృగ్వంగిరః కృశాశ్వులకు నిద్దఱ నిద్ద
వివాహంబొనరించె నవ్వారిచేఁ జరాచరసృష్టి యభివృద్ధిఁ జెంది పొదలె నిలింపు
లసురులు మానిసులు వృక్షంబులుం బక్షులుఁ బన్నగంబులు మృగంబులు
వానితోఁ బాతాళంబు మును కొని బ్రహ్మలోకంబువఱకు శూన్యప్రదేశంబ
నిండారియుండె

కII పరమేశ్వరి సతియనుపే, రిరవొప్పన్ దక్షసుతగ ♦ నేర్పడి శర్వున్
బరిణయమాడెను భక్తో, ద్ధరణమునకుఁ బొడముఁ జేసెఁ ♦ దా శివుఁ డాపెన్.

మII సతియున్ శంకరుఁ జెట్టఁబట్టియు జడ ♦ స్వాంతుండు దక్షుండు దు
ర్మతియై యీశ్వరుతోఁ బగన్గొని యధ ♦ ర్మంబౌ పథంబొందఁ ద
త్క్రతువందే తన మేనుగాల్చికొని యా ♦ త్మస్థానమొందెన్ మరు
ద్వితతుల్ గ్రమ్మర వేడ నద్రిసుతయై ♦ విశ్వేశు నొందెర్ విభున్.

వ. మఱియు నప్పరమేశ్వరి కసంఖ్యాత నామధేయంబులు భక్తజనభోగమోక్షకరంబ
గల వైన నందు.

గీII కాళి చండిక శ్రీభద్ర ♦ కాళి భద్ర, జయ మృడాని భగవతి వి ♦ జయ జయంతి
కామ చాముండ సర్వమం ♦ గళ పరాంబ, దుర్గ కామదయని పిలు ♦ తురు విబు

గీ॥ పరమశివునాజ్ఞచే సృష్టి • విరచనంబు
చేసితిని నిట్టు లేనును • శ్రీపతియును
రుద్రుఁడును గుణమయులము • రుక్మమూర్తి
శివుఁడొకం డగుణుఁడు గుణ • శ్రీఁబరఁగిన. 415

క॥ శివలోకమున రమణియగు, శివతో రహియించుచుండు • శివుఁ డెల్ల పుడున్
సువిదితుఁడతఁడె స్వతంత్రుఁడ, శివుఁడును బరమాత్మయరయు • ప్రౌఢమతిసుతా!

గీ॥ శివుని పూర్ణాంశ పరమా • శిశిరకిరణ, ధరుఁడు రుద్రుఁడు శివుఁడనఁ • బరగు నిలను
అతని వాసంబు కైలాస • మద్రియాయ, జాండమెల్లను బొలిసిన • నవియదెపుడు.

వ. శివుం డా కైలాస పర్వతంబున రాజరాజగు కుబేరుని పూజలనొందుచు నాతని యందు బద్ధసఖ్యుండై యుండె ననుడు నారదుండు నాళీకసంభవున కిట్లనియె.

గీ॥ ఎపుడు కైలాసమున కేగె • నిందుధరుఁడు
ఎందుఁ బొసఁగెఁ గుబేరున • కీశమైత్రి
ఏమి యొనరించె శివుఁడందు • నెఱుఁగ జెపుమ
వినఁగఁ గూరిమి పొడమె సం • విన్మయాత్మ! 419

వ. అని యడిగిన విధాత యిట్లనియె.

-: కుబేరుని పూర్వజన్మ చరిత్రము :-

క॥ కాంపిల్యం బనఁబడు నొక, సంపన్నిలయమగు నగరి • శాఖాభూమిన్
సొంపుగ వసించె భూమిని, లింపుఁ డొకఁడు విద్యలన్ బ • లీయుఁడు మిగులన్.

గీ॥ సోమపీథ్యన్వయసుధాబ్ధి • సోమమూర్తి, యజ్ఞ దీక్షితుఁ డుత్తమ • ఖ్యాతకీర్తి
యజ్ఞదత్తాహ్వయుం డఖి • లాంగవేద, వేది వేదాంతవక్త క్ష్మా • విభునిహితుఁడు.

క॥ ఆతని తనయుఁడు గుణనిధి, చేతోభవరుచిరమూర్తి • చిన్నతనమునన్
బ్రీతిఁ బెరుఁగుచుండెను సం, గాతులతో నాడుకొనుచుఁ • గలయఁదిరుగుచున్.

క॥ గర్భాష్టకమైనంతనె, నిర్భరయశుఁ డల్ల యష్ట ని • ష్ఠామతి నా
త్మార్భకున కుపనయన మా, విర్భూత ప్రీతి సల్పె • విత్తము లలరన్.

చ॥ కరమనురక్తిఁ దల్లి నవ • కంబగు తీయనిరొట్టె లన్నముల్
బెరుఁగును నేయి కూరలును • వెన్నయు మీఁగడ పప్పు లప్పముల్
బిరిబిర c బెట్టి దుస్తులను • బేర్మి నొసంగుచునుండు నిత్యమున్
జిఱుతయు ధూర్తబాలురను • జేరి చరించుచునుండు నెల్లెడన్. 424

చ॥ మఱియును గొన్నినాళ్ళకు కు • మారకుఁ డాతఁడు ప్రత్యహంబుఁ జూ
దరులగువారిఁ గూడికొని • తద్దయు బంగరుటుంగరంబులన్
మురుగులు మున్నుగాఁగల వి • భూషణముల్ వ్యయపెట్టుచుండె సం
కరకులజన్ములౌ చెలిమి • కాండ్రను గూడి మెలంగుచున్ బొరిన్. 425

క॥ వైదికగోష్ఠుల నొల్లం, డాదరమును గనఁడు దేవ ◆ తాలయముల సం
పాదించు మేటినేస్తం, బాదటఁ బాషండనటశ ◆ తావళితోడన్.

ఉ॥ స్నానముమానె సంధ్యలకుఁ జక్కఁగ ◆ నీళ్ళొసఁగెన్ మొగంబునన్
గానకపోయె బూది మడిఁ ◆ గట్టఁగ రోసెను వేదపాఠమున్
మానె గురున్ సతీర్థులను ◆ మానసమందున విస్మరించె నెం
తేనియు గీతవాద్యముల ◆ నెప్డుఁ దవుల్కొని యుండె నింపుమై.

క॥ చూపుల గుబ్బము వలె నతఁ, డేపుమెయిన్ బెరుఁగుచుండ ◆ నీతని తండ్రిన్
శ్రీపతినిభుఁడని యెఱిఁగి మ, హాపరితోషమున మేటి ◆ యగ్రజుఁడొకఁడ

క॥ తనయన్ సురూపరేఖా, వినయన్ శ్రీయజ్ఞదత్త ◆ విబుధుననుమతిన్
గొని తత్తనయున కొసఁగెను, ఘనమగు హరణములనిచ్చి ◆ గౌరవ మెసఁగ

చ॥ తనయుని చెడ్డచెయ్వులను ◆ దండ్రి యెఱుంగఁడు రాచగీముకున్
జని యట ధర్మశాస్త్రములు ◆ సచ్చరితంబులు జెప్పు నెప్డు నం
దను చదువున్ గుఱించి నడ ◆ తన్ గడుఁ గూర్చియు సోమిదమ్మతో
దినదిన మడ్గుచుండును బ ◆ దిన్ బదిగా నతఁ డార్తచిత్తుఁడై.

చ॥ కనపడఁడేమి పుత్రకుఁడు ◆ కన్నుల కెప్పు డటన్న నాపె చె
ప్పును బలుమాఱు లా నిగమ ◆ పుంజములన్ మఱి శబ్దశాస్త్రసూ
త్రనిచయమున్ గడున్ జదివి ◆ తత్సహపాఠులతోడ నిప్పుడే
యనఘచరిత్ర! దేశికుని ◆ యాలయ మేగఁగఁబోయె నంచనున్.

ఉ॥ స్నానముచేసెనే? విధిగ ◆ సంధ్యను వార్చెనె? భస్మపుండ్రముల్
మానక దాల్చెనే? సుతుఁడు ◆ మడ్గను గట్టి భుజించెనే ? శివ
ధ్యానము చేసెనే? గురుని ◆ యంతికమొంది త్రయిన్ బఠించెనే?
మానిని! యన్నఁ దత్సతి స ◆ మస్తము నట్లె యొనర్చినాఁ డనున్.

సీ॥ గంగాస్రవంతినిఁ ◆ గాని స్నానంబు సే, యం డెన్నఁడేని కొ ◆ ద్యంచుఁజెప్ప
గాలంబు దప్పకే ◆ కాని సంధ్యా గోష్ఠి, నొనరింపఁ డాత్మజుం ◆ డని వచిం
నొక్కనాఁడును నాగ ◆ యొనరింపకే గురు, నొద్దన్ జదువుఁ దన ◆ యుఁడని
కడు జ్వరంపడినఁ దా ◆ నుడుగక పూజించు, శివలింగమును మన ◆ చిఱుత

గీ॥ నేర్పు మెయి నిట్టు లయ్యాజి ◆ నెలఁత విభుని
తోడఁ బలుకుచుఁ గొమరుని ◆ దుడుకుసేఁత
లన్నియును గప్పిపుచ్చుచు ◆ నాత్మఁ గుందు
చుండు నెంతయుఁ గొమరుపై ◆ నున్న కరుణ.

క॥ సతి పల్కిన పల్కులు సూ, నృతములుగా నమ్మి కొవి ◆ దేంద్రుఁడు ప్రీతిన్
సత మలరుచుండె గృహకృ, త్యతతిన్ దీరిక యొకింత ◆ యులవడకుంటన్.

వ. అంతఁ దల్లియు.

గీ॥ ప్రత్యహంబును గొమరు సా ♦ పడఁగఁ జేయు
చున్న సమయంబునందు నా ♦ యన్న! నీదు
తండ్రి కడుకోపనుఁడు నీవు ♦ తగవెఱింగి
మానుమీ చెడ్డపను లిఁక ♦ నేని యిపుడు. 435

క॥ ఇంతదనుక దాఁచితి నే, సుంత యెఱిఁగెనేనిఁ దండ్రి ♦ చూఁడదు నిను నన్నుఁ
గొంతుకఁగోయును దలఁకడు, పంతముతో నెవ్వ రడ్డ ♦ పడినఁ గుమారా! 436

గీ॥ బ్రాహ్మణుల కెప్డు సద్విద్య పరమసాధు, వర్తనము సజ్జనుల చెల్మి ♦ వాసిఁ గూర్చు
ధనమునిచ్చును గీర్తినిఁ దనరఁజేయు, నేటికో నీకు రుచియింప ♦ దీహితోక్తి. 437

సీ॥ వినవొకో ''కిముధనై ♦ ర్విద్యానవద్యాయ, ది'' యటంచుఁ జెప్పు సు ♦ ధీజనోక్తి
అరయవా నీవు ''వి ♦ ద్యావిహీనః పశు'', వని పల్కునట్టి యా ♦ ర్యజనసూక్తి
తెలియవైతివొకో మ ♦ దిఁ బూని ''వాగ్భూష, ణం భూషణ'' మను గు ♦ ణజ్ఞుల నుడి
ఎఱుఁగవైతో యెపు ♦ డేని ''విద్యాఖ్యమం, తర్ధనం'' బనునట్టి ♦ తద్జ్ఞ వచన

గీ॥ మరసి దుర్జన సంసర్గ ♦ మకట! పాసి, సాధుజనసహవాసంబు ♦ సలుపు మన్న!
వేదవిద్యల నెపుడు సే ♦ వింపుమన్న!, బ్రాహ్మణాచారమును నెడఁ ♦ బాయకన్న!

క॥ వినుము సుతా! సచ్ఛ్రోత్రియు, లనఘులు దీక్షితులు సోమ ♦ యాజులు నీవం
శనిదానులైన పూర్వులు, కనవలదే వారిదైన ♦ గౌరవము మదిన్. 439

గీ॥ అందఱ నటుంచి కనుము నీ ♦ యాత్మజనకుఁ
డెట్టిఁడో? ప్రతిదినము న ♦ న్నెంతయేని
నిన్నుఁగూర్చి యడుగుచుండు ♦ నిర్మలాత్ముఁ
డాయనఘునేని భావింపు ♦ మాత్మయందు. 440

ఉ॥ ఆతఁడు ఖ్యాతతేజుఁడు మ ♦ హామహులందు మహామహుండు స
త్పూతచరిత్రుఁ డాఢ్యుఁడు వి ♦ భూషితవై ధనవంశుఁ డున్నతుం
డై తగునట్టిఁ డన్నిటను ♦ నట్టి గరిష్ఠున కాత్మజుండవై
నీతిఁ దొరంగి యివ్విధము ♦ నీవు చరింపఁగ మేలొకో సుతా! 441

ఉ॥ ఎప్పుడొ గుట్టు బైటఁబడు ♦ నెన్నిదినంబులు దాఁగియుండు మా
యప్పరొ! నీదు తిప్పలిఁక ♦ నావలఁజూతము తల్లియొందుపా
ట్లప్పుడు సూడు కుక్కలకు ♦ నైనను నక్కలకైన నుండవా
ముప్పుఁ దలంచి భీతిలెద ♦ ముందర నున్నది పండు వాత్మజా! 442

క॥ అరసి సుతా! ''పుత్రశ్శ, త్రురపండిత'' యనెడు వరబు ♦ ధులవాక్యములన్
గుఱి గొనుమా! నెఱిఁగనుమా, యురియాడెడు నాదుమదికి ♦ నూరటనిడుమా!

క॥ పదునెనిమిదేండ్లు దాఁటెఁ, గద? నీ కీ పడుచు గడు న ◆ కల్మష యిదియుం
బదియాఱేండ్లది లేదే, కొదవ యిఁకన్ దండ్రి భక్తిఁ ◆ గొలుపుము తండ్రీ!

వ. ఇంకను నీకు.

గీ॥ మామ సద్గుణ శీలర ◆ మామనోజ్ఞఁ, దత్త సౌజన్యనిధి వారి ◆ యాత్మజులును
నమల విద్యాధురీణులై ◆ యాఱితేఱి, రతులు లిఁక నీదుమాతులు ◆ లన్నియెడల.

గీ॥ నేనునుం బతిపదపద్మ ◆ నిరతమతిని, శంకరుఁడు సాక్షియిట బుతు ◆ స్నానమాడి
చూడలేదెటువంటిదు ◆ ష్టుని మొగంబు, పొడమితి వదెట్టులిబ్భంగిఁ ◆ గొడుక! దుడుక!

చ॥ అనుదిన మిట్లు పుత్రకున ◆ కాయమ బుద్ధులు చెప్పుచుండినన్
విని మదిఁ జేర్ప కాతఁడు వి ◆ వేకవిహీనతఁ జేసి తొంటితె
ర్వునఁ జనుచుండె వేఁటయును ◆ రోచెలి జూదము చౌర్య మాసవం
బును బిశునత్వమున్ బదరి ◆ బొంకుట సేకుఱఁ దొల్గ వెన్నడున్. 447

చ॥ ఎదియెది మధ్యగేహమున ◆ నీక్షణ గోచర మౌనొ వేగఁదా
నదియది సంగ్రహించుకొని ◆ యర్పణసేయును జూదగాండ్ర కిం
పొదవ నొకప్డు కుందనపు ◆ టుంగర మొక్కటి తండ్రిచేతి వ్రే
లిది యెటొ దొంగిలించికొని ◆ యిచ్చె దురోదరమూర్తి కొడ్డుగాన్. 448

వ. అంతనొక్కనాఁటి మధ్యందిన సమయంబునందు దైవవశంబునఁ జేసి దీక్షితుఁడు రాజవీధియందు.

ఉ॥ జూదరి వ్రేలినున్న తన ◆ సొంపగు కెంపులపైఁడి యుంగ్రమున్
మీఁదుగ జూచిచూచి తన ◆ మేలిమి యుంగరమౌ టెఱింగి కో
పోదయమూర్తియై కితవ! ◆ యుంగరమిద్ది యెటుల్ లభించె బొం
కేదియులేక తెల్పు మల ◆ యుంచెద భూపతియొద్దఁ గానిచోన్. 450

మ॥ అన నవ్వాఁడును దీక్షితుంగని మహా ◆ త్మా! జూదమందోడి నీ
తనయుం డీయది నాకొసంగె నిది త ◆ థ్యం బీయదే కాదిఁకన్
వినుఁ డాతండు సువర్ణభూషణములన్ ◆ విత్తంబులన్ దెచ్చి మా
కనయం బిచ్చుచునుండు నెత్తములకై ◆ యాటోపముల్ జూపుచున్. 451

అ॥ రౌప్య కాంస్య తామ్ర ◆ రచితభాజనముల, నారకూటకృత ఘ ◆ టాళి మేలి
సేలువులను మంచి ◆ చీనాంబరంబులన్, దెచ్చి యమ్ముచుండు ◆ నెత్తములకు.

క॥ నాకొక్కనికే కా దా, పోకిరి యోటువడి సభిక ◆ ముఖ్యుల చేతన్
జీకొట్లు కట్లువడి తన, కోకలన్ బ్రతిదినంబుఁ ◆ గొల్పడుచుండున్. 453

క॥ అనునంత యాజి విభ్రాం, తినిఁగొని లజ్జయునుఁ గినుక ◆ దీఱని వగయున్
బెనఁగొని మనము నలంపఁగఁ, దనయిలు చేరంగఁబోయి ◆ తాపము గదురన్. 454

గీ॥ దీక్షితాయని! యిటురావె ♦ తేఁగదే! మ, దీయమౌ నుంగరము రత్న ♦ దీపితమును
బర్వమందిచ్చె నెద్దానిఁ ♦ బ్రభుఁడు నాకు, నీవు చేకొంటి వెద్దాని ♦ నేర్పుఁజూపి.

చ॥ అనవిని యాపె వేగమె మ ♦ హాత్మ! మదీ౯ ధరియింపుఁ డన్నకాం
క్షనుగొని పెక్కురర్థు లదె ♦ సావిడినిండి పరుండియున్న వా
రనఘులు మేదినీవిబుధు ♦ లంగుళిభూషణ మేను బెట్టెలో
ననువగు దంతపుం బరణి ♦ యందుఁ దిరంబుగ నుంచి దాఁచితిన్. 456

క॥ సాపడినంతనె వేగమె, యాపేటిఁక దెఱచి యిత్తు ♦ నధిప! యనుడు నౌ
నే పరమసత్యభాషిణి!, యో పాతివ్రత్యకుశల! ♦ యోసి పురంధ్రీ! 457

ఉ॥ ఎక్కడఁ బోయె నీతనయుఁ ♦ డెక్కడఁ బోయినఁ బోవుఁగాక నా
కక్కలుషాత్ముతోడ నిఁక ♦ నక్కఱ యొక్కఁడులేదు సేలువుల్
రొక్కములు౯ నగల్ రజత ♦ రుక్మమయంబులు భాజనంబు లీ
వెక్కడ దాఁచితో యిటకు ♦ నిప్పుడు దెమ్మిఁక రమ్ము చూచెదన్. 458

చ॥ కొడుకును భ్రష్టుఁజేసితివి ♦ కూయుచునుంటివి దబ్బఱల్ గడు౯
గడుఁ బరిపూతమౌ యశము ♦ గంగను గల్పితి వర్థమంతయు౯
దుడిచి గృహంబు శుద్ధముగ ♦ దుర్మతి! చేసితి వింకమీఁదట౯
గుడువుము నీదు కర్మమని ♦ కోపము తాపముమీఱ యజ్వయున్. 459

గీ॥ స్నానమొనరించి చక్కఁగ ♦ సంధ్యవార్చి
యగ్నిహోత్రాది కృత్యంబు ♦ లాచరించి
యతిథులందఱితోఁ గూడ ♦ నారగించి
యలుక దీరఁగ నొకనాఁటి ♦ యహమునందు. 460

క॥ ఒక శ్రోత్రియుఁడౌ ద్విజుక, న్యకను౯ బెండ్లాడి యంత ♦ నక్కన్నియతో
సుకముగ గృహస్థధర్మో, త్సుకుఁడై చెలువొందుచుండెఁ ♦ జూపఱు మెచ్చన్.

వ. అంత గుణనిధియును.

మ॥ తనవృత్తం బఖిలంబు తండ్రి వినుట౯ ♦ దా నప్డు యోజించి గే
మును జేర౯ జన మాని దుర్వ్యసఁగు భూ ♦ ముల్ చేరఁగాఁబోయి యం
దును నన్నంబును గాన కాఁకటఁ గడు౯ ♦ దుఃఖింపుచు౯ సొక్కుచు౯
దనతల్లి౯ స్మరియింపుచు౯ బొగలుచు౯ ♦ దాపాతిరేకంబునన్. 462

గీ॥ అరిటిపండొల్చి నోటియం ♦ దారగింపఁ, బెట్టినట్లుగ జనయిత్రి ♦ ప్రియముమీఱ
నహరహంబుఁ ద్రివారంబు ♦ లన్నమిడెడు, నపుడు చెప్పిన సూక్తుల ♦ నరయనైతి.

ఉ॥ ఎప్పటి కేగువాఁడ నిక ♦ నేమి యొనర్తుదు సుంత విద్యయే౯
మచ్చుకు నేర్వనైతిని స ♦ మస్తము నర్థము ధారవోసితి౯
హెచ్చుగ ద్యూతశాల కిపు ♦ డేమి శరణ్యము వంశమందు నే
మచ్చగఁ దోఁచితి౯ దెరవు ♦ మాలితి నిప్పటిమాట యెట్టులో! 464

చ॥ చదువదియున్న నెవ్వఁడును • జౌర్యము సేయఁగలేఁడు దాని భూ
మిదయితుఁ డొందలేఁ డిఁక స • మీరసఖుండును గాల్పలేఁడు నే
మదమున నట్టివిద్యకు న • మస్కృతిఁ జేసితిఁ బిన్ననాఁట ని
య్యదనున దిక్కెవం డిచట • నాఁకట మాడుచు నుంటి నక్కటా!

గీ॥ తల్లియున్నదె యిందు ని • త్యంబుషస్సు, లందు నేయియుఁ బెరుగును • నన్నవ
యంబుమీఱఁగ నిడియెడు • నట్టితల్లి, తొల్లి చెప్పిన నీతుల • నొల్లనైతి.

క॥ అని వనరుచు దీనత నొక, యనోకహాపు చాయనుండి • యరయుచునుండఁగ్
ఘనుఁడగు మాహేశ్వరుఁడొకఁ, డనఘుఁడు పక్వాన్నపాణి • యై వేగమునన్.

గీ॥ తనదు వారెల్ల వెనుకొని • తరలిరా శి
వాలయంబున కరిగి యం • దభవలింగ
మర్చనము సేయుచుండె • భక్త్యతిశయమున
నాఁడు శివరాత్రి యగుట న • నశనుఁడగుచు.

క॥ ఆపక్వాన్నసుగంధము, లేపుమెయిన్ నాల్గుదెసల • నెంతయుఁ బ్రాఁకన్
బాఁపం డొరసి దఱిసి ప, సాపడఁగా నెంచె నాప్ర • సాదమును దమిన్.

గీ॥ శివునిఁబూజించి వీరు ని • శీథమందు, గునుకుదురు శివనైవేద్య • మనువు
నపుడు గొనిపోయి యద్దాని • నవల నార, గింతునని యెంతయేని గు • క్షింభర

క॥ శివపూజకులను గనుచును, శివునికిఁ గట్టెదురుగా వ • సించి వెలపలన్
శివపూజఁ జూచుచుండెను, శివమంత్రంబులను వినుచుఁ • జింతాచ్యుతుఁడై.

గీ॥ సముచితార్చన మిబ్బంగి • సలిపి యాటలు, పాటలను నాగము స్వస్తి • పాఠముల
జక్కనొనరించి రాతిరి • సగము దాఁట, క్షణము కనుమూసి కునికిరి • జనము

మత్తకోకిల. అంత బ్రాహ్మణుఁడెంతయేనియు • నార్తుఁడై శివమందిరా
భ్యంతరంబును జేరి దీవియ • యాఱుచుండుటఁ గాంచి చే
లాంత మించుక చించి వర్తి ర • యంబొనర్చి వెలుంగఁగా
సంతరించి ప్రసాదభాండముఁ • జక్కఁ జేకొని పొంగుచున్.

గీ॥ సౌరభములాని యావలఁ • జని యధేచ్ఛ, నారగించుదునని బాఁపఁ • డాసనొ
దాఁటుచుండఁగఁ గాలివే • ల్దాఁకెనొకని, కాతఁ డంతనె తెలివొంది • యదరుఁగ

క॥ ప్రుచ్చదె! ప్రుచ్చదె! యనుచును, హెచ్చుగఁ నతఁడఱచుచుండ • నెల్లరు గను
విచ్చి తెలివొంది రంతనె, వచ్చి నగరరక్షక ప్ర • వరులు గడువడిన్.

గీ॥ పాణిఁ బక్వాన్నపాత్రంబుఁ • బట్టువిడక, ప్రాణభీతినిఁ బరుగెత్తు • నగ్రకులుని
గదిసి బాణంబులేసి య • క్కసునఁజంపి, రకట తినకుండె నుంతయే • నన్నవ

ఉ॥ కాలుని దూత లెంతయును ♦ గౌతుక మొప్పఁగ దన్ని నీష్టులై
శూలము లుగ్రపాశములు ♦ సొంపు దలిర్పఁగఁ జేరి రంతనే
కాలహరానుజీవులును ♦ గ్రక్కున నెక్కొని వారి దవ్వులన్
దోలఁగ వార లక్కజము ♦ దోఁపఁగ నిట్లని రంద ఱింపుమై. 477

మ॥ కులధర్మంబును బాసి వీఁడెపు డస ♦ ద్గోష్ఠిం బ్రవర్తించుచుఁ
దలినిన్ దండ్రినిఁ గ్రుళ్ళఁజేసె మఱియున్ ♦ స్నానంబు సంధ్యావిధిన్
గలలోనైనఁ దలంపకుండె నెటులీ ♦ కష్టాత్మకుఁ ముట్టి మీ
రలు శర్వుం దగఁ జేర్తు రిందె శివని ♦ ర్మాల్యం బిటన్ మ్రుచ్చిలెన్. 478

క॥ శివనిర్మాల్యము దొంగిలి, యవినీతి భుజింప నెంచు ♦ నతఁడును మఱియున్
శివనిర్మాల్యము దాఁటెడు, నవివేకియు ముట్టఁదగని ♦ యఘులంద్రు బుధుల్. 479

గీ॥ చెప్పఁడెంతేని యిఁక వీఁడు ♦ చేసియున్న, నావగింజంత పుణ్యమే ♦ మైననున్న
వినియెదము సర్వధర్మైక ♦ విదురులీర, లున్నతాత్మకు లిందేమి ♦ యుడుకు మాకు.

క॥ అనినంతనె శివకింకరు, లని రిట్టుల స్థూలమతుల ♦ కందునొకో శ
ర్వుని ధర్మసూక్ష్మములు తగ, వినిచెద మిఁక వాని నిందు ♦ వినుఁడీ మీరల్.

మ॥ శివగర్భాలయమందు దివ్వె మిగులన్ ♦ జిన్నొచుఁ గన్పట్ట న
ష్టవలోకించి పటంబుఁజించి వడి వ ♦ ర్త్యాకారమున్ గూర్చి తా
దివియన్ వెల్గఁగఁజేసెఁ జూచెను మహో ♦ దేవార్చఁ బస్తుండెఁ బ
ర్వవిశేషంబున నాలకించె శివమం ♦ త్రంబుల్ జడుండైననున్. 482

ఆ॥ కలదె యింతకన్న ♦ ఘనమైన పుణ్యంబు, కాలదూతలార! ♦ కదలుఁడింక
నిపుడె వీనిఁజేర్తు ♦ మేణాంకధరు కొల్వు, సందియంబులేదు ♦ సత్వరమున. 483

గీ॥ కొంతకాలంబు శివుచెంత ♦ సంతసమున, నుండి కాళింగ నృపతియై ♦ యుద్భవించు
నంతఁదిరుగ మహాభక్తి ♦ నంది శివునిఁ, గొలిచి శంకరు నెయ్యంబుఁ ♦ గూర్మిఁజెందు.

క॥ అని వారలు వేగమె వా, నిని శివలోకంబుఁ జేర్చి ♦ నీలగళునిచెం
త నునిచి రాతం డందు శి, వను శివునిన్ గొలుచుచుండి ♦ పడసె సుఖంబుల్.

వ. యామ్యకింకరులును రయంబున సంయమినీపురంబుఁజెంది సమవర్తింజేరి యవ్విధం బంతయు నెఱింగించుటయు నతండును సర్వంబారసి యది యట్టులేయని యవ్వారల కిట్లనియె.

సీ॥ భసితత్రిపుండ్రముల్ ♦ ఫాలభాగములందుఁ, జెలువొందుచున్నట్టి ♦ చేవకాండ్రు
రుద్రాక్షపూస ల ♦ ఱుతఁదాల్చి నిష్ఠమైఁ, బరఁగుచు నున్నట్టి ♦ భవ్యమతులు
పంచాక్షరీజప ♦ పరులై కరంబు సం, బర మొందుచున్న భా ♦ స్వచ్చరిత్రు
లభవమూర్తినిఁ బర ♦ మాహ్లాదమున నిచ్చ, లర్చించుచున్న పు ♦ ణ్యాగ్రగణ్యు

గీ॥ లెప్పుడేనియు నొక్కమా ♦ ఱేని జీవ, నార్థమై కాని మఱియొక ♦ యన్యమైన
హేతువునఁగాని మిషతోడ ♦ నేని శివునిఁ, గొలుచువారెల్ల బూజ్యులు ♦ దెలియుఁడీరు.

-: గుణనిధి కళింగరాజపుత్రుఁడై పుట్టుట :-

వ. అట్టివారినిఁ జూచి దవ్వులనుండియే జోతలుచేసి తొలంగిరావలయు నిం దేమఱకుండుఁడని స్వగణంబుల కానతియొసంగె నిఁక శివసన్నిధినున్న యాజ్ఞదత్తియు శివాజ్ఞాప్రకారంబు గళింగాధిపతియగు నరిందముఁడను రాజవర్యునకుఁ దనయుండై జనియించి దముండను పేరంబరగుచుఁ బూర్వపుణ్యవాసనావశంబున బాల్యంబునుండియే శివభక్తిఁజెంది శివధర్మంబు లొనర్పుచున్ గ్రమంబునఁ బట్టభద్రుండయ్యె నంతమీఁద. 488

క॥ గ్రామాధికారులను నా, భూమీశుఁడు పిల్వనంపి ♦ పురహరువిలస
ద్ధామంబులందు దివియల, నేమంబునఁ బెట్టఁ జేయ ♦ నియమించె నొగిన్. 489

వ. మఱియును.

మ॥ ఎవరేనిన్ బరమేశు కోవెలలయం ♦ దింపొప్ప దీపంపు టు
త్సవమున్ సల్పకయున్న వారి తలలన్ ♦ జండాసి ఖండింతు బం
ధువులేనిన్ మఱి నెయ్యు రేనియును నిం ♦ దున్ జూడ నప్పాటి నా
దు విధానం బిదియంచుఁ జాటుఁడిఁక మ ♦ ద్భూభాగమం దెల్లెడన్. 490

క॥ అని యేర్పఱచియుఁ దానును, ఘనముగ శివునెదుర దీప ♦ కాండంబుల లె
క్కొనరింపరానియట్టుల, నునుచుచుఁ గడుభక్తిఁ గొలుచు ♦ చుండెను నిచ్చల్.

గీ॥ ఇట్లు శివుదేవళములలో ♦ నెన్నియేని, దీపముల నుత్సవంబుగఁ ♦ దీర్పఁజేసి
బహువిధములగు భోగము ♦ ల్వడసి కొంత, కాలమున కల్లపార్థివ ♦ కాయమువిడి.

క॥ అలకాపురి కీశ్వరుఁడై, యల కాలహరునకు మిత్రుఁ ♦ డై సిరులొందెన్
అల కాపురుషుండగువాఁ, డల కాలగళాలయాశ్ర ♦ యపు సుకృతమునన్. 493

-: గుణనిధి కుబేరుండై శివునకుఁ జెలికాఁడగుట :-

వ. అదియు నానుపూర్విగ నెఱింగింతు వినుము.

గీ॥ పద్మకల్పంబునందు మ ♦ త్స్వాంతజాతుఁ
డౌ పులస్త్యుని కాత్మజుం ♦ డయ్యె విశ్ర
వస్సు, తత్పుత్రుఁడై పుణ్య ♦ వైభవుండు
వైశ్రవణుఁ డేలె లంకయన్ ♦ బట్టణమును. 494

చ॥ అతఁడును మేఘవాహన స ♦ మాహ్వాయకల్పమునందుఁ గాశికన్
హితమతిఁ జిత్ప్రకాశికను ♦ నింపునఁజేరి శివప్రతిష్ఠ నం
చితవిభవంబునన్ సలిపి ♦ శ్రీగళలింగమునందుఁ జూడ్కి సం
తత మలరంగఁ గూరిచి ని ♦ తాంత తపంబొనరించె మించుగన్. 495

వ. మఱియు నాతనియందు.

గీ॥ విలసితతపోగ్ని శిఖము వి ♦ వేకదీప, మధికతరభక్తి సుస్నేహ ♦ మనిలరోధ
నిశ్చలంబు శివైక్యమార్గ ♦ నిపుణపాత్రఁ, గామముఖవిఘ్నవిహతినిఁ ♦ గాంచకలరె.

క॥ ఎమ్ములు చర్మమ్మవశి, ష్టమ్మగు నట్లొడలు గడుఁగృ ♦ శతఁగొన బహువ
ర్షమ్ములు సలిపెఁ దపోవ్రత, మమ్మహితుఁడు సకల దివ్య ♦ లలరి పొగడఁగాన్.

చ॥ చిరముగఁ జూడ్కి లింగమునఁ ♦ జేర్చి తపించుచు నున్నయట్టి య
బ్బిరుదుఁ దపస్విఁ జూచుతమిఁ ♦ బేరిమి విశ్వవిభుండు గౌరితో
బిరబిరఁ జేరి కోర్కొను మ ♦ భీష్టము లిచ్చెద నన్న నాతఁడున్
సరగున నేత్రముల్ దెఱచి ♦ శంకరు సూర్యసహస్రభాస్వరుర్. 498

చ॥ కనుగొనఁజాల కార్తివడి ♦ క్రన్ననఁ గన్నులు మూసి యిట్లనెన్
ఘనకరుణానిధాన! ననుఁ ♦ గావఁగవచ్చి వరంబు లిచ్చెదర్
గొనుమనియంటి వింకొకఁడు ♦ గోరను గోరెద నీపదాబ్జముల్
దనియుచుఁ గన్గొనర్ వెరవుఁ ♦ దార్కొనఁ జేయుము వేగ మ్రొక్కెదన్.

మ॥ అని యర్థింపుఁడు వేగ శంకరుఁడు దా ♦ నత్తాపసగ్రామణీం
ద్రుని కష్టే యనిమేషదృష్టి యిడ సం ♦ తోషించి యాతండు వే
గనె కాంచెన్ రమణీమణిర్ ద్రిజగతీ ♦ కళ్యాణసంధాయినిన్
ఘనకారుణ్యనిధిన్ మహేశ్వరిని యో ♦ గశ్రీధురీణాకృతిన్. 500

చ॥ శివునిబుజంబుసోఁకఁ గడు ♦ నెన్నగు నెన్నగుమోముతోడఁ జె
ల్వవు సిరినొప్పియున్న జగ ♦ దంబికనున్ గని యీపె యెవ్వతో
శివుని సరాసరి న్నిలిచి ♦ శ్రీరహిమీఱుచునున్న దెట్టి మే
లవు తపసొంది యొందెనొకొ? ♦ యబ్జసుగంధి కరం బిటుల్ సిరిన్.

క॥ ఔరా! యందంపుపసం, దౌరౌరా! శ్రీలలితమ ♦ హోభ్యుదయం బ
జ్జారే! ప్రేమభరము వా, హ్వారే! సౌభాగ్య గరిమ ♦ లరయున్ దరమే. 502

క॥ నా తపసుకన్న నురవుగ, నీ తామరసాక్షి తపసు ♦ నెటుచేసెనొసం
ప్రీతి నిటు గారవించెను, భూతేశ్వరుఁడని యసూయ ♦ పొదలఁగఁగనుడున్.

క॥ చెడుమది నిటు సూచిన య, ప్పుడ తత్పరిపాకరూప ♦ మున నాతనిదౌ
నెడమ కనుగ్రుడ్డు పగిలెను, గుడువక సుడియునొకొయెందుఁ ♦ గూడనిచెయ్యిల్.

వ. అంత.

ఉ॥ ఆరసి యవ్విధంబు నఖి ♦ లాంబుజజాండకరండనేత్రియౌ
నా రమణీమతల్లి తన ♦ యాత్మవిభుగ్గని దేవ! యెవ్వఁడీ
క్రూరుఁడు క్రూరదృష్టి ననుఁ ♦ గొంకక చూచెడు వీనిదైన యీ
నేరమి నారయన్వలయు ♦ నెట్టననన్న మహేశుఁ డాఁదటన్. 505

ఉ॥ సైరణసేయు దేవి! సుతు • చాపలభావము వీఁడు పుత్రకుం
డారయు మెందుఁ బుత్త్రు లన • యంబు ప్రియేతరము ల్పొనర్చినన్
నేరములంచు నెంచకయె • నిచ్చలు సాఁకుచునుండువారొ నీ
వారహిఁ జెంది వీనిని ద • యన్గని ప్రోవు మనుగ్రహోన్నతిన్. 506

క॥ అనియిటు తనగేహిని కిను, కను నుడిపి తపస్వినిఁగని • కనికరము గడున్
దనుకఁగ మహేశుఁ డిత్తెఱఁ, గున వరముల నొసఁగెఁ దుదు • గొప్పదలిర్పన్.

సీ॥ గుహ్యకులకును జ • క్ష్యులకును గిన్నరు, లకుఁ బుణ్యజనులకే • లికవుగమ్ము
అక్షయతన్ దన • రారుచుండెడు నవ, నిధులకు సతతంబు • నేతవగుము
నీవీటియెలతోఁట • నిచ్చలు నేనుందు, నెడపక నాచెల్మి • నెపుడుఁబడయు
మరసి ధనంబుల • నఖిలజనంబున, కిచ్చు వదాన్యత • హెచ్చు మిగులు

గీ॥ మని వరంబుల నొసఁగి యా • ర్యాపదంబు
లందుఁబడు మీపె నీతల్లి • యాదరించు
నని యటుల సల్పఁజేసి తా • నపుడు ప్రియకుఁ
గావు నీసుతునని చెప్పఁ • గడఁగి యుమయు. 508

చ॥ వినుము కుమార! నీకుఁగడు • విస్తరిలున్ శివభక్తి సామి యి
చ్చినవరము ల్ఫలించు నిఁకఁ • జెడ్డతనంబున నీవు నాదుచె
ల్వునుగని యీరసంపడుటఁ • బూన్కి కుబేరుఁడనన్ సమాహ్వయం
బును ధరియింతు వెప్డు శుభ • ము ల్వెనుపొందునుగాక నీకిలన్. 509

వ. అనుచు నయ్యాదిశక్తి యిట్లు వరంబులిచ్చిన నంత ఖండేందుమౌళి దేవితో నంతర్ధానంబు నొందె నంతఁ బరమశివుని రూపాంతరంబైన నీలలోహితరుద్రుఁడఖండప్రమథ దేవభూత గణంబులతో శుభముహూర్తంబున నలకానగర బాహ్యోద్యానం బందలి కలధౌతశైల శిఖరాగ్రహర్మ్యతలంబునఁ బ్రవేశించె ననంతరంబున నఖిలమునివరులును సిద్ధులును మూర్తిమంతంబులగు నిగమంబులు నాగమంబులును, హరివిరించులును దారసించి వచ్చి సర్వేశ్వరుని సేవించిరి. కుబేరుం డానందంబున నందఱి కాతిథ్యంబొసంగి యలరె. మహేశ్వరుం డయ్యెడ దివ్యజనుల నందఱ నభీష్టవరదానంబుల సంతుష్టులం జేసిన నవ్వార లందఱు శివాజ్ఞాప్రకారంబుగ స్వస్థానంబుల కరిగి రిట్లు కుబేరుండు శివానుగ్రహంబునకుం బాత్రుండయ్యె నిఁక నందు భర్గుండు బ్రహ్మచారిగ నుండఁ గొంతకాలంబున కాత్మశక్తి దాక్షాయణిగ జన్మించుటఁజేసి యద్దేవిన్ బెండ్లాడి యాపెతో నందు యోగవిహారంబు లొనర్చెనని శతానందుం డాత్మజునకు బోధించె నీ సృష్టిప్రకార కథనంబు నెవ్వరేనిఁ జదివిన వినిన నవ్వారలు భోగమోక్షంబు లొందెదరని తెల్పిన సూతునకు శౌనకాదులు దాక్షాయణీ రుద్రుల పరిణయంబును నవ్వారి లీలలఁ నెఱింగింపు మనుటయు.

మాలినీవృత్తము. నిగమహితచరిత్రా • నిత్యధర్మానుయాత్రా!
సుగుణమణి నిధానా !• సూరిగణ్యాభిధానా!
అగణితశుభకీర్తి!• యచ్ఛపుణ్యానువర్తీ!
విగళితభవచర్యా • వీరభద్రేశభార్యా!

గద్య.

ఇది శ్రీబుధజనవిధేయ ముదిగొండ నాగవీరేశ్వర నామధేయ
ప్రణీతంబైన శివపురాణంబునందలి
సృష్టిఖండము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీ శివభ్యాన్నమః

శ్రీ శివపురాణము

సతీఖండము

ప్రథమాశ్వాసము

-::::-

విశ్వేశ్వరలింగా
ర్చావిలసితసుప్రసాద ♦ జాతోద్భటవం
శ్యా! వీరభద్రదేశిక!
పావనసుయశోభిరామ! ♦ భవ్యచరిత్రా!

వ. అవధరింపు మక్కథకుండు శౌనకాది మహామునీంద్రుల కిట్లనియె.

-: నారదుండు బ్రహ్మను సతీదేవి చరిత్రంబుఁ జెప్పుమనుట :-

ఉ॥ నారదుఁ డప్తు సంతసము ♦ నాఁటిన చేతముతోడ భారతీ
దారునితో నిటుల్ పలికె ♦ దక్షున కెట్లు జనించె శక్తి య
న్నీరజలోచన దమిని ♦ నెక్కొని రుద్రుఁ డెటుల్వరించె న
ద్ధీరునితోఁ బగ గొని వి ♦ ధీ! మఖమేల యొనర్చె దక్షుఁడున్. 2

గీ॥ అంబ యేటికి మరల దే ♦ హాంతరంబు, నొందవలసెనొ యది యర ♦ విందగర్భ!
సర్వమును నా కెఱింగింపు ♦ సంతసమున, నీకు సరివచ్చు గురునెందు ♦ నేనెఱుంగ.

క॥ అని యడుగుడు రాజీవజుఁ, డనురాగముదోఁప నిట్టు ♦ లనియెను మౌనీం
ద్రున కాత్మజ! యెఱిఁగింతును, మనమలరఁగఁ బరమశివుని ♦ మహితచరిత్రన్. 4

ఉ॥ మున్ను మరీచి ముఖ్యులగు ♦ పుత్రులఁ బుట్టఁ గ జేయ నంత సం
పన్నమనోజ్ఞరేఖయగు ♦ బాలిక సాయపు సంధ్యనాఁ గడుఁ
జెన్నగుకన్నె యొక్కతె వ ♦ శీకృతతాపసచిత్త వొల్చె నా
యన్నులమిన్నఁ గాంచి ముద ♦ మందఁగఁ జాలని వార లుందురే! 5

ఉ॥ అమ్మదిరాక్షిఁ బోలిన యొ • యారిని నాకమునందు మర్త్యలో
కమ్మున నాగలోకమునఁ • గాని గనుంగొన రెవ్వ రెప్డు చొ
క్కమ్మగు మేల్మిబంగరపు • కాంతులఁ బంతము మీఱు మీఱు చె
ల్వమ్మగు మేనిసౌరు మురి • పంపువిలాసరస ప్రసారముల్. 6

-: సంధ్యను జూచి బ్రహ్మయుఁ దత్పుత్రులును మోహించుట :-

వ. అంత.

ఉ॥ దానిని నేను నా సుతులుఁ • దప్పక ఱెప్పలువాల్ప కెంతయున్
బూనికఁ జూచుచున్నతఱిఁ • బుష్పశరుం డటఁ దోఁచి మమ్ము నెం
తేనియు మోహవాగురలఁ • దీరిచి త్రోయుడుఁ దెర్వమాలి య
మ్మీనవిలోచనన్ గవయ • వే ము దలంచుచునుంటి మార్తిమై. 7

చ॥ అదియును మన్మథార్తిఁగొని • యక్కట! యందఱ మమ్ముఁ జూచుచున్
ముదము దలిర్పఁగాఁ గడిఁది • మోహనహాసవిలాసభావముల్
పొదలఁగఁ జేయుచున్ దనదు • పొంకపుమేని మెఱుంగురంగు లిం
పొదవఁగఁ గాను పింపఁగఁ బ • యోరుహనేత్ర యటన్ మెలంగుడున్. 8

చ॥ సుతయనునట్టి భావమును • జూడక ధర్మువుఁ జూఱఁబుచ్చి నేఁ
గుతుకముమీఱ నక్కలికిఁ • గూడఁగ డాయుచు నున్నఁ జూచి స
న్నుతమతి ధర్ముఁడన్ నిజత • నూజుఁ డొకండు వశాత్మకుండు నిం
దితమగు నాదు మోహమును • ద్రిప్పఁగ నీశుఁ దలంచె నాత్మలోన్.

క॥ హరుఁ డంతనె వేగిరమున, దఱిసి నన్ ధర్ముఁ దక్క • తనుజాతులనం
దఱున్ గని నగి లజ్జను, నెఱిఁగింపుచు నిట్టులనియె • నేవము దోఁపన్. 10

ఉ॥ అద్దిర బ్రహ్మ! యెట్లు చప • లాత్ముఁడవై కనుఁగొన కెంతయున్
ముద్దుకుమారికన్ గవయ • బుద్ధి నొనర్చితివోయి! నీసుతుల్
హద్దుదొలంగి దోసమన • కాత్మసహోదరిఁ గూడ నెంచినా
రెద్దెసనేని యిట్టికత • లెప్డు వినంబడెనే! జగంబునన్. 11

క॥ తల్లి కూఁతు రన్నపెండ్లము, జెలియలు నప్పయును నెప్డు • క్షేమార్థులచే
కలుషమతిఁ జూడఁదగదని, యిల వాకొనుచుందు రెందుఁ • గృతమతు లరరే. 12

ఉ॥ ఎక్కడ కేగె వేదము లిఁ • కెక్కడ దాఁగెను ధర్మశాస్త్రముల్
మక్కువకూఁతుఁ గూడుటది • మంచిదె కాంచు విరించి! యన్న వే
చక్కఁగ మళ్ళి సిగ్గుఁగొని • చాలగఁ జింత యొనర్చుచుండఁగా
నుక్కుకుఁ జెమ్మట ల్పొడము • నుద్భవ మొందిరి పెక్కు రాత్మజుల్. 13

-: బ్రహ్మ మున్నగువారల కగ్నిష్వాత్తాదులు పుట్టుట :-

వ. అం దగ్నిష్వాత్తాదులగువా రఱువదినాల్గువేలును, నెనుబదియాఱువేలు బర్హిషదులనువారును బితృగణంబులై యేర్పడిరి. వారందఱును 14

కII కాటుకరేక విత్తమ్మున, నీటుగ రంగొప్ప వికచ • నీరజనేత్రుల్
మేటియతుల్ సంసరణము, దాటినవా రధికపుణ్య • తనులు మహాత్ముల్. 15

గీII మత్సుతుండైన దక్షుఘ • ర్మసలిలమున
సద్గుణనిధాన తన్వంగి • చారుదశన
కలదు లేదను నడుమొప్పు • కలికిమిన్న
కుందనపు బొమ్మయన నొక్క • కొమ్మ పొడమె. 16

వ. మఱియు సర్వాంగసుందరి యగు నమ్మగువ

కII పున్నమచందురుఁబోలిన, చిన్నారి మొగమునఁ జెలఁగు • చిఱునగవున మేల్
వెన్నెలలఁ గ్రుమ్మరింపుచు, సన్నుతయై యున్న రతిగ • సాటిరి యమరుల్. 17

వ. మఱియును నాయాత్మజులందు మరీచిప్రముఖులగు నాల్గురు దక్షుఁదక్కిన వారలకు రేతఃపాతంబగుడు నద్దానఁ గ్రతునకు సోమవులును వశిష్ఠునకుఁ గాలీనులును బులస్త్యున కాజ్యపులును నంగిరసునకు హవిష్మంతులును జన్మించిరి. ఇప్పురుషులంద అగ్నిష్వాత్తా దులతోఁ గలసి పితృగణంబులై కవ్యభోజనులై యుండి రివ్వారల జన్మంబునకు సంధ్య హేతువగుట నది పితృమాతయనఁబరఁగె ననంతరంబు మహేశ్వరుండు మమ్మునందఱను మన్నించి ధర్మని ననుగ్రహించి యంతర్ధానంబు నొందె నంత నేనును లజ్జాక్రాంతుండనై యట్టి మోహజనకుండగు కాము నుద్దేశించి బిట్టలుకతో.

గీII ఓరి మన్మథ! మమ్మిట్ల • నుచితమైన, మోహవహ్నిఁబడద్రోచి • మొక్కలమున
నుడుకఁజేసితి వమ్మహే • శుఁడు హసించె, నీవు సురిఁగెద వాశివు • నేత్ర వహ్ని.

కII అని శపియించిన మదనుఁడు, విని ఝల్లునఁ జెదరి బెదరి • వేగముగ విరిం
చినిఁగని యేమిది దేవర!, నను సెపియించితి వకార • ణమ్మిగ నిట్టుల్. 20

మII ననుఁ బుట్టించిన యప్పు మజ్జనకుఁడౌ • నారాయణుం డీవునున్
ననుఁ ద్రైలోక్యవిమోహన క్రియను సం • ధానింపుమంచున్ బురా
తనులౌ మువ్వురుమూర్తు లీరలు మొదల్ • తథ్యంబు సర్వామరుల్
మునులున్ దైత్యులు మర్త్యులున్ ఫణులు స • మ్మోహార్ణులం చాడరే. 21

కII అదియెఱిఁగి నేను నిత్తఱి, నొదవించితి మీకు వికృతి • నున్నతమతి! త
ప్పిదమేమిట నాయది నను, సదమదమొనరింప నిట్లు • శాపంబిడఁగా. 22

కII అని యడిగిన ద్రుహిణుం డి, ట్లనియెను సుతయందు నాకు • ననుజపయిని మ
త్తనయులకును దమిఁ గూర్పఁగ, జనునే యనుచితపుఁగృతి వి • చారము వలదే?

చ॥ గొనకొని యాంద్రకున్ మగల • కుఱ దమి గూరుపఁగా నిరుఱ నియో
జన మొనరించినామని య • సాధుపదమ్మున మమ్ముఁ ద్రోయఁగా
నను వొకొ! యైననుఱ గినుక • యంతరమొందెను శాప మింతతో
నెనయదు పెద్దకాలమున • నెప్పుడొ యట్లొనరించు నిన్నిఁకఱ. 24

ఉ॥ అట్టులె చెల్లియుఱ మరల • నాభవు పెండిలి నమ్మహాత్ముచేఁ
బుట్టుక నొందఁగాఁ గలవు • పొమ్మిఁక వందురకంచుఁ జెప్పె నేఁ
జట్టన నంతరంబెనయుఁ • జక్కఁగ దక్షుఁడు తత్సుతఱ రతిఱ
నెట్టన మీనకేతునకు • నేరిమి నిచ్చి యొనర్చెఁ బెండిలిన్. 25

వ. అంత మన్మథుండును రతిన్గొని చని స్వావసథంబును జేరి యందు నిచ్చలును రూపరేఖాలావణ్య పుణ్యమూర్తి యగు రతితో నలరుచు. 26

సీ॥ కొమ్మకన్బొమ్మల • కుదిరికఁ గన్గొని, విల్లుపై వెగటొంది • విఱిచెఁ బెదవి
సుందరి క్రేఁగంటి • చూపుల చొక్కులఁ, గని నిజాస్త్రముల లె • క్కఁగొనకుండె
నిండుచందురు మించు • నెలఁత మొగముఁజూచి, జాబిల్లితోఁజెల్మి • సలుపఁదడసె
తమ్మి మొగ్గల మీఱు • తరుణి చన్గవగాంచి, తమ్ములపై ననా • దరముసూపె

గీ॥ బలిసి బిగిమీఱియున్న న • భ్భామ చన్నుఁ, గవపయిని వ్రేలు ముత్యాల • కంఠహార
మరసి తననారి నిస్సార • మనుచు రోసె, భువనమోహనుఁడైన యా • పుష్పశరుఁడు.

వ. రతియును.

ఉ॥ చక్కనివారలందుఁ గడుఁ • జక్కనివాఁడగు కమ్మవిల్దొరన్
జక్కఁగఁ బెండ్లియాడి కడు • సంతస మొప్పఁగఁ దోడునీడ నా
నెక్కుడు వేడ్కఁ గన్గొనుచు • నింపులు సొంపులు మీఱఁ గాంతునిన్
మక్కువఁ గొల్చుచుండెను ర • మాసతి విష్ణునియట్లు చెల్వుమై. 28

క॥ సౌదామనీ వలాహకు, లాదివిషట్పదవి నెట్టు • లలరుదురో యం
దా దక్షజామదను లా, మోదంబున వెలసి రెంతొ • పొగడఁగ జగముల్. 29

గీ॥ ఏనును మదాత్మజులును మ • హేశ్వరుండు, నచ్చొటును విడి చనినంత • నద్దియెల్ల
నరసి సాయంపు సంధ్యయి • ట్లని మనమునఁ, జింతయొనరించె నెంతయుఁ • జిన్నవోయి.

ఉ॥ అక్కట నేను పుట్టిన య • నంతరకాలమునందె యెక్కడొ
చక్కఁదనంపు నాయొడలి • చందముఁ గన్గొని తండ్రి యన్నలుఱ
మిక్కుటమైన మోహమున • మీఱుచు మారుని బారికెంతయున్
జిక్కి ననున్ దమిన్గవయఁ • జేరఁగ నెంచిరి పాపకర్ములై. 31

ఉ॥ నేనును గామవిద్ధనయి • నిందితబుద్ధిఁ బథంబుఁ దప్పి యొ
ప్పౌ నిజహావభావలలి • తాయతదృష్టిఁ దనర్చి చూచితిన్
మానసమందు వారల స • మాగమకేళికి నీయకొంటి నెం
దేనియు నిట్టిచెడ్డతల • పెంచఁ దలంతురె యెవ్వరేనియుఱ. 32

ఉ॥ ఇంతకు వారలన్ నను ర • హిన్ గరఁగించిన యించువింటిజో
దెంతయు దోసకారి యతఁ • డేపఱ శాపమునొందె మేలు నే
నింతటి పాపశీలనయి • యెట్టులనీ తనువున్ భరింతుఁ గా
వింతునిఁకన్ మహాతపము • విచ్చి చనంగ మహాఘపుంజముల్. 33

చ॥ చెడుగును గాదె యిమ్మెయినిఁ • జెందఁగఁ జూచితిఁ దండ్రి నన్నులన్
విడువఁగనొప్పు దీనిఁ దగ • వేల్చెదఁ జండహుతాశనార్చియం
దొడిసి తపించెదన్ దురిత • మూడి సురుంగ వెలుంగు కీర్తిరాఁ
బడసెదఁ గామ మద్ది యిఁక • బాలురకొందని యట్లొనర్చెదన్. 34

వ. అయ్యవసరంబున.

– : బ్రహ్మ సంధ్యయొద్దకు వశిష్ఠునిఁబంపుట :–

ఉ॥ కూతుఁరు తాపసవ్రతముఁ • గోరియొనర్పఁగ నున్న నామె య
చ్చేఁత యెఱింగి యేనును వ • శిష్ఠుని మత్తనుజన్మఁ జూచి నీ
వీతటి చంద్రభాగగిరి • నేపునఁ జేరి యటన్ దపింపఁగా
నాతురయైన సంధ్యకుఁ బ్రి • యంబున మాంత్రిక దీక్షనిమ్మిఁకన్. 36

చ॥ ఎఱుఁగదు చిన్నబాల మన • మెంతయుఁ గంతునకోడి దానిపైఁ
గర మనురక్తిఁ జెందుటది • గాంచి జుగుప్సగనెంచి యిట్టులన్
దిరమగు పూన్కితోఁ దపసు • దీర్పఁగఁబూనెను గాన నీవు స
త్వరమటఁజేరి యాయమకు • భర్గునిమంత్రముఁ జెప్పు సిద్ధిగాన్. 37

క॥ నీవీ వేసముతోడుతఁ, బోవలదు కుమార! మాఱి • పోవలె నది యి
ట్లీ వరిగినఁ దొలివృత్తము, భావంబునఁ దలచి వెఱచి • పఱఁచు దవులకున్. 38

క॥ అని పనిచిన నతఁ డట్టులఁ, జని కనియెను జంద్రభాగ • శైలాగ్రమునం
దొనరిన లోహితతీర్థము, ముని ముంగలఁ దపసొనర్పఁ • బూనిన సంధ్యన్. 39

గీ॥ తీరమొందిన సంధ్యచేఁ • దేజరిల్లె, లోహితహ్రద మంభోజి • నీహితంబు
కరముచుక్కలగుంపుతోఁ • గ్రాలునభము, పొడుచుచందురుచేఁ గాంతిఁ • బొదలినట్లు.

గీ॥ గొదకొనుచుఁ జంద్రభాగ య • క్కొండయుపర
భాగమును భేదమొనరించి • వేగమొప్ప
దక్షిణాంబుధిఁ జేరఁగఁ • దరలుచుండు
దర్శనీయమై యాస్థలి • దనరు ధరను.

చ॥ కనుఁగొని సంధ్య కిట్లనియె • కంజదళేక్షణ! యేటికిట్లు ని
ర్జనవన మొంది యుంటి విటన్ • జక్కఁగ నేమి యొనర్పఁబూనితో
జనకుఁ డెవండొ చెప్పు మిఁకఁ • జందురుఁ గుందఁగఁజేయు నీ మొగం
బున నెదియోవిచారము ద • వుల్కొని యున్నటు గానుపించెడున్. 42

గీ॥ అనిన నమ్మునివరుని మ • హాత్మునిన్ జ్వ, లించు నజ్ఞాతవేదుని • లీలc గ్రాలు
వాని నొడలు ధరించిన • బ్రహ్మచర్య, వ్రతమునా నొప్పువాని న • ప్పడcతి గాంచి.

ఉ॥ ఆదట మ్రొక్కి యిట్లనె మ • హాత్మ! యెఱుంగcగలేవె నీవిcకన్
నాదు మనోరథంబును ఘ • నంబుగ నిందుc దపంబుసేయ నా
హ్లాదమునొంది యిగ్గిరివ • రాగ్రముc జేరితి సంధ్య యంద్రు న
న్నాదిమమూర్తియౌ నలువ • కాత్మతనూజను జిత్తగింపుమా! 44

క॥ ఎఱుcగను మంత్రము తంత్రం, బెఱుcగను తాపసవిధాన • మెఱుcగ నొకింతే
మఱుcగుచు నుంటిని నందుల, కురుకరుణానిధి! యొసంగు • ముపదేశ మిcకన్. 45

-: వశిష్ఠుcడు సంధ్యకు మంత్రోపదేశంబు చేయుట :-

క॥ అనిన విని యవ్వశిష్ఠుం, డొనరcగ నవ్వనిత కప్పు • డుపదేశంబి
ట్లొనరించె విధివిధిగc బా, వనమగు శివదీక్ష నొసcగి • వాత్సల్యమునన్. 46

క॥ పరమమగు గొప్ప తేజము, పరమంబగు గొప్పతపము • పరముcడు నగు నా
పరమారాధ్యుcడు శంభుcడు, దిరముగ మదినుండునట్లు • దిద్దుకొను మెదన్. 47

వ. ఇట్లు మనంబును శివైకతానంబొనర్చి నాయుపదేశించు మంత్రంబున మహేశ్వరునిc గొలువుము నీకు సకలసిద్ధు లొనcగూడునని ''ఓం నమశ్శంకరాయ ఓం'' అనుమంత్రంబు నుపదేశించి మఱియు నిట్లు బోధించెను.

గీ॥ మౌనమునc దీర్ఘమాడుము • మౌనముననె
చేయుము శివార్చనను నెప్డు • చిగురుcబోcడి!
పర్ణజలభక్షణమునc ద • పంబునిట్లు
సల్పిన నభీష్టసిద్ధియౌ • సత్యమిద్ది. 49

గీ॥ ఇట్లు నిచ్చలు మదిలో మ • హేశునిల్పి, కొలువు సందియమొందక • ఫలములొందు
నని వశిష్ఠ మహర్షి సం • ధ్యాలతాంగి, కెఱుకపడc జెప్పి యంతర్ధి • నెలమినొందె.

క॥ శివదీక్షనొంది సంధ్యా, కువలయలోచన కరంబు • కూరిమితోడన్
శివమంత్రంబు జపించుచు, నవధానముతోడ సలిపె • నంచితతపమున్. 51

-: శివుcడు సంధ్యకు సాక్షాత్కరించుట :-

క॥ పదిరెండువేల యేం డ్లట, ముదమునc దపియింప నంత • ముగ్ధేందుధరుం
డెదc గనికరించి ప్రేమా, స్పదుcడై పొడసూప నంత • సంధ్య రయమునన్.

ఆ॥ ప్రభుc బ్రసన్న వదను • భర్గునిc గనుcగొని, భయము భక్తిగదురc • బ్రియముతో ను
తింప వలనుగనుక • దీనయై కనులను, మొగిచి నిలువcజూచి • నగశయనుcడు.

కII దివ్యజ్ఞానంబును నిఁక, దివ్యవిలోచనము లొసఁగ ♦ దెలివొంది కడున్
దివ్యోక్తులతో నిట్టుల, దివ్యవరున్ హరునిఁ గడు ను ♦ తించెఁ బ్రణతయై. 54

కII స్థూలము సూక్ష్మం బనఁబడు, నేలాటి విధంబుగాక ♦ నెఱుఁగుటకుఁగడుఁ
వీలమరక జ్ఞానంబున, నే లభియింపఁబడువాని ♦ నే సేవింతుఁ. 55

కII శాంతము నిర్మలమును న, త్యంతము జ్ఞానైకగమ్య ♦ మవికారమ్మున్
ధ్వాంతపథేతరలలిత మ, నంతం బాత్మప్రకాశ ♦ మగు శివుఁ గొలుతుఁ. 56

కII ఎవ్వని రూపంబులు నభ, మివ్వసుమతి సలిల మగ్గి ♦ యిప్పవమానుం
డుర్వ్యవస్వతుఁ డాదిశ, లవ్విశ్వాకారుఁ గొలుతు ♦ నహరహము రహిన్. 57

ఆII ఇలఁ బ్రధానపురుషు ♦ లెవ్వాని పనికినై, బయలువెడలి రెంతొ ♦ ప్రౌఢిదనర
నట్టి శంకరునకు ♦ నవ్యక్తమూర్తికి, వందనము నొనర్తు ♦ వాసిమీఱ. 58

కII కమలజరూపంబున స, ర్గము హరిరూపమునఁ బెంపు ♦ ఖండపరశురూ
పమున లయం బొనరించు ప, రమశివు భజియించెదన్ గ ♦ రము భక్తిమెయిన్.

కII నీవే పరమాత్మవు శివ!, నీవే చిద్విద్య వెందు ♦ నిరుపమభావా!
నీవే బ్రహ్మవు ! దేవా!, నీవే సద్వస్తువవు ద ♦ నిందితవిభవా! 60

కII ఎవనికిఁ దొలి నడిమియునున్, జివరయుఁ గాన్పింప వెందుఁ ♦ జెలఁగుజగములీ
యవి యెవనివలన వెలువడు, నవాఙ్మనసగమ్యు నామ ♦ హేతుఁ గొలిచెదఁ.

కII కారణముల కెల్లను మేల్, కారణమై సర్వలోక ♦ కల్యాణకరుం
డై రహిమీఱు పరాత్పరు, సారమయున్ బూతపూతు ♦ సన్నుతుఁ గొలుతున్.

ఆII నిర్గుణుండవైన ♦ నీగుణవైభవ, మాఁడుదాన నేమి ♦ యరయఁగలను
ఇంద్రుఁడేని మఱి యు ♦ పేంద్రుఁడే నెవ్వాని, రూపమారయుటకు ♦ నోప రెపుడు.

కII మ్రొక్కెద నీకు మహేశ్వర!, మ్రొక్కెద గీర్వాణవంద్య! ♦ మ్రొక్కెద శంభూ!
మ్రొక్కెదఁ దపోమయా! యిఁక, దిక్కై నను బ్రోవుమయ్య! ♦ దీనశరణ్యా !

గీII ఇట్లు నుతిచేసినట్టి యా ♦ యిందువదన, పలుకులాలించి భక్తవ ♦ త్సలుఁడు మంచు
చేతఁ జెదరిన తమ్మిపూ ♦ రీతినలరు, పొలఁతినెమ్మోముఁ గన్గొని ♦ పలికె నిట్లు 65

-: శివుఁడు సంధ్యకు వరంబులిచ్చుట :-

చII మురిసితినమ్మ! నీదుతప ♦ మున్ గని నీవొనరించినట్టి యా
నిరుపమసంస్తవంబునకు ♦ నేరిమికిన్ గడు సంతసించితిన్
వరముల నిత్తుఁ జేకొను మ ♦ వశ్యము నీదగుకోర్కు లెవ్వియో
వరుసగఁ దెల్పు మన్నియును ♦ వైళ మొసంగెదఁ బైదలీ! యిఁకన్. 66

వ. ఇట్లు పలికిన మహేశ్వరుని వచనంబులకు సంతుష్టయై యచ్చేడియ జగత్ప్రభునకుఁ
బౌనఃపున్యంబుగాఁ బ్రణమిల్లి యిట్లు విన్నవించె. 67

చ॥ వరమును బొందఁగాఁదగిన ♦ వాసికి నేఁ దగియున్నఁ బూర్వపుర్
దురితముఁ బాసి శుద్ధనయి ♦ తోఁచిన నాతప మీవు మెచ్చినర్
వరద! యొసంగు మిప్పుడమిఁ ♦ బ్రాణులు పుట్టినయంత మన్మథా
తురతను గాంచకుండునటు ♦ దొల్తవరంబిది దేవపూజితా!

వ. మఱియును.

ఉ॥ ఎవ్వని నేను నాథునిగ ♦ నెంచి వరించెదనో త్రిశుద్ధిగా
నవ్వరునందె నామది య ♦ హర్నిశలుర్ రహియించుఁగాక తా
నవ్విభుఁడున్ ననున్ గడుఁ బ్రి ♦ యమ్మునఁ జేకొని యుండుఁగాక యొం
డెవ్వఁడు నన్నుఁ గామమతి ♦ నీక్ష యొనర్చినఁ గ్లీబుఁడౌ ధరర్. 69

వ. ఇమ్మూఁడు వరంబులు నాకిమ్మనుడు నమ్మహేశ్వరుఁడు తథాస్తని మఱియు నిట్లనియె.

గీ॥ కొమ్మ! యిఁకనేమి మదిని సం ♦ కోచపడకు
పాప మంతయునున్ బఱా ♦ పంచ లయ్యె
గడిఁది తపసిట్లు చేయుట ♦ గల్గుటన్ మ
దీయమానసరుష యది ♦ దీఱిపోయె. 71

వ. ఇఁకను

గీ॥ పుడమిఁ బుట్టెడు వారికిఁ ♦ బొసఁగుచుండు
బాల్య కౌమార యౌవన ♦ వార్ధకములు
నాల్గుదశ లందునున్ యౌవ ♦ నంబునందుఁ
బొడము కామంబు దృఢమిది ♦ పూవుఁబోఁడి! 72

క॥ లోకోత్తరసతివై కడు, వీఁకర్ దనరెదవు నీదు ♦ విభుఁడును సుతప
శ్లోకుఁడును సుందరుఁడును న, నేకామరకల్పజీవి ♦ నిరుపముఁ డౌనరుర్. 73

గీ॥ వేఱొకఁడు నిన్నుఁ గామేచ్ఛ ♦ వీక్షచేసె
నేని యప్పుడె పేడియై ♦ యేవమొందు
కోరినట్టి వరంబులఁ ♦ గొఱఁత లేక
యిచ్చితిని హెచ్చుమీఱఁ బూ ♦ ర్ణేందువదన! 74

వ. మఱియు నిఁక నీ తలంపెఱింగి యుండుటఁజేసి యిట్లు చెప్పుచున్నాఁడ. నీ వింతకుమున్ని దేహం బగ్నియందు హుతంబు సేయ నెంచితివి గావున నందుల కీగిరి ప్రాంతంబున, జంద్రభాగతీరంబునందే మేధాతిథియను ఋషి మునులతోఁ గూడి పదిరెండేండ్లు నియతిగల యాగం బొనరించుచున్నాఁడు గావున నీ వచ్చటికేగి నా యనుగ్రహంబున

నెవ్వారికంటఁబడక యుత్తరజన్మంబున నీకుఁ బతిగాఁదగువాని మనమందుఁదలంచి యగ్ని ప్రవేశంబుసేయు మంతమీఁద నా ప్రసాదంబున నమ్మేధాతిథికిఁ గూతురవై జన్మించి యండే తపంబు చేసి యభీష్టవరలాభంబు నొందెదవని పరమేశ్వరుం డంతర్హితుండయ్యె నయ్యువిదయు నట్లు వేగఁజని దనమనంబునఁ దనకు మంత్రోపదేశంబొనర్చి నట్టివాని వసిష్ఠమునిని నాథునిఁగాఁ దలఁచి శివానుగ్రహంబున నెవ్వారికిఁ బొడకట్టక మేధాతిథి యజ్ఞాగ్నియందుఁ బ్రవేశించినంత వేగిరంబున సప్తజిహ్వుండును బురోడాశమయంబగు నాయంబుజగంధి శరీరంబు దహియించి సూర్యమండలంబుఁ జేర్ప రవియును నద్దేహంబును విభజించి యూర్ధ్వభాగంబును దేవప్రీతికరంబగు నుషస్సంధ్యగాను, శేషబాగంబును బితృప్రీతికరంబగు సాయంసంధ్యగాను వెలయించె నిcకఁ బరమేశ్వరానుగ్రహంబున నద్దేవిప్రాణంబులు దివ్యదేహంబు నొంది మేధాతిథి యజ్ఞావసానమందు జాతవేదియందు బంగారుతీవియఁబోలి పొడసూపిన నాతండు మురిసి యందుకొని యభిషేకంబుఁ జేసి వస్త్రాదుల నలంకరించి యరుంధతి యని నామకరణంబుఁజేసి సంతసంబునఁ బెంచుచుండె నంత నామెయు నైదవయేడు వచ్చినయంతనె.

-: అరుంధతీ వశిష్ఠుల వివాహము :-

గీ॥ చంద్రభాగాతటమ్మునఁ ♦ జటులతపముఁ, జేయుటయుఁ దల్లిదండ్రులు♦చెలువనపుడు
బ్రహ్మసుతుఁడై తపంబుల ♦ వాసిఁబడసి, తనరు శిష్టున కావశి ♦ ష్ఠునకు నొసగి. 76

క॥ పాణిగ్రహణ మొనర్చిరి, యేణాంకకలాధరుం డు ♦ పేంద్రుండును న
వ్వాణీశుఁడు మున్నగు గీ, ర్వాణులు పరిణయమునన్ గ ♦ రంబు మురియఁగన్.

గీ॥ ఆ త్రిమూర్తుల కరధార ♦ నపుడు వెడలె, శిప్ర మున్నగు నదులేడు ♦ శివజలములు
సతుల తలమానికం బరుం ♦ ధతి వశిష్ఠు, తోడ నెంతయు నలరె సం ♦ తోసమునను.

క॥ వారిరువుర కుదయించిరి, భూరితపోనిధులు శక్తి ♦ మున్నగుపుత్రుల్
వీరల సచ్చరితము నె, వ్వారలు చదివినను వినినఁ ♦ బడయుదురు సిరుల్. 79

-: శివునకు మోహంబుఁగూర్పుమని బ్రహ్మ మన్మథుని బంపుట :-

చ॥ నలువ యొకానొకప్డు తన ♦ నందనులందఱిఁ జూచిపల్కెన
య్యలికవిలోచనుం డభవుఁ ♦ డక్కట సంధ్యను జూచి యేను మీ
రలు వలపొంది యుత్తలపు ♦ రా పును గాంచుట కీసడించి బి
ట్టులఁతితనం బొనర్చి నగె ♦ నాత్మఁ గలంచెడు నద్ది పుత్రకుల్! 80

ఉ॥ ఎట్టులనైనఁ గామమది ♦ యేర్పడఁ జేయవలెన్ బినాకి కి
ప్పట్టుల నాతఁడున్ విక్రుతి ♦ నంది యలందురెనేని యుల్ల మి
క్కట్టును బాయు నంతదను ♦ కన్నను బాయదు గొందలం బిఁకన్
గుట్టుగ నట్లు గూరుచుట ♦ కున్ జతనంబు నొనర్పఁగాఁదగున్. 81

మ॥ అని దక్షాదిములౌ కుమారులకు నా ♦ త్మావస్థ తాఁ జెప్పి యం
తనె నాళీకశరున్ దలంప నతఁడున్ ♦ దారాసహాయంబుగాఁ
దనుఁ జేరన్గని ధాత యష్టతనితో ♦ ధానుష్కమూర్ధన్య! నీ
కెనయౌధన్వి యొకండునున్ గలఁడొకో ♦ యారేడులోకంబులన్. 82

ఉ॥ నీవటు సంధ్యపై మరులు ♦ నెక్కొనఁ జేయుట నేను నా సుతుల్
భావమునందు దానిపయిఁ ♦ బాళిని ఁ జెందిన మాత్రకే శివుం
డేవముఁజెంది యందఱ ని ♦ సీ! యని చుల్కనచేసి నవ్వె నే
నావిధి బన్నమొంది యెటు ♦ లాత్మభరింతు సహింతు నైచ్యమున్. 83

క॥ మమ్మెటుల నీదు పుష్పశ, రమ్ములఁ గారింపఁజేసి ♦ రమణిపయిని ను
ల్లమ్మును దలకొనఁజేసితొ, యమ్మెయి నగ్గిరిశుమదికి ♦ నందింపు తమిన్. 84

క॥ అందనుకఁ గందుపాయదు, కొందలమునఁ గుందు మనము ♦ గోవిందసుతా!
యిందెటులైన నను నీవు మ, దిం దేకువఁ జేసి వెతను ♦ దీర్పుము మాకున్. 85

గీ॥ ఇఁకను సోదర! ''పితృసమో ♦ జ్యేష్ఠ'' యనుచు
విబుధు లాడెడు పల్కును ♦ విందు వెపుడు
నాదు పనుపును బొనరించి ♦ నన్నుఁ దేర్చు
టెంతయును నీకు విధియగు ♦ నింతయేల. 86

క॥ అనుడు హరినందనుఁడు విని, తనమనమునఁ గొంకియును వి ♦ ధాతృన కపుడి
ట్లనె నొనరించెద నీపను, పును నైన నొకండు విను వి ♦ భూ! పేర్మి మెయిన్.

క॥ నాకస్త్రము చెలువ యదియు, లేకెట్టుల శివుని మదికి ♦ నెసఁగింతుఁ దమిన్
జోకగు పొలఁతుకఁ జూపుము, వీఁకన్ జని చేతు విశ్వ ♦ విభునకుఁ బాళిన్. 88

గీ॥ అనిన నలినజుఁ డపుడు చిం ♦ తాకులాత్ముఁ
డై కటా! యెవ్వతెను బంపి ♦ యభవుఁ గరఁగఁ
జేయనగు నంచు మదిని యో ♦ జించుచుండ
నంత నిశ్వాసమునఁ జైత్రుఁ ♦ డపుడు పొడమె. 89

క॥ ఆతఁడు సంధ్యార్కనిభుం, డాతత పీనాంసుఁ డంబు ♦ జాక్షుఁడు కామ
ప్రీతికరుఁడు మోహనుడై, చేతస్సంతోషమొదవఁ ♦ జేయుడు నంతన్. 90

క॥ కమ్మని మలయానిల మది, కమ్ముకొనెన్ బ్రమాకులెల్లఁ ♦ గడుఁ బూచియు దెం
దమ్మునకు రహినిఁ గూర్పఁగ, బమ్మయుఁ బరికించి యనియెఁ ♦ బంచశరునితో.

ఉ॥ అగ్గికి గాడ్పువోలె విను ♦ మంబుజబాణ! వసంతుఁ డీతఁడున్
నిగ్గగు మిత్రుఁడై తనరి ♦ నీకు సహాయము సేయు నింకఁ దా
నగ్గలికన్ బొనర్పఁగల ♦ దన్నువ తెమ్మెర మాటలేటికిన్
నెగ్గుదు విష్ణు వేచనుము ♦ నీలగళాశ్రయదివ్యభూమికిన్. 92

వ. ఇంకను

గీ॥ నిన్ను వెన్నాడి యారతి ♦ నెగడుచుండుc, గాన మీదంపతుల రహిc ♦ గాంచి శివుని
మనసు చెదరిన నొకనాతి ♦ మరcగcదలcచు, నప్పు డేను సృజింతున ♦ న్లాయగుసతిని.

వ. అని యనుప వల్లేయని యరవిందబాణుం డాతని సెలవొంది రతితో వసంత మంద
మారుతుల్గ గూడి హరు నన్వేషించుచుc జని యందు. 94

గీ॥ పూవుటంపరజోదు శం ♦ భునికిc గట్టె, దురుగ మల్లెల మొల్లలc ♦ గురవకముల
సంపెగల నింపుగదురc బు ♦ ష్పింపcజేసి, జుమ్ముజుమ్మను దేంట్లగా ♦ నమ్ముcగూర్చె.

క॥ క్రొమ్మావుల నిమ్మలc జె, ల్వమ్ముగc జిగిరింపc జేసి ♦ లలితదళ గ్రా
సమ్ములc గోయెలగమి నొ, క్కుమ్మడిc బంచమముc బాడc ♦ గూరిచె రహిమై.

క॥ గెలపండిన యనcటుల జొ, బ్బిలు పానకములc దనర్చు ♦ విరివగు నెలమా
వుల పండ్ల మెక్కి యుక్కునc, జెలcగి పదరcజేసె రామ ♦ చిల్కలపిండున్. 97

గీ॥ పారిజాతపువిరులc గ ♦ ల్వలవనంబు, లోనc బొగడలపైc దావు ♦ లాని యాని
యల్లనల్లనc జనుదెంచు ♦ పిల్లగాడ్పు, గముల శశిభూషణుని యంతి ♦ కమునకనిపె.

క॥ తానును రతియు నతులకే, ళీనిరుపమహావభావ ♦ లీలాయుతులై
పూనికమై శివు గెలువగ్, నానావిధ విభ్రమము లొ ♦ నర్చుచునుండెన్. 99

గీ॥ ఆవనంబున నున్నట్టి ♦ యఖిలజంతు, జాలమది మారుక్రొవ్వాడి ♦ కోలలకుc గ
దుర్గబెగడి బీరుపోయి జో ♦ డులను వెదకి, కూడెనంతయుc గూర్ములు ♦ గొనలుసాగ.

క॥ హరుc డించుకేనియును మదిc, గరcగక స్థిరచిత్తమునను ♦ గరువము దనరగ్
హరువుగనుండుటcగని వెఱ, మరుc డాత్మబలములతోడ ♦ మరలి దయితతోన్.

–:మన్మథుcడు శివునకు మోహంబుc బుట్టింపలేననుట:–

గీ॥ సత్వరముగా విరించను ♦ సముఖమునకు, నేగి ప్రణమిల్లి యిట్లనె ♦ నాగిరీశుc
గరcగc జేయుట దేవ! నా ♦ తరముగాదు, సిగ్గుచేటగుcగాదె నా ♦ చెయిదమందు.

ఉ॥ నీవును నాదుతండ్రియును ♦ నిర్జరనాయకుc డాదిగల్గున
ద్దేవులయట్ల కాcదలచి ♦ దీనc గడంగితి నమ్ముc జెందె నా
యేవపు పాట్లు భర్గునెడ ♦ నెట్టులొ గండము దాcటి వచ్చితిగ్
బోవిడుమయ్య! నన్నిcకను ♦ బున్నెము సర్వజగత్పితామహా! 103

క॥ నావలల కగ్గమగునొకొ!, దేవాధీశానుc డాది ♦ దేవుం డభవుం
డోవనజోద్భవ! గడ్డిది, నీ విప్పని నెగ్గలేవు ♦ నిక్క మరయుమా! 104

క॥ గుండెలు తటతటకొట్టుకొ, నం డీల్వడి బిక్క మొగము ♦ నగ నుడువు మరుగ్
దండిగc గని యరవిందభ, వుండుస్మరని మదిc గడిcది ♦ పొగలుచు వేగన్. 105

గీ॥ పంచశరునకు సెలవిచ్చి • కించతోడఁ, బెద్దతడవు విచారించి • విష్ణులోక
మేగి శ్రీధరుపదముల • కెఱఁగి నిలువ, నలువయాకృతిఁగని మదిఁ • గలఁగిహరియు.

-: బ్రహ్మ విష్ణుమూర్తి యొద్దకేగి శివునకుఁ గామోపాయం బడుగుట: -

ఉ॥ ఉత్తలపాటు మీఱి కడు • నూర్చుచు వచ్చితి వేమి ధాత! నీ
కిత్తఱి యేమి లోటొదవె • నేర్పడఁ జెప్పుమటన్న నాతఁడుఁ
దత్తఱమొప్పఁ బల్కె నొక • నాఁ డల సంధ్యను బుత్రులే నక
స్మాత్తుగఁ జూచి మోహపడ • శర్వుఁడు డాసి హసించె నెంతయున్. 107

ఉ॥ అప్పటినుండి నా హృదయ • మాతని కిట్టులె యొక్క చెల్వపై
దెప్పరమైన మోహమును • దీగలు వాఱఁగఁ జేయఁజెల్లునం
చప్పువువింటిజోదును ర • యమ్మునఁ బంచిన నాతఁ డెంతయుఁ
గొప్పగ యత్నముఁ సలిపి • కుందుచు వచ్చెను లబ్ధిలేకయే. 108

ఉ॥ నాసుతుఁడయ్యు రుద్రుఁ డటు • నన్నవమానము సేయఁ జెల్లునే?
వాసియడంగెనెట్టు లల • భర్గుఁడు నాసరియైనఁ గొంచె ము
చ్ఛ్వాసము చెందవచ్చునను • భావముతోడనె యుంటి నెట్టులీ
గాసితొలంగు రుద్రునకుఁ • గామము గల్గు మహాత్మ ! చెప్పవే. 109

-: విష్ణుమూర్తి బ్రహ్మతో శివశక్త్యవతారంబునకై యత్నింపుమనుట: -

చ॥ అన నల చక్రపాణి నలు • వా! యవివేకపథంబుఁ జెందితీ
వనఘుని లోకనాథుని మ • హాత్ముని నాత్మజుఁగాఁగ నెంచి యి
ట్లనిశము గ్రుళ్ళుచుంటి విఁక • నామదిఁ బాయుము నీదు ప్రార్థనఁ
దనయుఁడుగా జనించెను స • దాశివమూర్తి జగద్ధితంబుగాన్. 110

ఉ॥ ఎవ్వని నారయంగ మన • మిర్వురముఁ బనిఁబూని పెక్కు నా
ళ్ళివ్వసుధఁ వియత్తలము • నెంతయు మీఱుచుఁ బోవుచుఁ దుదిఁ
గ్రొవ్వఱ నవ్వఁబాట్ల కెదఁ • గొంకక వచ్చి నమస్కరించి మా
యివ్వెడఁగుం బనుల్ మది స • హింపు మహేశ! యటంచు మ్రొక్కమే. 111

చ॥ మఱచితివే మహేశ్వరుని • మానసమం దసమానవైభవుఁ
హరుని ననాదిపూరుషుని • నాత్మవిహారుని స్వప్రకాశునిఁ
బరమమునీంద్రవందితుని • భక్తజనావనబద్ధకంకణుఁ
గరువమునెంది యిట్లురక • కాఱులు ప్రేలఁగఁ జెల్లునే విధీ! 112

ఉ॥ ఎంతటివాఁడవీవు హరుఁ • డెట్టి మహాత్ముఁడు నల్వ! నన్ను ని
న్నింతటివాండ్రఁగా సలిపె • నిద్దఱినిఁ సృజియించి యీశ్వరుం
డెంతయు నీవు బాలిశత • నెద్దియెఱుంగక మోఱకుండవై
పంతము నొంది యిట్లు • పలుపాటులఁ జెందితి వేమి సెప్పుదున్. 113

ఉ॥ మానుము మాను మీతెఱఁగు ♦ మంచిదికాదిఁక లోకనాథునిన్
బూని సతీసహాయునిగఁ ♦ బొందుగఁ జూడఁదలించితేని యెం
తేని దపంబు సేయుమను ♦ మీశ్వరశక్తినిఁ గోరి దక్షునిన్
మానక యాజగన్మయి కు ♦ మారికయై జనియించు వానికిన్. **114**

ఉ॥ ఆయమ యోగనిద్ర పర ♦ మాత్మవిహారిణి శంభుశక్తి తా
నాయభవున్ మహేశ్వరుని ♦ నర్థిమెయిన్ దపమొంది మెచ్చఁగాఁ
జేయును శంభుచిత్తమును ♦ జెమ్మగిలంగ నొనర్చు నెంతయున్
వేయనుడుల్ పనేమి? యిఁక ♦ విశ్వవిభున్ వరియించు రూఢిగన్. **115**

చ॥ చనుమిఁక సత్యలోక మన ♦ జక్క నతండును బుండరీకలో
చనునకు జోతచేసి చని ♦ సద్మముచేరి పరాంబయౌ శివన్
మనమునఁ గొల్చి యంతనె కు ♦ మారుని దక్షుని బిల్చి యిట్లనెన్
ఘనతపమొంది శాంకరినిఁ ♦ గాలిని భక్తి భజింపు మీవిఁకన్. **116**

గీ॥ భక్తవత్సల పరమాత్మ ♦ శక్తి వేగ, నిన్నుఁ గరుణించి కూఁతురై ♦ నీకుఁ బొడము
నాపె శంకరుఁ బెండ్లాడి ♦ యఖిలలోక, రక్షణం బొనరించును ♦ రాణమీఱి. **117**

-: దక్షుఁడు మహేశ్వరిని గూర్చి తపస్సొనరించుట: -

క॥ అని యిట్లుపదేశించి న, లినగర్భుం డనుప నట్లు ♦ లిప్సన్గొని దు
ర్గను నఖిలాజాండేశ్వరి, ననువుగఁ గొల్చుచుఁ దపించె ♦ నాతఁడు నిష్ఠన్. **118**

గీ॥ పవనజగ్ధియై మూఁడువే ♦ ల్వత్సరంబు
లుగ్రతప మొనరింప ను ♦ దగ్రకరుణ
మెఱయ సాక్షాత్కరించె శం ♦ కరపురంధ్రి
దక్షుఁడును గడుముదమున్ ♦ దనిసి చూచె.

సీ॥ సింగంబు నెక్కి వా ♦ సిన్బొల్చుదాని మే, ఘంబనా కృష్ణగా ♦ త్రంబుదాని
నందమౌ నగుమోము ♦ నలరారుదాని ర, క్తాక్తలోచనయుగం ♦ బమరుదాని
వరదాభయాబ్జాసి ♦ ధరకరంబులదాని, నిడుపైన మేల్గప్పు ♦ నెఱులదాని
నొక్క పెట్టునఁ గాంతు లొప్పఁ గుప్పెడుదాని, మదికి నానందం బ ♦ మర్చుదాని

గీ॥ నంబికను బరికించి సా ♦ ష్టాంగమెఱఁగి, మ్రొక్కి భయభక్తులమరు మే ♦ ల్పక్కిదనర
నిట్లు సంస్తవ మొనరించె ♦ నెంతయేని, నమ్రుఁడై దోయిలిని వద ♦ నమునఁ జేర్చి.

క॥ జగదంబికా! మహేశ్వరి!, జగదీశ్వరి! సత్కృపావి ♦ శాలా! నా కి
మ్ముగ నీ దరిసెన మిచ్చితి, వగణితకల్యాణగుణగ ♦ ణా! జోతలివే. **121**

క॥ కరుణింపుము శివరూపిణి!, కరుణింపుము భక్తవరద! ♦ కరుణింపు ముమా!
కరుణింపుము భగవతి! నను, గరుణింపు మనాదిమూర్తి! ♦ కరుణింపు శివా! **122**

-:పరదేవత దక్షునకు వరంబిచ్చుట:-

గీ॥ ఇట్లు దక్షుఁడు స్తుతియింప ♦ నీశ్వరియుఁ ద, దీయమానసిప్సితంబును ♦ దెలిసియునిటు
లడిగె మెచ్చితి నీతపం ♦ బడుగు నీయ, భీష్టమిచ్చెద నిక్కచ్చి ♦ యెద్దియేని. 123

వ. అనిన దక్షుం డిట్లనియె.

చ॥ వరమున కేను నర్హమగు ♦ వాఁడనయేని భవాని! యీశ్వరే
శ్వరుఁడు విరించి పుత్రుఁడయి ♦ వాసిగ రుద్రుఁడనాఁగ బేరితోఁ
దిరముగఁ దాపసవ్రతముఁ ♦ దీర్పుచు నుండెను; నీవదేల యీ
వఱకు భువిఁ జనింప విఁక ♦ భర్గుఁడు లాఁతిసతిఁ వరించునే!

ఉ॥ పుట్టుము నాదు పుత్రివయి ♦ భూరితపోమయి! తాపమొంది చే
పట్టుము సర్వశంకరుని బాగుగ ♦ నందఱకుఁ ముదంబు రాఁ
బట్టుము సర్వనిర్జరుల ♦ బాధ లడంగి సురుంగఁ బాపుమలన్
నెట్టు మపూర్వలీలలను ♦ నేరిమిఁ గూరుపు మంబరో! యిఁకన్. 125

క॥ అని దక్షుఁడు గోరుడు న, ల్ల ననగి మనమందు శశిక ♦ లాభూషణునిఁ
మననంబుచేసి దక్షుని, కనియెను భువనైకమాత ♦ యమృతము చిందన్. 126

మ॥ అవు నట్లే శివుఁడెప్డు లాఁతిమగువన్ ♦ హర్షించి తా నొందఁడా
రవికోటి ప్రభు జన్మజన్మమున నే ♦ రంజించి సేవించెదన్
ధవుఁ డాతం డిఁక దాసినై దయితనై ♦ దైవాఱుదున్ బద్మసం
భవపుత్రా! యిఁకమీద నీదు సుతనై ♦ ప్రాదుర్భవింతున్ జుమీ. 127

క॥ కావింతుఁ గడిఁది తపమును, సేవింతుఁ గిశోరచంద్ర ♦ శేఖరపదముల్
రావింతు నీకుఁ గీరితి, నీవింతటి తపము సేయ ♦ నెనరు జనించెన్. 128

ఉ॥ ఐనను నొక్కబాసగల ♦ దయ్యది చెప్పెద నాలకింపు! నా
పైన ననాదరం బెపుడు ♦ పాయక నీమదియందుఁ జేరునో
నేనది వేగ నారసి జ ♦ నిన్ విరమింపఁగఁ జేయుదాన వే
ఱౌనొకజన్మ మొందఁగల ♦ నారయుమీ మదియందు రూఢిగన్. 129

క॥ చనుమిఁకఁ దావకవేశ్మం, బునకు భవద్దేవిగర్భ ♦ మునఁ బుట్టెద నం
చని యంతర్ధానము చెం, దెను దక్షుండంతఁ దనదు ♦ ధీమముఁ జేరెన్.

-:దక్షుఁడు వీరిణిన్ బెండ్లాడి మిథునసృష్టి యొనర్చుట:-

వ. అంత నతండు

ఉ॥ మానససృష్టి పెంపగుట ♦ మాని యెదో విధ మొప్ప నుండ న
ద్దానివితంబు దక్షుఁడు వి ♦ ధాతకుఁ దెల్ప నతండు మైథునం
బూని యొనర్ప వృద్ధియగు ♦ నుగ్మలి వీరణపుత్రి వీరిణిన్
మానక పెండ్లియాడి యల ♦ మానినితో నొనరింపు సర్గమున్. 131

క॥ అని యుపదేశింప నతం, డును వీరిణిఁ బెండ్లిఁగొని త ♦ నూజులఁ బదివే
లను హర్యశ్వాహ్వయులను, గని తపసొనరించి సృష్టిఁ ♦ గావింపుఁ డనెన్.

ఉ॥ వారలు దక్షవాక్యపరి ♦ పాలనబద్ధమనస్కులై కడున్
గూరిమి గంగ సంద్రమునఁ ♦ గూడెడుచోటికిఁ జేరి యందు వి
స్తారతపంబు సల్పుచు ని ♦ తాంతము సృష్టినొనర్ప నుండుడున్
నారద! నీవు వారలను ♦ నచ్చికమీఱఁగఁ జేరి కూరిమిన్. 133

క॥ వైరాగ్యము బోధించితి, వారసి యవ్వారు మోక్ష ♦ మర్థించి పితన్
జేరక చని రెందేనియు, నా రాజీవజతనూజుఁ ♦ డరసియు నంతన్. 134

క॥ మది వగచి మరల సృష్టిన్, బొదలిచి సబలాశ్వులనెడు ♦ పుత్త్రసహస్రం
బొదవింపఁజేసి వారల, కదియెవిధం బమరఁజెప్పి ♦ యనిపెఁ దపస్కై. 135

గీ॥ చేరి వారలు స్వర్ణదీ ♦ సింధుసంగ, మావనిని నట నారాయ ♦ ణాఖ్యసరసి
యందు జలమాడి తపముసే ♦ యంగ నపుడు, నీవు వారికి విజ్ఞాన ♦ నియతిఁగఱప.

క॥ వారును దొలివారివలెన్, మీఱి జనక శాసనంబు ♦ మెలఁకువతోడన్
బారమహంసవ్రతమునఁ, జేరిరి మోక్షైకహర్మ్య ♦ శిఖరాగ్రంబున్. 137

గీ॥ దక్షుఁడును గొన్నినాళ్ళకుఁ ♦ దనయులెల్లఁ, గలహభోజను బోధక ♦ గ్గమయి ముక్తిఁ
జెందుటారసి పెన్వగఁ ♦ జెంది కుంది, పేరుటల్కతో శాపంబుఁ ♦ బెట్టె మునికి.

ఉ॥ ఓరి దురాత్మ! నాసుతుల ♦ నొక్కనినైనను దక్కకుండఁగా
నేరిమి వారలందఱికి ♦ నేర్పితి వౌర! యతీంద్రచర్య న
వ్వారలు ముగ్ధులై యకట! ♦ పాసిరి నన్నిఁకఁ జాపలాత్మతన్
వీఱిఁడివోలె నెప్పుడు భు ♦ విన్ దిరుగాడెదుగాక నీవిటుల్. 139

ఆ॥ అణఁగిమణఁగియుండ ♦ కారివేరములేక, చుట్టపక్కమనెడు ♦ చూపులేక
క్రిందుమీఁదుఁగనక ♦ భ్రమందించితివి సంతుఁ, బోరు నీకుఁ దీర్చు ♦ పొట్టమంట.

ఆ॥ ఇల ఋణత్రయంబు ♦ నెవ్వఁడు దీర్పక, శైశవంబునందె ♦ సన్న్యసించు
నట్టివాని కెప్పు డమర వి ♦ హపరంబు, లాత్మపదమునొంద ♦ కార్తిఁ జెందు.

ఆ॥ ఎట్టులున్న నీకు ♦ నేమిర! పిలిచియుఁ, దలఁచి యెఱుఁగ నిన్నుఁ, ♦ గలహకారి!
కొడుకులేని నిన్నుఁ ♦ గోరిరా? యెఱుకకై, యుడుము కేటి కోరి? ♦ యూరివార్త.

గీ॥ అనుచు నిను ముని! శపియించి ♦ యంత నాదు
తనయుఁ డాంద్రను సృష్టింప ♦ దలచి పెక్కు
కన్యకల వీరిణీ దేవి ♦ గర్భమందుఁ
బుట్టఁగాఁజేసి కశ్యప ♦ ముఖులకిచ్చె. 143

వ. అనంతరంబు

చ॥ మును శివ కూఁతురై తనకుఁ ♦ బుట్టెడునట్లు వరంబొసంగెఁ గా
వునఁ జతురాననాత్మజుఁడు ♦ పుణ్యతపోమయి నామహేశ్వరిన్
మనమునఁ దల్చ నాపెయు స ♦ మగ్రకళల్ దనరంగ దక్షు నె
మ్మనమునఁ జేరె నాతఁడును ♦ మానిని వీరిణిఁ జేర్చెఁ దేజముల్. 144

ఉ॥ వీరిణియున్ బరాంబిక య ♦ భీక్ష్ణతరౌజముఁ దాల్చి రాజిలెన్
శ్రీరమణాదినిర్జరులు ♦ చిన్మయి దక్షవధూదరంబునన్
జేరుట యంతనారసి భ ♦ జించిరి ధ్యానశతమ్ములొప్ప న
వ్వారిజగర్భజుండు మదిఁ ♦ బండువు నొందుచునుండె దండిగన్. 145

మ॥ శుభతారాగ్రహలగ్నవేళ దురిత ♦ క్షోభంబుగా వీరిణీ
విభుచిత్తమ్ము ప్రమోదమొంది యలరన్ ♦ విశ్వైకవంద్యాత్మ సౌ
రభముల్ గుప్ప జనించె వీరిణి సుగ ♦ ర్భంబందు బృందారకుల్
శుభనిక్వాణములన్ బొనర్చిరి కడున్ ♦ సొంపొప్పెఁ బూవృష్టియున్. 146

గీ॥ అపుడు దక్షుఁడు జగదంబ నరసి ♦ మ్రొక్కి
దోయిలొగ్గుచు నిట్లు సం ♦ తోసమునను
బలికె మ్రొక్కెద జగదంబ! ♦ పరమశక్తి!
కరుణ సల్పు మహాదేవి! ♦ కలుషహంత్రి!

ఆ॥ ఏమెచేత ధాత ♦ యీజగన్నిర్మాణ, కృతి నియుక్తుఁడగుచు ♦ సతమొనర్చు
నట్టి భువనధాత్రి ♦ వగు మహేశ్వరి! నిన్నుఁ, గొలుచువాఁడఁ గూర్మి ♦ కొనలు సాగ.

ఆ॥ ఏమెచేతఁ జక్రి ♦ యీరేడు జగముల, నేలఁగా నియోగ ♦ లీలనొంది
యట్లె సలుపుచుండె ♦ నట్టిజగద్ధాత్రి, నమ్మహేశ్వరిని న ♦ నాదిఁ గొలుతు.

ఆ॥ ఏమెచేత రుద్రుఁ ♦ డీజగత్సంహృతి, క్రియ నియుక్తుఁడగుచు ♦ రయముమీఱ
సలుపుచుండె నట్టి ♦ సర్వజగన్మయి, నమ్మి కొలుతు నే న ♦ నారతంబు.

గీ॥ దక్షుఁ డిట్టుల స్తుతియింపఁ ♦ దాఁబరాంబ, దక్షుఁగని యిట్లుపల్కె ను ♦ దారచరిత
నీకు వరమిచ్చినట్టుల ♦ నే జనించి, తిని గ్రహింపు తపోమయ ♦ దీప్తులమర.

స॥ అని పలికి యాత్మమాయావిశేషంబునఁ జిఱుతబాలికయై రోదనంబుఁ జేసిన జనయిత్రి మున్నగు శుద్ధాంతవధూజనంబులెల్ల బాలను జూచి హరుసంబునఁ బొంగి పొరలిరి. దక్షుండును గులాచార ప్రకారంబు బ్రాహ్మణులకు దానంబులును లాఁతులకు ధనంబులను బంచిపెట్టి యుమయనియు సతీదేవియనియు నామకరణంబుఁజేసె. నృత్తగీతవినోదంబు లొక్కయెత్తుగ నొనర్పఁబడియె నపుడు హరిబ్రహ్మాదులు దారసించి పరమేశ్వరిని సేవించి చని రంత. 153

క॥ దక్షప్రజాపతికి సుత, యై క్షితి జన్మంబునొంది ♦ నట్టికతమునన్
దాక్షాయణి యనునాహ్వయ, మక్షీణతపోనిధాన ♦ మాపె ధరించెన్ 154

కII అల్లారుముద్దుగాఁ దమ, కుల్లాసముమీఱఁ బొడమి ♦ యుద్యత్కాంతుల్
జల్లెడు నిందీవరఘృణిఁ, దల్లియుఁ దండ్రియును గాంచి ♦ తనిసిరి మిగులన్. 155

కII సితపక్షశశికలాకృతి, నతిశయముగ దినముదినము ♦ నరుదుగఁ బొదలెన్
సతి యోగవిద్య శాంకరి, యతిరుచిరమనోజ్ఞమూర్తి ♦ యగుచు ముదమునన్

వ. అంత నొక్కనాఁ డక్కలికిమిన్న.

ఉII కుంచెయు రంగులున్ బలుకఁ ♦ గూరిమినొంది మహేశ్వరాకృతిన్
మంచిగ దిద్దివ్రాసి యస ♦ మానముదం బెసలారఁ బూజగా.
వించి శివానుకంప కెద ♦ వీక్షణసేయుచు వింతవింతగాఁ
బంచమసుస్వరం బమరఁ బాడె విపంచిక మీటుచున్ లలిన్. 157

-: సతీదేవి నందావ్రతంబు సేయుట: -

వ. అంతనయ్యంబిక బాల్యంబుఁ బోవిడిచి శివపాణిగ్రహణంబుఁగోరి నందావ్రతంబు సేయంగడంగి యాత్మజనకానుమతితో నాశ్వయుజప్రతిపత్తునందు నభువుని సలవణంబులగు గుడోదనంబులఁ బూజించి కార్తికచతుర్దశియందు శివునిఁ బాయసాపూపంబులనర్చించి మార్గశీర్ష బహుళాష్టమియందు హరుని సతిల యవోదనంబుల నర్చించి పౌషశుద్ధ సప్తమియం దుషస్సున * కృసరాన్నంబున మహేశ్వరుఁ గొల్చి రేయి జాగరణం బొనర్చి మాఖపూర్ణిమయందు నదీతీరంబున శంకర పూజనంబొనర్చె. ఫాల్గున బహుళ చతుర్దశి యందు రేయి నాలుగుజాముల శైలూషంబులఁ బూజించి జాగరణంబొనర్చె. చైత్రశుద్ధ చతుర్దశియందు రేఁ బగలు శివునిఁ బలాశదమనంబులను బూజించె. వైశాఖశుద్ధ తృతీయ రుద్రుని సతిలయవోదనంబుల నర్చించె. జ్యేష్ఠ పూర్ణిమారాత్రియందుత్తరేణి పుష్పం బులచే వస్త్రంబులచే శర్వునిఁ బూజించి యాషాఢశుద్ధ చతుర్దశియం దు త్తరేణివిరులచేఁ గ్రీష్మ వస్త్రంబులతో రుద్రునిఁ బూజించె. శ్రావణ శుద్ధాష్టమీ చతుర్దశులందు దర్భలచే యజ్ఞో పవీత వస్త్రంబులతో భర్గునిఁబూజించి భాద్రకృష్ణత్రయోదశియందు నానావిధ పుష్ప ఫలములచే శంకరునిఁ బూజించి జలాహారయై దర్శాంతంబుగ శివార్చనం బొనర్చుచు వత్సరం బిట్లు నందావ్రతంబు నిష్ప్రత్యూహంబుగ నొనర్చుచుండుడు.

ఉII తామరసాక్షుఁ డప్పగిది ♦ దక్షతనూజ వ్రతంబుఁ జేయుచున్
సోమకలాధరున్ దనమ ♦ నోవిభుఁగాఁగ వరించి యుండుటన్
దా ముదమొప్ప నారసి హి ♦ తమ్ముగ శంకరుపాలికేగి యా
సోమనిభాస్య దక్షసుత ♦ చొప్పఖిలంబు వచించెఁ బ్రేముడిన్. 159

శాII నీకై జన్నియఁగట్టె నంట సురరా ♦ జ్ఞీకోటు లాదివ్యనా
ళీకాక్షిన్ సతిఁ బొట్టికై యెదురఁగా ♦ లేరంట నందావ్రతం
బాకన్యామణి నిన్నుఁ గూరిచియె తా ♦ నవ్యాజభావంబునన్
లోకుల్ మెచ్చ నొనర్చుచుండెనఁట ! యా ♦ లోలాక్షి వీక్షింపుమా! 160

---

* టిప్పణి : కృసరాన్నము = పొంగలి

కII బాలసుమీ! హిమకరశిశు, ఫాలసుమీ! యోగలబ్ధ ♦ పరమార్థక్ష్మా
పాలసుమీ! రచితజగ, న్మాలసుమీ! నీయుఱుతకు ♦ మణిమాలసుమీ! **161**

చII చనుమిఁక దక్షకన్యక ని ♦ శాంతముఁజేరి వరంబొసంగి వే
గనె కరపీడనం బమరఁ ♦ గా గ్రహియింపు మహాత్మ! భక్తరం
జనమునె యెల్ల ప్రొద్దులను ♦ సల్పుటకే యిటురూపు నొందినా
వనఘచరిత్ర! యాపె భవ ♦ దర్చనయం దభియుక్త భక్తయౌ. **162**

గీII అని హరి వచింప విని శివుం ♦ డాదరమున, నప్పటికిమున్నె తద్వ్రతం ♦ బాత్మనెఱిఁగి
యున్నకతమున హరినన్పి ♦ యురుతరకరు, ణాధ్యుఁడై యున్న హ ♦ ర్మ్యమున కరిగె.

కII సతియును నిట్టుల నందా, వ్రతము ననుష్ఠించి శివుని ♦ వదలక పూజో
న్నతి నష్టమిఁ బస్తుంగొని, యతినిష్ఠన్ నవమియందు ♦ నర్చనచేసెన్. **163**

-:సతీదేవికి శివుఁడు ప్రత్యక్షమగుట:-

కII పూజావసానముననే, యాజగదీశ్వరుఁడు మంగ ♦ ళాకారుండై
యా జైవాతృకముఖి కపు, డోజన్ దరిసెనము నొసఁగె ♦ నూర్జితకరుణన్. **164**

ఉII అందములై తనర్చు నిఖి ♦ లావయవమ్ములవానిఁ జందురుఁ
గిందురు మారుఁ గేరు నొక ♦ క్రేవకు మీఱెడు సౌరువాని నొ
ప్పుందగు సుందరీమణుల ♦ పొందిక చూడ్కుల లాగి మూఁగఁజే
యందగువాని శంకరుని ♦ నాయరవిందజపౌత్రి గన్గొనెఁ. **165**

చII కని నునుసిగ్గునన్ జరణ ♦ కంజములన్ నుదురించి మ్రొక్కి వే
గనె భయభక్తు లెంతయును ♦ గ్రమ్మికొనన్ వెడగాఁగ నిల్చినఁ
గనుఁగొని చంద్రశేఖరుఁడు ♦ కల్కిరొ! మెచ్చితి నీవ్రతంబు ని
త్తును వరమడ్గు నీమదికిఁ ♦ దోఁచినయట్లు రుచించినట్టులఁ. **166**

గీII తెలిసియుండియుఁ దెలియన ♦ ట్టుల విభుండు, దనదుపల్కు విననా గోరి ♦ తన్నునడుగ
మురిసి సిగ్గున మ్రాన్పడి ♦ తెలువయున్న, చందమెంతయుఁ గని మది ♦ సంతసించి.

కII మరల వరమడుగు మంచును, దరుణేందుధరుండు సతినిఁ ♦ దడయక యడుగఁ
గరిరాజయాన సిగ్గును, మరలిచి యనె దేవ! యిమ్ము ♦ మరలని వరమున్. **168**

చII అనియడుగన్ శివుండు మది ♦ నారసి యిట్లనె నాకు భార్యవై
యొనరుము సుందరీ! యనుడు ♦ నుక్తినిఁ దా విని దక్షపుత్రి నె
మ్మనమునఁ గోరినట్టులె య ♦ మర్చిన శంకరు ప్రక్కనిల్చి యా
వననిజహావభావముల ♦ వాసి దనర్పఁగఁ జేయ నెంతయుఁ. **169**

గీII తరుణశృంగారమూర్తులై ♦ తనరియున్న
వారి నిరువురఁ జూడ న ♦ భ్రంబునందుఁ
జెలఁగు చిత్రాశశులజతన్ ♦ దెలుపుచుండి
రరుస మొనగూర్చు మదికి నా ♦ యందుబాటు. **170**

గీ॥ స్ఫటికమణిమయమూర్తియౌ ◆ శంభుదండ, స్నిగ్ధభిన్నాంజనద్యుతి ◆ శివ ద
నిండుచందురు వెనుగొని ◆ నీటుమీఱి, యున్న ఘనరేఖవోలె నం ◆ దొప్ప

-: శివుఁడు సతీదేవికి వరంబిచ్చుట: -

ఆ॥ అంత దక్షపుత్రి ◆ యంజలి జోడించి, యనియె దేవదేవ ! ◆ జనకు నడిగి
నన్ వివాహవిధిఁ ద ◆ నర్పఁ జేకొను మన, నింపుమీఱ వరదుఁ ◆ డీయకొని

వ. మఱియు

క॥ అనియె నొకబాస చేసెద, విను సతి! నావచనమం ద ◆ విశ్వాసము నీ
మనమున నెపుడే నొదవిన, మన నిద్దఱఁ బాపనోపు ◆ మానక యదియున్.

క॥ ఇటులాడి కాలుసాఁగక, యెటులో పయనంబుఁ జేసి ◆ యేగెను శివుఁ డం
తట దాక్షాయణి పితలను, జటులగతిన్ దఱిసి చెప్పె ◆ శంకరువరమున్.

వ. అనంతరంబున శివుండు సరస్వతీ సహాయంబుగఁ జతుర్ముఖున్ దలఁపుడ
విచ్చేయు సతీవ్రతంబు తెఱఁగు నాపె కభీష్టవరదానంబు నొసంగుట
తద్వివాహార్థంబు దక్షు నుద్బోధింపఁ బంచిన నాతం డలరిచని వధూసమేతుం
జేరి యిట్లనియె.

చ॥ కొమరిత నిమ్ము రుద్రునకుఁ ◆ గోమలిచేసిన సద్వ్రతంబు న
ర్థము సమకూర మెచ్చియె వ ◆ రం బొసఁగెన్ సతిఁగాఁగొనన్ శివుం
డమరె మనంబులందు ముద ◆ మగ్గలమై సిరిమీర సర్వయ
త్నములను సల్పి వేగిరము ◆ దక్ష! యొనర్పు వివాహ మీవిఁకన్.

క॥ అనియుపదేశించిన నతఁ, డును నోమనిపల్కె ద్రుహిణుఁ ◆ డును శుభలగ్నం
బును నేరుపఱచి శంకరుఁ, గొనితేరన్ మరలఁ గదలె ◆ గోధ్వజుకడకున్.

గీ॥ చని మహేశ్వరునకు మ్రొక్కి ◆ సత్వరముగఁ దరలి రమ్మనెఁ బెండ్లికై ◆ తనయ
నాదుతనయుండు దక్షుఁడ ◆ నాదిపురుష! వేగ నీజనములతోడ ◆ వెడలు మ

క॥ అని చెప్పుట కభవుఁడు ముద, మునుజేకొని నారదు ముని ◆ ముఖ్యుఁ దలఁ
గనె నతఁడు సేరవచ్చినఁ, జనవలెఁ బెండ్లాడ దక్షు ◆ సదనంబునకున్.

ఉ॥ నీవు మరీచి మున్నగు ము ◆ నిప్రవరోత్తములన్ సదారులన్
శ్రీవిభునిన్ రమన్ నిఖిల ◆ సిద్ధసురాసురదివ్యవర్గమున్
నావచనంబుగాఁ బిలిచి ◆ నాదుగణంబులతోడఁ బెండ్లికిన్
రావలెనన్న నాతఁడు గ ◆ రంబు ప్రమోదముఁ జెంది యట్టులన్.

ఆ॥ ప్రభుని నుడుగుకన్న ◆ పై పెచ్చుగా నెల్ల, వారిఁబిలువ నెల్ల ◆ వారు వచ్చి
పెండ్లిపనుల నెల్లఁ ◆ బేర్మిమై నొనరించి, పయన మెఱుకసేయ ◆ భర్గుఁడపుడ

కII అలరు ననడ్వాహముపై, లలితగతిన్ గూరుచుండి ♦ లక్షల్ కోట్లా
బలములు ముందును వెనుకను, జెలఁగఁగ దక్షుని పురంబుఁ ♦ జేరె రయమునన్.

-: సతీశివవివాహము: -

ఉII దక్షుఁడు చేరవచ్చి ప్రమ ♦ దంబున నందఱ గారవించి వి
శ్వాక్షున కమ్మహేశ్వరున ♦ కర్థిమెయిన్ వరపూజఁ జేసి తా
నక్షయభాగ్యయుక్తమగు ♦ నాత్మగృహంబును జేర్చి యందుఁ బ
ద్మాక్షిని నాత్మపుత్రికను ♦ నార్యను దెచ్చి కరంబు ప్రీతితోన్. 183

గీII గ్రహబలాన్వితశుభలగ్న ♦ కాల మరసి, విధివిధానముగా విశ్వ ♦ విభున కొసఁగి
హరుసమును జెందె బాలేందు ♦ ధరుఁడు దక్ష, పుత్రి పాణిగ్రహణమొంది ♦ మురిసె మిగుల.

గీII అట్లు పరిణయమాడిన ♦ యాదిదంప, తులను గని వేల్పులెల్లరు ♦ నలరి యలరు
వృష్టిఁగూర్చిరి యచ్చర ♦ వెలఁదు లాడి, పాడిరి సువాద్యములు మ్రోసెఁ ♦ బలురకముల.

వ. అంత శివానుమతితో విరించి యజ్ఞశాలకడకు నూత్నదంపతులఁగొని చని యగ్ని ప్రతిష్ఠం బొనరించి విధిప్రకారంబు హోమంబు నెఱవేర్చి ప్రదక్షిణంబు నొనర్పజేయుచున్నంతఁ బరమశివమాయచే దక్షకన్యకాచరణాబ్జంబు నిరీక్షించి పంచశరపీడితుండై చూడ్కి మరల్ప లేకున్నంతఁ దత్రత్యులెల్ల రక్కజ పడఁగాంచి మించు టల్కతోఁ బంచాస్యుండు విరించునుఁ బొదువఁజూడుడు నెల్లరు హాహాకారంబులు చేసి యబ్జసంభవుమహాపరాధంబును మన్నింపుమని శివునిఁ బ్రసన్నున్ బొనర్చి రపుడు ద్రుహిణునకు రేతఃపాతంబై యందుఁ బుష్కలావర్తకద్రోణసంవర్తకము లనెడు మేఘంబు లుత్పన్నంబులై శివాజ్ఞతో వినువీధిఁ జేరియుండె నంతఁ జతుర్ముఖుండు వినీతుండై పరమేశ్వరాంఘ్రులన్బడి క్షమనువేడఁ బరమేశ్వరుండు గరుణించి ప్రసన్నుండయ్యె నంత నళినజుండవశేషంబును దీర్చుడునంత సతీశివు లేకాసనంబునఁ గూరుచుండి రపుడు విష్ణ్వాది సకలసురలును దివ్యప్రమథ భూతగణంబు లవ్వారికిఁ బ్రణమిల్లి యానందించి రంత నమ్మఱునాఁడు దక్షునకుఁ బయనంబెఱిఁగించి మహేశ్వ రుండు సతితో దేవగణంబులుగొల్వఁ గైలాసంబుఁ బ్రవేశించి యందఱకు సముచిత గౌరవంబులొనర్చి యాహూతుల నందఱ వారియాలయంబుల కనిపినందీశ్వరుని హజారంబు వాకిటనునిచి సతీదేవితో నభ్యంతర గృహంబుఁ బ్రవేశించె నీ సతీమహేశ్వర వివాహచరితంబు నెవ్వారాకర్ణించినఁ జదివిన నవ్వారికైహికాముష్మికఫలంబు లొదవునవి సూతుండు శౌనకాదులకుఁ జెప్పినయంత నవ్వారవ్వలికథ నెఱిఁగింపు మనుటయు సూతుండిట్లనియె.

-: సతీశివవిహారములు: -

కII పరమేశ్వరుండు సతితో, నురుమోదంబమర సురత ♦ మొందెను బలువ
త్సరములు నిముసములట్టులఁ, బరిశీలనసేయరాని ♦ పగిదిగ నమరన్. 187

మ॥ వనపుష్పంబుల హారముల్ నిజవధూ ◆ వక్షంబునన్ వైచు భా
మిని యద్దంబును జూచికొన్నపుడు బే ◆ ర్మిన్ డాసి తానున్ విలో
కనసేయున్ రవలొప్పు కమ్మలను వే ◆ గన్ దీయు వేవేయు నే
మినుడిన్ జెప్పిననున్ జెవిన్ దరిసియే ◆ మేలొందఁ జెప్పున్ రహిన్.

గీ॥ సతి యితరవస్తువులఁ జూచు ◆ చందమరసి, వెనుదెసనుడాసియాశ్లేష ◆ మును
చకితయైవ్యాకులమున వె ◆ నుకకుఁజూడ, నలఁతినవ్వునగి ముద్దాడు ◆ నామెవే

గీ॥ పసిఁ డి తామర మొగ్గల ◆ పగిది మెఱయు, భామచనుదోయిఁ గస్తూరి ◆ పంక
తేఁటి వ్రాలిన చెలువంపు ◆ తీరొనర్చి, చూడుమిది సుందరీ! యని ◆ చూపి

క॥ కలికిచనుదోయిఁ గ్రాలెడు, చెలువపు ముత్యాలదండఁ ◆ జేకొని ప్రీతిన్
గలయన్ గనినట్టులఁ గని, యలరుచు నచ్చటనె చేర్చు ◆ నంతనె మరలన్.

గీ॥ కడఁగి కెంపులవంకీలు ◆ కడియములను
మేల్మి మొలనూలు విడదీసి ◆ మెచ్చుగులుకఁ
దానె యమరించుఁ బలుమాఱు ◆ తమినిఁ బలుర
కముల విరులను దెచ్చి చొ ◆ ళ్ళెము నమర్చు.

గీ॥ ఇప్పగిదిఁ జెల్వతోఁ గూడి ◆ యీశ్వరుండు, రాతిరియుఁబవ లనురాగ ◆ రం
ఇంతినెడఁ బాయకెంతయుః ◆ సంతసమున, నున్నఁ గాముఁడు గొలుచుచు ◆

వ. కొన్ని వందల సంవత్సరంబులమీఁద.

క॥ హరుఁడంత శీతశైలము, స్మరియించి బిరాన నటకు ◆ సతితోఁ జని యం
దుర్వైన శిఖరతలమున, నిరవొప్పఁగ నుండె నెంత ◆ యేనిఁ బ్రియమునన్.

క॥ అందలి మ్రాకులు తీవియ, లందముగఁ జిగిర్చిపూచె ◆ నల దీర్ఘికలున్
బొందామరలన్ గలువలఁ బొందుగ వికసింపఁ జేసెఁ ◆ బుష్పశరాజ్ఞన్.

క॥ గందపుమ్రాకులపై నర, విందమ్ములపయినిఁ గుంద ◆ బృందమ్ములపైఁ
జిందు మరందము లొందుచు, మందసమీరములు శివుల ◆ మదు లలరించె

సీ॥ సంజకెంజాయల ◆ జానగు చందురుఁ, బురణించు పాలాశ ◆ పుష్పతతులు
కందర్పకేతు ల ◆ నందగు నాగకే, సరమహీజాతప్ర ◆ సవవితతులు
అల పవమానున ◆ కామోదమిడి మేల్మి, భాసిలుచున్న ల ◆ వంగలతిక
లమ్మరుబలముల ◆ కమరబోనం బిచ్చి, యలరెడు నెలమావు ◆ లందమైన

గీ॥ కొలఁకులందలి యుదకముల్ ◆ గలఁక లేక
వికచకమలోత్కరంబుల ◆ వెలసి జోతు
లను వెలుంగఁగఁజేయుచు ◆ మునుల మనము
లను దలంపఁగఁ జేయుచుం ◆ డెను విరివిగ.

కII చందురుఁడు నాల్గుజాలఁ బ, సందుగ వెన్నెలలు నించి ♦ సంబర మొదవన్
విందొనరింప విభావరు, లుం దద్దయు నోడికమగు చె ♦ లువుసూపె సిరిన్. 198

ఉII అట్టి సుఖాఢ్యమైన సమ ♦ యమ్మున శంకరుఁ డాత్మదార నా
గట్టుపయిన్ నికుంజముల ♦ గాంగతటంబుల నేటిలంకలన్
నెట్టన మీఱి భోగముల ♦ నెక్కొని యక్కున నొందుచుండెఁ దా
నిట్టలమైన బాళి విభుఁ ♦ డెట్టుల నట్టుల నొప్పు నాపెయున్. 199

గీII సతిముఖేందుసుధాపాన ♦ సమ్మదమున, రమణియాననసౌరభ ♦ గ్రహణమునను
చెలువయందంపుఁ బేర్మికి ♦ లలితశీల, మునకు శివమదకరి గట్టుఁ ♦ బొందెసతము.

కII పలుకులఁ జూపుల మేల్చె, య్యులు హాస్యాలాపములను ♦ నుడురాజధరుం
డలరించుచు దాక్షాయణి, కెలన నెడన్ బాయకుండుఁ ♦ గేళీరతుఁడై. 201

–: ప్రావృట్కాల వర్ణనము: –

వ. ఇట్లు మహేశ్వరుండు గొంతకాలం బోషధిప్రస్థంబునందు సతీదేవితో విహారంబు లొనర్చుచున్నంతఁ బర్జన్య కాలాగమంబగుడు నొక్కనాఁ డమ్మహాదేవి విభున కిట్లనియె.

శాII ప్రాణేశా! కనుగొంటివే యడరు నీ ♦ ప్రావృడ్గతిన్ మేఘని
క్వాణంబుల్ భయదంబులై తనరె రం ♦ గత్తుంగశృంగాళిఁ బ్ర
క్వాణాటోపముతోఁ జెలంగెను మహా ♦ వర్షాంబుధారల్ జగ
త్త్రాణంబుల్ చెలరేఁగె బిట్టైసఁగె ని ♦ ర్ఘాతప్రపాతంబులున్. 203

చII రవి గనుపట్టఁడయ్యె దిన ♦ రాజి విభావరులందు యామినీ
ధవుఁ డగుపట్టఁడయ్యె నిఁక ♦ దారలు గిరలు లెక్కయేమిటన్
బవలును రాత్రి యొక్కసరి ♦ భాసిలుచున్నది గర్జదభ్రముల్
రవములతోడ మీఁదఁబడు ♦ లాగు చరించెడు మారుతాహతిన్. 204

గీII గాడ్పుతోఁగూడి పెద్దవృ ♦ క్షంబులెగిరి, నృత్తమొనరించుచున్నట్లు ♦ నెగడెఁజడల
భీరువుల చిత్తములకు బల్ ♦ భీతిసేయు, చున్న విట్టుల నరయు సం ♦ పన్నతేజ!

గీII చాతకపతత్రులును శిఖుల్ ♦ జలదములకు, నెదురువోవుచునున్న న ♦ య్యెడరునందుఁ
గరకవృష్టిచే నవ్వానిఁ ♦ గానుపట్టు, నట్లు సల్పెడు నవ్వలా ♦ హకము లేచి. 206

గీII ఇట్టిసమయంబునారసి ♦ యెంతయేని, పూన్కిఁ గాకములు జకోర ♦ ములును నీడ
ములను సలుపుకొనుచున్నవి ♦ ముగవసించె, నీవు దలఁపవదేలొకో ♦ నిలువగీము.

కII కనుఁగొను పలురంగులతోఁ, దనరెడు మేఘములతోడఁ ♦ దత్త్వజ్ఞా! యీ
ఘనమగు హిమవన్నగ మిట, నొనరెడు ఱెక్కలు గలట్టి ♦ యుదధియనఁ గడున్.

ఉII కావున దేవరా! మనము ♦ గ్రచ్ఛఱ యిమ్మలఁ బాసి యొండుచో
టేవిధినైనఁ జేరుదము ♦ హెచ్చుగ నుల్కు జనించె నాకనన్

దా విని లోకనాయకుఁడు ♦ దద్దహసించి యిటుల్ వచించెఁ గాం
తా! వెఱపొంద నేటికి హి ♦ తంబగు వాస మొనర్తుఁ జక్కఁగన్.

ఉ॥ మేఘము లీనగంబునకు ♦ మేఖలదాఁటక క్రిందనుండు నభ్రౌ
ఘము లింక రౌప్యగిరి ♦ యంఘ్రులయందె వసించు నాసుప
ర్వౌఘనివాసమైన కన ♦ కాద్రిని నట్టులెయుండు వీనిలో
నోఘన వేణి! నీకెచట ♦ నుండఁ బ్రియంబొ వచింపు మింపుగన్.

వ. అందీ హిమగిరి నారయుము.

సీ॥ సిద్ధాంగనలు నాగ ♦ సీమంతినులు నెప్డు, వదలక నీకు సే ♦ వలు పొనర్తు
రద్రిరాజపురంధ్రి ♦ యమ్మేనకయు నినుఁ, బ్రేమించి పూజఁగా ♦ వించు భ
బంగారుపద్మముల్ ♦ భాసిలు మానస, సరసి మదికిఁగూర్చు ♦ సంబరంబు
పులు తెలుంగులు సింగ ♦ ములు దపోమహిమల, కొదుగుచు నందంద ♦ న

గీ॥ దివిజగంగావధూటి బల్ ♦ తేజమెసఁగఁ, దీరుతీరులనృత్తముల్ ♦ దీర్చుచ
బచ్చికలయాస్తరణములిం ♦ పెచ్చఁజేయుఁ, బాయనెంతువె కాంత! ప్రా ♦ లే

చ॥ ఎడపక యెల్లకాల మొక ♦ టేవిధిఁ బూఁచి ఫలించుచుండు ని
య్యెడ నిఖిలద్రుమంబులును ♦ నెల్లపు డబ్జకువాలజాలమున్
బొడమఁగఁజేయు దీర్ఘికలు ♦ మోహనమంజులగానమాధురిన్
దడయక కూర్చుచుండు సత ♦ తమ్ముఁ బికప్రముఖమ్ము లిమ్ముగన్.

చ॥ ఇఁకను హిరణ్యశైలమున ♦ నింద్రుఁడు మున్నగునట్టి లోకనా
యకు లమరావతీ ప్రముఖ ♦ హర్షకరోత్తమరాజధానులన్
రకముగసల్పి యందులఁ ది ♦ రంబుగఁ గాపురమున్నవార లా
త్మకు ముదమైనఁ జెప్పు దయి ♦ తా! యటకేగుదమా? ప్రియంబుగా.

ఉ॥ అందు మహేంద్రురాణి నిను ♦ నాదటఁ గాంచి ప్రియంబుసేయుఁ బ
ల్విందులు సేతు రెంతయును ♦ వేల్పులచేడియ లచ్చరల్ గడుఁ
బొందుగ సేవఁజేయుదు ర ♦ పూర్వవినోదములన్ బొనర్చువా
రిందుముఖీ! వచింపు మిఁక ♦ నేగఁగనెంచినఁ గాంచనాద్రికిన్.

వ. అట్లుకాదేని.

ఆ॥ మనదు వెండికొండ ♦ కనఘాత్మ! చేరఁగఁ, దలఁచెదేనిఁ జెప్పు ♦ దరులు
పులును గాంగకూల ♦ ములును జెల్వగు నెందు, నెందు బ్రహ్మపుత్ర ♦ స

ఆ॥ అనుడు దేవదేవి ♦ యభవ! యీహిమగిరి, యూర్ధ్వశిఖరమందు ♦ నుంద
వేగముగ శివుండు ♦ వెలఁదిని సందిట, నొంది యూర్ధ్వశిఖర ♦ మొందె న

క॥ అందు వనంబులుఁ గొలఁకులు, మందసమీరములు సిద్ధ ♦ మహిళామణు
గందువఁ గూర్చిరి మనముల, నిందుకళాధరునకును మ ♦ హేశ్వరి కెలవి

గీ॥ కేరి విద్యాధరీకోటి ♦ కిన్నరీత, తియును నప్సరశ్శ్రేణి యెం ♦ తేని మీఱి
వేణువీణామృదంగని ♦ క్వాణగతుల, నృత్తముల సల్పుచుండిరి ♦ చిత్తసుఖము.

గీ॥ ఇట్లు నీహారగిరిఁ బర ♦ మేశ్వరుండు, రమణితోఁ బదివే ల్వత్స ♦ రంబు లిష్ట
భోగములనొంది యానంద ♦ మునఁజెలంగె, రాతిరియుఁ బవలనెడు నే ♦ ర్పాటులేక.

ఉ॥ ఒక్కొకనాఁడు పద్మముఖి ♦ నొద్దికఁ జేకొని కాంచనాద్రికిన్
జక్కఁగఁజేరి యందు మణి ♦ సానువులన్ విహరించివచ్చు వే
ఱొక్కపుడీ యిలాతలము ♦ హొన్నతదివ్యవనీతలంబులన్
మక్కువతోఁ జరించుచును ♦ మానినితో మరలున్ హిమాద్రికిన్. 220

వ. ఇట్లు దాక్షాయణీ శివులు వైహారిక సుఖపారవశ్యంబున నలరుఁడు నన్యోన్యసంగతి ననురాగభూజంబు నత్యంతాభివృద్ధిఁ దనర్చినంత భవాని దాంపత్యసుఖముల నెంతేనిఁ దనిసి సంతుష్టయై యొక్కనాఁ డేకాంతంబున శంకరునకు మ్రొక్కి భక్తితో దోయి లొగ్గి ప్రహ్వీభూతయై యిట్లు ప్రార్థించి యడిగె.

-: శివుఁడు సతీదేవికి జ్ఞానమార్గంబు నుపదేశించుటః -

చ॥ పరమకృపాళు! నీవలన ♦ బాగుగ భోగసుఖంబులొంది యం
దరుసము నొందితిన్ మరలె ♦ నాత్మ యిఁకఁ జనుఁ డెట్లు దుఃఖ ని
స్తరణము సెందు జీవులెటు ♦ సంసరణమ్మును బాసి నిత్యమౌ
పరమపదంబుఁ గాంతురు కృ ♦ పన్ సెలవిమ్ము మహాత్మ! యీతఱిన్. 222

క॥ అని లోకోద్ధరణార్థము, వినయమ్మున నాదిశక్తి ♦ విభు నడుగఁగఁ బ్రీ
తినిఁగొని శంకరుఁ డిట్టుల, ననియెను దాక్షాయణీ! ప్రి ♦ యంబుగ వినుమా!

మ॥ పరతత్త్వంబిది దేని నారసినచో ♦ బంధంబులన్ బాసి మో
క్షరమన్ జెందును దేహి యల్లదియె వి ♦ జ్ఞానస్వరూపం బిఁకన్
బరుఁడున్ దానన కారయన్ దగును స ♦ ర్వంబిద్ది బ్రహ్మంబుగాఁ
బరమార్థైకమనంబునన్ దెలియుమీ ♦ బాటన్ సరోజాననా!

క॥ అదిదుర్లభ మత్యంతం, బది యెఱిఁగినవాఁడు చూడ ♦ నరుదగు జగతిన్
ముదితా! భక్తియనంబడు, బదిలంబగు వస్తువొకఁడు ♦ భాసిలెడు నిలన్. 225

చ॥ పొలుపుగ భుక్తిముక్తిఫల ♦ భోగము లొందఁగఁ జేయు భక్తి యి
మ్ముల నది తల్లియై బరఁగుఁ ♦ బుణ్యవతీ! భువి నెల్లవారికిన్
సులభము దాని యార్జనము ♦ చోద్యము జ్ఞానముకన్న భిన్నమై
యలరును గాని భక్తి దయి ♦ వాఱనిచోఁ గనలేరు జ్ఞానముఁ. 226

గీ॥ భక్త్యధీనుఁడనై యేను ♦ బరమనీచ, జనులకేనియుఁ బాపిష్ఠ ♦ జనులకేనిఁ
గైవసంబయి వారి య ♦ గారములను, జేరి కొలుచుచునుందును ♦ మేరమీఱి.

వ. ఆ భక్తి సగుణ నిర్గుణ భేదంబుల ద్వివిధంబై యలరు నందు మొదటిది వైధియనియు స్వాభావికి యనియు ద్వివిధంబయ్యె నా రెండును నైష్ఠికి, యనైష్ఠికి, యన భేదంబుల నొప్పి ప్రత్యేకంబు ద్వివిధంబులయ్యె నందు నైష్ఠికి మరల యాఱువిధంబులయ్యె. అనైష్ఠికి యేకరూపయే; ఈయవి విహితావిహిత భేదంబులతో మఱియు ననేకవిధంబులయ్యె, వాని స్వరూపంబు మఱొకమాఱు దెల్పెద నిపుడు ప్రసిద్ధంబులగు నారెండు భక్తులకుఁ దొమ్మిది యంగంబులను బుధులు లెక్కపెట్టి రవ్వానిని వాని స్వరూపంబును దేటపఱతు వినుమని యిట్లనియె.

గీ॥ శ్రవణమును గీర్తనంబును ♦ స్మరణ సేవ
నములునున్ దాస్యమును నర్చ ♦ నయును వంద
నమును సఖ్యంబు స్వాత్మార్ప ♦ ణమును ననెడు
నవవిధాంగము లొంది త ♦ నర్చు భక్తి. 229

వ. ఇఁకను వీనిస్వరూపంబు దెలియఁ జేయుదు నారయుము.

సీ॥ నాదులీలాకథ ♦ లాదట వినుచు హ, ర్షము నొందుటయె శ్రవ ♦ ణ మనఁబడును
హృదయాంబరమున నా ♦ హృద్యలీలలను దా, ర్కొని పాడుటద్ది కీ ♦ ర్తనమనఁబడు
నను జగన్మయునిగా ♦ నమ్మి నిర్భయమతి, స్మరియించుచుండుటే ♦ స్మరణమగును
అరుణోదయాదిగ ♦ నహము రేయియు వేడ్క, చెన్నొందఁ గొలుచుటే ♦ సేవనంబు

గీ॥ హృదయపీయూషరసమది ♦ యుబికి పాఱఁ
బ్రియముఁ జెందుటే దాస్యమన్ ♦ బేరుఁగాంచు
రహియమర షోడశోపచా ♦ రములు దనర
నన్నుఁ బూజించుటయె యర్చ ♦ నంబు రమణి! 230

క॥ మనువును జపించుచును మది, ననువుగ ధ్యానము సలుపుచు ♦ నష్టాంగము లు
ర్వినిఁ జేర్చి మ్రొక్కుటే వం, దనమని చెప్పుదురు పరమ ♦ తత్త్వజ్ఞమునుల్.

గీ॥ కడఁగి కష్టసుఖముల లె ♦ క్కఁగొనకెపుడు, నమ్మికొలుచుటె సఖ్యమ ♦ నాఁగఁజెలఁగుఁ
దనువునెంతయుఁబేర్మిమైఁ ♦ దనకుఁగాక, నాకు విడుచుటె యాత్మార్ప ♦ ణంబుచెలువ!

వ. ఈయవి తొమ్మిదియు భక్తికంగంబులై భుక్తిముక్తిప్రదంబులై నా కతి ప్రియంబులై యలరారుచుండు నింకను బిల్వాశ్రయాదికంబులగు నుపాంగంబులును బెక్కులుగల వవ్వాని నీవ యారయఁ గలవిట్లు సాంగోపాంగమగు భక్తి తెఱంగునీ కెఱింగించితి.

గీ॥ ఇద్ది వైరాగ్యమాతృక ♦ యిద్ది ముక్తి, దాత్రి స్వర్గఫలోత్పత్తి ♦ దాయిని యగు
నీకుఁ బోటియొనర్చు బల్ ♦ నీటుమెఱయ, నామదిఁగరంచు పెక్కేల ♦ నలినవదన!

గీ॥ భక్తి జ్ఞానంబు విరతినాఁ ♦ బరఁగు త్రిపుటి, యందు జ్ఞానవైరాగ్యము ♦ లమరు టరిది
భక్తినొందుట సులువగు ♦ భక్తియొదవ, సర్వమీడేరు నాదువ ♦ శ్యతఁబొనర్చు. 235

వ. మఱియు భక్తివశ్యుండనై యేను.

శా॥ పాపాత్ముండగు పక్షికంఠునకు బల్ ♦ భాగ్యంబు లర్పించితిన్
బాపన్ వేడఁగఁజూచి దండధరునిన్ ♦ బ్రాణంబులన్ బాపితిన్
సాపాటున్ బొనరించితిన్ గరళమున్ ♦ జంకింతయున్ జెందకే
యీ పాట్లన్నియు భక్తినిన్ వలచియే ♦ యిందూర్ధబింబాలికా! 236

ఉ॥ కావున దేవి! నే మిగులఁ ♦ గాంక్షయొనర్చెద భక్తియోగమున్
శ్రీవిలసిల్ల భక్తులను ♦ జేరెద నెల్లపు డన్న దేవియుఁ
భావమునందు భక్తియె ఘ ♦ నంబని మెచ్చి ప్రమోదమొందె నిం
కేవియొ ధర్మమర్మము ల ♦ నేకము లడ్గినఁ జెప్పె నీశుఁడుఁ. 237

వ. అహరహం బిట్లు లోకహితార్థినియై యమ్మహేశ్వరి మహేశ్వరుని నానాశాస్త్ర సంకేత విషయంబులను వర్ణాశ్రమాచారనిబంధనంబులను స్త్రీ పురుష ధర్మంబులను జ్యోతిశ్శకున సాముద్రిక వైద్యేతిహాసక్రమంబుల నడిగి సదుత్తరంబులొంది యానంద మొందుచుండె ననుడు సూతునకు శౌనకాదు లవ్వలి కథ నెఱింగింపు మనుటయు సూతుండిట్లనియె.

-: ప్రయాగలో దేవమునులు యజ్ఞము నొనర్చుట:-

చ॥ అతులమునీంద్రులెల్లరు ప్ర ♦ యాగనుజేరి మహామఖం బొకం
డతనువిభూతిసల్పుచు మ ♦ హామహులందఱఁ గోరి పిల్వఁగాఁ
గుతుకముతోడ నందు నొనఁ ♦ గూడిరి సర్వసుపర్వులున్ ఋషుల్
క్రతువది పెద్దకాలము వి ♦ రాజిలె నెల్లరు మెచ్చ నచ్చటఁ. 239

గీ॥ అందు బ్రాహ్మీసమేతుఁడై ♦ యబ్జభవుఁడు
భృగువు భగుఁడును బూషము ♦ న్నగు గరిష్ఠ
లుండిరి మహేశుఁడును వచ్చి ♦ యుండె నంత
దక్షుఁ డొకనాఁడు విచ్చేసె ♦ దర్పమెసఁగ. 240

క॥ వచ్చిన దక్షునిఁ గనుఁగొని, యచ్చటివా రెల్ల లేచి ♦ యాహ్లాదముతో
హెచ్చుగు గనకాసనమిడి, మెచ్చునటుల్ మ్రొక్కికొలువ ♦ మేలుగ నతఁడుఁ

ఆ॥ వారి గారవించి ♦ వారిజసంభవుఁ, జేరి మ్రొక్కి గద్దెఁ ♦ జేరి కూరు
చుండి శివునిఁగని య ♦ తండు దన్నున్ జేరి, మ్రొక్కలేదటంచు ♦ నుక్కుమిగిలి.

క॥ మునులను వేల్పులఁ గనుఁగొని, యనియె భవుండితఁడు మామ ♦ కాత్మజఁ గొని నా
కనువుగ శిష్యుండైనను, నొనరింపఁడు గౌరవంబు ♦ నొక్కింతేనిఁ. 243

ఆ॥ అశుచి లుప్తకర్ముఁ ♦ డతిభిన్నసేతువు, మాని యీతఁడిట్టి ♦ వానికే న
నర్హుడైన వాని ♦ కామ్నాయవిద్యను, బలె నొసంగినాఁడఁ ♦ బట్టి నట్లు. 244

సీ॥ ఘోరంబులగు ప్రేత ♦ వారంబులను గూడి, సంచరించుచునుండు ♦ సంతసమున
నిలువాకిలియు నని ♦ యెంచక నిచ్చలు, కాపురంబుండును ♦ గాటియందు

ఉన్మత్తునిన్ బోలి ♦ యొడలెఱుంగక యెప్డు, నగ్నుఁడై హసియించు ♦ నానదక్క
తామసజనులకుఁ ♦ దా విభుండై కడు, కూరిమితో నేలు ♦ కొనును వారి

గీ॥ పేరె శివుఁడని యశివుడై ♦ వెలయు నిట్టి
నష్టశౌచున కెఱుఁగక ♦ నలినసూతి
చోదనన్జేసి యెద్దియుఁ ♦ జూడకట్టు
సాధ్వియగు కూఁతు నొసఁగితిఁ ♦ జదురుఁదప్పి. 245

-:దక్షుఁడు శివుని శపించుట:-

క॥ అనియిట్లు పలికి వేగమె, కనుఁగవయం దగ్ని లొదవఁ ♦ గనుఁగొనియభవుఁ
బెనుకినుకతోడ నుదకం, బును ముట్టి శపించె నిట్లు ♦ భూతేశ్వరునిఁ. 246

క॥ ఇతఁ డిఁకను సర్వయజ్ఞ, ప్రతతుల భాగంబులేక ♦ వందురును బహి
ష్కృతుఁడగు సురలకు మునులకు, నతీతుఁడగు నితని కేటి ♦ కాహవ్యంబుల్. 247

గీ॥ ధాత మున్నగువారు వ ♦ ల్దనుచు నుడువు, చున్న నిట్టులఁ గొంకక ♦ యుద్ధతమతి
యై శపించిన దక్షున ♦ కలిగి నంది, కేశుఁ డిట్లని ప్రతిశాప ♦ మిచ్చె వేగ. 248

-:నందికేశ్వరుఁడు దక్షునకుఁ బ్రతిశాపంబిచ్చుట:-

ఉ॥ ఓరి! దురాత్మ! దక్ష! విను ♦ మోరి! మహేశ్వరు యజ్ఞకోటికిఁ
దూరముసేయ నీతరమె? ♦ దుర్మతి! శర్మము దక్క నీవిటుల్
గారులు ప్రేల నేమియగుఁ ♦ గాపురుషాగ్రణి! బస్తమౌళివై
తీరెదుగాక వేగ నిఁకఁ ♦ దీపురమెల్ల నడంగుఁ గావుతన్. 249

చ॥ ఎవనిఁ దలంచినంత సక ♦ లేజ్యలు పూర్ణత నొంది మించు నిం
కెవని నుతించినఁ జనుల ♦ కెల్ల నమంగళముల్ దొలంగి మే
లవు; నెవనిఁ భజింత్రు గమ ♦ లాక్షుఁడు నీ గురుఁడైన ధాత యా
యవికృతు నాది దేవు నక ♦ టా! శపియించితె! యజ్ఞబాహ్యుఁగా. 250

క॥ అని తన్ను శపించిన నం, దినిఁ గని దక్షుండు మిగులఁ ♦ దీంద్రపుటలుకఁ
గొని యిట్టుల మరల సెపిం, చెను ముందుఁ వెనుకఁ గనుక ♦ చేవదలిర్పన్. 251

ఉ॥ మీరలు రుద్రభక్తులయి ♦ మీఱి యిటుల్ చెలరేగుచున్న వా
రీరిఁక వేదబాహ్యులయి ♦ యెల్లరు వేదపథంబు వైదికా
చారముఁ బాసి బూదిని భ ♦ శమ్ముగఁబూసి చరింత్రుగాక బృం
దారకులుఁ మునుల్ దగుప ♦ థమ్మునఁ జేరకయుంద్రు గావుతన్. 252

వ. అని దక్షుండు శపించినయంత భృగ్వాదు లలరుచున్నఁ గాంచి నందికేశుండు మరల నవ్వారికిట్లు ప్రతిశాపంబిచ్చె.

-:నందికేశ్వరుఁడు భృగ్వాదిమునులకు శాపంబిచ్చుట:-

గీ॥ ఎవరు శివునకు విముఖులై • యేవమనక, యిట్టితుచ్ఛోక్తులకు ముదం • బెనయువారొ యట్టివారలు వేదత • త్త్వార్థమునకు, బాహ్యులగుదురుగాక యె • ప్పట్లనేని.

క॥ మఱియును గామాత్మకులై, దరిద్రులై యాచకులయి • ధర్మచ్యుతులై వెఱవక యభక్ష్యములఁ దిను, దురు శూద్రుల యాజకులగు • దురు నగ జగముల్.

వ. అని శాపం బిచ్చినంత శివుం డుడిపి దక్షశాపంబున కావంత యలుగక నందికేశునకిట్లనియె.

ఆ॥ తగునె బ్రహ్మకులుల • దండింప శాపోక్తి, నేమియయ్యె శాప • మీగి కిపుడుఁ బరులకోసరముగ • బావిదూఁకుటమేలె, తెలియు ననెడివాఁడె • తెలియలేఁడు. 257

వ. అని యిట్లు నందికేశుని కందుఁబాపి సత్వరంబుగఁ బరిజనంబులతోఁ బరమేశ్వరుండు కైలాసంబున కేగెనంత దక్షుండు గుపితుండై భృగ్వాదులను దోడ్కొని కనఖలక్షేత్రంబుఁ జేరి యందు శివవిహీనంబుగ వాజపేయమఖం బొనరించి యట్టులే బృహస్పతిసవనంబుఁ జేయనెంచి సకలామరులను బరమమునుల నందఱఁ బిలిచి యజ్ఞారంభంబు సేయుడు.

-:దక్షయజ్ఞము:-

ఆ॥ కదలివచ్చె నటకుఁ • గంజనేత్రు డజుండుఁ, దేవనాథుఁడాది • దిక్పతులును వారిగేహినులును • వసుగణంబును ద్వాద, శార్కులును గ్రహంబు • లలరి వేగ.

వ. మఱియు నిఁకను విశ్వేదేవతులును మరుత్తులును బితృగణంబు లప్సరోజనంబులు గంధర్వ సిద్ధ విద్యాధర కిన్నర యక్షోరగ పతంగ ముఖ్యులును గశ్యపాగస్త్య వామదేవాత్రి భృగుభగమరీచి నారద పరాశర గర్గ భార్గవాది పరమ మునీంద్రు లరుదెంచి రవ్వారి కందఱకు దక్షుఁ డర్హ సత్కారంబు లొనరించి విశ్వకర్మ విరచితామలగేహంబులు సమర్పించి యందుంచిన వారంద ఱట్లుండుడు సవనంబునందు భృగ్వాదులు ఋత్విజులుగను బుండరీకాక్షుం డధిష్ఠాతగను బద్మజుండు బ్రయీవిధిదర్శకుఁడుగాను సర్వదిక్పాలులు సాయుధులై రక్షకభటులుగను ద్వారపాలకులుగను నియమింపఁబడి రింకను యజ్ఞంబు సురూపంబై యజ్ఞశాలఁ జేరియుండె నగ్నియు నిజరూపంబున హవిర్గ్రహణంబునకు సిద్ధంబైయుండె నిట్లెనుబదియెనిమిదివేలు ఋత్విగ్గణంబులును, నలువదినాలుగువేలు ధాతృగణంబులును నట్లేయధ్వర్యుహోతృగణంబులును దీక్షితులై యుండిరంత నియతమానుండగు దక్షుండు దారతో రచితకౌతుకమంగళాచారుండై దీక్షితుండై యజ్ఞశాలఁ జేరియుండె నంద ఱాత్మకార్యపరతంత్రులై యుండిరా సభయందుఁ గపాలి యనర్హుఁడనియు నాతనిఁ జేరుట సతియు ననర్హయనియుఁ బిలువని కతమ్మున సతీమహేశ్వరులు దక్కఁదక్కిన నిఖిలామర దివ్యమునిజనంబులు, బ్రహ్మర్షులు, రాజర్షులు, మున్నగు వారెల్ల సదారంబుగ సపరివారంబుగ విచ్చేయుటఁజూ సభ యెంతయు

సందడి మిగిలి యుండుట నందు శైవాగ్రగణ్యుండగు దధీచి మహేశ్వరీ మహేశ్వరుల పొలకువఁ గాంచక యులికిపడి దక్షునకిట్లనియె.

ఉ॥ అందఱుఁ జేరినా రిచటి • కయ్యలు నమ్మలు రాకయుండిరా
యిందుకలాధరుండు శివ • యేలొకొ పిల్వఁగ లేదొ వారి నిం
దిందఱు చేరియున్న సభ • యెంతయు దేవుఁడు లేని జాతర
ట్లుం దగియుండె నీకిదియు • లోపముగాఁ గనుపట్టదే మదిన్. 261

ఆ॥ ఎవనిచేత శుభము • లేప్రొద్దుఁబాయక, భక్తజనుల నొందు • పరమశివుఁడ
తండు చేరకుండెఁ • దగుకతం బెద్దియో, సవము నెగ్గఁగలదె? • శివుఁడులేక.

ఆ॥ విను మమంగళములు • విఘ్నముల్‌రాకాసు, లెవనిఁ దవులఁజూచి • యవియువేగ
నట్టి పరమశివుని • నభవుని నెడచేసి, తేల దక్ష! యెఱిఁగి • యెఱిఁగి యిట్లు.

వ. ఇప్పటికేనియు

చ॥ పనువు విధాతనేనియును • బద్మదళాక్షునినేని వేగఁ గూఁ
తును బరమేశ్వరున్ వడిగఁ • దోడ్కొనిరమ్మని దక్ష! యట్టులై
నను భవదీయ యజ్ఞము జ • నస్తుతమై సిరిఁబొల్చు సిద్ధిని
గొను నిఁక నీవు శ్రేష్ఠ్యమును • గొందువు సర్వసుపర్వులందునున్ 264

వ. అనిన విని యహఙ్కారదూషితుండగు దక్షుండు గినిసి మునికిట్లనియె.

చ॥ ముని! వినుమా! కపాలి గడు • భూతగణంబులఁ బ్రేతవర్గమున్
బెనఁగొని యస్థిసంచయము • పేరిమిఁజేకొని కాడులందు నె
ప్డును దిరుగాడుచుండు నిఁకఁ • బుత్త్రియు నాతని చెట్టఁబట్టుటన్
మనమున వీరనర్హులని • మానితి యాగమునందుఁ బిల్వఁగా. 265

చ॥ అనవిని యెల్లరున్ వినియు • నడ్డము సెప్పక యున్నఁజూచి య
మ్మునికులచంద్రుఁ డేవమును • బొంది మఖంబిది బన్నమొందు నిం
దునఁ దగువార లెల్లరును • దుఃఖముఁ జెందుదు రివ్విభుండునున్
ఘనమగు నాపదన్ బొరయుఁ • గాక! యటంచు శపించి వ్రేల్మిడిన్. 266

గీ॥ తనదు శిష్యులతోఁగూడఁ • దరలె మఖముఁ
బాసి యాతనితోఁబాటు • వామదేవ
మునియు ఘటసంభవుఁడు గౌత • ముఁడు శిలాదుఁ
డత్రియును జనిరెంతయు • నాగ్రహించి. 267

చ॥ చనిన మునీంద్రులన్ గనియు • సంతసమున్‌గొని దక్షుఁడిట్లు ప
ల్కెను ముదమయ్యె వీరిటుల • లేచి ప్రయాణము సేయు టిందు శ
ర్వుని మతమొందినట్టి శఠ • బుద్ధు లనిద్దులు చేరరా దిఁకన్
మునులు! సుపర్వవల్లభులు! • పూర్తియొనర్పుఁడు నాదుజన్నమున్. 268

వ. అనుడునంత భావ్యనర్థవశంబునఁ గేశవుండును బుత్రస్నేహంబునఁ బద్మజుండును బ్రహ్మాండాధిపతియగుటన్ జేసి బుగులున నెల్ల దివ్యర్షి జనంబులును మిన్నకుండి జన్నంబున కారంభముచేసి యొనర్చుచుండి రంత రాజతాద్రియందు సవితానంబగు ధారాగృహంబున సఖులతో సంతసంబుననున్న మహేశ్వరి యాకసంబున విమానంబులతో దక్షాధ్వరంబున కరుగుచున్న వేల్పులఁగాంచి సఖియగు విజయంబంచి తన్ముఖంబున సర్వం బెఱింగి మనంబునం దిట్లాందోళనం బొనర్చె. 269

-:సతీదేవి దక్షయజ్ఞమునకుఁ బోవుటకు శివుని సెలవడుగుట:-

చ॥ జనకుఁడు మేటి జన్నమును • సల్పెడునంట! మదంబయేని న
య్యనఘుఁడునేని నన్ బిలువ • రక్కట! యక్కతమేమొ యెట్టులై
నను నట కేగకుండిన మ • నంబు దిరంబగునే? మదాత్మనా
థుని కెఱిఁగించి యాజ్ఞఁగొని • తొందరగా నట కేగఁగావలెన్. 270

క॥ అనికొని యిట్లు శివుండుం, డిన యాస్థానమును జేరి • నిలిచి ప్రణతయౌ
టను ననఘుఁడుగని సతితో, ననె నేటికి వచ్చి తిందు • నరవిందముఖీ! 271

చ॥ హరుఁడిటు పృచ్ఛసేయ సతి • యంజలిచేసి వచించె జీవితే
శ్వర! విను నాదు తండ్రి యొక • జన్నము సేయుచునుండెనంట! ని
ర్జరులు మునుల్ ఘనుల్ నిఖిల • చారణ సిద్ధపతంగనాగకి
న్నరు లరుదెంచినార లఁట! • నామది యూరెడు నందుఁ బోవఁగా. 272

ఆ॥ పిలువఁడాయె నేమి • తలఁచెనో? నా తండ్రి, మఱచెనొక్కొ! మనల • మానసమున
నగునె మఱచు టెందు • నల్లునిఁగూఁతును, గత మదేమొ వింత • గాదె యరయ.

సీ॥ రహి "ననాహూతోధ్వ • రంగచ్ఛ" యనుసూరి, సూక్తికి మదిలోనఁ • జోటొసంగి
అఱువదేడులు దాఁట • నస్తోబిస్తనుచొప్పు, ముదిమి దక్షుని తెఱం • గెదమరల్చి
పాయక నినుగొల్చు • పడఁతిని భక్తనో, నాకూర్మిఁ దీర్చ మ • నంబుఁబూని
ఆఁడది పుట్టింటి • కాసజెందు ననాఁ బ్ర, జలు పల్కునుడి మదిఁ • జాలఁదడవి

గీ॥ పయన మొనరింపు దేవేశ! • రయము మీఱ, నన్నుఁ దోడ్కొని ప్రమథ జ • నంబుతోడ
రాఁదలఁపవేని నను బంపు • మాదరమునఁ, బోయివచ్చెద నీపాద • ములకు మ్రొక్కి.

క॥ చని యందుల కేటికి మన, లను బిల్వఁగ మానెనో త • లంపెఱిఁగెద వే
గనె మఱలివచ్చెదను నా, కనుజ్ఞయిడి పంపు చూతు • నాయుత్సవమున్. 275

క॥ అని సర్వేశ్వరి యడిగిన, విని శివుఁడా దక్షసవన • వృత్తంబెల్లన్
మనమందెఱింగి యనె నీ, జనకుఁడు నన్ జిన్నసేయ • జన్నముఁబూనెన్. 276

ఉ॥ కూళయతండు నాపయినిఁ • గ్రోధమునొంది దురుక్తులాడి యా
వేళకు జన్నమంచు నొక • పేరిడి నన్ వెలివెట్టి సల్పెడున్

హాళిగ నందుఁబోవ మృతి ♦ కన్నను నెక్కుడు దుఃఖమౌఁ జుమీ
యాళిరో! మానుమీ పయన ♦ మాత్మహితంబుగ నెంచి యిత్తఱిన్. 277

క॥ ఇటు లనినను జనుటకు లం, పటయై యున్నట్టి తనదు ♦ పణఁతిన్ గని మీఁ
దట రానున్న యనర్థము, పటుమతి నెఱిఁగియును నటకుఁ ♦ బంపఁగనిచ్చెన్.

-:సతీదేవి దక్షయజ్ఞమునకుఁ బోవుట:-

గీ॥ వృషముపై నెక్కి యఱువదిఁ వేల ♦ గణము, గొలువ దేవేరి! యటకేగు ♦ గొంకకనుడుఁ
గడుముదం బొంది కైసేసి ♦ వడిగ నెద్దు, నెక్కి వెడలె మహాదేవి ♦ యింపుమీఱి.

క॥ ఒక చెలియ గోరువంకను, నొకచెలి విరికందుకంబు ♦ నొక చెలి పద్మం
బొకచెలి మణిదర్పణమును, నొకచెలి తాంబూలపేటి ♦ నొంది చని రొగిన్. 280

వ. మఱియును.

క॥ కొందఱు మణిపాదుకలను, గొందఱు ఛత్రంబు నిఁకను ♦ గొందఱు సురటీల్
కొందఱు చామరముల మఱి, కొందఱు వేత్రములఁ బట్టి ♦ కొని చనిరి తగన్.

వ. కదలి యంతంత నొదవెడు దుశ్శకునంబులకు మదిఁ గొంకుచు సతీదేవి యతి త్వరితంబునఁ గనఖలక్షేత్రంబుఁజెంది యందు దక్షయజ్ఞ ప్రాకారంబుగవను ముందఱ వృషంబుడిగ్గి మణిపాదుకలఁ బదంబుల మెట్టి బలంబులనెల్ల నంద యునిచి కతిపయపరివారంబుతో యజ్ఞశాలం దఱియుడు నంత వీరిణి యాత్మజాతన్గని యాదరంబున నెదుర్కొని పీఠంబు నొసంగుటయు నక్కచెల్లెండ్రును నట్లే యాదరంబుఁ జూపుటయుఁ దండ్రియగు దక్షుండు మాత్రము దన్నుఁగాంచియు ననాదరంబున మిన్నకుండుటయు వేల్పు లెల్లరును దక్షానుమతితోఁ దన్నుఁ జూచియుఁజూడనట్లు స్వవిహితహవిర్భాగము లందుకొనుచుండుటయు, నాత్మవిభుండగు మహాదేవున కందు హవిర్భాగంబు శూన్యంబుఁజేయుటయుఁ గాంచి తల్లియొసంగిన పీఠంబుఁదాఁకక మహాదేవి రుష్టయై క్రోధాగ్నిఁ గాల్చునదియుఁబోలె దక్షు నీక్షించి యిట్లనియె. 282

మ॥ జనకా! యేల మహేశ్వరున్ బిలువ కీ ♦ చందంబు జన్నంబొన
ర్పను బూన్కిన్ దొరకొంటి వీజగము లే ♦ భద్రాత్ముచే శుద్ధిఁగాం
చునొ యయ్యాదిమదేవు నన్యులవలెన్ ♦ జూడన్ వివేకంబె య
ష్టునుఁ డిచ్చోటికి రాకయున్నఁ జెడు యా ♦ గంబిద్ది నేఁ జెప్పెదన్. 283

క॥ యజ్ఞవిదగ్రేసరుఁడున్, యజ్ఞాంగుఁడు యజ్ఞతనుఁడు ♦ యజ్ఞకరుఁడునున్
యజ్ఞేశ్వరుఁడగు నీశ్వరు, యజ్ఞమునకుఁ బిలువకున్న ♦ యజ్ఞంబగునే? 284

ఉ॥ ఈహరి నీ పితామహుని ♦ నీపురుహూతుని నీ మునీంద్రులన్
మోహముతోడఁ బిల్చి యల ♦ భూతపతిన్ విడనాడితీవు వీ
రా హరుచేతనే పదవు ♦ లంది యిటుల్ దొరలైరి యద్ది నీ
వూహనెఱుంగ కిప్పగిది ♦ నుత్పథ మొందితి వజ్ఞ శేముషీ! 285

వ. ఇట్టులడిగి నిలింపులఁ జూచి యిట్లనియె.

చ॥ చనునె హరీ! సరోజభవ! ♦ శక్ర! హుతాశనముఖ్యులార! స
న్మునికులవర్యులార! శశి ♦ భూషణుఁ డబ్జభవాండభాండపా
వనుఁ డతులుండు రానియెడ ♦ వాసిగ మీరలు చేరి హవ్యముల్
గొనుచు వసించినా రిటులఁ ♦ గొంకును జంకును మాని యాత్మలన్. 286

ఉ॥ ఓయి రమేశ! నిన్ను నిటు ♦ లుద్భవమొందఁగఁజేసి మేటి యా
మ్నాయములిచ్చి దైత్యజన ♦ మారణసాధనమైన చక్రముఁ
శ్రీయలరంగ నిచ్చియు న ♦ శేషజగత్సముదాయనాథుఁగాఁ
జేయఁగలేదె? విస్మృతినిఁ ♦ జెందఁగ మందమనీష! యొప్పునే. 287

చ॥ నలినజ! నిన్నుఁ బుట్టఁగ నొ ♦ నర్చి శ్రుతిప్రకరం బొసంగి యా
విలసిత లోకరాజి నొద ♦ వింపఁగఁ జేసెడు సృష్టిచాతురిఁ
బలమునొసంగి సర్వసుర ♦ వందితుఁజేసె దయాళు నాశివుఁ
దలఁపఁగఁ జెల్లదే యిటుల ♦ దర్పము సర్పమువోలెఁ జెందెదే? 288

గీ॥ చెలఁగి నీ యైదవశిరంబుఁ ♦ జిదిమివైచి మదముఁబోకడఁ బెట్టిన ♦ మానసమున
నదియు నేనియుఁ దలఁపవే♦ మచ్చరియము పంకజోద్భవ! యిమ్మాడ్కి ♦ బాటఁదొలఁగి.

ఆ॥ అమరనాథ! యేల ♦ యతిగర్వితుండవై, నిక్కి దడిచిపడకు ♦ నీదుహస్త
మశనితోడ స్తంభ ♦ మందించు టెఱుఁగవే, మరలఁగుడుతు వార్తి ♦ బిరబిర నిట.

క॥ అనియెడు కూఁతును గని పెను, కినుకఁగొని యిట్టులనె నొ ♦ గిన్ దక్షుఁడు మా
నిని! నిన్నెవ్వరు పిలిచిరి, పెనుపే యిటు పిలువనట్టి ♦ పేరంటమురాఁ. 291

ఉ॥ పాముఁక నూరకుండు మటుఁ ♦ బోవకయుండిన నీదు నాథు జ
న్మమ్మన కేను బిల్వ నుగు ♦ ణమ్మొకఁడేనియు లేదు ప్రేతభూ
తమ్ములతోడ నేస్తము స ♦ తమ్మొనరించుచు నొల్కియందు ని
త్యమ్ముగనుండుఁ గశ్మలుఁడు ♦ దైవతగోష్ఠికిఁ బాపితిన్ జుమీ! 292

గీ॥ అరయ కిదియెల్ల నా విరూ ♦ పాక్షునకును
నిన్నొసంగితి విధిఁబట్టి ♦ నేర్పుమాలి
అరసి యిఁక నల్కవిడుము దా ♦ యమును గొనుము
నీవు మాత్రము దాక్షాయ ♦ ణీ! రయమున. 293

–:సతీదేవి దక్షునిఁ దెగడుట:–

వ. అనిన విని మహేశ్వరి దురాత్ముఁడగు నాత్మజనకుని ప్రలాపంబుల కత్యంతంబు గనలి మనంబున నీశ్వరోక్తిందలఁచి యం దవిశ్వాసం బొనర్చిన తనదు ననుచితంబును వర ప్రదాన సమయంబునందు శంకరుఁడు దనకుఁ జేసిన సమయంబును నారసి పశ్చాత్తాపంబుఁజెంది మనంబునం దిట్లాందోళనం బొనర్చె. 294

ఉ॥ ఎట్టులఁ బోవుదాన నిఁక ♦ నే విభునొద్దకుఁ జిక్కువచ్చె న
న్నెటుల నేలుఁ గాలహరుఁ ♦ డిందలి వృత్త మెఱుంగఁగోర నే
నెట్టుల నీ దురాత్మతెఱఁ ♦ గేర్పడఁ జెప్పుదు ముప్పుమూఁడె ని
క్కట్టునఁ గూలితిన్ విభుఁడు ♦ గాదన మానఁగ లేకపోయితిన్. 295

వ. అని తండ్రి నుద్దేశించి

గీ॥ జనక! శంకరు నిందచే ♦ సినయఘంబుఁ, గుడుతువిఁక సందియము లేదు ♦ గొప్పదుఃఖ
మొందుదువు పరమందును ♦ నొందఁగలవు, ఘోరమగు నారకాగ్ని సం ♦ కోచపడక.

గీ॥ అఖిలదేహులకెపుడుప్రి ♦ యాత్ముఁడైన, యభవునకు నధికులును బ్రి ♦ యా ప్రియులును
లేరు నిర్వైరు శర్వుఁ దె ♦ లియక యిట్లు, నీవ యెడచేసి తెవ్వారు ♦ నేర రిట్లు.

చ॥ పరుల గుణంబులన్ జడులు ♦ పల్కుచునుంద్రు దోసంగులంచు నే
ర్పరులు గుణంబులన్ బడసి ♦ పాటియొనర్పరు దోషబృందముల్
బరము లిఁకెప్డు దోసములఁ ♦ బ్రౌఢిగుణంబులుగా నొనర్తు రి
ప్పరసున నీ వనార్యమతి ♦ భర్గునియం దఘమెంచినా విటుల్. 298

గీ॥ ఉత్తమజనాంఘ్రిరజమున ♦ నూడ్చఁబడిన, తెలివిగల కుణపాత్మవా ♦ దులు జగమున
నుత్తముల నీసుమైదూఱు ♦ చుందు రెందు, ఁదియె మంగళమై తన ♦ రారు మాకు.

క॥ శివయను నక్కరములు రెం, డవియించును దలఁచువారి ♦ యఘపుంజములన్
శివునిఁ బవిత్రయశస్కుని, శివేతరుఁడ వీవు దెగడఁ ♦ జిత్రంబగునే? 300

ఆ॥ ఎవని పాదపద్మ ♦ మేవేళ బ్రహ్మర, సాసవార్థు లర్థి ♦ డాసి హృన్మి
ళిందముల నికామ ♦ మొందుదురో తృప్తి, యట్టి విశ్వగురున ♦ కలిగితీవు.

చ॥ విను మజముఖ్యులై యలరు ♦ వేలుపులెల్లరు నొల్కిమిట్టలోఁ
బునకలు బూదినిన్ గొనియు ♦ భూతగణంబులతోఁ జరించు శ
ర్వుని పదపాంసులేశమును ♦ బూని ధరింతురు మౌళులందు నీ
వనినయటుల్ దలంప రశి ♦ వాత్మునిఁగాఁగ శివున్ శివేతరా! 302

ఆ॥ విను ప్రవృత్తమని ని ♦ వృత్తమనియుఁ గర్మ, మఖిలవేదవితతి ♦ నన్యగతి వి
భాగమొందియుండె ♦ రాగవైరాగ్యల, క్షణము లొప్పుమీఱఁ ♦ గ్రమము మెఱయ.

ఆ॥ ఒక్కకర్తయందు ♦ యుగపదాచరణంబు, కర్మయుగమునకు ని ♦ కామవైర
మెట్టికర్మమేని ♦ యొసఁగదు బ్రహ్మమం, దెఱుఁగు హృదయమందు ♦ నివ్విధంబు.

ఉ॥ ఆయణిమాదులౌ పదవు ♦ లస్ఫుటకారణముల్ మహాత్మహృ
ద్గేయము లస్మదీయములు ♦ కిల్బిషి! నీ కొనగూడవెందు నిన్
డాయును యజ్ఞగేహములఁ ♦ దద్విహితోదనతృప్తులై కదుర్
బాయక ధూమవర్త్మలగు ♦ వారలు మెచ్చు పదంబు లారయున్. 305

ఉ॥ ఎవ్వఁడు శంకరున్ దెగడు • నెవ్వఁడు తత్పరివాదవాదముర్
గ్రోవ్వివినున్ సమానముగఁ • గూలుదు రిద్దఱు నారకాంధునర్
జివ్వున శర్వుదూషకుని • జిహ్వను గోయఁగఁజెల్లుఁ జాలఁడేన్
నెవ్వగఁ జావఁజెల్లు నటు • నీల్గనిచో నెడఁబాయఁగాఁదగున్. 306

ఉ॥ కావుననే త్వదీయమును • గశ్మలమై దగు నాదుదేహమున్
బోవిడుదానఁ జాలునిఁకఁ • బుణ్యుని నిందయొనర్చినట్టి నీ
యేవవు చెడ్డచుట్టఱికం • మింకునుగావుత బ్రాహ్మణ బ్రువా!
తావకమూర్తిజాతతను • దాహముఁజేతు సుఖింతు నాపయిన్. 307

క॥ నను దాక్షాయణి యని నా, మనోవిభుఁడు పిలువ నాదు • మనమిఁక నొచ్చున్
జనములు మెచ్చఁగ నీతను, వును గుణపము నట్టుఁబాసి • పొందెద శుభముల్.

-:సతీదేవి దేవతలను శపించుట:-

క॥ సురలు మునులీరు వినుఁడిఁక, యరయక యనుచితపుఁగర్మ • మామోదమునన్
జరుపుచునుంటిరి జడులై, హరుదండమునొంది దుఃఖ • మందుదురు వెసన్.

ఆ॥ ఇట్లు పల్కి కినిసి • యీశ్వరి యుత్తరా, భిముఖ మొప్పునట్లు • పృథ్విఁ గూరు
చుండి మౌనమొంది • యుదక మాచమనంబు, చేసి కనులు మూసి • శివునిఁదలఁచి.

క॥ దేవాదిదేవుఁడగు శివ, దేవుని యంకతలమందుఁ • దేజరిలునొడల్
గావలుఁడగు దక్షునిపగ, కీవిధిఁ బాయంగనెంచి • యెంతయుఁ బూన్కిన్. 311

గీ॥ ప్రాణము నపానమును నొక • పగిది నాభి, నుంచి వెడలించి హృదయమం • దుంచి బుద్ధి
తో నచటినుండి కంఠంబు • త్రోవ బొమల, మధ్యమునఁ జేర్చి యంత శాం • భవి రయమున.

-:సతీదేవి యోగాగ్నిచే దగ్ధమగుట:-

గీ॥ ఒడలియందు మరుద్వీతి • హోత్రధార, ణముఁ దనరఁజేసి శివపదా • బ్జములుదక్క
న్యమెద్దియుఁగనకుండె • నపుడుయోగ, వహ్నులుజ్వలించిదహియించె • వడిగనొడలు.

క॥ ఆకసమునఁ బుడమిపయిన్, జోకగనున్నట్టి రద్ది • చూచి కడున్ హా
హాకారంబులు సెలఁగఁగ, శోకంబును జెంది దక్షుఁ • జూచి యని రిటుల్. 314

సీ॥ తివిరియొక్క కలకె • తెల్లవాఱునె దక్ష!, మురియఁబోకు మని కొం • దఱు నొడివిరి
ఇల్లల్కినంతట • నే పండుగౌనొకో, కనఁబోదువని కొంద • ఱనిరి మీఱి
ముందఱ నున్నది • ముదుసళ్ళపండుగి, యయ్యతో నందఱు • కనిరి కొంద
ఱిది కట్టికుడుపు నీ • వెందేగఁ దప్పదు, కూఁతుగోడనియును • గొందఱనిరి

గీ॥ జగము లీ సూర్యచంద్ర న • క్షత్రరాసు, లెంతవఱ కిద్దకాంతుల • నేపుమీఱు
నంతవఱ కీవు పుత్రికా • హంతకుండ, వనుచు దుష్కీర్తినొందెద • వనిరి వనరి.

క॥ ఆ శివపురాణిన్ వెనుకొని, యాశాలను జేరినట్టి • యభవానుచరుల్
శ్రీశివ సురుcగుడు గని హా, హా శాంకరి! యనుచు దుఃఖ • మంది రయమునన్.

ఆ॥ పరశు శూల ఖడ్గ • ధరులౌచు బిరబిర, దక్షుc జదుపవచ్చు • తత్త్వమరసి
యజ్ఞహంతృ మార • ణార్థమై దక్షిణా, గ్నిని భృగుండు హవన • మును బొనర్చె.

వ. దానcజేసి

క॥ భూరితరబలులు ఋభులను, వారు పొడమి యుల్ముకములc • బట్టి యురగకే
యూరుని పారిషదులతోc, బోరి పఱవc జేసినంతc • బొంకముమీఱc. 316

-: ఆకాశవాణి దక్షుని శపించుట:-

వ. అంత నయ్యవసరంబున నభోవాణి పెద్దయెలుంగుతో నచ్చటివారెల్ల రాల
కించి యచ్చరువొంది యదరుcజెంద నిట్లు వక్కాణించె. 319

ఉ॥ ఓరి మదాంధ! దక్ష! విను • ముగ్రునితోడ విరోధమొంది యి
ట్లాఱడి యాగమున్ గడcగి • తాత్మజ నంతముcజేసి తేవపుం
ధీరతనొంది యింకను ద • ధీచి హితోక్తి ననాదరించి తా
రౌర! యఘంబుపై నఘము • నార్జనc జేసితి విట్లు దుర్మతీ! 320

సీ॥ ఏ సతీదేవి బా • లేందు శేఖర పత్ని, యఖిలలోక సముచ్చ • యంబులేలు
ఏ సతీదేవి బ్ర • హ్మేంద్రచంద్రార్క ప్ర, ముఖ నిర్జరశ్రేణి • పూజలొందు
ఏ సతీదేవి యో • గీంద్ర మనోరాజి, బ్రహ్మవిద్యాకృతిc • బరిఢవిల్లు
ఏ సతీదేవి భ • క్తేష్టంబు లారసి, భోగమోక్షంబులc • బూన్కినొసcగు

గీ॥ ఏ సతీదేవి కల్పాంత • మీక్షచేసి, సర్వసంహార మొనరించుc • జటులశక్తి
ఆ సతీదేవి నిత్యక • ల్యాణమూర్తి, నా జగన్మాత నెడcజేసి • తౌర ద్రోహి!

గీ॥ దీని ఫలమంత యిపుడె సం • దియము లేక, కుడుతు విcకనీసభాస్తార • కోటితోడ
నీదు మస్తంబు దెగిపడు • నేలమీద, సవనమిది భంగమున్ జెందు • సత్వరముగ.

వ. మఱియును.

క॥ నిను జేరిన యీ దివ్యుల, కనుచిత కర్మలకు శాస్తి, • యగు మెండుగ వె
న్కను ముందుcగనుక వీరీ, యనువున విందులను మెక్కి • రరుసంబుమెయిన్.

వ. అని యిట్లు వచించి యూరకుండుcడు

ఉ॥ అంత సురల్ మునుల్ మనము • లందు విషాదమునున్ భయంబున
త్యంతము నొంది ముందఱ మ • హాపద డాయుచు నున్న యట్లుగా
నెంతయు నిశ్చయించి వన • జేక్షణు సన్నిధిc జేరి దేవ! క
ల్పాంతమువోలెc దోcచెడు ద • యామతిc బ్రోవcగడంగు మిందఱన్. 324

క॥ అని యర్థించిన దక్షుం, డును జక్రాయుధున కెఱఁగి ♦ నుతిఁజేసి యనే
వనజాక్ష! నీదు సాయము, ననె జన్నము సేయఁగడఁగి ♦ నాఁడ మనువుమీ.

వ. అని యభ్యర్థించె నంతమీఁద.

మత్తకోకిల. పాఱినట్టి గణంబులెల్లఁ గ ♦ పర్దిఁ జేరఁగఁబోయి యా
ఘోరమంతయుఁ దెల్పి రంతనె ♦ కోవిదోత్తముఁడైన య
న్నారదర్షియు శర్వుఁజేరి ప్ర ♦ ణామముల్ పొనరించి యా
తీరునంతయుఁ బూసగ్రుచ్చిన ♦ తీరుఁ దెల్పెను రోజుచున్. 326

-: శ్రీ వీరభద్ర జననము:-

చ॥ విని పరమాగ్రహంబుఁగొని ♦ విశ్వగురుండు కఠోరఘోరగ
ర్జన మొనరించి యొక్క జడఁ ♦ జక్కఁ దెగన్గొని పర్వతాగ్రమే
దినిపయిఁ గొట్టినంతనె యు ♦ దీర్ణతరప్రలయాభ్రఘోషముల్
దనర ధగద్ధగచ్ఛవులు ♦ దార్కొని వెల్గొనరింప నెల్లెడన్. 327

మ॥ ప్రలయార్కద్యుతియెల్ల విశ్వముపయిన్ ♦ వ్యాపింప దివ్యాయుధో
జ్జ్వలముల్ హస్తసహస్రముల్ వెలయ దీ ♦ వ్యద్విక్రమాంచత్కళా
లలితాకారుఁడు వీరభద్రుఁడు మహో ♦ ల్లాసంబునన్ బుట్టెన
క్కలనన్ బొల్చెను భద్రకాళి యటులే ♦ కీర్తింప వైమానికుల్. 328

క॥ వారలతోడనె పొడమెను, భూరితర కృపాణపాణి ♦ భూతవితతులున్
ఘోరజ్వరములు తనువుల, తో రాజిల్లుచును దోడు ♦ తోడ రయమునన్.

ఆ॥ పొడమి యట్లు వీర ♦ మూర్ధన్యుఁ డీశ్వరుఁ, జేరి సాఁగి మ్రొక్కి ♦ శిరసువంచి
ఏమి సేయవలయు ♦ నెఱిఁగింపు మిఁక నాకు, సకల భువననికర ♦ చక్రవర్తి!

సీ॥ ఇంకఁగఁజేతునా? ♦ యీ సప్తసాగర, సలిలంబు లన్నియు ♦ జలధితూణ!
పిండియొనర్తునా? ♦ పేర్మి నీకుల పర్వ, తముల మొత్తమ్ముల ♦ ధర్మనిరత!
ముక్కలుచేతునా? ♦ దిక్కరీంద్రంబుల, యకుంభతలముల ♦ ననఘచరిత!
కసవొనరింతునా? ♦ కమలజాండములెల్లఁ, గదిసి చేపట్టి గం ♦ గాజటాల!

గీ॥ చిదిమివైతునె? భాస్కర ♦ శీతకరుల, గరుడ గంధర్వ యక్షరా ♦ క్షస నిలింప
సిద్ధమునిచారణోరగ ♦ శ్రేణిఁబట్టి, హింసయొనరింతునా? బ ల్లి ♦ ఘాంసమెఱయ.

గీ॥ నీకరుణ నన్ను మించిన ♦ లోకశూరుఁ, డెందు లేఁడిది నిక్కవం ♦ బిందుభూష!
ఎద్ది సెప్పిన నొనరింతు ♦ నిపుడె వేగ, సెలవొసఁగి పంపు మాదృతిఁ ♦ జేసి జనక!

వ. అనిన మహేశ్వరుం డిట్లనియె.

క॥ సవనముతో దక్షుఁ జదుపు, మవినీతుని నీవు మామ ♦ కాంశప్రభవుం
డవు నీచేఁ దెగుదు రిఁకన్, దివిజులు మునిజులునునేని ♦ దీవ్యచ్ఛక్తిన్. 333

క॥ అని నుడువఁగఁ బరితోషముఁ, గొని సాఁగిలి మ్రొక్కి సెలవుఁ • గొని కాళికతో
ననుచర వర్గంబులతో, ఘనభూత ప్రతతితోడఁ,• గదలె రయమునన్. 334

-: శివుని సెలవుచే వీరభద్రుండు దక్షయజ్ఞంబున కరుగుట: -

వ. అంత నవ్వీరుం డయుతసింహంబులు పూన్చిన దివ్యస్యందనంబుపై నెక్కి సింహశార్దూల గజ తురంగబలీవర్దంబుల నెక్కి సాయుధులై వచ్చు మూడుకోట్లు రుద్రగణంబులతో వెడలుడు భేరీనాదంబులు శంఖనిస్వనంబులు పటహఝల్లరీ కాహళ మృదంగ ఘంటావేణువీణాడమరుఘటధ్వానంబు లొనరింపుచు పారిషదబృందంబు లనేకంబులు ముందు నడిచిరి. ఇఁక గణపాలురగు శంకుకర్ణుండును, అమోఘుండును, కోకిలుండును, కాష్ఠాంగుష్ఠుండును, సుమంతకుండును, కాకపాదోదరుండును, సంతానకుండును, మహాబలుండును, మధుపింగుండును, పూర్ణభద్రుండును, జతుర్వక్త్రుండును, విరూపాక్షుండును, సంవర్తకుండును, లకులీశుండును, లోకాంతకుండును, దైత్యాంతకుండును, అశనియు, బాలకుండును, గపాలీశుండును, సందారకుండును, కుండవిష్టంభకులును, సన్నాదుండు, పిప్పలుండును, జంద్రతాపనుఁడు, మహావేశుఁడును, కాలకాలకమహాకాలురును, అగ్నికృత్తుమ, అగ్ని ముఖుఁడును, ఆదిత్యమూర్ధుఁడును, వికృతుఁడను, విశాఖుఁడును, సర్వాంశకుఁడును, జ్వాలావేశుఁడును, బర్వతకుండును, క్షేత్రపాలకుండగు భైరవుండును, సుకేశీవల్లభుండగు నందీశుఁడును, సర్వసేనానియగు జండీశుండును, మహాగణేశ్వరుండగు మణి మంతుండును ననేకకోటి ప్రమథభూత వీరసైన్యంబులతో ననుగమించిరి. ఇఁక భద్రకాళియు, విభునిపిఱుంద సింగంబెక్కి సాయుధయై సాయుధలగు మహాకాళీ, గౌరీ, కాత్యాయనీ, చాముండా, ముండమర్దినీ, భద్రా, వైష్ణవీ, ఈశానీ, నారసింహీనామక నవదుర్గలతో శాకినీ, ఢాకినీ, కూశ్మాండీ, పర్పటీ, చటికాజ్వర బలంబులతోఁ జతుష్షష్టి యోగినీచక్రంబుతో, నాసురీ, యక్షిణీ, మోహినీ బలంబులతో ననుగమించె నంత శివాజ్ఞంజేసి యవ్వారిపైఁ గల్పప్రసూనవర్షంబును సుగంధపవమానప్రచారం బమరి శుభశకునంబు లేపొందె నంతఁ గనఖలంబందలి దక్షాధ్వరశాలయందు దుర్నిమిత్తంబులు పెక్కు లుత్పన్నంబు లగుచునుండె.

సీ॥ భానుమండలముపైఁ • బరివేషములు చుట్టె, తారాగణంబు లెం • తయునుడుల్లె
కడఁగి వెన్వెంట ను • ల్కావృష్టి చెలరేఁగె, శోణితవృష్టు లె • చ్చొటనుమీఱె
గొప్ప సర్పంబులు • గూలి కూయుచునుండె, వృశ్చికవర్షముల్ • విస్తరిల్లె
ఖరవాతముల్ మెండు • గా నేచి వీచె ధ, వళవృశ్చికంబులు • పొలచెఁబుడమి

గీ॥ దక్షువామాక్షియును వామ • పక్షములును, బెక్కుతడవలదిరె మఱి • యుక్కు మిగిలి
గృధ్రములు దక్షుతల ముట్టి • కెరలుచుండె, శలభములు నిండె నధ్వర • శాలనెందు.

వ. అంత.

చ॥ తనరెఁ బరాగ ముత్తరప • థమ్ముననుండి యఖండభంగి నిం
గిని బుడమిం నిరంతరము • గీల్కొని జీఁకటిఁ బర్వజేయుచున్

వినఁబడె వీరహుంకృతు ల • విస్ఫుటభై రవరావధోరణుల్
మునులు సదస్యులుఁ విని గు • ముల్గొని కంపితచిత్తులై రటన్. 337

-:ఉత్పాతంబులకు వీరిణి మున్నగువారు భయపడుట:-

వ. అందు వీరిణి మొదలగు దేవీజనంబులెల్ల రాఘోరంబులన్నియుఁ గ్రమంబుగ గాంచి వగచుచుఁ దమలో దక్షునిఁ గూర్చి యిట్లు దలంచిరి.

ఉ॥ కూఁతును గోలుబోయెఁ బయిఁ • గూలఁగ వచ్చె విపత్తు మోఱకుం
డీతఁడు కాలకాలుని మ • హేశ్వరుఁ జుల్కనఁజేసి జన్నముఁ
నీతిదొరంగి యిట్టు లతి • నిందితభంగిఁ గడంగె నెక్కు డౌ
పాతకమిద్ది మిన్నకయ • పాయునె డాయునుగాక దోడుతోన్.

గీ॥ ఇట్టు లనుకొనుచున్నంత • నేఁగుదెంచి, రకట వికటాట్టహాసంబు • లత్యుదగ్ర
భీషణధ్వానములు మీఱఁ • బృధులవీర, భూతవర్యులు దళములు • ముట్టికొనఁగ.

చ॥ పొడఁగని వేల్పులున్ మునులు • పొంకము దప్పి కడున్ భయంబునన్
వడఁకుచు నల్గడ ల్గనుచు • వాయిడి కూయుచుఁ దత్తరిల్లుచుఁ
వడిఁ బరుగెత్తి పోవుచును • వచ్చుచుఁ జచ్చితిమంచు నొచ్చుచున్
పడుచును లేచుచున్ మిగుల • బాలిశులై విలపించి రెంతయుఁ. 341

వ. అయ్యవసరంబున

గీ॥ దర్పమంతయుఁ గోల్పోయి • దక్షుఁడును ద
దీయ ముఖ్యానుచరులును • దోయజాక్షుఁ
జేరి యభయంబు గోరుడు • శ్రీదయితుఁడు
వీరభద్రుని రాక భా • వించి మదిని. 342

ఉ॥ తానును జంకునొంది యల • దక్షునితో ననె యాజి! నీవు దు
ర్మానముఁ జెంది యుగ్రు నవ • మాను మహోమహు నిందఁజేసి యీ
కానని జన్నమొందితివి • కల్మషమున్ వడిఁ గట్టికొంటి వి
ప్లైను గడంగినన్ విడువ • దీవినిపాతము సర్వభంగులఁ. 343

శా॥ నేనుఁ ధాతయు నీతిమాలి యిటులఁ • నీయాగమున్ జేరి యెం
తేనిన్ భంగముఁ జెందనుంటి మది య • ట్లేయౌ నిఁకఁ దివ్యులుఁ
మౌనుల్ లెక్కకు వచ్చువారె దఱిసెన్ • మాద్యద్భట శ్రేణితోఁ
దానై రుద్రుఁడు వీరభద్రుఁ డెటులన్ • దప్పింతు నీభంగముల్. 344

-:ఇంద్రాదులు వీరభద్రునితో యుద్ధము చేయుట:-

గీ॥ అంతలోనన యజ్ఞశా • లాంతరాళ మునకుఁ జేరిన యవ్వీర • జనులఁ జూచి
యింద్రుఁడును నగ్ని యముఁడు నై • రృతుఁడు వరుణ గంధవాహు లెదుర్కొని • కడఁగి రాజి

క॥ చండీశుం డశని విశా, ఖుండును దైత్యాంతకుండు ♦ గోకిలుఁడు నమో
ఘుండు ననువారు వారల, దండిగ నెదిరించి తాఁకి ♦ దర్పంబెసఁగన్. **346**

క॥ వారువముల నరదంబుల, సారెకు మర్దించి వారి ♦ చటులాయుధ వి
స్తారంబుల దూరంబునఁ, జూరున్ బొనరించి మెయులఁ ♦ జొనిపిరి శరముల్.

మ॥ మఱియున్ బైఁబడి చంపఁగా దలఁచి య ♦ మ్మాహేశ్వరగ్రామణుల్
దఱియన్ వచ్చుటఁ జూచి వేగముగ న ♦ ద్దంభోళిభృన్ముఖ్యులం
దఱు భీతిన్ గొని పాఱిరంత మునులున్ ♦ దామోదరున్ జేర న
క్కఱివే ల్పాహవ మొందఁగాఁ దలఁచి చ ♦ క్కన్ నిల్వఁ జక్రంబుతోన్.

ఉ॥ శంభుసుతుండు చూచి మధు ♦ శాసన! యుద్ధమొనర్ప వచ్చితే
కుంభిని నిన్నుఁబోల్పఁదగు ♦ కోవిదుఁ డొక్కఁడు గానవచ్చునే?
శంభునిఁగొల్చి తద్దయను ♦ సారభుజాబల మొంది యుక్కునన్
శుంభదరీంద్రసంఘముల ♦ స్రుక్కఁగఁజేయవె పెక్కుమార్లిలన్. **349**

ఉ॥ ఎక్కడనుండి చక్రము ర ♦ మేశ్వర! చెందితి వింత విస్మయం
బెక్కడనుండి దాపరిలె ♦ నింతయుఁ గన్గొనఁ గూడదే మదిన్
జక్కఁగ నిల్వు నీదయిన ♦ శక్తినిఁ జూచెద నంతయున్ గదున్
బెక్కులు వాకులేల యిఁక ♦ వేఁకఁ దొడంగు మణంగు బింకముల్. **350**

గీ॥ కనవె దాక్షాయణీపాత ♦ మనఘమూర్తి! వినవె మునివర్యుఁడగు దధీ ♦ చుని హితోక్తి
కడఁగి చేరితె యజ్ఞభా ♦ గమును జెంద, గిట్టదే నీకు శివున కే ♦ క్రేవనేని. **351**

మ॥ అనిన్ దానవవైరి యంత విని దా ♦ నాటోపమున్ జెంద కి
ట్లనె రుద్రాత్మజ! భద్రమూర్తి! విను నా ♦ యాంతర్యము న్నేను శ
ర్వునెడన్ ద్వేషినిగాను భక్తుఁడనె నే ♦ ర్పున్ దక్కి యిట్లీ మ
బును జేరన్ జనుదెంచుటే యఘముగాఁ ♦ బొల్చెన్ విధిప్రేరణన్. **352**

ఉ॥ ఈతఁడు నాకు భక్తుఁడయి ♦ హెచ్చుగ వేడుటఁ జేసి యీసవం
బీ తెఱఁగొంది యుంటిని మ ♦ హేశ్వరుఁ బిల్వమి నారయంగలే
దీతని కిందు బాసట వ ♦ హింపక యుండిన నాడికొందురున్
జేతము తీరుఁ దెల్పితిని ♦ చేయుము జేవయొసంగఁగా ననిన్. **353**

గీ॥ అవలఁ గానున్నదగు విజ ♦ యంబు నీక, యగును సందియమేమిలే ♦ దయిననన్నుఁ
గడిచి దక్షునిఁజేరు ని ♦ క్కచ్చియిద్ధి, దైవదూషకులకు మేలు ♦ దారసిలునె.

–: విష్ణు వీరభద్రుల యుద్ధము: –

ఛ॥ అనుటయు వీరభద్రుఁడు ప్రి ♦ యం బెదఁజెందియు నట్లె యౌనుగా
కని దనుజాంతకున్ గదసి ♦ యక్కజ మొందఁగఁ బెక్కుకైదువుల్
దనువున గ్రుచ్చి యున్నతన ♦ దం బొనరించె రయంబుమీఱ న
వ్వనజవిలోచనుండు శర ♦ వర్షము వీరునిపైఁ దనర్చుచున్. **354**

గీ॥ పాంచజన్యంబు నూఁదిన • పాఱినట్టి, వాసవుఁడు మున్నుగాఁగల • వారు మరలి
వీరబలములతోఁ బోర • వెడలి రంత, వీరభద్రుఁడు చండీశ • భైరవులును. 355

గీ॥ వీరవర్యుల గణపాల • ధీరవరుల, యోగినీచక్రమును గూడి • రేఁగి సురల
నెల్లఁబసిపట్టి మర్దించు • టెఱిఁగి యురగ,శయనుఁడవ్వారిపై సుద • ర్శనము నేసె.

చ॥ అదిగని యొక్క వీరుఁడు ర • యంబున లాగి గ్రసించుచుండ న
ప్పదనునఁ దోయజేక్షణుఁడు • పర్వునవచ్చి గణేంద్రు వక్త్రముం
వదలిచి చక్రముంగొని జ • వంబున నాత్మరథంబుఁజేరె న
య్యదిగని వేల్పులెల్లరును • నాసల బాసిరి సంగరమ్ముపై. 358

ఉ॥ అంత మహాత్ముఁడైన హరి • యక్కజమై తగు యోగ విద్యచే
నంతములేని విష్ణుల మ • హాత్ముల శంఖసుదర్శనాంకులం
వింతగ సంతరింపఁ గని • వీరుఁడు రుద్రమయంబు నస్త్రముం
బొంతనచేసి కాల్చె నల • భూరి సుదర్శపాణు లందఱున్. 359

క॥ *ఆ తరువాయినె వెన్నునిఁ, జేతి త్రిశూలంబుతోడఁ • జేవఁబొడువఁగా
నాతఁడు గడునొచ్చి వడిం, భూతలమునఁ బడియె సురలు • మునులుం బొగలన్

ఆ॥ కొంతవడికి లేచి • క్రోధరక్తేక్షణుఁ, డగుచు గూఢపాచ్ఛ • యానుఁడార్చి
వీరభద్రుపైన • విసరివేయఁగఁ జక్ర, మీక్షసేయఁగని మ • హేశసుతుఁడు.

★ శివపురాణే సతీ ఖండే సప్తత్రింశ దధ్యాయే-శ్లో॥ అథ విష్ణుర్మహా తేజాః చక్రముద్యమ్య మూర్చితః.... యుయుధే భగవాంస్తేన। వీరభద్రేణ మాధవః ॥ తయోస్సమభవద్యుద్ధం । సుఘోరం రోమహర్షణం । మహావీరాధిపత్యోస్తు । నానాస్త్ర ధరయోర్మునే ॥ విష్ణోర్యోగ బలాత్తస్య। దేహాదేవ సుదారుణాః। శంఖ చక్ర గదాహస్తాః। అసంఖ్యాతాశ్చ జజ్ఞిరే ॥ తేచాపియుయుధుస్తేన । వీరభద్రేణభాషతా। విష్ణువద్బలవంతోహి। నానాయుధ ధరాగణాః ।తాన్ సర్వానపి వీరోసౌ । నారాయణ సమప్రభాన్। భస్మీ చకార శూలేన । జ్ఞాత్వాస్మృత్వా శివం ప్రభుం ॥ తతశ్చోరసితం విష్ణుం । లీలయైవరణాజిరే । జఘాన వీరభద్రోహి। త్రిశూలేన మహాబలీ । తేనఘాతేన సహసా। విహతః పురుషోత్తమః। పపాతచ తధాభూమౌ। విసంజ్ఞో భూన్మునేహరి ః॥ క్రోధరక్తేక్షణ శ్రీమాం॥ తత ఉత్థాయ సప్రభుః। ప్రహర్తుం చక్ర ముద్యమ్య। అతిష్ఠన్ పురుషర్షభః ॥ తస్యచక్రం మహారౌద్రం । కాలాదిత్యసమప్రభం। వ్యష్టంభయ దదీనాత్మా ॥ వీరభద్ర శ్శివాత్మజః ॥ మునేశంభోః ప్రభావాత్తు । మాయేశస్య మహాప్రభోః । నచచాల హరేశ్చక్రం। కరస్థం స్తంభితం ధ్రువం ॥ అథ విష్ణుర్గణేశేన । వీర భద్రేణ భాషతా । అతిష్ఠత్ స్తంభితస్తేన । శృంగవా నివనిశ్చలః॥ తతోవిష్ణు స్తంభితోహి। వీరభద్రేణ నారద। యజ్ఞోపమంత్రణ వశాత్। స్తంభ నిర్ముక్తిమాయయౌ॥ శార్ఙ్గం జగ్రాహ సక్రుద్ధః। స్వధనుస్సశరం మునే । త్రిభిశ్చ ధర్షితో బాణైః । తేన శార్ఙ్గం ధనుర్హరేః ॥ వీర భద్రేణ తత్తావ । త్రిధాభూత్ తత్ క్షణాన్మునే। అథ విష్ణు ర్మయావాణ్యా బోధితస్తం మహాగణం॥ అసహ్యావర్చసంజ్ఞాత్వా। అంతర్ధాతుం మనోదధే। విష్ణౌ మయిగతేచైవ। దేవాశ్చ మునిభిస్సహ । విసర్జితా గణైస్సర్వే । ఏతే యజ్ఞోప జీవిన ః॥

చ॥ శివునిఁ దలంచి చక్రమును ♦ శ్రీపుభుజంబును స్తంభమొందున
ట్లవిహతతేజుఁ డా భుజగ ♦ హారకుమారుఁ డొనర్ప నప్డు కే
శవుఁడును మంత్రవేదులగు ♦ సన్మునివర్యుల మంత్రశక్తి బా
హువును గదల్చె జక్రము స ♦ ముద్ధతిఁ జెందకయుండె స్తబ్ధమై. 362

వ. అంత నద్దానిన్ గాంచి యచ్యుతుండు.

గీ॥ తివిరి సశరంబు శార్ఙ్గంబుఁ ♦ ద్రిప్పి వీర, భద్రుపై నేయ నాతండు ♦ వడిఁ ద్రిశూల
ధారఁ దుత్తినియలుచేసె ♦ దానినంత, దవులఁగని నల్వ హరిచాటు ♦ దఱిసి యనియె.

క॥ కానున్నది యగు నిట నే, మేనియు నొనరింప లబ్ధి ♦ యొసఁగదు వీరల్
గానని తెలిఁగున వీండ్లకుఁ, బోనగునని హెచ్చరింపఁ ♦ బురుషోత్తముఁడున్.

వ. సమయోచితంబుగ విధివచనంబులీ రనుష్ఠింపనెంచి సమరావనిన్ దొలంగి సూక్ష్మ రూపంబు నొంది నిజధామంబుఁ జెందెఁ బద్మజుం డట్టులె యొనర్చె నద్ది యారసియు వీరభద్రుండు శివానుమతితో నుపేక్షించె నంత.

-: వీరభద్రుండు యజ్ఞ శిరచ్ఛేదనంబు చేయుట: -

గీ॥ యజ్ఞమును భీతినొంది మృ ♦ గాకృతిన్ వ, హించి యాకసమునఁబరు ♦ గెత్తుటరసి
వాఁడినారసమున శిరః ♦ పాతమొనరఁ, జేసె శ్రీవీరభద్రుండు ♦ వాసిమెఱయ.

క॥ మునియగు నంగిరసుఁ గృశా, శ్వుని ధర్ము నరిష్టనేమి ♦ సువిదితు దత్తా
ఘునుఁడగు కశ్యపునిఁ బదం, బున శిరములు మెట్టి కడమి ♦ పాలుపెడలించెన్.

గీ॥ మఱియుఁ గొందఱు మునులను ♦ మట్టగించి
చిఁకను స్వాహాదులౌ వేల్పు ♦ టిగురుఁబోండ్ల
బుగులుకొనునట్లుగాఁ గొంద ♦ ఱెగిచి నగిరి
పఱచు సురలను గొందఱు ♦ పట్టుకొనిరి. 368

క॥ కొందఱు ప్రాగ్వంశంబును, కొందఱు పత్నీభవనముఁ ♦ గొదగొని కడిమిన్
గొందఱు సదస్యశాలను, గొందఱు నాగ్నీధ్రశాలఁ ♦ గూల్చిరి వేగన్. 369

ఉ॥ కొందఱు కుండమేఖలలఁ ♦ గూల్చిరి కొందఱు యజ్ఞపాత్రలన్
జిందఱ వందఱౌనటులు♦ చేసిరి కొందఱు వహ్నులార్పి రిం
కం దురుసైన కొందఱు ప ♦ గన్ గొని కుండములందు మూత్ర మే
పొందుచుఁ జేసి రిట్టు లెదు ♦ రొక్కఁడులేకయె మించుపూన్కిమై.

వ. అంత వీరభద్రుండును మణిమంతుండును నందియుఁ జండీశ్వరుండును యజమాన భృగు భగపూషలన్ బట్టికొని తిగిచి పదంబులచేఁ గంఠంబులను మెట్టి.

-: భృగ్వాదిమునుల శిక్ష - వీరభద్రుఁడు దక్షునిఁ జంపుట:-

సీ॥ భృగునిమీసల నూడఁ ♦ బెఱికె మణిమంతుఁ, డెవఁడు సభన్ మీస ♦ లెత్తి త్రుళ్ళె
భగుని కన్గవ నంది ♦ పట్టి కోసె శపించు, దక్షు నెవ్వఁడు కంటఁ ♦ దానలర్చె
పూషుపండ్లను డుల్చెఁ ♦ బూన్కి చండీశ్వరుఁ, డెవఁ డీశుఁ దిట్టుట ♦ కెగసి నవ్వె
దక్షునిశిర మసి ♦ ధార వీరప్రభుం, డంత మొందించియు ♦ నంత దాని

గీ॥ శస్త్రములఁ ద్రెంప లేక వి ♦ స్మయముఁ జెంది, సంజ్ఞపన యోగబలిమి మ ♦ స్తమును ద్రెంచి
దక్షిణాగ్నిని వేసి ద ♦ గ్ధంబొనర్చె, ప్రమథవీరులు సాధువా ♦ దము లొనర్ప. 372

ఆ॥ పుష్పవృష్టి గురిసెఁ ♦ బురహరు తనయుపై, వీరవితతిపైన ♦ వెల్లివిరిసి
జయజయధ్వనులు ప్ర ♦ శస్తిమీఱఁగ నంతఁ, జనిరి రజతగిరికి ♦ శర్వుఁజేర.

వ. సులభసంప్రాప్తవిజయులై మహామోదంబుతోఁ బరమేశ్వరునిఁజేరి మ్రొక్కి విజయంబుఁ దెల్పినఁ బరమశివుండుఁ బరితోషంబుఁజెంది వీరభద్రున్ గారవించి గణాధ్యక్షు నొనర్చెనంత యజ్ఞం బట్లు భగ్నంబై ఛిన్నభిన్నాంగులైన ఋత్విక్సురమునిగణంబులన్ జూచి తక్కటివారంద అజునిఁదోడ్కొని వైకుంఠపురంబున కరిగి యురగశయనుదరిసించి మ్రొక్కి యవ్విధంబెల్లఁ దెలిపి యనుగ్రహించి దేవమునిరక్షణం బొనర్పుమని వేఁడుడు బుండరీకలోచనుం డిట్లనియె. 374

క॥ తేజోమయుఁడగు పురుషుని, పై జనుఁ డపరాధియగుచు ♦ బ్రదుకునె యెందున్
యోచింపఁదగదె యిట్టుల, నే జడుఁడేనియును గడిఁది ♦ యింగిత మెసఁగన్.

మ॥ మనమెల్లన్ బరమేశ్వరున్ మఖవిభున్ ♦ మాన్యున్ వెలింజేసి ద
క్షునియాగంబునఁ జూఱఁగొంటిమి హవి ♦ స్తోమంబు లిప్డైన నా
ఘునునిన్ గారుణికాగ్రగణ్యుని జగ ♦ త్కల్యాణమూర్తిన్ రయం
బున నంఘ్రుల్గొని ''క్షమ్యతా'' మని కడున్ ♦ బొల్పొప్పవేఁడన్ దగున్. 376

క॥ ఎవఁ డలిగినఁ జెడు జగ మా, శివుని సతీవిధురు వేగఁ ♦ జేరి క్షమింపన్
స్తవములొనరించి తద్దయ, సవనము రక్షింపవలయు ♦ నముచిత మిదియౌ. 377

ఉ॥ ఈమును లీసురల్ నలువ ♦ యీవును నేనును బాకశాసనుం
డే మహనీయువీర్యబల ♦ మిట్టిది తత్త్వ మిఁకట్టి దంచు సుం
తేమి యెఱుంగఁజాలము మ ♦ హేశ్వరుఁ డట్టిఁడు వేఱుత్రోవతో
నేమెయి మెచ్చు నవ్వరవు ♦ నెవ్వఁడు సేయు స్వతంత్రుపైనటుల్. 378

గీ॥ అని యిటులు చెప్పి వైకుంఠుఁ ♦ డఖిలసురల, మునులఁగొని నల్వతో వేగఁ ♦ బురహరేష్ట
వాసమై పొల్చునట్టి కై ♦ లాసశైల, రాజమునకేగి భయభక్తు ♦ లోజమెఱయ.

గీ॥ జన్మయోగతపోమంత్ర ♦ సమ్యగోష, ధులను సిద్ధులౌ వారల ♦ కలవియై ప
రులకుఁబోరాక దివ్యాప్స ♦ రోజనముల, సకలగంధర్వ వితతుల ♦ సంగతమయి.

-:కైలాసగిరి వర్ణనము:-

కII నానాధాతువిచిత్రిత, నానామణిమయశిరోఘ • నంబయి యింబై
నానామృగతతియుతమై, నానాపాదపలతాభి • నందిత మగుచున్. 381

సీII ఇష్టఫలములీగి • కెందు సిద్ధులఁ బిల్చు, గల్పద్రుమములు శా • ఖాకరముల
కిన్నరయువతులు • కేరి గానంబుసే, యుదు రెందుఁ ద్రిపుర • జయోరుగాథ
సందడించెడు సతీ • స్నానపుణ్యతరోద, యై నంద యెచ్చోట • నద్భుతగతిఁ
గ్రపంపుటనఁటుల • కంచెలతో నెందు, నళినీపులినము లా • నందమొసఁగు

గీII ఘనమయూరంబు లెందుఁ గే • కల నిగుడ్చు
మూర్ఛనలొనర్చు మత్తాళి • పుంజమెందు
పికములు కుహూధ్వనుల నెందుఁ • బెచ్చుసేయు
నేన్గు లెచ్చోట గిరియాన • మెలమిఁజూపు. 382

వ. అట్టి శ్రీకైలాసపర్వతంబునందు.

సీII ఎలమావులును నిమ్మ • లీత చిట్టీతలు, పారిజాతములు మం • దారతరులు
పొన్నలునున్ సుర • పొన్నలుఁ బొగడలు, గన్నేర్లు సంపఁగుల్ • గాంచనములు
రేఁగులునుఁ గంగ • రేఁగులునుఁ గొండ, గోఁగులుఁ బనసలుఁ • గొడిసెగములు
దబ్బలునున్ నార • దబ్బలున్ నారక, డములు ననాసలున్ • గ్రముకములును

గీII వెలగ లిప్ప లుసిరికలు • వేపతరులు, మేడి నేరేడుమద్ది మా • రేడుగములు
తాళ్ళు చించలు చీఁకటి • తరులు మఱ్ఱి, మ్రాకులును రావిమ్రానులు • జోకమెఱయ.

గీII తియ్యమామిడి రసదాడి • తేనెయరఁటి, తీయదానిమ్మ గజనిమ్మ • తెగలు మఱితు
రంజి నారింజగములు హే • రాళమైన, వెదురుకోనలును బలాశ • వృక్షరాజి.

గీII పుష్పితాశోకములు మల్లె • పొదలు జాది, తోఁపులును బండి గురివింద • తోఁపు లేపు
మీఱు బంగారుతామర • ల్మెల్మిరంగు, రంగులొప్పెడు కలువలు • గల సరసులు.

కII ఏలకితీఁగెలు తాంబూ, లీలతలు లవంగలతలు • లేఁబోకలునుఁ
మేలిమిజాతులు పలు త, క్కోలకముల వరుసలెంతొ • తోసం బిడెడుఁ. 386

కII పలురకముల ద్రాక్షల పం, దిళు లెంతయు వింతఁగొలుపు • తీయనఁదగు పం
డులగుత్తులఁ దనియుచు రా, చిలుకలు విందొంది పాడ • శివమంత్రంబున్.

సీII ఇభములు సింహాశ • రభముల్ పులుల్ గదు, పులు నొక్కయెడ నేస్త • మున వసించు
అడవియేన్గుల యొరి • పిడినొప్పు హరిచంద, నముల గాడ్పులరించు • నమరులమది
రక్తకంఠఖగస్వ • రముల మేళముఁజెందు, షట్పదమండలీ • స్వరసరణులు
కలహంసకులపతుల్ • కడఁగిచెప్పును శత, రుద్రీయ పాఠముల్ • రుచ్యముగను

గీ॥ పచ్చలే మెట్లుగఁదనర్చు • పద్మసరసు, లింపుమెయిఁ బుణ్యకాంతల • కిచ్చుముదము
పొంకమగు వెండిబంగరు • పుష్పకములు, మేలిరతనాల గద్దెల • మేలుమీఱు.

ఉ॥ క్రోతులు కొండగ్రుచ్చులును • క్రోడములున్ బులులున్ సివంగులున్
వాతమృగంబు లెల్లులును • బ స్తము లాలును నెద్దులున్ మనుం
బోతులు సింగముల్ శరభ • ముల్ హరిణంబులు పోఁడిగేదెలున్
బోతులు గోడిగల్ హరులు • బొంకపు నాభిమృగంబు లొప్పెడున్. 389

సీ॥ రుచుల ''విశ్వాధికో • రుద్రోమహర్షి''య, నుచుఁబాడు కలహంస • నిచయములును
రూఢి ''సర్వోహ్యేష • రుద్ర''యంచొగిగాన, మొనరించు ధార్తరా • ష్ట్రనివహములు
ఎలమి ''నీశావాస్య • మిద'' మని బోధించు, రాజహంస మనీషి • రాజచయము
లలి ''శివ ఏవకే • వల'' యను మనువును, జపియించు మల్లికా • క్షసముదాయ

గీ॥ ములును గుండలిశక్తి య • మ్మలక లరసి, యాసహస్రారచక్రంబు నధిగమించి
అక్షరంబైన పరమశి • వార్చనొంది, యలరు చక్రాంగసంఘంబు • లమరియుండె.

సీ॥ అచటి యాలుఁబాల • నహరహం బర్థిమై, శివలింగమున కభి • షేకమొసఁగు
అచటి పుష్పలతాళి • యభవలింగముపయి, సుమముల రాల్చు ని • త్యమును బ్రీతి
అచటి మాలూరంబు • లర్పించు దళముల, నంతకాంతకునకు • ననుదినంబు
అచటి ఫలద్రువు • లనవరతము పండ్ల, నైవేద్య మొసఁగు బ • న్నగధరునకు

గీ॥ అచటిరోలంబనికురంబు • లవిరతంబు, మధువుఁ బానీయమిడునబ్జ • మండనునకు
అచటి జంతువు లెల్లఁబ్ర • త్యహము నిష్ఠ, ధ్యానయజ్ఞంబుసేయు న • ధ్వరపతికయి.

వ. ఇఁక నా కలధౌతశైలమధ్య ప్రదేశంబందు.

గీ॥ యోజనశతంబు పొడవు పా • దోనముగను, విరివి దైవాఱు శాఖల • వెలసి కొండ
నెల్లఁదఱుగని నీడ శో • భిల్లఁదగి ము, ముక్షుశరణం బయిన వట • భూజమందు.

సీ॥ అలుకను బాసిన • యంతకుఁ బోలి సు, ఖాసీనుఁడై యున్న • యట్టివాని
శాంతాత్ములై తగు • సనకాది సిద్ధుల, చే సేవలను జెంది • చెలఁగువాని
జక్కులకును నల • రక్కసులకుదొర, యౌ కుబేరునిపూజ • లందువాని
విద్యాతపోయోగ • విభుఁడై తదీయాఢ్య, మొంది విరాజిల్లు • చున్నవాని

గీ॥ తపసులకు నిష్టమగు జటా • దండ భస్మ, చర్మముల నెలరేకను • సాంధ్యగగన
రుచినలరు గాత్ర మెలమిఁ దా • లిచినవాని, విశ్వమంగళములను న • ర్పించువాని.

-: విష్ణ్వాదులు శివుని దరిసించి ధ్యానంబొనర్చుట: -

సీ॥ దర్భమయంబయి • తనరిన బ్రుసియందు, నుపవిష్టుఁడై సిరి • నున్నవాని
సజ్జను ల్వినఁగ శా • శ్వతపు బ్రహ్మంబు నా, రదునకుఁ జెప్పుచుఁ • బొదలువాని
కుడితొడన్ జేరిచి • యెడమకాలిని నెడ్మ, మోకాలిపయిఁ జేయిన్ • బూనువాని
రాణింపఁ దర్కము • ద్రనుజెంది యొకచేత, నొకచేత జపమాల • నొందువాని

గీ॥ బ్రహ్మనిర్వాణ సుఖమునఁ ♦ బరఁగువాని, యోగపట్టంబుఁ గట్టి చె ♦ న్నొందువాని
మునులకెల్లర కాద్యుఁడై ♦ పొలుచువానిఁ, బరమశివు నచ్యుతాదులౌ ♦ సురలుగనిరి.

గీ॥ నంది సెలవొంది డగ్గఱి ♦ వందనము లొ, నర్చి శిరసుల నంజలుల్ ♦ చేర్చి నిలిచి
రభవుఁడరవిందనయనున ♦ కజునకును బ్ర, ణతులొనర్చి యొసఁగె నాస ♦ నములనంత.

వ. నారాయణుం డిట్లనియె.

గీ॥ ఎఱుఁగుదుము నిన్ను విశ్వేశ ♦ నీ జగతికి, యోని బీజములై యొప్పు ♦ చున్న శక్తి
శివులకును గారణంబయి ♦ చెన్నుమీఱు, నా నిరంతర బ్రహ్మంబ ♦ వయ్య! నీవు.

గీ॥ సరవి స్వాంశములగు శివ ♦ శక్తులందు, నూర్ణపదమట్లు గ్రీడింపు ♦ చుండి జగము
బొడమఁగాఁజేసి పోషించి ♦ యడఁతు వీవు, నిర్వికారచిదానంద ♦ నిత్యరూప! 397

ఉ॥ నీవె త్రయీసురక్షణము ♦ నెట్టనఁ జేయఁగ నధ్వరంబు మున్
బావన! పుట్టచేసితివి ♦ బల్లిదమై తగు సూత్రమేర్పడన్
శ్రీ విలసిల్లు ధర్మమయ ♦ సేతువులన్ బొనరించినావు భూ
దేవులు వాని నైష్ఠిక మ ♦ తిన్ బొనరింత్రు వ్రతంబు నొందుచున్. 398

క॥ మంగళ! మంగళ కర్ముల, కుం గావించెదవు స్వర్గ ♦ కూటము ముక్తిన్
బొంగఱ నిడెదవు పెఱల క, మంగళులకు నరక మెందు ♦ మాఱదది యెటేన్.

వ. అయినను

మ॥ బ్రతుకన్‌జేయుము దక్షు నిష్ట భగనే ♦ త్రంబుల్ బ్రసాదింపు మా
దృతి మీసంబులొసంగు మీభృగునకున్ ♦ దెప్పింపు దంతంబు లు
న్నతకారుణ్యమయాత్మ! పూష కిఁక జ ♦ న్నంబందు నీచేత శి
క్షితులౌ దివ్యులు ఋత్విజుల్ సుఖతను ♦ శ్రీలొందఁబాలింపుమా. 400

క॥ సమయించితి వల యజ్ఞశి, రము మరల సముద్ధరింపు ♦ క్రతు వెవ్వనిచే
నమరు ఫలసిద్ధి వానికిఁ, గుమఖులు భాగంబునీక ♦ కూలిరి యట్టుల్. 401

క॥ ఇది గొనుము పూర్ణభాగం, బిది క్రతుశేషంబు రుద్ర! ♦ యిది నీయదియౌ
ముదమున నీభాగంబునఁ, బొదలఁగ నొనరింపు సవన ♦ పూర్తి మఖేశా!

వ. అంత విరించి యిట్లనియె.

చ॥ చెడుమదినొంది భేదగతిఁ ♦ జేడ్పడి కర్మమునందె నిచ్చలున్
సుడివడువారు లాఁతుల య ♦ శోధనముల్గని కుందువారు నొ
చెడుగులు మర్మముల్ దునియఁ ♦ జేయఁగఁ గూయుదు రన్యులన్ వడిన్
వడి నిఁకఁ జంప రట్టి విధి ♦ వంచితులన్ మిముబోటి సత్తముల్. 403

వ. ఇంద్రుండిట్లనియె.

కII వందనము నీలకంఠున, కిందుధరున కాద్యునకు మ • హీయసునకు నా
నందైకహేతువునకు న, మందకృపామయతనునకు • మహితాత్మునకున్.

కII ధాతల కెల్లర కీవె వి, ధాతవు త్రిగుణాత్మకుఁడవు సు • ధాకరమకుటా!
నేతల కెల్లర కీవే, నేతవు పాలింపు మిఁకను • నీదు జనములన్. 405

వ. దివ్యమునిజనంబు లిట్లనిరి.

సీII ఉచితరూపునకు స • ద్యోజాతమూర్తికి, గదికి శూలికి ధన్వి • కిదియె ప్రణతి
వామదేవునకును • వామనేత్రునకును, వామమూర్తికి నిదే • వందనంబు
ఘోరఘోరునకు న • ఘోరమూర్తికిఁ బరే, శునకు వికటునకు • జోత యిదియె
పురుషార్థదునకుఁ ద • త్పురుషమూర్తి కనాది, పురుషున కిదియె చే • మోడ్పు సేఁత

గీII ఇనున కీశానమూర్తికి • నీశ్వరునకు, బ్రహ్మరూపునకును బర • బ్రహ్మ కిష్ట
తనునకుఁ ద్రయీతనునకు సుం • దరతనునకు, భక్తిఁగావింతుమిదెయభి • వాదనంబు.

వ. అంత నిలింపులఁ గాంచి బాలేందు శేఖరుం డిట్లనియె

ఉII మోహముఁ జెందినట్టి యల • ముగ్ధులదోసము నేఁ దలంపఁ బా
పోహనుజెంది త్రుళ్ళిన దు • రుద్ధతమూర్తుల శిక్షఁ జేసితిన్
మోహితబుద్ధి దక్షుఁ డటు • పూనిన జన్నము బన్నమొందె ని
ట్లో హరి! యో విరించి! వినుఁ • డొప్పుగ సర్వము నిర్వహిల్లఁగన్. 407

గీII అధ్వరికి బస్తమస్తకం • బమరుమిత్ర, చక్షువునఁ జూచుభగుఁడు పూ • షయజమాన
దంతములచేత నమలుచుఁ • దానుబిష్ట, భుక్కగు భృగుండజశ్మశ్రు • వులను జెందు.

-: శివానుగ్రహమున దక్షుఁడు జీవించుట: -

వ. మఱియు ఋత్విక్కు లశ్వినీదేవతల బాహువులచేతను, బూషహస్తంబులచేతను బాహుహస్తంబులఁబడసి జీవింతు రట్లొనర్పుండన్నయయ్యాదిమదేవుని నుడుల కఖిలర్షి జనంబులలరి సాధువాదంబుల ధన్యవాదంబుల నొనర్చి మ్రొక్కిరంతఁ బుండరీకాక్షుండును విరించియుఁ బరమశివుని సవనంబునకు భక్తి మెయి నామంత్రణంబు సేయుడు, మహాదేవుండు హర్షించి నందీశ్వరాదులతో నందుఁజని యట్లొనరింపఁ జేయుడు నవ్వారెల్ల హరుసంబుఁజెంద దక్షుండు నిద్రమేల్కొనినట్లు లేచి కూర్చుండి ప్రబోధంబుఁ జెంది ముందఱనున్న శివున్ జూచినయంతనె శరత్కాలంబు నందలి హ్రదంబుఁబోలి యకల్మషచిత్తుండై పూర్వవైరంబు మఱచి శివస్తవంబుఁ జేయఁ బూనియు మృతిఁజెందిన కూఁతుఁదలఁచి దుఃఖంబున బాష్పపూరితనయనుఁడై యెద్దియుఁ బలుకఁజాలకున్న నెట్లొ హృదయంబు బిగ్గపట్టి యిట్లు మహేశ్వరుఁ బ్రస్తుతించె. 409

ఉ॥ పెక్కులు తిట్టినట్టి నను • బిట్టుగ దండము చేసి తద్ది దా
నెక్కు డనుగ్రహంబుగనె • యేర్పడె నాయెడ వెన్నుఁ డీవు పెం
పెక్కఁగ బ్రహ్మబంధువుల • నేనియు నన్నువసేయఁబూన రా
చక్కి మహేశ! యెట్లు వ్రత • చర్యలఁ బాయుదు వీవు పేర్మిమై.

ఉ॥ వేదము రక్షసేయుటకు • వెన్కనె భూరి తపోవ్రతేద్దవి
ద్యాదులఁ జెన్నుమీఱ భవ • దాస్యమునన్ సృజియించి విప్రులన్
గాదిలి ప్రేమ నావులను • గట్టనుఁ జేకొని కాచు గొల్లఁ డ
ట్లేఁదుచునుందు వెల్లపుడు • నెంతయు బాములఁ బాపి యీశ్వరా!

చ॥ నిను బరమాత్మ నారయక • నే నటు లెగ్గులు పల్కినన్ మనం
బున నవి లెక్క సేయకయె • పుణ్యవిగర్హణజాతపాతకం
బునఁ బెనుగోతఁ గూలు నను • భూరికృపన్ బ్రతికించి తిట్టులన్
నిను గొనియాడఁ జాలుదునె • నీదగు పుణ్యమె నిన్ను మెచ్చెడున్.

గీ॥ వరదునకు విశ్వపతి కార్త • బాంధవునకు, జ్ఞాననిధి కీశ్వరునకు స • నాతనునకు
సర్వదేవాధిపతికిఁ బ్ర • శాంతమతికి, సర్వకారణునకు నమ • స్కార మిదియె.

-:శివుఁడు దక్షునకు హితంబుఁ జెప్పుట:-

గీ॥ అని యిటుల వేడి మ్రొక్కిన • యట్టిదక్షుఁ
గని యనుగ్రహ మొంది యి • ట్లనియె దక్ష!
విను ప్రసన్నుఁడ నైతి నే • వేళనేని
భక్తులకు లోఁగువాఁడ నేన్ • బ్రభుఁడనైన.

వ. నన్నుఁ బూజించుభక్తు లార్తుఁడు జిజ్ఞాసు వర్థార్థియు జ్ఞానియు ననువారలై
విధంబులుగ నన్నర్చింతు రుత్తరోత్తరులు త్తము లందఱియందు జ్ఞాని నాకు ప్రియు
డతఁడు నారూపుగఁ దెలియుము. నేను జ్ఞానగమ్యుండను గాని తదితరంబ
సాధ్యుండనుగాను.

గీ॥ వేదములచేత నీక్రతు • వితతిచేత, దానములచేతఁ దపసుచే • దక్ష! నన్నుఁ
బడయఁజాలరు కర్మత • త్పరులు పుడమి, భక్తిచే జ్ఞానమునఁ బట్టు • పడుదునె

వ. నీవు భక్తిజ్ఞానంబులఁబాసి కేవల కర్మతత్పరుండవై యిట్లు బన్నంబు నొందితి విఁక
జ్ఞానమార్గంబు నాశ్రయింపుము. మఱియు వేఱొండు రహస్యంబుగల దది యెఱిఁ
వినుము.

క॥ నేనును బ్రహ్మయు విష్ణుఁడు, పూని జగంబులకు హేతు • భూతులమైనన్
నే నీశ్వరుఁడను సాక్షిని, నేను స్వయంభాసకుఁడను • నిత్యుఁడ వినుమా.

గీ॥ ఆత్మమాయను గుణమయి • నందిజగముఁ
బొడమఁ జేయుచు సాఁకుచుఁ • బొలియఁజేయు

చును గ్రియోచితనామంబు ♦ లొనరఁదాల్చు
చుందు నిఁక నిందు సందియం ♦ బొదవ దెపుడు. 419

గీ॥ అట్టి పరమాత్మనయిన నా ♦ యందు బ్రహ్మ, విష్ణులనుభూతకోటినిఁ ♦ బిచ్చవాండ్రు
జెలఁగి వేఱుగఁజూతురు ♦ శిరసు మొకము, మున్నయినవానివేఱుగ ♦ నెన్నఁడెవఁడు.

క॥ సకలాత్ములమై నిచ్చలు, నొకరూపగు మా ముగురను ♦ నొండు తెఱఁగు నెం
చక సేవించునతండే, యకలంకంబైన శాంతి ♦ నందికొను భువిన్. 421

వ. ఇఁక నట్లుగాక.

గీ॥ వెన్ను నిందించి నను గొల్చు ♦ చున్నవాఁడు
నన్ను దూషించి హరిఁ గొల్చు ♦ చున్నవాఁడు
వీరలిర్వురు జమువీట ♦ వేఁగుచుందు
రంబుజహితుండు జంద్రుఁ డు ♦ న్నంతదనుక. 422

వ. మఱియును.

క॥ కమలజు భక్తిఁదొరంగిన, గమలాపతి భక్తి యెపుడుఁ ♦ గలుగదు వినుమా
కమలేశుభక్తి లేకయె, యమరదు నాయందు భక్తి ♦ యబ్జజతనయా! 423

వ. కావున నీవిఁక భేదబుద్ధిన్ బాసి జ్ఞానివై యుపాసింపు మిఁక యాగంబుఁ బూర్తి యొనరింపుమన్న దక్షుం డలరి శివు నఖిలేశ్వరుండని తలంచి సకుటుంబముగా నర్చించి యజ్ఞంబు మరల ననుసంధానించి వేల్పులకెల్లరకు భాగంబు లొసంగి పూర్ణభాగంబు మహేశ్వరునకిచ్చి తదనుగ్రహంబుఁబడసి యజ్ఞంబు సమాప్తం బొనరించె నంతఁ బరమేశ్వరుండు కైలాసంబునకరిగె. బ్రహ్మవిష్ణులును నఖిలసురమునీంద్రులు సంత సంబునఁ బరమేశ్వరయశశ్చరితంబు గానంబుసేయుచు నిజనివాసంబుల కరిగిరి. మహేశ్వరుం డిట్లు నిజస్థానంబుఁ జేరియు సతీదేవిన్ దలఁచి పలుమాఱు సతీచరి తంబులు గణంబుల కెఱిఁగించుచుఁ బరమాత్మయయ్యును బ్రాపంచికభంగి నభిన యించుచు నిర్వికారుండై యుండె. పరమేశ్వరి యగు దాక్షాయణి యిట్లు పూర్వ కళేబరంబుఁబాసి దేవప్రార్థితయై దేవకార్యంబు కొఱకు మఱల హిమవద్గిరీంద్రపత్ని యగు మేనకయందు జన్మించి తపంబొంది మహేశ్వరుఁ జేపట్టె నీ సతీచరిత్రంబు నెవ్వరేనిఁ జదివిన వినిన నవ్వారు సకలసంపదలఁ బొదలుదు రనిన సూతునకు శౌనకాదులు మహాత్మా! దక్షయజ్ఞంబం దిట్లు పుండరీకాక్షుండు శివు నరయక వచ్చి యవమతిఁ జెందుటఁ కేమికతం బెఱుంగఁజెప్పు మనుడు సూతుం డిట్లనియె.

–:క్షుప దధీచుల కలహ వృత్తాంతము:–

గీ॥ చ్యవనపుత్రుండు భృగువంశ ♦ సంభవుఁడు ద
ధీచి యనుఋషి శపియింప ♦ నా చతుర్భు
జుఁడు పరాకొంది యట్లు ద ♦ క్షుని మఖమునఁ
జేరి చిన్నతనంబొందెఁ ♦ జేవమాలి. 425

క॥ అన నేటికి శపియించెను, ముని పురుషోత్తముని సకల ♦ భూతశరణ్యున్
మునివర! యెఱింగింపుమునా, ననఘుఁడు నుడువంగఁదొడఁగె ♦ నవ్వారికిటుల్.

క॥ క్షుపుఁడను వైష్ణవుఁడగు నొక, నృపునకును దధీచిమునికి ♦ నేస్తం బురువా
విపులేశుం డొకపరి మా, నిపతినిఁగని యిట్లు తా న ♦ నియె మత్తమతిన్.

చ॥ ఎనిమిది దిక్కులోలిమెయి ♦ నేలెడు వేల్పులమాత్రలొంది మే
దినిపయిఁ బొల్చు భూపతి మ ♦ దిః దలపోయఁగ వర్ణపంక్తిలో
ఘనతను మించు నల్లతఁడె ♦ గౌరవభాజనుఁ డన్న నంత న
మ్మని విని వేదపుంబథము ♦ బూనని యన్నుడి కల్గి యిట్లనెన్. **428**

క॥ జనవినుత ''బ్రాహ్మణో గురు'', రను వచనముఁదలఁ పు మదిని ♦ నఖిలమునకు బా
పనుఁడే గరీయుఁడును బూ, జనభాజనుఁ డిద్ది వేద ♦ సమ్మత మనుడున్.

చ॥ నరవరుఁ డాలకించి యటు ♦ నచ్చికసేయక శ్రీమదంబునః
బొరసిన బుద్ధి నిట్లనియె ♦ భూవిభుఁడే కడుమేటి యాతఁడే
యురవగు దైవతం బిఁకను ♦ నుర్వరఁ జెందిన విష్ణు వాతఁడే
ధర నిఁక నగ్రపూజ్యుఁడగుఁ ♦ దాపస! నీపస మానిపొమ్మికన్. **430**

గీ॥ అనిన విని ముని క్రుద్ధుఁడై ♦ యాత్మగౌర, వం బరసి నెడ్మపిడికిట ♦ వసుమతీశు
నెత్తిపై మొత్తె నతఁడు గి ♦ న్కొత్తివజ్ర, మేసి మునివరుఁ జీల్చెను ♦ దోసమనక.

క॥ ముని వజ్రహతిని దా ను, ర్వినిఁ బడి కులపతిని శుక్రు ♦ వినయమ్మున వేఁ
డిన నతఁడు చేరవచ్చి ము, నిని సంజీవిని కలః మ ♦ నిచె నంతఁ గృపన్. **432**

వ. వాత్సల్యంబుతోడ దధీచికి మృతసంజీవినీ విద్య నుపదేశించి, కుమారా! మృత్యుంజయుఁడగు నీశ్వరుని భజించుచు నీ మహామృత్యుంజయ మంత్రంబు నుపాసింపుము. దీన నీకు మృత్యుభయంబు దొలఁగి శ్రేయంబు చేకూరునని యిట్లు మ్మంత్రం బుపదేశించె.

–:మహామృత్యుంజయ మంత్రము:–

ధ్యానం –

శ్లో॥ హస్తాంభోజ యుగస్థ కుంభయుగలా । దుద్ధృత్యతోయం శిర
స్సించంతం కరయోర్యుగేన దధతం । స్వాంకే సకుంభౌ కరౌ
అక్ష స్రజ్మృగహస్త మంబుజగతం । మూర్ధస్థ చంద్రస్రవ
త్పీయూషార్ద్ర తనుం భజే సగిరిజం । త్ర్యక్షంచ మృత్యుంజయం.

మనుః –

శ్లో॥ త్ర్యంబకం యజామహే । త్రైలోక్యపితరం ప్రభుం । త్రిమండలస్య పితరం
త్రిగుణస్య మహేశ్వరం । త్రితత్త్వస్య త్రివహ్నేశ్చ । త్రిధాభూతస్య సర్వతః ।
త్రిదివస్య త్రిబాహోశ్చ । త్రిధా భూతస్య సర్వతః । త్రిదేవస్య మహాదేవ
స్సుగంధిః పుష్టి వర్ధనః । సర్వభూతేషు సర్వత్ర । త్రిగుణేషు కృతో యథా।

ఇంద్రియేషు తథాన్యేషు । దేవేషు చ గణేషు చ । పుష్పే సుగంధవత్సార
స్సుగంధి రమరేశ్వరః । పుష్టిశ్చ ప్రకృతేర్యస్మా । త్పురుషాద్ద్విద్విజోత్తమ ।
మహదాదివిశేషాంత । వికల్పస్యాపి సువ్రత । విష్ణోః పితామహస్యాపి ।
మునీనాంచ మహామునే । ఇంద్రియశ్చ చ దేవానాం । తస్మాద్వైపుష్టి వర్ధనః ।
తందేవ మమృతం రుద్రం । కర్మణా తపసాపివా । స్వాధ్యాయేనచ యోగేన ।
ధ్యానేన చ భజంత్యముం । సత్యమేషాం ప్రపన్నానాం । మృత్యు పాశాద్భవః స్వయం
బంధమోక్షకరో యస్మా । దుర్వారుక మివ ప్రభుః ।
మృతసంజీవినీమంత్రో । మమ సర్వోత్తమ స్మృతః ॥

వ. ఈయదియె సర్వోత్తమంబగు మృతసంజివినీ మహామంత్రం బీశ్వరుని బూజింపుచు నిద్దాని జపించుము. మఱియు నీయది జపంబుల నభిషేకంబునను హోమంబునను నిమ్మ్మాడింటcగూడ ఫలంబొసంగు. శివసన్నిధిcజేరి యీ మంత్రంబు జపించిన వానికి మృత్యుభయంబులేదు. ఇcక నిమ్మంత్రంబునను న్యాసాదుల నొనర్చి జపించుచు శివునిcబూజించిన మఱియు విశేషఫలంబు జెందనగునని యిట్లు సక్రమం బుపదేశించి శుక్రుండు స్వస్థానంబున కరిగినంత దధీచి శివుని సంస్మరించి తపంబునకై వనంబున కరిగి యందు మహేశ్వరులc బూజించుచు నమ్మహామృత్యుంజయమంత్రంబు నేకనిష్ఠతోc బెక్కుదినంబులు జపించినంత భక్తవత్సలుండైన శంకరుcడు మునిc గారసించి వరంబడుగు మిచ్చెదననుడు దధీచిముని కరంబుమురిసి యిట్లు ప్రస్తుతించె.

సీ॥ కాలాయ ఘనతపో ♦ జాలాయ కంధరా, నీలాయ నిత్యాయ ♦ నిరతధర్మ
శీలాయ కరుణాల ♦ వాలాయ బ్రహ్మాండ, పాలాయ శర్వాయ ♦ పాలితముని
బాలాయ ధృతహరి ♦ చ్చేలాయ తరుణేందు, ఫాలాయ భర్గాయ ♦ ప్రౌఢతరజ
టాలాయ గళతల ♦ వ్యాలాయ దోర్దను, శ్శూలాయ శుద్ధాయ ♦ స్థూలసూక్ష్మ

గీ॥ కారణశరీర ధారిణే ♦ కర్బురతను, ధారిణే రవిబింబవి ♦ హారిణే కృ
పాళవేఽఖిలజనతాప ♦ భంజనాళ, వే నమోస్తు నమోస్తు తే ♦ తేనమోస్తు.

సీ॥ కాలకాలాయ శ్రీ ♦ కాలరాణ్ముఖగణ, పాలాయ ఋషిలోలు ♦ పాయ దివ్య
గంగాతరంగిణీ ♦ రంగాయమానజ, టామండలాయ కు ♦ ఠారశూల
బాణబాణాసన ♦ పట్టిస శక్తిగ, దాదండ చర్మాసి ♦ ధరకరాయ
కాకోదరాధిప ♦ గ్రైవేయభూషిత, కంధరాయానంద ♦ బంధురాయ

గీ॥ పరమశక్తిహృదయభర్మ ♦ పద్మకోశ, రంజనాహస్కరాయ వి ♦ రాజితేందు
శకల భాస్వరకోటీర ♦ చారుతరశి, రస్థలాయ నమోస్తు ప ♦ రాత్పరాయ.

వ. అని యిట్లు సన్నుతించి.

-: శివుఁడు దధీచిమునికి వరమునిచ్చుట: -

గీ॥ దేవ! నా కిడు వజ్రాస్థి ♦ దివ్యతనువు, మఱియునమృతత్వము నదీన ♦ మతియు ననుడు
శంకరుం డట్లయగునని ♦ సంయమికి వ, రంబొసఁగి వేగ నిజనివా ♦ సంబుఁజేరె.

చ॥ మునియు వరంబుఁజెంది క్షుప ♦ భూభుజుఁజేరి పదంబుచే శిరం
బును వడిమోఁదె నాతఁడును ♦ భూరిత రాగ్రహమొంది వజ్రమున్
ముని యురమందువేయ నది ♦ మున్పటి యట్టులఁగాక పూరిగాఁ
గనుపడ ఁతేఁడు సూచి మది ♦ గాటపు నక్కఱ మొంది యంతనే. **438**

ఉ॥ కానకుఁ బోయి శ్రీపతినిఁ ♦ గంజదళాక్షుని భక్తవత్సలున్
బూనికతోడ నెంచి తప ♦ మున్ బొనరింపఁగ దేవనాథుఁ డా
మానవనాథుఁ జేరి బహు ♦ మానమొసంగ నభీష్టమడ్గఁగా
నానృపుఁ దర్పమొంది కమ ♦ లాక్షున కర్మిలి మ్రొక్కి యిట్లనెఁ. **439**

గీ॥ బాఁప డొక్కఁడు నను దలఁ ♦ బగులఁదన్నె, వజ్రమేసితి వితయయ్యె ♦ వరద! యతఁడు
శివునిఁ బూజించి వాంఛిత ♦ సిద్ధులొందె, వానిపేరు దధీచి య ♦ వ్వానిఁ గనుము.

వ. మఱియుఁ దనకును దధీచికి జరిగిన వాదంబు తెఱంగునంతయుఁ దెలిపినఁ బురుషోత్తముఁ డవ్విధంబెల్ల నారసి దధీచియెడ ననుచితంబు లేకున్నను క్షుపునికై తానద్దధీచినిఁ జెనకక తప్పమియును, దధీచిచేఁ దన కనర్థంబు రానుండుటయు నెఱింగియును భక్తవాత్సల్యంబుఁ ద్రోసివేయఁజాలక దధీచితోఁ బోరనెంచి క్షుపున కిట్లనియె. **441**

గీ॥ బ్రాహ్మణు లజయ్యు లందును ♦ బాశుపతులు
కడిఁది మగ లట్టివారితోఁ ♦ దొడరనగునె?
సాహసిక్యంబు జలము దో ♦ సంబుమీఱి
పోరితముఁ దెచ్చికొంటివి ♦ భూమిజాని!

వ. ఇఁక శాంభవుల వైభవం బెఱుంగవేని వినుము.

సీ॥ అశ్రాంతపారమే ♦ శార్వాపరానంద, భరితాంతరంగులు ♦ పాశుపతులు
ఆణవాదిమలత్ర ♦ యధ్వంసకారణ, పరమదీక్షాచణుల్ ♦ పాశుపతులు
తాపత్రయాగ్నిదం ♦ దహ్యామానశరీర, బాధానివర్తకుల్ ♦ పాశుపతులు
పూర్వకర్మఫలాను ♦ భోగనానాగర్భ, వాసదూరీకరుల్ ♦ పాశుపతులు

గీ॥ సర్వవేదాంత సిద్ధాంత ♦ సారవిహిత, పథవిరాజితగమనులు ♦ పాశుపతులు
ప్రౌఢమధ్యాహ్నవిస్ఫుర ♦ ద్భానుబింబ, భాసమానప్రకాశులు ♦ పాశుపతులు

వ. ఇఁక నిన్ను గుఱించి యిమ్మునితోఁబోరెద నవలఁ గానున్నదియగును.

క॥ అని వేగ దధీచి మునీం, ద్రుని డగ్గఱి బవరమడుగఁ ♦ దోయజనేత్రున్
గని ముని యనియెను కేశవ!, నిను నెఱుఁగుదు భక్తకార్య ♦ నిష్ణాతునిగాన్.

గీ॥ ఐన వినుము మహేశ్వరా ♦ ర్చానిరతుల, కెందు నలఁదురు టబ్బుమి ♦ యెంచువాఁడ
అట్లుగా కది యొదవుచో ♦ నరసిపల్కు, కలను చేసెద నీతోడఁ ♦ గంజనయన!

-: విష్ణు దధీచులయుద్ధము: -

క॥ లే దలమట బెదరేమియు, లే దెందుఁ బరాజయంబు ♦ లేనే లేదో
శ్రీదయిత! యనుడు గుపితుం, డై దానవహంత చక్ర ♦ మారసి కనఁగా. 446

గీ॥ అదియుఁ జలనంబు మాలిన ♦ నమ్మునీంద్రుఁ
డరసి నగి యిట్టులనె హరి! ♦ యైశ మీ సు
దర్శనము నను దెగటార్ప ♦ దఱియ దన్య
సాధనములను గొని వేయు ♦ చలముమీఱి. 447

క॥ అని యుల్లసమాడిన య, మ్మునిపయి నందకము గదను ♦ భూర్యస్త్రములన్
వనజాక్షుఁడేసె సంక్రం, దనముఖులును దఱిసి మునిని ♦ నానాస్త్రములన్.

గీ॥ పొదవ మునియల్గియొకకుశ ♦ ముష్టిఁదెచ్చి, శివుని స్మరియించివిడిచినఁ ♦ జెలఁగియద్ది
ఘనమగు త్రిశూలమై వారి ♦ కఠినసాధ, నముల నస్త్రంబులను వేగ ♦ సమయఁజేసి.

వ. సకలనిలింపులతో జనార్దనుని మర్దింప నేతెంచుచుండుటఁ గాంచి.

గీ॥ అతులమాయాన్వితుండగు ♦ నచ్యుతుండు, తన్నుఁబోలిన చక్రగ ♦ దాధరులను
నయుతమూర్తుల వెడలింప ♦ నడరివారు, తాపసునిపైకి దుముకఁగఁ ♦ దలఁకకతఁడు.

క॥ వారందఱి శూలమునన్, జూరున్బొనరించి యార్వఁ ♦ జూచి హరియుఁ దా
మీఱిన కినుకఁ ఘోరా, కారుండై విశ్వరూప ♦ గరిమన్ జూపెఁ. 451

క॥ పదునెనిమిది లోకంబులు, నదీనదోదధులతోడ ♦ నగములతోడఁ
బొదలెను భగవత్తనువున, నది గని ముని శివునిఁ దలఁచి ♦ యచ్చెరు వొప్పఁ.

గీ॥ హరికి నిట్లనె నిదియేమి ♦ యచ్చెరియము
కనుము నేఁ జూపెద నటంచు ♦ గరిమమెఱయ
చ్యావనియుఁ దనయందు బ్ర ♦ హ్మాండమెల్లఁ
జూప విస్మయమొందిరి ♦ సురలు హరియు. 453

క॥ అంతయెగాక జనార్దను, నెంతయు దహియించుచున్న ♦ ఋషిఁ గని హరి బ
ల్వంతముతోఁ దలపడఁగని, చింతిలి పరమేష్ఠి యటకుఁ ♦ జేరి రయమునన్*

చ॥ వలదు మహాత్మ! భక్తజన ♦ వత్సల! పద్మదళాక్ష! మౌనిపై
నలుకను మాను మీతఁ డలి ♦ కాక్షునిభక్తుఁడు ప్రోడ యెంతయున్
గలుషములేదు వీనియెడఁ ♦ గర్వ్కశభావము డింపు జేనికిన్
జెలిమి ఘటింపు! మౌనియెడఁ ♦ జెల్లదు వేఱువిధంబు రూఢిగాన్. 455

---

*సతీఖండే అష్టత్రింశాధ్యాయే- శ్లో॥ దదాహ విష్ణుం దేవేశం। దధీచి శ్శైవసత్తమః।

వ. అని చెప్పుట యాలకించి క్షుపుండు పశ్చాత్తప్తుండై తనకోసరం బిట్లు రమాక
డాఅడినొందుట కెంతేని వందురి యధార్థం బెఱింగి వచ్చి దధీచి యంఘ్రులంద
యిట్లు ప్రార్థించె.

-: క్షుపుఁడు దధీచి నర్థించి యుద్ధంబునుడుపుట: -

శా॥ మన్నింపన్ గదవయ్య! నాయఘములన్ ♦ మౌనీంద్రచూడామణీ!
మన్నింపన్ గదవయ్య! నాచెడుపనిన్ ♦ మాహేశ్వరగ్రామణీ!
మన్నింపన్ గదవయ్య! నామదము నా ♦ మ్నాయైకవిద్వన్మణీ!
మన్నింపన్ గదవయ్య! వేగ నను న ♦ స్మన్మిత్రచింతామణీ!

వ. అని యిట్లు దీనుండై యనుగ్రహం బర్థించుచున్న క్షుపున కభయంబిచ్చి తన మది
సంస్మరించి రమేశ్వరునితో నితరదేవతలన్ గాంచి యాగ్రహంబుతో.

గీ॥ తివిరి మధువైరి! నీవును ♦ దివిజులెల్ల
రుద్రకోపాగ్నిఁ బొగలుదు ♦ రు ద్రుతమందె
యని శపించి క్షుపునిఁ జూచి ♦ యధిప! నృపుఁడు
పూజ్యుఁడే యైన బ్రాహ్మణుల్ ♦ పూజ్యతములు.

వ. అని చెప్పి మునీంద్రుం డాత్మాశ్రమమునకేగె నంత విష్ణుఁడు చలంబు మాని స
స్వలోకంబునకరిగె. క్షుపుండును మనఃకాలుష్యంబును బాసి నిజగృహంబు
నీసమరంబు పశ్చిమోత్తరంబందలి స్థానేశ్వరంబను నెడ జరుగుటన్ జేసి
పుణ్యస్థలంబయ్యె జనులిద్దానిసేవించిన శివానుగ్రహంబు నొందుదు రిక్కతన
సురలు మోహితులై దక్షాధ్వరంబునకేగి యట్లు భంగంబొందిరీ క్షుపదధీచి వాదచ
సంక్షేపంబుగ మీకెఱిం గించితి నిద్దానిఁ జదివిన వినిన జనుల కపమృత్యు
హారంబగు. రణంబునం దెవ్వరేని దీనిఁ జదివిన మృత్యుభయంబు దక్కి విజం
గాంతురని సూతుండు శౌనకాదిమునులకుఁ జెప్పుటయు.

క॥ మంత్రారాధ్యసుతా! శివ, మంత్రజపాత్యంతకుశల ♦ మానసహంసా!
యంత్రితసత్కార్యా! దు, స్తంత్రజనవ్యూహవిముఖ! ♦ ధార్మిక సుముఖా!

గద్య
ఇది శ్రీ బుధజనవిధేయ ముదిగొండ నాగవీరేశ్వర
నామధేయ ప్రణీతంబైన శివపురాణంబందలి
సతీఖండంబు సర్వంబును సంపూర్ణము.
శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీ శివాభ్యానమః

శ్రీశివపురాణము

పార్వతీ ఖండము

ప్రథమాశ్వాసము

-::::-

మదుమాశంకరపద
తామరసామోదభక్త ♦ తల్లజసుకథా
ప్రేమమతీ! లక్ష్మ్యంబా!
మామకజననీ! మనీషి ♦ మాన్య చరిత్రా!

వ. అవధరింపుము. శౌనకాదిమునులు సూతునిఁ గాంచి.

-:సూతుని శౌనకాదులు పార్వతీజన్మచరిత్రంబుఁ జెప్పుమనుట:-

మ॥ మును దక్షాధ్వరమందు మేన్విడిన యం ♦ భోజాక్షి దాక్షాయణీ
వనితారత్నము దివ్యవర్యుల యద ♦ భ్రప్రార్థనన్ జేసి పా
వనుఁడౌ పర్వతరాజమౌళికిని భా ♦ స్వచ్ఛీల మేనాబ్జలో
చనకుఁ బుట్టి హరుఁ వరించెనని ప్ర ♦ స్తావించి తీవెంతయుఁ. 2

గీ॥ అరసి యేపుణ్యమున జగ ♦ దంబ నమఁగు, సుతనుగాఁగొని రద్రిదం ♦ పతులు గిరిజ
యేమితపమొనరించి తాఁ ♦ గామహరుని, రాణియయ్యె వచింపు పు ♦ రాణసూరి!

వ. అని యిట్లు పార్వతీపరమేశ్వర కల్యాణకథాసుధారసపిపాసువులై యడిగిన మునులకు సూతుండలరి యిట్లనియె.

మ॥ మును రాజీవభవుండు నారదున కా ♦ మోదంబుతో నిచ్చరి
త్రను బుత్రాదృతిఁ జెప్పె నమ్ముని నితాం ♦ తస్నేహభావంబునన్
ఘనుఁడౌ వ్యాసమహర్షికిన్ దెలిపె నా ♦ కారుణ్యావారాశి నా
కనురాగంబునఁ దెల్పె మీ కిపుడు నే ♦ నద్దాని బోధించెదఁ. 5

చ॥ గురునకు వందనం బిడుదు ♦ గోపతివాహను శీతశైలజన్
దిరముగ నాత్మలోఁ గొలుతు ♦ దివ్యతపోనిధులార! మీరిఁకన్
బరమశివుణ్ మహేశ్వరిని ♦ భావమునన్ గుదురొప్ప నిల్పి భా
సురతరధారణన్ గనుఁ డ ♦ శోకనిధానకథాసుధాంజలుల్. 6

-:కథా ప్రారంభము - హిమవద్గిరి వర్ణనము:-

ఉ॥ ఉత్తరదిక్కునందుఁ జెలు ♦ వొందు హిమాలయనామధేయదీ
వ్యత్తరపర్వతేంద్రము మ ♦ హామణిరత్న నిధాన మెల్ల సం
పత్తుల కెల్ల ప్రాగపర ♦ వార్ధులఁ దాఁకుచుఁ బృథ్వింగొల్చు లో
కోత్తరమానదండమన ♦ నుజ్జ్వలకాంతుల నొప్పు గొప్పగన్. 7

సీ॥ అభ్రగంగాతరం ♦ గాలి నుయ్యేలలూఁగు, రాజహంసవతంస ♦ రాజి యెందు
హేమతామరసమా ♦ లామండనము సేయుఁ, గమనీయగంధర్వ ♦ గణములెందు
బహుమహోసవనయూ ♦ పస్తంభముల లెక్క, సేయు విద్యాధర ♦ శ్రేణి యెందు
నిజబాణనిర్భిన్న ♦ గజకుంభముల ముత్తి, యము లేరు భిల్లచ ♦ యంబులెందు

గీ॥ జగము లన్నియు సల్పిన ♦ చంద్రమౌళి, యడుగుదృఢభక్తి వైభవం ♦ బమరఁగొల్చి
యష్టసిద్ధులఁగొని సుప ♦ ర్వాళి మురియు, నెందు నట్టిశుభాఢ్యంబు ♦ హిమనగంబు

క॥ ఘనసారాద్రి యనన్ జం, దనశైలేంద్రం బనంగ ♦ నవనీతనగం
బన రాజతపర్వతమనఁ, జను వలిగుబ్బలి లసద్వి ♦ శదవిద్యుతులన్. 9

గీ॥ స్ఫాటిక శిలోచ్చయంబనఁ ♦ బరఁగుఁగాని, నీరసముగాదు శర్కరా ♦ ధారుణీధ
రంబనఁగఁ జెల్లుఁగాని య ♦ రయఁబిపీలి, కాహృతముగాదుహిమవన్న ♦ గముజగమున.

గీ॥ హరివిలసితమై వైకుంఠ ♦ పురమనంగ, పద్మజాతాఢ్యమై బ్రహ్మ ♦ పదమనంగ
వజ్రికూటంబయి మహేంద్ర♦ వాసమనఁగ, మీఱిచెలువొందెఁ బుడమిఁ దు♦ షారధరము.

మ॥ కడుధావళ్యము నొప్పు మూర్తిరమచే ♦ గంగాధునీధారలన్
వెడలన్ జిమ్ము శిరమ్ముచే మునిజనా ♦ భీష్టాశ్రయత్వమ్ముచే
నడఁగన్‌బోని యనన్యసంచిత మహా ♦ ష్టైశ్వర్యసంపత్తిచేఁ
బుడమిన్ శంకరమూర్తిఁబోలు హిమవ ♦ ద్భూభృద్వరం బారయన్. 12

శా॥ నానాదివ్యసుగంధపుష్పలతలున్ ♦ నానాఫలోర్వీజముల్
నానారత్నమయంపు గోనలును గం ♦ ధర్వామరస్కంధముల్
మౌనీంద్రాశ్రమముల్ సరిత్తతులు భి ♦ ల్లస్త్రీకనద్వేణు వీ
ణానాదంబులు చెన్నుమీఱు గిరికాం ♦ తారంబులం దెల్లెడన్. 13

శా॥ సోమార్ధ ప్రతిమాలికల్ లసదళి ♦ స్తోమాతినీలాలకల్
కామోద్దామకలా ప్రసంగసుమహా ♦ కౌశల్య లుద్బుద్ధగుం

జామంజర్యుపనీతహారలతికల్ ♦ చాపల్యచార్వక్షులున్
వ్యామగ్రాహ్యకుచల్ చరింతురు గిరిన్ ♦ వ్యాధాధినాథాంగనల్.

గీ॥ అమరఁగేదార దేవుని ♦ యండఁజేరఁ, గిన్నరతఁ గింపురుషత భం ♦ గింకునంచుఁ
గిన్నరులుఁ గింపురుషు లల్ల ♦ గిరినిఁజేరి, నరులు పూరుషులైయల ♦ రిరి యయారె!

వ. మఱియు నప్పర్వతరాజంబు

గీ॥ పసిఁడి మొదలగు లోహాల ♦ పంటచేను
మేటి యోషధులకు నెల్ల ♦ మేల్మి పాలము
ఏనుఁగులు సింగములు వసి ♦ యించు కోన
యగుచుఁ దగు మంచుఁగొండ పు ♦ ణ్యములకండ. 16

క॥ కేదారము మోక్షౌషధి, కేదారము బదరవన మొ ♦ గిన్ శంకరు దా
మోదరుఁ గైవసముగఁగొని, శ్రీఁదనరుచు జగములందుఁ ♦ జెలువునఁదనరెన్.

క॥ ఒకచో గంగానది యిఁక, నొకచో యమునాధునియు మ ♦ ఱొకచో నా గం
డకినిర్ఝరిణియునున్ వే, ఱొకచో నా బ్రహ్మపుత్ర ♦ యుదయించె నట్లు. 18

గీ॥ అలకనందా స్రవంతికా ♦ భ్యర్ణమందు, నలరు రుద్రాక్షతరువనం ♦ బుల నఖండ
బిల్వమూలాశ్రయంబుఁగా ♦ వించి తపము, సిద్ధిఁగాంతురు మునులం ద ♦ చిరమునంద.

క॥ స్థావర జంగమ రూపము, లీవిశ్వోత్తరమహాద్రి ♦ కెనఁగును ఱెంటన్
స్థావరమిది వేఱొకఁ డిల, దేవాత్ముఁడు రుచిర గౌర ♦ దేహుం డలరున్. 20

గీ॥ దర్శనీయుఁడు పుణ్యైత ♦ త్పరుఁడు మంచి, వారలకునెల్లఁ బ్రియమైన ♦ వాఁడు కేశ
వాంశుఁ డుద్దామతేజస్వి ♦ యవికృతుండు, రాణఁ దనరొందుఁ బర్వత ♦ రాజరాజు.

ఉ॥ ఆ నగరాజవర్యుఁడు కు ♦ లాభ్యుదయంబును ధర్మవృద్ధి నెం
తేనియు దేవతాపితృహి ♦ తేచ్ఛయు నెంచి వివాహమాడఁగాఁ
బూనుడు దేవతాగ్రణులు ♦ పొందుగ నాత్మహిత ప్రయోజనా
ధీనమనస్కులౌచుఁ బిత్రు ♦ దేవులపాలికిఁ జేరి కూరిమిన్. 22

ఉ॥ మీకును నాకవాసులకు ♦ మేదినికంతకు సౌఖ్యసంపదల్
చేకుఱఁ జేయఁగాఁగడఁగి ♦ చెచ్చెర వచ్చితి మిందు నిత్యల
క్ష్మీకలితన్ భవత్సుతను ♦ మేనకకన్యను శైలరాజును
శ్లోకున కిచ్చి ధర్మవిధి ♦ చొప్పునఁ బెండ్లి యొనర్పుఁ డిత్తఱిన్. 23

గీ॥ దాన సకలంబు ఫలియించుఁ ♦ గానమీరు, సంశయింపకుఁ డిబ్బంగి ♦ సత్వరముగఁ
బెండ్లిఁ గూర్పుఁడు సురలకుఁ ♦ బ్రియము సేయు, వారలేనియు భూరివి ♦ చారులార!

క॥ అనియిటు పలుకఁగ వారలు, విని తమకూఁతులకు సంభ ♦ వించిన శాపం
బును దెలిసియు సురవర్యుల, యనుశాసన మారసియుఁ ద ♦ థాస్తనిరి తగన్.

-:మేనకాహిమవద్వివాహము:-

శా॥ అంతన్ వేగమె శైలరాజవరు నా ♦ హ్వానించి దేవవ్రజం
బెంతో సంతసమొందె యుత్సవము లె ♦ న్నేభంగులన్ బన్ని న
త్యంతామోదముతోడ నప్పితలు గ ♦ న్యాదానమున్ జేసి శ్రీ
మంతంపుంబసఁ బెండ్లి చేసిరి మునుల్ ♦ మన్నించి దీవించఁగన్. 26

క॥ హరియును బరమేష్ఠియునున్, హరిహయుఁడును లోనుగల్గు ♦ నమరు లుమన్ శం
కరు మదిలోఁ దలఁచుచు న, ప్పరిణయమునఁ జెంది రపుడు ♦ పరమప్రీతిన్.

గీ॥ దేవతలు మౌనులును బిత్రు ♦ దేవతలును, జాలఁగొనియాడి గిరిరాజు ♦ చనవుమెచ్చి
చనిరి తమగేములకు హిమా ♦ చలుఁడుసంత, సమున నిలుఁజేరె మేనకా ♦ సతినిఁగూడి.

క॥ అనిపలికిన సూతునిఁ గనుఁ, గొని మేనకజన్మకథను ♦ గొనకొని యమ్మా
నిని తోఁబుట్టుల చరితం, బును శాపవిధానమును జె ♦ ప్పుమనిరి మౌనుల్.

-:మేనక మున్నగువారికి సనకాదుల శాపము:-

శా॥ సూతుం డిట్లనెఁ బద్మజాత్మజుఁడు ద ♦ క్షుండన్ మునీంద్రుండు వి
ఖ్యాతుం డాతని కూఁతులర్వదుగు ర ♦ క్యంజాస్యలన్ గశ్యపా
ఖ్యాతుండాదిగ నొప్పువారి కిడి క ♦ ల్యాణంబు చేసెన్ స్వధన్
జేతోమోదముతోడ నందుఁ బితరుల్ ♦ చేపట్టి రప్పట్టునన్. 30

గీ॥ వారలకు నాస్వధనుబుట్టి ♦ వన్నెఁగాంచి, రాత్మజాతలు మూగురా ♦ యతివలందు
మేన తొలిచూలు రెండవ ♦ చాన ధన్య, చివరకాన్పు కలావతి ♦ చిగురుఁబోణి.

క॥ ఈముప్పుర యాహ్వయములు, శ్రీమంగళదాయకములు ♦ చింతాహరముల్
ప్రేమమునఁ దలఁచువారికి, గామితములనిడు నవిఘ్న ♦ కరములు ధరణిన్. 32

గీ॥ అట్టి ముప్పురు కన్యక ♦ లమలమతులు, ఘనతరజ్ఞాననిధులు యో ♦ గినులు లోక
మాత లనఁజెల్లు వారు సం ♦ ప్రీతినెల్ల, లోకముల సంచరింతురు ♦ వీఁక మెఱయ.

శా॥ శ్వేతద్వీప మొకప్పుడీ ముగురు ల ♦ క్ష్మీనాథు దర్శింపఁగాఁ
బ్రీతిన్ జేరి రథాంగహస్తునకుఁ బే ♦ ర్మిన్ మ్రొక్కి మేల్ఫక్కిలన్
జేతోమోదముగా నుతించి తగువా ♦ సిన్ బొల్పు పీఠంబులన్
జాతామోదమునన్ వసించిరి సరో ♦ జాతాక్షుకన్నన్నలన్. 34

గీ॥ బ్రహ్మ మానసపుత్రులు ♦ బ్రహ్మవేత్త, లఖిలలోకార్చితులు సన ♦ కాదిఋషులు
నలువు రపు డట కేతెంచి ♦ నలిననేత్రు, నాదరంబునఁ గాంచి సా ♦ ష్టాంగపడిరి.

క॥ వారినిఁగని యటనుండిన, వారెల్లరు గద్దియలను ♦ వదలి నిలిచి కై
వారములు చేసి మ్రొక్కిరి, సారెకు భయభక్తు లాత్మ ♦ సంబాళింపన్. 36

కII హరియును మునితల్లజులను, బరమామోదమునఁ గాంచి ♦ బహుమణిగణభా
స్వరపీఠము లెక్కుండన, నరుదుగ నాసీనులైరి ♦ యమ్మౌనివరుల్. 37

గీII అప్పుడటనున్న మేన ధ ♦ న్యయుఁగలావ, తియును దైవవిమోహిత ♦ లయి ఋషులను
గాంచి గద్దియలందుండి ♦ కదలకుండి, రకట! చెడుకాలమునఁ దెల్పి ♦ యమరదెవుడు.

కII ఎదురుకొనక లేవక తమ, పదముల కెఱఁగక యొకింతఁ ♦ బలుకక తగు న
మ్మదవతులఁ గాంచి సంయము, లెదఁ గినుకఁగొనిరి జ్ఞాను ♦ లే యైనఁ గడుఁ.

వ. అంత వారలలో సనత్కుమారుం డాచపలాక్షుల నీక్షించి యిట్లు శాపంబిచ్చె.

చII గరువముఁజెంది మీరు పితృ ♦ కన్యకలైనను మౌనులన్ మమున్
బరిభవమొప్పఁ గాంచి యిటు ♦ పల్కక లేవక మ్రొక్కకుంటి రి
క్కరణి సురాంగనోచితము ♦ గాదిక నాకముఁబాసి మీరు మూ
గురు ధరకేగి మానిసుల ♦ కుఁ సతులౌదురుగాక యుగ్మలుల్! 41

గీII ఎవ్వ రజ్ఞాన మోహిత ♦ హృదయులగుచు, ననుచితము లాచరింతురో ♦ యట్టివారు
గుడుతు రక్కార్యఫలములఁ ♦ బుడమిలోనఁ, దప్పు దెప్పుడదేలాటి ♦ తదజ్ఞులకును.

చII అని శపియింపఁగా విని భ ♦ యమ్మున నప్పితృకన్య లెంతయుఁ
మనములఁ బొక్కుచున్ దురభి ♦ మానముఁ బాసి మునీశ్వరాంఘ్రులం
దునఁ దలలుంచి మ్రొక్కి విన ♦ తుల్ బొనరించి మహాత్ములారా! పా
వనమతులార! మాదయిన ♦ పాపముఁబాపి యనుగ్రహింపరే! 43

కII "దాసులతప్పులు దండము, తో సరి" యని యరసి యవలఁ ♦ ద్రోయక మము వి
శ్వాసమున శాపమోక్షము, చేసి కటాక్షింపుఁడీ య ♦ చింత్యప్రజ్ఞుల్!

కII ఇదియుఁ బ్రమాదవశంబున, నొదవిన తప్పిదము గాని ♦ యుత్తముల మిముఁ
మదమునఁ జుల్కనచేసిన, యదిగా దిఁక నరసి ప్రోవుఁ ♦ డచ్ఛచరిత్రుల్! 45

గీII అనియిటుల పెక్కుభంగుల నంజలుల్ ఘ, టించి ప్రార్థించునబలలఁ గాంచి యంచి
తాదరమున క్షమించి న యంబుగాఁ బ్రి, యంబుగ సనత్కుమారుఁడి ట్లనియెమరల.

-: సనత్కుమారుఁడు మేనకాదుల ననుగ్రహించుట: -

ఉII సంతసమయ్యె మానసము ♦ చక్కవడెన్ పితృకన్యలారా! మీ
రెంతయు దైన్యమొంది యిటు ♦ లెంతొ ప్రియంబుగ మమ్ము వేడుటన్
జింతఁ దొలంగు డింక ధృతిఁ ♦ జెందుఁడు పొందుఁడు శ్రేయ మెవ్వరేన్
వంత పొసంగినప్డు కద ♦ వందురి ముందటి బాగెఱుంగుటల్. 47

వ. మీకొసంగిన శాపంబుఁగూడ శ్రేయంబై యెసంగు నద్దాని దేటపఱచెద వినుండు మీ
మువ్వురలో.

మ॥ హిమశైలేంద్రుఁడు మేనకన్ జనకరా ♦ జేంద్రుండు ధన్యన్ వణి
క్షమనుండౌ వృషభానుఁ డంతిమను మె ♦ చ్చుల్ మీఱఁ బెండ్లాడ మీ
కుమయున్ సీతయు రాధయున్ గ్రమముగా ♦ నుత్పన్నలై శర్వు న
ర్యమవంశ్యుండగు రాముఁ గృష్ణుని వివా ♦ హంబాడువా రిమ్మహిన్. 49

వ. కృత త్రేతా ద్వాపర యుగంబులందుఁ గ్రమమ్మున మీరు మూఁగురును గూఁతుల వలన మిగుల కీర్తి జెంది వారి యనుగ్రహంబునఁ గైలాస వైకుంఠగోలోకంబులకుఁ జనువారింక మీకు లగ్గయ్యెడుమని దీవించి కేశవుని యనుజ్ఞన్ గొని యమ్మును లంతర్ధానంబు నొందిరి. పితృకన్యలును దెప్పరిల్లి విష్ణుదేవుని వీడ్కొని తమ నెలవులకున్ బోయిరనిన సూతునకు శౌనకాదులిట్లనిరి.

గీ॥ మేనకాజన్మచరిత మ ♦ మ్మెలత పెండ్లి, యును దెలిసికొంటి మద్రిరా ♦ జోత్తమునకు
యఖిలజగదంబకూఁతురై ♦ యవతరించు, టయునునీశ్వరుఁబెండ్లాడు ♦ టయును జెపుమ.

ఉ॥ నావుడు సూతుఁ డిట్లనె మ ♦ నః ప్రియమొప్ప నగాధిరాజు మే
నావనితన్ గ్రహించి సద ♦ నంబునకేగి మనోజభోగసౌ
ఖ్యావళిఁ దేలుచున్ గడిఁది ♦ హాయనముల్ గడపెన్ నభస్స్రవం
తీవిపులోర్మిశీతలసు ♦ దేశవిశాలవనీతలంబులన్.

–: విష్ణ్వాది దేవతలు హిమవంతుని వద్దకు వచ్చుట: –

గీ॥ అంతఁ గొన్ని దినంబుల ♦ కచ్యుతప్ర, ముఖనిఖిలలేఖు లేకమై ♦ భూధరేంద్రు
పాలి కరుదేరఁగాఁగాంచి ♦ పరమభక్తి, వందనముచేసి పీఠముల్ ♦ వరుసనొసఁగి.

గీ॥ అర్ఘ్యపాద్యంబులను జంద ♦ నాక్షతాబ్జ, ములను బూజించి కల్పక ♦ ఫలములిచ్చి
మృదుమధురవాగ్విలాసంబు ♦ మెఱయ వినయ, వినతుఁడైయిట్లు పల్కెఁ బ్ర ♦ ధీధరుండు.

ఉ॥ నేఁడు ఫలంబుఁజెందె జని ♦ నేఁడు ఫలంబును జెందె నర్చయున్
నేఁడు ఫలంబుఁజెందె సిరి ♦ నేఁడు ఫలంబును జెందె జ్ఞానమున్
నేఁడు ఫలంబుఁజెందిరి మ ♦ నీషులు మెచ్చఁ బితాళ్ళు గుంపుగాఁ
గూడి మహాత్ములీర లిట ♦ కున్ జనుదెంచుటచేత బ్రాఁతిగన్. 55

క॥ ధన్యుఁడనైతిని రాష్ట్రము, ధన్యంబయ్యెను గొలంబు ♦ ధన్యంబయ్యెన్
ధన్యతఁ జెందెఁ గుటుంబము, ధన్యతఁజెందెను గ్రియావి ♦ ధానంబెల్లన్ 56

క॥ తమసేవకుఁడై తగు నీ, హిమభూధరుచేత నిప్పు ♦ డేపనియేన్ జి
త్తమునందుఁ దలఁతురేనియుఁ, బ్రమోద మిగురొత్తఁజెపుఁడు ♦ పావనచరణుల్!

క॥ అని పల్కిన హిమవంతునిఁ, గని వనజాక్షాదు లాత్మ ♦ కార్యమునకు సి
ద్ధిని నిశ్చయించి వేగమె, యనురాగముతోడ నిట్టు ♦ లని రాతనితోన్. 58

గీ॥ వినుముగిరిరాజ! మేము నీ ♦ వేశ్మమునకుఁ, గడుముదమ్మున వచ్చిన ♦ కారణమును
దెలియఁజెప్పెద మదినీకు ♦ దివిజరాజి, కఖిలలోకంబులకుఁ గుశ ♦ లావహంబు.

ఉ॥ ఆదిమశక్తి సర్వజగ ♦ దంబిక మున్నల దక్షకూఁతురై
యాదిమదేవుఁడౌ శివున ♦ కాలయి యాలరి దక్షుఁ డీశునం
దాదరబుద్ధి మాని దుర ♦ హంకృతి నధ్వరమూన నేవపుఁ
వేదనఁ జెంది దేహమును ♦ వీడుట నంద ఱెఱుంగు జాడయే. 60

ఉ॥ ఆ జగదంబ యాసమధి ♦ కాతతసత్కరుణావలంబ దా
నా జగదీశుఁబాసి యటు ♦ లాత్మపదంబును జెంద నీశ్వరుం
డోజముఁ దక్కి భూవలయ ♦ మొంటిగఁ గ్రుమ్మరి విస్ఫురత్తపో
యోజన సేయుచుండె నిపు ♦ డొక్కట యోగులు చుట్టి కొల్వఁగన్. 61

గీ॥ అమ్మహాదేవి గ్రమ్మఱ ♦ నవతరించి, యామహాదేవుఁ బెండ్లాడి ♦ నపుడు మరల
నందఱికి లెస్సలయ్యెడు ♦ నంతదనుక, సుఖము సమకూర దెందు వి ♦ శుద్ధకీర్తి !

ఉ॥ కావున నీవు నీ సతియు ♦ గాటపుభక్తి వహించి యమ్మహా
దేవి గుఱించి తీవ్రతర ♦ దివ్యతపం బొనరింపుఁ డింపుమై
పావనులైన మీకు గుణ ♦ వల్లభ యాజగదంబ కూఁతురై
నీవనితోదరంబున జ ♦ నించును బెంచును మేటి శ్రేయముల్. 63

క॥ ఇది విధివిహితం బిత్తఱి, నద నెఱిఁగి భవద్గృహమున ♦ కరుదెంచితి మ
భ్యుదయవిధానముఁ దెల్పఁగ, నిదియదియని యనక సేయుఁ ♦ డిఁక మాపనుపుఁ.

వ. అని చెప్పిన నప్పర్వతసార్వభౌముఁ డందులకు వల్లెయనినంత సుపర్వగ్రామణులాతనికిఁ దత్సతియగు మేనకకుఁ దపశ్చర్యాప్రకారం బుపదేశించి వారలఁ దపంబందు నియోగించి యిట్లు జగదీశ్వరీపునరవతరణంబునకుఁ బునాదువేసి యటనుండి వెడలి మార్గ మధ్యంబున నొక్క పుణ్యారణ్య ప్రదేశంబందు మహేశ్వరిన్ గూర్చి నమస్కరించి యిట్లు ధ్యానంబొనర్చిరి.

-: విష్ణ్వాదులు పరదేవతను గూర్చి ధ్యానము సేయుట:-

మ॥ జగదంబా! యుమ! శంభులోకనిలయా! ♦ శర్వప్రియా! దుర్గ! యి
మ్మగ నీయడ్గుల మ్రొక్కి కొల్చెదము వి ♦ స్ఫూర్జత్ప్రతాపాయతా!
త్రిగుణాతీత! గుణాంచితా! శ్రుతినుతా! ♦ శ్రీశక్తి! యవ్యక్తమూ
ర్తి! గభస్తిస్ఫురితాకృతీ! ఋజుగతీ! ♦ దీవ్యచ్చరిత్రోన్నతీ! 66

సీ॥ కమలజాండములందుఁ ♦ గల జగజ్జీవుల, నుండి యంతకుదృష్టి ♦ నొసఁగుదాని
భాస్కరమండల ♦ వర్తినియగుచుఁ బ్ర, పంచప్రకాశమ్ముఁ ♦ బెంచుదాని
నిద్రయన్ బేరితో ♦ నిఖిలభూతములకు, మాయాపటంబు న ♦ మర్చుదాని
సంసారజాతవి ♦ స్తారదుఃఖాబ్ధిని, స్తారతరణినాఁగఁ ♦ దనరుదాని

గీ॥ యమముమున్నగు సర్వయో ♦ గములపాల, నమునఁజాల వలంతియై ♦ యు
వింధ్యగిరివాసనిరతయై ♦ వెలయుదానిఁ, బరమశివురాణిఁ గొల్తు మ ♦ పారభ

ఉ॥ నీవె సమస్తవేదగత ♦ నిశ్చితతత్త్వమ వంబరో! యిఁకన్
నీవె సమస్తదేవగణ ♦ నిత్యనియామక వమ్మరో! యిఁకన్
నీవె సమస్తలోకముల ♦ నేటుగ సాఁకెడు జాణ వంబికా!
నీవె సమస్తదుర్గతుల ♦ నెట్టనఁ గొట్టెడు దిట్ట వీశ్వరీ!

క॥ పుష్టివి నీవే సురలకుఁ, దుష్టివి నీవే మునీంద్ర ♦ ధూర్వహులకుఁజి
త్తేష్టరమ వీవె పుణ్యుల, కష్టమశని వీవె దుర్జ ♦ నావళికెల్లన్.

గీ॥ వేదములకెల్లఁ దల్లియై ♦ విశ్వమెల్ల, వెలయు గాయత్రి వీవె సా ♦ విత్రి వీవె
ఆ సరస్వతి వీవె స ♦ ర్వాగమార్థ, సారవస్తువ వగు దీవె ♦ సత్య మీవె.

-: విష్ణ్వాదులకుఁ బరదేవత సాక్షాత్కరించుట: -

గీ॥ అని యిటుల్ వినుతింపుచు ♦ నంబికను గ, నంగ వాంఛించు దేవాధి ♦ నాథ
కట్టెదుర నగ్గలంబైన ♦ కరుణ గదుర, నమ్మహాదేవి యపుడు ప్ర ♦ త్యక్షమయె

క॥ రత్నమయంబగు రథమున, నూత్నపు మృదులాస్తరణమ ♦ నోజ్జ్వస్థలి శ్రీ
రత్నమగు రాజభూషణు, పత్ని సురోత్తముల యత్న ♦ ఫలమై యొప్పెఁ.

గీ॥ కోటిసూర్యాధికంబైన ♦ గురుతరప్ర, కాశతేజః ప్రకరమునఁ ♦ గరముదృష్టి
దుర్గమంబయి రంజిల్లు ♦ దుర్గ ననుప, మాన దివ్యన్మహామాయఁ ♦ గాన లే

వ. పదంపడి దివిజనాయకు లమ్మహాదేవికి వినతులై నుతిశతంబు లర్పిం
బపేక్షించియుండ.

సీ॥ చాపబాణాంకుశ ♦ చటులపాశారవిం, దములొప్పు నాల్గు హ ♦ స్తములతోఁ
బాలేందు రేఖావి ♦ భాసితంబగుచు నం, దంబుఁ జెందిన కిరీ ♦ టంబుతోఁ
పద్మరాగచ్ఛాయఁ ♦ బరిఢవించిన మనో, జ్ఞములైన మాల్యాంబ ♦ రములతో
మందహాసపు టీవి ♦ మానుజిందెడు దయా, స్పదములై తగు కటా ♦ క్షము

గీ॥ భవ్యకాశ్మీర గంధలే ♦ పములతోడ, ముంగురులు మూఁగు కస్తూరి ♦ బొ
భువనములకెల్ల భ్రమసేయు ♦ మూర్తితోడ, శంకరార్ధాంగ లక్ష్మి ♦ సా ♦ క్షా

వ. అంత నిలింపు లత్యంతసంతోషితస్వాంతులై సాష్టాంగవందనంబు లాచరిం
నిట్లు వినుతించిరి.

మ॥ శివ! కల్యాణి! భవాని! యీశ్వరి! జగ ♦ త్సేవ్యా! సమస్తార్తిహృ
ద్వ్యవసాయా! నిగమంబు వాఙ్మనససం ♦ పత్తిన్ భవచ్ఛక్తి సం
స్తవమున్ జేయఁగఁ దక్కి కాదది యెదో ♦ శక్యంబు గాదంచు మిం
చు వెఱఁగాంచి వచించెఁ దల్లి! యిఁకమా ♦ సూక్తుల్ యథోక్తంబులే.

కII ఐనను నీ భక్తుల కే, మేని భయం బింతలేక ♦ యెట్లో భవదీ
యానూనమహిమ నెన్న భ, వానీ! దయ మెత్తువమ్మ! ♦ పరమప్రీతిన్.

ఉII దక్షుని కూతురై మును సు ♦ ధాకరశేఖరుఁ బెండ్లి యాడి బ
ల్కక్ష మహేశ్వరుం దెగడు ♦ కశ్మలు దక్షుని రోసి యాత్మదే
హక్షయమున్ బొనర్చి యిటు ♦ లాత్మపదంబును జెందితీవు ఫా
లాక్షుఁడు నీవియోగమున ♦ నార్తివహించి కృశించె నెంతయున్.

గీII తల్లి! లోఁగటి యవతార ♦ దశను దేవ, కార్యసిద్ధి నొనర్పక ♦ కడపి తీవు
మునులు వేల్పులు మేమెల్ల ♦ వనటఁగుంది, శరణుఁ జెందితిమమ్మ! నీ ♦ చరణములను.

చII మరల ధరన్ జనింపు శశి ♦ మండనుఁ బెండిలియాడి యాకృపా
కరుని మనం బలర్పు పద ♦ కంజములన్ భజియించు మమ్మ వి
స్తరకరుణాతిరేకమున ♦ సౌఖ్యములొందఁగఁజేయు విస్మయా
కరమగులీలఁ గూర్పుము జ ♦ గంబులు మెచ్చ మహేశ్వరప్రియా! 81

గీII అనుడు జగదేకమాతృక ♦ యాలకించి, హేతు వెంచి మదిన్ హృద ♦ యేశునీశు
భక్తితోడ స్మరించి దె ♦ ప్పరపుఁ గరుణ, నచ్యుతాదులఁ గాంచి యి ♦ ట్లనుచుఁబలికె.

-: పరదేవత దేవతలకు వరములిచ్చుట: -

ఉII ఓ హరి! యో చతుర్ముఖుఁడ! ♦ యో పురుహూత! వినుండు యుష్మదీ
యేహ నెఱింగితిం వరము ♦ నిచ్చెద మెచ్చెద మీ ప్రపత్తులన్
మోహము నేన చేసితిని ♦ మూర్ఖుఁడు దక్షుని కట్లు నాఁడు సం
దేహములేక యిభ్భువి జ ♦ నించెద మించెద శంభురాణినై. 83

గీII కలవు హేతువులిఁకఁ గొన్ని ♦ కనికరమునఁ, జెప్పెద వినుండు మున్నల ♦ శీతశైల
భర్త యాతనిసతి మేన ♦ పరమసాధ్వి, నన్ను సేవించి రధిక ప్ర ♦ పన్నులగుచు.

ఆII ఇపుడుఁ గూడ వార ♦ లెంతొ భక్తినిఁజెంది, నన్ను సుతనుగా మ ♦ నసునఁ గోరి
తపసుఁ బూనిరింకఁ ♦ దథ్యంబుగా వారి, గర్భమందుఁ బుట్టుఁ ♦ గాంచుదాన.

వ. మఱియును.

ఉII అక్కట! నా మనోదయితుఁ ♦ డా శివుఁడెంతయు నావియుక్తిచే
వెక్కసమైన దుఃఖమున ♦ వేమఱుఁ బొక్కుచు స్రుక్కుచున్ గడున్
జిక్కి దిగంబరుండయి య ♦ శేషధరం దిరుగాడుచుండె నా
కక్కరుణాకరున్ దలఁప ♦ నార్తియగున్ హృదయంబు నీరగున్. 86

సీII ధరియించు నాతండు ♦ తాపంబణఁప ఘోర, దర్వీకరముఁ బుప్ప ♦ దామమట్లు
చరియించు నాతండు ♦ సంతసంబొప్ప శ్మ, శానమ్మునందు ను ♦ ద్యానమట్లు
కొలువుండు నాతండు ♦ కుతుకంబుతోడఁ గు, ధరకూటముల సౌధ ♦ తలములట్లు
నలఁదు నాతండు శాం ♦ త్యర్థంబుగా నల్ల, కాటిభస్మంబు శ్రీ ♦ గంధమట్లు

గీ॥ ఏమనుచుఁ జెప్పుదాన నా ♦ యీవియోగ, దుఃఖభరమునఁబొగలు రు ♦ ద్రునిచరిత్ర
మక్కటా! మిక్కుటంబగు ♦ నక్కటికము, సేయదే యేరికేని యో ♦ జింపుఁడీరు.

ఉ॥ నాదుశవంబు మూఁపున ఘ ♦ నవ్యథ మోయుచుఁ గొన్నినాళ్ళటుల్
రోదనముం బొనర్చు పతి ♦ రుద్రునిఁ గాంచి రమాకళత్ర! నీ
వాదరమొప్పఁ జక్రమున ♦ నాశవగాత్రముఁ ద్రుంచివైచి యా
వేఁదుఱు మాన్పలేదె సర ♦ వి॥ సురలెల్లరు సంతసింపఁగన్. 88

చ॥ అరయక తండ్రి నాకటు ల ♦ నాదరముల్ బొనరింపఁ గుంది ని
ర్భరమగు రోసమొంది "సతి ♦ ప్రాణముఁబాసె నటుల్ పతివ్రతా
భరణమనాఁగ నింపెసఁగు ♦ భార్యను బాసి యెటుల్ భరింతు దు
ర్భరమగు దుఃఖ" మంచు నిలు ♦ వాసె గణంబులఁబాసె భర్త దాన్. 89

గీ॥ ధీరుఁడయ్యును మాయకు ♦ దూరుఁడయ్యు, నేవికారంబులేని మ ♦ హేశుఁడయ్యుఁ
బూర్ణుఁడైయెప్పునయ్యాది ♦ పురుషుఁడయ్యుఁ, గాముకునిఁబోలి పొగలె జ ♦ గంబునందు.

క॥ కాకున్న నిట్టిమోహపుఁ, జీకాకువడంగ నట్టె ♦ శివున కదేలా!
లౌకికుఁడువోలెఁ దిరిగె న, లౌకికుఁడై ప్రకృతి కెపు డ ♦ లక్ష్యంబైనన్. 91

గీ॥ నావియోగంబు మొదలు నా ♦ నావిధోప, భోగములతో నుడిగెఁగామ ♦ భోగమతఁడు
నేన యవతారమెత్తినఁ ♦ గాని మరలఁ, బెండ్లియాడఁడు వేయొక్క ♦ వెలఁది నెందు.

ఉ॥ కావున నింక సత్వరము ♦ గా నవతార మొనర్తు శైలప
త్నీవిమలోదరంబున జ ♦ నింతు నఘాపహులైన తాపసుల్
భావములందుఁ బొంగఁగ న ♦ పారతపం బొనరించి యమ్మహా
దేవునిరాణి నౌదుఁ గడుఁ ♦ దేఁకువ సొఁకుదు నాకవాసులన్.

ఉ॥ పొందికఁ మీగృహంబులకు ♦ భూతపతిన్ శివుఁగొల్వఁ డాదయా
మందనుఁ డెల్ల దుఃఖముల ♦ మాన్పి సుఖంబిడు నాసుమేరుకో
దండుని పత్నినౌటఁగద ♦ తద్దయు ధన్యతఁ జెంది యేను బ్ర
హ్మాండమునందు వంద్యనయి ♦ యందఱఁ గాచుట దేవనాయకుల్! 94

గీ॥ అనియిటులఁబల్కి జగదంబ ♦ యాదితేయ, నాయకులుచూచుచుండఁగ ♦ నత్తటిల్ల
తవలెనిజధామమొందఁ ద్రి ♦ దశవతంసు, లంబఁగొనియాడి తమయిండ్ల ♦ కరిగిరెలమి.

గీ॥ మునులు సూతునితో నిట్లు ♦ లనిరి దేవ, దేవి నిజధామమొందఁగా ♦ దివ్యవరులు
తమ గృహంబులకేగభూ ♦ ధరుఁడు మేన, యెట్లు తపసొనరించిరో ♦ యెఱుఁగఁజెపుము.

–: మేనకాహిమవత్తపోవర్ణనము: –

క॥ అనవుడు సూతుండిట్లనె, మునులారా! వినుండు దేవ ♦ ముఖ్యు లటులు బో
ధన మొనరించి చన శ్రీ, తనగేంద్రుడు మేనయును ని ♦ తాంతప్రేమన్. 97

చ॥ పరఁగఁ దపంబొనర్చి రస ♦ పద్యమహోద్యమకామధామవి
స్ఫురదసమానమానసవి ♦ భూషితభక్తినియుక్తులై మహే
శ్వరసహితంబుగా నుమను ♦ జైత్రసిత ప్రతివత్తు దొల్తగా
నిరువదియేడువారము ల ♦ హీనవిధానముగా భజింపుచున్.

గీ॥ పర్వతేంద్రునిరాణి సం ♦ బరముతోడ, నిరుపమానసుసంతాన ♦ నిరత యగుచు
గాంగసైకతమున మహా ♦ గౌరివిగ్ర, హమును బొనరించిపూజించు ♦ నహరహంబు.

గీ॥ తదియనాఁ డష్టమిని నితాం ♦ తప్రపత్తి,తోడఁ బస్తుండి యమ్మఱు ♦ నాఁడు మోద
కాన్నముల గౌరిఁబూజించి ♦ యవనిసురుల, సాపడఁగఁజేసి దానముల్ ♦ చాలఁజేయు.

క॥ కొన్నిదినంబులు ఫలములు, గొన్నిదినంబులును వన్య ♦ కుసుమరసంబుల్
గొన్ని దినంబులు జలమును, గొన్ని దినంబులును గాలిఁ ♦ గ్రోలి తపించెన్. 101

-:మేనకకుఁ బరదేవత ప్రత్యక్షమగుట:-

గీ॥ సప్తవింశతివారముల్ ♦ జరుపనిట్లు, కడఁగి జగదేకమాత మే ♦ ల్కరుణయెసఁగు
సంతసంబున మేనకా ♦ కాంత యెదుర, నిలిచి ప్రత్యక్షమయ్యెఁగో ♦ ర్కులనుదీర్ప.

క॥ మెచ్చితి సాధ్వీ! నీ భా, స్వచ్చరితతపోవ్రతంబు ♦ వరమడుగు మిఁకన్
హెచ్చుగ నెట్టిదియే నే, నిచ్చెదఁ దడఁబాటులేక ♦ హిమశైలసతీ! 103

గీ॥ అంబ వాల్లభ్యమలర ని ♦ ట్లనుడు మేన, యంబఁగని మ్రొక్కి విజ్ఞాన ♦ మలమికొనఁగ
నంజలిఁ బొనర్చిమధులోక్తు ♦ లమరనిట్లు, ధ్యానమొనరించెఁ దత్పదా ♦ ధీనయగుచు.

గీ॥ ఏ మహామాయ తనయందు ♦ నీజగంబు, బొడమఁ జేసి ధరించు వి ♦ స్ఫూర్తిగరిమ
నమ్మహాదేవి నాచండి ♦ కాంబ నిపుడు దెందమున గొల్చియొనరింతు ♦ వందనములు.

సీ॥ ఎల్లలోకములకు ♦ హేతువై తగుదాని, యోగనిద్రయనంగ ♦ నొప్పుదాని
భక్తులవలవంతఁ ♦ బాఱఁదోలెడుదాని, మంచిదాసుల మురి ♦ పించుదాని
తల్లులకెల్లను ♦ దల్లియై తగుదాని, నానందమున నెప్పు ♦ డలరుదాని
నిర్జరీరత్నమై ♦ నీటుమీఱెడుదానిఁ, దమ్మిపూదండలఁ ♦ దాల్చుదాని

గీ॥ సర్వకార్యార్థములను నొ ♦ సంగుదానిఁ, బ్రాణులకు నెల్ల బుద్ధియై ♦ పరఁగుదాని
యతులకెల్లర కెఱుకయై ♦ యమరుదాని, సిద్దయగుదానిఁ గొలుతుఁ ద్రి ♦ శుద్ధిగాను.

చ॥ అనలునియందు నుగ్రకల ♦ వై హరిదశ్వుని యందు దాహశ
క్తినకలవై శశాంకునెడఁ ♦ గాటపుసంతస మిచ్చు కాంతివై
దనుజనిహంతయందు విత ♦ తంబగు మాయవునై సుధాంశుమం
డనునెడఁ జిన్మయాకృతిఁ గ ♦ నంబడు దీవె గదమ్మ శాంకరీ! 107

గీ॥ ఊర్ధ్వరేతస్కులై కడు ♦ నొప్పుఋషుల, కందఱకు బ్రహ్మవిద్యవై ♦ యలరెదీవు
జగమునందలి సంసారి ♦ జనమునకును, గోర్కెవైయొప్పుచుందువు ♦ కూర్మిమీఱ.

కII కష్టంబేమియుఁ గాంచక, సృష్టిస్థితినాశములను ♦ జేకూర్పుటకై
స్రష్టను హరిహరులను మహి, తేష్టమతిన్ గూర్చినట్టి ♦ యేలిక వీవే. 109

గీII తల్లి! నాబోటులేడ యు ♦ ద్దామమైన, నీప్రభావంబు నెలమి వ ♦ ర్ణించుటేడ
శరణుఁ జేసెదనమ్మ! ప్ర ♦ సన్న వగుము, యిష్టవరముల నిమ్ము మ ♦ హేశపత్ని!

కII ఇట్లు నుతించి భజించిన, గట్లేలికసానిఁ గాంచి ♦ కాళీసతి దా
నిట్లట్లనఁ జెల్లనిదయ, యట్లేర్పడఁ గౌఁగిలించి ♦ యాదటఁ బలికెన్. 111

ఉII కొండలతేనిరాణి! యను ♦ గుంజెలి వమ్మరో! నాకు నీవు నే
నిండగు గారవమ్మొసఁగ ♦ నీదగు కోర్కెలొసంగ వచ్చితిన్
దండిగఁగోరు మొండనక ♦ తప్పక యిచ్చెద నాకు నీకరా
కుండెడి దంచు నొక్కటియు ♦ నుండదు ముజ్జగమందు నెందునన్. 112

గీII అమృతధారలఁజిందు దు ♦ ర్గాంబపలుకు, సంబరంబున విని గిరి ♦ సార్వభౌమ
పత్ని దోయిలి యొగ్గి యి ♦ ప్పగిదిఁబలికె, దల్లి! నే వరమొందఁగాఁ ♦ దగినయెడల.

మII శతపుత్రుల్ నుతిపాత్రులిష్ట తొలుతన్ ♦ జైత్రుల్ చిరంజీవులున్
మతిమంతుల్ జనియింపఁగావలె నికన్ ♦ మన్నించి నీ వింపుమై
సుతవై నాకు జనింపఁగా వలె సుర ♦ స్తోమంబు కార్యంబు నా
దృతిఁ గూర్పఁగవలె వామదేవసతివై ♦ తీర్పన్ వలెన్ లీలలన్. 114

-:పరదేవత మేనకకుఁ గోరిన వరంబులిచ్చుట:-

గీII అనుడు మేనావరంబుల ♦ నాలకించి, మందహాస మొనర్చి బా ♦ లేందుమౌళి
కాళి యిట్లనె మేనకా ♦ కాంత! నీవు, గనెదు నూర్గురు కొడుకుల ♦ గరిమమెఱయ.

ఉII అందును నుత్తమోత్తముఁ డ ♦ హర్పతితేజుఁ డొకండు ముఖ్యుఁడై
ముందుగఁ బుట్టు నేనును న ♦ మోఘతరాదర మొప్ప నుద్భవం
బందెద నీదు గర్భమున ♦ నాత్మజనై యనిమేషకార్య మ
ర్థిం దగఁజేతు నీశ్వరు వ ♦ రింతు నికం జను కంజలోచనా!

వ. అనియిట్లు వరంబిచ్చి యమ్మహాదేవి యంతర్థానంబుఁజెంద నమ్మేనక యద్దిశా భాగంబు నకుఁ బ్రణామమ్ములొనర్చి యత్యంత సమ్మోదమ్మునన్ దపఃక్లేశముఁ బోఁజిమ్మి జయశబ్దమ్ము లొక్కుమ్మడి గావింపుచు నాత్మేశ్వరున్ జేరనరిగి వరసిద్ధిన్ దెలిపిన గిరీశ్వరుండును సంతుష్టుండై యక్కోమలాంగిన్ బెక్కుభంగులఁ గొనియాడి యక్కునన్ జేర్చి గారవించె.

-:మేనకకు నూర్గురు కొడుకులు పుట్టుట:-

గీII అంత గిరిరాజదంపతు ♦ లతులరతుల, సౌఖ్యమొందఁగ మేనకా ♦ సాధ్వి చూలుఁ
దాల్చి మేలైనవేళలోఁ ♦ దనయుఁ గనియె, ఘనుని మైనాకనాము న ♦ గణ్యబలుని.

కII పదఁపడి వరమహిమంబున, నుదయించిరి సుతులు వారి ♦ కుదితార్కనిభుల్
ముదమునఁ బుత్రోత్సవ మా, యదనున నొనరించె భూధ ♦ రాధీశ్వరుఁడున్.

కII గిరివరుఁ డొసఁగెను దానము, లురవుగ బ్రాహ్మణగణమున ♦ కొల్లకును ధనం
బరుదొప్ప నిచ్చె గౌరీ, పరమేశ్వరచరణకమల ♦ భక్తి నిగిడ్చెన్. 120

చII హిమగిరి మేనయున్ జగద ♦ ధీశ్వరి పుట్టువుఁగోరి యాత్మచి
త్తమునఁ దలంప నా పెయును ♦ దా నిడినట్టి వరంబు నష్టు స
త్యము నొనరింపఁగాఁ గడఁగి ♦ దైవతకార్యభరంబు నెంచి పూ
ర్ణమయిన యంశతో హిమధ ♦ రాధరుచిత్తము నొందెఁ బొందుగన్. 121

కII ఆగట్టులఱేఁ డత్తఱిఁ, దా గౌరీతేజ మెలమిఁ ♦ దాల్చి మెఱయుచున్
బాగై యమరు ముహూర్తపు, భాగంబున నద్దిచేర్చె ♦ భార్యతనువునన్. 122

గీII తనదు పెనిమిటియెడనుండి ♦ తన్నుఁ జేరి, నట్టి జగదంబతేజంబు ♦ నంది మేన
గర్భమున్దాల్చి నిర్భర ♦ కాంతిపుంజ, రంజితాకార యగుచుఁ గ ♦ రంబు మెఱసె.

గీII ఆరగింపున నరుచి మెం ♦ డయ్యె నొకి, లింత లేర్పడె నిదురయ ♦ లంతహెచ్చె
నగలుమూలకుఁబడియెనె ♦ మ్మొగములోధ్ర, కుసుమసమమయ్యెగట్టురా ♦ కొమ్మకపుడు

గీII మట్టితావులఁ జిమ్మున ♦ మ్మగువమోము, కమ్మనలఁజాలఁగొనుచు నే ♦ కాంతమందుఁ
దనివిఁగొనలేకయున్న ను ♦ దారహర్ష, భరముఁజెందె మహీధర ♦ ప్రవరుఁడపుడు.

కII దోహదముఁదీర్పఁదలకొని, యాహిమవంతుండు మేన ♦ కాత్మస్పృహ నెం
తో హరువొప్ప నెఱింగి మ, హోహర్ష మెసంగఁ గూర్చె ♦ నపు డద్దానిన్. 126

గీII దేవతలపాలి కల్పల ♦ తికనుబోలు, నంబికను గర్భమునఁదాల్చి ♦ యమరు సతిని
రత్నఖనిగర్భమైన యు ♦ ర్వరనుబోలెఁ, గాంచి మురిసె గిరీశ్వరా ♦ గ్రణియు నంత.

గీII అభ్రితంబగు నాకస.♦ మట్లు ప్రసవ, సమయమొందిన సతికి ర ♦ క్షకులనున్ జి
కిత్సకుల నేర్పఱిచి గర్భ ♦ గేహమందు, నునిచి యంబను దలఁచుచు ♦ నుండెనతడు.

ఉII మేనకగర్భమందుఁ దమ ♦ మేలునకై పుడమిన్ జనింపఁగాఁ
బూనిన యంబికన్ మిగులఁ ♦ బొంగఁగఁ జేయ సుపర్వనాయకుల్
మౌనులు దారసిల్లి యస ♦ మానవచస్సుమముల్ సెలంగఁగా
ధ్యానముచేసి రాగమని ♦ దానవిధానపథానురోధులై. 129

ఆII జయము జయము దుర్గ! ♦ జయము మహేశ్వరీ!
జయము జయము విజ్ఞ! ♦ జయము కాళి!
జయము సత్యనిష్ఠ! ♦ జయము సత్యవ్రత!
జయము సత్యరూప! ♦ జయము శక్తి! 130

శా॥ తల్లీ! నీవలనన్ గదా జగము లా ♦ తంకంబు లేకింతయే
నుల్లాసంబును జెంది పెంపెసఁగు నీ ♦ వొక్కింత దవ్వొందినన్
ముల్లోకంబులు దెల్విఁదప్పి చెడు మే ♦ మున్ మేటి నీసత్కృపాప్ర
వేల్లద్భాగ్యమునన్ సురక్షితులమై ♦ పేర్గాంటి మంబా! యిటుల్.

క॥ పుడమి జనియించి యిఁకమా, యిడుములఁ గడతేర్పుమమ్మ! ♦ యెం
కడు నేడుగడగఁ గొని ని, న్నెడపక పూజించువారి ♦ యెడఁగల కరుణన్

గీ॥ మేనకాగర్భమందుఁ బే ♦ ర్మిన్దనర్చు, నఖిలలోకాంబ నిటుఁగొని ♦ య
లెల్లఁ దమతమ నెలవుల ♦ కేగిరంత, మేనకకునిండె నెలలుదొ ♦ మ్మిది

వ. పదియవమాసంబున నొక్క శుభసమయంబున.

-: శ్రీ పరదేవతావతార ఘట్టము:-

సీ॥ ఆకసంబు ప్రసన్న ♦ మయ్యెను సౌమ్యన, క్షత్రమాలాగ్రహ ♦ కలితమగు
గాడ్పు సుఖస్పర్శఁ ♦ గలిగి వీచెను మేలి, కమ్మపుప్పొడులను ♦ గ్రమ్ముకొ
సలిలంబు దనరెఁ గా ♦ సారసరోధునీ, వితతిన్ బ్రఫుల్లార ♦ విందము
వసుధ యొప్పెను జన ♦ పదపట్టణారణ్య, ముల నెన్నఁదగు పండు ♦

గీ॥ అగ్నిహవ్యంబునొందె స ♦ వ్యార్చియగుచుఁ, జందురుఁడు పండు వెన్నె
పుష్పవర్షంబు గురిసె వి ♦ స్ఫూర్తి దిశలు, మెఱసె సజ్జనులెంతయు ♦

క॥ పాడిరి గంధర్వులు దివి, నాడిరి రంభోర్వశీము ♦ ఖాప్సరస లొగిన్
వీడిరి యలజడి వేల్పులు, వాడిరి బెగ్గడిలి వనటఁ ♦ బాపచరిత్రుల్.

గీ॥ పరఁగ శ్రీచైత్ర శుద్ధ న ♦ వమి నిశీధ, మందు మృగశీర్ష నక్షత్ర ♦ మంద
సాగరమునుండి యిందిర ♦ చాడ్పు మేన, కాతరుణి గర్భమందు శ్రీ ♦

క॥ శివ యవతారము సేయఁగ, శివుఁ డానందించె నింగిఁ ♦ జెలఁగుచు భేరీ
రవ మొనరించిరి వేల్పులు, రవమున్ బొనరించె మేఘ ♦ రాజి యనువు

ఆ॥ పుష్పవృష్టి యలరెఁ ♦ బొలుపుగాఁ గమ్మనల్, గుప్పెగాడ్పు శీత ♦ కుధ
నుండువారెల్ల ♦ నూడె నుమ్మలకమ్ము, సాటిలేని సంత ♦ సం బెసంగె

-: విష్ణ్వాదిదేవతలు పరదేవతను దర్శించి స్తుతించుట

క॥ అనిమిషులు గడిఁదిహర్షం, బున నట కరుదెంచి నిఖిల ♦ భువనాంబన
న్గాని యిట్లు నుతిఁబొనర్చిరి, కనదసమానాభిరామ ♦ ఘనతరఫణితిన్

ఉ॥ అంబరొ! దేవకార్యమును ♦ నర్థిఘటింపఁ దలంపు చేసి జ
న్మంబును నొందినట్టి నిను ♦ నమ్మి భజించెదమమ్మ! యిట్లు పూ

ర్ణంబు నొనర్చితీవు గిరి ♦ రాణ్మిథునోరుమనోరథంబు సి
ద్ధిం బొనరింపు వేగ మిఁక ♦ దివ్యులకార్య మవార్యమౌ కృపన్. 140

ఆ॥ విష్ణుముఖ్యదేవ ♦ విభులిట్లు జగదంబి, కను నుతించి మ్రొక్కి ♦ కడుముదమునఁ
దమదుధామములకుఁ ♦ దరలిరి జగదీశ్వ, రీదయన్ బొగడుచు ♦ నాదరమున.

క॥ నీలోత్పలదళకాంతులఁ, బోలిన తనుకాంతి మిగులఁ ♦ బొంగిపొరలు నా
కాళిక దివ్యాకారము, శైలేశ్వరిఁ గాంచి మించు ♦ సంతస మెసఁగన్. 142

చ॥ ఓ పరమేశ్వరీ! త్రిభువ ♦ నోన్నత పూతచరిత్ర! సత్కృపా
దీపవతీ! సతీ! సకల ♦ దేవనుతా ! శివధర్మపత్ని! నీ
వీ పగిదిన్ గృపన్ సలుపు ♦ టెంతయు సంతసమమ్మ! యైన నీ
రూపము మార్చి నాసుతగ ♦ రూపము మైకొనుమమ్మ శాంకరీ! 143

క॥ ఇటు లాడిన మేనకనుడి, నిటలాక్షునిరాణి విని వి ♦ నిద్రప్రేమన్
గుటిలత యొకింత లేకయె, యిటు పల్కెసుధారసంపు ♦ టిమిడిక యమరన్. 144

ఉ॥ మేనక! మున్ను నీతపసు ♦ మెచ్చి వరంబటులిచ్చి యిప్పుడ
ద్దాని ఘటించితిన్ గుఱుతు ♦ దట్టుటకై యిటు నా స్వరూపమున్
బూనితి నింక దీనివిడి ♦ పుత్రికయాకృతిఁ జెందుదాన సం
తానముదంబు నొందుఁ డగ ♦ తల్లజమౌళియుఁ బుణ్య వీవునున్. 145

గీ॥ దేవతల కార్యభర మిఁకఁ ♦ దీర్చుదానఁ, బరఁగఁ దరుణేందుధరుఁ జెట్ట ♦ పట్టుదాన
దుర్మతులయాసలడుగంటఁ ♦ దునుముదానఁ, బెనుచుదాన శుభంబులఁ ♦ బేర్మిమీకు.

క॥ నాయందు దుహితృభావము, సేయుఁడు ననుబెంచి పెండ్లి ♦ సేయుఁడు ప్రేమన్
రాయుఁడు పాపచయంబుల, వేయుఁడు నిర్వాణ సౌఖ్య ♦ విజయధ్వజమున్. 147

వ. ఇట్లుచెప్పి యప్పరదేవత తత్క్షణంబున నాత్మమాయావిశేషంబున బాలికాకృతిన్ దనరి రోదనంబుచేసిన మేనకయును దత్సంగతాళీజనంబులును ననన్యసామాన్యంబగు నబ్బాలికాతేజంబున కక్కజంబొంది కడున్గడు సంతసం బొంది రాసమయంబున.

గీ॥ పుఱిటిపానుపునందు వి ♦ స్ఫురితగతులఁ, బరఁగు బాలతనుప్రభా ♦ పటలి నర్ధ
రాత్రమున వెల్గుదీపముల్ ♦ రహినిఁదక్కి, చిత్రగతదీపములఁబోలి ♦ చెలఁగె నపుడు.

-:హిమవంతుఁడు పుత్రీ జననోత్సవము సేయుట:-

క॥ పుత్రీజననోదంతము, నాత్రముగా వచ్చి చెప్పి ♦ నట్టిజనుల కే
మాత్రము గొంకక శ్వేత, చ్ఛత్రము వెలిగానొసఁగె న ♦ చలుఁ డఖిలంబున్. 149

గీ॥ హితులగు మహీసురులఁబురో ♦ హితులఁగూడి, శైలపతిపుఱిటింటికిఁ ♦ జని కుమారిఁ
గనియెఁ గాంతుల గృహమెల్లఁ ♦ గప్పుదాని, నల్లకలువలడాలు వె ♦ న్నాడుదాని.

చ॥ కవి ఘనమైనసంతసము ♦ గ్రమ్ముకొనంగ నగేంద్రుఁ డాత్మ జా
జననమహోత్సవంబెసఁగ ♦ సల్పె ననల్పములైన వాద్యని
స్వనములు వారసుందరుల ♦ చాతురి మీఱెడు నాటపాటలున్
గొనబుఁదనర్ప బ్రాహ్మణుల ♦ కుఁ దగు దానములిచ్చె హెచ్చుగన్.

-:నామకరణము:-

గీ॥ జాతకర్మంబులొనరించి ♦ శైలరాజు, మునులతో మంచి సుముహూర్త ♦ మున
నామకరణంబు చేసి నా ♦ నాధనములఁ, బంచి పెట్టెను యాచక ♦ ప్రతతి

గీ॥ కాళి! కామేశ్వరీ! శివ ♦ కామసుంద, రీ! లలిత! ఆర్య! చండిక! ♦ బాల! య
బేరులనుబెట్టియెంతయుఁ ♦ బ్రియము మెఱయ, బిలిచి రాబాలికను నింపు ♦

క॥ పర్వతపతియౌ హిమవ, త్పర్వతమున కెలమి నిడు న ♦ పత్యంబగుటన్
బార్వతి యను పేరును నీ, యుర్విన్ గైసేసె నాపె ♦ యుచితవిధముగాన్.

గీ॥ అఖిలజగదంబయై సము ♦ దారకరుణ, జగములన్ గాచుచుండుటఁ ♦ జక్క
టంచుఁ బేరునుదాల్చియా ♦ యువనియందుఁ, బరఁగెనెల్లరమదులకు ♦ ముర

క॥ నానావిధ గానంబు ల, నూనగతిన్ గాయకాగ్ర ♦ ణులు సల్పిరి సు
శ్రీనిధి గిరిపతి వారికిఁ, గానక కానక చయంబుఁ ♦ కానుకలొసఁగెన్.

గీ॥ అంతహిమవంతుఁ డెంతయు ♦ సంతసంబె సంగ నుత్సవమిబ్భంగి ♦ సంత
కూఁతుఁబలుమఱుఁగాంచుచుఁ ♦ జేతమందుఁ, బొంగెఁ బెల్లిదముగబహు ♦

చ॥ వలిమాలకూఁతు రెంతయును ♦ వార్షికకాలమునాఁటి గంగ య
ట్టుల శరదిందుచంద్రికయ ♦ టుల్ కమనీయతరాంగియై దినం
బుల వరుసన్ గడున్ బొదలెఁ ♦ బొందుగ బంధుజనంబులెల్ల న
చ్చెలువముఁగాంచి యచ్చెరువుఁ ♦ జెంది ముదంబును జెంది రింపునన్.

క॥ పలువురు నందను లొప్పుఁగఁ, గలవారైనను గుమారి ♦ కనుఁ గనుచు హిమ
చలుఁడున్ దత్పత్నియు ని, మ్ములఁ దృప్తిన్ జెందరైరి ♦ మురియుచు నెపు

చ॥ కలిమిగ ప్రాకులెల్ల నన ♦ కారునెడన్ జిగిరించి పూచి తా
వుల విలసిల్లుచున్నను ద ♦ వుల్కొనుఁ జాతసుమంబునందుఁ దేఁ
టులు కులశైలవల్లభుఁ డ ♦ టుల్ గొడుకుల్ గడు నెక్కుడున్న ని
చ్చలు సుతనే కనుంగొనుచు ♦ సంతసమొంది చెలంగు నెంతయున్.

సీ॥ సంస్కారవంతమౌ ♦ చక్కని వాక్కునఁ, దేజంబు నొందిన ♦ ధీరుపోల్కి
మహనీయతరకాంతి ♦ మండితంబగు శిఖి, భాస్వరంబైన దీ ♦ పంబు పగి

---

* అవతీత్యుమా - రక్షించునట్టిది - అవ రక్షణే

విమలోదకంబున ♦ వెలయు గంగాఝురిఁ, గమనీయమైన యా ♦ కసముమాడ్కి
సరసకవీంద్రని ♦ స్ఫురితమై తగుగోష్ఠి, జానొందినట్టి రా ♦ జన్యుఁ డట్లు

గీ॥ అఖిలజగముల కంబిక ♦ యైన యార్య, చేత నిఁక సర్వపర్వత ♦ శేఖరుండు
పూతుఁడును భూషితుండయి ♦ పొలుపుమీఱి, పుడమియందెల్లఁ గీర్తివి ♦ స్ఫూర్తిఁబడసె.

-:శ్రీపార్వతీ బాల్యక్రీడాభివర్ణనవము:-

గీ॥ ప్రబలసింహంబులను గొంతుఁ ♦ బట్టి లాగి
తెచ్చి యెక్కి వనంబెల్లఁ ♦ దిరుగుఁగాళి
గున్నయేనుగుఁ గొనివచ్చి ♦ కొమరుఁ డనుచు
నెత్తికొని ముద్దిడును బ్రియం ♦ బెసఁక మెసఁగ.

వ. మఱియు నప్పర్వతరాజకుమారి బాల్యక్రీడావినోదంబులఁ దవిలి తోడిపడుచులను గూడికొని చదలేటి యిసుకతిన్నెలందుఁ జేరి

సీ॥ జనని నే నిఁక నాదు ♦ సంతాన మీరని, పండ్లొగిరంబులు ♦ పంచిపెట్టు
జగములేలెడు దొర ♦ సాని నే నీరలు, ప్రజలంచుఁ బరువొప్పు ♦ బనులుసెప్పు
కామధేనువు నేను ♦ గడమ సురభులీర, టంచుఁ గోర్కులను యో ♦ జించి తీర్చు
కల్పవల్లిని నేను ♦ స్వల్పలతలు మీర, లని నిజౌన్నత్యంబు ♦ నమరఁజూపు

గీ॥ గురుగు లమరించు బ్రహ్మాండ ♦ గోళములని, బొమ్మలను గూర్చు హరి పద్మ ♦ భవు లనుచును
బంతులాడును రవిహిమ ♦ భాను లనుచు, శైలరాజకుమారి శై ♦ శవము గూరి.

ఉ॥ శారదవేళ హంసములు ♦ జాహ్నవిఁ జేరెడునట్లు రేయి వి
స్తారరుచుల్ మహౌషధులఁ ♦ జక్కఁగఁ జెందెడు మాడ్కి నద్రిజన్
జేరెఁ దమంతఁ బూర్వజని ♦ సిద్ధములై తగు విద్యలెల్ల నం
భోరుహనేత్ర దా గురుల ♦ పొంతఁ బఠింపుచునుండ వింతగాన్. 166

ఉ॥ కూరిమిమీఱఁ బార్వతినిఁ ♦ గొల్చుచుఁ గ్రీష్మవృగీవ్రజంబుఁ గ
స్తూరిని రాల్చుఁ బూవులను ♦ దోయపుపండ్ల వనాధిదేవతల్
భూరిముదంబుతోనొసఁగి ♦ ముద్దులుసేయుదు రర్థిమై నలం
కారమొనర్తు రాయురగ ♦ కాంతులు దివ్యమణీచయంబులన్. 167

సీ॥ తమకన్నవకు నుర ♦ వుమకనుంగవ యంచుఁ, గొలువఁజేరెడు ♦ మృగీకులములలరి
తమనడమ్కన్న సూ ♦ క్ష్మము శివనడుమంచు, సేవించి మోయు సిం ♦ హవిసరము
తమనడలోడె భూ ♦ ధరకన్యనడకని, చేరుఁ బదముల హం ♦ సీచయంబు
తమకాలిమము పోల్పఁ ♦ దగదు కాళీవేణి, కని బర్హిణులు నృత్త ♦ మున భజించు

గీ॥ శారికాకోకిలావళుల్ ♦ శైలజోక్తి, మాధురీ సాధురీతికి ♦ మానమింకి
కలుచుటకుఁజేరి తగు నుడి ♦ కారమొందుఁ, గన్నడదుసాటి శివకు జ ♦ గాననొకటి.

సీ॥ శివయుని పిలువఁగాఁ ♦ జెలువ పల్కునుగాని, యన్యాహ్వయంబుల ♦ కలఁతిసేయు
ఇందుశేఖరము బి ♦ ట్టైలిమిఁ దాల్చునుగాని, తలఁదాల్ప దెన్నండు ♦ తక్కునగల
కంఠీరవర్షభ ♦ గజములనెక్కును, గాని యశ్వాది నె ♦ క్కన్ దలఁపదు
భర్మారవిందసం ♦ భవపరాగవిభూతు, లలఁదు గాని యలంద ♦ దన్యలేప

గీ॥ ములను నిచ్చలు సామగీ ♦ తులనె గాయ
నము సలుపుఁగాని యితరగీ ♦ తములఁ గనదు
శరధనుశ్శూలచంద్రహా ♦ సములఁబట్టుఁ
గాని యల్పాయుధములఁ దాఁ ♦ కం దలఁపదు.

సీ॥ బాల విపంచికా ♦ వాదనం బొనరించుఁ, బరమేష్ఠిరాణి సం ♦ బరముఁజెంద
కాళి గాత్రమున రా ♦ గముల నాలాపించు, నిందిరహృదయంబు ♦ డిందువడఁగ
లలిత నర్తనకౌశ ♦ లంబుఁ జూపించు న, వ్విద్యాధరాంగనల్ ♦ వెఱఁగుఁజెంద
శివ చిత్రము లిఖించుఁ ♦ జెలువుగా వలరాజు, రాణి ధైర్యంబు గ ♦ రంబు సడల

గీ॥ అనుపమానమనోజ్ఞకా ♦ వ్యంబు లల్లు, నల్ల గురుకావ్యదేవులు ♦ డిల్ల వడఁగఁ
బరమకల్యాణి గిరివరే ♦ శ్వరకుమారి, లీలలేమని లెక్కింపఁ ♦ బోలు నెలమి.

ఉ॥ నారదమౌని యొక్కసుది ♦ నంబునఁ గొండలఱేని వీఁటికిన్
భూరితరప్రమోదమునఁ ♦ బోయి గిరీంద్రునిఁ దారసించినన్
ధీరుఁ డతండు మౌనిఁగని ♦ దిగ్గనలేచి నమస్కరించి దై
వాఱెడు వేడ్కఁ బీఠమిడి ♦ పాద్యము నర్ఘ్యము నిచ్చి మెచ్చుగన్. 171

గీ॥ తనదుకూఁతును రప్పించి ♦ వినయమెసఁగ, మునిపదంబుల కెఱఁగించి ♦ ముఖ్యకార్య
మిదియనితలంచి వినతుఁడై ♦ యింపుగదుర, నంజలిరచించి యిట్లని ♦ యడిగెఁబ్రీతి.

ఉ॥ ఓ మహనీయదివ్యకరు ♦ ణోదధి! యో పరమేష్ఠిపుత్రక
గ్రామణి! మత్సుతాకరముఁ ♦ గాంచి గుణాగుణముల్ గ్రహించి యీ
కోమలగాత్రి యెవ్వని క ♦ గున్ దొరసాని మఱెట్టి సౌఖ్యముల్
దా మహిఁజెందునో చెపుఁడు ♦ తథ్యము మీవచనంబు ధారుణిన్. 173

గీ॥ ఇట్టులడిగిన గిరిపతి ♦ యిచ్చనెఱిఁగి, దేవముని కాళిహస్తంబుఁ ♦ దేఱిచూచి
అఖిలశుభలక్షణంబుల ♦ నరసి మురిసి, యిట్లు పల్కెను భూమిధ ♦ రేంద్రుతోడ.

శా. శైలేంద్రా! విను శారదేందుకలనా ♦ సౌరొంది వర్ధిల్లు నీ
బాలారత్నము నీదుకూఁతు రఖిల ♦ భ్రాజిష్ణురేఖాఢ్య గో
త్రాలంకారము సేయు మీకుఁ బతి కు ♦ ద్యత్సౌఖ్యమున్ గూర్చు వా
ణీలక్ష్మల్ పొగడంగ నొప్పు సిరి రా ♦ ణింపంగ సొంపుంగనున్. 175

వ. వెండియు నజ్జడదారి యెలనగవుతో వాగ్విలాసంబు మెఱయ గిరివరున కిట్లనియె.

గీ॥ అద్రిరాజన్య! నీకూఁతు ♦ హస్తమందు, రేఖలెల్ల సులక్షణ ♦ రేఖ లైన
నొక్కరేఖ విలక్షణం ♦ బున్నకతన, దానిఫలమెటిఁగింతు నం ♦ తయును వినుము.

గీ॥ యోగి నగ్నుండు కడిఁది బై ♦ రాగి గుణము, లేనివాఁడును దలితండ్రి ♦ లేనివాఁడు
అశివవేషధరుం డొకఁ ♦ డనభిమాని, నీదుకూఁతును బెండ్లాడు ♦ నిజము వినుము.

మత్తకోకిల. కాళి నారదమౌని పల్కులఁ ♦ గ్రాలుభావ మెఱింగి యు
క్కాలకాలుఁడె యాత్మనాథుఁడు ♦ గాఁగలండని యెంచి లోఁ
జాలసంతస మొంది చిత్తము ♦ శంకరాంఘ్రులఁ జేర్చి తా
నాలకింపుచునుండె వారి ప్రి ♦ యాతురోక్తుల నెంతయున్. 179

క॥ నారదమునిపల్కుల విని, భూరివ్యసనమునఁ గుంది ♦ భూధరుఁడును మే
నారమణి యెట్టకేలకు, సైరణఁగొని యిట్లులనిరి ♦ చనువున మునితోన్. 180

చ॥ అలమటఁ జెందె డెందము మ ♦ హాత్మ! భవద్వచనం బమోఘ మీ
యలజడి కెట్టులోర్తు మక ♦ టా! పలునోములు నోఁచి కన్న యీ
లలితకుమారికిన్ బతి వి ♦ లక్షణుఁ డేర్పడ మాదు జీవితం
బులు చెడు దీని మార్పఁగల ♦ పాంకము గల్గినఁ దెల్పుఁడీ దయన్. 181

-: గిరిరాజుతో నారదుఁడు పార్వతి శివపత్నియగుననుట:-

ఉ॥ నావుడు నారదుం డనె మ ♦ నఃప్రియమొప్ప నగాధిరాజ! మీ
రీవిధి కించనొందఁదగు ♦ నే? విధి చైదము దిద్దఁబోలునే?
భావమునందు నేనొక యు ♦ పాయము నారసి చెప్పెదన్ వినుం
డీ వగపెల్లఁ బాసి సుఖ ♦ మే సమకూరెడుభంగిగా నికన్. 182

గీ॥ వినుఁడు శివునందు నేనన్న ♦ విధములెల్లఁ, జెల్లు గావున నతని కీ ♦ చెలువనిచ్చి
పెండ్లిఁగావింపుఁ డట్లైనఁ ♦ బేర్మియలరు, నెల్లదోషంబు లొక్కట ♦ నింకిపోవు.

గీ॥ ప్రభులయెడ దోస మొక్కింత ♦ వంతనిడదు, లాఁతియం దదియే దుఃఖ ♦ హేతువగును
స్వర్ణదీపావకార్కుల ♦ చందమిందు, వరయు మెచ్చోటనేని యు ♦ హార్యతిలక!

క॥ కావున నీ ప్రియసుత యగు, నీశివ నాశివునకొసఁగి ♦ యింపుగఁ బెండ్లిన్
గావింపుము కుల మలరఁగ, నీవెత యంతయును దొలఁగు ♦ నేగడు సుఖంబుల్.

చ॥ శివుఁ డఖిలేశ్వరేశ్వరుఁడు ♦ శిష్టజనావనబద్ధకంకణుం
డవికృతుఁ డప్రమేయుఁ డఖి ♦ లామరపూజితపాదపద్ముఁ డు
ద్భవనిధనంబులన్ గనని ♦ బల్లిదుఁ డిద్ధతపోధనాగ్రయై
భవుఁడు సమర్థుఁ డెందు నికఁ ♦ బర్వతరాజవరేణ్యా! యారయన్. 185

వ. ఇవ్విధంబునఁజెప్పి యమ్మునిప్రవరుండు వెండియు నిండువేడుకన్ గొండల దొరతో
నిశ్చితంబుగ నిట్లనియె.

చ॥ కులగిరిరాజ! నీ యనుఁగు ♦ కూఁతురు రూఢిగ రాజమౌళినే
వలచి వివాహమాడు నిది ♦ వాస్తవ మెంతయు వీరలొండొరుల్
బలితపుఁ బ్రేమబంధమునఁ ♦ బాయని తీయని చెల్మికల్మి సొం
పెలయఁగ సర్వసౌఖ్యముల ♦ నెప్డురహింతురు గాంతు రెన్నిక౯.

మ॥ మఱియున్ నీదుకుమారి సాధ్వియు నిలిం ♦ పగ్రామణీభామినీ
శ్వరియై యీశ్వరుఁ బ్రీతుఁజేయుచుఁ దప ♦ శ్చర్యన్ హిరణ్యాభయై
ధర గౌరీప్రథఁ జెందుఁ గారుణికచే ♦ తస్స్వార్తి రాణింప ని
ర్జరకార్యంబు ఫలింపఁజేయు సుర లా ♦ శాసించి భాసించఁగన్.

గీ॥ దేవదేవునిఁ జేపట్టి ♦ దేవులైన, హరివిరించి ప్రముఖులచే ♦ నర్చలొంది
అఖిలభువనంబులకుఁదాన ♦ యధికయగుచుఁ, బరఁగు నీపుత్రి నీహార ♦

గీ॥ పరమవైరాగ్యభావవి ♦ స్ఫారహృదయుఁ, డైనరుద్రునిఁ జెందియు ♦ నార్య
మేలిగౌనములకలిమి న ♦ మేయతపము, బలిమి శంకరదేహార్ధ ♦ భాగము

క॥ ఈకన్నెనుదక్క శివుం, డేకాంతను బెండ్లియాడఁ ♦ డిది నిక్కంబి
ట్లేకాంతముగాఁ జెప్పితి, నీకో నగరాజతిలక! ♦ నిలుపు మిది మదిన్.

క॥ కావున నీ కన్నియ నీ, వే వేళనుగాని యొడ్ల ♦ కిచ్చుట మదిలో
భావింపకు మీమె మహా, దేవుని సొత్తనుచు మిగులఁ ♦ దెలియు మగవరా!

గీ॥ ఇట్లు నారదమునియన ♦ హిమనగేంద్రుఁ, డిట్లనియె విన్ము మౌనివ ♦ రేం
మనవి శివుని గుఱించి నా ♦ వినినయట్లు, నీదు సన్నిధిఁ జెప్పికొ ♦ నియె

సీ॥ దాక్షాయణీసతి ♦ తనువుఁ బాసిననాఁట, నుండి విరాగియై ♦ యుండెనని
సంగంబు విడిచి ని ♦ ర్జరగోచరముగాని, ఘనతపం బొనరింపఁ ♦ గడఁగెన
నక్షయంబై శివం ♦ బై పరబ్రహ్మమై, యలరు స్వాత్మమున నె ♦ వ్వలరు నని
నిర్వికారంబగు ♦ నిజరూపముననుండి, మానసంబును దింపఁ ♦ బూన

గీ॥ మున్ను సతితోడ వేఱొక ♦ కన్నె నెపుడు, పెండ్లియాడను నేనని ♦ ప్రియ
బాసఁ గావించెననియుఁ గై ♦ లాసభర్త, కిన్నరులు వచ్చి చెప్పుదు ♦ రిన్నగ

క॥ అట్టి శివుండు మునీశ్వర!, బిట్టుగ వేఱొక్కసతినిఁ ♦ బెండ్లాడఁగ ని
ప్పట్టునఁ దలంచు టెట్లని, గట్టులఱేఁ డూరకున్నఁ ♦ గని ముని యని

చ॥ గొనకని దక్షపుత్రి ప్రతి ♦ కూలత నొందిన తండ్రిమీఁదియీ
సునఁ దనమూర్తిఁ బాసి త్రిద ♦ శుల్ మొఱపెట్టిన మీఁద మీదునం
దనయయి పుట్టెఁ గాళికగ ♦ దక్షజ కీమెకు లేదు భేద మీ
శునిసతియై కరంబలరుఁ ♦ జుమ్మలు మాను ధరాధరాగ్రణీ!

గీ॥ తనకుమారికపూర్వవృ ♦ త్తంబుసర్వ, మును మునీంద్రునితో హిమ ♦ భ
ధూసుతుల కట్టెదుటవిని ♦ పొసె సంది, యంబునెల్లను దనహృద ♦ య

గీ॥ కాళి తన పూర్వజన్మంబు ♦ కథను నిఁక ది, టంబుగా నీశుఁజేపట్టు ♦ టయును నార
దునుడి విని సిగ్గుచేత న ♦ ధోముఖియును, సస్మితాస్యయునై యుండ ♦ జనకుఁడంత.

చ॥ కని తన పీఠమం దుమను ♦ గ్రచ్చుఱఁజేర్చి కవుంగలించి మో
మునఁ దనమోముఁ జేర్చి శిర ♦ మున్ వెస ముద్దిడి చెక్కులం గరం
బునఁ జనవొప్పగాఁ బుణికి ♦ పొందుగ హర్షముఁ జెందియుండ న
మ్మని గిరిరాజుఁ దత్సతినిఁ ♦ బూర్తిగఁ బ్రీతులఁజేయ నిట్లనున్. 199

ఉ॥ పర్వతరాజ! నీతనయ ♦ పన్నుగఁ గొన్నిదినాలమీఁద సౌ
పర్వణబృందకల్పితస ♦ పర్యల నొందుచు నాదిమూర్తియున్
సర్వజగత్ప్రభుండు నగు ♦ శర్వుని యంకతలంబు నెక్కి యీ
యుర్విఁ దలంపరాని కను ♦ లొందని వైభవ మొందుఁ బొందుగన్. 200

గీ॥ అని ప్రియంబుగ వారల ♦ యంతరంగ, ములను సంతోష భరమునఁ ♦ బొంగఁజేసి
అమరమౌని యథేచ్ఛగ ♦ నరుగుటయును, వారలంత గృహంబులో ♦ పలికిఁ జనిరి.

గీ॥ కొంతకాలంబు చనినంతఁ ♦ గుధరవరుని, రాణి మేనక తనమనో ♦ రమణు సన్ని
ధానమున కేగి వేగఁబా ♦ దములకెఱఁగి, యిట్టులడిగెఁ బ్రియోక్తుల ♦ నింపు గదుర.

-: హిమవంతునితో మేనక పార్వతికిఁ బెండ్లి సేయు మనుట: -

ఉ॥ నారదుఁడట్లు మీయెదుట ♦ నాఁడు వచించిన జాడయేమొ నే
నారయలేక యుంటిని య ♦ థార్థము స్త్రీజనచాపలంబునన్
గూరిమిపుత్రి కిప్పు డను ♦ కూలముగా వరుఁగూర్చి పెండ్లి వి
స్తారతరప్రమోదమ్మున ♦ సల్పుఁడు మల్పుఁడు నాథ! నావ్యథన్. 203

క॥ ధనమును బ్రాయము చక్కం, దనమును విద్యావివేక ♦ దాక్ష్యంబులు పా
వనమైన వంగడము గ, ల్గిన వరునకుఁ గన్నె నిడవ ♦ లెన్ సుత యలరన్. 204

ఉ॥ సుందరరూప మున్నను వ ♦ చోగరిమంబది సున్న యద్దియు
న్నం దగుభాగ్య మబ్బదు ఘ ♦ నంబది గల్గిన నీడుజోడునున్
బొందికఁ గాంచ వవ్వియును ♦ బొల్పెసలారినఁ బావనాన్వయం
బందికఁ జెంద దొక్కయెడ ♦ నన్నియుఁ గూడు టలభ్య మేరికిన్. 205

వ. ఐనను

క॥ ఏలాఁటివానికైనను, బాలిక నొసఁగం దలంప ♦ వచ్చునె? తమక
న్యాలావణ్యగుణంబులఁ, బోలిక నరయంగవలదె ♦ పురుషవరేణ్యా! 206

చ॥ అలరుల సెజ్జయందు లలి ♦ తాంగిక దాఁ బవళించి నిద్ర నొ
త్తిలి పొరలంగఁ గెంపడిరి ♦ దేహము గందెడుఁ గుందకోరకం
బుల నెవుడేని నెచ్చెలుల ♦ పోటికినై చిదుపంగఁ గల్కి వ్రే
ళులఁ గఱగట్టు నెత్తు రిల ♦ లోఁ గనినా మొకొ యిట్టి కన్నెలన్. 207

గీ|| అనుచుఁ గన్నీరు దొలుఁగగ న ♦ గాధిరాజ, రమణి నాథుని పదముల ♦ వ్రాలియున్న
నన్నగోత్తముఁ డత్తన్వి ♦ నాదరమునఁ, గౌఁగిటను జేర్చి యిట్లనె ♦ గారవమున.

చ|| వినుమిఁక దేవి! దేవముని ♦ విజ్ఞశిరోమణి చెప్పినట్టి పా
వనవచనంబు బొంకగునె? ♦ వర్ధిఁక వేఱుతలంపు లింపుమై
దనయకు శంభుఁ గూర్చి యు ♦ దారతపం బొనరింపు మంచు బో
ధను బొనరించి పంపు నియు ♦ తంబుగ దాన శుభంబు సేకుఱున్. 209

క|| అగుణములన్నియు శివువెడ, సుగుణములై పరఁగువినుము ♦ సుందరి! యిఁక నా
యగణితతపోనిధానుం, దగజను బెండ్లాడుఁ దపము ♦ నర్మిలిసేయన్. 210

వ. అనుడువిని యాసీమంతినీలలామంబు పెనిమిటి పలుకుల కలరి కూఁతున్ దపశ్చర ణంబునకై శిక్షణబొనర్చు పొంటె నాపెసమీపంబునకున్ జని యనన్యసామాన్యంబగు నా బాలిక సౌకుమార్యధుర్యతఁగని తపోవ్రతం బుపదేశింపనోడి కన్నీరు మున్నీరుగాఁ గార్చుచున్నఁగాంచి యన్నగరాజకుమారి నిజజననీమనోగతం బెఱింగి తగుభంగి నూరడించి యిట్లనియె.

-: పార్వతి స్వప్నవృత్తాంతము: -

శా|| అమ్మా! స్వప్నముఁగంటిఁ జెప్పెదను వి ♦ న్మా! నేఁటి ప్రత్యూషపూ
ర్వమ్మం దొక్కతపస్వి విప్రుఁ డనుశం ♦ కన్ శంకరానుగ్రహా
ర్థమ్మై నన్నుఁ దపంబుఁజేయుమని హా ♦ ర్దంబొప్పఁగా శైవమం
త్రమ్మున్ జెప్పి చనెన్ విచిత్రమగు వృ ♦ త్తం బిద్ది యోజింపుమా! 212

చ|| కలయనరాదు నిక్కువము ♦ గా శివమంత్రముఁజెప్పిపోయెఁ దాఁ
గల యది కాదనందగదు ♦ కన్నులు మున్నగు వానితెల్వి యే
మలరదు తల్లి! దానఁ గడు ♦ నక్కజమౌ మదికంచుఁ జెప్పఁగా
నలిమలరాణి బిట్టలరి ♦ వల్లభు నల్లనఁ బిల్చి పేర్మిమై. 213

గీ|| తనయగాంచిన కలఁగల ♦ తత్త్వమంతఁ, గాంతునకుఁదెల్ప నాతండు ♦ గరము మురిసి
తాను గాంచిన కలతీరుఁ ♦ దనవధూటి, కిట్లు చెప్పెను సంతోస ♦ మినుమడింప!

-: హిమవంతుని స్వప్నవృత్తాంతము: -

ఉ|| నాకల నొక్క దివ్యఋషి ♦ నాథుఁడు నారదబోధితాంగకుం
డీ కుధరోపకంఠమున ♦ కింపుమెయిన్ జనుదెంచి సంయమ
శ్రీకులు మౌను లెన్నఁగగ ♦ రిష్ఠతపోవ్రతమున్ బొనర్పఁగా
నీకఁగడంగ నే సుతను ♦ వేగొని యా ఘనుపాలి కేగితిన్. 215

గీ|| పోయి కనుఁగొని నేనల్ల ♦ పురుషవరుని, నారదోక్తవరునిగాఁగ ♦ నమ్మి మ్రొక్కి
సేవకై యుంతు నాకూఁతు సెలవొసంగు, మంచుఁ బ్రార్థింపఁగా నిషే ♦ ధించెనతఁడు.

గీ॥ అంత నాకూఁతునకు వారి ♦ కపుడు చాల, సాంఖ్య వేదాంతరీతుల ♦ జరిగె వాద
మప్పుడాస్వామి నెనరొంది ♦ యాజ్ఞనొసఁగ, నుంచితినివారికడఁగూతు ♦ మించుఁబోఁడి.

ఉ॥ కూఁతురు యోగివర్యునకుఁ ♦ గూరిమి పేరిమి సేవఁజేయుచుఁ
జేతము సంతసంబలరఁ ♦ జేయుచునుండె నటంచు స్వప్నముఁ
రాతిరిఁ దెల్లవాఱుతఱి ♦ రాణిరో! కంటిని తత్ఫలంబిఁకన్
జూతము కొద్దికాల మిది ♦ శోభనసూచనమంచుఁ దోఁచెడుఁ.

క॥ అని యిట్లు శైలకులపతి, తన గేహినితోడఁజెప్పి ♦ తా స్వప్నఫలం
బును గనుపూనిక నుండెను, మనసున శివచింతనంబు ♦ మల్లడిగొనఁగన్.

మత్తకోకిల: సూతుఁ డిట్లు వచింపఁగా విని ♦ చోద్యమంది మునీశ్వరుల్
సూతు సద్గుణపూతు నాదృతిఁ ♦ జూచి యిట్లని రింపుమై
భూతభర్త శివుండు రాజత ♦ భూధరంబున నిష్ఠ తాఁ
జేతమం దిరవొంది యెయ్యది ♦ సేయుచుండెనొ చెప్పుఁడీ. 220

క॥ అని మునులన సూతుం డి, ట్లనె వినుఁ డనఘాత్ములార! ♦ యభవుఁడు దాఁబ
త్నినిఁబాసిన యదిమొదలుగ, ఘనతరతాపానలమునఁ ♦ గ్రాఁగి వెగడునన్.

చ॥ తిరిగి ధరిత్రి నెల్లడ న ♦ దే వరుసన్ మరులొంది జీవితే
శ్వరిని మనంబునన్ మఱువఁ ♦ జాలక తద్గుణజాలవైభవం
బరుదుగఁ గింకరోత్తముల ♦ యాత్మలు దల్లడమొందఁ జెప్పుచున్
దిరుగ నిజాద్రిఁ జేరె మది ♦ ధీరతఁజేకొని యెట్టకేలకున్. 222

వ. అంతమీద

చ॥ త్రిగుణములన్ దొలంగి విక్ర ♦ తిన్ గొననట్టి నిజస్వరూప మి
మ్ముగఁ గనుచున్ జిరం బిటుల ♦ భూరితరాతులిత ప్రమోదపూ
రగతమనస్కుఁడై కడు వి ♦ రాజిలె సన్ముని రాజులెల్లఁ జ
క్కఁగ నిఁక యోగమర్మములఁ ♦ గర్మఠులై తనయొద్ద నేర్వఁగన్. 223

-: శివుని లలాటఘర్మజలమునుండి కుజుఁడుపుట్టుట: -

ఆ॥ అట్లు చాలకాల ♦ మరిగిన వెంబడిఁ, జిత్ర మొక్కనాఁడు ♦ శివునినొసటి
ఘర్మవారికణము ♦ గ్రక్కునఁ బుడమిపైఁ, జింద బాలుఁడగుచుఁ ♦ జెలువుమిగిలె.

సీ॥ ఆజానులంబిబా ♦ హాచతుష్కమువానిఁ, బద్మరాగారుణ ♦ ప్రభలవాని
నందంబుఁజిందు మే ♦ లగుమోముగలవాని, రాణించు వెడఁదయు ♦ రంబువానిఁ
గమనీయమైన యా ♦ కారంబు గలవానిఁ, బరులకసాధ్యుఁడై ♦ పరఁగు వాని
దివ్యతేజంబులఁ ♦ దెలివి మించెడువాని, గంభీరదృష్టులఁ ♦ గాంచువాని

గీ॥ జననమును జెంది యున్నత ♦ స్వనమొసంగ, రోదనము సేయువాని న ♦ త్యాదరమున
నెత్తికొనివచ్చి యపుడు మ ♦ హేశునెదుట, నిలిచియుండెను దా ధర ♦ణీవధూటి.

గీ॥ సుతునిఁ గని తెచ్చి నిలిచిన ♦ సుందరీల, లామ క్షమఁ బరికించి కై ♦ లాసభర్త
మందహాసంబుచింద నా ♦ నందసాంద్ర, వచనములనిట్లు పలికె న ♦ వ్వసుధతోడ.

చ॥ ధరణివధూటి! నీవు గడు ♦ ధన్యవు నాదు శ్రమాంబుజన్ముఁడై
యరుదుగ నీయెడన్ బొడమి ♦ నట్టి తనూజుని వీనిఁ బెంపు మా
దరమున నీకుమారుఁడు త్రి ♦ తాపవిహీనుఁడు సద్గుణాకరుం
డురుసుఖదాత నీకగు మ ♦ దుక్తి గ్రహించి గ్రహింపు మర్భకున్. 227

ఉ॥ భూమియు నట్లకాక యని ♦ పుత్రునిఁ దోడ్కొని పోయి పెంపఁగా
భౌముఁడటంచుఁ బేరుఁగొని ♦ బాలుఁడు వృద్ధినిఁజెంది కాశికా
ధామముఁజేరి యందు హిమ ♦ ధామశిరోమణిఁ గూర్చి నిష్ఠను
ద్దామతపంబుఁజేసి మహి ♦ తంబగు శంభు ననుగ్రహంబునన్. 228

క॥ గ్రహములలో నొకబలవ, ద్గ్రహమై భార్గవుని పదము ♦ కన్నను మీఁదన్
బహుతరవిభవాస్పదమై, రహిమీఱెడు మండలమున ♦ రాజయ్యెఁదగన్. 229

-: శివుఁడు హిమాద్రికి వచ్చి తపంబు సేయుట: -

గీ॥ జగదీశ్వరుఁడంతట ♦ శైలరాజ, పుత్రియై జగదీశ్వరి ♦ పుట్టుటయును
నెనిమిదేండ్ల వయస్సు వ ♦ హించుటయును, నాత్మయందు నెఱింగియా ♦ హ్లాదమొందె.

వ. అంతఁ గొంతకాలంబు చనుడు.

శా॥ గంగాభంగతరంగరంగదురుశ్రం ♦ గవ్రాత శీతాచలో
త్తుంగాధిత్యకయందు డెంద మలరన్ ♦ దుర్దాంతభంగిన్ దపం
బుం గావింపఁగడంగి భృంగిరిటుఁడున్ ♦ మున్నౌ గణేంద్రాళితో
డం గాలాంతకమూర్తి చేరె గిరిరా ♦ ట్ప్రస్థంబు నాస్థోన్నతిన్. 231

ఆ॥ బ్రహ్మపురమునుండి ♦ పరమపావనియైన, గంగ యవతరించెఁ ♦ గడఁగి యెచట
నట వసించి తపసు ♦ నారంభమొనరించె, మౌనులలరఁ జంద్ర ♦ మౌళియపుడు.

మ॥ నిరపాయంబయి నిర్వికారమునునై ♦ నిత్యంబునై యాశ్రయాం
తరశూన్యంబయి జ్యోతిరూపమయి య ♦ ద్వైతంబునై సంవిదా
కరమై సర్వజగన్మయంబునయి మే ♦ ల్గన్పట్టు స్వాత్మంబునం
దు రహిన్ ధారణఁజెందియుండె గణనా ♦ థుల్ గొంద ఱట్లుండఁగన్. 233

ఉ॥ నందియు భృంగి మున్నగు గ ♦ ణ ప్రవరుల్ మఱికొంద ఱందుఁ బా
లేందుకిరీటుఁ జిత్తవిహి ♦ తేష్ట సపర్యలఁ గొల్చుచుండి రిం
కం దమమొప్ప మౌనవిధి ♦ గాంచి వసించిరి కొంద ఱింకనుం
గొందఱు ద్వారదేశమునఁ ♦ గోలలఁదాల్చి వసించి రిమ్మగన్. 234

-: హిమవంతుఁడు శివుని సందర్శించుట: -

గీ॥ హిమగిరీశ్వరుఁడంత స ♦ ర్వేశ్వరుండు, ప్రమథనాథులతోడఁ, ద ♦ పంబుఁజేయ
నోషధిప్రస్థభూమిఁ దా ♦ నొందెననుచు, విని పరిజనంబుతో వచ్చి ♦ వేగిరముగ.

సీ॥ విరియఁ బూసినమల్లె ♦ విరుల మొత్తమ్ముల, చంద మొప్పెడు మేని ♦ చాయవాని
గంధపుంబొడికన్నఁ ♦ గరము ధావళ్యంపు, పసమీఱు భసితలే ♦ పంబువాని
నెలదేఁటి దాఁటుల ♦ చెలువుఁగలంచు నై, ల్యముమీఱు నఱుతచా ♦ యగలవానిఁ
గెందమ్మి మొగ్గల ♦ యందంపు పెంపు సై, రింపని యడుగుల ♦ సొంపువాని

గీ॥ నమరు నఱమోడ్పు కనుదోయి ♦ నలరువానిఁ, బ్రౌఢనాసాగ్రదృష్టియై ♦ పరఁగువాని
నొనరఁబద్మాసనమునఁ గూ ♦ ర్చున్నవాని, నఖిలలోకేశ్వరునిఁగాంచి ♦ హర్షమునను.

ఉ॥ సాఁగిలి మ్రొక్కి గంధసుమ ♦ సారముఁ బాద్యము నర్ఘ్యమిచ్చి ని
ష్ఠాగరిమన్ మనోజ్ఞహరి ♦ చందనపుష్పఫలార్చనంబులన్
వేగనొనర్చి యచ్చమగు ♦ వేడ్క భయంబును భక్తి యున్ మదిన్
లోఁగఁగఁజేయ నమ్రతను ♦ లోఁగొని యంజలిఁబూని యిట్లనెన్. 237

క॥ దేవాదిదేవ! శంకర!, నీవెకదా సకలభువన ♦ నికరమునకు ర
క్షావహుఁడ వారయ మహో, దేవ! కపర్దీ! గరిష్ఠ ♦ దీవ్యత్కీర్తీ! 238

సీ॥ నిర్గుణుండైనను ♦ నిత్యంబు భక్తుల, సాఁకఁగ సగుణుఁడౌ ♦ చతురుఁ డెవఁడు
సర్వలోకనివాస ♦ చతురుఁడైనను వెండి, కొండయందుండు నా ♦ థుండెవండు
దేవరాజికినెల్ల ♦ దేవుండు తానయ్యు, యోగిరూపొప్పు బైఁ ♦ రాగి యెవఁడు
ఏకాంక్షలెఱుఁగని ♦ యీశ్వరుండైన భ, క్తప్రీతిఁ గాంక్షించు ♦ ధన్యుఁడెవఁడు

గీ॥ త్రిగుణములకును నా ప్రకృ ♦ తికిని నీశుఁ, డై విరాజిల్లు నప్పర ♦ మాత్మయెవఁడు
హరివిరించుల యూడిగ ♦ మందు నెవ్వఁ, డట్టినీకు నమస్కార ♦ మాదిమూర్తి!

క॥ వాగీశరమేశుల క, వ్వాగీశరమేశ్వరత్వ ♦ వైభవగరిమన్
బాగొప్ప నిడిన దాతవు, యోగీశ్వర! నీవకాదె ♦ యురుతరకరుణన్. 240

ఉ॥ నీదుచరిత్ర మెన్న రజ ♦ నీకరశేఖర! శక్యమౌనె దా
మోదరకాంచనోదరము ♦ ఖోత్తమనిర్జరపాళికెల్ల నా
మోద మెసంగ భక్తజన ♦ పుంగవకోటికిఁ జెల్లు నద్ది నీ
వాదరబుద్ధి వారల ర ♦ యంబునఁ జేరుట లోకనాయకా!

ఉ॥ భాగ్యముగాదె నీవిటఁ గృ ♦ పానిధి! యీ ప్రమథాళితోడ వై
రాగ్యమతిన్ దపోవ్రతభ ♦ రంబు వహింపఁగఁ జేరుటెల్ల నన్
యోగ్యునిఁ జేసి తిప్పు కుల ♦ మున్నతిఁగాంచె వరించె నల్ల సౌ
భాగ్యరమామనోజ్ఞపరి ♦ భాసిత చారుకటాక్షమాలికల్. 242

చ॥ ఇఁకను మహేశ! సేవకున ♦ కెద్దియు నేని పనిన్ ఘటించి తా
వకపరిచారకవ్రజము ♦ వంక నన్గొని యాదరింపు మే
నకలుషచిత్తవృత్తి ముద ♦ మంది యొనర్చెద నీదుసేవ మా
మకహితపుత్రబాంధవస ♦ మాజముతోడ దయామయాత్మకా! 243

గీ॥ ఇట్లు గిరిరాజు పలికిన ♦ నీశ్వరుండు, విని కనులు విప్పి పర్వత ♦ విభుని వాని
గణమునున్గూడఁదాఁబోడఁ ♦ గాంచియపుడు, మందహాసంబెసంగని ♦ మ్మాడ్కిఁబలికె.

చ॥ వినుము ధరాధరేశ్వర! ప ♦ విత్రునిగా నిను నెంచి నీదు పా
వనశిఖర ప్రదేశమున ♦ బాఢతపం బొనరింప వచ్చితిన్
మునులకు నిర్జరేంద్రుల క ♦ మోఘతపస్వుల కిష్టభూమియై
యొనరు మరున్నదీసురుచి ♦ రోదక పూతము నీతటం బిలన్. 245

ఉ॥ చేయుదు నిందు నేఁ దపము ♦ శీతమహీధర! కొన్నినాళ్ళు నీ
వీయెడ కన్యలన్ దిరుగ ♦ నీకుము నాదుతపోంతరాయముల్
సేయగనీకు మీయదియె ♦ సేవయగున్ బరమోత్తమంబుగాఁ
జేయుము తత్ప్రయత్న మిఁకఁ ♦ జేరుము నీదు గృహంబు నింబుగన్. 246

గీ॥ ఇట్లు జగదీశ్వరుండు గి ♦ రీశ్వరునకుఁ, జెప్ప విని గట్లఱేఁ డప్పు ♦ డొప్పుమీఱు
చనవుతోడుత నిట్లనె ♦ సంతసం బె, సంగ దేవాధినాథుని ♦ సముఖమందు.

క॥ ఏమని చెప్పుదు మీతోఁ, బ్రేముడి నాప్రస్తమునకు ♦ విచ్చేసి మహా
త్మా! మధురోక్తుల నిట్లనఁ, గా ముద మగ్గలముగాఁగఁ ♦ గడలుకొనె మదిన్.

ఉ॥ వెగ్గలమైన నిష్ఠఁగొని ♦ వేలుపు లుగ్రతపంబుఁజేసి ని
న్నగ్గలికన్ గనన్ గడఁగ ♦ నందక యుందువు వారికట్లు నా
నిగ్గగు భాగధేయమున ♦ నీవ యిటుల్ గరుణామయుండవై
దగ్గఱఁ జేరినాఁడ విటు ♦ తాపములింకె మహాత్మ! నాకిఁకన్. 249

శా॥ నాకన్నన్ ఘనుఁ డొక్కఁడీ జగములో ♦ నన్ లేఁడు లెక్కింపఁగా
నాకీడైన నరుండునున్ గలుగఁ డె ♦ న్నన్ నాదు ప్రస్థంబునన్
లోకాధీశ్వర! నీవుచేరి తపసున్ ♦ యోజించుటన్ జేసి య
న్నాకాధీశునికన్న మిన్ననిఁక నా ♦ మ్నాయాద్రిపంచాననా! 250

చ॥ పరఁగఁ దపంబుఁ జేయుము సు ♦ పర్వశిరోమణి! యంతరాయముల్
దొరయునె నీతపంబునకుఁ ♦ దోరపుఁ గూరిమి పేర్మి నీదు నౌ
కరు గిరిరాజవర్యుఁ డొడి ♦ కమ్మగ సేవయొనర్చు నింక సు
స్థిరమతితో స్వతంత్రతను ♦ జేకొని కైకొను నాదుసేవలన్. 251

క॥ అని వినయమ్మున యమదమ, మునితో నగరాజు ప్రియమపు ♦ నుడికారముచొ
ప్పునఁబలికి తనదు గేహం, బున కేగి వచించె సర్వ ♦ ముసు దన ప్రియకున్.

చ॥ అనుచరవర్గముల్ బిలిచి ♦ యాతఁ డనెన్ వినుఁ డింకమీఁద స్వ
ర్ధుని దిగునట్టిచోటి కెవ ♦ రున్ జనఁగూడదు పోయిరేని శి
క్షను బొనరింతు వారలను ♦ ఘాతుకరీతి నిజంబు నాదుశా
సనమిదియంచుఁ బ్రస్ఫుమునఁ ♦ జాటుఁడు నెల్ల రెఱుంగునట్లుగాన్. 253

వ. అని యిట్లు ప్రత్యాదేశం బెఱింగించి పనిచిన నవ్వారలు.

క॥ గంగావతరణమున కే, గంగాఁదగ దెవరుఁ గొంత ♦ కాలం బిటు లా
గంగావల ఱేఁ డేపడఁ, గంగా శిక్షించు నాజ్ఞ ♦ గడచినవారిన్. 254

-: హిమవంతుఁడు పార్వతీ పరిచర్యలఁ గొనుచుండుమని శివు నర్థించుట:-

ఆ॥ ఇట్లు సాఁటుటయును ♦ హిమవంతుఁడెంతయు, సంతసమున నీశు ♦ సన్నిధాన
మునకుఁ బోయె దివ్య ♦ పుష్పఫలంబులఁ, గొనియుఁ దునుసుతను ♦ గొనియు మఱియు

క॥ చని ధ్యానతత్పరుండగు, ననఘుని లోకాధినాథు ♦ నాదటఁగని వం
దన మొప్పఁజేసి పూల్ పం, డ్లను నొసఁగి సుతను నిలిపి యొ ♦ డయని కెదురుగాన్.

ఉ॥ ఓ కరుణాపయోనిధి! మ ♦ హోన్నత పూతచరిత్ర! నీదు సే
వాకుతుకమ్ముతో నిటకు ♦ వచ్చె మదాత్మజ దీనిసేవలన్
జేకొనుమయ్య! ప్రత్యహము ♦ సేవయొనర్చు సఖీసమేతయై
తేఁకువతోడ నాయెడ వి ♦ ధించిన మేటియను గ్రహంబునన్. 257

-: శివుఁడు పార్వతీదేవినిఁ జూచుట:-

వ. అని యభ్యర్థించిన యపుడే మహేశ్వరుండు తనంతఁ బ్రణిధానంబునుండి మానసంబును దింపికొనినంత.

చ॥ కరమున హేమపద్మము మొ ♦ గంబున గేదఁగిపూరజంబు ముం
గురులయెడన్ మనోజ్ఞ నవ ♦ కుందవితానపు తీర్పు చేర్పు భా
స్వరదురమందు సొంపమరు ♦ చంపకమాలఁ గచంబులన్ జపన్
మురువుగఁ దాల్చినట్టి గిరి ♦ పుత్రి ధరాధరు మ్రోలఁ గన్పడెన్. 259

సీ॥ కనివిని యెఱుఁగని ♦ ఘనతరసౌందర్య, ధుర్యయం చాత్మకుఁ ♦ దోఁచుదాని
దక్షకన్యకకన్నఁ ♦ దద్దయుఁ జక్కఁ౦ద, నముగల్గి తీవుల ♦ నమరుదాని
ఘనయోగులకునైనఁ ♦ గందర్పవికృతి స, ల్పంజాలినట్టి రూ ♦ పంబుదానిఁ
గాననంబంతఁ బ్ర ♦ కాశింపఁజేయు ది, వ్యంబైన కాంతిపుం ♦ జంబుదాని

గీ॥ నభినవంబైన యౌవనం ♦ బమరుదాని, నమరు కస్తూరికాఘుమ ♦ ఘుమలదాని
నఖిలలోకంబులకు మూల ♦ మైనదానిఁ, బర్వతేంద్రకుమారియై ♦ పరఁగుదాని.

సీ॥ కలువఱేకుల మించఁ • గల కనుంగవదానిఁ, జంద్రమండలనిభా • స్యంబుదాని
గండుతుమ్మెదలట్టి • కఱికురుల్ గలదానిఁ, గంబునిభంబైన • గళముదానిఁ
దమ్మితూడులఁ బోల్పఁ • దగు బుజంబులదాని, రమ్యమైతగు వళి • త్రయము దానిఁ
గమలకుట్మలపీన • ఘనకుచంబులదానిఁ, గడుసన్నమైన నె • న్నడుముదాని

గీ॥ మెట్టదామరలన్ బోలి • మేల్మికోమ, లంబు మీఱిన పాదయు • గంబుదాని
ధ్యానులకు మోహనాస్త్రమై • తనరుదాని, నమరరమణీశిరోమణి • యైనదాని.

ఉ॥ చూచి తదంగసౌష్ఠవపు • సొంపులు నింపు జనింప నంతతో
లోచనముల్ మొగిడ్చి యవి • లోలము నుత్తమమైన యాత్మయం
దే చరియించుచున్న సక • లేశ్వరుఁగాంచి గిరీశ్వరుండు సం
కోచముతోఁ దగుల్కొనిన • కుందున జోతయొనర్చి యిట్లనెన్. 262

ఉ॥ దేవ! మహానుభావ! శివ! • దివ్యకృపాకర! శర్వ! శంకరా!
నీవె చరాచరంబులకు • నిత్యము హర్షము నిచ్చుదాత వీ
నీ విభవం బెఱుంగుటకు • నేరక వేదచయంబు శాస్త్ర మెం
తో వెరపొప్పఁ జెప్పు వలఁ • తుల్ పరు లెవ్వరిఁకన్ మహేశ్వరా! 263

క॥ ఐనను బరమేశ్వర! యీ, దీనుని హిమవంతుఁ గనులు • దెఱచి ఘనదయన్
బూని భవదీయదాసునిఁ, గా నేర్పడఁ జూడుమా జ • గన్నుతచరితా! 264

చ॥ అనుదినమున్ మహేశ్వర! మ • దాత్మజతోఁ జనుదెంచి నీదు ద
ర్శన మొనరించి పోయెదఁ బ్ర • సన్నమతిన్ సెలవిమ్మటన్న న
య్యనఘుని పల్కులన్ విని ర • యమ్మునఁ గన్నులు విప్పి చూచి యి
ట్లనె జగదీశ్వరుం డపుడు • ధ్యాన మొకించుక మాని మానుగన్. 265

క॥ నా యొద్దకు నీవొక్కఁడ, వే యనుదిన మేగుదెంచు • మీ నీ తనయన్
నీయింట నునిచి ర మ్మటు, సేయనిచో నన్నుఁ గనుట • చేకుఱదు సుమీ!

గీ॥ అని వినిశ్చితముగఁబల్క • నమ్మహేశు, నకు గిరీశ్వరుఁడిట్లనె • నాథ! యేమి
కారణంబున నిందురాఁ • గాదు నాదు, తనయ కది నీదు సేవకుఁ • దగదొ యేమొ!

క॥ అని యడిగిన హిమవంతున, కనియెను లోకాధినాథుఁ • డాహ్లాదముతో
డను లోకాచారంబులు, గనఁజేయుచు నితరయతుల • గతులఁదెలుపుచున్.

శా॥ మాయారూపిణులంచుఁ జేడియల నా • మ్నాయంబు బోధించు వి
న్మా! యందున్ యువతుల్ విశేష మిఁకఁ దా • మవ్వారిలో సుందరుల్
బాయన్‌జేయుదు రెందుఁ జిత్తనియతిన్ • బాటించు మోహోద్ధతిన్
డాయన్ జేయుదు రందుచేఁ దపము వి • ఘ్నంబౌను సత్యంబుగా. 269

క॥ బిత్తరుల యందచందము, లెత్తించును మదనవికృతి • నెట్టితపస్వి
చ్చిత్తములకేని దృఢముగ, నిత్తఱి నిత్తెరగు నుడుగు • మిఁక నగరాజా! 270

ఉ॥ అందును నీదుపుత్రి రుచి ♦ రాంగి నవీనవయోవిలాస పూ
ర్ణేందునిభోజ్జ్వలానన క ♦ రీంద్రవరేణ్యసమానయాన నే
నిందుc దపోవ్రతుండను ని ♦ రీహుcడ యోగికులుండ నాకు నీ
నందనతోడ నేమిపని ♦ నాగకులేంద్ర! తలంచి చూడుమా! 271

ఉ॥ నీవును దాపసేంద్రుల న ♦ నేకుల నేలెడు ఱేడ వాగమాం
తావగతప్రబోధుcడవు ♦ న్యాయ్య మెఱుంగనివాడవొక్కొ యీ
భావము మాను మీపగిదిc ♦ బల్కకుమింక నగాధిరాజ! యో
షావళియేడ యోగుల స ♦ మక్షములేడ యెడందc గాంచుమా! 272

గీ॥ అనుచు నిష్ఠురముగ నిష్ఠు ♦ హంబుగాcగc, బలికివిరమించి యున్నన ♦ ప్పరమపురుషుc
గాంచి భయకంపితుండయి ♦ గట్లఱేcడు, మిన్నకుండె వికాసంబు ♦ తెన్నుదక్కి.

క॥ హరుని వచనంబు విని గిరి, వరు చకితాకృతినిc జూచి ♦ పార్వతి దా శం
కరునకు నమస్కరించి మ, ధురఫణితుల నిట్టులనెc జ ♦ తురతరమతితోన్.

గీ॥ దేవ! నా తండ్రి కిత్తఱి ♦ నీవు చెప్పి, నట్టి యంశంబునకు సరి ♦ యైన యుత్త
రంబు నేcజెప్పుదానc గ ♦ రంబు గనిక, రంబమర నాలకింపు హ ♦ ర్షంబుతోడ.

-:పార్వతీ పరమేశ్వరుల సాంఖ్యవేదాంతపథ వివాదము:-

ఉ॥ తాపసశక్తితోc దగిలి ♦ దండితపం బొనరించుచుంటి వీ
తాపసశక్తితోడనె యు ♦ దారతపంబున నిచ్చగల్గె నీ
తాపసశక్తియే ప్రకృతి ♦ దా నఖిలంబు రచించుc బెంచు నా
టోపమణంగc ద్రుంచెడు న ♦ టుల్ గనుమేదొ యు దీవెవండవో. 276

ఆ॥ ప్రకృతియొకటిcబాసి ♦ పశుపతి! లింగరూ, పమున నొప్పునీవు ♦ వసుధవంద్యుc
డవును బూజనీయుc ♦ డవును ధ్యానార్హుండ, వగుదువయ్య! యెట్టు ♦ లరసిచెపుమ!

వ. అనినంత.

క॥ పర్వతరాజసుతోక్తుల, సర్వస్వం బరసి తనదు ♦ శాసనమును దా
నిర్వాహం బొనరించుచు, శర్వుండిటుపల్కె సుప్ర ♦ సన్నాత్ముండై. 278

చ॥ పరమతపంబునన్ బ్రకృతిc ♦ బట్టి యడంచెద శుద్ధమూర్తినై
పరcగెద నేను సత్యముగc ♦ బ్రాజ్ఞులకీ ప్రకృతిశ్రయంబు నె
ప్పురుసునc జెల్ల దేవికృతి ♦ పొల్పడకెందును లోకవృత్తమున్
బొరయొక యుండcజెల్లు నిది ♦ పొచ్చెముగాదు మహీధరాత్మజా! 279

క॥ అనవేగనె నగి క్రమ్మఱ, ననియెను గాళికయు శశిక ♦ లాభరణునితో
ఘనతరచరితా! నీనుడి, యును బ్రకృతివశంబుగాక ♦ యొండొకc డగునే.

క॥ అందీ వెక్కతమున బ్రక్ప, తిం దాఁటినవాఁడవైతి ♦ తెలుపు మఖిలముర్
సందియములేక బద్ధ మ, గుం దార్ప గాదనంగఁ ♦ గూడునె యనఘా! 281

గీ॥ వచన మాదానగమనముల్ ♦ వదలుటయును
సుఖము నొందుట వినుటయుఁ ♦ జూచుటయును
స్పర్శ మాఘ్రాణమును రస ♦ జ్ఞతయుఁ బ్రకృతి
కృతము లివిగాదనుట యెట్ల ♦ వితథవచన!

గీ॥ ప్రకృతిదాటినవాఁడవేన్ ♦ భవ్యచరిత!, తప మదేటికి నీకిందుఁ ♦ దత్త్వమెఱిఁగి
నట్టివానికిఁ దపసున ♦ నవసరంబు, లేదు వాగ్వాదమున నేమి ♦ లేదు లబ్ధి.

వ. ప్రత్యక్షసిద్ధియం దనుమాన ప్రమాణంబు నెవ్వ రంగీకరింతురు? నీ వప్రాకృతుండ వగుట యెట్లు? లోకమందు దేహు లెంతవఱ కింద్రియజన్యజ్ఞానానుభవంబు గలిగియుందు రంతదనుక ప్రాకృతులౌట స్పష్టంబు. 284

ఉ॥ మాటలు వేయు నేల విను ♦ మా యనుమానము మాని సర్వమున్
దేటయొనర్చెదన్ బ్రకృతి ♦ నేన్ బురుషుండవు నీవు సుంతయేన్
బూటక మేదిటన్ సగుణ ♦ మూర్తివి నాదయనౌదు వీవు నా
కూటమిఁ బాసి సుంత యొన ♦ గూర్పఁగలాఁడవె నిర్గుణుండవై. 285

ఆ॥ నన్నుఁజేరి కాదె ♦ నాథ! నీవెల్ల క, ర్మములఁ జేయుటరయ ♦ మహిని నెపుడు
అట్లుగాక ప్రకృతి ♦ కవ్వల నీవున్న, భయముఁబాసి నా స ♦ పర్యఁ గొనుము.

ఆ॥ ఇట్లు సాంఖ్యసరణి ♦ హిమగిరికన్య దాఁ, జెప్పినట్టినుడుల ♦ నొప్పుమెఱయ
విని శివుండు పలికె ♦ వేదాంతమతమార్గ, గామియగుచు నిటులఁ ♦ గాళితోడ.

–: శివుఁడు పార్వతీ పరిచర్యలఁ గొనుట కంగీకరించుట: –

మ॥ గిరిజా! నీవిటు సాంఖ్యవాదినివి కాం ♦ క్షింపర్ నిషేధింప ని
ష్ఠురమౌ నట్టులె చేయు ప్రత్యహము ని ♦ చ్చో నాకు శుశ్రూష నేఁ
బరమేశానుఁడనేని మాయకు దురా ♦ పస్థానభూతుండనేన్
దరమే నన్నుఁ జలింపఁజేయుటకుఁ గాం ♦ తాలోకచూడమణీ! 288

గీ॥ ఇట్లు గాళికిఁ జెప్పి శై ♦ లేంద్రుతోడఁ, బలికె భక్తానురంజన ♦ పరుఁడు హరుఁడు
నీదు ప్రస్థంబునన్ దపో ♦ నిష్ఠనుండె, దను స్వరూపంబు నానంద ♦ ఘనముఁగనుచు.

క॥ సెలవొసఁగు నాకుఁ దపసిట, సలుపుటకై తావకాను ♦ శాసనమును ని
మ్ములఁగనక తపముసేయఁగ, నలవియె యిట నేరికేని ♦ నగరాజవరా!

వ. అనిన విని హిమవంతుఁ డత్యంతవిధేయుండై ప్రణమిల్లి శివునకిట్లనియె. 291

గీ॥ దేవదైతేయమానుషా ♦ ధిష్ఠితంబు, లీ జగంబులకెల్లను ♦ నీవె యీశ్వ
రుండవై యుండ దేవ! య ♦ ల్పుండనైన, నేనెటుల నేమి సెప్పుదు ♦ నిందుఁగడఁగి.

క॥ అనవిని హిమవంతునితో, ననుకంప దనర్పఁగా మ ♦ హాదేవుం డి
ట్లనియె గిరిరాజ! వేశ్మం, బున కేగుండన్న మురిపి ♦ పోయిరి వారల్. **293**

-:పార్వతి చెలులతోఁ బ్రతిదినము శివునకుఁ బరిచర్యసేయుట:-

చ॥ ప్రతిదినమున్ గిరీశ్వరుఁడు ♦ పార్వతిఁ దోడ్కొనిపోయి శంకరున్
గుతుకముతోడఁ గొల్చి చను ♦ గోత్రవరేణ్యుఁడు రాకయున్న నం
చితమతితో సఖీద్వయము ♦ చేరికఁ దా శివుఁజేరి భూమిభృ
త్సుత పరిచర్య సేయుఁ బ్రమ ♦ థుల్ శివునానతి నాఁప రాపెనున్. **294**

ఉ॥ పర్వతరాజసూక్తి యెడ ♦ భర్గుఁడు గౌరవభావముంచి య
ప్పార్వతితోడ నిట్లులనె ♦ బాలిక! నీవిఁక నీ సఖీద్వయిన్
హర్ష్యఁగ దోడుగాఁ గొని మ ♦ దంతిక భూమికి వచ్చి భక్తి మేల్
పర్వఁగ సేవఁజేసి చను ♦ ప్రత్యహమున్ వెఱపొంద కింతయున్. **295**

ఆ॥ ఇట్లు చెప్పి శివుఁడు ♦ హిమగిరికన్యకా, సేవ నిర్వికార ♦ చిత్తుఁడగుచుఁ
జేకొనుచు వసించెఁ ♦ జిత్రమౌ విఘ్నఁబు, తెరవుఁజెంది యట్టి ♦ తెరవుఁజొరఁడు.

క॥ కొండలదొర డెందంబున, నిండగు మోదంబునొంది ♦ నిలయంబుఁ దా
నుండెఁ బ్రియంబున జగదీ, శుండట స్వాత్మమును గనుచు ♦ శోభిలెమిగులన్.

ఉ॥ కాళి సఖీద్వయిన్ జతగఁ ♦ గైకొని నిత్యము చంద్రశేఖరున్
వేళకుఁజేరి తత్పదవ ♦ నేజము లభ్రధునీజలంబులన్
క్షాళన చేసి యష్టునర ♦ సంబును గ్రోలు విశుద్ధవిస్ఫుర
చ్చేలముతోఁ దడిన్ దుడుచుఁ ♦ జెన్నుగఁ బూజలొనర్చు సద్విధిన్. **298**

సీ॥ కస్తూరిచూర్ణ సం ♦ కలిత చందనలేప, మే కాని పూయదే ♦ యితర లేప
మేకవింశతి దళా ♦ స్తోక బిల్వార్చయే, కాక యర్పింపదే ♦ కడమపత్రి
ప్రత్యగ్రసౌవర్ణ ♦ పద్మార్చనమెకాని, సలుప దేలాటి పు ♦ ష్పముల పూజ
పరిపక్వ కల్పామ్ర ♦ ఫలనివేదనమె సే, యునుగాని యిడదు చు ♦ ల్కనఫలముల

గీ॥ సమధికధ్యానవిజ్ఞాన ♦ సంప్రయుక్త, హితతర ప్రార్ధనా పూర్వ ♦ నుతులెకాక
పలుకదొక్కింత నేలాటి ♦ భాషణముల, శిఖరిరాజకుమారి యౌ ♦ చితిని మీఱి.

ఆ॥ మరల మరల మ్రొక్కి ♦ మానుగ నిత్యమి, బ్భంగి ధీరుఁడై త ♦ పంబుసేయు
శంకరుని భజించి ♦ శైలేంద్రకన్యక, మగుడఁజేరుఁ దండ్రి ♦ మందిరంబు **300**

వ. ఇట్లు చిరకాలంబు గడచినంత శివసన్నిధానంబందు శివునిఁజేరి.

సీ॥ ఒకనాఁడు కాళిక ♦ సకియలతో గాన, మొనరించెఁ గామవ ♦ ర్ధనముగాఁగ
ఒకనాఁడు కుశసమి ♦ ద్వికచసుమంబుల, స్వయముగాఁదెచ్చి య ♦ ర్పణముచేసె
ఒకనాఁడు పుష్పమా ♦ లికల నాశ్రమమెల్ల, బొంకంబుగాఁ దా న ♦ లంకరించె
ఒకనాఁడు శివునిఁదా ♦ నొంటిమై ఱెప్పవే, యక చూచి కడువిస్మ ♦ యంబుఁజెందె

గీ॥ అంతశివుఁడును నొంటిమై ♦ నపుడు తనదు, మ్రోలనున్నట్టి యాజగ ♦ న్మో
గనియు భూతతనువున నొ ♦ ప్పినదటంచు, దారగా గ్రహియింపఁగఁ ♦ దల

వ. మరలఁ గొన్నినాళ్ళ కమ్మహాదేవుండు.

గీ॥ సంయతేంద్రియయై తన ♦ చరణసేవ, నంబె మదిఁబూనియున్న న ♦ న్నగ
పుత్రినారసి కడుకృపా ♦ పూర్ణమతిఁ ద, లంచె నెమ్మనమందు నీ ♦ లాగుగాను

క॥ ఎపుడు గరువంబుఁ బోవిడి, తపముఁ సలుపంగఁదొడఁగు ♦ తన్వీమణి దా
నపు డేనును దడయక లో, లుపమతిఁ బెండ్లాడువాఁడ ♦ లోలాక్షి నిటఁ.

ఉ॥ ఇప్పగిదిఁ దలంచి జగ ♦ దీశ్వరుఁడంతనె ధ్యానయోగ మ
ట్లెప్పటియట్టులొంది మది ♦ నెట్టివిచారము నొందకెంతయున్
దప్పక సేవఁజేయు వసు ♦ ధాధరరాజవరేణ్యకన్య దా
నెప్పుడు జూచుచుండియు న ♦ దేమొకొ చూడనియట్టులుండెడున్.

క॥ గిరిజ యనుదినము శివునకుఁ, బరివస్యలొనర్చుచుండి ♦ బాగుగ నతిభా
స్వరమైన శివునిరూపం, బుఅవుగఁజూచుచు మనమున ♦ నువ్విళులూరుఁ

వ. అంతఁ గొంతకాలం బిట్లు చనినంతఁ దారకాసుర బాధితులై నమరులు పర
మతంబునఁ బార్వతీపరమేశ్వర సమ్మేళనంబునకై పచ్చవిలుతుం బుత్తెం
పరమేశ్వరుకంటిమంటన్ గరంగుటన్ గాంచి పార్వతి గర్వంబు దొఱంగి
తపం బొనరించినంత శివుండు సంతుష్టుండై వివాహం బాడె నవిన విని
శౌనకాదు లిట్లనిరి.

గీ॥ తారకాసురుఁ డెవ్వఁడు ♦ దారబలము, వాని కెట్లు లభించె? సు ♦ పర్వులెట
లంతకాంతకు మీఁదికి ♦ నలరువిల్తుఁ, బంపి రెట్టుల నాతండు ♦ పయనమ

క॥ ఎఱిఁగింపుము చక్కఁగ నిఁక, నఱమఱ యొక్కింతలేక ♦ యనఘాత్మక!
యుఱవగు దగ యడఁగఁగ గ్ర, చ్ఛఱ ఘనమకరందమధుర ♦ చారుతరగవి

వ. అనుటయు

శా॥ శ్రీరాజద్వరవర్ణినీసముదయ ♦ శ్రేణీ ప్రకర్షాఢ్య! వి
స్తారౌదార్యదయారసాబ్ధిహృదయా! ♦ శైలేంద్రజాశంకరా
ర్చారాజన్మధురాశయా! పతిహిత ♦ ప్రారంభసంరంభ! కా
శీరామేశ్వరముఖ్యతీర్థగమన ♦ శ్రీభోగభాగ్యోదయా!

గద్య

ఇది శ్రీ బుధజనవిధేయ ముదిగొండ నాగవీరేశ్వర
నామధేయప్రణీతంబైన శివపురాణంబందలి
పార్వతీఖండంబునఁ బ్రథమాశ్వాసము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీ శివాభ్యానమః

శ్రీ శివపురాణము

పార్వతీ ఖండము

ద్వితీయా శ్వాసము

–::::–

మల్లికాంబికాతను
జా! మృదుమధురప్రసంగ! ♦ షట్కాలశివా
ర్చామోదమానసాబ్జ! స
భామాన్యా! యనఘ ! వీర ♦ భద్రారాధ్యా!

వ. అవధరింపు మక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునీంద్రుల కిట్లనియె. 2

–:సూతుండు శౌనకాదులకుఁ దారకాసురోదంతంబుఁ జెప్పుట:–

ఉ॥ సారసగర్భపౌత్రుఁ డధి ♦ శక్తి మరీచికుమారుఁ డాస్వయం
భూరుచి కశ్యపుండు పద ♦ మూఁగురఁ దక్షునియాత్మజాతలన్
బేరిమిఁ బెండ్లి యాడ నటఁ ♦ బెద్దదియైన దితీభయాన కా
భూరిబలుల్ హిరణ్య కశి ♦ పుండు హిరణ్యవిలోచనుండునున్. 3

ఆ॥ తనయులై జనించి ♦ ధాత్రియం దెల్లెడ, దుఃఖకరులుగాఁగఁ ♦ దొడఁగ నపుడు
హరి నృసింహసూక ♦ రాకారముల వారిఁ, బట్టి చంపె విబుధ ♦ పంక్తులలర. 4

చ॥ దితియును ఘోరదుఃఖమున ♦ దీనతఁ జెంది నిజాత్మనాథు నం
చితమతిఁ గొల్చి చూలుఁగొన ♦ జిష్ణుఁడెఱింగి తదీయగర్భ ము
ద్ధతిఁ గులిశప్రయోగమున ♦ నంతనె వ్రయ్యలు చేసినన్ మహో
న్నతమగు కాశ్యపాంశ మది ♦ నాశముగాక తనర్చె నెంతయున్.

గీ॥ నిదురఁబోవుచున్నయ ♦ న్నెలఁత కొక్క, నాఁడు దైవికయోగంబు ♦ నన్ మరుత్తు
లనెడు పేరునఁ బెక్కురు ♦ తనయ లుద్భ, వించి నాకముఁజేరి సే ♦ వించిరింద్రు.

క॥ అం దింద్రునియనుమతితో, డం దిరముగ వారలుండు ♦ టను జూచి కడున్
వందురి దితిసుందరి దిరు, గం దనవిభుఁజేరి చెప్పి ♦ కలవిధ మెల్లన్.

గీ॥ మరల గర్భంబుఁగోరి య ♦ మ్మగువ మగని, వేడఁగా నతఁడిట్లనె ♦ వె
పదియు వేలేండ్లు రాజీవ ♦ భవునిఁగూర్చి, పావనాత్మకవై చేయు ♦ పర

క॥ ఆరీతి సల్పఁగా సుతుఁ, డోరమణీ! నీకుఁ బొడము ♦ నుజ్జ్వలగాత్రుం
డారూఢవిక్రముఁడు జగ, దారాధ్యచరిత్రుఁ డొకరుఁ ♦ డపుడు హితమ

-:వజ్రాంగుని యుత్పత్తి:-

ఆ॥ ఇట్లు కలిపి పంప ♦ నిందీవరాక్షి దా, నత్తెఱంగు తపము ♦ నాచరించి
వచ్చి విభునిఁగొల్చి ♦ వరుస వేఁకటి దాల్చి, సుతునిఁగనియె నొకని ♦ న

క॥ ఆతఁడు వజ్రాంగుండని, ఖ్యాతిన్ గొనె నాహ్వయంబు ♦ సార్థకతదగన్
జేతోమోదముఁగనె దితి, యాతంకముఁజెంది కుంది ♦ రమరులు పె

వ. ఇట్లు దినదిన ప్రవర్ధమానుండై యతండు నిజజననీశాసనంబునన్ జేసి
రథమ్ముతో నాకమ్మునకేగి.

చ॥ కదిసి మహేంద్రు నాహవము ♦ ఖమ్మునఁ బట్టి సురల్ గలంగఁ దో
ర్మద మెడలించి బిట్టులుక ♦ మైకొని బెట్టిదమైన శిక్షఁ బెం
పొదవఁగఁజేసి నిర్జరస ♦ మూహముతోఁ జెరపెట్టి యార్చె న
య్యదనున వాసవవ్యసన ♦ మారసి యాదితి చెందె మోదముల్.

గీ॥ దేవతలు చాలదీనులై ♦ తీవ్రదుఃఖ, భరముఁజెందిరి తత్సుతుల్ ♦ బహు
సాగరంబున మునిఁగిరా ♦ చందమెఱిఁగి, కమలజుఁడు కశ్యపునితోడ

క॥ సామోక్తుల వజ్రాంగుని, తో మాననమలరఁ బల్కి ♦ ద్రుహిణుం డల
త్రామున్ దివిషచ్చక్రము, తో మగుడఁ విడువఁజేసెఁ ♦ దోరంపుదయ

వ. అంత శివభక్తాగ్రగణ్యుండును బరిశుద్ధాంతరంగుండును నిర్వికారుం
ష్టుండును నగు వజ్రాంగుం డట్లు ధాత యనుమతిన్ బురుహూతాది స
విడిచిపుచ్చి యత్తాత కిట్లనియె.

మ॥ పరమేష్ఠీ! విను మీ బిడౌజుఁడు మహా ♦ పాపిష్టుఁ డె ట్లీతనిన్
గరుణన్ గాంచితి వస్మదీయజననీ ♦ గర్భస్థతేజంబుఁ దెం
పరియై వ్రయ్యలు చేసె స్వార్థపరుఁడై ♦ మాతల్లి యుల్లంబు వం
దురఁజేసెన్ బలుమార్లు నద్ది గుడిపెన్ ♦ దుఃఖంబు నిక్కం బిటుల్.

మ॥ తనరాజ్యంబును నేలుఁగాక యిపుడీ ♦ తం డింక లోకేశ! మ
జ్జననీశాసనమొంది యివ్విధము శి ♦ క్షన్ జేసితిన్ నీవు నా
జనకుండున్ జనుదెంచి యివ్విధము యా ♦ చ్నన్ సల్పఁ గాదందు నే
ధనలోభంబునఁ జేయలే దిటులఁ ద ♦ ధ్యం బిద్ది భావింపుమా!

ఉ॥ ఒల్లను దారహారముల ♦ నొల్లను రత్నవిభూషణంబు లే
నొల్లను వాహనప్రకర ♦ మొల్లను రాజ్యము భోగవైభవం
బొల్లను దేవ! తత్త్వమది ♦ యొక్కటి గోరెదఁ జెప్పుమయ్య! తా
నెల్ల సమస్తదుఃఖముల ♦ నేపునఁబాపి సుఖం బొసంగునో. 19

చ॥ అదివిని పద్మజుండు హృద ♦ యంబున నూరటఁజెంది సత్త్వసం
పద రహిఁ జెందె నీతఁడిఁక ♦ భామిని వీనికి నే సృజింతు నం
చెదను దలంచి యట్లె సృజి ♦ యించి వరాంగి యనాఁగ నుగ్మలిన్
ముదమున నిచ్చి యద్దితిజ ♦ ముఖ్యుని పెండిలిచేసె వాసిగన్. 20

వ॥ అనంతరం బక్కాంచనగర్భుండును గశ్యపుండును దమనివాసంబుల కరిగి రిట వజ్రాంగుఁడును దామసభావంబులేక సాత్త్వికాంతఃకరణుండై యెల్లరతో నిర్వైరంబుగ సుఖంబుండె. వరాంగి వల్లభునితోడఁ గూడియుండియు సాత్త్వికభావంబు నొందక సకామయ్యై వివిధోపచారంబులఁ బెనిమిటి నారాధించుచుండె.

గీ॥ అంత వజ్రాంగుఁ డెంతయుఁ ♦ గాంతసేయు, సేవలన్ గడుప్రీతుఁడై ♦ చెలువఁగాంచి
పలికె నాతోఁడఁ దెల్పు శం ♦ పాలతాంగి!, నీ మనోరథ మీడేర్తు ♦ నిక్కముగను.

మ॥ అనినన్ వేగ వరాంగి దా విని మహా ♦ హ్లాదంబుతో మ్రొక్కి యి
ట్లనె దేవా! కరుణించెదేనిఁ దనయున్ ♦ బ్రాంచద్బలున్ బాకశా
సనదుఃఖప్రదు లోకజిత్వరుఁ బ్రశ ♦ స్తశ్రేయు నాకుక్షిలో
జనియింపన్ బొనరింపు మట్లయిన నే ♦ సంతోషమున్ జెందెదన్. 23

క॥ అనియడుగఁ బ్రియావాక్యం, బునువిని యక్కజముఁ జెంది ♦ పురుషశ్రేష్ఠుం
డును జ్ఞానియునగు నతఁ డి, ట్లనికొనియెన్ మానసంబు ♦ నం దాకులుఁడై.

ఉ॥ కోరుము నీదు వాంఛితము ♦ కోమలి! నే నొడఁగూర్తు నంచుఁ ద
వ్వారయ కేను బల్కితి వ ♦ రాంగి సురావళితో విరోధముఁ
గోరి వచించె నట్టులోనఁ ♦ గూర్చిన లోకము లార్తిఁజెందు నే
నేరక తెచ్చుకొంటి నవి ♦ నీతుఁడనై యిటుఁ బాపహేతువుఁ. 25

ఉ॥ కాదని యిప్డు మీఱుటది ♦ కర్జమె దోసముగాదె యెక్కడఁ
బోదు నెటుల్ పొనర్తు నెటుఁ ♦ బోయిన ధర్మవిరుద్ధమార్గ మిం
దేది హితేతరంబు హిత ♦ మెయ్యది యంచు విచారసాగరం
బీదుచుఁ గొన్ని నా ళ్ళిటుల ♦ నే కడపెన్ గడు భీతచిత్తుఁడై. 26

గీ॥ అంతఁ బరమేశ్వరేచ్ఛనే ♦ నతఁడు దార, హితమునే చేయఁదలఁచిభూ ♦ యిష్ఠతపము
నజునిఁగోరి యొనర్ప న ♦ య్యలఘుఁడెదుర, నిలిచి నీ యీప్సితంబెద్ది ♦ తెలుపుమనిన.

శా॥ ఆవజ్రాంగుఁడు పద్మజున్ గని మహా ♦ హర్షంబునన్ మ్రొక్కి నా
నావేదోక్తుల సన్నుతుల్ సలిపి వా ♦ జ్నాథా! మదీయాంగనా

భావారూఢునిఁ బుత్రు నిమ్ము త్రిజగ ♦ త్ప్రఖ్యాతవిక్రాంతుఁ దే
జోవిద్యోతితదిగ్వితాను సుతప ♦ స్తోమాభిరామాత్మకున్.

గీ॥ ఇట్లు గోరిన విని పర ♦ మేష్ఠి యట్టు, లగునుగా కని పలికి ని ♦ జాత్మమందుఁ
దలకుఁ గొని శివునెంతయుఁ ♦ దలఁచి కొలిచి, చనియె వేగంబుగా నిజ ♦ సదనమునకు.

-: తారకాసురుఁడు పుట్టుట: -

ఉత్సాహవృత్తము॥ అంతఁ దా వరాంగి గర్భ ♦ మంది సంతసమున భా
స్వంతమైన తేజమొంది ♦ చాలకాలమేగ రా
త్ర్యంతమందుఁ నర్కుఁబోలె ♦ నతిశుభంపువేళ నా
కాంతఁ గనెఁ ద్రిలోకశూరుఁ ♦ గాఁ గుమారు నుజ్జ్వలున్. 30

వ. అయ్యవసరంబున,

సీ॥ వసుమతి వణఁకె బ ♦ ర్వతవనంబులతోడ, దిశలందు జ్వాలలెం ♦ తేనిఁదనరె
తోయదప్రకరంబు ♦ పూయ వర్షము నించె, నుప్పెనల్ చెలరేఁగె ♦ నుదధులందు
సుడిగాడ్పు రేఁగి యె ♦ క్కుడురజంబులఁగుప్పె, గొప్పమానులు పెల్లు ♦ గూలెఁబుడమి
పరివేషములు ప్రభా ♦ కరచంద్రములఁజుట్టె, నిర్ఘాతపాతముల్ ♦ నెగడె మిగుల

గీ॥ శునకముల్ దలలెత్తి రో ♦ దనము చేసె, గుడ్లగూబలు నక్కలు ♦ గూసెఁ బసులు
కారణం బించుకేని లే ♦ కయె రయమున, వదలె మూత్రపురీషముల్ ♦ బెదరి బెదరి.

క॥ ఇటులు మహోత్పాతము లు, త్కటముగ నపు డుప్పతిల్లఁ గని ♦ మూఢజనుల్
పటుతరవిప్లవ మేదో, ఘటిల్లెనని మనసులందుఁ ♦ గాంచిరి కలఁతల్. 32

గీ॥ అపుడు కశ్యపసహితుఁడై ♦ యబ్జభవుఁడు
వచ్చి తారకుఁ డనుచు నా ♦ హ్వాయమొసఁగి
బాలునకు, బాలుఁడట మీఁద ♦ వరుసతోడఁ
గొండవలె దృఢకాయుఁడై ♦ గొప్పఁజెందె. 33

వ. అంతఁ గొంతకాలంబు చనినంత.

గీ॥ తారకాసురుఁ డపుడు శా ♦ స్త్రవజయంబుఁ, బడయఁ దపసొనరింపగాఁ ♦ గడఁగి తల్లి
సెలవుఁగొని మధువనభూమిఁ ♦ జేరిభూరి, తపముఁజేయగఁదొడఁగె ధా ♦ తనుగుఱించి.

-: తారకాసురతపోవర్ణనము: -

సీ॥ ఒకయంఘ్రి నిలిచి బా ♦ హువులఁబైకెత్తి ది, నేంద్రుఁగన్గొనుచు నూ ♦ ఱేండ్లుగడపి
పూని పాదాంగుష్ఠ ♦ ముననే నిలిచి యట్లె, యినునిఁగన్గొనుచు నూ ♦ ఱేండ్లు గడపి
ఒక చేతనే నేల ♦ నొంది తాఁ దలక్రిందు, లెగసి దర్పమున నూ ♦ ఱేండ్లు గడపి
ద్రుమశాఖఁ బాదద్వ ♦ యమున నాలంబన, మొసఁగఁ గావించి నూ ♦ ఱేండ్లు గడపి

గీ॥ ఇల ననలమధ్యమందు నూ ♦ ఱేండ్లు గడపి, యెలమి జలమధ్యమందు నూ ♦ ఱేండ్లు గడపి
యనువుగా దృఢచిత్తుఁడై ♦ యనిలభక్షణంబు సేయుచు నతఁడు త ♦ పంబు సలిపె.

ఉ॥ ఉగ్రతపంబు నిట్లు నియ ♦ మోద్ధతిఁ జేయఁగ నప్డు వానిశీ
ర్షాగ్రమునుండి యగ్నులు ర ♦ యంబున వెల్వడి చుట్టి మేదురో
దగ్రతరార్చులన్ భువన ♦ దాహము చేయఁ గడంగఁగా నిలిం
పాగ్రణులెల్లఁ జేరిరి భ ♦ యాతురులై పరమేష్ఠిలోకమున్

చ॥ చని విధిఁగాంచి మ్రొక్కి కడు ♦ సంస్తుతులన్ బొనరించి దైత్యవ
ర్యుని ఘనతాపసవ్రతమ ♦ హోన్నతిఁ దెల్పి తదీయతాపవే
దన భువనంబు లన్నియును ♦ దగ్ధము కాఁగలవంచుఁ జెప్పి గొ
బ్బునఁ గరుణించి ప్రోవుమని ♦ ప్రోవుగఁ బల్కిరి యుల్కునన్ సురల్. 37

గీ॥ అనిన విని పద్మసంభవుం ♦ డాదరమున, దైవతారి యుదంతమం ♦ తయును మంత
నమునఁజింతించి వేలుపు ♦ గములఁబంచి, యసుర యున్నెడకరుదెంచి ♦ యనియెనిట్లు.

-: బ్రహ్మదేవుఁడు తారకాసురునకు వరంబు లిచ్చుట: -

ఉ॥ తారక! నీతపోవ్రత ము ♦ దారతరం బది మెచ్చి నీకిటుల్
కోరిక లీయ వచ్చితిని ♦ కోరఁగరానివటంచు లేవు నీ
వారసి తెల్పు మీప్సితము ♦ లన్ని యొసంగెద నన్న ధాతతో
భూరిముదంబునన్ దనుజ ♦ పుంగవుఁ డప్పుడు మ్రొక్కి యిట్లనెన్. 39

తరల॥ సకలలోకవిధాత! నీవు ప్ర ♦ సన్నభావముఁ జెంద వే
ఱొకటి దక్కువయుండునే వర ♦ మొంద నేఁ దగియున్నచో
సకల నిర్జరరాజిఁ గెల్వఁగ ♦ శక్తినిమ్ము పురారి క
ర్భకుఁడు గల్గినఁ జంపుఁగాక దు ♦ రంబునం దురుశక్తిచే. 40

వ. అనుగ్రహించి నాకీ రెండువరంబు లిమ్మని యడిగినఁ బితామహుండు తథాస్తని యొసంగి నిజధామంబున కరిగె. తారకుండును నాధ్యంభవిష్ణుండై నిజపట్టణంబగు శోణిత పురంబుఁ బ్రవేశించి దైత్యగురుండగు భార్గవునియనుమతితో సుముహూర్తంబునందుఁ ద్రిలోక రాజ్యపట్టాభిషేకంబుఁ జెందె.

-: తారక దిగ్విజయము: -

శా॥ అంతన్ దానవభర్త సర్వవిజయం ♦ బాసించి నాకంబు వి
క్రాంతిన్ జేరి పురందరున్ గడిఁది సం ♦ గ్రామంబునన్ గెల్చి దు
ర్దాంతస్ఫూర్తి సమస్తనిర్జరుల శౌ ♦ ర్యం బూడ్చి నిర్జించి ని
శ్చింతన్ వారలచే నుపాయనములన్ ♦ జెందెన్ మహోత్సాహియై. 42

సీ। ఐరావతం బిచ్చె ♦ హరిహయుం డడలున, నవనిధు లొసఁగెఁ గి ♦ న్నరులఱ
వరుణుండు దివ్యాశ్వ ♦ వర్గంబు లిచ్చెను, నుచ్చైశ్రవంబుఁ బ్రొ ♦ ద్దిచ్చెఁదల
కామధేనువు నార్ష ♦ గణము సమర్పించెఁ, దొగలవిం దమృతమి ♦ మ్ముగ న
వసుమతి యొసఁగె సు ♦ వర్ణసస్యంబుల, రత్నంబులిచ్చె సం ♦ ద్రములరాజ

గీ॥ ఇప్పగిది నెల్ల రలుకున ♦ నిచ్చునట్టి, వస్తువాహనములఁగొని ♦ వైభవమున
సకలలోకములేలెఁ గొ ♦ శలము మెఱయఁ, దారకుండు సురశ్రీవి ♦ దారకు

మ॥ ఒకనాఁ డచ్యుతు గెల్వఁగాఁదలఁచి పే ♦ రుత్సాహ మొప్పంగ సై
నికవర్గంబులతో వడిఁజని ఘనా ♦ నీకంబునన్ దీవ్రసా
యకజాలంబులఁ గేశవుఁ బొదువఁ బ ♦ ద్మాక్షుండు రుష్టాత్ముఁడై
ప్రకటోదగ్రకరోరధారమగు చ ♦ క్రం బేసి యార్చెన్ గడున్.

క॥ చక్రం బట్లేసిన ని, ర్వక్రంబుగ నేగి దాన ♦ వప్రభునఱుతన్
విక్రమము దక్కి సుమహో, రక్రియఁ జెలువొందె దైత్య ♦ రాజి యలరఁగాన్.

గీ॥ అంత శ్రీకాంతుఁడక్కజ ♦ మందివైరి, జయముమదినెంచితత్కాల ♦ సము
దారకునకు విధేయుఁడై ♦ తగుల మెసఁగఁ, బలికి నిజపురి కనిపె ను ♦ పా

–:దేవతాపీడనము:–

గీ॥ తారకాసురుఁడపుడు శా ♦ త్రవజయంబుఁ, బూర్తిగా నొంది వేల్పుల ♦ నార్తి
యెల్లజగములఁ దనయాజ్ఞ ♦ చెల్లునట్లు, చేసి భోగంబులను బెల్లు ♦ చెంద

వ. అంత దేవతలందఱు పరాజితులై తారకాసురుని దాస్యంబుఁజెంది యెల్లవే
గొలుచుచుండిరి.

సీ॥ మారుతుం డిల్లిల్లు ♦ మార్జనం బొనరించుఁ; గలయంపిఁ జల్లును ♦ గాంద
వైశ్వానరుండు మేల్ ♦ వంటకం బొనరించు, రక్షకభటుఁడై ప ♦ రంగు జమ
అశ్వినేయులు గొల్తు ♦ రమరికవెజ్జులై, బొక్కసంబులఁబెంచు ♦ జక్కులర
తుంబురుం డొనరించుఁ ♦ దోరంపుగానంబు, నాట్య మచ్చరలు పా ♦ నర్త

గీ॥ అనుదినం బినుఁ డర్ణమౌ ♦ నట్టు లెండ, గాయు రేఱేఁడు నట్టులే ♦ కర్ణమె
వెన్నెలలునించు నింద్రుండు ♦ విధముఁదెలిసి, వానగురిపించు దైతేయు ♦ వ

–:దేవతలు బ్రహ్మదేవునకు దమయార్తిఁ జెప్పికొనుట:

సుగంధి॥ చాలఁగాలమిట్లు సేవ ♦ సల్పి వేల్పులెల్లరుఁ
జాలినొంది డీలుఁజెంది ♦ సత్యలోకమేగి యం
దోలగంబునందుఁ గాంచ ♦ నోదరున్ బ్రపన్నులై
చాలభక్తిఁజేరి మ్రొక్కి ♦ సంస్తుతించి రెంతయున్.

చ॥ నలినభవుండు వారల మ ♦ నస్స్థితి నారసి గారవంపు పెం
పలరఁగ నిట్లుఁబల్కె హృద ♦ యంబుల నెవ్వగఁ జెందియున్న య
ట్టుల మదిఁదోఁచెఁ దాఁచక యి ♦ టుల్ చెవుఁడయ్య నిలింపులార ! మీ
యలుకుఁ దొలంగఁజేయు విత ♦ మారసెదఁ జుఁడి యెల్లభంగులన్. 51

గీ॥ అనిన దేవత లనిరి మ ♦ హాత్మ! నీకు, గోచరం బెట్లుగాదొకో ♦ గురుతరవ్య
థావిపన్నులమగు మాయు ♦ దంతమంత, యకట! తారకహేతుకం ♦ బై యలంప.

ఉ॥ తారకుఁడట్లు నీకడ ను ♦ దారవరంబులఁ జెంది వీరల
క్ష్మీరమణీయవైభవ వి ♦ శేషవిజృంభితదివ్యశక్తి బృం
దారకబృందముల్ గెలిచి ♦ నాకము మున్నగుచోట్లనెల్ల ది
వ్యారుల ధీరులన్ నిలిపి ♦ యార్తులఁజేయుచునుండె మమ్మిటుల్. 53

ఉ॥ ఏమనిచెప్పువార మిఁక ♦ నేవములే కలవాఁడు సేయు నా
బాములు పద్మసంభవ! ♦ సు పర్వులమెల్లర మెగ్గుమాలి మా
దీమసమెల్లఁ గోలుపడి ♦ దేబెలమై కడుఁ దుచ్ఛవుం బనుల్
మే మొనరింపుచుంటిమి య ♦ మిత్రున కుల్కున రాతిరింబవల్. 54

చ॥ కటకట యెట్టులోర్తు మొడి ♦ కమ్మన సేవ లొనర్చుచున్న న
క్కుటిలుఁ డిఁకెద్దియేని యొక ♦ కూడనికార్యము సెప్పి గొప్ప సి
ల్గట నొడఁగూర్చు నెందయిన ♦ నందక పోవుదమన్న గుండెలే
దెటులనొనర్తు మెందుఁజరి ♦ యింతుము చెప్పుము లోకనాయకా! 55

ఉ॥ ముప్పదిమూడుకోట్లు సుర ♦ పుంగవు లర్వదికోటు లచ్చరల్
గొప్పమునీశ్వరుల్ నరులు ♦ ఘోరఫణాధరశేఖరుల్ నెఱిన్
దప్పక తారకాసురుని ♦ దాస్యము సేయుచు భీతచిత్తులై
యెప్పటికప్పుడే గడుప ♦ నెంతురు కాలము కంజసంభవా! 56

ఉ॥ లేవు ధరిత్రి జన్నములు ♦ లేవు వ్రతంబులున్ దపంబులున్
లేవు నవగ్రహార్చనలు ♦ లేవు యథోచితదానధర్మముల్
లేవు సుఖప్రసంగములు ♦ లేవు శుభక్రియ లెందునేనియున్
లేవిటుఁ గావలుండగు ని ♦ లింపవిరోధి కతమ్మునన్ విభూ! 57

చ॥ ఇందఱ మిట్లు సర్వభువ ♦ నేశ్వర ! తారకపావకార్చులన్
డింది కడున్ బొకారుచును ♦ నీదరిఁజేరితి మిప్పు డీ వుపే
క్షం దలపెట్టి చంపెదవొ ♦ క్రన్నన జాలిఁదలంచి మన్పెదో
వందనముల్ ప్రభూ! మరల ♦ వైళము గట్టులఁజేర్పు మెట్టులేన్. 59

గీ॥ సకలరాక్షసలోకశి ♦ క్షాచణంబు, నిఖిలసురమునిసజ్జన ♦ నికరరక్ష
కంబునై యొప్పు విష్ణుచ ♦ క్రంబు తార, కాసురునికంఠమునఁ బుప్పు ♦ హారమయ్యె.

క॥ ఆ పాపాత్ముని మంత్రులు, పాపతములు క్రౌంచముఖులు ♦ పటుబాహుబలా
టోపమునఁ గూర్చునాపద, లోపఁగ వశమౌనె కాంచ ♦ నోదర! మాకున్. 60

క॥ మించిన దయామతిఁ బో, షించిన నీవే దురంత ♦ చింతాజలధిన్
ముంచిన నీవే దిక్కని, కొంచక వచ్చితిము నెనరుఁ ♦ గూర్పుము తండ్రీ! 61

గీ॥ సన్నిపాతమహావ్యాధి ♦ సంప్రకోప, మందు మందులు వమ్మగు ♦ మాడ్కి నస్మ
దీయయత్నంబులెల్లదై ♦ తేయవిభుని, యందు వితలయ్యె నకట! యే ♦ మందుమనఘ!

ఉ॥ కన్నుల బాష్పముల్ దొరఁగఁ ♦ గా నమరోత్తములెల్ల నిట్టు లా
పన్నతఁ బొక్కుచుం దమ ♦ విపన్నతఁ దెల్ప ననల్పదుఃఖసం
పన్నమనంబుతో నజుఁడు ♦ వారల గోడపు డాలకించి యా
షన్నతకంధరుండయి వి ♦ చారముచూపి యొకింత సేపటుల్. 63

గీ॥ వేల్పులను జూచి మీరిట్లు ♦ వెఱవఁదగునె, కాలమొకరీతిగానుండఁ ♦ గలదెయెందుఁ
గడఁగిచీకఁటి గొన్నాళ్ళు ♦ గానుపింప, వెన్నెల వెలుంగు వెనువెంట ♦ వేగిరముగ.

ఉ॥ నేన యొసంగినాఁడ రజ ♦ నీచరనాథున కవ్వరంబు న
ద్దానవుఁ డేచి మీకిటులఁ ♦ దాపముసేయుటఁ జూడఁగా గడుఁ
మానస మెంతొ నొచ్చె నిది ♦ మంచిదె! సాధులఘోష పాటిగా
వానికిఁ జేటుదెచ్చు నిఁక ♦ వందురుఁ జెందకుఁ డిం దకల్మషుల్! 65

ఉ॥ వాని తపంబు లోకము ల ♦ వారణరీతి దహించుచుండఁగా
నేనటు లీయకొంటిఁ బర ♦ మేశ్వరుఁ డాత్మజుఁ గాంచెనేని య
ద్దానవు నుగ్రయుద్ధమునఁ ♦ దాఁకి వధించు నతండు గాక య
వ్వాని జయింపలే రొరులు ♦ వారిజలోచనుఁడేని శర్వుఁడేన్. 66

-: బ్రహ్మదేవుడు కుమారజన్మార్థమై యుపాయంబు జెప్పుట :-

గీ॥ మున్ను దక్షాధ్వరంబున ♦ మూర్తిఁబాసి, నట్టి జగదంబ దా నిపు ♦ డద్రిరాజ
దారగర్భంబునన్ బుట్టి ♦ తనరె శివుఁడు, తపముసేయఁగ హిమగిరిం ♦ ద్రమును జేరె.

చ॥ శివునకు సేవఁజేయుటకు ♦ శీతగిరీశ్వరుఁ డాత్మపుత్రియౌ
శివను విధించె నాపెయును ♦ సేవ యొనర్చుచునుండె నిత్యమా
భవునకుఁ బర్వతాత్మజను ♦ బన్నుగఁగూర్చినచోఁ గుమారుఁ డు
ద్భవమగు దాన మీవెతలు ♦ వాయు సుఖం బొనఁగూడు రూఢిగన్.

ఆ॥ ఇదియె చక్కనైన ♦ హితమార్గ మొండిఁక, లేదు వేఱుతెరువు ♦ లేఖులార!
కడఁగి మీరలట్టి ♦ కార్యంబుఁగూర్పఁగా, బూనిరేని మీకుఁ ♦ బొసఁగు శుభము.

గీ॥ తారకున కేను మేలట్లు ♦ దనరఁజేసి, యిపుడు నేఁ గీడుసలుపుట ♦ హితముగాదు
విసప్రమ్రాఁకైననుం బెంచి ♦ విఱుగఁగొట్టఁ, దగదు మూర్ఖునకేని యు ♦ దారులార!

ఉ॥ ఇంకను నేను దారకున ♦ కెంతయు మంచి తెలుంగుఁజెప్పి యీ
వంకర లెల్లమాని త్రిది ♦ వంబు సుపర్వులకిచ్చి భూమిపై
హంకృతిలేక యుండుమని ♦ యారసి బుద్ధులు సెప్పివచ్చెదన్
బొంకముమీఱ మీరిఁకను ♦ బోయి యొనర్పుఁడు తత్ప్రయత్నమున్. 71

చ॥ అని యిటు వేల్పులన్ బనిచి ♦ యాతఁడు తారకుపాలికేగి మ
న్ననలను వానిచేఁ బడసి ♦ నాకము లేఖులకిచ్చి సంతసం
బొనరఁగ శోణితాఖ్యపురి ♦ నుండి జగంబులనేలు మట్టులే
ననయము నీకు శ్రేయమగు ♦ నాయమరోత్కర మొందు నూఱటన్. 72

క॥ స్వారాజ్యంబేలుట నీ, కోరిన యదిగాదు నీవు ♦ గోరిన వరమున్
మీఱక యిచ్చితి జబ్బన, జూరఁగ నిఁకఁ దనివిఁగొను మ ♦ సురవర! దీనిన్.

గీ॥ ఇట్లోడంబడఁజెప్పి తా ♦ నేగె నజుఁడు, స్వర్గమా యసురేంద్రుఁడ ♦ ప్పుటికి విడిచి
శోణితపురంబుఁజేరి య ♦ చ్చోటనుండి, సర్వలోకంబు లేలె ని ♦ ష్కంటకముగ.

-: ఇంద్రుఁడు మన్మథుని రప్పించుట :-

మ॥ సుర లొక్కించుకఁ దెప్పరిల్లి సురరా ♦ జున్ జేరగాఁబోయి యా
దర మొప్పన్ బరమేష్ఠి సెప్పిన యుదం ♦ తంబంతయున్ జెప్పి ముం
దటి కార్యంబునకై త్వరన్ సలుప సు ♦ త్రాముండు వాచస్పతి
త్వరితాదేశమునన్ దలంచె మదిఁ గం ♦ దర్పున్ గడున్ బ్రీతితోన్. 75

చ॥ తలఁచిన తోడఁ బచ్చవిలు ♦ దంట గరంబు ముదంబుతో మధున్
బిలిచి రథంబు నాయితముఁ ♦ బెట్టఁగఁబంచి రతీభయానతో
చిలుకలు గోరువంకలును ♦ సింహనదంబు లొనర్ప వైభవం
బలరఁగఁ దేరినెక్కి త్రిద ♦ శాలయభూమికి వచ్చి హెచ్చుగన్. 76

క॥ ధార్మికనిలయంబైన సు, ధర్మన్ దగఁజేరి దేవ ♦ తలతోఁ ద్రిజగ
చ్ఛర్మంబు నరయు నింద్రుని, నిర్మలమతిఁ జేరి మ్రొక్కి ♦ నిలిచి యిటులనెన్.

గీ॥ ఏల నన్దలఁచితివి మ ♦ హేంద్ర! యేమి, పనిపొసంగెను నాతోడఁ ♦ బలుకు నీదు
సెలవు శిరమునఁదాల్చి నేఁ ♦ జేయువాఁడ, నీదుకార్యంబుఁ దడయక ♦ నిక్కముగను.

-: ఇంద్రుఁడు మన్మథునకు దేవకార్యంబుఁ దెలుపుట :-

మ॥ అనఁ గందర్పునివాక్యమున్ విని మహా ♦ హ్లాదం బెదన్ జెంది య
ష్టునుఁ బ్రీతిన్ గని నిర్జరేంద్రుఁడనియెన్ ♦ గ్రాహధ్వజా! మేలుమే
లనిశం బాప్తులకార్య మీవు నిజకా ♦ ర్యంబట్లు భావింతు వెం
దును నీయట్టి సఖుండు గల్గునె? దిశా ♦ స్తోమంబు గాలించినన్. 79

గీ॥ పుష్పసాయక! నీవు దం ♦ భోళియును మ, దీయ జయసాధకంబు లెం ♦ తేని యశని
కుంఠితంబగు నపుడప్డు ♦ కొదవలేక, నీ వమోఘతేజస్వివై ♦ నెగడె దెపుడు.

ఉ॥ అక్కతనన్ రమాసుత! మ ♦ దాత్మసఖుండవు నీవు మాకిటుల్
వెక్కసమైన దుఃఖ మది ♦ వేపుచునున్నది నీసహాయమున్
గ్రక్కునఁజెంది యిక్కడిఁది ♦ కాఱియఁ బాయవలెన్ గడంగి నీ
వెక్కువ మక్కువన్ గొని సు ♦ హృద్వ్యసనంబు హరింపఁగావలెన్. 81

శా॥ నీకన్నన్ బరుఁ డొక్కఁడిప్పనిని దా ♦ నిర్వాహమున్ జేయఁగా
లేకుంటన్ భవదీయ విక్రమముఁ జె ♦ ల్మిన్గోరి రావించితిన్
మాకీ యాపదయందు నేడుగడవై ♦ మన్నంగ నీభారమో
శ్రీకాంతాననపద్మభాస్కర! మహా ♦ శృంగారవీరాగ్రణీ! 82

శా॥ ఆపత్కాలమునందు నెచ్చెలిని ఘో ♦ రాజిఁ భటశ్రేష్ఠు రో
గావన్నుండగునప్డు పెండ్లము న ♦ త్యంతోరుదుర్భిక్షమం
దో పేర్గాన్న వదాన్యశేఖరుని స ♦ త్యోక్తిఁ మహాసంకటా
టోపంబందుఁ బరీక్షసేయఁదగు న ♦ ట్టుల్ దల్తు రార్యోత్తముల్. 83

గీ॥ ఇప్పు డనివార్యమై మమ్ము ♦ నేఁచుచున్న, యీ మహాపదయందుఁ బ ♦ రీక్ష నీకుఁ
గాఁగలదు కాఁగలదు చెలి ♦ కాడ! జయము, సందియములేదు సౌందర్య ♦ శౌర్యధుర్య!

గీ॥ అనిన నింద్రుని వచనంబు ♦ లాలకించి, పంచబాణుఁడు ప్రేమాను ♦ బంధపూర్వ
కముగ మొగమున లేనగ ♦ వమర నిట్టు, లనియె నత్తఱిఁ బృధ్వీధ ♦ రారితోడ.

ఉ॥ ఏల యిటుల్ వచించెద వ ♦ హీనపరాక్రమ! దీనికుత్తరం
బేల? యొనర్చుకార్యమది ♦ యే దెలుపున్ విశదంబుగాఁగ డం
బాలనుగొట్టి కార్యమునఁ ♦ బ్రౌఢియొకింతయుఁ గల్గకున్న న
ప్పాలసు మెచ్చునే జగము ♦ పల్కెఱు మాటలిఁకేల నీకడన్. 86

క॥ ఐన నొకించుక విను నా, చేనగు కార్యంబు నీకుఁ ♦ జెప్పెదఁ బురుహూ
తా! నీపద మాక్రమణముఁ, బూన నెవం డుగ్రతపముఁ ♦ బూనెనొ వానిన్. 87

క॥ క్షణమాత్రంబున మహిలే, క్షణశృంఖలఁ గట్టివేసి ♦ గాసియొనర్తుఁ
రణరంగరిపువిదారణ, చణమగు కులిశం బదేల ♦ స్వల్పంబునకై. 88

చ॥ సురగరుడోరగప్రథిత ♦ శూరుల నేనియు సిద్ధసాధ్యకి
న్నరనరయక్షరాక్షసక ♦ నద్ఘనశౌర్యులనేని శారదే
శ్వరకమలేశ్వరేశ్వరుల ♦ సైతము నాకవిలాసినీమదో
ద్ధురకుచశైలదుర్గముల ♦ దూఱఁగఁజేసెద వాసిఁగాంచెదఁ. 89

క॥ సామాన్యుల లెక్కింపఁగ, నేమి ఘనత యిఁక జగత్త్ర ♦ యీనాయక! యు
ద్దామమతి నాకుఁ జెప్పుము, నీ మనమం దెవ్వఁ డడలు ♦ నెక్కొనఁజేసెన్. 90

వ. అనిన సూనశరునకు సునాసిరుం డిట్లనియె.

చ॥ సరవిగఁ జెప్పెదన్ గుసుమ ♦ సాయక! విన్మిఁకఁ దారకాసురుం
డురుతప మొంది బ్రహ్మవర ♦ మొందె నిలింపులకెం దజేయుఁడై
గిరిశకుమారుతోడ ననిఁ ♦ గీడ్పడునట్లుగ; వానితోడ నా
హరియును నేనునున్ దివిజు ♦ లందఱు మోడితి మేమి సెప్పుదున్. 91

ఆ॥ ఇట్లు గెలిచి మమ్ము ♦ నేవంపుపనులందుఁ, బాదుకొల్పి యట్టి ♦ పనులుగొనుచు
నస్మదీయవైభ ♦ వాతిశయంబెల్లఁ, గొల్లగొట్టె మిగుల ♦ నుల్లసిల్లె. 92

ఉ॥ అంతియెకాదు నిర్జరుల ♦ కాతఁ డనేకవిధంబులన్ గడున్
వంతలఁ గూర్చుచుండు గరు ♦ వంబున వాఁడొనరించు చెట్ట లిం
తింతలటంచు నాత్మ గణి ♦ యింపఁ దరంబె రతీశ! యిట్టి మా
చింతలనెల్లఁ బాపఁగల ♦ చేవగలట్టి వలంతి వీవెకా!

ఉ॥ శంకరుఁ డిప్డు హైమగిరి ♦ సానువునందు నుదారమౌ తపం
బంకిలిలేక చేసెడు హి ♦ మాచలకన్యక శర్వుసేవకై
పొంకముమీఱ సన్నిధికిఁ ♦ బోయి యుపాసనచేయు నిచ్చ లా
టంకములేక నీవిఁక న ♦ టన్ జని వారలఁ గూర్పు నేర్పునన్. 94

క॥ శక్తిశివుల కట్టుల సం, యుక్తిన్ బొసఁగించితేని ♦ యురువిక్రమ సు
వ్యక్తబలుండు కుమారుఁడు, శక్తిధరుం డుద్భవిల్లి ♦ చంపు నసురునిన్. 95

ఉ॥ కావున నెల్లదివ్యులకుఁ ♦ గంటకుఁడై చరియించు తారకున్
జేవయడంచి చంపుటకుఁ ♦ జిత్తమునందుఁ దలంచి చెల్మిమై
నీ విపు డాడినట్టి నుడి ♦ నే స్మరియించి యొనర్పు మిప్పనిన్
నీ విశదోరుకీర్తు లవ ♦ నిన్ జెలువొందఁగ నెల్లకాలమున్. 96

చ॥ అనిన లతాంతచాపుఁడు భ ♦ యంపడి సుంతయుఁ దోఁచఁ కాత్మలో
వనరుచు నిట్లుపల్కె సుర ♦ వల్లభ! యంతకహంతయేడ! యా
వనరుహబాణుఁడేడ! యని ♦ వార్యతపం బదియేడ! యందు మో
హనకలయేడ! సర్వము మ ♦ హా విపరీత విధాన మారయన్. 97

క॥ మాటలవెంబడిఁ బల్కితి, నీటున నిటలాక్షునేని ♦ నే గెల్చెదనం
చోటున్ బాటున్ గాంచక, చేటున్ గొని తెచ్చుకొంటి ♦ సిద్ధం బరయన్. 98

ఉ॥ వాడిన రాలిపోవు సుమ ♦ వర్గము కాండచయంబు హుష్షనా
నేడకొ పాలు పుల్గులౌక ♦ యేవపు వారువముల్ స్వరూపమే
జాడనులేని తెమ్మెరలు ♦ చచ్చువజీరులు దోడు కుందు రే
ఱేఁ డబలల్ బలంబులు స ♦ రే యిఁక రుద్రునితోడఁ బోరుటల్. 99

గీ॥ కాన నాపయిఁగరుణించి ♦ మౌని యీమ
హోద్యమము నిష్ఫలేతొక్క ♦ యూహనెంచ
గాఁదగును నీకు దేవేంద్ర! ♦ కష్టమిద్ది
కొండనెత్తి తలన్దాల్చు ♦ కొనఁదరంబె! 100

క॥ అని పల్కిన మరునకుఁ దా, ననిమిషనాథుండు మిత్ర ♦ మా! యిట్లనఁగా
ననువే? శివునకు వెఱవఁగ, ననుచిత మేమున్న దిందు ♦ నరయుము మదిలోన్

ఆ॥ పెక్కుకల్లలాడి ♦ యొక్కయిల్లును నిల్పఁ, జెల్లునండ్రు జనులు ♦ చెల్మికాఁడ!
పర్వతేంద్రసుతను ♦ బశుపతికిన్ గూర్ప, మంచిపనియె గానఁ ♦ గించపడకు.

గీ॥ నీవు సకల జనప్రమో ♦ హావహుఁడవు, హరుఁడు సకలజనప్రమో ♦ దావహుండు
సములు మీరిర్వురిట వార ♦ స్వల్ప మాత్ర, మరసిసల్పుజగచ్ఛర్మ ♦ మసమబాణ!

క॥ పదునాల్గు భువనముల కీ, యదను మహావ్యసనజనక ♦ మై యున్నది దు
ర్మదుఁడగు నసురకతమ్మునఁ, బదపడి నీ వలన మేలుఁ ♦ బడయఁగవలయున్. 104

గీ॥ వినుము పల్వురు గడగండ్ల ♦ వేఁగుచున్న, యపుడుదా సాహ్యమొనరింప ♦ నర్హుఁడయ్యు
నట్లొనర్పక యుండిన ♦ నఘముఁజెందు, సాయమొనరించినన్ జెందు ♦ సంపదలను.

క॥ చేసెదనని వాగ్దానముఁ, జేసితి తొలుదొల్త నిపుడు ♦ సేయకయున్నన్
వాసి చెలంగునె నీకున్, దోసము గాదొక్కొ వాకుఁ ♦ ద్రోయఁగనాడన్.

క॥ నిన్నొక్కనిఁ బంపఁగ మే, ము న్నెఱిగఁ దలంతుమే య ♦ మోఘవచన! నీ
వెన్నంటి వచ్చెదము నీ, కున్నత జయమొదవునట్టు ♦ లొప్పఁబలుకుచున్. 105

గీ॥ అనినవిని తాను మున్నాడి ♦ నట్టినుడినిఁ, దలఁచి దైవేచ్ఛతో నిజా ♦ త్మమును దిటము
చేసి యింద్రునితో నట్లె ♦ సేయువాఁడ, నని సెలవుఁజెంది హిమగిరి ♦ కరిగె మరుఁడు.

ఉ॥ ఎచ్చట మిన్నువాఁక దిగి ♦ యేపుమెయిన్ బ్రవహించు మించుగా
నెచ్చట బిల్వవృక్షముల ♦ యింపగు గుంపులు సొంపుమీఱుఁ దా
వచ్చటఁజేసి ఘోరతప ♦ మందు విరాజిలు శర్వుఁ జేరఁగా
వచ్చె రతిన్ వసంతుఁ బరి ♦ వారమునున్ గొని మారుఁ డత్తఱిన్. 106

–:వసంతోదయ వర్ణనము:–

ఉ॥ అంత వసంతసంగతవ ♦ నాంతరభూమి నితాంతసౌరభ
భ్రాంతమిళిందబృందసుమ ♦ రాజివిరాజితమై దిగంతవి
క్రాంతతరస్ఫురన్నదవి ♦ కర్షితఘర్షి తమోనిమానసో
దంతశకుంతపూర్ణమయి ♦ తద్దయు భాసిలె దృష్టికాంతమై. 110

ఉ॥ కన్నులపండువై మదికి ♦ గాటపు హర్షము నిచ్చు చందురుం
డెన్నికమీఱఁ గాయు కడు ♦ నింపగు వెన్నెల పేరిదూతి య

త్యున్నతిఁ గొమ్మలన్ మగల ♦ నొక్కటఁ దార్చుచు నొప్పుమీఱెఁ దా
నన్నువగాడ్పు వారల ప్ర ♦ యాసలఁ బాఁపుచు నుండె నెంతయున్. 111

గీ॥ అట్టితఱి వనవాటిక ♦ యందు మ్రోళ్ళు, గూడఁజిగిరించి పూచి తేఁ ♦ కువయెసంగఁ
జేతనములకె కాక య ♦ చేతనముల, రక్తిముంచెడు మన్మథ ♦ శక్తిఁదెలిపె. 113

ఉ॥ ఇవ్విధి నెల్లజంతువుల ♦ కెంతయు సంతసముౕ బొనర్చుచుౕ
బువ్విలుకానిచేఁతలకుఁ ♦ బూన్కి యొసంగుచునున్న యామనిౕ
జివ్వనఁజూచి యీశ్వరుఁడు ♦ చిత్రము! కాలముగానికాలమం
దివ్విధ మెట్టులయ్యె నని ♦ హెచ్చుగ నచ్చెరువొందె నాత్మలోన్. 114

చ॥ మనసున సుంతయుౕ వికృతి ♦ మల్లడినొందక ధీరచిత్తుఁడై
మునుపటియట్లు గాఢతప ♦ ముౕ బొనరింపుచు నున్న యీశ్వరుౕ
గని మదనుండు సారసహ ♦ కారశరంబును వింటఁగూర్చి ప్ర
క్కన నిలుచుండెఁ దొడగుచుఁ ♦ గొంతయు నెంతయు నింపుఁగూర్పఁగన్. 115

శా॥ శృంగారంబును హావభావములతో ♦ నెంతే రహిౕ మన్మథా
జ్ఞం గాటంబగుపూన్కిఁ దద్విపినదే ♦ శం బింపుమైఁ జేరఁ దా
నం గంధర్వులు మీఱి కామినుల డెం ♦ దంబూరఁ గందర్పకే
ళిం గావింపఁ గడంగిరెంతయును బా ♦ ళిౕ భోగనిష్ణాతులై. 116

గీ॥ రతివసంతులతో వల ♦ రాజు తనదు, బలగములనెల్లఁ దోడ్కొని ♦ బాణహస్తుఁ
డైవిజృంభింపఁగా నెవ్వఁ ♦ డతనుతాప, మునకుఁ బాల్పడకుండు ని ♦ ప్పుడమియందు.

మ॥ తన విక్రాంతి యిటుల్ దనర్చినను రం ♦ ధ్రం బించుకేన్ భూతనా
థునియం దేర్పడకున్నఁ జూచి కుసుమా ♦ స్త్రుం డాత్మలోనౕ భయం
బును జెందెన్ దరమే లలాటతటవి ♦ స్ఫూర్జద్భృహద్భానులో
చను దీవ్యత్సుతపోగభీరు హరు నొం ♦ చంగోరె యుంకించఁగన్. 117

-: పార్వతి పరిచర్యకై శివునియొద్దకు వచ్చుట: -

ఉ॥ అంత నగాధిరాజసుత ♦ యాత్మసఖీద్వయితోడ నీశ్వరా
భ్యంతికభూమిఁజేరి శివు ♦ నర్చనసేయఁగ వేచియుండెఁ గా
లాంతకుఁ డాక్షణంబుననె ♦ ధ్యానముమానె లతాంతసాయకుం
డంతటిరంధ్ర మారసి ప్ర ♦ హర్షణబాణము నొంది పొందికన్. 118

గీ॥ తనదు యత్నంబునకు దృఢా ♦ ధారమైన, కాళికాగమనంబును ♦ గాంచి మించి
యుంచువిలులాఁగి మదిసంత ♦ సించునటులఁ, బురహారునిమీఁద వేసెను ♦ బుష్పశరము.

ఉ॥ పార్వతియుౕ మహేశ్వరునిఁ ♦ బన్నుగఁ జేరి నమస్కరించి మేల్
పర్వెడు వేడ్కమైఁగొలిచి ♦ ప్రక్కనె నిల్చి సముల్లసద్వయో

గర్వవిలాసదీప్తిఁ జను ♦ గట్టుల నొక్కట నిక్క జేయుచున్
శర్వు నెగాదిగన్ గనియె ♦ శంకరుఁ డంతఁ నొకింతఁ బ్రీతిమై. 120

క॥ ఈకాళిక చక్కందన, మేకోమలికేనిఁ గల్గ ♦ దిది నిక్కంబౌ
నీకాంత బళిర లావ, ణ్యాకరమో మరునిమోహ ♦ నాస్త్రమొ యరయన్. 121

ఉ॥ తమ్మియొ ముద్దు మోమొ? కుము ♦ దమ్ములజంటయొ కన్నుదోయియో?
యమ్మిరువిండ్లొ కన్బొమలొ? ♦ యభ్రము లో కురులొక్కొ? పక్వబిం
బమ్మొకొ మోవియో? తిలసు ♦ మంబొకొ నాసికయొక్కొ ? మేటిచొ
క్కమ్మగు రత్నవేదికయొ ♦ కల్కిపిఱుందొ? నభంబొ కౌనొకో? 122

మ॥ స్వరమో కోయిల యెల్గొ? లేనగవొకో ♦ చాంద్రాతపంబో? రసో
ద్ధురమౌ వీక్షణమాలయో స్మరశర ♦ స్తోమప్రకారంబొ? సం
చరణంబో యసకృద్ధగద్ధగలు మిం ♦ చన్ మించుక్రొమ్మించుసొం
పొ? రహిన్గూర్చెడునిద్ది తాపసులకేన్ ♦ బూవిల్తుచేవేటులన్. 123

సీ॥ ఇక్కల్కినెమ్మోని ♦ చక్కదనంబెన్నఁ, గారాదు పెక్కేండ్లు ♦ కష్టపడిన
ఇచ్చెల్వ గట్టిన ♦ యీవల్వలెంతయు, సింగారమొంది వా ♦ సిన్ జెలంగు
ఈభామ గైసేయ ♦ నింపగు నీపుష్ప, దామంబు లొసఁగు నెం ♦ తో ముదంబు
ఈలలితాంగిఁ దా ♦ నే తపస్సును జేసి, కనినాఁడొ ధన్యుఁడీ ♦ గట్టుఱేఁడు

గీ॥ అందమంతయు నీ సుంద ♦ రాంగి యగుచు, నవని జన్మించెఁగాఁబోలు ♦ నద్దిరయ్య
ఇది యనన్యసమాకార ♦ యిదియెధన్య , ఇదియె సర్వాంగసుందరి ♦ యిదియెరమణి.

చ॥ అని యిటు లద్రిజాసురుచి ♦ రాంగకదివ్యమనోజ్ఞ రేఖలన్
మనమునఁ బెక్కుతీరులఁ జ ♦ మత్కృతిగాఁ దలపోసి యక్కజం
బునఁగను దేవదేవుఁగని ♦ భూధరరాజవరేణ్యకన్య ల
జ్జనుగొని దవ్వులన్ జని ని ♦ జస్ఫురదంగములన్ మొగుడ్చుచున్. 125

గీ॥ మాటిమాటికి శివునిపై ♦ మధురహాస, భాసురేక్షణకువలయ ♦ పంక్తిఁగుఱియు
కాళిశృంగారచేష్టాప్ర ♦ కారములను, గాంచి శివుఁ డాత్మనిట్లు ద ♦ ర్కంబొనర్చె.

చ॥ కలికినిఁ జూచినంతనె సు ♦ ఖమ్మధికమ్ముగఁ గల్గుచుండె నీ
చెలి బలితంపుకౌగిలియె ♦ చేకుఱనేనియు దానఁగల్గు వె
గ్గలమగు సౌఖ్యపుం బదవిఁ ♦ గాంచుట యెట్టి తపఃఫలంబొ యీ
చెలువను బెండ్లియాడఁగల ♦ చెల్వుఁ డిఁకెంతటి భాగ్యశాలియో! 127

చ॥ పలుమఱు జిత్తమందిటుల ♦ భావన చేసి మహేశుఁ డంత లో
పల మదిఁ ద్రిప్పి బోధనము ♦ బాగుగఁజెంది విరాగియై తగన్
లలితను గారవించి భవ ♦ నంబునకేగ విధించి యాత్మఁదాఁ
గలుషతఁ జెందినందులకు ♦ గాటముగా మదినొచ్చి క్రచ్చఱన్. 128

సకలజగత్ప్రభుండనయి ♦ సర్వ మెఱింగి యిసీ! రతీశసా
యకవికృతిన్ గిరీంద్రతన ♦ యన్ గని మోహము నేన చెందితిన్
సుకరమె యింక నన్యులకు ♦ సుందరులౌ జవరాండ్రఁ గాంచి వే
ఱొకతెఱఁ గొందకుండఁగ ని ♦ జోన్నతచిత్తముఁ గాపుసేయఁగన్. 129

కూడని తెర్వునన్ బడితిఁ ♦ గోమలిపై నటు లాసఁజేసితిన్
గూడె నిటుల్ దపంబునకు ♦ గొప్పగ విఘ్నము లన్యభామినిన్
బాడిసెడన్ గువర్తనలఁ ♦ బాడితి నోడితి ధర్మ మార్గ పుం
జాడను వీడితిన్ జడుని ♦ చందమునన్ దృటిలోన నక్కటా! 130

అనుచు సర్మాత్ముఁ డీశ్వరుఁ ♦ డంత విక్రతి
నంతఁ బోఁజిమ్మి కారణం ♦ బరయుచుండెఁ
బ్రకృతి కవ్వల వెలిఁగెడు ♦ పరమశివుఁడు
పడునె మోహంబునందు వి ♦ భ్రాంతుఁడగుచు.

-: శివుఁడు ఫాలనేత్రాగ్నిచే మన్మథుని దహించుట: -

మరుఁ డంతన్ శివుదాపలన్ నిలిచి ప ♦ ద్మం బిక్షుచాపంబునం
దిరవొప్పన్ దగిలించి మోహనశరం ♦ బేసెన్ మహేశానుపై
హరుఁడెల్లన్ గలయంగఁజూచి తనపై ♦ నాటోప మొప్పన్ శరో
త్కరమున్ గుప్పుచునున్న మూఢహృదయున్ ♦ గామున్ గనెన్ గర్వితున్.

చచామరము. కడింది నారసంబు లేపు ♦ గాఁగ లాఁగి ధాకతో
వడిన్ వడిన్ మహేశుపై న ♦ భంగభంగిఁ గుప్పినన్
బెడంద సుంతలేక వీఁక ♦ భీముఁడున్న నంతనే
యడల్ గొనెన్ మరుండు తేజ ♦ మంతఁ గోలుపోవుచున్. 133

జగమునఁ బేరొందిన నా, నిగరపు మార్గణము లిందు ♦ నీలగళునిపై
బిగిసెడి మోఘములయ్యెను, దగ దెంతటివారికేని ♦ దర్పము శివుపై. 134

అని యిట్లు ప్రయాసంబు నిరర్థకంబగుటఁ జూచి రతికాంతుండు చింతాక్రాంతుండై
యొఱకంబునఁ బడి నడయాడుచు. 135

తలఁకి నిలింపబృందమును ♦ దత్ క్షణమందుఁ దలంపఁగా నతం
డలఘులు వారలందఱును ♦ నచ్చటి కప్పుడ వచ్చి యీశ్వరున్
విలయకృశానుభానుపరి ♦ వేష్టితభీకరనేత్రుఁ జూచి భీ
తిలి లవమేనియున్ బలుకఁ ♦ దేఁకువలేక నతోత్తమాంగులై. 136

కదలక మెదలక వారలు, మదిలో నిటలాక్షుఁగూర్చి ♦ మానుగ నుతులన్
బెదరుచు సల్పుచు నుండిరి, యదనెఱుఁగని కార్య మెప్పు ♦ డలమటగాదే! 137

చ॥ తెలతెలబోయెఁ జందురుఁడు ♦ తెం పతి మాటున డాగె వేడివే
ల్పుల పవనుండు నిల్చెఁ దన ♦ యుక్షులఁ గప్పికొనెన్ మహేంద్రుఁ డా
జలనిధి ఘోషవెట్టెను గ్ర ♦ శానుఁడు దీమటి యాఱుచుండె ది
క్కులు గనరాకయుండె శివ ♦ ఘోరదృగగ్ని మహోగ్రదీప్తికిన్.

మ॥ పరితప్తసర్పదనల్పపావకశిఖా ♦ భస్మీకృతాకారు న
మ్మరుఁ దగ్ధేహుని సూచి మూర్ఛిలె ♦ సురల్ మౌనుల్ గభీరార్తిదు
ర్భరతన్ బిట్టుఘటించె బన్నమని యా ♦ పన్నాత్ములై యేడ్చి రా
గిరిరాజాత్మజ వెల్లనై చెలులతో ♦ గేహంబుఁ జేరన్ జనెన్. 139

-: రతీవిలాపము: -

ఉ॥ కాంతునిపాటుఁ గాంచి రతి ♦ కాంతయుఁ బ్రాణముపోయినట్టులై
సుంతయుఁ దెల్విలేక పడి ♦ చూపఱు లెల్లరు దల్లడిల్లఁగా
నంత నొకింత తెల్విఁ గొని ♦ హా దనుజారికుమార! వేగ నా
చెంతకుఁ జేరరావె! యనిఁ ♦ జేడ్పడితే? యని యేడ్చె ఘొల్లునన్. 140

సీ॥ అభవుని గెలువ నీ ♦ కలవిగాదని యంటి, హరుఁ డసామాన్యశౌ ♦ ర్యాఢ్యుఁడంటి
పరుల కార్యములకుఁ ♦ బాల్పడవలదంటిఁ, బరులు చంపుటకుఁ దో ♦ డ్పడుదురంటి
రుద్రునిమ్రోల నీ ♦ రూపు రూపఱునంటి, మనుపఁగఁ జాల ర ♦ మర్త్యులంటి
ఒక్కతెనై నేను ♦ దిక్కుమాలెద నంటి, రా రక్కుఱలకు నె ♦ వ్వారలంటి

గీ॥ వేగిరమువలదంటి వి ♦ వేకమొందు, మంటి తరమెంచుమంటి నా ♦ యాఁడు కూయిఁ
బాటిగొనుమంటిపయనంబు ♦ వలవదంటిఁ, బట్టుదలవిడుమంటి నా ♦ భాగ్యమంటి.

చ॥ హరునకు నీకు హస్తిమశ ♦ కాంతర మౌజుమి వారయంటి నా
పురహరుతోడ నీవెపుడు ♦ పోరఁగ లేవనియంటి మానుమీ
హరితనయా! హఠంబుఁ బల ♦ యాగ్నిని దూఁకఁగఁబోకుమంటి నీ
గరువము చెల్లదంటి నిది ♦ కర్జము గాదనియంటి మాటికిన్. 142

చ॥ నిగనిగ తళ్కులొల్కు నెర ♦ నీటుమిటారపు దేటలొప్పు నీ
నగుమొగ మామహేంద్రసద ♦ నంబుననే సగమోడి వాడె శ్రీ
దిగఁ బడె నాడుకూయిని మ ♦ దిన్ దలపోయక పోతివిట్లు ము
ప్పగుట నెఱుంగ కుగ్రుని దృ ♦ గగ్నులకున్ శలభంబ వైతివే! 143

ఉ॥ అక్కట లచ్చికుఱ్ఱ! నిను ♦ నాఱడిఁ బెట్టి నిలింపు లింపుమై
యిక్కరకంఠు కంటిసెగ ♦ కింధనమున్ బొనరించి తా మిఁకన్
జక్కఁగ నిండ్లకేగి తమ ♦ సారసగంధులతోడ సౌఖ్యముల్
మక్కువమీఱ నొందఱొకో ♦ మందమతిన్ జెడినాఁడ వీ విటుల్. 144

క॥ దిగుదిగు మనెదరు పదుగురు, దిగరొక్కరు దనకుఁదోడు ♦ దీముగ నేటన్
నగుదురు మునుంగునెడలన్, దగునే పెఱవారినుడులఁ ♦ దలఁచి యొనర్పన్.

సీ॥ ప్రియు నెడఁబాసిన ♦ ప్రేయసి కిఁక వేఱు, గతియున్నదే యీజ ♦ గంబునందు
నినుబాసి ప్రాణముల్ ♦ నిలుపఁగానేటికి, గడఁగి యేమిఁక వేడ్కఁ ♦ గాంతు నాథ!
పదుగురలో నెల్లఁ ♦ బలుచనై పోయితి, రాణివాసంబు వా ♦ రాశిఁ గలసె
వేల్పులమదు లెంతొ ♦ వేడ్కఁజెందెనుగదా, బరవసంబున నేను ♦ భంగపడితి

ఆ॥ దైవ మిట్లు చేసె ♦ తలరి నా కిప్పాటు, నేమిసేతు నింక ♦ నెందుఁజొత్తు
కనికరంబుఁద్రోసి ♦ కాంతను బాసితే, పలుకవేల యిఁకను ♦ బ్రాణనాథ!

వ. మహేశ్వరున్ జూచి

చ॥ అకట! మహేశ! నీకుఁ దగు ♦ నాలును గూర్పఁగ నా మనోవిభుం
డకుటిలబుద్ధితో షుమచ ♦ యంబును గుప్పినయంత నీవిటుల్
వికటకృశానునేత్రపరి ♦ వృద్ధకరాళతరార్చిఁ గాల్పఁ దా
వకహృదయంబునం దుచిత ♦ భంగినిఁ గన్పడెఁగా పశుప్రభూ! 147

ఆ॥ మిమ్ము నాలుమగల ♦ మెలఁకువతోఁగూర్ప, వేడ్కసేయ నాదు ♦ విభుఁడు నీవు
మమ్ము నాలుమగల ♦ మఱి వేఱుచేసితే, దయను బాసి కఠిన ♦ తరచరిత్ర!

వ. వేల్పులఁబరికించి.

మ॥ తగునే నిర్జరులార! నాపతిఁ గృతాం ♦ తధ్వంసిపైఁ బంపి యి
మ్ముగఁ దచ్చండతరేక్షణానలశిఖా ♦ పుంజమ్మునం దాహుతిన్
దగ నర్పించి వియోగసాగరమునన్ ♦ నన్ ద్రోచి మీరల్ ముదం
బున నాకంబును జేరి సౌఖ్యముల పెం ♦ పున్ జెందఁగా దుర్మతిన్. 149

చ॥ అని యిటు లార్తిమై రతి మ ♦ హావ్యసనంబున బెగ్గడిల్లి నే
లను బడి పొర్లుచుఁ వడిఁ ద ♦ లఁ గరయుగ్మము వాడ మోఁదుచున్
గొనబుసెడన్ గురుల్ చెదరఁ ♦ గూలుచు నిల్చుచు నేడ్చుచున్న న
వ్వనచరు లాలతాంగిఁ గని ♦ వందురి రాత్మములందుఁబెల్లుగఁ. 150

-:దేవతలు మన్మథుని బ్రతికింపుటకై శివునిఁ బ్రార్థించుట:-

గీ॥ అంత నింద్రుండు మున్నగు ♦ నమరవర్యు, లసమశరురాణిదరిఁజేరి ♦ యాదరమున
నూఱడించి హితోక్తుల ♦ నొనర నిట్లు, వలికి రాత్మములందు న ♦ భవుఁదలంచి.

చ॥ వగపును డింపు మూరడిలు ♦ వారిజబాణునిరాణి! పాయు మీ
యగడు లవంబు భస్మము ని ♦ జాంశుకమందు గ్రహించి యుంపు రూ
ఢిగ నిఁక నీమనోహరు వ ♦ డిన్ బ్రతికించు శివుండు నీవు నీ
మగనినిఁ గ్రమ్మఱన్ గొనెదు ♦ మానిని! మాని నిరంతరవ్యథఁ. 152

ఉ॥ అమ్మరో! విన్ము దేహులకు ♦ నారయ దుఃఖముగాని సౌఖ్యమే
నిమ్మహి నేవిధమ్మనను ♦ నేరు ఘటింపఁగలేరు వారి క
ర్మమ్మునఁ గల్గుచుండు నవి ♦ మాఱునె వేఱొకతీరుగాఁ గరం
బుమ్మలికమ్ముతో సురల ♦ నూరక దూఱఁగనేల బేలవై.

చ॥ అని యిటు పుష్పబాణుని ప్రి ♦ యన్ విహితోక్తుల నూఱడించి శ
ర్వునిఁ దగఁ దారసించి నెన ♦ రున్ గొనునట్లు నుతించి పల్కి రా
యనిమిషు లోమహేశ! శర ♦ ణాగతవత్సల! మన్మథుండు చే
సినపని స్వార్థమౌనె? నిజ ♦ చిత్తమునం దగ నారయన్ వలెన్.

చ॥ ఖలుఁడగు తారకాసురుని ♦ కట్టఁడిచెయ్వుల కోర్వలేక లే
ఖులు పొనరింపఁజేసి రిటు ♦ కోపము మాని మహేశ! యీసతీ
తిలకము నీరతిన్ దగు గ ♦ తిన్ గృపఁగాంచి యనుగ్రహింపు నీ
యలుకకు నెవ్వరడ్డము మ ♦ హాత్మ! క్షమింపు క్షమింపుమీ మమున్.

మ॥ కినుకన్ జెంది సమస్తలోకముల నీ ♦ గీర్వాణబృందంబుతో
డను సంహారముచేసెదేనియును దం ♦ టాలేదు నీ వొక్కనిన్
వనవిల్కానినె చంపినాఁడ విది య ♦ న్యాయంబు కారుణ్యనీ
రనిధీ! వే బ్రదికింపుమీ స్మరు సుప ♦ ర్వస్తోమ ముప్పొంగఁగన్.

గీ॥ నీవు మారునిఁగాల్ప నీ ♦ నెలఁత యలఁతఁ, గీడ్పడియె వేల్పులెల్లరు ♦ చే
గంబులెల్లను జెందె భ ♦ యంబు దేవ!, కడఁగి యీరతిదుఃఖంబుఁ ♦ గ

చ॥ వలగొని దేవత ల్మిగుల ♦ వందురుచుం బ్రదికింపు మిష్ట పూ
వులవిలుకాని నం చిటుల ♦ ఘోరునఁ బ్రార్థన సేయ శంకరుం
డలుకను బాసి వేల్పుగమి ♦ నారతినిన్ గని జాలిన్ై నిటుల్
పలికె సుధారసప్రసర ♦ బంధురభావవిభాసురోక్తులన్.

-: శివుఁడు మన్మథుని మఱొకప్పుడు బ్రతుకింతునని వరమి

చ॥ వినుఁడు నిలింపులార! పృథి ♦ విన్ మధుకైటభవైరి ద్వాపరం
బున వసుదేవసూనుఁడయి ♦ పుట్టుఁ దదంగనయైన రుక్మిణీ
వనజదళాక్షిగర్భమున ♦ వారిజసాయకుఁ డాత్మజన్ముఁడై
జననము నొందు నాతనిని ♦ శంబరుఁ డంబుధి వైచుఁ జెచ్చెరన్.

గీ॥ అపుడు రతి శంబరునిపుర ♦ మందుఁజేరి, మెలఁగి మీనోదరంబున ♦ మె
నెత్తికొనిపోయి పెంపఁబెం ♦ పెక్కియతఁడు, శంబరునిఁజంపి యీరతి ♦ స

శా॥ హృద్యుండై నిరవద్యుఁడై సకలలో ♦ కైకస్ఫురన్మూర్తియై
ప్రోద్యద్విక్రమనిర్జిత ప్రబలశ ♦ త్రుండై జగన్మోహవై

శధ్యస్వస్వుఁడునై సమృద్ధసకలై ♦ శ్వర్యుండునై ధీరుఁడై
ప్రద్యుమ్నుండను పేర భాసిలు జగ ♦ త్ప్రఖ్యాతచారిత్రుఁడై. **161**

గీ॥ పగతుఁ బరిమార్చి తద్ధన ♦ ప్రకరములను, దెచ్చి వచ్చినతనయు ర ♦ తిద్వితీయుఁ
గని మనంబుల రుక్మిణీ ♦ కమలనేత్రు, లలరుచుండుదు రెంతయు ♦ నమరులార!

గీ॥ అనిన విని దివ్యులెల్లరుఁ ♦ దనివిఁగొనక, దేవ! యిప్పుడె బ్రతికింపు ♦ తిరుగ మారు
జాలమెంతయు నోర్వఁగాఁ ♦ జాలమేము, ఏలుమేలు మనన్ బల్కె ♦ నీలగళుఁడు.

చ॥ రతిని లతాంతసాయకుఁడు ♦ రాతురులం దలరించున ట్లనా
రత మశరీరుఁడై పుడమి ♦ రామలఁ బూరుషులన్ గరంచి సం
గతిని ఘటించున ట్లచిర ♦ కాలములో వలరాచజోదు నే
బ్రతుకఁగఁజేతు సైపుఁడు సు ♦ రల్! రతి! సువ్రత! యంతవ ట్టిటుల్. **164**

వ. అనినంత రతియును

క॥ నట్టేటఁ బుట్టిమునిఁగిన, యట్టయ్యెను నాదుచంద ♦ మమరులచేతన్
బెట్టిదమగు నీ కరుణన్, బట్టి నిలుపుదాన నేను ♦ ప్రాణము లభవా! **165**

–:శివుఁడు గణములతోఁ గైలాసమున కేగుట:–

ఆ॥ అనుడు హరుఁ డదృశ్యుఁ ♦ డయ్యె గణంబుతోఁ, గొంతఁ దెప్పరిల్లి ♦ కంతురాణి
వేల్పుగమియుఁదమదు ♦ వేశ్మంబులకుఁబోయి, రాత్మలందుఁగాల ♦ హరునిఁదలఁచి.

వ. అంత

క॥ మరుఁగాల్చినట్టి యనలం, బురవై లోకములఁగాల్ప ♦ నుంకించఁగ ని
ర్జరులపుడు వెఱచి ధాతన్, దఱిసి యటుల్ దెలుపఁగా న ♦ తండు గడువడిన్. **167**

గీ॥ హిమగిరికివచ్చియద్దాని ♦ నిమ్మతోడఁ, గొలఁదిగా నొక్కయెడఁజేర్చి ♦ సలిలరాశి
కడకుఁగొనిపోవనంతన ♦ క్కడలియజునిఁ, గాంచి పూజింప ననియె ని ♦ క్కరణినజుఁడు.

క॥ హరుఁ డగ్గికంట విరివిల్, బిరుదున్ గాలిచిన యగ్గి ♦ పెరిఁగి జగములన్
హరియింపఁ జాలియుండఁగ, నరసి యిటకుఁదెచ్చితిని ద ♦ యన్గను మీవున్.

గీ॥ దీని నీలోన నుంపు మెం ♦ తేని సలిల, మశనముగఁ గ్రోలుచుండుఁ గ ♦ ల్పాంతకాల
మన సముద్రుండునన్ బడ ♦ బాకృతిని బొ, దలెడునాయగ్గిఁదనలోనఁ ♦ దాల్చెనపుడు

క॥ నలువయు సంతోసమునఁ గ, డలిన్ దీవించి చనె ని ♦ టను నిఁక బడబా
నలమును మున్నీటి జలం, బులఁ బీల్చుచునుండె భువన ♦ ములు సుఖమొందెన్.

క॥ అని సూతుఁడు సెప్పిన విని, మును లనురాగమున ననిరి ♦ భూధరవరనం
దన చెలులతోడ సదనం, బునకున్ జని యేమొనర్చె ♦ బుధనుత! చెపుమా.

-:పార్వతి భీతిల్లి చెలులతో నిలుఁజేరుట:-

వ. అనిన సూతుం డిట్లనియె.

చ॥ మరుని దహించి దండధర ♦ మర్దనుఁ డంత హిమాద్రిఁ బాసి స
త్వరముగ రాజతాచలప ♦ దమ్ము గణమ్ములతోడఁ జేరె భూ
ధరసుతయున్ గడున్ దలఁకి ♦ తద్దయుఁ దల్లడపాటుమీఱ వే
గిరము పురమ్ముత్రోవ నరి ♦ గెన్ జెలు లిర్వురు దోడరా వడిన్.

గీ॥ పర్వతేశ్వరుఁ డపుడు శాం ♦ భవ దృగగ్ని, శబ్ద మాలించి చాలవి ♦ స్మయముం
కూఁతును దలంచి భీతుఁడై ♦ కుందుచున్ ర, యంబుగాఁ జేరవచ్చె భ ♦ టాళి

ఆ॥ శివునిఁబాసి మిగులఁ ♦ జింతతో వనరుచు, వచ్చుచున్న హైమ ♦ వతినిఁజూచి
కనులనీరుఁ దుడిచి ♦ గారాబ మమర నె,త్తికొని చనియెఁ దనదు ♦ దీమమునక

చ॥ అంత హిమాద్రిపుత్రి విక ♦ లాత్మికయై నిలయంబుఁ జేరి శు
ద్ధాంతమునందుఁ దల్లిఁగని ♦ తా నపు డుద్భవ మొందినట్లుగా
స్వాంతమునన్ దలంచియును ♦ శర్వునిఁ బాయుట కాత్మ రోసి వి
భ్రాంతినొనర్చు స్వస్ఫురిత ♦ భాసురరూపముఁ దూఱెనెంతయున్.

ఉ॥ అక్కట! దేవదేవుఁ డిటు ♦ లాసమెయిన్ బరిచర్యసేయు న
న్నక్కటికన్ దలంపక మ ♦ హావిరహాంబుధిఁ ద్రోచిపోయె నే
నెక్కడి కేఁగుదాన నిఁక ♦ నేగతి నీశ్వరుఁజేరుదాన నే
దిక్కిఁక నాకు నీ రుచిర ♦ దేహము దాహముసేయనే? యిలన్.

చ॥ అని యిటు లార్తిఁజేకొని మ ♦ హావ్యసనంబునఁ జిక్కుచున్ సఖీ
జనములతోడఁ బల్కక ని ♦ శల్ నిదురింపక స్నానపానముల్
గొనక దురంతతాపమునఁ ♦ గొందల మొందుచు నున్న యాత్మనం
దనఁ గని కుంది రెంతయు మ ♦ నంబున మేనకయున్ గిరీంద్రుఁడున్.

మ॥ తలిదండ్రుల్ సయిదోడులున్ జెలులు చే ♦ తః ప్రీతి బోధించినన్
దలఁపా శంకరునందుఁ జేర్చి మిగులన్ ♦ దైన్యంబుతో నశ్రుధా
రల నొక్కుమ్మడి రాల్చుచున్ గడపె గో ♦ త్రగ్రామణీట్పుత్రి య
గ్గలికన్ బెగ్గిలికొన్ని ఘస్రముల నా ♦ కల్పంబు లట్లెంతయున్.

ఉ॥ ఇంద్రుని పంపునన్ మునివ ♦ రేంద్రుఁడు నారదుఁ డంత శైలరా
జేంద్రుని చెంత కేగ నతఁ ♦ డెంతయు సంతసమొప్పఁ గొల్చి యా
చంద్రకిరీటు నాత్మసుత ♦ చక్కఁగఁ గొల్చుటయున్ శివుండు ని
స్తంద్రమతిన్ బ్రసూనశరు ♦ దాహముచేసిన యక్కథాంశమున్.

ఆ॥ చెప్పి యతఁడు చాలఁ ♦ జిన్నవోయినమోము, తోడనున్నయట్టి ♦ జాడఁజూచి
శివునిఁగొలువ నీదు ♦ చింత లెలను బాయు, నని మునీంద్రుఁ డంత ♦ నగజ

-:నారదుఁడు పార్వతిని శివునకై తపంబుఁ జేయుమనుట:-

క॥ లోకోపకారమునకై, యాకాళికతోడఁ బలికె ♦ నమ్మా! వినుమా!
శ్రీకంఠుఁడు రాజసులకుఁ, జేకూరఁడు తపసుఁజేసి ♦ చెందఁగవలయున్. 182

ఉ॥ శర్వుఁడు భక్తవత్సలుఁడు ♦ సన్మునిపూజ్యుఁ డపేతరాగుఁ డా
సర్వజగత్ప్రతిష్ఠ గుఱిచి ♦ సల్పు తపంబిఁక విస్ఫురద్వయో
గర్వముతోడనున్న నిను ♦ గాంచి యిటు ల్విడి మారుఁగాల్చి వే
దార్వుఁడు చెందె నాత్మపద ♦ మంబ! రయం బరయంబరంగుమా! 183

చ॥ తపసొనరించితేని నిను ♦ దర్పకవైరి వరించు నిక్కమా
తప సొనరింపకున్న నిను ♦ దా మదిలోనఁ దలంపఁడెప్పుడున్
గపటములేక చెప్పితిని ♦ కాళిక! వేఱొకనిన్ వరించి నీ
వెపుడును జెట్టఁబట్ట విధి ♦ యెల్లయెఱింగి కడంగు మిప్పనిన్. 184

గీ॥ అనినఁ దా విని సర్వలో ♦ కైకజనని, కొంచె ముచ్ఛ్వాసమొంది హ ♦ ర్షించి తపము
సేయఁగా డెందమం దపే ♦ క్షించి తపసి, తోడ నిట్టులఁబల్కె సం ♦ తోసమెసఁగ.

ఉ॥ నారద! నీదు బోధనము ♦ నన్ మనమందలి కుం దడంగె వి
స్తారతరప్రబోధ మది ♦ దారసిలెన్ శివునందు భక్తి చే
కూరె ధృఢంబుగా నిఁకను ♦ గొంకును జంకును లేక యంచితో
దారమతిన్ బొనర్తు నియ ♦ తంబుగ నుగ్రతపంబుఁ జెచ్చెరన్. 186

మ॥ కలలో నీశుఁడు మున్ను నాకు నెఱుఁగం ♦ గాఁ జెప్పిపోయెన్ మహో
జ్జ్వలపంచాక్షరశైవమంత్ర మిఁక నా ♦ చక్కిన్ ఘనశ్లోక! నీ
పలుకున్ వే తలఁదాల్చి చేసెద సుదీ ♦ ర్ఘంబౌ తపం బీశ్వరున్
జలితాంతఃకరుణున్ బొనర్చెద వడిన్ ♦ సాధించెదన్ దత్కృపన్. 187

గీ॥ అనిన నారదమౌని యిట్ల ♦ నియె మరలఁ, దల్లి! నీకల శివుఁడట్లు ♦ దాన వచ్చి
చెప్పిపోయినమంత్రంబు ♦ సిద్ధినొసఁగు,ననఁగ సందియమున్నదే ♦ యరసిచూడు.

వ. మఱియు నఖిలమంత్రాధిరాజంబగు నప్పంచాక్షరీమంత్రంబు తెలం గెఱింగించెద నాకర్ణింపుము. 189

-:పంచాక్షరీమంత్ర వైభవము:-

సీ॥ బాలేందుమౌళి రూ ♦ పముఁ జూపు దర్పణం, బరయఁగా శైవపం ♦ చాక్షరంబు
బ్రహ్మహత్యాదిక ♦ పాపాటవీదావ, మరయఁగా శైవపం ♦ చాక్షరంబు
కైవల్యపుం జెలి ♦ కలదీవియకు నౌక, యరయఁగా శైవపం ♦ చాక్షరంబు
ఎల్లకోర్కులను రం ♦ జిల్లఁదీర్చెడు కల్ప, మరయఁగా శైవపం ♦ చాక్షరంబు

గీ॥ అమరగేయంబు శైవపం ♦ చాక్షరంబు, ఆగమధనంబు శైవపం ♦ చాక్షరంబ
అఖిలసుఖదము శైవపం ♦ చాక్షరంబు, హర్షనిలయంబు శైవపం ♦ చాక్షరం

ఉ॥ కావునఁ దల్లి! యీమనువుఁ ♦ గైకొని నిష్ఠమెయిన్ శివార్థమై
నీవు తపంబు సేయు మిఁక ♦ నీలగళుండు తనంత వెగ్గలం
బౌ వలపొంది వచ్చి నిను ♦ నర్మిలిఁ బెండిలియాడు నిక్కమీ
నావచనంబు సేయు మని ♦ నారదుఁ డంత యథేచ్ఛమైఁ జనెన్.

—:పార్వతి మేనకా హిమవంతుల సెలవొంది తపంబున కేగు

చ॥ అరసి గిరీంద్రపుత్రిక మ ♦ హాముని వాక్యము లాలకించి స
త్వరము తపంబు సల్పుటకుఁ ♦ దా మది నిర్ణయముగ్ బొనర్చి యే
డ్తెఱ సఖురాండ్రతో జనకు ♦ దీమముఁ జేరి నమస్కరించి శం
కరుఁ బడయన్ దపించెద నిఁ ♦ కన్ సెలవిమ్మని కోర నాతఁడుగ్.

చ॥ హరుఁడు తపంబుఁదక్క నిక ♦ నన్యగతిగ్ సమకూరఁ డన్న చొ
ప్పరసినవాఁడు గావున హి ♦ మాచలుఁ డాత్మకులంబు నున్నతిన్
నిరుపమమైన కూఁతు శివ ♦ నిష్ఠయు నెంచి తపంబె వీనికిగ్
సరి యని ధీరచిత్తమునఁ ♦ జక్కఁగ నిట్లనియెగ్ గుమారితోన్.

క॥ అమ్మరొ! నాకిష్టమె మీ, యమ్మ నిటులె తారసించి ♦ యడిగి సెలవుఁగై
కొమ్ము సఖురాండ్రఁగొని వే, గమ్ము తపముసలిపి రమ్ము ♦ కాచు శివుఁడు

గీ॥ అనినయంతనె మ్రొక్కి పె ♦ ల్లలరి యార్య, తల్లికడకేగి వేగ పా ♦ దముల
తపముసేయఁగ నడవికిఁ ♦ దరలుదాన, సెలవొసఁగుమన్న నమ్మేన ♦ దలఁ

క॥ అపురూపపు సుమముగ నూ, త్నపుశశిరేకగ బహిష్ఠి ♦ తప్రాణముగా
నెపుడు నిను గనులఁ గను మ, మ్మిపుడిట నెడఁబాసి వనికి ♦ నేగఁగఁజనునే

చ॥ వలదు కుమారి! నీ యొడలు ♦ వానకు నెండకు నోర్వదమ్మ! యి
ట్లలఁత వడంగనేటికి? ♦ భయాస్పదమెందుఁ దపంబు గీములన్
బలువురు వేలుపుల్ గలరు ♦ బాగుగ వారలలోన నొక్కనిన్
జెలువునిఁగా గ్రహింపు మిఁక ♦ జేకుఱు నీ కురువైన సౌఖ్యముల్.

చ॥ విను మటుగాకయున్నయెడ ♦ వేశ్మమునందు వసించియే తపం
బనువుగఁ జేయుమమ్మ! మము ♦ నక్కట పొక్కఁగఁజేయ కీ హఠం
బును విడుమమ్మ! యీశ్వరుని ♦ మున్ను భజించి గడించినట్టి పెం
పును మది నెంచుమమ్మ! దలఁ ♦ పున్ మలుపన్ జనునమ్మ కోమలీ!

ఆ॥ ఎందు వింటిమొక్కొ ♦ యిగురుఁ బోఁడులు పతిన్, గూర్చితపము సేయ ♦
భూమిఁజేరఁజనుట ♦ బుద్ధి నారయుమిఁకఁ, బర్వతేంద్రపుత్రి! ♦ భవ్యగా

॥ ఇందిరాదేవి గో ♦ విందునిఁ బెండ్లాడి, యొందదే యతులితా ♦ నంద సుఖము
లల్ల సంజ్ఞాదేవి ♦ యరవిందబాంధవు, వరియించి చెందదే ♦ వాంఛితముల
పౌలోమి త్రిభువన ♦ పతి నింద్రుఁజేపట్టి, యసమాన భోగభా ♦ గ్యములఁ గనదె
సోదరీమణులతో ♦ శుభ్రాంశుఁ జెంది రా, ణింపదే రోహిణి ♦ పెంపుమీఱి

॥ ఆ వరారోహలెల్ల సు ♦ శ్రీవిలాస, మెసఁగ నాత్మావసథముల ♦ నే వసించి
పరిణయంబుల నాడరే ♦ బహువిధోరు, హర్షములనొందరైరె? ల ♦ తాంగి! యరయు.

॥ అని మేనక యనభిమతం, బును జూపిన నరసి యపుడు ♦ భూభృత్సుత యె
ద్దినిఁ బలుకక గడువగపున్, గొని వనరుచునున్న నంతఁ ♦ గుధరతరుణియున్.

॥ కనులఁదొరంగు బాష్పములు ♦ కంచుకమున్ దడుపంగఁ గుందు కూఁ
తును బరికించి యక్కటిక ♦ తోఁ జెలులన్గొని యత్తపోవ్రతం
బును బొనరించి రమ్మట న ♦ భోమణియున్ శశియున్ దిగీశులున్
మనుతురుగాత నిన్నెపుడు ♦ మంగళమొందును గాత నీకిఁకన్. 201

॥ అని తన యంగీకారం, బును మేన యొసంగఁ గాళి ♦ మ్రొక్కి చెలులతోఁ
దనమందిరమునకున్ జనె, ననిచెప్పినఁ బిదపఁ జెప్పు ♦ మనిరి మునీంద్రుల్. 202

॥ గిరిరాజేంద్రసుతాసుధాకరధరాం ♦ ఘ్రిస్ఫారపూజోల్లస
చ్ఛరభాంబాహృదయాంబుజాతకలహం ♦ సగ్రామణీ! భావవి
స్ఫురదత్యుత్తమకావ్యసంకలన ♦ వి స్ఫూర్జత్తరాత్మా! రసో
ద్ధురసూక్తి ప్రకరేష్టగోష్ఠికుశలా ! ♦ దూరాజ దూరాధ్వగా! 203

గద్య

ఇది శ్రీ బుధజనవిధేయ ముదిగొండ నాగవీరేశ్వర నామధేయ
ప్రణీతంబైన శివపురాణంబందలి పార్వతీ ఖండంబునఁ
ద్వితీయా శ్వాసంబు సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీశివాభ్యాంనమః

శ్రీశివపురాణము

పార్వతీఖండము

తృతీయాశ్వాసము

—::::—

లింగమాంబికాపు
త్రీ! లాలితసుగుణరత్న ♦ రింఛోళీ! సా
ధ్వీలభ్యపుణ్యచారి
త్రా! లలితాంబార్చనాప ♦ రా! లక్ష్మ్యంబా!

వ. అవధరింపు మక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె.

—: పార్వతీ తపోవర్ణనము: —

గీ॥ పార్వతి దుకూలములఁ బాసి ♦ వల్కలమును, గట్టి మౌంజిని ముప్పిరిఁ ♦ గట్టెమొలను
అట్టెముత్యాలహారంబు ♦ నవులఁద్రోచి, జింకచర్మం బఱుతఁ గట్టి ♦ చెందె జడల.

క॥ జయవిజయలఁదోడ్కొని కడుఁ, బ్రియమెసఁగఁ దుషారభూమి ♦ భృత్తనయ తగన్
వియదాపగ దిగుచోటికి, రయమునఁ జనియెం దపోభి ♦ రాగం బమరన్. 3

చ॥ చని యట శైలరాజసుత ♦ శర్వుఁడు మున్ను తపించినట్టి చో
టును బరికించి యచ్చట మ్ర ♦ డుం డగుపట్టమి కెంతొ వంతఁ జే
కొని నను బాసితే యభవ! ♦ కోపముఁ జెందితివే యటంచు నే
డ్చెను కలకంఠకోమలప ♦ చేళిమనుస్స్వర వైభవంబునన్.

శా॥ చాలన్ సేపటు లేడ్చి యంత మనమున్ ♦ స్తంభింపగాఁ జేసి యా
బాలారత్నము శృంగతీర్థమను ది ♦ వ్యప్రస్థముం జేరి యో
గాలంబం బొనరించి నిష్ఠురతపం ♦ బారంభముం జేసె ది
వ్యాళుల్ సంతస మొంది రాత్మహితకా ♦ ర్యాసక్తచిత్తంబునన్. 5

ఉ॥ చారుఫలద్రుబీజములఁ ♦ జాలఁగ నాటెను శైలకన్య వి
స్తారతరానురాగమునఁ ♦ దాపససిద్ధి పరీక్షకై యటన్

గూరిమి చెల్మికత్తె లను ♦ కూలముగా విమలాంబుసేకమ్ముఁ
గూరిచి పెంచుచుండి రల ♦ కొమ్మపయిన్ గల చెల్మి మొక్కలన్ 6

వ. అంత

గీ॥ భూమి శుద్ధినొనర్చి య ♦ భూధరేంద్ర, కన్య వేదిని విరచించి ♦ కౌతుకం బె
సంగఁ దపసొనరింపఁ గ ♦ డంగె మేటి, తాపసేంద్రులు వెఱఁగొంది ♦ తలలు వంప.

సీ॥ తలరి పంచాగ్ని మ ♦ ధ్యమున వసించి గ్రీ, ష్మమునఁ గావించె ను ♦ చ్చండతపము
వర్షంబులం దనా ♦ వరణప్రదేశంబు, లందు నిల్చి యొనర్చె ♦ నమితతపముఁ
జలికాలమునఁ గుత్తు ♦ కలబంటి నీటిలో, నుండి కావించె మ ♦ హోగ్రతపము
సమకాలమునఁ గర్క ♦ శ శిలాప్రదేశంబు, లందు నిల్చి యొనర్చె ♦ నధికతపము

గీ॥ కొలఁదిఫలభోజనంబున ♦ ఘోరతపము, నెలమిఁ బర్ణాశనమున భూ ♦ యిష్ఠ తపము
నవల నిరశనయై నిష్ఠ ♦ నతుల తపముఁ, దవిలి చేసెను హిమధరా ♦ ధరకుమారి.

మ॥ శివమంత్రంబు జపంబు సేయుచుఁ గడుఁ ♦ జిత్తంబు శర్వాంఘ్రులం
దవధానం బొనరింపఁజేయుచు మహా ♦ హ్లాదంబు రెట్టింప రేఁ
బవ లేకాకృతిఁ బెక్కుహాయనములన్ ♦ భాస్వత్తపంబున్ బొన
ర్చె వనంబందు హరిద్విలానమును రో ♦ చిష్మచ్ఛుభల్ సాక్షిగాఁ. 9

–:పార్వతి ఋషులచే నపర్ణయని ఖ్యాతి నొందుట:–

చ॥ మునిజను లెల్లఁ బార్వతి స ♦ మున్నత దీక్ష వహించి పర్ణమై
నను భుజియింప కెంతయు ఘ ♦ నంబుగఁ జేయు తపంబుఁ గాంచి నె
మ్మనములఁ బేరుటక్కజ మ ♦ మర్చిన వేడ్క నపర్ణ యంచుఁ గీ
ర్తన మొనరించి రాహ్వయము ♦ రాణఁదలిర్పఁగ ముజ్జగంబులన్. 10

వ. ఇంకను

చ॥ కడుకఠినాంగకంబులఁ బ్ర ♦ కామతపం బొనరించి మించు న
క్కడిఁదిఋషుల్ గిరీశ్వరుని ♦ కన్య యొనర్చు తపంబుఁ జూచి లో
నడలి బహూకరించి కన ♦ మైతిమి యిట్టి తపంబు నెందు నె
ప్పుడు నని ధన్యవాదములఁ ♦ బొల్పుగ సల్పి రనల్పవైఖరిన్. 11

గీ॥ ఇట్లు చిరకాలమేగుడు ♦ హిమనగేంద్ర, తనయ యొక్క నాఁడీశ్వరుఁ ♦ దలఁచిమదినొ
కింత జింతించి దేవ! యి ♦ ట్లేల నీదు, దాసి నరయంగ మదిలోనఁ ♦ దలఁప విపుడు.

శా॥ సర్వజ్ఞుండవు సర్వనాయకుఁడవున్ ♦ సర్వాత్మవై యొప్పు నో
శర్వా! సర్వజగన్నియామక! నినున్ ♦ సర్వాత్మమైఁ గోరి యి
ట్లోర్వన్ రాని తపం బొనర్చు నను నీ ♦ వుత్కంఠమైఁ జేరి వే
నిర్వాహం బొనరింపు నా తపసు ని ♦ ర్ణిద్రప్రబోధాకరా! 13

ఉ॥ నీవు దయామయాత్ముఁడవు ♦ నిత్యము భక్తులఁ బ్రోచు ప్రోడ వీ
నీవిమలాశయం బెఱుఁగ ♦ నేరనిదాననుగా నిఁకన్ మహా
దేవ! భవత్పదాబ్జములఁ ♦ దీరనిభక్తి భజించుదాన నా
సేవల నాదరించి దయఁ ♦ జేకొను దాసిగ వాసిగా నిఁకన్. 14

ఉ॥ ఎన్నఁటికేని నీదు మది ♦ కెక్కకపోదు మదీయమౌ శ్రమం
బెన్నికమీఱు మచ్చికను ♦ హెచ్చుగఁ జేకొని వచ్చునంతకున్
నిన్నిఁక నేమఱన్ గలనె ♦ నేఁ గడగండ్ల గణింతునే విభూ!
పన్నుగ నీవు మెచ్చని త ♦ పంబు ఘనంబని విశ్వసింతునే! 15

-: ద్విరదగతిరగడ: -

ఓ శివశంకరా! ♦ యురుకృపాకూపార!
శ్రీశాదినిర్జరా ♦ ర్చిత! వాసి యేపార
నాతపంబును మెచ్చి ♦ నాకురంగట డాయు
ప్రీతిమై నీమదినిఁ ♦ బెద్ద జిద్దును బాయు
నానుడిని వినక జ ♦ న్నమున కేగిన దంచుఁ
బూనిన యలుక ని ♦ ప్పుడు విడన్ మదినెంచు
ఉడికించితిని నిన్ను ♦ నుసురుఁబోసి కరంబు
బడలించితిని నిన్ను ♦ బాముఁగూర్చి తిరంబు
ఒక తప్పు సైరింపు ♦ టొప్పు నిది యెందైన
నిఁక నొండు దొరకదీ ♦ వెఱుఁగు నాయందైన
చనినదానికి శాస్తి ♦ జరిగె నిప్పటిదాఁక
మనసు నొచ్చదె! నీకు ♦ మఱి నాదు పెనుకాఁక
నవనీత మరయు మ ♦ నంబు నీయది నిజము
అవినయంబును సైచి ♦ యర్పింపు పదరజము
నీ యడుగుల నొత్త ♦ నెఱి సిరిఁ జేకూర్పు
పాయని చెలిమి నా ♦ పైఁ జేర్చి వెతఁ దీర్పు
తావకోత్సంగమునఁ ♦ దాల్చి డెంద మలర్పు
సేవఁజేయఁ దలంచు ♦ చేడియను నెలర్పు
జగమందు నీకెవరు ♦ సవతు తేఁకువలోన
తగనొకో నీసేవఁ ♦ దాకొను మేలూన
అడుగనిదే పాప ♦ మంద్రు నీదయచిలుక

కడుఁగొండ కాన్పుపై ♦ కనికరంబిడు మొలుక
సాకతమ్ముఁన నన్ను ♦ సాఁకఁగఁ జనుదేరు
నీకతమ్ముఁన నిద్ది ♦ నిక్కి యూరటఁదేఱు
కలలోన నీరూపుఁ ♦ గని సంతసించెదను
కలయవచ్చిన కని ♦ కర మరసి మెచ్చెదను
నాదు ప్రాణం బీవె ♦ నాదు ధనం బీవె
నాదు దైవం బీవె ♦ నా విభవం బీవె
నన్నేలుదొర వీవె ♦ నా యొడ యఁడ వీవె
నన్ను మెచ్చెడు తొలి ♦ నాఁటి నెచ్చెలి వీవె
తడవేల రారమ్ము ♦ దాక్షిణ్యనిధి! వేగ
కడుగొప్ప నీకూర్మి ♦ గన దెచ్చటను వీగ
నీకపర్దము తోడు ♦ నీబాలశశి తోడు
నీకనత్కాకోల ♦ నీలకంఠముతోడు
నందిటెక్కెము తోడు ♦ నాగహారము తోడు
అందంబులైన రు ♦ ద్రాక్ష పేరుల తోడు
ఆ పినాకముతో డిఁ ♦ కా త్రిశూలము తోడు
ఆపరాని మహోక్ర ♦ పాఽమృత శ్రీ తోడు
ప్రమథవర్గము తోడు ♦ పాశుపతము తోడు
అమరిక నలఁదు భ ♦ స్మాంగరాగము తోడు
కన్నియయఁట! నిన్నుఁ ♦ గాంక్షఁజేసినదంట!
జన్నిగట్టెనఁట! చాం ♦ చల్యంబు లేదంట!
భువనమోహన! రమ్ము ♦ పుష్పేషుహర! రమ్ము
కవిజనావన! రమ్ము ♦ కారుణ్యనిధి! రమ్ము.

అని యాదిశక్తి యివ్విధ, మున మనసునఁ జింతచేసి ♦ మునుపటికన్నఁ
ఘనమగు తెఱఁగొప్పఁ దపం, బును జేయఁగఁదొడఁగె గడిఁది ♦ పూన్కి యెలర్పన్.

అంత నవ్వనప్రదేశంబున

గున్నయేన్గులతోడఁ ♦ గూడి నేస్తము సల్పుఁ, గొదమసింగంబులు ♦ గూర్మిగదుర
మొదవుల పదుపులు ♦ పులులు చన్నొన నొక్క, చోట నిద్రించు నే ♦ ర్పాటు లేక
పెనుఁబాము లర్మిలి ♦ పెంపుతోఁ బడగల, గొడుగులఁబట్టు న ♦ కులకులముల
మేఁతల నందించు ♦ మేటి బిడాలంబు, లెలుకల నోళ్ళకు ♦ నెనక మెసఁగ

గీ॥ నిట్లు జాతివిరోధంబు ♦ లెల్లఁ బాసి, జంతుసంతతి గడఁది వి ♦ శ్వాస మె
విస్మయముదోఁప నచ్చోట ♦ వెలసె నొలసి, పర్వతేశ్వరపుత్రి త ♦ పంబు

ఉ॥ ఎల్ల కుజంబులున్ ఋతువు ♦ లెల్లఁ దనర్చెడు వైభవంబు సం
ధిల్ల నవప్రవాళముల ♦ దివ్యపరీమళపుష్పరాసులన్
గొల్లగఁ బండి మాధురినిఁ ♦ గుప్పెడు భూరిఫలంబులన్ విరా
జిల్లె నగాధిరాజసుత ♦ సేయు తపంబు ఫలంబుఁ దెల్పుచున్.

–:మేనకా హిమవంతులు సపుత్రముగా వచ్చి పార్వతినిఁ జూచి ప

గీ॥ అంతహిమవంతుఁడొక్కనాఁ ♦ డాత్మయందుఁ, గూఁతునుదలంచి చాలగాఁ ♦
సతిని సుతులను గొని వన ♦ స్థలముఁజేరి, పార్వతినిఁ జూచి తల్లడ ♦ పా

చ॥ అలమటమాను మింక హరుఁ ♦ డక్కటా! యక్కటికంబుఁ జెంది నీ
తలఁపు ఫలింపఁజేయునె? వృ ♦ ధా యిటు లెన్నిదినంబు లిందుఁ ది
ప్పలుబడుచుందు వీతపసుఁ ♦ బాసి గృహంబును జేరు పుష్పకో
మలమగు నీదుదేహము కు ♦ మారి! సహింపదు మేటి తాపమున్.

ఉ॥ కామునిఁ గాల్చినట్టి కడు ♦ కట్టఁడి వేలుపు పట్టి! నిన్నెటుల్
ప్రేముడిఁజెంది మెచ్చు నతి ♦ భీషణమూర్తి విరాగితల్లజుం
డా మహనీయచర్యుఁ డిటు ♦ కాగమనం బొనరింపఁ డమ్మరో!
నీమది నిశ్చయింపు మిది ♦ నిక్కము సందియ మిందు లేదిఁకన్.

గీ॥ గగనమందలిచందురుఁ ♦ గాంచి మెచ్చి, చేత నొడియంగవచ్చునే ♦ చిగుర
నిర్వికారతఁ బరుఁగు న ♦ న్నీలకంఠు, నెట్లు రంజింపఁజాలెద ♦ విందుఁద

చ॥ గిరిపతి యిట్లనా నతని ♦ గేహినియున్ సుతులట్లె పల్కి ర
ప్పరుసున వారివాక్యములఁ ♦ బార్వతి దా విని యల్లనవ్వి యా
దరమున నిట్లు వల్కెఁ దలి ♦ దండ్రులతోడను నన్నగార్లతోఁ
దిరముగ నాత్మవైభవము ♦ దీటుకొనంగ వినంగ నెచ్చెలుల్.

మ॥ మును నీ వాడిన మాటలన్ మఱచితే ♦ భూభృద్వరా ! యిప్పుడై
నను నాపూన్కి నెఱుంగుఁ డిందుధరు నా ♦ నందింపఁజేతున్ దపం
బున నత్యుత్తమభక్తియోగమున మీ ♦ రొప్పెండిండ్ల కిప్పొట నే
ఘనసిద్ధిన్ గొనివత్తు మిమ్ముఁదరియం ♦ గాఁగొంతకాలంబులోన్.

చ॥ మరుని హరించినట్టి యస ♦ మానుని యోగికులావతంసు నీ
శ్వరు మురిపింతు నగ్గలికఁ ♦ జాలఁగఁ జేకొని యిందు వేగ నా
హరుఁ డరుదేరునట్లుగ మ ♦ హాతపమున్ బొనరింతు మానుఁడీ
పిఱికితనంబు సత్యముగఁ ♦ బేర్మి గడింతు శివప్రసాదమున్.

అన నంతన్ గుణవంతమై యలరు నా ♦ ర్యాసూక్తి కా గోత్రమం
డనుఁ డాత్మంబునఁ బొంగి వేగ సతితో ♦ డన్ బుత్రవర్గంబుతోఁ
జని యాత్మావసథంబుఁ జేరె నిట నం ♦ చద్భక్తి నప్పార్వతీ
వనజాతేక్షణ యంతకంతకుఁ దపః ♦ ప్రౌఢిః దనర్చెన్ గడుః. 27

-: విష్ణ్వాదులు శివసన్నిధి కరుగుట: -

అంతఁ దపోగ్నికీలలు మ ♦ హోద్భుతభంగిఁ జెలంగి నింగిపై
కెంతయుఁ బ్రాఁకి నల్గడల ♦ హెచ్చుగఁ గ్రమ్మి జగత్సమూహ మ
త్యంతము గాల్చుచుండ విబు ♦ ధాధిపముఖ్యులు చూచి భీతిమైఁ
జింతిలి పద్మసంభవునిఁ ♦ జేరి వచించిరి తద్విధానమున్. 28

ఆతఁడును విని మనమందు ♦ నక్కజంబుఁ, జెంది వారలతో హరిన్ ♦ జేర నరిగి
యవ్విధంబెల్లఁ దెల్పఁగా ♦ నచ్యుతుండు, లోకరక్షణ మొనరింప ♦ వీఁకఁదొడరి.

అరసితిఁ గాళికాతపసు ♦ నారసితిః భువనార్తిపాత మి
త్తఱిఁ బరమేశుఁజేరి విహి ♦ తమ్ముగఁ గాళితపః ప్రకార మా
హరునకుఁ దెల్పి శీతకుధ ♦ రాత్మజ నాలుగఁ గొన్మటంచు వే
గిరముగ నవ్వరం బుమ కొ ♦ గిః దయసేయు మటంచు వేడుఁడీ! 30

అపుడు జగములకెల్ల మే ♦ లగును గాన, సత్వరంబుగ నీశ్వర ♦ సన్నిధాన
మునకుఁ బోవలెనన దేవ ♦ పుంగవులు గ, డింది యడలొంది యిట్లని ♦ రందు హరికి.

మన్మథునిఁ గాల్చి హిమవత్కు ♦ మారిఁబాసి, ప్రలయకాలంతకాకృతిఁ ♦ బరఁగి శీత
శైలముననుండి కైలాస ♦ సద్మమొంది, నట్టి రుద్రునిఁ జేరఁబో ♦ నలవి యెట్లు?

అనిన సుపర్వగ్రామణులకు రమానాథుం డిట్లనియె.

చలమున గెల్వఁగాఁ జనిన ♦ శంబరవైరినిఁ గాల్చి చంపెఁ బే
రలుక మహేశుఁ డిప్డు శర ♦ ణార్థులమై చని యిత్తెఱంగు ను
త్తలమునఁ దెల్పి వేడిన ము ♦ దమ్మున శంకరుఁ డద్రికన్యకః
వలచి వివాహమాడు నిది ♦ వాస్తవ మారయుఁ డెల్లభంగులన్. 33

కీలెఱుఁగక చేసినపని, వాలాయము విఘ్నమొందు వ ♦ మ్మగు నెందున్
కీలెఱిఁగి చేయుపనియది, వైళంబు ఫలించు మదికిఁ ♦ బరితోష మిడుః. 34

ఏనునుగూడ వచ్చెద మ ♦ హేశ్వరుఁ జేరఁగఁబోద మిప్పుడే
దా నల సర్వదేవపరి ♦ తాపవిభంజనుఁ డుల్లసత్కృపా
ధీనమనస్కుఁ డీశ్వరుఁడు ♦ దేఱికనుంగొని యందఱః గృపః
బూని యనుగ్రహించు శుభ ♦ మున్ బొనరించు సుపర్వశేఖరుల్! 35

చ॥ అని పయనంబుచేయ సుర ♦ లందఱు నా హరిఁగూడి శైలనం
దన తపియించుచోటికి మొ ♦ దల్ జని తద్విలసత్తపంబుఁ గ
న్గొని యసమానతేజములఁ ♦ గుప్పుచు వెల్గు జగచ్ఛరణ్య నా
ర్యను వినుతించి మ్రొక్కిరి స ♦ మంచిత భక్తి వినమ్రగాత్రులై. **36**

గీ॥ కదలి యటనుండి రజతన ♦ గంబుఁ జేరి, ముందుగా నందినిన్ గాంచి ♦ వందనంబు
చేసి యాందోళనం బెల్లఁ ♦ జెప్పి శివుని, దరిసెనముఁగోరి వేడఁగాఁ ♦ దడయకతఁడు.

క॥ మృడుఁజేరఁబోయి జేజే, లడరుచు నటకేగుదెంచి ♦ నట్టితెఱఁగుఁ దా
నుడివి దరిసెనము వారల, కిడుమని ప్రార్థించె నభవుఁ ♦ డీయకొనె నటుల్. **38**

వ. అంత శైలాది జేజేలన్ దోడ్కొని చని భద్రవటచ్ఛాయానిషణ్ణుండగు జగదీశ్వరున్ గాన్పించిన నవ్వారలు. **39**

సీ॥ మగరాల నిగనిగల్ ♦ నగఁజాలు డాలు చా, లఁగనీను మేని సో ♦ యగమువానిఁ
గొమరారు నాణిము ♦ త్యములపే రమరికఁ, జే నక్షమాలగాఁ ♦ జెలఁగువానిఁ
బదినూర్లపడగల ♦ పాపరా జురమందు, మేల్మిజందెంబుగా ♦ మెఱయువానిఁ
గడు ముదిసినయట్టి ♦ జడదారిగమికి రా, ణించు తత్త్వం బెఱిం ♦ గించువాని

గీ॥ నలరు నెలకూన జడలలో ♦ వెలయువాని, నెల్లజగముల దొరతనం ♦ బొసఁగువాని
అమృతకలశంబు కెంగేల ♦ నమరువాని, మూడుకన్నులసామిని ♦ మురిపముననుు.

ఉ॥ కాంచి నమస్కరించి యొడి ♦ కమ్మగు భక్తి నుతించి రిట్టు ల
భ్యంచితతేజ! సర్వభువ ♦ నావనదక్ష! విపక్షభీమ! భ
వ్యాంచదనుగ్రహోస్పద! మ ♦ హాకరుణాకర! శర్వ! శంకరా!
కొంచక వేల్పులన్ మనుపు ♦ కుత్సితభీషణ! భోగిభూషణా! **41**

ఉ॥ నీవె కదా జగంబులకు ♦ నిర్జరసంతతి కాటపట్టు నీ
చేవయెగాదె యాపదలఁ ♦ జేట్పడనీయక మమ్ము నిచ్చలున్
బ్రోవఁగఁజాలి యున్నయది ♦ రూఢిగ వేడుచు నున్నవార మో
దేవర! యీతఱిన్ మరలఁ ♦ దేఁకువఁ జేకొని సాఁకు మమ్మిఁకన్.

క॥ కులపతివనియును శ్రుతివా, క్కులపతివనియును నితాంత ♦ కోవిద! సుశ్లో
కులపతివనియును గరుణాం, కులపతివనియును మది నెఱుఁ ♦ గుదుము గుదురుగాన్.

క॥ అని యిటులు దీనులై కడు, వనరుచునున్నట్టి దేవ ♦ వల్లభుల మొఱన్
విని వారలఁ గనుఁగొని యి, ట్లనియెను దేవాదిదేవుఁ ♦ డాదరబుద్ధిన్. **44**

ఉ॥ ఏల సుపర్వవర్యు లిటు ♦ లెంతయుఁ జింతయెసంగఁగా విచా
రాలసులై కనన్‌బడుదు ♦ రర్థి మెయిన్ నను జేరరాఁ గతం
బోలి వచింపుఁడన్నఁ బురు ♦ షోత్తముఁ డాదటఁబొంగి పల్కె నా
బాలశశాంకమౌళికి వి ♦ భాసితవిష్టపపాళి కిట్టులన్. **45**

-:విష్ణ్వాదులు శివునిఁ బార్వతిని బెండ్లాడుమనుట:-

ఉ॥ దేవ! మహానుభావ! గణు ♦ తింపఁగ శక్యముగానియట్టి లీ
దేవత లేను బద్మజుఁడు ♦ దీంద్రముగా నల దారకాఖ్యుఁడౌ
నేవపు రక్కసుండు ఘటి ♦ యించు దురంతనిరంతరార్తి యం
దీవిధి గ్రుగ్గుచుంటి మిఁక ♦ నేలుము జాలిఁదలంచి యాత్మలో. 46

వ. మఱియును.

చ॥ మగనిగ నిన్నుఁగోరి యల ♦ మానిని శైలకుమారి యోర్వఁగాఁ
దగని తపంబుసేయఁగ ని ♦ తాంతతపోజనితాగ్ని లేచి యీ
జగములఁ గాల్పఁగాదొడఁగె ♦ శంకర! యింక దయామతిన్ వధూ
టిగ నగరాజకన్యను వ ♦ డిన్ వరియించి జగంబు లేలుమా! 47

శా॥ నీ తేజమ్మునఁ బుట్టినట్టి సుతుఁ డెం ♦ తే శక్తిసంపన్నుఁడై
దైతేయాగ్రగుఁ దారకున్ జదిపి మా ♦ తాపంబులన్ బాఁపు దే
వా! తథ్యం బిఁక శైలరాజతనయన్ ♦ హర్షించి పెండ్లాడు మా
శీతాద్రీశ్వరుఁ డాత్మపుత్రినిడి వా ♦ సిన్ బెండ్లి సేయున్ విభూ! 48

ఉ॥ దీనినె తెల్పఁగాఁగడఁగి ♦ దేవరపాలికి వచ్చినార మీ
దీనుల నీదు సేవకులఁ ♦ దేఱికనుంగొని యార్తిఁ బాఁపఁగా
మానసమందుఁ బూను మిఁక ♦ మంచియొనర్పుము మాకుఁ జెచ్చెరన్
మానితదివ్యవైభవస ♦ మంచిత! సర్వజగన్నియామకా! 49

-:శివుఁడు విష్ణ్వాదులకుఁ గామనిరసనంబు జెప్పుట:-

క॥ అనిన విని లోకనాథుం, డనియెను సురవరులతోడ ♦ నారయుఁ డీరల్
మనముల నిఁకనేఁ బెండ్లా, డిన బంధమునందుఁ జిక్కు ♦ టెకదా మరలన్. 50

ఉ॥ ఏనిఁక లోకసుందరి గి ♦ రీంద్రకుమారినిఁ బెండ్లి యాడినన్
దా నల పార్వతీరమణి ♦ దాహమునొందిన మారుఁ గ్రమ్మఱన్
బ్రాణము లొందఁజేయును బ్రు ♦ వంబుగఁ బంచశరుండు మించి యీ
ధ్యానము యోగమున్ జెఱుచుఁ ♦ దాపసవృత్తి నడంచు రూఢిగన్. 51

మ॥ మునులున్ దాపసులున్ యతీశ్వరులు స ♦ మ్మోదంబుతో ముక్తికాం
తను డాయన్ జని మేటిభోగముల నా ♦ నందింపఁగా నక్రకే
తను భస్మీకృతు జేసితిన్ మరలఁ గం ♦ దర్పుండు పుట్టొందగాఁ
జనునే యాతఁడు మున్నొనర్చిన పనుల్ ♦ సైరింపఁగాఁ బోలునే. 52

సీ॥ కూఁతును గాంచి త ♦ గుల్కొనఁగా మేలి, వలపు గల్గింపఁడే ♦ వనజజునకు
తోఁబుట్టువును దమి ♦ తోఁగూడి క్రీడింప, నాత్మనల్పఁడె మరీ ♦ చ్యాదులకును

అన్నభార్యను బట్టి ♦ కన్నుఁగానక రతు, ల్దేలంగఁజేయఁడే ♦ దేవగురుని
కాముఁ డీలాటి య ♦ కార్యంబు లొనరింపఁ, జెలఁగి చంపితి సుర ♦ క్షేమమునకుఁ

గీ॥ గాన మీరెల్ల రిప్పుడ ♦ క్కామ ముడిగి, ధ్యాననిశ్చలచిత్తులై ♦ తపము సేయుఁ
డక్షరంబైన పరమాత్మ ♦ మందు సతము, క్రీడ సేయుఁడు బంధమ్ము ♦ లూడిపోవ.

క॥ కామమునఁ బొడముఁ గ్రోధం, బీమహి నద్దాన మోహ ♦ మెసఁగును దానన్
దీమసమతి తపము సెదున్, గామము నక్కతనఁ బాయఁ ♦ గాఁదగు మీరల్.

ఆ॥ నన్నుఁబోలి మీరు ♦ పన్నుగా నిట్లు త, పంబు సేయుఁ డింకఁ ♦ బాశములను
బాయఁదలఁపుఁడీ ష్ణు ♦ పర్వశిరోమణు, లార! వికృతిఁబాసి ♦ భూరిమతిని. 55

గీ॥ అనిన విని వనజేక్షణుం ♦ డాత్మమందు, వనరి యిట్లని పల్కెనో ♦ వరద! యిపుడు
కడిఁది యుమ్మలికమ్మునఁ ♦ గ్రాఁగుచున్న, మాకుఁదప సెట్టులలవడు ♦ జోకమెఱయ.

ఉ॥ ఒకయెడనుండి పార్వతి మ ♦ హోగ్రతపం బొనరించుచున్ జగ
న్నికరముఁ గాల్చుచుండెను వి ♦ నిద్రతరాగ్రహుఁడల్ల తారకుం
డొకకడనుండి నిర్జరుల ♦ నూర్జితసత్త్వుల నార్తివెట్టుచున్
దికమక సేయుచుండె గణు ♦ తింపుము తెంపుము మాదుఖేదమున్. 57

చ॥ ఇప్పటికేని నీ మదికి ♦ నిందఱి కొందలపాటు పాటిగా
నొప్పిగఁ దోఁచ కిప్పగిది ♦ నూల్కొనియుండిన జత్తు మిప్పు డే
తిప్పలులేక నిక్కముగ ♦ దీనశరణ్య ! యగణ్య ! పుణ్య ! యీ
ముప్పడగించి లోకములఁ ♦ బ్రోవఁగఁబూను మనూనమౌ కృపన్. 58

చ॥ అలయుట మాని మేటితప ♦ మంది నిరామయమైన యాత్మమున్
దెలిసి సుఖింపుమంటి విటుఁ ♦ దేవకు దేవ ! జగద్విితానమున్
బలుమఱు పుట్టఁజేయుఁడని ♦ పాలనసేయుఁడటంచు లోఁగడన్
సలిపితి వాజ్ఞ రెం డెటులఁ ♦ జక్కఁబడున్ మదిలోఁ దలంపుమా! 59

ఆ॥ ఇపుడు పొంగిపొరలు ♦ నీమహావిపదబ్ధి, నింకఁజేసితేని ♦ యెలమి కలిమి
నీనియోగ మెందుఁ ♦ బూనిక చూపిన, నందె సంచరింతు ♦ మనఘ! మేము. 60

చ॥ తపసొనరించుచున్న యుల ♦ తన్విని శైలకుమారి నింపుమై
నిపుడు వివాహమాడ మది ♦ నెంచి హిమాద్రికి నేగి భక్తలో
లుపమతి నవ్వరం బుమకు ♦ లోకశరణ్య! యొసంగు మయ్య! నీ
దు పనియొకాదె సర్వజన ♦ దుఃఖముఁ బాపుట లోకశంకరా! 61

చ॥ అని యిటు వేల్పులెల్లరు మ ♦ హావ్యసనంబున నొక్క పెట్టుగా
వనరుచునున్న వారిఁగని ♦ వైళమె శంకరుఁ డాదరంబునన్
గని యిటు పల్కె మానుఁడు వ ♦ గన్ బొగలన్ వెరవొనొకో యిటుల్
వనరకుఁడింక ధైర్యము న ♦ వశ్యము చెందుఁడు దేవనాయకుల్! 62

వ. పుండరీకాక్షు నుపలక్షించి

చ॥ తిరుగ వివాహమాడు మాని ♦ తేపకుఁ జెప్పుచునుంటి వీవు తా
మరసదళాక్ష! యద్ది కను ♦ మా వ్యసనంబుల కాస్పదంబు బం
ధురభవకారణం బిఁకస ♦ తుల్ గడుమాయపునూతు లందుఁ జే
రరు ఘనయోగిపుంగవులు ♦ రమ్యతపోధనులైన సన్మునుల్. 63

-: శివుఁడు స్త్రీసంగము బ్రహ్మజ్ఞానబాధక మనుట: -

సీ॥ అపవిత్రములలోన ♦ నగ్రిమంబగు చోటు, బొంకులకెల్లను ♦ బుట్టినిల్లు
కపటవర్తనములఁ ♦ గనఁజేయు నెఱజాణ, చెడుగోతఁ బడఁద్రోయు ♦ చెడ్డఘోటి
అనువుగా భ్రమసేయు ♦ నైంద్రజాలిక విద్య, నమ్మి యేలినచోటి ♦ నాగుఁబాము
సాహసంబులకెల్ల ♦ జంకనట్టి వలంతి, పాయంగ నీయని ♦ పరమధనము

గీ॥ ఒనరఁగాఁ గట్టుత్రాడులం ♦ దుక్కుగొలుసు
క్షణికసంతోషమెసఁగు క్రొ ♦ క్కారుతీఁగ
స్త్రీయనఁగ దానితోఁబొత్తు ♦ జెందవలదు
బ్రహ్మనిష్ఠుల కెందేనిఁ ♦ బద్మనయన! 64

గీ॥ సంగములయందుఁ గామినీ ♦ సంగమెక్కు, డెందు నరయంగ శ్రీపతి! ♦ యితరసంగ
ములను విడవచ్చు స్త్రీసంగ ♦ మును విడంగఁ, జాల రెవ్వారలీ జగ ♦ జ్జాలమందు.

క॥ కావున నిత్యసుఖం బది, గావలసినవార లీ జ ♦ గంబందు నెటన్
బూవుంబోఁడుల జాడకుఁ, బోవలవదు దానఁ జెట్టు ♦ పొడము రమేశా! 66

గీ॥ అనిన వనజాక్షుఁడెంతయు ♦ నాత్మయందుఁ, దలఁకి ముసిముసినవ్వుల ♦ తళుకులెసఁగ
నఖిలలోకేశ్వరునకిట్టు ♦ లనియె మృదుల, మధురవాక్చాతురీగతుల్ ♦ మలసికొనఁగ.

సీ॥ అఖిలతాపంబుల ♦ హరియించు నౌషధం, బార్తికంధిని దాఁటు ♦ నట్టి నౌక
చిత్తంబు రంజిల్లఁ ♦ జేయఁజాలిన విద్య, సకలసౌఖ్యములకు ♦ జన్మభూమి
ప్రతిదినంబును గ్రొత్తఁ ♦ బరగుచక్కనివిందు, కొమరారుకోలమున ♦ కమరతరువు
అన్నపానంబుల ♦ నందఁజేసెడు దైవ, మతిథిజనంబుల ♦ నరయుతల్లి

గీ॥ దేవయజ్ఞంబునందు నెం ♦ తేనితోడు, కష్టసుఖములయందుఁ బాల్ ♦ గాంచుజోడు
ఆత్మసతియగుఁ గావున ♦ నందఱకును, బెండ్లియాడంగఁదగుఁగాదె ♦ పేర్మియలర.

ఉ॥ ఏదెటులైన మాయఁ దరి ♦ యించిన నీకిఁకఁ గొంకదేల మా
కై దయతోడఁ జేకొనుము ♦ కాళిని లోకశరణ్య! వీఁకమై
మేదురవిక్రమూర్జ సుతు న ♦ మేయబలాస్పదుఁ బుట్టఁజేసి నా
నాదివిజార్తికారకు వి ♦ నాశము సేయుము తారకాసురున్. 69

ఉ॥ లోఁగడ నెన్నిమాఱు లిటు ♦ లోకసుఖంబునకై కడంగి నీ
వాగము మాన్పిభూరిదయ ♦ నందఱినిన్ బ్రతికించితయ్య! తం
డ్రీ! గరళంబు పెల్లడరి ♦ ఢీకొని లోకములన్ దహింపఁగా
వేగముతోడఁ జేయొడిసి ♦ విశ్వపతీ! కబళించి కావవే! 70

ఉ॥ ఎక్కడనేని భక్తులకు ♦ నెప్పుడుగాని విపత్తి దోఁచఁగా
నక్కటికన్ దలంచి యపు ♦ డప్పుడె యట్టిది మాన్పి కాతు వా
చక్కివు డాత్మలోఁగొని వి ♦ చారణసేయుము మాదు బాములన్
మిక్కిలి గండుమీఱి మముఁ ♦ మ్రింగెడు రక్కసు నుక్కడంపుమా! 71

—:శివుఁడు పార్వతినిఁ బెండ్లాడుట కొడంబడుట:—

గీ॥ అనిన విని దా మహేశ్వరుం ♦ డాత్మమందు, జాలిఁగొని యిట్టులనెఁ జాలు ♦ శాంతిఁగొనుఁడు
దేవతాకార్యమునకయి ♦ తిరుగ దారఁ, జేకొనెదఁ గాంచెదఁ గుమారు ♦ లోకవీరు.

చ॥ చనుఁడిఁక మీగృహంబులకుఁ ♦ జక్కఁగ నేఁనిక శైలరాజనం
దన యొనరించునట్టి నియ ♦ తంపుఁ దపంబువిధం బెఱింగి చే
కొనఁగఁ గడంగెదన్ గుసుమ ♦ కోమల యక్కట! మిక్కుటంపు వే
దనబడుచుండె నా కొఱకుఁ ♦ దద్దయు భక్తిపరీతచిత్తయై. 73

గీ॥ అని సెలవొసంగ దేవత ♦ లంత మ్రొక్కి, సంతసంబొంది తమతమ ♦ సదనములకుఁ
జనిరి శంకరుఁడంతఁ దా ♦ సప్తఋషులఁ, దలఁప విచ్చేసి మ్రొక్కివా ♦ ర్వలికిరిట్లు.

ఉ॥ పున్నెములన్ని పండె మముఁ ♦ బూన్కిమదిన్ దలఁపంగ నిట్టులా
సన్నులమైతి మానతి నొ ♦ సంగు మెదేనిఁ గృపాంతరంగ! నీ
సన్న నొనర్తు మేపనియుఁ ♦ జక్కగ నీయెడ నీదు దాస్యమున్
గొన్న సిరిన్ నుతించుటకుఁ ♦ గోటిభవంబులకైన శక్యమే. 75

ఆ॥ అనిన లోకనాథుఁ ♦ డాదరంబున వారిఁ, గాంచి యిట్టులనె వి ♦ కాసమొప్ప
సప్తఋషులు మీరు ♦ సర్వవిజ్ఞానాఢ్యు, లాత్మహితులు సతత ♦ మరయ నాకు.

—:శివుఁడు సప్తర్షులను పార్వతీ తపఃపరీక్షకై యనుపుట:—

శా॥ నీహారాచలపుత్రి నన్నుఁ బతిఁగా ♦ నిండారు ప్రేమంబుతో
నూహన్‌జేసి మహోగ్రమైన తపమెం ♦ తోనిష్ఠతోఁ జేయఁగా
దాహం బొందఁ దొడంగె లోకములు త ♦ త్తాపానలజ్వాలలన్
"త్రాహి త్రాహి" యటంచుఁ జేరిరి సురల్ ♦ రక్షార్థులై నన్నిఁకన్. 77

వ. కావున

శా॥ గౌరీశృంగమునన్ దపించు నగరా ♦ ట్కన్యన్ దగన్ జేరి మీ
రా రాజాననతోడ నన్ గుఱించి మి ♦ ధ్యానిందలన్ సల్పి చే

తొరీతిస్ఫుటతర్క గనుంగొనుఁడు చా ♦ తుర్యంబు రాణింపఁగా
నేరంబంచుఁ దలంపఁబోకుఁ డెద సం ♦ దేహింపకుం డింతయున్. 78

క॥ నాపను పిది సేయుండన, నాపద్మజనిభులు వల్లె ♦ యని సంతోష
శ్రీపరవశులై హిమగిరి, కా పార్వతి యొద్దకేగి ♦ రతివేగమునన్. 79

మ॥ చని యం దుగ్రతంబు చేయు నగరా ♦ జన్యాత్మజన్మర్ లస
ద్ఘనతేజోమయవిగ్రహన్ సకలలో ♦ కక్షేమసంధాయినిన్
గని దూరంబున నుండియే మది నమ ♦ స్కారంబు లర్పించి వే
గనె చేరఁజని పల్కి రివ్విధ మలీ ♦ కచ్ఛన్నసూక్తంబులన్. 80

మ॥ సుకుమారీ! తపమేటికమ్మ ! నిను ని ♦ చ్చోనిట్లు నేమించి రే
వికటాత్ముల్ పగఁబూని జాదిలతికన్ ♦ వేంద్రంపు గ్రీష్మాతపో
గ్నికిఁ ద్రోయించిన యట్లుగా నకట! కు ♦ త్కీలాధిరాట్పుత్రి! యే
మికొఅంతన్ గొని పూనితీవు సెపుమా ♦ మేముర్ వినన్ గూడినర్. 81

క॥ అని పలికిన మునులకు రయ, మున వందన మిడుచుఁ గాళి ♦ మోదంబున ని
ట్లనియెను మునికులతిలకులు!, వినుఁడీ! నుడివెదను నాదు ♦ వేఁదుఅువిధమున్.

గీ॥ అపహసింపకుఁ డిందు న ♦ న్ననఘులార! నీటిలో మేటిగోడను ♦ నిలుపనెంచి
నట్లు దుర్లభమగుకార్య ♦ మర్థిఁ గోరి, యుంటి నారదమౌని వ ♦ రోక్తినొంది.

క॥ శివుఁ బరమేశ్వరు లోకో, ద్భవకారణు సర్వదుఃఖ ♦ భంజనుఁ బతిగాఁ
గ వరించి వేడ్కమైఁ దప, మవుఁ గాదన కిట్లుపూన్కి ♦ నందితి ననఘుల్! 84

గీ॥ అరయ నాధారశూన్యమౌ ♦ నాకసంబు, నందు అెక్కలులేని నా ♦ డెందమనెడు
పుల్గెగురుచుండె నద్దాని ♦ భూరిదయను, నరసి ప్రోచును గాతఁ జం ♦ ద్రార్ధమౌళి.

క॥ అన మును లన్యోన్యం బా, ననములు గనుఁగొనుచు బిట్టు ♦ నగి కాళికతో
ననిరి వనజాతలోచన!, చనువే నారదుని నుడిని ♦ సంభావింపర్. 86

గీ॥ నారదుఁడు కూటవాది య ♦ న్యాయపరుఁడు
ఘాతుకాత్మకుఁ డత్యంత ♦ కపటమూర్తి
కను పయోముఖవిషకుంభ ♦ మనఘచరిత!
కడఁగి విను మేము సెపుదు మ ♦ క్కఅటివిధము. 87

ఉ॥ ధాతకుమారుఁడైన యల ♦ దక్షుసుతుల్ పదివేలమంది వి
ఖ్యాతచరిత్రు లాత్మజన ♦ కాజ్ఞఁ దపం బొనరింపుచుండఁగా
నీతఁడు వారిఁ జేరి నెన ♦ రించుక లేక విరాగిభావమున్
జేతమునందుఁ జేర్చెనెఁ ♦ జెచ్చెరఁ బాసిరి వారు దక్షునిన్.

చ॥ తనయులు రాకమానుటను ♦ దక్షుఁడెఱింగి ఘనంబుగా మదిఀ
వనరి యనంతరంబ పది ♦ వందల పుత్రులఁ గాంచి వారలఀ
ఘనమగు తాపసవ్రతముఁ ♦ గాంచఁగఁ బంపఁగ నప్డు వారికిఀ
మునుపటి యట్లు నారదుఁడు ♦ ముక్తిపథం బుపదేశ మిచ్చుడుఀ. **89**

గీ॥ వార లంతట మోక్షంబుఁ ♦ బడసి తండ్రిఁ, జేరకుండిన దక్షుఁడా ♦ తీరుఁదెలిసి
కరము దుఃఖించి నారదు ♦ కపట మెఱిఁగి, చెచ్చెర శపించె నాతని ♦ చేవయడఁగ.

వ. ఇంకను

ఉ॥ పూనికతో హిరణ్య కశి ♦ పుండను దైత్యుని పూవుఁబోఁడికిన్
మానుగ దానవాంతకుని ♦ మంత్రముఁ జెప్పి కుమారు వైష్ణవున్
గా నొనరించి తండ్రికిని ♦ గాదిలి పట్టికి మేటి వైరమున్
బూనిచి చంపఁజేసె దితి ♦ పుత్రుని శత్రునిచేత నిద్దరన్. **91**

గీ॥ ఎట్టివారల కేనియుఁ ♦ బట్టుఁబట్టి, యురక పోరాట మొదవించి ♦ యురులఁబెట్టు
వలఁతి యాతం డరయు మట్టి, ♦ వానిజాడఁ, దలఁపఁగూడదు శ్రేయంబుఁ ♦ దలఁచువారు.

గీ॥ ఇదియె నారదచరితమో ♦ యిగురుబోఁడి!, లాఁతిబిడ్డల నూరక ♦ నూతఁ ద్రోయ
ఘనుఁడతఁడుగాన నిన్నిట్లు ♦ కానఁజేర్చి, యిడుములన్ గుడ్పుచుండె స ♦ హింపలేక.

క॥ తలిదండ్రు లెట్లు నిన్నీ, కలహాశను నుడినిఁబట్టి ♦ కానకు బంపన్
గలిగిరి తల్లీ! వారి మ, దులు వజ్రము లనఁగ మాకుఁ ♦ దోఁచు నరయఁగా.

ఉ॥ ఇంతకు నీవు గూర్మి వరి ♦ యించిన కంతువిరోధి వర్తనం
బంత నెఱింగి యుంటిమి హి ♦ మాద్రిజ! చెప్పెద వించుమించు నొ
క్కింత మనంబునందుఁ గిను ♦ కెంచక కొంచక యాలకింపు మ
త్యంత మతం డయోమయుఁడు ♦ దాఁటినవాఁడు భవప్రపంచముఀ.

వ. మఱియును

ఉ॥ ఓ కమనీయగాత్రి! విను ♦ మో వికచాంబుజనేత్రి! శర్వునిన్
బ్రాకటరాజతాచలవి ♦ భాస్వరుఁడంచును రాజమౌళియం
చేకమతిన్ వరించితి వి ♦ హీ! కుధరాటవికుం డతండు దో
షాకరమౌళి నీమది న ♦ యమ్మనయమ్మన నూహసేయుమా! **96**

గీ॥ కను మహాకాలమూర్తి గం ♦ గాధరుండు, పశుపతి దిగంబరుండు క ♦ పాలి శూలి
అక్కటా! భిక్షుకుఁడు విరూ ♦ పాక్షుఁ డుగ్రుఁ, డరయవేయవ్విధంబు క ♦ ల్యాణమూర్తి!

క॥ సర్వజ్ఞుండని యరుదుగ, శర్వుని నీవెంతువేమొ ♦ స్వాంతములోనఀ
బర్వతరాజకుమారీ!, యుర్వీస్యందనుఁడు స్థాణుఁ ♦ డొప్పుగ వినుమా! **98**

ఉ॥ మున్నల దక్షకన్యక స ♦ మున్నతవాంఛఁ బినాకహస్తునిఁ
బన్నుగఁ బెండ్లియాడి కడు ♦ బాములఁజెంది మహాధ్వరంబునన్
బన్నమునొంది యోగమునఁ ♦ బ్రాణముఁ బాసెఁ గుమారి! యెట్టి సం
పన్నతఁగాంచి యిట్లురక ♦ పాల్పడితీవు శివున్ వరింపఁగన్. 99

గీ॥ ఉండుటకు నిల్లులేదు ప ♦ రుండ మంచ, మేనిలేదు పసాపడ ♦ నేమిలేదు
కట్టుటకులేదు కాటనే ♦ కాపురంబు, బిచ్చమే జీవనంబు చాం ♦ పేయగాత్రి!

గీ॥ కాన నీవింకఁ దపమును ♦ మాను తల్లి !, తల్లిదండ్రులకడ కేగు ♦ తప్పకుండ
మంచిసంబంధ మారసి ♦ మగనిఁగూర్తు, మమ్మ! నీమదియుమ్మలి ♦ కమ్మువాయ.

వ. సుందరతరుణబృందారకులు హేమాహేమీలు పలువురుగలరు వారలం దొకని గరిష్ఠుని

ఉ॥ ఇప్పుడె సెప్పువారము ర ♦ మేశ్వరుఁడౌ పురుషోత్తముండు నీ
కొప్పిదమైన భర్త యసి ♦ తోత్పలమూర్తి యభీష్టకేళులఁ
గొప్పసమర్థుఁ డెందు నను ♦ కూలుఁడు గావున నట్టివాని నీ
వొప్పుగఁ బెండ్లియాడు సుఖ ♦ మొందెదు పొందెదు వైభవమ్ములన్. 102

సీ॥ కల్యాణగుణనిధి ♦ కమలదళాక్షుండు, నిర్గుణుం డారయ ♦ నీలగళుఁడు
కామనిర్మాణైక ♦ కారణం బాహరి, కామనిర్వాపణ ♦ కరుఁడు హరుఁడు
కౌస్తుభగ్రైవేయ ♦ కలితవక్షుఁడు చక్రి, యురగేంద్రహార కం ♦ ధరుఁడు శూలి
అసమానవైభవా ♦ యతనం బుపేంద్రుండు, భైక్షాశనుఁడు కృత్తి ♦ వసనమూర్తి

గీ॥ ఇట్లు విపరీతరీతుల ♦ నెక్కుడైన, తారతమ్యముతోడుతఁ ♦ దనరుచున్న
హరిహరులతీరుఁ దెలిసి నీ ♦ వాత్మయందు, నెమ్మినాలోచనము సేయు ♦ మమ్మ! సుంత.

క॥ కావున హరమ్మఁ విడి నీ, వీవిధమున కొప్పునెడల ♦ నిపుడే మేమా
శ్రీవిష్ణువు నిటఁ దెచ్చి మ, హా వైభవమొప్పఁ బెండ్లి ♦ నమరింతు ముమా!

-:పార్వతి సప్తర్షులకు శివమహిమంబుఁ జెప్పుట:-

వ. అనుడు

ఉ॥ పక్కుననవ్వి యవ్వికచ ♦ పంకజలోచన మౌనివర్యులఁ
జక్కఁగఁ జూచుచుఁ మిగుల ♦ జాదుర జాదురమొప్ప నిట్లనెఁ
నిక్కములే తపస్వికుల ♦ నీరధిచంద్రములార! మీ నుడుల్
మిక్కిలి సారవంతములె ♦ మెప్పు ఘటిల్లఁగఁ జేయు నేరికిన్. 106

ఆ॥ చాలఁ గఠినుఁడైన ♦ శైలరాజేంద్రుని, కాన్పునగుటఁ జాలఁ ♦ గఠినతమము
నామనంబు దిరుగు ♦ నా యెన్నిఁజెప్పిన, మౌనులార! గుణని ♦ ధానులార!

చ॥ వదలను నే హఠం బమర ♦ వంద్యుఁడు నారదమౌని సెప్పిన
ట్టిదియె విధంబుగాఁ దపము ♦ తీవిమెయిఁ బొనరించెదఁ గుణా
స్పదుఁడని కేళిలోలుఁడని ♦ పన్నుగఁ గేశవుఁగూర్చి చెప్పినా
రదిమది కందదెప్పుడును ♦ నా హరుఁబాసి వరింప నన్యులన్. **108**

తే॥ ఆ హరియుఁగూడఁగృష్ణదే ♦ హంబువాఁడు, కడిదినిద్రాప్రమాదముల్ ♦ గలుగువాఁడు
అరయఁ బదివేసములతోడఁ ♦ బరఁగువాఁడు, వలదు వరియింపగోవిందు ♦ వంద్యులార!

క॥ శివుగుఱించి నిర్గుణుండని, యవినయుఁడని పేద యని మ ♦ హాత్ములు మీరల్
గవిసి వచించితి రిట్టుల, శివతత్త్వముఁ దెలియఁగా వి ♦ శేషము జగతిన్. **110**

క॥ మఱచితిరో తొలిచదువుల, వెఱచితిరో నెవరికేని ♦ వెకలుల కిలలోఁ
గఱచితిరో పెఱత్రోవల, నఱచితిరో నాదు మనము ♦ నారయఁగ నిటుల్. **111**

క॥ ఈశ్వరుఁడని సకలామ్నా, యేశ్వరుఁడని హరివిరించ ♦ నేంద్రాది నిలిం
పేశ్వరుఁడని కల్పాంతా, నశ్వరుఁడని శివుని శ్రుతు ల ♦ నఁ వినరొక్కో! **112**

మ॥ త్రిగుణాతీతుఁడు నిర్వికారుఁడు జగ ♦ ద్ధేతుండు భక్తావనా
ర్థగృహీతాకృతి వేదవేద్యు డమర ♦ ధ్యానార్హ చారిత్రుఁ డ
జ్ఞగతప్రోద్ధతభావదుర్లభుఁడు వి ♦ జ్ఞానాస్పదుం డీశ్వరుం
డగు మీ చెప్పిన యట్లుకాదు వినుఁడీ! ♦ యాక్షేపముల్ మానుఁడీ! **113**

*సీ॥ పద్మాక్షుఁడొక సాక్షి ♦ పద్మగర్భుఁడు సాక్షి, స్వర్గపాలకుఁడు వా ♦ సవుఁడు సాక్షి
వైరించమస్తక ♦ హారబృందముసాక్షి, యభినుతిసేయు వే ♦ దములు సాక్షి
మునిఁ జంపవచ్చి కూ ♦ లిన కృతాంతుఁడు సాక్షి, సనకాదిముక్తప్ర ♦ జంబుసాక్షి
ఎదిరించి సమసిన ♦ యిక్షుధన్వుఁడు సాక్షి, రుజనుబాసిన చందు ♦ రుండు సాక్షి

గీ॥ కలశజాదిమహర్షి ప్ర ♦ కరము సాక్షి, పఱచి తలఁగోల్పడిన యజ్ఞ ♦ పశువుసాక్షి
బస్తముఖుఁడైన దక్షుండు ♦ ప్రౌఢసాక్షి, శివుఁడె సర్వాధికుఁడని యో ♦ జింపుఁడీరు.

---

*శ్లో॥ ధ్యేయత్వేతవసాక్షిణో మునిగణాః మోక్షప్రదానేశుకః
వంద్యత్వే నిగమాస్స్వభక్త వినత క్లాంతౌ కృతాంతాదయః
నిత్యత్వేచ పితామహస్యచ శిరస్స్రుక్ బృందమాద్యంతయో
శ్శూన్యత్వేచ వరాహహంస వపుషౌ పద్మాక్ష పద్మాసనౌ॥

గీ॥ సకలజగదీశ్వరుండయ్యు ♦ జగతిఁ దనదు, పెంపుఁ జూపింపఁ దలఁపఁడు ♦ వెగ్గలంపు
భవ్యవైరాగ్యభావంబుఁ ♦ బాదుకొలుపుఁ, బరమశివునారయుండిట్లు ♦ బ్రహ్మబుషులు!

సీ॥ విమలాత్మవిజ్ఞాన ♦ విఖ్యాతినొందెడు ఘనుం, డరయునే యన్య వి ♦ హారములను
నిర్వికారానంద ♦ నిరతుఁడౌ ధన్యుండు, విషయవికారంపు ♦ వెట్టిఁగొనునె
ముక్తికాంతాభోగ ♦ భోగమొందెడు పుణ్యుఁ, డన్యకాంతాభోగ ♦ మాసపడునె
స్వప్రకాశైకద ♦ ర్శనచణుండగు యోగి, యితరాతిశయముల ♦ కింపు గొనునె

గీ॥ భక్త రక్షణమున కెట్టి ♦ పాట్లుగాని, పడఁగ రూపంబుఁదొరకొన్న ♦ పరమపురుషుఁ
డన్యుఁడట్టులఁ దుచ్ఛ సౌ ♦ ఖ్యంబులొందఁ, దలఁచునే యారయుండీరు ♦ తద్‌జ్ఞులార!

ఉ॥ ఏనును భోగమాత్రమున ♦ కే యిటు లిచ్చయొనర్చి యూర్జిత
శ్రీనిధియైన యీశ్వరునిఁ ♦ జేకొనఁగోరను సర్వదైవతే
శానున కామహేశునకు ♦ జాయఁగ నౌటకె వాంఛసేతు న
ద్దానినె సర్వమూర్జ దొరయుఁ ♦ దాపసవంశపయోధిచంద్రముల్! 117

గీ॥ యోగివరుఁ డీశ్వరుం డేను ♦ యోగినిని ద, పస్వి నాథుఁడు శివుఁడు తా ♦ పసిని నేను
అల్ల హరుడు మహాకాలుఁ ♦ డనఘులార!, కాళినగుటేను జోడుగాఁ ♦ గలను దనకు.

వ. ఇంకను వినుండు.

సీ॥ శీతాంశుధరు నెంచు ♦ చిత్తంబు చిత్తంబు, భవు సమర్చనసేయు ♦ పాణి పాణి
ప్రమథనాథునిఁ జేరు ♦ పదములు పదములు, శివుని సన్నుతిసేయు ♦ జిహ్వ జిహ్వ
విశ్వేశుకథ విను వీనులు ♦ వీనులు, కాలకాలునిఁ జూచు కనులు ♦ కనులు
పరమేశుఁ గొల్చెడు ♦ భాగ్యంబు భాగ్యంబు, దర్పకారికి నొంచు ♦ తనువు తనువు

గీ॥ పురహరునిఁ గొల్వఁబూనిన ♦ బుద్ధి బుద్ధి, శ్రీశసాయకునకు మ్రొక్కు ♦ శిరము శిరము
శంకరుని భక్తిఁబడసిన ♦ చదువు చదువు, నాగభూషణు సేవించు ♦ నరుఁడు నరుఁడు.

ఉ॥ ఉల్లము శంకరాంఘ్రినళ ♦ యుగ్మసమాశ్రయయుక్తియం దొడల్
హల్లకబంధుభూషణు స ♦ మర్చనమందు నుడిర్ మహేశ్వర
ప్రోల్లలితాహ్వాయమ్ముల జ ♦ పోద్యమమందుఁ దిరంబుచేసి రం
జిల్లుదు రెవ్వ రట్టి సుర ♦ సేవ్యులు భవ్యులు శ్రావ్య లీభువిన్. 120

వ. పక్షాంతరమందు.

సీ॥ పరమశివార్చనా ♦ పదవి నొందఁగలేని, యిక్కగా దది పాప ♦ డొక్కగాని
ఖండేందుధరభక్తిఁ ♦ గనకయున్నట్టి య, న్నరుఁడు గాఁ డాతండు ♦ వఱఁడుగాని
శ్రీకంఠమూర్తికిఁ ♦ జెలఁగి మ్రొక్కఁగలేని, శిరముగా దది పాప ♦ భరముగాని
భోగిభూషణుపూజఁ ♦ బూని సేయఁగలేని, కేలుగా దది చెడ్డ ♦ తేలుగాని

గీ॥ శంకరుని మదిఁజెందఁగాఁ ♦ జాలనట్టి, తెలివిగా దది కడు చెడ్డ ♦ తెవులుగాని
అమ్మహేశ్వరు కొలువుకై ♦ యమరనట్టి, కలిమిగా దది పేరడ్పు ♦ బలిమిగాని.

వ. మఱియునిట్టి నన్యథాప్రబోధనవైదగ్ధ్యం బిందు వైముఖ్యవైరస్యంబుల నుత్పాదించుఁగాక కార్యకారియగునే?

సీ॥ రత్నాకరునిఁదక్క ♦ రహి నొక్కనదమును, జేరునే జాహ్నవి ♦ సిద్ధమునులు!
యజ్ఞకిటినిఁదక్క ♦ యడవి సూకరమును, వసుమతి చెందునే ♦ వంద్యమూర్తు
లాభాస్కరునిఁదక్క ♦ యల్లఖద్యోతంబుఁ, గని వికసించునే ♦ కమలవల్లి
అల్ల ఘనాఘనుదక్క ♦ నలఁతి యావిరి తెప్ప, కేసి సౌదామని ♦ యేగునే ము

గీ॥ నీంద్రు లీశ్వరుఁదక్క నే ♦ నింక నొకనిఁ, జెట్టఁబట్టఁ దలంతునే ♦ చెనఁటినగుచు
నరసితిరె నాదు హృదయంపు ♦ టాను నిప్పు, డేని వినుడింకఁ జెపుదు న ♦ ట్టింతలేక.

-:పార్వతి సప్తర్షులకుఁ దన నిర్ణయంబును జెప్పుట:-

చ॥ అరుణగభస్తిబింబ మప ♦ రాచలమం దుదయించినన్ గడున్
దిరమగు మేరుభూధరము ♦ తేలికయై చలనంబు నొందినన్
స్ఫురదనలంబు శైత్యమును ♦ జోద్యముగా వహియించినన్ శిలన్
సరసిజ ముద్భవిల్లినను ♦ శర్వునిఁదక్క వరింప లాఁతులన్. 124

ఉ॥ శర్వుఁడు నా తపంబునకు ♦ సంతసమొందక యుండెనేని నే
నుర్విని లాఁతిపూరుషుల ♦ నొప్పి వరింతునె యమ్మహేశ్వరుఁ
సర్వజగత్పతిఁ మరల ♦ జన్మమునొందియు నేనిఁ జెందఁగా
నోర్వఁగరాని యగ్గిఁబడి ♦ యొడ్డుగ నీయుసు రూడఁ జేసెదన్. 125

గీ॥ అనిన మునులు జయధ్వనుల్ ♦ హర్ష భరమె, సంగ నొనరించి పార్వతీ ♦ చరణనళిన
ములకు మదిలోన జోతల ♦ సలిపి శివునిఁ, జేరఁజని యవ్విధంబెల్లఁ ♦ జెప్పి చనిరి.

-:శివుఁడు పార్వతినిఁ బరీక్షించుటకై యతియై చేరుట:-

చ॥ మునికులచంద్రు లిట్లు హిమ ♦ భూధరరాజసుతామనఃపరీ
క్షను బొనరించి తెల్పిన ప్ర ♦ కార మెఱింగి మహేశుఁ డప్పు డిం
కను బరిశోధనేచ్ఛఁగొని ♦ క్రచ్చఱ వృద్ధతపస్విరూపముఁ
గొని యొక యూతకఱ్ఱ గొడు ♦ గుఁ ధరియించి చనెన్ హిమాద్రికిన్. 127

గీ॥ పర్వతేంద్రకుమారి త ♦ పంబుసేయు, తావునకుఁ జని చెలులతోఁ ♦ దనరుదాని
వేదియం దనవద్యయై ♦ వెలయుదాని, భర్మలతఁబోలి యలరు న ♦ పర్ణఁగాంచి.

గీ॥ తారసించిన నుమ వృద్ధ ♦ తాపసాకృ, తిఁ దనరు విప్రుఁగాంచి త ♦ దీయదివ్య
తేజమున కాత్మలో మెచ్చి ♦ దివ్యసలిల, పుష్పఫలముల నర్పించి ♦ పూజచేసి. 129

వ. స్వాగతంబాడి వినయవినమితయై యిట్లనియె

ఉ॥ ఎవ్వరు మీర లిచ్చుటికి ♦ నెందుల కేగుచు నేగుదెంచినా
రివ్వనమెల్లc దేజముల ♦ నెంతయు వెల్గcగc జేయుచుంటి రా
ముఫ్వురు వేల్పులం దొకరొ ♦ మోదముతో నెఱిcగించి మాకిcకన్
నివ్వటిలంగcజేయుcడు వి ♦ నిశ్చితవైభవ మీశ్వరోపమా! 130

చ॥ అనిన నగేంద్రనందనకు ♦ నాతc డనెన్ లలితాంగి! స్వేచ్ఛ నెం
దును దిరుగాడుచుండెదను ♦ దోయజగర్భుని వంశ్యుcడ౯ దపం
బనవరతంబుసేతు నన ♦ యంబు జగంబున కెంతయున్ హితం
బును బొనరింతు నిక్కమిది ♦ పొందుగ విన్ము సరోరుహాననా!

ఉ॥ ఎవ్వతె వీవు? రోహిణివొ? ♦ యిందిరవో? పరమేష్ఠి రాణివో?
యవ్వనజాప్తుపత్నివొ? సు ♦ రాధిపు నాతివొ? వేదమాతవో?
యివ్వనభూమియం దిటుల ♦ నేటికి తీవ్రతపోవ్రతంబు నీ
విచ్విధి సల్పుచుంటి వసి ♦ తేక్షణ! నాకెఱిcగింపు మింపుగన్. 132

ఉ॥ ఎవ్వనిపుత్రి? వెద్దికుల?♦ మెయ్యది యాహ్వాయ? మబ్జగంధి! నీ
వెవ్వని పువ్వుcబోcడి విటు ♦ లెంచcగరాని తపం బిదేల? తే
జవ్వనమం దిల౯ మగని ♦ జాడcదొలంగి యొనర్చె దిట్లు ని
న్నవ్విభుc డెట్లు వాసెను? ద ♦ యాగుణహీనుcడు హీనుcడన్నిట౯. 133

చ॥ సకలముc దెల్పు సత్యముగ ♦ సాధ్వి! యన౯ నగరాజరాజక
న్యక చిఱునవ్వు నెమ్మొకము ♦ నన్ దళుకొత్తcగ నిట్లుపల్కె మౌ
నికులవతంస! విన్మిcకను ♦ నీవు వచించినవారిలోన నే
నొక తెనుగాను బర్వతవ ♦ రోత్తమపుత్రిని కాళియంద్రు న౯. 134

మ॥ తొలిజన్మంబున దక్షపుత్రినయి రు ♦ ద్రున్ బేర్మిc బెండ్లాడి పే
రలుక౯ దక్షుcడు నామనోవిభుని న ♦ త్యంతంబు దూషింప ని
ట్టలమౌ నీసున నా శరీరమును గా ♦ టంబైన యోగాగ్నిచేc
బొలియన్ జేసి నిలింపరక్షకొఱకీ ♦ పుట్టున్ దగన్ గాంచితిన్.

చ॥ శివుcడు హిమాద్రిపైc దపము ♦ సేయుచునుండcగc దారసించి నే
నవిరళభక్తిcగొల్వ హరుc ♦ డంత సుమాస్త్రుని రూపు మాపి న౯
జివుకcగcజేసి రౌప్యగిరిc ♦ జేరcగcబోయెc దపంబుచేసి యా
భవుని వివాహమాడుటకుc ♦ బాల్పడి యిట్లు దపించెదన్ విభూ! 136

గీ॥ నాతపం బమ్మహేశ్వరు ♦ చేతమునకు, నేcటివఱకెక్కకుండె న ♦ గ్నిప్రవేశ
మేను జేయంగcబూని మి ♦ మ్మిపుడు కాంచి, యర్చనము సేయ నాcగితి ♦ ననఘచరిత!

క॥ ఏజన్మంబున నన్నిcక , నా జగదీశ్వరుcడు గొనునొ ♦ యక్కతమున నే
నీ జన్మంబును బాసెదc, బోcజను మీరిందునుండి ♦ పురుష శ్రేష్ఠా! 138

గీ॥ అనిపలికి తాపసుఁడు వల ♦ దనుచు వార, ణంబు సేయుచునున్న న ♦ న్నలినవదన
వేగమున నగ్గి దూఁకఁగ ♦ వీతిహోత్రుఁ, డపుడు చందనశీతలుం ♦ డయ్యెఁ దలఁకి.

ఉ॥ కాళిక యంతఁ జేయునది ♦ గానక యూరకవచ్చుచుండగా
వైళ మళీకమౌని గరు ♦ వంబున నిట్లనిపల్కె నగ్గి నీ
గాళి! దహింపదయ్యె నెటు ♦ గాంక్షితమున్ సమకూరదయ్యె వా
క్కేళిఁ దొలంగి తెల్పుము స ♦ ఖీ! యిక నీదు మనోరథంబులన్. **140**

వ. వెండియును

చ॥ కలికి! తపంబుచేసి యిఁకఁ ♦ గాంచెడు వైభవ మెద్ది? నీకిలన్
వెలితి గనంగరాదు కడు ♦ వేఁదుఱుఁజెంది మృణాళకోమలో
జ్జ్వలమగు నీ శరీరమును ♦ జండతపోర్చిఁ గృశింపఁజేసి యి
ట్లలఁచుట చిల్లపెంకుఁగొని ♦ యక్కట! బంగరుఁ బాఱవైచుటే! **142**

-:జయ యతికిఁ బార్వతీ తపఃకారణము జెప్పుట:-

చ॥ అనిన గిరీంద్రకన్యక ని ♦ జాళులకున్ గనుసన్నఁజేయఁ జ
య్యన జయ దారసించి ♦ విన యంబున నిట్లనిపల్కె విన్ము స
న్మునికులచంద్ర! యీ ♦ రమణి భూధరరాజకుమారి కాళి శ
ర్వునిఁ బతిగా వరించి కడుఁ ♦ బూన్కిఁ దపించుచున్న దిట్టులన్. **143**

క॥ నారదముని పనుపున నీ, సారసదళమృదులగాత్రి ♦ చటులతపం బి
ట్లారంభించి యొనర్చెడు, సారెకుఁ దాపసవతంస ♦ సంఘము లలరన్. **144**

గీ॥ కరము చిరకాలమయ్యె నీ ♦ కలికి తపము, సేయమొదలిడి నేఁటికి ♦ శివుఁడు మెచ్చఁ
డాయె నీతన్వి యితరాది ♦ తేయవరుల, లోన నొక్కనిఁబెండ్లాడఁ ♦ బూనదాయె.

ఉ॥ మీరు మహాతపోనిధు ల ♦ మేయదయాకరు లిద్ధమూర్తు లీ
చారుశిరీషగాత్రి నల ♦ శంకరుఁ డెద్దియు శంకలేక వి
స్తారతరానురాగమునఁ ♦ దప్పక చేకొని పెండ్లియాడునే?
కూరిమిమీఱఁ జెప్పుఁ డెదఁ ♦ గుం దడఁగంగఁ దగంగ వేడుకల్. **146**

సీ॥ హంసతూలపుతల్ప ♦ మందె నిద్రించు నా, ర్య పరుండుఁ గఱుకైన ♦ రాల రేల
అమలకాంచనదుకూ ♦ లములఁ గట్టెడు బాల, నారచీరల బిగి ♦ మీఱఁ గట్టు
మృగనాభిపంకస ♦ మ్మిళిత చందనగంధ, మలఁదు లలిత పూయు ♦ నమరబూది
కల్పవృక్షఫలాళిఁ ♦ గాంక్షించి తిను శివ, గాడ్పును మెసవు నా ♦ కటికి నోర్చి

గీ॥ ఏమి నుడువుదు తుహినగి ♦ రీంద్రపుత్త్రి, బాలచంద్రధరునిగోరి ♦ ప్రబలతాప
భరముఁజెందుచు నిట్లుండెఁ ♦ బరమపురుష!, శివునిచిత్తం బదేటికో ♦ చెమ్మగిలదు.

క॥ ఈ రమణి తపము సేయుట, కారంభము సేయువేళ ♦ నా యా మొక్కల్
కూరిమి వేసె నిపుడు వి, స్తారఫలప్రసవరమలc ♦ దనరెడు నవియున్. 149

గీ॥ ఇంక నేమివిన్న గోరు ♦ దెఱుకసేయు, మనినc గృతకయతీశ్వరుం ♦ డల్లనవ్వి
పార్వతినిcజూచి యిట్లని ♦ పల్కెనీదు, చెలియపల్కులు నిజములే ♦ చెలువ! చెపుమ.

మ॥ అన నప్పార్వతి యిట్లుపల్కె మునివ ♦ ర్యా! నాసఖీభాషితం
బు నిజం బెక్కుడు ప్రేమబంధమున నె ♦ ప్డున్ వాఙ్మనఃకాయవ
ర్తన మాశంకరు కొల్వనందె సమకూ ♦ ర్చజేసి యిట్లీ తపో
ధనసంపత్తిc గొన్న దలంచితి శివున్ ♦ దప్పోనొ యొప్పోనొకో. 151

క॥ అనిన విని వెక్కసంపడి, ముని యిట్లనిపల్కెc దెలిసె ♦ మొదల నిదేమో
ఘనకాంక్షిత మని యడిగితిc, జనcదగు నే నిందునుండc ♦ జన దిcకమీcదన్. 152

ఆ॥ ఇట్లు పలికి చనcగ ♦ నెంచిన మునినాథుc, గాంచి యపుడు కాళి ♦ కరముభక్తి
తోడ నిట్టులనియెc ♦ దొందర యేటికి, నిలిచి చెపుమ దేవ! ♦ నీవు హితవు.

-: యతి పార్వతికి శివుని నిరసనం బుపన్యసించుట: -

వ. అనిన జటిలుం డిట్లనియె.

ఉ॥ నన్నిటనిల్పి నీవు శ్రవ ♦ ణం బొనరింపc దలంపు చేసినన్
బన్నుగc దెల్పువాcడ నిcకc ♦ బథ్యము తథ్యము నైనమార్గ మా
పన్నగభూషు బైసిcకను ♦ బాగుగ నంత నెఱింగియుంటి నీ
వెన్నికమీఱ నాజటిలు ♦ నెట్లు వరించితివో కృశోదరీ! 154

సీ॥ గజమేని యొక ఘోట ♦ కమ్మేని యున్నదే, గిటకపాఱిన ముది ♦ గిత్తగాక
శిష్యులేనియును భు ♦ జిష్యులేన్ గలరె ద, య్యాలకూటువల నె ♦ య్యములుగాక
కౌశేయమేని రా ♦ ఙ్కవమేని యున్నదే, యేన్గురక్కసిచర్మ ♦ మేవ గాక
ఘనసార మేనిc ♦ జం దనసారమేని యు, న్నదియే బూది విలేప ♦ నంబుగాక

గీ॥ ఓగిరంబేనిc గలదె నీ ♦ వూహసేయు, చటులకాకోదరోరువి ♦ షంబుగాక
ఏమి భోగంబులున్నవో ♦ యెఱుcగలేవె, రుద్రునందుc ద్రిలోకైక ♦ రుచిరగాత్రి!

ఉ॥ పూర్వము నందు దక్షుని సు ♦ పుత్రియు నీవలె మోసపోయి తా
శర్వుని చెట్టcబట్టి పతి ♦ చందము గిట్టని తండ్రిచేత బి
ట్టోర్వcగరాని చిన్నతన ♦ మొంది మహాధ్వరభూరివేదికన్
బర్వనcబాసెc బ్రాణములc ♦ బార్వతి! వింటివిగాదె యిక్కతన్. 156

క॥ స్త్రీ రత్న మీవు సుగుణో, దారుcడు మీతండ్రి పర్వ ♦ తప్రభుc డిలలో
భూరితరైశ్వర్యఘనుం, డో రమణీమణిరో! తగునె? ♦ యుగ్రు వరింపన్. 157

సీ॥ వజ్రంబు నటు పాఱ ♦ పైచి పాషాణశ, కలముఁ జేకొని మూటఁ ♦ గట్టినట్లు
చందనాంబువుఁ బాఱఁ ♦ జల్లి పెల్లడుసును, బొలుపుగా నొడలెల్లఁ ♦ బూయుపోల్కి
బంగారుజలతరీ ♦ పట్టుపుట్టము గెంటి, తోలు గట్టుటకయి ♦ తొడరుమాడ్కి
కమలమిత్రుని నెట్టి ♦ ఖద్యోతకాంతులఁ, గాంచి యానందింప ♦ నెంచు కరణి

గీ॥ మణినిధానంబెడసి లోహ ♦ మయరజంబుఁ, జెంది యానందమొందెడు ♦ చందమునను
లోకపాలకులగు నల్ల పాకశాస ♦ నాదులను బాసి కాముసం ♦ హరు వలచుట.

సీ॥ కస్తూరికారజః ♦ కలితచందనగంధ, మేడ? చితాభస్మ ♦ మేడ? బాల!
రమణీయవల్లకీ ♦ విమలరాగగ్రామ, మేడ? శంఖధ్వాన ♦ మేడ? రామ!
లలితకాంచనమృదు ♦ లదుకూలసంచయం, బేడ? గజాజినం ♦ బేడ? కాంత!
రంగన్మనోజ్ఞ మృ ♦ దంగసంగతనాద, మేడ? డమరుఘోష ♦ మెడ? రమణి!

గీ॥ వజ్రవైడూర్యభూషణా ♦ వళు లవేడ?, ఘనకరాళభుజంగసం ♦ ఘంబులేడ?
తామరసనేత్ర! నీవేడ? ♦ దహననేత్రుఁ, డేడ? యోజింపుమంతరం ♦ బింగితమున.

క॥ ఏడ సుపర్వసహాయం, బేడ పిశాచానుసరణ ♦ మిందునిభాస్యా!
ఏడ జయభేరినిస్వన?, మేడ గళధ్వని? యధార్థ ♦ మెఱుఁగుము సుభ్రూ!

చ॥ తరుణిరో! యొక్కమాట ♦ విను దాఁచక చెప్పెదనింకఁ గామసం
హరునికడన్ ధనంబు గల ♦ దన్నయెడన్ బదిమందిలో దిగం
బరుఁడయి యుండుటెట్టు లోక ♦ వాసగృహం బది యుండెనేనియున్
దిరముగఁ గాటినే తనకు ♦ దీమము సేయుట యెట్లు కోమలీ! **161**

గీ॥ మఱియువిను మొక్కమాట రా ♦ మాలలామ!, వరగుణగణంబులందెల్ల ♦ వామదేవు
నందునొక టేనియున్నదా ♦ యదియెఱింగి, కడఁగుమీ శివుఁబెండ్లాడఁ ♦ గడిఁది వేడ్క.

గీ॥ లేదు వంగసపుంబస ♦ లేదు విద్దె, లేదు సిరియును సౌరేమి ♦ లేదు చూడు
లేదు తెలివియుఁ దేటయు ♦ లేదునెందు, లేదు కొంపయుఁగోడి శూ ♦ లికి కలికిరో!

ఉ॥ ఇంకను నీయెడన్ శివున ♦ కిచ్చయె లేకకదా రతీశుమే
నింకఁగఁజేసి నిన్నెడసి ♦ యేగెను వేఱొకచోటి కిప్పు డా
పెంకెతనంపు వేలుపును ♦ బెండిలియాడినఁ గూడ మేటియా
తంకమెగాక సౌఖ్యమెటు ♦ తారసిల్లున్ హరిరాజమధ్యమా! **165**

ఉ॥ కావున మంచిమాట విను ♦ కాళిక! రుద్రుని మాని యన్యునిన్
శ్రీవిలసిల్లఁగా మగనిఁ ♦ జేసికొనన్ దలఁపున్ బొనర్పు మీ
నా వచనం బమోఘమని ♦ నచ్చిక సేయుము లేక యున్నచో
నీవెటు లిచ్చగించె దటు ♦ లే పశుభర్తను గట్టుకొమ్మిఁకన్. **166**

గీ॥ అనిన గిరికన్యక మనంబు ♦ నందుఁగినుక, నొంది శివదూషణము సేయు ♦ చున్నవిప్రుఁ
జురజురగఁజూచిపల్కెమ ♦ చ్చరముతోడ, వచ్చె నితఁడెవ్వఁడో యిందు ♦ వంచకుండు.

-:పార్వతి శివాక్షేపములకు సమాధానంబులు సెప్పుట:-

ఉ॥ మోసముతోడ నాదుతప ♦ మున్ జెఱుపన్ జనుదెంచినట్టి నీ
వేసము దెల్లమాయె నిఁక ♦ వెంగలిపల్కులు పల్కఁబోకు నీ
వాసకలేశ్వరుణ్ దెలియు ♦ నంతటివాడవె? విన్ము చెప్పెదన్
వాసిగ శైవతత్త్వము సె ♦ బాసని విజ్ఞులు మెచ్చునట్లుగన్. **168**

గీ॥ నిర్గుణంబగు బ్రహ్మంబు ♦ నియత మిట్లు, కారణాంతరమున గుణ ♦ కలనమొందె
నట్టి పరమాత్మ కెట్టుల ♦ నుట్టిపడును, జాతిగరిమం బిఁకను సువి ♦ చారదూర!

సీ॥ నిశ్వాసమున మొదల్ ♦ నిగమముల్ పుట్టించి, హరినిఁబుట్టించి య ♦ య్యవియొసంగె
సృష్టిశక్తినొసంగి ♦ స్రజనాధికారంబుఁ, గమలజన్మునకిచ్చెఁ ♦ గరుణయెసఁగ
స్వర్గరాజ్యముతోడ ♦ సర్వలోకాధిప, త్యము నిచ్చె నాపురం ♦ దరున కెలమి
నవనిధానములు కి ♦ న్నరనాథున కొసంగి, క్షత్త్రజనాగ్రియ ♦ పట్టమిచ్చె

గీ॥ ఇట్టి శివునకు విద్యయు ♦ హృద్యతరవి, వేకమును బ్రాభవంబును ♦ విభవబుద్ధి
లేదనుచుఁ జెప్పు నీదగు ♦ వాదమునకు, మొఱకులారసి మెత్తురే ♦ పుడమిలోన. **170**

సీ॥ ఎవ్వనివాకిట నెలమిఁ ♦ గాపురముండు, సిద్ధ్యష్టకంబు వా ♦ సిణ్ జెలంగి
ఎవని శిరోంఘ్రుల ♦ నీక్షింపలేరైరి, పద్మజన్ముండు న ♦ ప్పద్మనయనుఁ
డెవ్వనిపూజనం ♦ బింపుమై నొనరింప, సర్వార్థసిద్ధులు ♦ సంతరించు
నెవ్వని నొల్లని ♦ హీనుండు సప్తజ, న్మదరిద్రతణ్ జెందు ♦ మదము డింద

గీ॥ నెవనిగాత్రంబునందు ర ♦ హించుప్రేత, భూతిలేశంబు గీర్వాణ ♦ ముఖ్యులెపుడు
తలలఁదాల్పఁగ నాసింత్రు ♦ దండినిష్ఠ, నట్టిపరమేశుఁ దెలియ నీ ♦ కలవియగునె.

గీ॥ నీవనినయట్లొకప్పుడు ♦ నీలగళుఁడు, దానమంగళచేష్టుఁడై ♦ తనరియున్న
దవిలి తననామధేయంబుఁ ♦ దలఁచువారి, కెల్ల సౌఖ్యంబులను నిచ్చు ♦ హెచ్చుగాను

గీ॥ ఐన నొకమాట వినుము శ ♦ తాత్మ! శివుఁడు
లేమితో భోగముల నొంద ♦ లేకయుండె
నా? యటులఁగాక వైరాగ్య ♦ మాత్మనొంది
భోగముల మానెనా? తలం ♦ పుము మనమున.

ఆ॥ ఇల్లు వెండికొండ ♦ విల్లు బంగరుకొండ, రతనములకు నిధి శ ♦ రధియెఱుంగు
సిరికి ఱేఁడు మేల్మి ♦ సిరులకంతకు ఱేఁడు, కొలుతురెవని వానిఁ ♦ దెలియలేవు. **174**

సీ॥ గంగామహానదీ ♦ కాండంబు మెచ్చునే, జలదారి యడుసొందు ♦ సైరిభంబు
అమలమాణిక్యచ ♦ యముల హర్షించునే, నత్తగుల్లల నోట ♦ నమలుకొంగ
కమలమరందసా ♦ రమున కాసించునే, బురదను గ్రోలు ద ♦ ర్దుర మదెందు
అచ్చముక్తాఫల ♦ హారంబు వడయునే, జొన్నకంకుల కేగు ♦ చున్న కాకి

గీ॥ అఖిలదేవాధినాథుఁడై ♦ నిఖిల వేద, సన్నుతుండగు శివునిభా ♦ స్వరచరిత్ర
మరసిమెచ్చఁగఁ జాలదే ♦ యజ్ఞ హృదయ!, పొమ్ము నీతోడ నాకిఁకఁ ♦ బోరుపలదు.

ఉ॥ భూతసహాయుఁ డంటి వికఁ ♦ బొల్పుగవిన్ము మహేంద్రముఖ్యులా
భూత శరణ్యుఁ గొల్వఁ జన ♦ భూతము లేపున వేల్పు పెద్దలా
నీతమెఱుంగఁగా గదల నెత్తుల ♦ మొత్తుచునుండునప్డు నీ
వా తగువారిదొ గరువ మారసి ♦ యెట్లు గణించెదో కదే. 176

క॥ శివనిందను బొనరించిన, యవివేకిఁ జదుపవలయు ♦ నటుదప్పినఁ ద
క్కువలాడి తిట్టవలె రెం, డివిగానియెడఁ దొలంగి ♦ యేగఁగవలయున్. 177

ఉ॥ కావున నీవు బాఁపఁడవు ♦ గాన నవధ్యుఁడ విందునుండి పా
మ్మి వెటకేనిఁ గుత్సితమ ♦ తీ! యన నాతఁ డిఁకెద్దియో యనఁ
బోవఁగ వేగ నంతఁగని ♦ పోవఁడితండు వితండి చూడు మా
దేవుని దూఱఁబూనెడు న ♦ దే జయ! పోదము వేఱుచోటికిన్. 178

గీ॥ అని రయంబున లేచి హి ♦ మాద్రిపుత్రి, చెలులతో వేఱుచోటికిఁ ♦ జేరఁ దలఁచి
యొక్కయడుగిడఁగా సస్మి ♦ తోజ్జ్వలాస్యుఁ, డగుచు శంకరుఁ డాహార్య ♦ మంతఁబాసి.

-: శివుఁడు సాక్షాత్కరించి పార్వతిని గైలాసంబునకు రమ్మనుట: -

శా॥ బాలేందుస్ఫురితోత్తమాంగరుచితో ♦ భస్మాంగరాగంబుతో
నీలగ్రీవముతో దయామృతఝరీ ♦ నిష్యందదృక్స్ఫూర్తితో
లీలాలంకృతకోటి పుష్పశరలా ♦ లిత్యోల్లసన్మూర్తితోఁ
బ్రాలేయాచలకన్య కట్టెదుఱ శం ♦ భద్రాగసంరంభుఁడై. 180

క॥ ప్రత్యక్షమొంది కాళిక, నత్యనురాగమున డాసి ♦ యనియెఁ బ్రియా! నీ
సత్యప్రణయమునకు స, ప్రత్యయతపమునకు ముదము ♦ వడితిఁ గడిఁదిన్. 181

ఉ॥ ఘోరతపోధనార్థమునఁ ♦ గోమలి! నిఁ గొని తీవు సేవకుఁ
గూరిమి పేరిమిఁ గొలుతుఁ ♦ గోరినయట్టుల నేఁటినుండి నిఁ
సారెకుఁ బెక్కుచిక్కుల ఘ ♦ నంబుగ నొక్కి పరీక్ష చేసితిఁ
దీరనిచెల్మికల్మి గణు ♦ తింపకు నాయుపచారవైఖరుల్. 182

ఉ॥ ఇందుముఖీ! త్రపఁ గొనెద ♦ వేటికి నేటికిఁ దీరె నీశ్రమం
బొందికతోడ నన్నెనసి ♦ యుండవె మున్ను నిరంతరం బికా
చందము డెందమందుఁగొని ♦ సందియముఁ దిగనాడి పేర్మిమై
నిందుననుండి రౌప్యగిరి ♦ కేగఁగ రమ్మిపుడే రయమ్మునన్.

క॥ ఏలే యలినీలాలక!, ఏలే బాలేందునిటల! ♦ హృద్యతరకలా!
ఏలే యిటుపరుగెత్తుట, ఏలేమల కిట్టిప్రేమ ♦ లెఱుఁగ జగమునన్. 184

క॥ రమ్మా! నావెంబడి భా, రమ్మా నను బ్రోచు టతిభ ♦ రమ్మా నా నే
రమ్మాతతకరుణాధా, రమ్మా రయ నీదు మనము ♦ రాజీవముఖీ! 186

క॥ సైరింపుము నానేరమి, వారింపుము ఘోరవిరహ ♦ భారజ్వరమున్
గారింపుము బిడియమును వి, చారింపుము దేవి! పూర్వ ♦ సౌహార్ద్రములన్. 187

వ. అనినంతఁ బర్వత రాజకుమారియు.

సీ॥ తేఱిచూడఁగరాని ♦ దివ్యతేజమువాని, వలపులనించు రూ ♦ పంబువాని
ఘనఘనాఘనతుల్య ♦ కంఠనాదమువానిఁ, దలఁపఁజాలనిశక్తిఁ ♦ దనరువానిఁ
గారుణ్యరసమునఁ ♦ గ్రాలుభావమువాని, నిష్కళంకాత్ముఁడై ♦ నెగడువాని
తనతపఃఫలమయి ♦ తరలివచ్చినవానిఁ, బ్రేమోక్తి నలఁత మా ♦ న్పించువాని

గీ॥ నఖిల జగదీశ్వరుని మనో♦ హరునిఁ జూచి, యతులమోహనతనువున ♦ కాత్మమురిసి
తాపమెల్లనుద్రోచి జో ♦ తలనొనర్చి, యనియె మందాక్షమందాక్ష ♦ రాళినిట్లు.

-: పార్వతి శివునితోఁ దలిదండ్రుల నడిగి తన్ను బెండ్లాడు మనుట:-

చ॥ సకల మెఱింగియుంటి సుర ♦ సత్తమ! దక్షుని జన్మమం దటుల్
వికలతనొంది గాత్రమును ♦ వీడియు దేవత లొక్కతీరు తా
రకపరిభూతులై నను గ ♦ రంబు భజింప నిలింపరక్షకై
యకలుషుఁడైన శైలపతి ♦ యాత్మజనై జనియించితిన్ విభూ! 188

వ. కావున

ఉ॥ నాజనకున్ హిమాచలుని ♦ నాజనయిత్రిని మేనకాసతిన్
యోజనతోడఁ జేరి కడు ♦ యుక్తిగ భిక్షగ నన్ను గోరి వి
భ్రాజితవైభవోత్సవవి ♦ భాసితలీల వివాహమాడి నన్
రాజతశైలభూస్థలికి ♦ రాజశిరోమణి! చేర్పు మోర్పునన్.

శా॥ కన్యాదానముచేసి తత్ఫల మిలన్ ♦ గాంచున్ గిరీంద్రుండు లో
కన్యాయంబిది గాన నాదు మనవిన్ ♦ గాఢానుకంపాత్మతో
నన్యంబెంచక యాదరింపుము మదీ ♦ యంబౌ తపంబ ష్టసా
మాన్యఖ్యాతి వహించిమించుఁ బుడమిన్ ♦ మారావలేపాపహా! 190

ఉ॥ మున్నల దక్షునింట నను ♦ మోదముతోడ వివాహమాడుచోఁ
బన్నుగ శాస్త్రపద్ధతికి ♦ బద్ధతనొందక పోయితీవు నన్
గన్నఘనుండు దక్షుఁడును ♦ గల్పవిధానవద్గ్రహోర్చనం
బు న్నెఱవేర్పకుండె వగఁ ♦ బొందితిఁ జెందితి దేహనాశమున్. 191

క॥ కావున నిపుడు వివాహ, శ్రీవిధివిహితముగఁ బెండ్లి ♦ చేసికొనుము నన్
దేవతల కార్యసిద్ధిని, భావించి మనంబునందుఁ బావనచరితా! 192

చ॥ అనుడు మహేశుఁ డల్లనగి ♦ యార్యకు నిట్లనియెన్ బ్రియంబునన్
వినుము వినీలవేణి! పృథి ♦ వీధరశేఖరుఁ జేరి నిన్ను భి

క్షను వరియించి యాచనను ♦ సల్పిన నాతఁ డనల్పకోపుఁడై
మనమున నీసునూని యవ ♦ మానము సేయఁగఁబూను మానినీ! 193

క॥ ఎంత ఘనుండైనను దా, నెంతటి నెఱవాదియైన ♦ నెంతటి చతురుం
డెంత దొరయైన నింతిరో!, సుంత యొకని ''దేహి'' యనినఁ ♦ జులకనఁజెందున్.

చ॥ ఇఁకను వివాహరీతి గణి ♦ యించి పరిగ్రహ మొందుమంటి వా
సకలము నీ మనోరథపు ♦ చక్కిగనే యగుఁగాక ధాత్రిపై
యొకటియు నిత్యమై యెసఁగి ♦ యుండునె నశ్యము దృశ్యమెల్ల నూ
రక యనుమానమొందుదురు ♦ రాజముఖీ! జగమం దకోవిదుల్.

వ. వెండియు నిఁక వినుము. నిర్గుణుండును, స్వతంత్రుండును, స్వప్రభాభాసితుండును, నద్వితీయుండును నగు పరబ్రహ్మంబు సర్వకర్త్రియగు ప్రకృతితోఁగూడి సగుణుండును, నస్వతంత్రుండును, నన్యతేజోభాసితుండును, ననేకరూపుండును నగుచు జగంబున నలరారు. అట్టి ప్రకృతివగు మహామాయవు నీవ! మాయా మయంబగు సర్వజగంబు నాత్మనగు నేను గృపామతిఁ ధరియింతు. ఇఁక గ్రహంబులును, దారకాగణంబులు మున్నగునవి యెవ్వి? ప్రకృతిపురుషులమగు మన యిర్వురచే లోకకల్యాణంబుకొఱకు గుణకార్యభేదంబున నివియన్ని యుత్పాదింపఁబడియె. భక్తరక్షణార్థంబుగదా మన మిరువుర మిట్లు సగుణభావంబు నొందుట. నిర్గుణవయ్యును సర్వవ్యాపారపారీణత్వంబున సగుణవును సూక్ష్మంబైన మూలప్రకృతివయ్యును సత్త్వరజస్తమోమయివియైన మాయవు నీవు. ఇఁక నిర్వికారుండను నిరీహుండనైనను భక్తేచ్ఛాసంపాదిత విగ్రహుండనగు నన్ను సర్వభూతంబుల కాత్మగా నెఱుంగుమనినఁ బార్వతి ప్రణమిల్లి శివున కిట్లనియె.

గీ॥ ప్రకృతినే నాత్మవీవు స ♦ ర్వస్వతంత్రు, లమును నిర్గుణులమునునై ♦ యమరుమనము
భక్తవశ్యులమై గుణ ♦ భావమిట్లు [illegible]సితిమి సత్యమీయది ♦ పరమపురుష!

చ॥ ప్రకృతికి భిన్నమై పరఁగు ♦ వానిసఁగాఁ బరమాత్మగా జగ
న్నికరముఁ బుట్టఁజేయఁదగు ♦ నిత్యపదార్థముగాఁగ నెందునేఁ
వికృతివిహీనుగాఁ ద్రిగుణ ♦ వేష్టన మొందని వానిఁ గాఁగ లో
కకృతినిఁ గోరి యాకృతినిఁ ♦ గాంచిన వానిగ నిన్నెఱుంగుదుఁ. 198

ఉ॥ ఐనను దేవ! నా మనవి ♦ నారసి తప్పుఘటింప కర్మిలిన్
బూని హిమాచలుఁ సకల ♦ భూధరరాజవరేణ్యుఁ జేరి యిం
పౌనటు లర్థిఁగోరు నను ♦ నద్భుతలీలనొనర్చు కీర్తి నెం
తేనిఁ దనర్చు భూప్రజలు ♦ హెచ్చుగఁబాడి తరింప నీకతన్. 199

గీ॥ జన్మజన్మమునందును ♦ సతిని నీకు, భక్తను మహాత్మ! వేగ ని ♦ బ్బరపుకృపను
నేను గోరినయట్టుల ♦ నే కడంగి, తీర్పు నా వాంఛితంబును ♦ నేర్పుమెఱయ.

-:శివుం డంగీకరించి కైలాసంబున కేగుట:-

గీ॥ ఇట్లు గిరిపుత్రి యడుగ మ ♦ హేశ్వరుండు, కాళిహృదయాళుసూక్తుల ♦ గారవించి
కరుణ నట్లే యొనర్చెదఁ ♦ గాంత! యని త, దీయ విరహార్తుఁడై చేరెఁ ♦ దిరుగనెలవు.

క॥ అచ్చటి ప్రమథులకెల్లను, హెచ్చుగ శివుఁ డిచ్చరిత్ర ♦ మెఱిఁగింపఁగ వా
రెచ్చుగ సంతసమొంది మ, హోచ్చతరోత్సవము లప్పు ♦ డొనరించి రటన్.

-:పార్వతి దీక్షాంతవముచేసి తల్లిదండ్రుల యొద్దకుఁ బోవుట:-

ఉ॥ అంత మహేశకాంత శ్రమ ♦ మంతయుఁ బాసి హృదంతరంబునన్
సంతసమొంది యగ్నులకుఁ ♦ జక్కఁగఁ బూజలొనర్చి తాను ము
న్నెంతయు వేడ్కనాటిన మ ♦ హీరుహరాజినిఁ బ్రేమఁజూచి దీ
క్షాంత మొనర్చి యాళులు జ ♦ యావిజయల్ మురియంగఁ బొంగుచున్. 203

చ॥ నగరికిఁ జేరఁబోవ గిరి ♦ నాథుఁ డెఱింగి కరంబుపొంగి య
త్యగణితవైభవంబున ని ♦ జాంగనతోఁ దనయాళితోఁ బ్రభల్
దగు నల పౌరబాంధవవి ♦ తానముతో ద్విజరాజితోఁ బ్రియ
మ్మగ శుభవస్తువుల్ గొని ప్ర ♦ మోదముతో నెదురేగె నత్తఱిన్. 204

క॥ ఏనుఁగులును గుఱ్ఱంబులు, జానగు పల్లకులును న్ర ♦ చనల్ సొగసౌ
మేనాలును నానావిధ, గానంబులు సెలఁగ జనులు ♦ గదలి రెదురుగాన్. 205

క॥ ఆలోపలఁ బట్టణమును, గాళి సమీపించి తనను ♦ గాంచ నెదురుగాఁ
జాలఁ బరుగిడుచుఁ జేరెడు, శైలేంద్రున కతనిసతికి ♦ సాఁగిలి మ్రొక్కెన్.

ఉ॥ వారలు దీవెనల్ సలిపి ♦ వక్షమునందుఁ గుమారిఁ జేర్చి వి
స్తారతరాశ్రుధారఁ గను ♦ దమ్ములరాల్చి కుమారి! వచ్చితే!
శ్రీరహిమీఱుభాగ్యమును ♦ జెందితి మీదినమందు నేఁడె నిన్
గూరిమిఁ గన్నవారలము ♦ గోటి యిఁకేటికి గోత్రవర్ధనీ! 207

చ॥ అని పలుమాఱు కూఁతు వద ♦ నాబ్జము నంటుచు మేరలేని యు
బ్బును గొని రన్నలున్ ముదముఁ ♦ బొందిరి వారి పురంధ్రులున్ గులాం
గనలును గౌఁగిటన్ బడసి ♦ గారవమున్ బొనరించి రెల్లవా
రును గొనియాడి పాడి రమ ♦ రుల్ గురిపించిరి పుష్పవర్షమున్. 208

ఉ॥ భర్మవినిర్మితంబయిన ♦ భాసురరత్నరథంబునందు స
త్కర్మరులైన బ్రాహ్మణులు ♦ కాళిక నెక్కఁగఁజేసి వాద్యముల్
బేర్మిఁ జెలంగఁగా నగర ♦ వీథులఁ బౌరవధూశిరోమణుల్
నిర్మలమౌక్తికాక్షత ల ♦ నేకముఁ జల్లఁగఁ జేర్చి రిక్కకున్. 209

ఉ॥ వందులు పాటగాండ్రు గరు ♦ వం బొసఁగన్ దమ విద్యఁజూపి యా
నందముఁ గూర్చి రగ్రకుల ♦ నాయకవర్యులు సామగీతులన్
బొందుగ స్వస్తివాదముల ♦ భోరున సల్పిరి వారికెల్లఁ దా
వందలు వేలొసంగె హిమ ♦ వంతుఁడు రత్నములన్ గ్రమంబుగాన్. 210

ఆ॥ ఎల్లవారి కప్పు ♦ డీరీతి గౌరవం, బెలమిఁ జేసి గిరివ ♦ రేశ్వరుండు
సంతసముననున్న ♦ జరిగెఁ గొన్నిదినంబు, లంత నొక్కనాఁ డ ♦ హంబునందు.

గీ॥ మేనకాకాంత సంతస ♦ మూని తనయ, తోడ నందఱు కోడండ్ర ♦ తోడఁ జెలుల
తోడ దాసీసమూహమ్ము ♦ తోడఁ గొలువుఁ, దీర్చి కూర్చున్నసమయంబు ♦ తీరునెఱిఁగి.

-:శివుఁడు భిక్షుకవేషంబుతో మేనాసన్నిధిని నర్తనము సేయుట:-

చ॥ శివుఁడొక భిక్షుకాకృతినిఁ ♦ జేకొని వామకరంబునందు భై
రవరవసాధకంబగు ద ♦ రంబును నింబుగ సవ్యహస్తమం
దవితథనాదమౌ డమరు ♦ వంది ఘనంబుగ మ్రోగఁ జేయుచున్
వివిధగతిప్రభేదముల ♦ వింతగ నర్తనమున్ బొనర్చుచున్. 213

ఉ॥ మేనకయున్న యున్నతపు ♦ మేడకుఁ జేరఁగఁబోయి శంఖని
స్వాన మనూనమౌ డమరు ♦ వాదనమున్ బొనరించె నాగర
స్త్రీనివహంబుఁ బూరుషులుఁ ♦ జిన్నలు పెద్దలు చేరినిండ వి
ద్యానిపుణత్వ మేర్పడఁగఁ ♦ దాండవమున్ బొనరించె మించుగన్. 214

క॥ ఆ గరిమమీఱు నృత్తము, బాగుగఁ గని గిరివరేంద్ర ♦ భామినియును నా
నాగరజనంబులును గడు, నూఁగిరి తన్మయతఁ జెంది ♦ యుల్లాసమునన్. 215

ఉ॥ ఆ నటనంబుఁ జూచి తుహి ♦ నాచలపుత్రిక మూర్ఛనొంది యెం
తేని మనంబునన్ నటు మ ♦ హేశ్వరుగా గురుతింప నంత న
బ్జానన కాతఁ డిందుధరుఁ ♦ డై బహుమన్మథసుందరాంగుఁడై
మానితనాగరాజకుల ♦ మండనుఁడై గనుపట్టె నత్తఱిన్. 216

చ॥ ఉమ యమితానురాగమున ♦ నోయుడురాజ కిరీట! నన్ను వే
గముగ భవత్సధర్మిణిని ♦ గా సలుపన్ వర మిమ్మనాగ న
ర్హము దనరార శంకరుఁడు ♦ సత్వర మవ్వర మార్యకిచ్చి వి
భ్రమరమణీయతాండవ ము ♦ పార్జితలీల నొనర్చెఁ గ్రమ్మఱన్. 217

ఉ॥ మేనక యంత నర్తకు న ♦ మేయపు నృత్యముఁ జూచి మెచ్చి స
న్మానము సేయఁగాఁగడఁగి ♦ మానగు బంగరుపళ్ళెరంబులో
జానగుముత్యముల్ రవలు ♦ చాల గ్రహించి యొసంగఁ బోవఁగాఁ
దా నవి యొల్లకే మరలఁ ♦ దాండవ మాడుచు నుండె వేడుకన్. 218

వ. అంత మేనక యక్కృతకనటుని యొల్లఁబాటుఁగాంచి మెప్పుసేయువేడుక నీ వేమి వాంఛింతు విచ్చెద ననుటయు నతం డిట్లనియె.

-:మేనకతోఁ గృతకనటుఁడు దనకుఁ బార్వతి నిమ్మనుట:-

కII ఒల్లను ముత్యములను నే, నొల్లను గెంపులను రవల ♦ నొల్లను బంగా
రొల్లను గిరిరాజ్ఞీ! యీ, ఫుల్లసరోజాక్షి నీదు ♦ పుత్రిక నిమ్మా!

కII నావుడు నగమూర్ధన్యుని, దేవేరి ప్రభూతరోష ♦ దీప్తేక్షణయై
సీ! వెడఁగ! భిక్షుకుఁడ! యో, రీ! వదరకు మిపుడు పెండ్లి ♦ యేయుగు [illegible].

కII నీవన్నెకు నీ వాసికి, నీ వాలకమునకు మేటి ♦ నీ నీటుకు నీ
పూవుంబోఁడియుఁ గావలె, నా? వింతగు నీదు తలఁపు ♦ నట! శతహ్వాదయా!

ఆII తివిరి నక్కయేడ? ♦ దేవలోకంబేడ?, బడుగునటుఁడవేడ? ♦ బాలయేడ?
ఎంత యంతరంబొ ♦ యెఱుఁగకపోతివి, కనుల వెట్టి నీకుఁ ♦ గలుగుకతన. 223

ఉII పొమ్మిటనుండి వేగముగఁ ♦ బోవకయున్నను నిన్ను బంట్లు బె
త్తమ్ములతోడ బాదుదురు ♦ తద్దయుఁ గీడొనరింతురన్న లో
శమ్ము వెలర్ నటించుచును ♦ జక్కఁగ నృత్తము సేయుచుండఁగా
నమ్మను జూచి యార్య నను ♦ నాతని కిమ్మనియెన్ బ్రియమ్మునన్. 224

వ. అంత మేనక యార్యవచనంబుల కలుకం జెంది [illegible] యుడుగక
మాటికి నట్లే యర్థించుచుండ నమ్మంగళాంగిన్ బెదరించి గట్టురాణి యిట్లనియె.

గీII వలదు తెలియక యూరక ♦ వదరఁబోకు, కన్పడినయట్టి నట్టువ ♦ కానిఁ దగిలి
పోవఁ జూచెదవా! మంచి ♦ బుద్ధివాడవె, మంతరం బేమిచేసెనో ♦ మాయకాఁడు.

వ. అనునంత

కII ఆలోపల హిమవంతుం, డాలోఁగిలి కరుగుదేర ♦ నప్పాటన్ మే
నాలలితాంగి నగేంద్రున, కాలాగంతయును జెప్ప ♦ నాతం డలుకన్. 227

-:మేనకా హిమవంతులు నటుని శిక్షింపఁబూనుట:-

చII భటులిఁక వీని నావలకుఁ ♦ బంపుఁడనన్ గుమిగూడి వారలా
నటు నదలింప వారికిఁ గ ♦ నద్ఘనతేజుఁ డతండు చిక్కకే
యటునిటుఁ ద్రిప్పుచున్ నిజమ ♦ హోద్భుతలీలల విష్ణురూపుఁడై
కటకకిరీటకుండలని ♦ కామచకాసదమేయమూర్తియై. 228

చII కనఁబడ నాహిమాచలుఁడు ♦ కౌతుకమొప్పఁగఁ గాంచుచుండ న
ర్చనమునఁ దాను శ్రీపతికి ♦ రాణఁదలిర్ప సమర్పణంబు చే
సిన సుమరాజి యష్టమని ♦ శీర్షమునం దగుపట్టఁ జూచి విం
తనుగొని భక్తిభావమును ♦ దాల్చినయంతనె యంత నాతఁడున్. 229

ఉII హంసమునెక్కి శోణితని ♦ భాకృతితోఁ జతురాస్యుఁడై సుభా
శంసదనేకవేదమను ♦ సంతతిఁ బాడుచు సర్వదుఃఖవి

ధ్వంసము సేయునట్లు గన ♦ వచ్చిన నచ్చెరువొంది పర్వతో
త్తంసుఁడు సూచుచుండెను ము ♦ దమ్మువిధమ్ము మనమ్ముఁ గ్రమ్మఁగన్.

ఉ॥ అంతనె యాతఁ డా తనువు ♦ నంతను మార్చి జవంబునన్ వివ
స్వంతుని రూపముం గొని ది ♦ శాతతి నల్గడ వెల్గఁజేయు న
శ్రాంతనితాంతకాంతుల ని ♦ రంతరతాపముఁ గ్రుమ్మరింప వి
భ్రాంతినిఁ జెందె సర్వకుల ♦ పర్వతరాజవరుం డవారిగాన్. 231

ఆ॥ అంతలోన మరల ♦ నారూపమును బాసి, యమృతరశ్మిరూప ♦ మంది కౌము
దీవితానములను ♦ దేవాధినాథుండు, గుప్ప నరుసమొందెఁ ♦ గుధరవరుఁడు.

మ॥ క్షణమాత్రం బటులుండి యంత నటరా ♦ జశ్రేష్ఠుఁ డర్ధేందుభూ
షణవిస్ఫూర్జితమౌ జటాపటలితో ♦ శైలేంద్రకన్యాసధ
ర్మిణితో భాస్వరదివ్యతేజములతో ♦ శ్రీమించు రుద్రాకృతిన్
బ్రణతాభీష్టదరీతి నొందఁ గనియెన్ ♦ బ్రాలేయశైలుం డటుల్. 233

గీ॥ అంత నిముసంబులోన నా ♦ హరుఁ డదృశ్యుఁ, డగుచు నిరుపాధికంబు ని ♦ రంజనంబు
నిస్పృహం బద్భుతంబయి ♦ నెగడుచున్న, దివ్యతేజంబు దనమ్రోలఁ ♦ దేజరిల్లె.

గీ॥ అట్టి తేజంబు గిరివరుం ♦ డరయుచుండ, నదియు మటుమాయమయ్యె న ♦ టాధిరా జ
నేకరూపంబు లిటుచూపి ♦ వీఁక మగుడ, భిక్షుకుండయి గిరినాథుఁ ♦ బేర్మిఁజూచి.

క॥ కన్నియ నిమ్మని యడుగఁగ, న న్నగరాజావతంసుఁ ♦ డంగీకారం
బు న్నుడువకున్నఁ గన్గొని, యున్నర్తకుఁ డం దదృశ్యుఁ ♦ డయ్యెన్ వేగన్.

గీ॥ ఇట్లు మేనాగిరీంద్రులా ♦ యీశుమాయ, లెఱుఁగఁజాలకఁపోయి రా ♦ యీశ్వరుండు
గదలి చనినంత జ్ఞానంబు ♦ గలగ మనల, వంచనముచేసి చనె శివుం ♦ డంచు వగచి.

క॥ వారలు శంకరునెడ వి, స్తారతరావ్యాజభక్తి ♦ తత్పరు లగుచున్
గూరిమి భజించుచుండిరి, సారెకు మదిలోఁ దదీయ ♦ చరణద్వయమున్.

వ. అనిన విని సూతునకు నైమిశారణ్యవాసులగు వాచంయము లటమీఁది వృత్తాంతం బెఱింగింపుమనుటయు,

ఉ॥ నాకధునీపవిత్రభువ♦ నప్రతి మానకబంధబంధుర
శ్రీకరగుండికాహ్వయస♦ రిద్రసవర్ధితపుణ్యమూర్తి! మృ
ద్వీకరసప్రవాహనిభ♦ దివ్య వచోమకరందకంద! సు
శ్లోకజనాతిగీతసుయ ♦ శోబహుమానిత! లక్ష్మమాంబికా ! 240

గద్య

ఇది శ్రీబుధజనవిధేయ ముదిగొండ నాగవీరేశ్వర
నామధేయ ప్రణీతంబైన శివపురాణంబందలి
పార్వతీఖండంబునఁ దృతీయాశ్వాసము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీ శివభ్యాన్నమః

శ్రీ శివపురాణము

పార్వతీఖండము

చతుర్థాశ్వాసము

– :::: –

నారాయణపురజన
నా ! నవనీత ప్రతిమమ ♦ నస్పారస! వి
ద్యానందపూర ! సుయశో
భానిధి! ముదిగొండ వీర ♦ భద్రారాధ్యా!

వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె.

–: శివుఁడు వైష్ణవవేషముతో మేనకా హిమవంతులకడకు వచ్చుట

చ॥ శివుడును రాజతాచలముఁ ♦ జేరి హిమాచలుఁ దత్సతిన్ భ్రమా
వివశులఁజేయు పొంటె నొక ♦ విప్రునివేసముఁ బూని విస్ఫుర
ద్ధవళతరాంశుకంబులును ♦ దండము గొడ్గును బావలొంది వై
ష్ణవతిలకంబు నెన్నొసటఁ ♦ జక్కఁగ దిద్ది స్మరింపుచున్ హరిన్.

క॥ సాలగ్రామముఁ బటికపు, మాలికఁజేకొని తగన్ హి ♦ మధరునికడకున్
మేలుగ వచ్చినఁ గన్గొని, ప్రాలేయాచలుఁడు గడుఁ బ్ర ♦ పత్తి దలిర్చెన్.

గీ॥ వందనముచేసి పాదార ♦ విందములను, గడిగి యన్నీటిఁ దలదాల్చి ♦ [illegible]
పీఠమునొసంగి పూజఁగా ♦ వింప నగ్ర, జనుఁడు గొనె వారొనర్చిన ♦ [illegible]

క॥ కాలిక ద్విజు నంజలకుర్, ఫాలము సోఁకంగ మ్రొక్కి ♦ పరమేశ్వరుగాఁ
దా లోనెఱింగి మురిసెను, జాలఁగ దీవించె నగ్ర ♦ జన్ముఁడు వారిన్.

వ. అంత శైలేంద్రుండును ధరామరేంద్రుని కుశలం బడిగి

క॥ ఏ దేశ మెటనివాసము, భూదేవకులావతంస! ♦ పొందుగ నిట మా
కాదేశింపుము నిను గన, శ్రీదయితుం గాంచినట్లు ♦ చిత్తం బలరెన్.

మ॥ అన నంతన్ హిమవంతుఁ గాంచి యతఁ డ ♦ త్యంతంబు సంతుష్టుఁడై
యనియెన్ బర్వతరాజ! వైష్ణవుఁడ బ్ర ♦ హ్మశ్రీకుఁడన్ యోగభా
జనుఁడన్ లోకహితం బొనర్చుటకునై ♦ సర్వ ప్రదేశంబులం
దును సంచార మొనర్చుచుందుఁ గనుఁగొం ♦ దున్ భూతభవ్యంబులన్. 7

ఉ॥ కూరిమితోడుతన్ గమల ♦ కోమలగాత్రిని నీదుపుత్రి నా
నీరజవైరిజూటునకు ♦ నీవిడి పెండ్లి యొనర్తువంచు నే
నారసి నీదు యత్నము ర ♦ యమ్మున మాన్పఁగడంగి వచ్చితిన్
మారవిరోధిదక్కు యొక ♦ మంచివరుం డెవఁడేనిఁ జిక్కడే! 8

చ॥ నగలను జూచి మెచ్చితొ? క ♦ నందగు నందముఁ జూచి మెచ్చితో?
నిగరవుమేటి యన్వయపు ♦ నీటును గన్గొని మెచ్చితో? ప్రియం
బగు నవయౌవనోజ్జ్వలత ♦ నారసి మెచ్చితివో? భువిన్ బ్రజల్
నగ నగరాజరాజ! ప్రియ ♦ నందన నెట్లు త్రిశూలి కిచ్చెదో?

మ॥ కులశీలంబులు లేనివాఁడు ధనమే ♦ కొంతేనియున్ లేనివాఁ
డిలునున్ వాకిలి లేనివాఁడు చదువో ♦ క్కింతేనియున్ రానివాఁ
డలసుం డందముమాలినట్టిఁడు భుజం ♦ గాకల్పుఁ డెంతేనిఁ గ
శ్మలకర్ముండు దిగంబరుండు తగునే ♦ శైలేంద్ర! యీబాలకున్. 10

మ॥ మతిమంతుండవు వైష్ణవాన్వయశిరో ♦ మాణిక్యభూతుండ వీ
క్షితిభృత్సంతతి కెల్ల శాసకుఁడ వీ ♦ చిన్నారిపొన్నారిమే
నితనూజాతను నా కపాలికిడఁగా ♦ నీకెట్లు వేడ్కయ్యె నీ
మతి యిక్కార్యమునం దవార్యముగఁ దా ♦ ర్కాణయ్యె భూభృద్వరా! 11

చ॥ నీ వరుసంబు నొందినను ♦ నీదగు చుట్టము లెట్టులొప్పి రీ
నీ వధు వీ గుణాయతన ♦ నీతివిచక్షణ మేన యెట్లు దా
నీవిధ మొప్పి మోసవడె? ♦ నీవిఁక వీరికిఁ జెప్పకుండినన్
బావన! యిప్పుడేని నిజ ♦ బంధుల కాలికిఁ జెప్పిచూడుమా!

గీ॥ కాలికను మాత్ర మడుగకు ♦ కాళి చాల
రుద్రునందుఁ బ్రమోహంబు ♦ రూఢిఁజెంది
యున్నయది రోగి కేపమౌ ♦ యుచితమౌష
ధంబు దీయఁగనగు నప ♦ థ్యంబు భువిని.

క॥ పరువు ప్రతిష్ఠలు గల యొక, హరువగు మను వెందునేని ♦ యరసి తిరుగ నీ
యిరవునకు వచ్చి తెలిపెద, మరియాదగలట్టియెడ స ♦ మర్పింపు సుతన్. 14

క॥ అని కుహనాద్విజుఁడట భో, జనమొనరిచి చనియె నాత్మ ♦ సద్మమునకు నం
తనె మేనక హిమవంతున, కనియెను వందురుచు ఘనత ♦ రాశ్రునయనయై. 15

-:వైష్ణవ బోధచే మేనక శివునకుఁ బార్వతి నియ్యననుట:-

మ॥ విననయ్యెన్ గద నాథ! నేఁడు ఘనుఁ డా ♦ విప్రేంద్రుచే రుద్రువ
ర్తనమంతన్ మనమంత పొక్కె నిఁక నో ♦ ర్వ నాసుతఁ ఫాలనే
త్రున కీఁజాల ధ్రువంబు నీవువినవేన్ ♦ దుఃఖంబుతో న్నర్ణవం
బున దూఁకఁ గలదానఁ గానఁబడియేఁ ♦ బోదుర్ఁజుమీ యెందునేన్. 16

గీ॥ కూఁతు కుత్తుక కురిఁబోసి ♦ కూపమందుఁ, గూలుదాన దవాగ్నిలోఁ ♦ గాలుదాన
చచ్చుదాన నిజం బిందు ♦ సందియంబు, లేదు ముమ్మాటి కన్నృతంబు ♦ లేదులేదు.

క॥ అని క్రమ్ముచున్న దుఃఖ, మ్మున మేనక యపుడు కోప ♦ మునుజెంది రయ
మ్మునఁ గోపాలయమునకుఁ, జని పుడమిఁ బరుండె కడిఁది ♦ సంతాపమునన్.

-:శివుఁడు సప్తర్షుల నరుంధతితో నోషధిప్రస్థమున కనుపుట:-

శా॥ ఈలో రౌప్యగిరిఁ మహేశ్వరుఁడు దా ♦ రేచ్ఛాలసచ్చిత్తుఁడై
దా లో సప్తమహర్షులఁ దలఁప స ♦ ద్యస్కాల మవ్వా ర్మహో
కాలుఁజూడ నరుంధతీసహితులై ♦ కైలాసమున్ జేరి య
క్కాలారిఁ గని మ్రొక్కి యిట్లు నుతులఁ ♦ గావించి రంచన్మతిన్. 19

మ॥ శివ! సర్వామరమౌళి! తోషితసుర ♦ ర్షీ! యస్మదీయంపు భా
గ్యవిశేషంబును గూర్చి చెప్పెదము ప్రా ♦ గ్జన్మంబునన్ సత్తపో
ద్రవిణం బార్జనచేసినారము త్రయిఁ ♦ దథ్యంబుగా నేర్చి నా
ము విధిఁ దీర్థములాడినాము సవనం ♦ బుల్ సల్పినా మన్నియుఁ. 20

గీ॥ వాఙ్మనఃకాయకృతపుణ్య ♦ వైభవంబు, గల దది యశేషమును గూడి ♦ కాలదమన!
నీవు మమ్ముఁ దలంచుట ♦ నివ్వటిల్లె, లేక కల్గునె యి ట్లతి ♦ లోకలక్ష్మి. 21

ఉ॥ ఏ నరుఁ డేఁనిగాని నిను ♦ హృన్నలినంబున భక్తివశ్యుఁడై
దాను స్మరించినఁ సకల ♦ తాపము లింకఁగఁజేసి వాసిగా
నీ నిరవద్యమౌ కృపను ♦ నెక్కొను నందు దయాసముద్ర! నీ
వే నెఱితోడ మమ్ము స్మరి ♦ యించుట యెంతటి భాగ్యమోకదే!

సీ॥ జనుషాంధుఁ డచ్చలో ♦ చనము లొందినయట్లు, గీతి బధిరుఁ డాల ♦ కించినట్లు
కుంటివాఁ డొక పెద్ద ♦ కొండ నెక్కినయట్లు, నిరుపేద పెన్నిధి ♦ నిఁ గనినట్లు
మూఁగయొక్కఁడుగావ్య ♦ మును బఠించినయట్లు, ఘనరోగిసౌఖ్యంబుఁ ♦ గాంచినట్లు
వామనుఁడొక వృక్ష ♦ ఫలముఁ గోసినయట్లు, గొడ్రాలు కానుపుఁ ♦ గొనినయట్లు

గీ॥ ఇపుడు నీచేతఁ దలపొంది ♦ యీశ! నీదు, దర్శనం బేము సెందుట ♦ దలఁపరాని
కలిమిఁ జెందితిమెంతొ య ♦ కలుషచరిత!, గారవంబొందినా మెనఁ ♦ గాంచనట్లు.

క॥ తలఁపున దరిసెనమున మా, తలపుల నీడేర్చి తిఁకను ♦ దయతో నీదా
సుల కొకపనిచెప్పి ముదం, బలరించెదె పెచ్చుగా హి ♦ మాంశుకిరీటా! 24

చ॥ అనవుడు మౌనులన్ గని ప్రి ♦ యంబున నిట్లనియెన్ మునుల్ జగం
బునఁ గడుఁబూజ్యు లందునను ♦ బూజ్యతముల్ మఱి మీర లిప్పు డే
బనివడి మిమ్మిటుల్ దలఁచి ♦ నాఁడ జగత్పరిరక్షణార్థమై
యనువుగ మీర లట్టిపని ♦ నారసి కూర్తురుగాక ప్రీతిమై. 25

ఉ॥ తారకదైత్యుచేత విబు ♦ ధప్రకరంబు జగత్త్రయంబు వి
స్తారతరార్తిఁ జెందుడు సు ♦ దర్శనభృన్ముఖలేఖు లేకమై
కూరిమితో హిమాచలుని ♦ కూఁతును నాతిగఁ గొన్మటంచు నన్
గోరుట కట్లొడంబడితిఁ ♦ గొంకక వారి తలంకుఁ దీర్పఁగాన్. 26

ఉ॥ భూజలపావకానిలన ♦ భోరవిశీతమయూఖహోతృ వి
భ్రాజితమూర్తులొందుటయుఁ ♦ బాయక యే నుపకారబుద్ధితో
నే జితచిత్తులార! వల ♦ పేమియులే దటు లిప్డు భూమిభృ
ద్రాజకుమారిఁ గాళికను ♦ దారనుగా వరియింపఁబూనితిన్. 27

వ. ఇఁకను.

శా॥ ప్రాలేయాచలకన్య నాకొఱ కద ♦ భ్రంబౌ తపంబొంద నే
నాలావణ్యనిధాన కిచ్చితి వరం ♦ బాత్మేప్సితాకార మా
శైలాధీశునిఁ దత్పురంధ్రినిఁ దనూ ♦ జాదాన మిమ్మంటి నా
లీలన్ జక్కనెఱింగి యిచ్చుటకుఁ జె ♦ ల్మిన్ గాంచి రవ్వారలున్. 28

ఉ॥ అంతనె నేను వారి హృద ♦ యంబులకున్ భ్రమఁగూర్చు పొంటె బ
ల్వింతగ నొక్క వైష్ణవుని ♦ వేసముతోడుత వారి డాసి రా
ద్ధాంతమెసంగ నన్నుఁజిచి ♦ తద్దయు నిందనొనర్చ నంత వా
రెంతయుఁ జింతనొంది సుత ♦ నిచ్చుట కిచ్చఁ దొలంగినారొగిన్. 29

గీ॥ అక్కతన మీరలిపుడు హి ♦ మాలయమున, కరిగి నగరాజునకుఁదదీ ♦ యాంగనకును
నచ్చునట్లుగఁ జెప్పి క ♦ న్యక నొసంగ, నీయకొలిపి ఫలాదికం ♦ బిచ్చి రండు. 30

ఉ॥ మేనక కీ యరుంధతి స ♦ మేళపుత్రోవ మృదూక్తిచాతురిన్
మానసమున్ గఱంచి యను ♦ మానముఁ బాయఁగఁ జేయఁగావలెన్
ధీనిధు లీరు భూధరసు ♦ ధీమణికిన్ దగునట్లు చెప్పి యె
ట్లేనియుఁ గార్యమున్ శ్రమ వ ♦ హించి పొసంగఁగ జేయఁగావలెన్. 31

క॥ మీ వచనంబు జగంబున, కా వేదవచస్సువోలె ♦ నధికవిధివిధం
బేవాఁడు దాఁటనేరఁడు, పావనతేజోవిభూతి ♦ భాస్వరులారా!

క॥ మీదే కార్యం బీయది, మీదే భారం బిదెల్ల ♦ మెప్పు దలిర్పన్
మీదే ఘటనాచాతురి, మీదే జగమంతఁ గనుఁ డ ♦ మేయచరిత్రుల్!

గీ॥ అనిన విని మునివరులు లో ♦ కాధినాథు, చేతఁ బడసిన గౌరవ ♦ శ్రీసమృద్ధి
కతులితానందపారవ ♦ శ్యమును జెంది, భక్తితోడుత నిట్లని ♦ పల్కిరపుడు.

శా॥ మేమే ధన్యుల మీజగత్త్రయమునన్ మే ♦ మే మహాభాగ్యల
క్ష్మీమాంగల్యవిరాజమానులము మే ♦ మే పద్మమిత్రేందుసు
త్రామాగ్నిప్రముఖార్హణార్హులము త ♦ థ్యం బీశ! మేమే తపః
ప్రాముఖ్యంబును గొన్నవారలము నీ ♦ వాల్లభ్యభాగ్యంబునన్. 35

గీ॥ లోకసుఖజనకంబయి ♦ జోకమీఱు, నీమహాకార్యమునకయి ♦ యెలమికలిమిఁ
బంపుచుంటివి మమ్మిందుఁ ♦ బరమపురుష!, ఇంతకన్నను భాగ్యమిఁ ♦ కెద్దిగలదు.

క॥ జగములకుఁ దండ్రి వీ వా, యగరాజకుమారి తల్లి ♦ యల నెలవలె వృ
ద్ధిగొని కడునెగడు యుక్తం, బగు నీసంబంధ మవని ♦ నమృతాంశుధరా! 37

వ. అని ఋషు లీశ్వరునకు మ్రొక్కి యాకాశమార్గంబున వెడలి యతిత్వరితంబున హిమగిరిఁ జేరి యందలి పట్టణంబు భాగ్యంబులకు విస్మయంబొందుచుఁ బరస్పరంబిట్లు చెప్పికొనిరి. 38

-: ఓషధిప్రస్థపుర వర్ణనము :-

సీ॥ చంద్రకాంతస్తంభ ♦ సంభృతోద్దామచా, మీకరానేకహ ♦ ర్మ్యాకులంబు
ఘనతరస్వచ్ఛము ♦ క్తాఫలగుచ్ఛతో, రణమహామణిమయాం ♦ గణగణంబు
బహుదివ్యపాదపా ♦ వాసభాసురవనీ, రమణీయరాజీవి ♦ రాజితంబు
వరచతుర్ద్వారసుం ♦ దరతరాభ్రంకష, వజ్రావరణ పరి ♦ భ్రాజితంబు

గీ॥ శుకపికక్రౌంచకలహంస ♦ నికరమధుర, గానబంధుర వికసిత ♦ కమలకైర
వోత్కరమరందగంధసౌ ♦ రోజ్జ్వలాంబు, పూరకాసార మద్రిరా ♦ ట్పురవరంబు. 39

క॥ అలకాపురంబు విభవం, బల కాలారిపురి శోభ ♦ నమరావతి సొం
పల కాద్రవేయపురమై, చెలువగు భోగవతి కలిమిఁ ♦ జెందు నిది సిరిన్. 40

ఉ॥ భూధరరాజపట్టణపు ♦ పోడిమిఁ గన్గొని మెచ్చివచ్చి వి
ద్యాధర రాజపుత్రులును ♦ దైవతరాజకుమారు లచ్చరల్
సాధుజనుల్ మునుల్ సకల ♦ చారణ వైణికపండితేంద్రు లే
బాధలు లేకయుండిరి సె ♦ బా సనుచున్ రహి నెల్లకాలమున్. 41

క॥ హిమవన్నగరపు సొంపుల, యమరిక యెఱుఁగకయె మున్ను ♦ నమరావతిపై
భ్రమపడి పోదురు మనుజులు, కొమరగు నీ నగరు గనినఁ ♦ గోరరు దానిన్.

గీ॥ అనుచు దివినుండి తనదెస ♦ కరుగుదెంచు, సప్తఋషుల నరుంధతీ ♦ సాధ్వి నద్రి
రాజు గన్గొని మిగుల హ ♦ ర్షంబు నొంది, యర్ఘ్యవస్తువులెల్ల నా ♦ యత్తపఱుప.

గీ॥ మునులు బహుమానపూర్వక ♦ ముగ నగేంద్రుఁ, డొసఁగినట్టిసపర్యల ♦ నొందిపీఠ
ముల నధిష్ఠించి శైలరా ♦ ట్పుంగవునకు, మంగళాశాసనములఁ బ్రే ♦ మన్ బలికిరి.

మ॥ హిమశైలేశ్వరుఁ డాఋషీశ్వరులతో ♦ నింపొప్ప నిచ్చొప్పుఁ బ
ల్కె మహామౌనివతంసులార ! దమ రీ ♦ లీలన్ మదీయంపు గే
హము నామోదముతోడఁ జేర సఫలం ♦ బయ్యెన్ మదాత్మంబు భా
గ్యముఁ గంటిన్ జగమందుఁ బూజ్యపదవిన్ ♦ గైసేసితిన్ వాసిగాన్. 45

గీ॥ పృథ్వి ''నభ్యాగతస్స్వయం ♦ విష్ణు'' రనెడు, నుడికి సార్థకముగ మిమ్ముఁ ♦ బడసినాఁడ
ఘనుల కేపని నాయందుఁ ♦ గలుగకున్న, నేదియేన్ జెప్పియీదీను ♦ నేలికొనుఁడు.

-:సప్తర్షులు పార్వతిని శివున కిమ్మని హిమవంతు నడుగుట:-

వ. అనిన మును లిట్లనిరి.

ఉ॥ సర్వజగన్నిదానుఁ డల ♦ శంకరుఁ డాదిమపూరుషుం డిఁకా
సర్వజగచ్ఛయాంబిక తు ♦ షారగిరీంద్ర ! భవత్కుమారి యీా
సర్వమెఱింగి వేగముగ ♦ శర్వున కీ యుమ నిచ్చి పెండిలిన్
నిర్వహణంబుసేయు మిఁక ♦ నీదగు పుట్టుక సార్థకంబగున్. 47

క॥ లోకగురుండగు శివునకుఁ, బ్రాకటముగఁ గన్నె నిడినఁ ♦ బ్రాలేయధరా!
నీకన్న నధికు లెవ్వరు, నీఁకన్ సర్వగురుపదవి ♦ వెలయుదు విలలో. 48

చ॥ అనుడు గిరీంద్రుఁ డాఋషుల ♦ కంజలి చేసి నమస్కరించి యి
ట్లనియె మహాత్ములార! వినుఁ ♦ డాగ్రహ మింతయులేక మున్ను మీ
రనినవిధంబుగా శివున ♦ కార్య నొసంగఁగఁ బూనియుంటి ని
న్న నొకఁడు వైష్ణవుం డల పి ♦ నాకినిఁ గూర్చి వచించె నెగ్గులన్. 49

గీ॥ వెగటుగా నతఁ డని చన ♦ నగడుఁ జెంది, వగ శివామాత తన కూఁతు ♦ వామదేవు
నకునొసంగననుచుఁ గోప ♦ వికలయగుచు, హఠముతో నున్నదెవరేమి ♦ యనినవినదు.

ఉ॥ నిక్కముఁ జెప్పువాఁడ నిఁక ♦ నేనును జ్ఞానవిహీన శేముషిన్
జక్కులఁజేని సామియయి ♦ సన్నుతిఁగొన్నను భిక్షుకుండటం
చక్కఱకంఠమూర్తికి మ ♦ దాత్మజ నీఁదలఁపున్ దృజించితిన్
బెక్కులిఁ కేల యంచు సర ♦ విన్ హరమోహితుఁ డాతఁ డాడఁగన్. 51

చ॥ మనముల నమ్మునుల్ శివుని ♦ మాయకు మెచ్చి యరుంధతిన్ గిరీం
ద్రునిసతిఁ దేర్పఁ బంపఁగ న ♦ రుంధతియున్ జని శోకమూర్ఛితా
త్మను శయనస్థితన్ గుధర ♦ తల్లజదారను జేరి వేగ ని
ట్లనె మధురోక్తి చాతురి ప్రి ♦ యంబు హితంబును వెంబడింపఁగన్. 52

ఉ॥ మేనక! సాధ్వి! లెమ్మికను ♦ మీదగు నిమ్మునకే నరుంధతిన్
మౌనివరుల్ గృపాలు లస ♦ మానులు వచ్చిరనా నరుంధతీ
మానినిసుస్వరోక్తిని స ♦ మంచితవైఖరి నాలకించి య
మ్మేనక దా నరుంధతికి ♦ మేలుగ మ్రొక్కి యనెన్ బ్రియం బిటుల్. 53

ఉ॥ అక్కజ మెంతపుణ్యము మ ♦ హాత్మ! వశిష్ఠపురంధ్రి! పేర్మి నీ
విక్కడి కేగుదెంచుట మ ♦ హిన్ జరితార్థతఁగంటిఁ దల్లి ! నే
నిక్క మపత్యయుక్తముగ ♦ నీదగు దాసిని శ్రీసమాన! యిం
కెక్కుడు ప్రేమతో నుడువు ♦ మేపనియేని మనఃప్రియంబుగన్. 54

గీ॥ అని యరుంధతిఁ దోడ్కొని ♦ యాగిరేంద్రు
రాణివాసము ఋషు లాత్మ ♦ రమణుఁ డున్న
యెడకుఁ జను దెంచె నమ్మునుల్ ♦ హితముతోడ
హిమగిరీంద్రున కిట్లని ♦ రింపు మెఱయ.

ఉ॥ ఓ గిరిరాజవర్య! సుగు ♦ ణోజ్జ్వల! మా పలు కాలకింపు నీ
బాగును గోరి చెప్పెదము ♦ భర్గుఁడు యోగివరుండు దారసం
యోగముఁ గోరఁ డా హరి దు ♦ రుద్ధరతారకపీడితామరో
ద్వేగముఁ బాపఁగోరి శివుఁ ♦ బెండిలి యాడుమటంచు వేడుటన్. 56

గీ॥ లోకరక్షణఁ గోరియు ♦ నీకుమారి, కకు నొసంగిన వరమును ♦ గాంచియును శి
వుండు పెండ్లాడఁగోరెవే ♦ ఱొండుగాదు, భూధరేంద్ర! యసామాన్య ♦ పుణ్యసాంద్ర!

వ. కావున నిఁక జాగుమాని నీతనూజాత నాజగదీశ్వరుని కిచ్చి ధన్యుడవు గమ్మనిన నమ్మునీంద్రులకు హిమవంతుం డిట్లనియె.

-:వైష్ణవబోధచే హిమవంతుఁడు శివునకుఁ గన్య నీయుననుట:-

మ॥ ప్రభుసామగ్రి యొకింతలేదు పుడమిన్ ♦ బ్రాముఖ్యమున్ గొన్న మేల్
విభవం బేదియు లేదు భోగమనినన్ ♦ వేరంబె యాత్మీయబం
ధు భట శ్రేణి వినంగ రాదు యతినా ♦ థుం డెందు నిర్లిప్తుఁడా
యుభవుం డాతని కెట్లు నాతనయ నీ ♦ నాసింతు మౌనీశ్వరుల్! 59

చ॥ భయమునఁగానియేర్ కృపణ ♦ భావముచేతనుగాని యాతత
స్మయమునఁగాని యంచిత వి ♦ చారణ మానియుఁగాని చిన్నిక
న్నియ కనురూప మారయక ♦ నెట్టన నెవ్వనికే నొసంగినన్
రయమున నాతఁడొందు నిఁక ♦ రౌరవమంచు వచించు శాస్త్రముల్. 60

వ. కావున

క॥ కందర్పారికిఁ గన్నియ, నుం దానముసేయఁబూన ♦ నుజుఁడీ! ఋషిసం
క్రందనులు! మీర లెఱుఁగని, చందములే దరసి చెపుడు ♦ చదురెదియేనిన్. 61

-: వశిష్ఠుఁడు హిమవంతునకు హితవు చెప్పుట: -

కII అనుడు వశిష్ఠుం డిట్లనె, విను శైలేశ్వర! మదుక్తి ♦ విధమును నీకెం
దును హితకరమును సత్యం, బును ధర్మాబాధకంబు ♦ మోదకరంబున్. 62

వ. శైలేంద్రా ! వినుము. లౌకిక వైదికకార్యంబులందు వచనంబు ద్రివిధంబై పరుంగునని శాస్త్రజ్ఞులు నిర్ణయించిరి. అందసత్యంబును దాత్కాలికసుందరంబును నుత్తరకాలాహితంబును నగు వాక్యంబును మిటారం బొప్ప నమిత్రుండు సెప్పు నయ్యది ముప్పుంగూర్చు. తొలుతఁ జేదుగఁ గన్పడినను బదంపడి మేలందఁజేయు వచనంబు సాకతంబున హితబంధుజనుం డుపదేశించు. ఇఁకను వినుట తోడనె యమృతపేయంబుగ నుండునదియును సార్వకాలికసుఖసంపాదకంబును సత్యసారంబును నగు నుడి సర్వోత్తమంబై యొసఁగుఁగావున నద్దానిని నిర్విశంకముగ నారయుము.

చII వెలుపలి సంపదల్ గనఁడు ♦ విశ్వగురుం డల వామదేవుఁ డు
జ్జ్వలతరతత్త్వయోగఘన ♦ సాగరభూరివిహారధీరుఁడై
యలరుచునుండు నాతనికి ♦ నర్మిలిఁ గూర్చునె బాహ్యవైభవం
బులు పదివేలకోట్లయిన ♦ భూధరరాజకులైక భూషణా! 64

చII ఇఁక నొక తేని కేనియుఁ ధ ♦ నేద్యునకేనియుఁ బ్రీతితోడఁ గ
న్యక నొసఁగన్ వరుం డొక ఘ ♦ నంబగు ముప్పునఁ గూలినంతఁ గ
న్యకజనకుండు ఘాతుకుఁ డ ♦ నన్ దగియుండు శివుండు నిత్యసౌ
ఖ్యకలితుఁ డాఢ్యుఁ డాశ్రితసు ♦ ఖావహుఁ డారయు ధారుణీధరా! 65

మII ధనదుం డెవ్వని కింకరుం డల మరు ♦ త్వంతుం డనంతుండు కాం
చనగర్భుండును జక్రహస్తుఁడు ప్రశ ♦ స్తంబైన నెవ్వాని చూ
పునె యాదర్శముచేసి లోకహిత మె ♦ ప్పున్ జేయు వా రమ్మహా
త్ముని మృత్యుంజయు నెంచితీ వసదుగా ♦ మూఢానుభావంబునన్. 66

ఉII ఎవ్వఁడు రాత్రిలేక పవ ♦ లేదియు లేక యసత్తు సత్తు దా
మెవ్వియులేక చీఁకటి ర ♦ హించుచునుండఁ జరించు నిత్యుఁడై
యెవ్వనిఁ గొల్చుఁ దా నల త్ర ♦ యీతనుఁ డెవ్వఁడొసంగు బోధనం
బవ్విభుఁగా నెఱుంగు మది ♦ నాదిమదేవు శివున్ ధరాధరా! 67

మII ప్రతిజన్మంబున నీశుపత్ని యగు నీ ♦ బాలావతంసంబు పా
ర్వతి యేతజ్జనియందు నట్లెయగు న ♦ ప్పాటిన్ విచారించి నీ
దు తనూజన్ గిరిరాజ! శంకరుని కెం ♦ తో వేడ్కనిమ్మీవు నీ
మతి యట్లొప్పకయున్న నీశివ శివున్ ♦ మన్నించి చేర్చున్ జుమీ! 68

కII కన్యాదాన ఫలం బిఁక, నన్యగతిన్ గోలుపోకు ♦ మఖిలాచలమూ
ర్ధన్యా! మా పలుకు లసా, మాన్యములని యెంచి చేయు ♦ మా! మాపనువున్.

వ. ఇఁకను

కు॥ అనరణ్యుం డను భూపతి, తనయన్ వరియించినట్టి • తాపసునకుఁ గ
న్య నొసఁగి రాజ్యం బన్వయ, మును దన్నుఁ గాచికొనియె • మున్ను గిరీంద్రా!

వ. కావున నట్లే జగదీశ్వరునకు లాఁతిఁదలంపక కూఁతునిచ్చివివాహంబుచేసి కులంబుఁ
గాచికొని కృతార్థుఁడవు గమ్మనిన నమ్మునివరునకు గట్టులతేఁ డిట్లనియె. 71

కు॥ అనరణ్యుం డన నెవఁడా, యనఘుఁడు దనకూఁతు నెవని • కర్థి నొసఁగెనో
మునికులతిలకా! నాకది, విన వేడుక వొడమె వేగ • వినుపింపు మిఁకన్. 72

-: అనరణ్య చరిత్రము: -

వ. అనిన వశిష్ఠుం డిట్లనియె.

గీ॥ ఇంద్రసావర్ణియనఁ బ్రథ • నెసగు మనువు, వంశమందు జనించి పే • ర్వాసిఁగాంచి
నట్టిఁడనరణ్యుఁడనెడు మూ • ర్ధాభిషిక్తుఁ, డీశభక్తుండుగలఁడొకఁ • డీడ్యగుణుఁడు.

ఉ॥ ఇభ్యుడు సభ్యవర్తనుఁ డ • హీనయశఃపరిభాసమాన సౌ
రభ్యపరంపరాభర ని • రంతరదిక్ప్రకరాంతరుండు సౌ
లభ్యముగా శతాధ్వరము • లన్ భృగువంశ్యుఁ బురోధఁ జేసి వా
ల్లభ్యమునన్ బొనర్చె నుతు • లన్ బొనరింపఁగఁ దోడిపార్థివుల్. 74

ఉ॥ ఆ నరపాల మౌళికి గు • ణాన్విత లేవురు భార్య లుండి ర
మ్మానినులందు నూర్గురు కు • మారు లొకర్తుక కూఁతురుర్ బ్రియం
బొనటు లుద్భవించిరి ధ • రాధిపుఁ డందఱికన్నఁ గూఁతు న
న్యూనతరానురాగవిభ • వోన్నతిఁ జూచుచునుండు నిచ్చలున్. 75

వ. పద్మయనుపేరం బరంగు నబ్బాలారత్నంబు శైశవంబుదఱలి యౌవనంబంకురింప.

కు॥ సర్వాంగసుందరియునై, సర్వకలాసముదయ ప్ర • సాధిత యగుచున్
సర్వగుణాస్పద యగుచున్, సర్వజగన్మోహిని యన • జగమున వెలసెన్. 77

గీ॥ అంత నవయౌవనంబున • నలరు నలరుఁ, బోణిఁ దన తనయనుగని • భూపచంద్రుఁ
డెల్లదిశలకుఁ బత్రిక • లింపు మీఱఁ, బనిచె ననురూపవరునిఁ గూ • ర్పన్దలంచి.

-: పద్మను పిప్పలాదుండను వృద్ధ ఋషి మోహించుట: -

మ॥ ఒకనాఁడా లలితాంగి పద్మ కమనీ • యోద్యన్మహాపద్మషం
డకలాపోజ్జ్వల పుష్పభద్రనదిలో • నర్ స్నానముర్ జేయువే
డుకతోడన్ బరిచారికాశతము దో • డ్తోవచ్చి తా మజ్జనం
బకలంకాత్మ నొనర్చుచున్నఁ బరమే • ష్ఠ్యాత్మానుసారంబుగన్. 79

ఉ॥ అండజకేతనాహమిక • కన్నువఁగూర్చిన నా దధీచి పు
త్రుండు మహాతపోనిచయ • దుర్ధరతీవ్రమరీచి పిప్పలా
దుం డను మౌనితల్లజుఁడు • తోయజగర్భనిభుండు మేటి వ్రా
ద్ధుం డవగాహనార్థ మటఁ • దోఁచి కనుంగొనె రాచకన్నియన్. 80

ఉ॥ చందురురేకఁబోలి కడు • జానగు లేనగు మోముతీరుఁ గు
ల్కుందగి నిక్కి చక్కనగు • గుబ్బచనుంగవ మేల్మెఱుంగు చె
ల్వుందళుకొందుపెందొడల • పొందికయందము చంద మక్కజం
బుం దమకంబుఁగూర్ప విరి • బోణినిఁ జూచి మునీంద్రుఁ డార్తుఁడై. 81

వ. దాసీప్రముఖులన్ గాంచి యిట్లనియె.

ఉ॥ ఈ రమణీమణీజనకుఁ • డెవ్వఁడు వంగడమెద్ది దీనికిఁ
బేరగునక్షరంబు లెవి • పెండిలి యయ్యెనొ లేదొ యాత్మనె
వ్వారలనేఁ వరించినదొ • వాస్తవ మొప్పఁగఁ జెప్పుఁడన్న న
వ్వారలు భీరులై నిజము • పల్కిరి కల్కి తెఱంగు సర్వముఁ. 82

క॥ కన్నియ యగుటను నమ్ముని, మిన్నంది నృపాలుఁజేరి • మెప్పుదలిర్పన్
గన్నియ నిమ్మనె నట్లీ, కున్నన్ మిమ్మెల్ల భస్మ• మొనరింతు ననెన్. 83

ఉ॥ ఆనుడి విన్నతోడ నక • టా! యని మూర్ఛనుజెంది కుంది య
మ్మానవనాథుఁ డార్తి మెయి• మ్రాన్పడియుండ జనంబులెల్లఁ గా
లానలతేజు నమ్మునికు • లాగ్రణిఁ గన్గొని యుల్కఁజెంది దీ
నాననులై సభాంగణము •నందు వసించిరి యెట్టకేలకున్. 84

చ॥ ముదిసినయట్టి యిట్టి ముని •ముఖ్యున కాత్మజ ధారపోయఁగా
హృదయము దల్లడిల్లు నిఁక •నీయకయుండిన వృద్ధు కృద్ధుఁడై
గొదగొనిచంపు నిందఱను •ఘోరకృతాంతుని కైవడిఁ వడిఁ
బొదవిన యిట్టి చిక్కుడిపి •ప్రోచెడువా రెవరుందు రీయెడన్. 85

క॥ అని జగపతి పలవించుడు, జనములు విలపించి రతని •సతులున్ విని మూ
ర్ఛనుగొని వగచిరి దుఃఖం,బున మిగులన్ బొగలి రతని •పుత్త్రకు లెల్లన్.

ఉ॥ ఆసమయంబునం దొక మ •హామహుఁడౌ ఋషివర్యుఁ డా నృపుఁ
డాసి యిటుల్ వచించెను దృ •ఢంబుగఁ గన్య పరార్థమేకదా
వాసిగ నేఁడొ తేపొ యొక •వత్సరకాలమునాఁడొ యేనికేన్
నీ సుత నిచ్చివేయు టది •నిక్కము కావున విమ్ము నా నుడిన్. 87

చ॥ పురుషవరేణ్యుఁ డుత్తమత •పోనిధి మౌనికులాగ్రగణ్యుఁ డీ
యురుతరతేజుఁ డీతనికి • నుర్విపతీ ! సుత నిచ్చి పెండ్లి వే
గిరముగఁ జేయు మట్లయినఁ • గీర్తియుఁ దేజము శ్రీయు నాయువున్
దొరకొను మీకు నెల్లరకు •దొడ్డతనం బిదియెంచు మాత్మలోన్. 88

-:అనరణ్యుడు పిప్పలాదమునికిఁ గూఁతు నిచ్చి పెండ్లి సేయుట:-

గీ॥ అనిన జననాథుఁ డాత్మజ ♦ నరసి యాపె
యిష్టమున్ గాంచి తగఁబురో ♦ హితులహితుల
బందుగులఁగూర్చి పెండ్లి సం ♦ భారమెల్ల
నాయితముచేసి యొకనాటి ♦ యహమునందు.

క॥ ఆదరము లేకయే క,న్యాదానము చేసి పెండ్లి ♦ యమరించి వడిన్
గాదిలిసుత నల్లునితో, భూదయితుం డనిపె నపుడు ♦ మునిపల్లియకున్. 90

ఉ॥ తానును నగ్రపుత్రు వసు ♦ ధాపతిఁజేసి కొమారు లందఱిన్
సేనల నేలువారలను ♦ జేసి మహీశుఁడు దుఃఖితాత్ముఁడై
కానకునేగి యచ్చోటనె ♦ కాపురముండి తపంబు సేయుచున్
సూనశరాంతకున్ గడుఁ ద్రి ♦ శుద్ధిగఁ గొల్చుచునుండె నిచ్చలున్. 91

గీ॥ పద్మఁబద్మోపమను దన ♦ భార్యగాగఁ, బడసి తనయాశ్రమముఁజేరి ♦ పరమమౌని
యనతిలంపటుఁడగుచుని ♦ త్యంబువిహిత, ధర్మమొనరింపుచుండె ను ♦ త్తమవుసరణి.

చ॥ జనకుఁ డరణ్యమేగుడు వి ♦ శాంపతియై తగు కీర్తి మంతుఁడున్
ఘనభుజుఁ డప్డు తండ్రికయి ♦ క్రాఁగి యలందురి యంత భూ ప్రజన్
దనయుల యట్ల కాచుచు ని ♦ తాంతము ధర్మువుఁ దప్పకుండ మే
దినిఁ బరిపాలనంబు సుమ ♦ తిన్ బొనరించుచునుండె నిండుగన్. 93

గీ॥ ఇదియె యనరణ్యచరితము ♦ హిమనగేంద్ర!, పట్టిఁబట్టి యతండుతా ♦ పసునకిచ్చి
కాచికొనె నవ్వాయ మ ♦ క్కరణినీవు, శివున కీ శివ నొసఁగి ర ♦ క్షింపు కొలము.

గీ॥ అనుడు చలిమలఱేఁ డిట్టు ♦ లనియెమౌని, వర్య! పద్మాశుభాంగి దాఁ ♦ బలితశీర్షుఁ
బిప్పలాదునిఁ బెండ్లాడి ♦ పేర్మినెట్లు, కాపురముచేసెనో యెఱుఁ ♦ గంగఁ దెలుపు.

వ. అనుడు వశిష్ఠుండు వినుమని యిట్లనియె.

క॥ అనరణ్యకన్యయును బతి, ననయంబుఁ ద్రిశుద్ధితోడ ♦ నబ్జాలయ వె
న్నునిబోలె చాల భక్తిన్, గొని సేవలఁ జేయుచుండెఁ ♦ గూరిమి పేర్మిన్. 96

-: ధర్ముఁడు పద్మాదేవినిఁ బరీక్షించుట:-

మ॥ అరవిందానన తీర్థమాడ నొకనాఁ ♦ డభ్రాపగన్ జేరఁబో
వ రహిన్ ధర్ముఁడు రాజరూపుఁడయి భా ♦ స్వన్మన్మథాకారుఁడై
వరమాలంకృతగాత్రుఁడై నవవయః ♦ ప్రాగల్భ్య రోచిష్ణుఁడై
వరరత్నోరుశతాంగయుక్తుఁడయి య ♦ బ్జాముఖన్ బరీక్షింపఁగన్. 97

వ. తారసించి యిట్లనియె.

ఉ॥ సుందరి! యిందిరాసతిని ♦ సోముని యందపు రాణి రోహిణిన్
విందగు లేఁతజవ్వనపు ♦ వింతలఁ బంతము లాడుచున్న నీ
యందము చందముల్ గెలిచి ♦ యాఱడిఁ గేరడమాడి మీఱు నిం
దిందరవేణి! యేలుమిఁక దీనుని నీ పరిచారకున్ దమిన్. 98

చ॥ కడుముదుకై రుజన్బడలి ♦ కాటికిఁ గాళ్ళను జాచియున్న న
వ్వెడఁగుమునిన్ దగన్ గొలువ ♦ వేడుక లేమిటనబ్బు నీకు నేఁ
బుడమిదొరన్ రతిప్రియుఁడ ♦ భోగసమర్థుఁడ నర్తినైతి నీ
కెడపక నాకు రాణివయి ♦ యెల్లసుఖంబులఁ గొన్ము కోమలీ! 99

మ॥ తను వత్యంతము భంగురం బలఁతి యీ ♦ తారుణ్య మద్దానిలో
ఘనపుణ్యోదయ మిట్టి చక్కఁదన మీ ♦ కాంతారభాగంబులో
నను బ్రేమించి మనోజభోగముల నా♦ నందోన్నతుల్ మీఱఁగా
దనివిన్ జెంది భవజ్జనిన్ గడిమిమై ♦ ధన్యంబుగాఁ జేయుమా! 100

మ॥ సొగసుల్ గుల్కెడు కుల్కు లెక్కుడుగ నా ♦ శుద్ధాంతమందుండి రా
మగువల్ నీ చరణంబు లొత్తుచు నినున్ ♦ మన్నింతు రేప్రొద్దు లి
మ్ముగ నీ యిష్టమువచ్చిన ట్లనిశమున్ ♦ భోగింపుమీ యింపుమైఁ
దగ దీ మౌనినిఁబాసి నన్నెనయుమీ! ♦ తన్వీశిరోరత్నమా! 101

క॥ అని మీఱుచున్నతమకం, బున నరదము డిగ్గి వేగఁ ♦ బూఁబోణినిఁ జే
కొన డాయుచున్న దవ్వులఁ, జని యదలిచి యిట్టులనియె ♦ సాధ్వి కినుకతో.

–:పద్మాదేవి కోపించి ధర్మునకు శాపం బిచ్చుట:–

శా. దూరంబేగుము దూరమేగుము శఠా! ♦ దుష్టాత్మ! రాజాధమా!
చీరన్జేసెద నిన్ను ముక్కలుగ నా ♦ శీలాసిచే నన్యకాం
తారక్తుండవు పాపసక్తుఁడవు నా ♦ నాథున్ జగద్వంద్యతే
జోరింఛోళినిధాను నాడెదవె లో ♦ చ్చుల్ పిప్పలాదున్ ఘనున్. 103

ఆ॥ ఎంత వేత్తలైన ♦ నెంత యుత్తములైన, నెంత ధీరులైన ♦ నెంత శూరు
లైన నెంత వలతు ♦ లైనఁ బరస్త్రీలఁ, జెఱుపఁదలఁచువారు ♦ సెడుదు రెందు.

సుగంధి. ఓరి! నాదు శాపహేతి ♦ నుక్కడంగి యిప్డు నీ
వే రహిన్దొలంగి వే క్ష♦ యింతు విద్ధి నిక్కమౌ
సారసాప్తుఁ డెంతయేని ♦ శైత్యభావ మొందినన్
వారిజారి వేడిమైన ♦ బాసదప్ప దిద్దిపో. 105

–: ధర్ముఁడు పద్మాదేవి యనుగ్రహంబుఁ గోరుట:–

క॥ అని శాపంబిడ ధర్ముఁడు, విని మనమునఁ గించనొంది ♦ వే తనరూపున్
గొని నిలిచి సంయమీంద్రుని, వనజేక్షణ కిట్టులనియె ♦ వణఁకుచు నంతన్.

ఉ॥ తల్లి! యనుగ్రహింపఁదగు ♦ ధర్ముఁడ నేను నృపుండఁగాను నీ
యుల్లము నారయంగ నిటు ♦ లుద్యమమూని యొఱింగి మెచ్చితిన్
దల్లులఁబోలె నెందు పర ♦ దారలఁ గన్గొనువాఁడ నేఁడటుల్
జెల్లని చెయ్వుఁబూని యిటు ♦ శిక్షను జెందితి నర్హరీతిగాన్. 107

ఆ॥ చెడ్డ తెరువులోనఁ ♦ జేరి నడచువారి, కెల్ల శాస్తి నొసఁగు ♦ నీశ్వరుండు
మంచిమార్గమందు ♦ సంచరించుచునున్న, వారి కతఁడె యిడఁడె ♦ వైభవముల.

సీ॥ కలిమిలేములను సౌ ♦ ఖ్యముల దుఃఖంబుల, జనమున కెవ్వఁడో ♦ సంగు నెందుఁ
జెలిమియుఁబగయును♦జేకూర్చి శత్రుమి, త్రులఁజేయనెవఁడు పే♦శలుఁడుపుడమి
నీటఁజల్లనను వ ♦ హ్నిన్ వేడిమిన్ బాల, మాధుర్యమెవఁడు నే ♦ మమునఁ గూర్చు
మహదాదికపదార్థ ♦మండలి హేతువౌ, ప్రకృతి యెవ్వనికి లోఁ ♦బడి తనర్చు

గీ॥ సర్గరక్షాలయంబుల ♦సలుపు నెవఁడు, ముగురుమూర్తుల కెవ్వఁడు♦మూలమరయ
నట్టిపరమాత్మ శివునకు ♦నర్థితోడ, వందన మొనర్తు దురితంబు ♦ డిందువడఁగ.

గీ॥ అని మనంబందు ఘనతరం ♦బైన లజ్జ,యును భయంబును బెనఁగొన ♦నూరకున్న
ధర్మదేవునిఁ గాంచి యా ♦ తాపసేంద్రు, రాణి యిట్లనె మనమందు ♦ అవ్వనొంది.

ఉ॥ నన్ను బరీక్ష సేయఁగ మ ♦ నంబున నెంచి మహాత్మ! నీవిటుల్
చిన్నతనంబు వైఖరినిఁ ♦ జెందుటచేత నెఱుంగలేక నే
బన్నములాడి శాపమును ♦ బల్కితి స్త్రీ జనచాపలంబునన్
బున్నెపువేల్పు నీ వగడుఁ ♦ బొందితిఁ జెందితి ధర్మలోపమున్. 111

క॥ నాశాపము వొలివో దా, వేశముతో నంటి నకట! ♦ వృషభస్వామీ!
నీశుద్ధతఁ దెలియుదు నా, దేశింతు వ్యవస్థ నిపుడు ♦ దెలియుము దానిన్.

గీ॥ చందరుండెట్లు క్షయరుజన్ ♦ జెందిపాయు
నట్లె నీవీ తెవులు సెంది ♦ యవలఁబాయు
మెడపకొొకభంగి క్షయమొందె ♦ దేనినీదు
క్షయము సర్గంబునకు నగు ♦ క్షయమునిజము. 113

గీ॥ కృతయుగమునఁ జతుష్పదా ♦ కృతినిఁదనరి, త్రేతఁజరణత్రయంబున ♦ ఖ్యాతినొంది
ద్వాపరంబున రెండు ప ♦ దములఁ గలియు, గమున నొక పాదమునునుండఁ ♦ గలవునీవు

క॥ ఇది విధిచోదితమ్మై యి, ట్లొదవెను బెనువంత దీన ♦ నోరుపుఁగొను పో
యెద నేఁ బతిసేవింపఁగ, సదయ! సెలవు నిమ్మనాఁగ ♦ సాధ్వి కతఁడనెన్.

-: ధర్ముఁడు పద్మాదేవికి వరంబు లిచ్చుట: -

ఉ॥ అమ్మ! శుభంబు లొందుము ర ♦ యమ్మున నీదు విభుండు దివ్యరూ
పమ్మును నూత్న యౌవనము ♦ భాగ్యమునున్ రతిభోగశూరతన్

గమ్మనిపల్కు మాధురిన ♦ ఖండతరాయువుఁ గాంచి మేటిసౌ
ఖ్యమ్మలఁదన్వు నిన్నుఁ జిర ♦ కాలము లాలనమున్ బొనర్చుచున్. 116

సీ॥ అలమృకండుకుమారు♦ వలెఁ జిరంజీవియై, ధనదునివలె మహా ♦ ధనికుఁడగుచు
అమరనాధునిపోల్కి ♦ నైశ్వర్యవంతుఁడై, గోవిందుఁడట్లుల ♦ శైవుఁడగుచు
కపిలమహాముని ♦ కరణి సిద్ధుండయి, చంద్రునిచాడ్పు హ ♦ ర్ష కరుఁడగుచు
అంగీరసునిభంగి ♦ నతిమతిమంతుఁడై, పరమేష్ఠిపగిదిఁ ద ♦ త్త్వజ్ఞుఁడగుచు

గీ॥ నీదు ప్రాణేశ్వరుండిట్లు ♦ నెగడు సిరుల, నీవు నిచ్చలు యువతివై ♦ నిరుపమాన
భోగసామ్రాజ్యములనొంది ♦ పుత్రదశక, మెలమిఁగనెదుపతివ్రతా ♦ తిలకమ! యిఁక.

చ॥ ఇటుల వరంబులిచ్చుడు ము ♦ నీంద్రపురంధ్రి కరంబుప్రీతయై
పటుతరభక్తిభావము వి ♦ భాసిల ధర్మునికిన్ బ్రదక్షిణం
బటనొనరించి మ్రొక్కి తన ♦ యాశ్రమభూమికిఁ బోయె నంత వి
స్ఫుటముగ నాఁపె గూర్చి బలు ♦ చోటుల నెన్నుచుఁ బోయె ధర్ముఁడున్. 118

గీ॥ ధర్ముఁడొసగిన వరమునఁ ♦ దరుణుఁడైన, విభునితో భోగసుఖముల ♦ వెగ్గలముగఁ
దనిసి పదుగురుతనయులఁ ♦ గనిముదమునఁ, దనరెఁ బద్మామహాదేవి ♦ ధాత్రియందు.

ఉ॥ కావున శైలరాజ! యిఁకఁ ♦ గాలిక నీశున కిమ్ము పంతమ్ముఁ
బోవిడు మేడు రోజులకుఁ ♦ బూర్ణకలానిధి పుత్రయుక్తుఁడై
శ్రీవిలసిల్ల రోహిణినిఁ ♦ జెంది వసింపఁగఁ బంచమంబునన్
జీవుఁడు గ్రాల లగ్నపతి ♦ చెల్వుగ లగ్నమునన్ వసింపఁగన్. 120

గీ॥ విను శుభగ్రహదృష్టమై ♦ వెలసి పాప, దృష్టిఁగన దీముహూర్తంబు ♦ దీన మార్గ
మాసమున సోమవారంబు ♦ మాపునన్ శి, వను శివునకిచ్చి సల్పు వి ♦ వాహమరసి.

—: హిమవంతుఁ డాలోచించి పార్వతిని శివున కిచ్చెదననుట: —

వ. అని వశిష్ఠుం డిట్లుపదేశించి మనంబునందు శివున్ దలంపుచు మిన్నకున్నంత మేనకా కాంతుం డమ్మహాత్ముని వచనంబున కక్కజంబునొంది మైనాకముఖ్యులగు కుమారకులను సుమేరుప్రముఖులగు నిఖిలపర్వత రాజబంధువులను గాంచి యిట్లనియె.

ఉ॥ వీఁక వశిష్ఠవాక్యముల ♦ వింటిరికాదె హితంబుగాఁగ మై
నాక! మహేంద్రభూధర! క ♦ నద్ఘన వైభవమందరాద్రి! చా
మీకరగోత్ర! వింధ్యగిరి! ♦ మీరలు కార్యమెఱింగి పేర్మిమై
నాకు వచింపుఁ డిప్పుడు మ ♦ నఃప్రియమొంది యొనర్తు నేనటుల్. 123

చ॥ అనవుడుఁ బర్వతేంద్రు లిటు ♦ లాదటఁ బల్కిరి దేవకార్య మిం
పొనరఁగఁ గూర్పనే యిటుల ♦ నుద్భవ మొందెను గాలి, యందు శ
ర్వునికయి తాఁ దపోవ్రత మ ♦ పూర్వముగా నొనరించి శంకరుఁ
బెనిమిటిఁగా వరంబుఁగొనెఁ ♦ బేరిమి నిద్ది విమర్శనార్హమే? 124

క॥ సందియ మొందక యిఁక బా, లేందుధరున కిమ్ము వేడ్క ♦ లిగురొత్తఁగ నీ
నందన నని గిరివరు లా, నందంబుగఁ జెప్పిరపుడు ♦ నగరాజునకున్. 125

చ॥ విని హిమవంతుఁ డెంతయును ♦ వేడుకఁజెందె హిమాద్రిజాతయున్
ఘనముగ మానసంబున వి ♦ కాసమునొందె మహర్షు లాత్మలోఁ
గొనిరి ముదంబు మేనకకుఁ ♦ గొందలమాఱ నరుంధతీమన
స్విని ప్రియవాక్యమత్కృతులఁ ♦ జేతముఁ బ్రీతముఁ జేసె నెంతయున్. 126

చ॥ మునుల కరుంధతీసతికిఁ ♦ బొందుగ నాథునితోడ మృష్టభో
జనములఁబెట్టి తాఁ గుడిచె ♦ శైలకలత్రము శైలనాథుఁ డా
యనఘులకున్ విడెంబులిడి ♦ యంజలిచేసి మహాత్ములార! నా
తనువు మనం బపత్యమును ♦ ధాత్రియు బుద్ధియుఁ జంద్రమౌళివే. 127

క॥ అని తనతనయును నాదర, మున నగల నలంకరించి ♦ భూధరుఁడు వశి
ష్ఠునికడనుంచి యనెన్ శ, ర్వుని సొమ్మిది నిశ్చితంబు ♦ మునివరులారా! 128

–: ఋషులు పార్వతికిఁ బ్రధానంబుచేసి శివునికడ కేగుట: –

వ. అనిన మునులిట్లనిరి.

గీ॥ శంకరుఁడు భిక్షుకుఁడు; దాత ♦ శైలరాజు, భిక్ష పార్వతి; యిఁకనొండు ♦ పేర్మిగలదె?
ధన్యుఁడవు శైలరాజమూ♦ ర్ధన్య! నీదు, భాగధేయంబుఁ బేర్కొన ♦ వలనుగాదు.

చ॥ ఎలసము మీఱ నిట్లని ము ♦ నీంద్రులు పార్వతిఁ జేతనంటి పెం
పలరఁగ దీవనల్ సలిపి ♦ రమ్మరొ! శంకరుఁ బెండ్లియాడు ని
చ్చలు సుఖదాత్రివై తనరు ♦ శర్వున కెప్డు వలక్షపక్షమం
దలి నెలరేకవోలె నిఁకఁ♦ దన్వి! భవద్గుణరాజి రాజిలున్. 130

క॥ ఆశాసించి యిటుల్ మా, నీశానులు పుష్పఫలము ♦ లిడి రార్యకు శై
లేశునకు వక్కలాకులు, బ్రాశస్త్యముగాఁగ నిడిరి ♦ బరవస మెసఁగన్. 131

గీ॥ అగకులేంద్రుండు మంగళా ♦ యనము గదురఁ
బసపు గుంకుమునున్ గొని ♦ పరగఁ దనదు
మీసము లలంకరించెఁ బే ♦ ర్మిన్ ఋషులు వి
వాహ శుభలగ్న మప్పు డే ♦ ర్పఱచి రంత. 132

వ. పరస్పరంబు సంతుష్టులై శుభప్రసంగంబు లాచరించి యున్నంత సప్తర్షు లరుంధతీసహితులై మేనకానగరాజుల వీడ్కొని నిమేషమాత్రంబునఁ గైలాస ద్వారంబు జేరి నంది యనుమతి నంది మహేశ్వరాస్థానంబుఁ జేరి సాష్టాంగంబొరఁగి మ్రొక్కి యిట్లు వక్కాణించిరి.

శా॥ దేవాధీశ! మహేశ! భవ్యకరుణా ♦ దీవ్యత్సముద్రా! భవ
త్సేవాసక్తులమైన మానుడుల నెం ♦ తేఁ బ్రీతి నాలింపు మే

నావామాక్షికిఁ బర్వతేంద్రునకు నా ♦ నాభంగుల్గ బోధలన్
గావింపన్ దెలివొంది నీ కుమ నిడం ♦ గాఁ జెప్పి రొప్పొందుచున్. 134

గీ॥ నాల్గహమ్ముల కిఁకను ల ♦ గ్నంబు దేవ!, సురలతో నీవు హిమగిరి ♦ కరిగి యందుఁ
బార్వతినిఁ బెండ్లియాడు మ ♦ భంగమోద, మెసఁగఁగఁ గుమారలబ్ధికై ♦ యిచ్చమెఱయ.

వ. అనిన విని మహేశ్వరుండు సంతుష్టాంతరంగుండై మునివర్యుల కిట్లనియె.

ఆ॥ పెండ్లి యనఁగ నేమొ ♦ పేరంటమన నేమొ, నాకుఁ బరిచయంబు ♦ లేకపోయె
నిందుఁ గడఁగి చెప్పుఁ ♦ డీ! యేమి వలయునో, నిగమవాదులార! ♦ నేర్మిపేర్మి.

వ. అనుడు విని మునులు శివుని లౌకికవచనంబుల కలరి నవ్వుచు నిట్లనిరి. 138

క॥ కమలామాధవులను వా, గ్రమణీధాతల శచీపు ♦ రందరుల విభూ!
సుమనోగణముల సన్మని, సముదయముల నచ్చరలను ♦ సరగఁ బిలువుమీ.

క॥ వారెల్ల వచ్చి సర్వము, నేరుపుతో సిద్ధపఱచి ♦ నెయ్యమెసంగన్
గూరుతురు పెండ్లి లోకా, ధార! యికన్ బోయివచ్చె ♦ దము సెలవిమ్మా.

-: హిమవంతుఁడు శివునకుఁ గల్యాణపత్రికఁ బంపుట :-

వ. అని సెలవొంది ఋషు లారంజోతితో నిజధామంబుల కరిగి రంత నట హిమవంతుఁడు పుత్త్రమిత్రబంధు సపరివారసామంతయుతుండై గర్గుండను స్వపురోహితునితోడ లగ్నపత్రికను లిఖింపఁజేసి మహేశ్వరునకుఁ బుత్తెంచినఁ బరమేశ్వరుఁ డతిప్రీతుండై యద్దానిఁబుచ్చికొని తెచ్చినవారలకు దుకూలాంబరమణిమయాభరణంబుల యథోచితంబుగ నిచ్చి యనిపిన నవ్వారు సంతుష్టులై మరల హిమవంతుఁ జేరి మహేశార్పిత బహుమానంబులఁగాన్పింపుడు హిమవంతుఁడత్యంతసంతోషితస్వాంతుండై పరిజనంబులకు వివాహసామగ్రిన్ గూర్ప నాదేశించిన నవ్వారలు.

-: హిమవత్పరిజనులు పెండ్లి సామాగ్రినిఁ గూర్చుట :-

సీ॥ బియ్యంబుగోధుమల్ ♦ పెసలు కందులుమిన్ము, లలచందలును సెన ♦ గలును గొండ
లంతేసి కూరిచి ♦ యందుఁ బెసల్ మొద, ల్గలవాని పప్పులు ♦ గాఁగ విసిరి
యెల్ల ధాన్యపుఁబిండ్లు ♦ నెసఁగించి నువ్వులా, వాలు మెంతులు మిరి ♦ యాలు జీల
కఱ్ఱ యిమ్ములు నుప్పు ♦ కప్పురపుంగట్లు, చింతపండు గుడంబు ♦ చెఱుకులగమి

గీ॥ తేనె చక్కెర హైయంగ ♦ వీనములయు, నేఱులును నాలపాల్ పెర్గు ♦ నేర్లు నూనె
బావులును నేతి నూతులు ♦ పసుపుగుట్ట, లటుకు లింగువ సొంటి యిం ♦ ద్లమరఁ గూర్చి.

గీ॥ మఱియుఁ గజ్జూరపండ్లు గొ ♦ బ్బెరయుఁ దమల, పాకుఁదోటలు పోకల ♦ ద్రాకులును ల
వంగములు జాజికాయ ల ♦ వ్వానిపత్తి, రియును నేలకి కాయల్ వె ♦ లయు నిరవులు.

గీ॥ గసగసాల్ ధనియాల్ కల ♦ కండ ద్రాక్ష, పండ్లనున్ జీడిమామిడి ♦ పప్పు చార
పప్పు కంకుమపూవు జ ♦ వాది పునుఁగు, కంకుమును జందురముగల ♦ కొట్లబారు.

గీ॥ అగరు బుక్కాగులాలును ♦ నత్తరువును, గోరజము కస్తురియును బ ♦ న్నీరుఁబచ్చ
కప్పురంబు గచోరముల్ ♦ కమ్మధూప, పుంబొడులు పున్గువత్తులు ♦ పొలుచుగదులు.

ఉ॥ బంగరు పళ్ళెరంబులును ♦ బంగరు తామరపాకులున్ మఱిన్
బంగరరంటియాకులును ♦ బంగరు గిన్నెలు పైఁడిదొన్నెలున్
బంగరు పంచ పాత్రములు ♦ బంగరు చెంబులు పైఁడిబిందెలున్
బంగరు వీటి పేటులును ♦ బంగరుటుద్ధరణుల్ సమృద్ధిగాన్

గీ॥ పైఁడిపన్నీరుబుడ్లను ♦ పైడిచంద, నంబు గిండ్లను బైఁడిక ♦ ప్రంబు గిండ్లు
పైఁడియత్తరుబరణులు ♦ పైఁడియగరు, వత్తు లమరించు పాత్రము ♦ ల్వారుసమీఱ.

చ॥ వలిపపుఁబట్టుపుట్టములు ♦ వన్నెల వన్నెల మించు పావడల్
జిలిబిలి జాళువా సరిగ ♦ చీరలు బంగరు పట్టురైఁకలున్
జెలువపుఁ బట్టుదోవతులుఁ ♦ జిత్రవిచిత్రపుఁ బైఁడికండువాల్
జలతరుపట్టుసేలువులు ♦ సొరగు రాజ్యవచేలము ల్గడున్.

[illegible] మణిపేరంబులు వజ్రపుంగడియముల్ ♦ మాణిక్య తాటంకముల్
గణనీయామలతారహారములు ము ♦ క్తారత్నకేయూరముల్
క్వణదుద్యన్మణినూపురంబులును భా ♦ స్వద్రత్నకాంచుల్ శిరో
మణులున్ గాంచనయజ్ఞ సూత్రములు శుం ♦ భత్పద్మరాగోర్మికల్. **149**

క॥ నవధాన్యంబులు లాజలు, నవరత్నంబులును దర్భ ♦ నవతంతులునుఁ
నవపంచపల్లవంబులు, నవకల్పసుమములు దగు గొ ♦ నబుఁ బుట్టికలున్.

చ॥ అరిసెలు చక్కిలంబులును ♦ నప్పడముల్ వడియంబు లింపుమీ
ర్గరిజెలు లడ్డువంబులును ♦ గమ్మనిరొట్టె లపూపముల్ చవుల్
పొరయు జిలేబులున్ మణుగు ♦ పూవులు సేవెలు నానవంబులున్
బరిపరియూరుఁగాయలును ♦ బానకముల్ పలుతీరు లొప్పుగాన్. **151**

వ॥ మఱియు ననేకప్రకారంబులైన వస్తుప్రకరంబుల నాయితంబుచేసి యమరిక మెఱయనుంచి రంత గోత్రపురంధ్రు లొక్క శుభముహూర్తంబున బౌరసువాసినీజనంబులుఁ గూడుకొని పార్వతికి మంగళాలంకారంబుఁ జేయందొడంగి తామమూల్య దివ్యాంబరహారి ద్రాచందనకుసుమాభరణాలంకృతలై.

-:సువాసినులు పార్వతినిఁ బెండ్లికూఁతును జేయుట:-

గీ॥ మంగళస్నాన మాజగ ♦ న్మంగళాంగి, కనువుగాఁ గూర్చి తడియొత్తి ♦ యందమైన
జలతరీజిల్గుఁబట్టువ ♦ ల్వలను గట్టి, నుదుటఁ గల్యాణతిలకంబు ♦ గుదురుపఱచి.

గీ॥ పునుఁగునెత్తావికలపంబుఁ ♦ బూసి యఱుతఁ, గైశ్యమున హరిచందన ♦ కల్పపుష్ప
దామములఁ గూర్చి మణిమయో ♦ దారభూష, ణములఁగ్రసేసిరుత్సవం ♦ బమరనపుడు.

క॥ గిరిరాజేంద్రుఁడు కౌతుక, మరుదొప్పఁగ బంధుమిత్రు ♦ లందఱినిఁ దగఁ
వరుసగఁ బిలువఁగ నంతనె, బిరబిర వార్వచ్చి రపుడు ♦ పెంపుదలిర్పఁ. 155

క॥ ఘనవిభవ మొప్పఁ గాంతా, జనములతోఁ బుత్రమిత్త ♦ జనములతో వా
హనములతోఁ బరిచారక ♦ జనములతో వచ్చిరపుడు ♦ శైలకులజనుల్. 156

ఉ॥ శ్రీచెలువొందు రత్నములు ♦ చెన్నెసలారెడు నాణిముత్యముల్
పూఁచిన పైడితామర ల ♦ పూర్వమణుల్ పవడంబుతీవెలున్
రోచనమున్ మృగీమదము ♦ రుక్మముఁ గాన్కలఁదెచ్చి రప్డు క్రౌం
చాచలకాంచనాచలగ ♦ జాచల వింధ్యమహాచలేశ్వరుల్. 157

మ॥ మరియుఁ మందరచందనాయతనరా ♦ మక్ష్మాధరంబుల్ రహిన్
గరవీరాద్రియు దర్దురాద్రియును శ్రీ ♦ కాలంజరాహార్యముల్
బిరుదొప్పారెడు పారియాత్రగిరి యా ♦ వృద్ధాచలంబున్ రమా
కరమౌ వేంకటశైలరాజమును వే ♦ డ్కన్ వచ్చె నత్యున్నతిన్. 158

గీ॥ ఇఁకఁ ద్రికూటాద్రకూటామ ♦ హేంద్రకూట, గంధమాదనమాల్యవ ♦ ద్గావవరులు
బ్రహ్మపుత్ర సరస్వతీ ♦ బాహుదా శ, రావతీ సింధు శోణ భ ♦ ద్రానదులును.

క॥ గంగయు యమునయు నర్మద, యుం గోదావరియుఁ గృష్ణ ♦ యును భీమయునుఁ
బొంగెసఁగఁ దుంగభద్రయు, నుం గావేరియును సరయు ♦ నున్ బ్రియమొప్పఁ.

వ. ఇఁక ననేకంబులగు గిరి నదీనదంబు లుమామహేశ్వరుల యుద్వాహంబని మహోత్సాహంబున ననేక రత్నోపాయనంబులఁగొని నిజానుచరసముదయంబులతోడ నోషధిప్రస్థంబునకు విచ్చేయ నప్పుడప్పురంబు బహుజనాకీర్ణంబును రమణీయ కేతుధ్వజ విరాజితానేకశృంగాటక ప్రకరకాయమానపరిభ్రాజితంబును జతురంగబల విలసద్రజోవితానాచ్ఛాదితార్కమండలంబునునై పరంగె నంత హిమవంతుండరుదెంచినట్టి బంధుమిత్ర సామంతాభ్యాగతజనంబునకెల్ల నెదురేగి యుచిత రీతి సన్మానించి కాంచనసౌధంబుల నివసింపఁజేసి వివిధోపచారంబులఁ బరితోషంబు సేయుచు స్వపురోహితుండగు గర్గుని యనుమతిఁ గల్యాణమంటప నిర్మాణంబునకై విశ్వకర్మను బిలిచి సెలవొసఁగ నతండు.

–: కల్యాణ మంటప నిర్మాణము: –

క॥ పదివేల యోజనంబులు, చదరము గల్గిన సమస్త ♦ లమునందుఁ బసం
దొదవఁగ వివాహమందిర, మొదవించెను గనక మణిగ ♦ ణోల్లసితమునుఁ.

వ. అందు

శా॥ ప్రాకారంబులు ద్వారముల్ గుసుమితా ♦ రామంబు లచ్ఛాంబునా
ళీకోద్భాసితటాకరాజములు కే ♦ ళీకుంజపుంజంబులుఁ

కేకిస్థానములున్ విచిత్ర గృహముల్ ♦ క్రీడార్థ సంభారముల్
పాకాగారము లారగింపుఁ జవికెల్ ♦ భాండార గేహంబులుఁ. 163

శా॥ నానావర్ణకుశేశయ ప్రకరకాం ♦ తక్రౌంచకాదంబని
స్వానామానసరోవరంబులును దీ ♦ వ్యద్ధర్మహర్మ్యంబులున్
గానాగారము లైందవాశ్మమయరం ♦ గచ్చంద్రశాలల్ గడున్
జానౌ పచ్చలతిన్నెలున్ ఘనమణి ♦ స్తంభాంగణంబుల్ రహిఁ. 164

మ॥ జలయంత్రంబులు నీళ్ళనాడు గదు లా ♦ స్థానంబు లంతఃపురం
బులుఁ బూజాయతనంబులుఁ మణిమయా ♦ భోగప్రపాశాల లు
జ్జ్వలరత్నాతతశాతకుంభమయమం ♦ చప్రాంచితాగారముల్
లలితార్కాయితరత్నదీపవితతుల్ ♦ రంగత్తటిజ్జ్యోతులున్. 165

క॥ బంగారు మేల్మి మేనా, లుం గనకపుటందలంబు ♦ లుఁ బలుతీర్లా
రంగారు రవల తేరులుఁ, బొంగగు ముత్యాలసరుల ♦ పుష్పకవితతుల్. 166

గీ॥ వాపికాభాససుస్థల ♦ భాగములును, సుస్థలాభాసవాపికా ♦ సోమములును
చరతతిన్ బురుడించు న ♦ చరచయం బ, చరములన్ గ్రేణిచేసెడు ♦ చరవితతులు.

వ. మఱియును.

ఉ॥ కల్పితపర్వతంబులును ♦ గల్పితనిర్ఝరిణీవతంసముల్
కల్పితసింహముల్ మఱియుఁ ♦ గల్పితమత్తకరీంద్రయూథముల్
కల్పితగోకులంబులును ♦ గల్పితసాదితురంగసంఘముల్
కల్పితహంసపంక్తులును ♦ గల్పితవీరభటు ల్దలిర్పఁగాఁ. 168

శా॥ క్షీరోదంబున జాతమాత్ర యగు ల ♦ క్ష్మీదేవి కైరావతం
బారాజీవసరంబు నిచ్చుపగిదిఁ ♦ హైరణ్యలక్ష్మిన్ మహా
శ్రీరంజిల్లఁగ స్వర్ణపద్మసరహ ♦ స్తిశ్రేష్ఠమున్ దద్గృహ
ద్వారంబందున నిల్పె శిల్పరచనా ♦ దాక్ష్యంబు పేరొందఁగాఁ. 169

క॥ మఱియొక్క ద్వారసీమను, నరుదుగ రాజతపునంది ♦ నమరిచి నెఱిగా
నిఱుగెలఁకుల సితచామర, ధరముల రాజతగజములఁ ♦ దనరఁగ నిలిపెన్.

ఉ॥ ఇమ్ముగ లోకపాలకుల ♦ నెల్లర మౌనుల నెల్లరఁ స్వగే
హమ్ములతోడ నాత్మదయి ♦ తాత్మజవాహనసైనికాప్తబృం
దమ్ములతోడ నొక్కయెడ ♦ దారుమయంబులఁ జేసి నిల్పె మో
హమ్మును జెంది ప్రేక్షకు ల ♦ హో! యని మాటికి మెచ్చునట్లుగాఁ. 171

చ॥ ఒకయెడ హేమపద్మమున ♦ నొప్పుగ ధాతను బల్కుకల్కి హం
సకులవతంసమున్ నిగమ ♦ సంచయముఁ సనకాదియోగిరా
ణ్నికరము నారదాదికము ♦ నిప్రకరంబును సిద్ధసంఘమున్
రకముగ సల్పి నిల్పెను గ ♦ రంబు ప్రమోదమునొంద నాగరుల్. 172

చ॥ చిలువలఱేని సెజ్జపయి ♦ శ్రీసతి పాదము లొత్తుచుండఁగా
నలువయు నాభి పుష్కరము ♦ నన్ శ్రుతి గానము సేయుచుండఁగాఁ
బులుఁగుల ఱేఁడు ఱెక్కగవఁ ♦ బొందుగ వీవన వేయుచుండఁగా
నల హరినిన్ రచించి కడు ♦ నందముగా నమరించె నొక్కెడన్. 173

ఉ॥ శ్రీవెలయంగ వాసవుఁ డ ♦ శేషమరున్నివహంబుఁ గొల్వ నై
రావణగంధసింధురము ♦ రాణదలిర్పఁగ నెక్కి యప్సర
స్త్రీవితతేష్ట నృత్తములఁ ♦ జెల్వుగఁ గాంచెడునట్లు నొక్క శో
భావహమౌ స్థలంబున బ ♦ ళా! యనఁ గూరిచియుంచె నేర్పునన్. 174

ఆ॥ ఇట్లు దివ్యరాజి ♦ నెల్లను గడుఁ జిత్ర, ముగ రచించి వేగ ♦ ముగ వివాహ
మునకు వచ్చు వేలు ♦ పులకును మునులకుఁ, దక్కువారికెల్లఁ ♦ దగినయట్లు.

గీ॥ వేఱువేఱుగ మంచిని ♦ వేశనములఁ, గూర్పఁదలకొని హరికి వై ♦ కుంఠపురముఁ
గమలభువునకు సత్యలో ♦ కంబు హరిహ, యునకు నాకంబు నిర్మించి ♦ యుంచె నచట.

ఉ॥ తక్కిన లోకపాలురకుఁ ♦ దాపసవర్యులకెల్ల వారివా
యిక్కలవంటి సద్మముల ♦ హెచ్చుగ నేర్పడఁజేసి వానిలో
నొక్కటి దక్కు లేదనఁగ ♦ నుండెడునట్లు సమస్త వస్తువుల్
జక్కఁగఁ గూర్చి చేర్చెహిమ ♦ శైలవతంసుఁడు బాగు బాగనన్. 177

ఉ॥ పుష్పితవృక్షముల్ ఫలిత ♦ భూజములున్ నవరత్న వేదికల్
పొష్పరసాభిషేకహిమ ♦ భాను శిలాంగణమండలంబు వా
స్తోష్పతివాటికావిభవ ♦ దూషకనిష్కుటకోటియున్ రహిన్
గీష్పతిముఖ్యకోవిదు లొ ♦ గిన్ బొగడంగఁ బొనర్చె మించుగన్. 178

ఆ॥ కడుబెడంగు గదురఁ ♦ గాంచన నవరత్న, రాజి యలరఁగాఁ గ ♦ రగ్రహణపు
వేది నిఁకను యజ్ఞ ♦ వేదినిఁ బొనరించె, బాలచంద్రధరుఁడు ♦ బాగనంగ. 179

ఆ॥ దేవశిల్పి యిట్లు ♦ తీర్చిన మంటపం, బెలమిఁగాంచి హిమన ♦ గేంద్రుఁ డపుడు
చాలసంతసించి ♦ సరగున నగరుగ్గై, సేయ నాగరులకు ♦ సెలవొసంగె. 180

వ. అంత వారును.

– :పౌరు లోషధిప్రస్థంబును సింగారించుట: –

సీ॥ చెలువగురంగులఁ ♦ జిత్రించి రెల్లెడ, మేడలబారుపై ♦ మెచ్చుగులుక
ముత్యాలగవనులు ♦ మురువొప్పఁగూర్చిరి, రాజమార్గములందు ♦ రాణదనర
చిత్రధ్వజపతాక ♦ శృంగారమాలికల్, గట్టిరి రకరకాల్ ♦ గాంతియలర
వైద్యుతదీపముల్ ♦ వరుసగా మణిదీప, ములఁ బలుతీరుల ♦ నలరఁదీర్చి

గీ॥ రగరు పన్నీటితో రథ్య ♦ లలికి మేలి, కప్పురపు ముగ్గు లిడిరి చొ ♦ క్కమగు కప్పు
రపుటరటిమ్రాకు లామ్రపవ ♦ ర్ణములు గడుశు, భాయనమ్ముగఁ గట్టిరి ♦ యన్నిదిశల.

గీ॥ అంతఁ గలధౌతభూధరా ♦ భ్యంతికమున, శివుఁడు కల్యాణపత్రికఁ ♦ జేతఁధాల్చి
చదివికొని సంతసం బొంది ♦ సరగ నార, దముని నాత్మమునందుఁ దా ♦ దలఁపనతఁడు.

చ॥ పరువున వచ్చి యత్తపసి ♦ భర్గుని పాదపయోజయుగ్మమం
దెఱఁగి నుతింపుచు న్నిలువ ♦ నీశ్వరుఁ డాతనిఁ గాంచి సన్మునీ
శ్వర! విను మద్రిరాజసుత ♦ చాలఁ దపస్సొనరించి నన్నుఁ దాఁ
బరిణయ మాడుమం చడిగె ♦ భక్తికి మెచ్చి వరం బొసంగితిన్. 183

గీ॥ సప్తఋషులు తుషారాద్రి ♦ చంద్రుకడకుఁ
బోయి సుముహూర్తనిశ్చయం ♦ బును బొనర్చి
రిఁకను నాల్గవరోజున ♦ నే వివాహ
లగ్న మందులకై నిన్ ద ♦ లంచుటయ్యె. 184

క॥ అనిన విని నారదుం డ, త్యనురాగముతోడ నిట్టు ♦ లనె నభవునితో
ననఘచరిత! భక్తుల కెం, దును ననుకూలుండవగుట ♦ నున్ బ్రియమయ్యెన్.

గీ॥ ఇఁకను దాసుఁడనైన నా ♦ కెద్దియేనిఁ, దగినపని చెప్పి చేయింపఁ ♦ దగు మహేశ!
యనినఁ బరమేశ్వరుం డిట్టు ♦ లనియెదివ్య, ముని! వినుము చెప్పెదను పని ♦ ఘనతమెఱయ.

-:శివుఁడు నారదునిచే దివ్యజనంబులనెల్లఁ బిలిపించుట:-

ఉ॥ దేవతలన్ మునీంద్రులను ♦ దివ్యుల నెల్లఁ గళత్ర పుత్ర మి
త్రావళితోడఁ బెండ్లికి ర ♦ యమ్మున రండని పిల్వఁగావలెన్
నావచనం బిదంచును జ ♦ నంబులకెల్ల వచింపఁగావలెన్
నీవిటు పిల్చివచ్చి కడు ♦ నేర్పునఁ గార్యముఁ గూర్పఁగావలెన్. 187

గీ॥ ఎవ్వరేనియు నా పెండ్లి ♦ కేగుదెంచ
రేని నాత్మీయవర్గంబు ♦ లోన వారి
నెఱఁగి వెలిసేయుఁ డనఁగ ము ♦ నీంద్రుఁ డలరి
మ్రొక్కి సెలవొంది పోయెన ♦ భోముఖమున. 188

వ. నారదుం డతిత్వరితంబున మహతీద్వితీయుండై కల్యాణిరాగంబు నాలాపించి గానంబు సేయుచు వైకుంఠాది సకలలోకంబులకేగి దివ్యమునిజనంబుల కెల్లరకు శివకల్యాణం బెఱిఁగించి పిలిచివచ్చి యీశ్వరున్ జేరికొనియె నయ్యవసరంబున.

సీ॥ వైకుంఠముననుండి ♦ వనజనేత్రుఁడు సిరి, తో నలంకృతుఁడయి ♦ తోడరివచ్చె
సత్యలోకమునుండి ♦ చతురాననుఁడు పల్కు, కల్కితోఁ గైసేసి ♦ కదలివచ్చె
అమరాలయమునుండి ♦ హరిహయుం డర్ధాంగి, తో జయంతాదుల ♦ తోడవచ్చె
పావకాదికదిశా ♦ పాలకులును నిజ, పత్నీజనంబుతో ♦ వచ్చి రెలమి

గీ॥ వరుసగా భాస్కరాదిన • వగ్రహములు, సప్తమాతృక లల వశి • ష్ఠప్రముఖఋ
షులు మునులు దివ్యసిద్ధసా • ధ్యులును నచ్చ, రలును వచ్చిరి గడుసంబ • రంబుమెఱయ.

–: దేవపురంధ్రులు శివుని పెండ్లికొడుకున్ జేయుట: –

వ. ఇఁక ననేక దివ్య యక్షగంధర్వ విద్యాధరోరగాదులు వచ్చి పరమేశ్వరునకు మ్రొక్కి నిలిచిరంత మహేశ్వరుఁడును వచ్చినవారలనెల్ల యథాయోగ్యంబుగ గారవించుడు వారెల్లఁ బొంగిపొరలి మహోత్సాహంబునఁ గార్యభారంబు వహించి రపుడు కైలాసంబు మహాద్భుతోత్సవంబై యెసంగె నందొక్క సుముహూర్తంబందు సప్తమాతృక లీశ్వరునకు మంగళాభిషేకంబుఁ గావించి హరిద్రచందనాక్షత పుష్పంబుల నలంకారంబుఁ గావించిరి.

ఆ॥ విష్ణు వీశ్వరునకు • విన్నపం బొనరించె, దేవ! చిత్తగించి • యీ వివాహ
మర్థి గృహ్యావిధిగ • నాచరింపుము నిన్నె, యనుసరించి యెల్ల • రాచరింత్రు.

ఆ॥ అనిన దేవదేవుఁ • డంగీకరింపుడు, బ్రహ్మదేవుఁ డపుడు • ప్రౌఢిదనర
మంటపప్రతిష్ఠ • మఱియు నాందీముఖం, బులును సల్పె దివ్య • మునులఁగూడి.

ఉ॥ గౌతముఁడున్ వశిష్ఠుఁడును • గశ్యపుఁ డత్రిశిలాద కర్దముల్
ప్రీతివిభుండునున్ భృగు మ • రీచి దధీచులు పైలుఁ డుత్తమ
ఖ్యాతికరుం డగస్త్యుఁడును • గణ్వుఁడు మున్నగు మౌనివల్లభుల్
ధాత సమీపమందు నవ • ధానముతో వసియించి మించుగన్. 194

క॥ దక్షత మెఱయంగ శుభా, పేక్షన్ వేదోక్తనియమ • విహితసరణితో
దీక్షాబంధము లోకా, ధ్యక్షునకున్ గట్టి రెలమి • దైవాఱంగన్. 195

క॥ మిహిరపురోగామి నవ, గ్రహమండల పూజనమును • గ్రచ్చఱ విఘ్నా
పహముగ నొనర్పఁ జేసిరి, బహువిజ్ఞత కల్మి బల్మి • పరువం బలరన్. 196

క॥ వేదత్రయసూక్తంబుల, నాదరమునఁ జదివి మంగ • ళాశాసనమున్
బ్రోదిగ నొనర్చి పెండ్లికిఁ, బోదమిఁకని విన్నవింప • భువనేశ్వరుఁడున్.

–: శివుఁడు ప్రమథ దేవబలంబులతో వివాహమున కరుగుట: –

శా॥ నానావాద్యము లెల్ల మ్రోయఁగ మహా • నందంబుతో నప్సర
స్త్రీనృత్తంబులు గానముల్ సెలఁగ స్వ • స్తిధ్వానముల్ సన్మునీ
శానుల్ సల్పఁగ మంచి మూరుతమునన్ • జక్రాయుధాద్యుల్ జయ
ధ్వానంబుల్ పొనరింపఁగా గిరి బహి • స్స్థానంబుఁ జేరెన్ సిరిన్. 198

వ. అంత నందికేశ్వరుండు శివానుమతిన్ జెంది కొందఱ గణపాలురఁ గైలాసంబు నంద యునిచి తక్కుంగల ప్రమథ భూతగణంబులనెల్లఁ బరమేశ్వరునితో హిమవన్నగంబున కుత్సవపురస్సరంబుగాఁ గదలుండని యానతి నొసంగిన నవ్వార లమితోత్సాహంబున నలంకృతులై తమబలంబులనెల్ల మున్నిడుకొని వేఱువేఱుగ నిట్లు ప్రస్థానంబుఁ జేసిరి.

సీ॥ కోటిబలంబుఁ దో ♦ డ్కొని శంకుకర్ణుండు, నాలుగుకోట్ల సే ♦ నల విశాఖుఁ
డైదుకోటుల సైన్య ♦ మమరఁ గపాలాఖ్యు, డారుకోట్లొప్ప సం ♦ దారకుండు
ఎనిమిదికోట్ల వా ♦ హినితోడ దుందుభుఁ, డట్లె యావేశనుఁ ♦ డట్లె వికృతుఁ
డట్లె విష్టంభకుం ♦ డట్టులే చంద్రతా, పనుఁ డింక మేటియౌ ♦ పారిజాతుఁ

గీ॥ డెలమిఁదొమ్మిదికోట్లవా ♦ హినులతోడఁ, గేకరాఖ్యుండు పదికోట్ల ♦ మూఁకతోడఁ
గుండపర్వతకులు పది ♦ రెండుకోట్ల, బలగములతోడ నడిచిరి ♦ చలువమలకు.

గీ॥ అగ్ని ముఖుఁడొక్కకోటితో ♦ నర్కమూర్ధుఁ, డొక్కకోటి ఘనావహుం ♦ డొక్కకోటి
నాచతుర్వక్త్రుఁ డేడుకో ♦ ట్లల మహాబ,లుండు దొమ్మిదికోటుల ♦ దండులుండ.

క॥ కరణుం డిరువది కోటులు, నఱువది కోట్లొప్పఁ గాక ♦ యాడోదరుఁడున్
హరువగు సైన్యం బలరఁగ, నరుదుగ నడిచిరి హిమాల ♦ యంబునకు వడిన్.

వ. మఱియు సర్వాంతకుండును సంతానకుఁడును ననుగణవర్యు లిరువు రొకరొక రఱువదేసికోట్ల బలంబులతోడను గాష్ఠాంగుష్ఠుండును విరూపాక్షుండును సుకేశుండును, వృషభుండును, దాళకేతుండును, షడాస్యుండును, జంచ్వాస్యుండును, సంవర్తకుండును, జైత్రుండును లకులీశుండును లోకాంతకుండును, దైత్యాంతకుండును, భృంగి రిటుండును, నశనియు భానుకుండును నొక్కరొక రఱువది నాలుగుకోట్ల బలగంబుల తోడను, మధుపింగుండును, గోకిలుండును, నీలుండును, బూర్ణభద్రుండును నను వీరపురుషులు ప్రత్యేకంబు తొంబదికోట్ల దండుతోడను సన్నాహుండును, గుము దుండును, నమోఘుండును, గోకిలస్వనుండును, గందుకుండును, గుండలుండును, సుమంత్రుండును, మహాకేశుండును, గాలుండును, గాలకుండును, మహాకాలుండును, నగ్నికుండును, ననుగణనాథులు వేఱువేఱుగా నూఱుకోట్ల యనీకినులతోడ నుత్సవం బొప్ప మహేశ్వరవివాహార్థంబై కదలి నడిచిరి. ఇఁక భూతకోటీశతంబులతోడను ప్రమథ కోటి సహస్రంబులతోడను జతుష్షష్టికోటి రోమజాతకదంబములతోడను శ్రీవీర భద్రుండును క్షేత్రపాలుండగు భైరవుండును మహేశ్వరప్రతినిధి యగు నందికేశ్వరుండును నిఖిలసేనాని యగు చండీశ్వరుండును బ్రమోదంబుతో వారువంబులెక్కి దత్తావధానులై ముందఱ నడిచి రంత.

ఉ॥ అందఱు చంద్రఖండధరు ♦ లందఱు నీలగళంబు గల్గువా
రందఱు భూతిపుండ్రధరు ♦ లందఱు నందిపతాకలొప్పువా
రందఱు నక్షహారధరు ♦ లందఱు రత్నవిభూషలొప్పువా
రందఱునుగ్ర త్రిశూలధరు ♦ లద్భుతరూపులు శర్వసన్నిభుల్. 204

క॥ కొందఱు పృథివీచారులు, గొందఱు పాతాళచరులు ♦ గొందఱు ఖచరుల్
గొందఱు నాకచరులు మఱి, కొందఱు వివిధప్రదేశ ♦ కుశలులు సిద్ధుల్. 205

వ. ఇట్లసంఖ్యాతరుద్రచయంబు జయసంవాదంబులతో ననేకడమరుకశంఖఘంటాభేరీ దుందుభిపటహనిస్సాణవేణువీణా మృదంగాది వాద్యశ్రేణులతోఁ బరమేశ్వర కల్యాణంబు నకై ప్రయాణంబు సేయుడు వారలతోడ. 206

సీ॥ తప్తకాంచననిర్మి ♦ తంబైన పూర్ణకుం, భంబొప్పు నుత్తమాం ♦ గంబుతోడ
పరజనంబులకెల్ల ♦ భయము బిట్టొసఁగు ఘ, నంబైన ప్రేతాన ♦ నంబుతోడ
సర్వాంగములయందుఁ ♦ జాలఁగ వెలుపించు, సర్పాభరణముల ♦ సౌరుతోడ
వికటనృత్తములతో ♦ వింతవేడుక సేయు, తతపరిచారికా ♦ తతులతోడ

గీ॥ మురియుచుండిన వికృతంపు ♦ మొకముతోడఁ
దామరసములఁబోలు నే ♦ త్రములతోడ
శాకినీఢాకినీభూత ♦ సమితి గొలువ
భవుని చెలియలొ చండిక ♦ బయలుదేఱె. 207

క॥ సుమనస్సముదయ మఖిల, ప్రమథగణం బగ్రమందు ♦ రవళి దనర్పన్
దమ తమ వారువములతో, సుమాళ మమరంగ వెడలె ♦ సొంపెసలారన్.

వ. అందు

మ॥ దివిషత్సంఘము గొల్వఁ దార్క్ష్యునిపయిన్ ♦ దేజంబు మీఱన్ రమా
ధవుఁ డారోహణచేసి చామరము లు ♦ ద్యచ్ఛత్రమున్ బార్షద
ప్రవరుల్ వేడుకతోడ నేయఁ బరివా ♦ రంబెల్ల నల్దిక్కు లు
త్సవ మొప్పన్ దనుడాసి రాఁ దరలెఁ జే ♦ తం బెంతొ ప్రీతిన్ గొనన్. 209

చ॥ నలువయు నంచమావిపయి ♦ నంద మెసంగఁగఁ నెక్కి దివ్యమౌ
నులు సనకాదినందనులు ♦ నున్ దనువుల్ ధరియించినట్టి ప్రాఁ
బలుకులు శాస్త్రముల్ చెలఁగి ♦ బాగుగఁ దన్ గొలువన్ గరంబు పెం
పలర మహేశసేవనభ ♦ రాలసుఁడై గదలెన్ రయంబునన్. 210

క॥ వాసవుఁ డైరావతమున్,వాసి యలర నెక్కి యాత్మ ♦ వర్గముతోడన్
భాసురగతి వెడలెను దన, తో సకలామరులు చెలువు ♦ తో రాణింపన్. 211

వ. అనంతరము సర్వఋషులును నాదిత్యాదినవగ్రహంబులును దేవమునియగు నారదుండును వైణికశిరోమణియగు తుంబురుండును, గాయకులగు హాహాహూహూలును, నాశ్వినేయద్వయంబును, విశ్వావస్వాదిగంధర్వవర్యులును, గిన్నరులును, గింపురుషులును, చారణులును, విద్యాధరులును, యక్షులును, రాక్షసులును వాసుకిప్రముఖులగు భోగిరాజవతంసులును, భూతభేతాళనాథులును, బ్రాహ్మ్యాది సప్తమాతృకలును, అదితి దేవహూతి మొదలగు దేవమాతృకలును, దితిమొదలగు రక్షోమాతలును, సురసాదికలగు నాగమాతలును, శతరూపయు, గాయత్రియు, సావిత్రియు, సరస్వతియు, సంజ్ఞయుఁ జాయయు నిందిరయుఁ జందురుమందయాన లిరువదేడు గురును, పౌలోమి మున్నగు దేవపత్నులును నారంజోతి మున్నగు మునిపత్నులును, రుద్రపత్నులును దేవకన్యకలు,

నాగకన్యకలు, మునికన్యకలు రుద్రకన్యకలు, ఘృతాచి మున్నగు నచ్చరలమచ్చెకంటు లెల్లరును, దివ్యాంబర గంధమాల్యాభరణంబులఁ దొడి కట్టి పూసి కైసేసి ధమ్మిల్ల సముల్లసితప్రఫుల్లహరి చందన కుసుమదామ సౌరభంబులయుఁ గస్తూరీ క్షోదమేదుర మలయజగంధసారచర్చాపరిమళంబులయు ఘనసారవీటీచర్వణా మోదంబులయుఁ బరంపర లనేక యోజనప్రదేశంబు లాక్రమించి మించి గుబాళింపఁ బుష్పకంబులెక్కి కదలిరంత

గీ॥ వేదములచేత బహుముని ♦ వితతిచేత, ధర్మదేవత యని యెద్ది ♦ తనరు నద్ది
అతులశుద్ధస్ఫటికనిభం ♦ బై నితాంత, సుందరంబగు గోరాజ ♦ చూడమపుడు.

గీ॥ చేరి నిలిచిన ద్విజరాజ ♦ శేఖరుండు, భూరిమోదముతో నెక్కి ♦ పుణ్యసతుల
హారతులనొంది దివ్యగ ♦ ణాళిగొలువఁ, బెండ్లికై మంచుఁగొండకుఁ ♦ బేర్మిఁదరలె.

క॥ చని హిమవద్గిరి డగ్గఱి, వనజాక్షుం డంత శివుని ♦ పనుపున సుమనో
జనముల నారసి నారద, మునివరు నంపెను దుషార ♦ భూధరుకడకున్. 215

క॥ ఆతఁడు చలిమల కెంతయుఁ, బ్రీతిఁ జని దేవశిల్పి ♦ విరచితమును వి
ద్యోతితబహుతరచిత్ర, వ్రాతముఁ గల్యాణమంట ♦ పముఁ గాంచి యటన్.

గీ॥ మంటపంబెల్లఁ గని యంద ♦ మర్చినట్టి, కృత్రిమనిలింపమూర్తులఁ ♦ గృత్రిమర్షి
వరులఁగృత్రిమమూర్తియై ♦ వఱలుతన్నుఁ, బోల్చి పరికించి బమ్మెర ♦ పోయియపుడు.

–:నారదుఁడు వివాహమంటపమును జూచి భ్రమించుట:–

వ. మఱియు నవరత్నఖచితానేకశాతకుంభకుంభస్తంభసంభృతంబును, గమనీయానేక మౌక్తికస్తబక జాంబూనదాంచలాంచిత విచిత్ర పట్టజాలికార్ధ తిరస్కరిణీపురస్కృత దివ్య వితానప్రతాన బహుద్వారపరిశోభితంబును, గాలాగరుగంధసార ఘనసారకస్తూరికా సమధికధూపలేపనిరవధికపరిమళపరంపరాసురభిళ ప్రదేశంబును, సురుచిరనూత్న రత్నాలంకృత భర్మపాంచాలికాబాలికాజాలవిశాల పార్శ్వవిరాజితంబును, స్వస్తికరాస్తోక సమస్తప్రశస్తవస్తువిస్తార పరిపూర్ణ కోష్ఠాగార సంవేష్టితంబును, భోగవతీపురంబువోలె బహుఫణిహారమణిదీపమాలికాడోలికాచక్రవాల విభ్రాజితంబును, నాదిత్యమండలంబు వోలె ధగద్ధగితాంచచ్ఛాయావిరాజమానత్రయీమూర్తి సాన్నిధ్యసంశోభితంబును, వైకుంఠ నిలయంబు వోలె పురుషోత్తమలక్ష్మీ సమధిష్ఠితంబైనను విషధరేశ్వరాన ధిష్ఠితంబును, సత్యలోకమువోలెఁ జతురాస్యవాణీ పరిష్కృతాస్థానీ సంశోభితంబైనను ననధిగత దివ్య జ్యేష్ఠాశ్రయంబును, త్రిదివంబువోలె ఘనధిషణసాచివ్యాంచద్దండధర పాశభృన్మహాబలబృహద్భానుపుణ్యజనేశ్వరపరివృత సహస్రాక్ష పరిపాలితం బైనను దూరీకృత గోత్రభేదనావాసంబును, రాజరాజాగారంబువోలె బహు మణిగణద్రవిణ రమణీయదివ్యనిధినిధాన భాండాగారమండితంబైనను నపాకృత కిన్నరకింపురుష బృందంబును, బహుయోజనాయామవిశాలంబును,నద్భుతంబును నపూర్వంబునునగు పాణిగ్రహణమంటపంబును దదీయాంతరాళద్యోత మానంబగు నగ్ని ప్రతిష్ఠావేదికను

గనుఁగొని యదృష్టపూర్వంబగు నమ్మణిమంటపంబు శిల్పకలాకౌశలంబున కెక్కుడగు నక్కజంబొంది యొక్కింతసేపు వితాకుపడి వచ్చిన కార్యంబు మఱచి విన్నఁదనంబునఁ దెన్నుఁదప్పి చెదరి బెదరి యదరి పదరి తిరిగి తిరిగి యరిగి సురిఁగి యొఱిఁగి వలంకులఁ దొలఁగి మలఁగి కలంగి యలంగి తూలిసోలి యలసి సొలసి వేసరి యోసరిలి రోసి డాసి యెట్టకేలకు గట్టిమదిన్ జేసి తెప్పరిల్లి యప్పు డప్పర్వత రాజవర్యున్ జేరఁబోయి బెదరుచు నాతని కిట్లనియె.

ఉ॥ పర్వత రాజవర్య! విను ♦ భర్గుఁడు పార్వతిఁ బెండ్లి యాడఁగా
సర్వసుపర్వవర్యులను ♦ సన్మునులన్ గణసిద్ధసాధ్యగం
ధర్వుల నెల్లఁ దోడ్కొని ము ♦ దంబున నీ కుధరంబు డగ్గఱెన్
హర్వుగ నీవిధానము ర ♦ యంబునఁ దెల్పు మకృత్రిమంబుగన్. 219

వ. అనిన హిమవంతుం డిట్లనియె.

ఉ॥ నారద! శిల్పి కల్పితక ♦ నన్మణిమంటప దర్శనంబునన్
ధీరతయెల్లఁ గోలుపడి ♦ తీవర మొందెదవేల యిందు ర
మ్మీ! రుచిరాన్న పానముల ♦ మేలుగనొంది యనుగ్రహించి నా
కూరిమిపుత్రులన్ గొనియు ♦ గోపతివాహను జేరి చెప్పెరన్. 220

క॥ కొనితెమ్మ నాదుపురమున, కని హిమవంతుండు మౌని ♦ కభ్యర్థితభో
జనమిడి మైనాకాదులఁ, దనతనయులఁ బంపె మౌని ♦ తల్లజువెంటన్. 221

-:నారదుఁడు హిమవత్పుత్రులతో శివునియొద్దకు వచ్చుట:-

గీ॥ అంత నట మాధవుఁడు మొద ♦ లైన సురలు, దేవమునిరాక దడయుటఁ ♦ దెలిసి చిత్త
మందుఁ దత్తర మొందుచు ♦ న్నంత నతఁడు, శైలపుత్రులతో వచ్చి ♦ సంభ్రమమున.

క॥ శివునకు జోహారుచేసి ని, లువఁ గేశవముఖనిలింపు ♦ లు మునితెఱఁగు శై
లవరు కుమారులనున్ గని, లవము దలఁకి యనిరి మునిల ♦ లామునితోడన్. 223

ఉ॥ ఏమి మునీంద్ర! నీవిటుల ♦ నెంతయు విభ్రమ మొందినట్లుగా
మామదులందుఁ దోఁచె గిరి ♦ మండనుఁ డెవ్విధినుండెఁ దత్పుర
గ్రామణు లేలవచ్చి రిటుఁ ♦ గాలిక నీశున కీఁదలంచెనో
నేమము మాని వేఱు మది ♦ నిన్ గొనియుండెనొ తెల్పు మన్నియున్. 224

గీ॥ అనినవిని మౌని త్వష్ట్రుమా ♦ యావి మోహి, తాత్ముఁడై విధివిష్ణుల ♦ నమరవిభుని
నేకతమ్మునఁ జేర్చి తా ♦ నిట్టులనియె, బెదరుఁజెందిన వడువున ♦ బిరుదుదక్కి.

చ॥ వినుఁడు విధాత! మాధవ! త్రి ♦ విష్టపనాయక! త్వష్ట మేటికు
త్రను దలపెట్టి శీతకుధ ♦ రమ్మునఁ గట్టె వివాహమందిరం
బును నది యెల్లవారలకు ♦ మోహము పుట్టఁగఁ జేయు నట్టిదా
నిని మునుముందు నేను గని ♦ నివ్వెఱఁ జెందితి నేమి సెప్పుదున్. 226

వ. మహేంద్రునిఁ బరికించి మఱియు నిట్లనియె.

కః నగభేది! నీవు త్వష్టకు, వగనిడితివి తొల్లి యతఁడు ♦ వదలక యిపుడా
పగఁ దీర్పఁడొడఁగి యివ్విధ, ముగ నొనరించినట్టు లెంచఁ ♦ బోలు దృఢముగాన్.

వ. మఱియు నమ్మంటపంబందు.

కః కృత్రిమహిరణ్యగర్భునిఁ, గృత్రిమనాళీకనయను ♦ గృత్రిమశక్రున్
గృత్రిమనిర్జరవర్యులఁ, గృత్రిమనారదుని నిలిపె ♦ గీర్వాణపతీ! 228

వ. వానిఁ గనుగొని నే మిగుల బమ్మెరవోయి నివ్వెఱ జెందితి ననుడు మహేంద్రుఁ డదరిపడి యుబ్బెరవోయి తబ్బిబ్బై యబ్బసరుహనయనున కిట్లనియె. 229

ఉః నిక్కము త్వష్ట నన్ గడపు ♦ నీరజలోచన! యీ వివాహమం
దెక్కరణిన్ మనంగఁదర ♦మెందుల కేగుదు నేమిసేతు నిం
కెక్కడి ప్రాణముల్ హిమగి ♦ రీంద్రుఁడు గూడ నరాతివర్గమం
దొక్కఁడు ఱెక్కలన్ మును ర ♦ యోద్ధతిఁ ద్రుంపనె యెల్లగట్లకున్. 231

కః అని కలహాశను కతమున, వనరుచుఁ గడు నడలుచున్న ♦ వాసవుఁగని య
వ్వనరుహనేత్రుం డెలనగ, వొనరఁగ నిట్లనియె జడుపు ♦ నుడుపుచు వేగన్.

చః వెఱవకు దేవరాజ! ధృతి ♦ వీసరపోవఁగ నెవ్వఁడేని నిన్
బొరిగొనునంచు నెంచకు ప్ర ♦ భుం డఖిలేశ్వరుఁ డిందు నేరికే
కొఱఁత పొసంగ నీయఁ డిఁకఁ ♦ గుందక ముందటి కార్యమెంచు మీ
చిఱుతతలం పెవండయినఁ ♦ జెందిన వాఁ డవమాన మొందెడున్. 232

కః అని నారదమౌనియునున్, జనార్దనుఁడు దివిజరాజు ♦ చాలవఱకు ని
ట్లనుమానముతో గుజగుజ, లను సల్పుడు నరసి శశిల ♦ లాముం డనియెన్.

ఉః చాలఁగ యోజనన్గొని వి ♦ చారము సల్పుచునుంటి రేమి దం
భోళిధరా! హరీ! యిఁకను ♦ బొల్పుగఁ దెల్పుడు నారదర్షి! నీ
కేల విలంబమయ్యెఁ గుధ ♦ రేశ్వరుఁ డింతకు నాకు రూఢిగాన్
బాలిక నీగి కొప్పికొనె ♦ నా? యది గాదని త్రోసిపుచ్చెనా? 234

కః కొంకక నుడువుము లవ మా, తంకముఁగొన కచటి కార్య ♦ దశ యెట్టిదియో?
పొంకముగ నీవు గనిన క, ళంకేమియొ తెలుపు మునిల ♦ లామా! వేగన్.

కః అనవుడు నారదుఁ డిట్లని, యెను వినయము మెఱయ జగద ♦ ధీశ్వర! యేత
ప్పును లేదు గట్లదొరయెడ, ననురాగముతోడ నీకు ♦ నర్పించు సుతన్.

గీః విఘ్నభయ మేమిలేదుమీ ♦ పెండ్లికిపుడు, మిమ్ముఁదోడ్కొనిపోవఁ బ్రే ♦ మించిమంచు
కొండదొర పంపెఁదన మేల్మి ♦ కొడుకులను మ, హేశ! వీర లిదేవచ్చి ♦ రెలమిఁగనుమ.

కః ఇఁక సురలకు భ్రమసేయఁగ, నొకమతకముఁ బన్ని మేల ♦ మొప్పగ శమనాం
తక! యొకమంటప మమరిచె, రకమగు నద్దానిఁగాంచి ♦ భ్రమసి తడసితిన్. 238

చ॥ అనిన మహేశుఁ డుల్లమున ♦ హర్షమునొంది యుపేంద్రముఖ్యులన్
గని యిటుపల్కె భూధరుఁడు ♦ కన్యక నిచ్చుట కిష్టమొందఁ ద
క్కినయవిగూర్చి నేను బరి ♦ కింపను మాయలతోడుతన్ బ్రయో
జనమది లేదు నాకిఁకను ♦ సత్వరగ త్వరభంగి నెంచుఁడీ. 239

క॥ అనుకూలంబుగఁ గార్యం, బనువు పడఁగ వేఱుఁ దలఁపు ♦ టదినీతియె చె
ప్లని యనిమేషులతోఁ దా, నని మారవిరోధి మన్మ ♦ థాధీనుండై. 240

గీ॥ అనుఁడు విష్ణ్వాదిదేవత ♦ లభుసెలవుఁ,గొని ముదంబంది వేగిరం ♦ బునఁ బ్రయాణ
మొనరఁగాఁ జూ హిమవన్న ♦ గోపకంఠ, తలముఁ జేరిరి దివ్యవా ♦ ద్యములు మ్రోయ.

-: హిమవంతుఁడు శివు నెదుర్కొనుట: -

మ॥ పరమేశానుఁడు సర్వదేవగణముల్ ♦ భాసిల్ల నాత్మోపకం
ధరమున్ జేరుట నాలకించి హిమవ ♦ ద్రాజన్యుఁ డప్పాట సో
దరులన్ బుత్రుల బ్రాహ్మణోత్తములఁ దో ♦ ల్తన్ వారి డాయంగఁ బం
పి రహిన్ దానును జేరఁబోయి కనియెన్ ♦ బెంపొప్ప విశ్వేశ్వరున్. 242

గీ॥ దేవమునిగణబృందమున్ ♦ దేఱిచూచి, యాత్మమున ధన్యతనుగంటి ♦ ననుచు నలరె
దైవతాగ్రణులును ధరా ♦ ధరబలంబుఁ, జూచి మది నుల్లసిల్లిరి ♦ చోద్యమలర.

క॥ డంబొప్పఁగఁ బూర్వపరా, శాంబుధు లేకమగు రేప ♦ నమరగణబలం
బుం బర్వతబలమును రెం, డుం బిరుదమరన్ గలిసెఁ గ ♦ డున్ సొంపలరన్.

ఆ॥ ఒకరినొకరు గాంచి ♦ యురుతరానందంబు, పొంగిపొరలఁ దనివిఁ ♦ బొందిరపుడు
శైలరాజవరుఁడు ♦ శర్వునిఁ జేరి న, మస్కరించె హితస ♦ మన్వితముగ. 245

సీ॥ దశదిక్కులకుఁ గాంతి ♦ దళుకొత్తఁగాఁ జేయు, దివ్యప్రతీకదీ ♦ ధితులతోడ
కలధౌతనగ మిందుఁ ♦ గదలివచ్చిన దనాన్, జను బలీవర్దయా ♦ నంబుతోడ
చూడ్కులు వెరగొంద ♦ సొగసైన సన్నని, సౌవర్ణ పట్టువ ♦ స్త్రములతోడ
నెల్లజగంబుల ♦ కెసక మిప్పించు భా, స్వత్తరార్ధేందు భూ ♦ షణముతోడ

గీ॥ మేటిరతనాల సొమ్ముల ♦ మిసిమితోడ
నమరసుత లేయు సితచామ ♦ రములతోడ
ముఱుపు చిఱునవ్వుఁ దొరయు నె ♦ మ్మొగముతోడ
నమరు సర్వేశ్వరునిఁ గని ♦ రంద ఱపుడు. 246

గీ॥ ప్రభుని దాపల వలపల ♦ ప్రక్కలందు, నాత్మబలములతోడ నా, రాయణుండు
పద్మసంభవుఁడును గను ♦ పట్టు వారి, కంజలియొనర్చి మ్రొక్కెహి ♦ మాచలుండు.

క॥ వెనుకన్ ముందఱ నట్లే, మొరకొని యున్నట్టి దేవ ♦ మునిగణవరులన్
గని యుబ్బి మ్రొక్కులిడి వం, దనపూర్వక మిటుల శివునిఁ ♦ దాఁ బ్రార్థించెన్.

మ॥ సకలాజాండము లేలునట్టి దొర వీ ♦ సర్వామరశ్రేణితో
నొకఁడౌ కొండలఁకాఁపువీటి కిటులన్ ♦ గొప్పొప్పు విచ్చేసి వా
ని కుమారిన్ దయఁ బెండ్లియాడఁ దలఁపన్ ♦ విశ్వైకచిత్రంబు తా
వక కారుణ్యమయాత్మ మారయ వశం ♦ బా సర్వలోకేశ్వరా! 249

క॥ నిండారునట్టి దయతో, దండిగ మము నేలికొనఁగఁ ♦ దలకొంటివి మా
కొండనఁగ నేల? యొకటే, దండంబిదె దప్పులెల్ల ♦ దవ్వులఁద్రోయన్. 250

గీ॥ అని యిటుల భక్తి తోడ దై ♦ న్యముగఁ బ్రార్థ,నము నొనర్చి శివాజ్ఞ నం ♦ దనులనంద
యునిచి హిమవన్నగాధిపుఁ ♦ డొక్కరుండు, నగరి కేతెంచి ముందఱ ♦ నయముమీఱ.

–:శివునిఁ జూడఁగోరి మేనక నారదునిఁ బిలుపించికొనుట:–

గీ॥ స్నానదానంబులను సల్పి, సత్వరముగ, శివు నెదుర్కొని వరపూజ ♦ సేయుపొంటె
మేనకకుఁ దెల్ప నన్నాతి ♦ మిన్న యపుడు, నారదునిఁ బిల్వనంపె ఘ ♦ నత దలిర్ప.

వ. అంత నారదుండు శివానుమతిన్ జెంది మేనకాంతఃపురంబునకున్ జనుడు నమ్మేనక యమ్మునివరునకు మ్రొక్కి యిట్లనియె. 253

గీ॥ ఈశ్వరుని దివ్యరూపంబు ♦ నీక్షసేయఁ, గడఁగి యున్నట్టిదానను ♦ ఘనమునీంద్ర!
ఎంత యుజ్జ్వలరూపమో ♦ యిగురుఁబోఁడి, కాళి తపమొంది యద్దాని ♦ గారవించె.

క॥ అని యజ్ఞానంబున శివుఁ, గనఁగోరి గిరీంద్రదేవి ♦ గ్రక్కున మునితో
డను జంద్రశాలపైకిన్, జని యటఁ గూర్చుండెఁ గడిఁది ♦ సంబర మొప్పన్. 255

వ. శివుఁడును మేనకాభిప్రాయం బెఱింగి యమ్మదవతి యహంకారంబునకుఁ గినిసి యాపె కజ్ఞానం బినుమడింపఁజేసి హరి విరించుల కిట్లనియె. 256

క॥ మీ మీ సేనలు గొలువఁగ, నేమముతో నొక్కరొకరు ♦ నేర్పున గిరిసు
త్రాముని పురమున కరుగుం, డామీఁదను నేను వత్తు ♦ నభిమత మొప్పన్. 257

ఆ॥ అనిన హరివిరించు ♦ లభవు నభిప్రాయ, మెఱిఁగి సైన్యమెల్ల ♦ నొఱవుమీఱ
వేఱు వేఱ దీర్చి ♦ వేగంబె సురలతో, సాగుఁ డంచు నంత ♦ సన్నసేయ. 258

–:మేనకకు నారదుఁడు దివ్యులనెల్ల నెఱిఁగించుట:–

క॥ ముందుగ గంధర్వులు సొగ, సుందన మలరార విలువ ♦ సొమ్ములు దుసుల్
పొందుగఁ దాల్చి వెడలిరి ప, సందుగ నచ్చరలు దమదు ♦ జతతో నడువన్.

క॥ వారువములెక్కి పరిపరి, తీరులవాద్యముల మ్రోఁత ♦ దిశ లలముకొనం
గా రహిఁగూర్పుచు జెండాల్, చే రంజిలవచ్చి రెంతొ ♦ సింగారముగాన్. 260

గీ॥ వారికందఱ కొడయఁడై ♦ వైభవముగ, వచ్చు విశ్వావసునిఁగాంచి ♦ పర్వతేంద్రు
రాణి సంబరమున ముని ♦ రాజుతోడ, యితఁడెకద శంకరుఁడు వచి ♦ యింపుమనుడు.

కII శంకరునిఁగూర్చి పాడెడు, కింకరు లిక వీరు వినుము ♦ గిరిరాజసతీ!
శంకరుఁ డేతన్మాత్రుఁడె, సంకటహరుఁ డెందు సర్వ ♦ శాసకుఁ డబలా! 262

కII అనిన విని మేన గ్రమ్మఱఁ, గనుచుండఁగ యక్షు లేపు ♦ గడలుకొనఁగఁద
జ్జనపతియైన మణిగ్రీ, వునిఁ గని హిమవత్పురంధ్రి ♦ పొంగి యిటులనెన్.

కII ఇతఁడేనా శివుఁడనఁ గా, డితఁడని నారదుఁడు నుడువ ♦ నింతట ననలుం
డతులితవాహినితోఁ రాఁ, గుతుకముతో నడిగె నితఁడొ ♦ కో! శివుఁ డనుచున్.

కII కాఁడని మునియన నాలోఁ, వేడుకతో ధర్మరాజు ♦ విచ్చేయుడు నా
జాడఁగని మేన యనె ముని!, చూడు మితండేమొ శివుఁడు ♦ శూలధరుఁడిటన్.

కII నావుడు కాఁడన నైర్తుఁ, డావెంట బలంబుతోడ ♦ నరుదేరఁగ నా
పూవుంబోఁడి యడిగె నితఁ, డా? వచియింపుమని యాతఁ ♦ డనె కాఁడనుచున్.

మత్తకోకిల. అంతలో వరుణుండు రత్నమ ♦ యంపుభూషలు గ్రాలఁగా
సంతసం బిగురొత్త రాఁగని ♦ శైలపత్నియు మెచ్చుతో
మంతనంబున నీతఁడైనఁ గు ♦ మారి ధన్యయె యంచుఁ బ
ల్వింత దోఁపఁగ మౌనితో ననె ♦ విశ్వభర్త యితండెకా! 267

తరల. అనుఁడు కాఁడన నంతలోన మ ♦ హాబలుండు బలంబులన్
గొని హుటాహుటి రాఁగనుంగొని ♦ కూర్మితో గిరికాంతఁ దాఁ
గనుము మౌని! యితండె శంభుఁడొ ♦ గాఁడనంగ లతాంగియున్
ఘనుఁ డిఁకెట్టిఁడొ నాదు పుత్రికిఁ ♦ గాంతుఁడం చెద నెంచుచున్. 268

కII జక్కులదొర కొమరునితో, నక్కజమగు సేనతోడ ♦ నరుదేరఁగఁ బె
న్మక్కువ నలకూబరునిన్, గ్రక్కునఁ గని మురిసి యితఁడె ♦ గద శివుఁ డనినన్.

ఉII కాఁడని మౌని చెప్ప సుర ♦ కాండముతోడ మహేంద్రుఁ డత్తఱిన్
బోఁడిమి దోఁపఁగా నడువ ♦ భూధరరాట్సతి గాంచి పొంగుచున్
వీఁడెగదా శివుం డనుడు ♦ వృత్రహరుం డితఁడంచు నారదుం
డాడ నిఁకెవ్వఁడో శివుఁ డ ♦ టంచు మదిన్ దలపోసె మేనయున్. 270

పంచచామరము: ఇటుల్ తలంచుచుండ నోష ♦ ధీశుఁడెంతొ నీటుగా
దటాలునన్ బలంబుతోడఁ ♦ దారసింప గట్టురా
మిటారి సంబరం బెసంగ ♦ మిన్నుముట్టి యంతనే
జటాలుఁ గాంచి యీవలంతి ♦ శర్వుఁడేమొ కన్మనెన్. 271

ఆII చందురుం డితండు ♦ శర్వుండుగాఁ డని, పల్కెఁ దపసి యంత ♦ భాస్కరుండు
కనులఁ గప్పి వేయు ♦ ఖరమరీచిసహస్ర, మడరి వెలుఁగ రా భ ♦ యంబునొంది. 272

ఆII ఇతఁడె యితఁడె చూడు ♦ మీశ్వరుం డన మేన, మౌని శివుఁడుగాడుఁ ♦ భానుఁడనుడు
బ్రహ్మఋషులు మునులు ♦ పరిధవంబుగఁగొల్వ, నాహిరణ్యగర్భుఁ ♦ డరుగుదెంచె.

వ. కనుంగొని మేనకయును దాపసనాయకునితో.

వనమయూరవృత్తము: దేవముని ! చూడుమిఁకఁ ♦ దేఱి యిటు నింపౌ
పావనకలామయుని ♦ బ్రహ్మమునిగేయున్
బూవిలుతుఁ గెల్చిన వి ♦ భుండొకొ యనన్ రా
జీవభవుఁ డీతఁడని ♦ చెప్పె ముని యంతన్. 274

సీ॥ కోటికందర్పుల ♦ కొమరారు సౌరుఁద్రో, యఁగఁజాలు మేల్మిసో ♦ యగముతోడ
శంఖచక్రగదాది ♦ సాధనంబులఁ బొంది, తనరారు నాల్గు హ ♦ స్తములతోడ
కట్టిన మేల్మి బం ♦ గారుపుట్టంబుల, దట్టంబులౌ తళ ♦ త్తళలతోడ
నురమందు రవికాంతి ♦ నొప్పారుచున్న ది, వ్యంబైన యలకౌస్తు ♦ భంబుతోడ

గీ॥ డంబుమీఱిన మణిమకు ♦ టంబుతోడఁ, గడుమనోహరమైన ము ♦ ఖంబుతోడ
దయను వెదజల్లు వనజనే ♦ త్రములతోడఁ, విష్ణుదేవుఁడు విచ్చేసె ♦ వేల్పులలర.

క॥ కనుఁగొని మేనక పెనుముద, మున నడిలే దితఁడె శివుఁడు ♦ మునినాయక! క
న్మనుఁడు నతఁ డితఁడు కేశవుఁ, డనఘుఁడు శివుఁ డింతకన్న ♦ నధికుండు చెలీ!

ఉ॥ ఆతనికన్న మిన్ననొకఁ ♦ డైనను లేఁడిఁక నాతఁడే జగ
ద్వ్రాతము లేలువాఁ డఖిల ♦ పాలకపాలకుఁ డిద్ధవైభవుం
డాతతదేవతాసముద ♦ యార్తిహరుండు హరుండు ధాత్రిలో
నాతనిఁ జెప్ప గిప్పఁడర ♦ మానొకొ ! నల్పకునేని మానినీ! 277

గీ॥ అనిన వలిమలదొరసాని ♦ యాత్మమందుఁ, దనదుసుతఁగూర్చి యే కొఱం ♦ తయును లేని
మంచిశ్రీమంతురాలనిఁ ♦ యెంచి తనకు, సవతులేదని తలఁచె ము ♦ జ్జగములందు.

వ. వెండియు నంతరంగంబున.

ఉ॥ ధన్యుఁ డిఁకన్ గిరీశ్వరుఁడు ♦ ధన్యను నేను నిజాన్వయంబునున్
ధన్యతరంబు వైభవము ♦ ధన్యతమంబిఁక నిట్లనన్యసా
మాన్యవిభూతులన్ దగు న ♦ మర్త్యులు భృత్యతఁ గొల్చు రాజమూ
ర్ధన్యుఁడు నాదు పుత్రికను ♦ దారనుగాఁ గొనుటన్ జగంబునన్. 279

గీ॥ వేడ్కతో మేన యిట్లు భా ♦ వింపుచుండ, సర్వజగదేకనాథుండు ♦ సత్వరముగ
నగసతీగర్వనిర్వాప ♦ ణప్రమేయుఁ, డగుచు వెలువడె నిజగణం ♦ బలరికొలువ.

-: నారదుఁడు మేనకకు శివునిఁ జూపుట: -

క॥ పొడగాంచి మౌనియనె న, ల్లడుగో ! గోరాజకేతుఁ ♦ డబ్జకిరీటుం
డడఁకువతోఁ బలుసిలుగుల, వడె నెవ్వనిఁ గోరి కాళి ♦ పర్వతదేవీ! 281

వ. అనునంతలో నమ్మాహాదేవగణంబు లనేక విధాకారములతోడ వెలువడిరందుఁ గొందఱురూపధరంబులగు వాత్యాసమూహంబులనొప్పి రిఁకను గొందఱు

పతాకామర్మరధ్వానులును మరికొందఱు వక్రతుండులును గొందఱు నక్రతుండులును గొందఱు చక్రతుండులును గొందఱు శక్రతుండులును గొందఱు సురూపులును గొందఱు బహురూపులును గొందఱు కరాళులును గొందఱఅరాళులును గొందఱు రోమశులును గొందఱు హరికేశులును గొందఱు ముద్గరహస్తులును గొందఱు ధనుశ్శర హస్తులును గొందఱు పరశుహస్తులును గొంద అసిహస్తులును గొందఱు శక్తిహస్తులును గొందఱుగదాహస్తులును గొందఱు ముసలహస్తులును గొందఱుహలహస్తులును గొందఱు శూలహస్తులును గొందఱు భిండివాలహస్తులును గొందఱు చక్రహస్తులును గొందఱు క్రకచహస్తులును గొందఱు వేత్రహస్తులును గొందఱు లవిత్రహస్తులును గొందఱు విరుద్ధవాహనులును గొంద అనిరుద్ధవాహనులును గొందఱు శంఖవాదులును గొందఱుగోముఖవాదులును గొందఱు ఘంటావాదులును గొందఱు డమరువాదులును గొందఱువీణావాదులును గొందఱు వేణువాదులును గొందఱు భేరీవాదులును గొందఱు ఝుల్లరీవాదులును గొందఱు డక్కావాదులును గొందఱు హుడక్కా-వాదులును గొందఱు మృదంగవాదులును గొందఱు ఘటవాదులును గొందఱు కాహళవాదులును గొందఱుముఖవాదులును గొందఱుఛత్రధరులును గొందఱు చామరధరులును గొందఱుయాష్టికులును గొందఱు నైష్ఠికులును గొందఱు సుముఖులును గొందఱు చతుర్ముఖులును గొందఱు బహుముఖులును గొందఱు గజముఖులును గొందఱఅజ ముఖులును గొందఱు ఋక్షముఖులును గొందఱు హర్యక్షముఖులను గొందఱు శార్దూలముఖులును గొందఱుసృగాలముఖులును గొందఱువృషభముఖులును గొందఱు శరభముఖులును గొందఱు తురంగముఖులును గొందఱు కురంగముఖులును గొందఱు సుకరులును గొందఱు చతుష్కరులును గొందఱు బహుకరులును గొందఱు సునేత్రులును గొందఱు త్రినేత్రులును గొందఱు బహునేత్రులును గొందఱు శూర్పకర్ణులును గొందఱు లంబకర్ణులును గొందఱు బహుకర్ణులును గొందఱు ద్విపాదులును గొందఱు బహుపాదులును గొందఱు వ్యాఘ్రపాదులును గొందఱఅంజనవర్ణులును గొందఱు కాంచనవర్ణులును గొందఱు ధూమ్రవర్ణులును గొందఱు శ్వేతవర్ణులును గొందఱు పీతవర్ణులును గొందఱు లోహితవర్ణులును గొందఱు నీలలోహితవర్ణులును గొందఱు నానావర్ణధరులును గొందఱు నానావేషధరులును గొందఱు జ్వలదగ్నిప్రతీకాశతేజులును గొందఱు గ్రీష్మార్కనికాశతేజులును గొందఱు రాకేందుసంకాశతేజులును నయిన యసంఖ్యాత మహావీరు లద్భుతభయావహంబుగఁ గదలిరా నారద మునీంద్రుం డంగుళితో నవ్వారి వేఱువేఱుగఁ జూపుచు మేనక కిట్లనియె.

గీ॥ చూడు ప్రమథగణంబులఁ ♦ జూడు భూత, సైన్యములఁ జూడుమిఁక వీర ♦ సైన్యములను
జూడు మర్ధేందుభూషిత ♦ చూడు పేర్మి, సర్వపర్వతమూర్ధన్య ♦ సాధ్వి! యిపుడు.

-:మేనక శివునిఁజూచి భయపడి యాక్రోశించుట:-

శా॥ చూచెన్ మేనక యంత భీకరగణ ♦ స్తోమంబుతో భూతపై
శాచవ్యూహముతోడ వచ్చు నభవున్ ♦ శార్దూలచర్మాంబరున్

శోచిష్కేశఖరాజరాంశునయనున్ ♦ శూలాయుధున్ గోరథున్
రోచిర్లిప్తుఁ గపాలహస్తు సుకప ♦ ర్దున్ భస్మదిగ్ధాంగకున్. 284

ఉ॥ చూచినయంతనే వణఁకు ♦ చొప్పడ గాడ్పునఁ గూలినట్టి యిం
పౌ చివురాకు తీవవలె ♦ నద్రివరాంగన నేల మూర్ఛిలన్
జూచి చెలుల్ గడున్ దగిన ♦ చొప్పున సేవల నొప్ప సల్పుడున్
లేచి గిరీంద్రపత్ని యిటు ♦ లే విలపింపఁదొడంగె రోజుచున్. 285

ఉ॥ ఎక్కడి రుద్రుఁ డీతఁ డిటు ♦ లెంతయుఁ జూడ్కికి వ్రేఁగొనర్చె నిం
కెక్కడి దిక్కు నాతనయ ♦ కెక్కడ దాపరమయ్యె నీతఁ డిం
కెక్కడి యాస పుత్రికఁ యిఁ ♦ కెక్కడ యెక్కడిపెండ్లి యంచుఁ దా
వెక్కసమైన దుఃఖమున ♦ వేఁగుచు వీఁటిఁడియై యలందురెన్. 286

క॥ కోపంబునుఁ దాపం బా, టోపంబును గదురఁగా గ ♦ డున్ గటువొప్పన్
బాపంబని వెనుదీయక, తాపసవరుఁ దిట్టఁదొడఁగెఁ ♦ దగవుఁ దొలఁగుచున్.

-:మేనక నారదుని నిందించుట:-

క॥ ఓరీ! యుక్కివపుం జడ, దారీ! నీ వెంతకేనిఁ ♦ దగుదువు బళిరే!
వేరంబు నూనుకొని నా, గారాబుకుమారిఁ జంపఁ ♦ గడఁగితి విటులన్. 288

ఆ॥ చిన్ననాఁడె నీవు ♦ శివుని కీ శివ నిడుం, డంచుఁ జెప్పి తప్పు ♦ డప్పగింతఁ
బెట్టివచ్చెఁ గూఁతు ♦ గట్టులదొర తోడ, నే జనించె బెడఁద ♦ యెంతయేని.

క॥ మరల సుత కీవు రుద్రుని, మరలుకొనన్ జేయఁ జాలు ♦ మంతరమిడి దు
శ్చరతపముసేయఁ బంపితి, వరరే! యీలాటిఫలము ♦ నమరించుటకై. 290

గీ॥ డాఁగి రిపు డెందుఁ దెల్లగ ♦ డ్డాలమేలి, యయ్యవారలు పెఱుకుదు ♦ నార్తిదఱుగ
వారి గడ్డంబులను; నెట ♦ జాఱిపోయె, మాయలాడి ముసలిసాని ♦ మాటలాడి.

వ. అని కుమారిన్ జేరఁబిలిచి కటకటంబడి విలపించి యిట్లనియె.

చ॥ అకట కుమారి! నాకడుపు ♦ నాఱడి పెట్టితి వద్రివంశమున్
వికలతనొందఁ జేసితివి ♦ విశ్వవిమోహకమైన నీదు పు
ట్టుకయును నందచందము లె ♦ టో వనధిన్ బడఁద్రోసి తోసి తా
వక మవివేక మెంతటి య ♦ వస్థను దాకొనఁజేసె మాకిటుల్. 293

సీ॥ రాజహంసమును బా ♦ ఱఁగఁదోలి వాయసం, బును గేలఁదాల్పఁగాఁ ♦ బూనుమాడ్కి
దంతావళము బాఱఁ ♦ దఱిమివైచి నికృష్ట, జంబుకంబును జేరఁ ♦ జనెడుచాడ్పు
తండులాన్నముఁబాసి ♦ తవిటిరొట్టెనుగాల్చి, మెండుగా వేడ్కతో ♦ మెసవుపోల్కి
హైయంగవీనంబు ♦ నవలఁబోఁజల్లి కా, ను[illegible] [illegible]వన్ గ ♦ డఁగువిధమున

గీ॥ బ్రహ్మవిద్యను విడనాడి ♦ పామరోక్త, కుత్సితపు[illegible]థలను వినఁ ♦ గోరుమాద్రి
దేవవరులను దిగనాడి ♦ తేఁకువెడలిఁ, రుద్రుఁ బెండ్లాడఁబూనుట ♦ రుచిరగాత్రి!

ఉ॥ నిందితమయ్యె నీమనము ♦ నిందితమయ్యెను నీచరిత్రమున్
నిందితుఁడయ్యె నారదుఁడు ♦ నిందితలైరి భవత్సఖీమణుల్
నిందితనైతి నే నకటా ♦ నిందితుఁడయ్యె గిరీశ్వరుండునున్
నిందితమయ్యె సర్వమును ♦ నీరజలోచన! నీకతంబునన్. 295

వ. ఇట్లు మమ్మరమ్మగు వ్యసనమ్మునఁబరిపరివిధంబులఁ దలబోయుచు మిడుకుచుఁ బుడమిన్ బడి మూర్ఛిల్లుచు లేచుచుఁ బ్రబల వ్యాకులయై యుపేక్మనక హాహాకారంబులెసంగ నేడ్చుచున్నంత వివాహార్థంబై యిరుగెలంకులవచ్చిన నిఖిల శైలసురముని గణంబులును జేరవచ్చి యోదార్చుచుండ నారదుండు సాంత్వనంబున నిట్లనియె.

చ॥ అలజడిమాను శర్వుని య ♦ థార్థపు రూపముఁ జూడవైతి వు
జ్జ్వలతరమద్ది మాయల నె ♦ సంగ ధరించిన రూపమిద్ది యిం
దులకయి యల్కఁబాసి పరి ♦ తోషమునన్ శశిమౌళి కి శివన్
దలఁపు లెసంగఁగా నిడి ద్రు ♦ తమ్ముగఁ బెండ్లి యొనర్పు మమ్మరో! 297

-: బ్రహ్మేంద్రాదిదేవతలు మేనకకు సమాధానముఁ జెప్పుట: -

క॥ అనిన విని మేన మునిఁగ, న్గాని దప్పులకేగు మిఁకను ♦ గుటిల! యనుడుఁ జ
య్యన సంక్రందనముఖు లి, ట్లని రద్రీశ్వరుని సతికి ♦ నతివినయమునన్. 298

గీ॥ మేన! విను మాదునుడిని నె ♦ మ్మిన్ శివుఁడు, పరమసుఖదాత నీకూఁతు ♦ భవ్యతపసు
మెచ్చి దరిసెనమిచ్చి యి ♦ ట్లిచ్చె వరము, లేక పడయుఁగవచ్చునే ♦ లోకనాథు.

గీ॥ అనుడు విని మేన చాలఁగ ♦ నక్కటికము, దోప మిడుకుచు ననియె నే ♦ దొడ్డయైన
నుగ్రతనుఁడగు రుద్రున ♦ కొసఁగ నాత్మ, జాతను జనుండు మీకేమి ♦ సమ్మెయిచట.

క॥ అన సప్తర్షులు డగ్గఱి, యనిరిట్లు గిరీంద్రపత్ని! ♦ యనువుగఁ గార్యం
బనుకూల పఱుప వచ్చితి, మనఁదగునే యిట్టు లరయ ♦ కనుచిత వాక్కుల్.

గీ॥ అర్థియై జగదీశ్వరుం ♦ డరుగుదెంచె, నీదు గేహంబునకు మేన! ♦ యాదరమున
నాత్మజ నొసంగి పాణిగ్ర ♦ హణముసలిపి, పంపు మొండనకిపుడు వై ♦ భవముదనర.

క॥ అనినన్ మేనక యనె మీ, మనసొప్పఁ గటారిచేఁ గు ♦ మారిఁదునుముదా
ననుగాని శివున కొసఁగను, చనుఁడిఁక దప్పులకు నాదు ♦ సముఖము విడుఁడీ!

-: హిమవంతుఁడు మేనకకు సమాధానము సెప్పుట: -

మ॥ అనినంతన్ గిరినాథుఁ డాత్మసతి డా ♦ యన్వచ్చి యోదార్చి యి
ట్లనియెన్ బేలవిదేల యెట్టిఘను లా ♦ త్మాగారమున్ జేరిరో
కన కవ్వారల నెగ్గులాడఁ దగునే ♦ కల్యాణి! సర్వేశ్వరుం
డనఘుం డాతనిరూప మారయఁగ శ ♦ క్యంబే ప్రపంచంబునన్. 304

క॥ నానావిధరూపంబులఁ, బూని జనుల మోసగించు ♦ ముగ్ధేందుధరుం
డానీతి నీవెఱుంగక, మానిని! యిటువంత నొంది ♦ మఱుఁగుట మేలే!

ఉ॥ మాను హఠంబు శోకమును ♦ మానుము లెమ్ము రయమ్మునన్ ప్రియం
బూని వివాహమున్ సలుపు ♦ మున్నతియొప్పఁగ మున్ను నీవునున్
నేనును గూఁతు నీశునకు ♦ నిక్కముగా నొసఁగంగఁ జెప్పమే
ప్రాణసతీ ! మదిన్ దలఁపు ♦ పావనసత్యవచఃప్రసారమున్. 306

వ. అనిన విని మేనక కినుక మానక హిమాచలున కిట్లనియె.

ఉ॥ నావచనంబు విన్మిఁకను ♦ నాథ! గళంబునఁ ద్రాఁడుగట్టి యే
బావినినైన వేయుమిఁకఁ ♦ బార్వతి నంతియె గాని శూలికిన్
గావలెనంచు నీయఁ జుమి ♦ గంగనుగాని సముద్రమందుఁగా
నీ విడు మట్లొనర్చి మన ♦ మిందు సుఖమ్ముగ నుంద మిమ్మునన్. 307

ఆ॥ అట్లుగాక తక్క ♦ యనుఁగుకూతును నీవు, రుద్రునకు నొసంగ ♦ రూఢిగాను
కాయ మేను పాయఁ ♦ గాఁగలదానను, దెలియు మాత్మయందుఁ ♦ దెల్లముగను.

వ. అని యిట్లడ్డంకులు నుడువుచు నఱ్ఱాకలఁ జీకాకుపడి దురపిల్లుచున్న తల్లిన్‌గాంచి యల్లనఁ బార్వతి యిట్లనియె.

ఉ॥ తల్లి! యిదేల నీదుమది ♦ తద్దయు మాఱెను దల్లక్రిందుగా
నెల్లెడ ధర్మమర్మము ల ♦ నేక మెఱింగినదాన వీవిటుల్
పొల్లగ ధర్మమున్ విడువఁ ♦ బోలునె? శంకరుఁ డప్రమేయుఁ డీ
యెల్లసురాళి నేలెడు మ ♦ హేశ్వరుఁ డల్పుఁడటంచు నెంచితే ? 310

వ. ఇఁక నందగాఁడు గాడందువేని వినుము.

గీ॥ లీలచేఁ బలు తెలుఁగుల ♦ బాలచంద్ర, ధరుఁడు గనుపట్టు నీవిటు ♦ తత్తరంబుఁ
జెందవలదిఁక వేగ నన్ ♦ శివునకిచ్చి, పెండ్లిచేసి యిలన్ బేరు ♦ పెంపుఁ గొనుము.

క॥ అటు సేయక తక్కిన నే, నిటలాక్షునిఁదక్క నన్య ♦ నిన్ జేపట్టన్
స్ఫుటమిది త్రికరణ పూర్వం, బిటుచెప్పితి లాఁతియొక్కఁ ♦ డెంచకు తల్లీ! 312

వ. ఇట్టుగాక యెట్టకేల కీవు దిట్టతనంబున రట్టడికోర్చి బెట్టిదంపు పట్టుతో నన్నుఁ బెరవానికిఁ గట్టఁబూనిన నది యెట్టు కడముట్టు నారయుము. 313

క॥ పంచాననధనమగు నన్, గొంచక యొండెవఁడు పెండ్లిఁ ♦ గొనఁగలఁ డంబా!
పంచాననధనము నిలన్, వంచకమతి యొక్క నక్క ♦ వడయునె యెందున్. 314

వ. అనినవిని మేనక మిగుల విచారంబు నొంది.

గీ॥ కన్నకడుపొట నెక్కుడు ♦ కక్కురితిని, గాసిపడి యిట్టు లలమటఁ ♦ గాంచుటయ్యెఁ
గాక యొక్కరి కాన్పైన ♦ లోకులట్టు, లేనునున్ మిన్నకుండనే ♦ యెల్లఁగన్నుచు.

ఉ॥ వేఁదులు గొన్న బాలయిది ♦ వేడ్క వరించెఁ గపాలి నెట్టులో
కాదను ధీరు లెవ్వరును ♦ గన్పడ రెందును నేమిసేతు నం

దేదయినన్ గుణంబొకటి ♦ యేనియు లేదిఁక సాటివారిలో
నాదువిభుండు నేను గడు ♦ నవ్వులపాలగువార మక్కటా! 316

ఆ॥ మిగుల బుగులు సేయఁ ♦ దగునొడలిబ్బంగిఁ, గరము చూడ్కి కధిక ♦ భరముఁగూర్ప
వెలయు నీత్రిశూలి ♦ కిల నేబెడఁగుఁ జూచి, యిగురుఁబోణిఁబట్టి ♦ యీవలయును.

ఆ॥ మేన యిట్లు మేర ♦ మీఱి దుఃఖంబుతో, నగడుఁజెంది పొగుల ♦ నబ్జభవుఁడు
చేరవచ్చియిట్లు ♦ చెప్పె మేనా ! విను, మేను శంభుతత్త్వ ♦ మెఱుకపఱతు.

ఉ॥ సర్వజగన్నిదానుఁడయి ♦ సర్వజగత్పరిపోషకుండునై
సర్వజగన్నిహంతయయి ♦ సర్వజగత్పరిపాలకుండునై
సర్వజగన్మయుండునయి ♦ సర్వనియామకుఁడై తనర్చు నా
శర్వునిరూప మారయఁగఁ ♦ జాలెదవా? యిటు జాలినొందఁగన్. 319

క॥ మది నిట్లు దెలిసి శివునకు, ముదమున శివ నిమ్ము రోస ♦ మున్ విడుమిఁకఁ బెం
పొదవఁగ ననియన విని వగ, పొదలఁగ నగరాజవరుని ♦ బోటి యిటులనెన్.

ఉ॥ ఏటికి ధాత! యిట్లు తగ ♦ వెంచక చెప్పెదు దీనిరూప మా
యేటికి ధారవోయుటకు ♦ నెంచితి వట్టులగాక దీనినే
యేటికిఁ ద్రోయరాదె ? విను ♦ మేనిఁక రుద్రున కీను బుత్రికన్
గోటు లిటు ల్వచించినను ♦ గోవిదు లెంతకునైన దంటలే. 321

గీ॥ అనుడు సనకాదిసిద్ధు లి ♦ ట్లనిరి మేన!, పట్టుదల విడు శంభుండు ♦ పరమకృపను
నీదు కూఁతును మెచ్చి మ ♦ న్నించి యిట్లు, పెండ్లియాడంగవచ్చె భా ♦ వింపు మదిని.

గీ॥ అనినవిని మేన వనరుచు ♦ ననియెనిట్లు, నుగ్రునకు నాదుకూఁతు నే ♦ నొసఁగ నెపుడు
మాగొడవ యేటి కిఁక మీకు ♦ మానిపొండు, సిద్ధులార! త్రిలోక ప్ర ♦ సిద్ధులార!

ఆ॥ అనినయంతఁ బద్మ ♦ జాదినిలింపులు, మునులు చకితులగుచు ♦ మూర్ఛరాలి
యుల్ల మెట్లు చక్క ♦ నొందింప నగునని, కలఁకఁజెంది వెఱఁగుఁ ♦ గాంచి రంత.

-: విష్ణుమూర్తి మేనకను మరల శివునిఁ జూడుమనుట:-

ఉ॥ మాటలపొం దెఱింగిన ర ♦ మాపతి యంత నెఱింగి వచ్చి య
ప్పాటలగంధి కిట్లు గరు ♦ వంబుగఁ జెప్పెఁ బురంధ్రిరత్నమా!
బూటకమాడ నే నిఁకను ♦ బొల్పుగ విన్మ మదుక్తిఁ గన్మ నీ
పాటికులాంగనల్ గలరె ♦ ప్రాభవమందును భాగ్యమందునున్. 325

చ॥ ఒకనుడి యాలకింపుము గు ♦ ణోజ్జ్వల! మౌనులు గాని పద్మజా
దికసురవర్గమేనియు మ ♦ దిన్ బగఁదాల్చి యిటుల్ వచించిరో
యకుటిలమైన ప్రేమమున ♦ నారసి చెప్పిరొ యొప్పుఁగాంచుమీ
సకల మెఱింగినట్టి గుణ ♦ శాలిని వీ వగరాజగేహినీ ! 326

ఉ॥ ఐనను సుంతవిమ్ము శివుఁ ♦ డద్భుతలీల ననేకరూపముల్
బూని చరించుచుండు నొక ♦ పోవడిఁ బోయెడువాఁడు గాఁడిఁకన్
మానిని ! యెట్లు సూచి యను ♦ మానము నొందితివో మహేశ్వరున్
మానుగఁ జూడుమీ మరల ♦ మానసమందుఁ బ్రమోదమేర్పడున్. 327

ఉ॥ ఇత్తఱి నీదుచిత్తమున ♦ కెంతయు నచ్చిన నిమ్ము పుత్రికన్
హత్తకయుండెనేనియును ♦ నడ్డమె నీకిఁక మానివేయుమీ
యుత్తమమైన మార్గమిది ♦ యూరక యేటికి వాదులాడ భా
స్వత్తరదివ్యదీధితివి ♦ భాసితమూర్తి శివుండు చూడుమా! 328

* గీ॥ వామదేవుఁడు గాఁడమ్మ ♦ వామదేవుఁ, డతఁడు రుద్రుఁడు గాఁడమ్మ ♦ యతఁడు రుద్రుఁ
డాతఁ డభవుఁడుగాఁడిఁక ♦ నతఁ డభవుఁడు, దెగడ కారయు నగరాజ ♦ దేవి! మదిని.

వ. మఱియు నొక్క మాటవినుము.

గీ॥ నిర్గుణుండయి భాసిల్లు ♦ నిత్యపురుషుఁ, డిట్లు లోకహితమునకై ♦ యెలమి నవత
రించె నీతఁడె కాఁడె పు ♦ ట్టించెజగము, లెల్ల వేదంబులను నెల్ల ♦ నెఱుఁగు మబల!

ఉ॥ ఈతని చేతనే పొడమె ♦ నీశ్వరశక్తి కృపాళువీ జగ
న్మాత యజుండు నేనిఁక న ♦ మర్త్యులు మర్త్యులు సర్వభూతముల్
ఖ్యాతిగ నీతఁడే భువన ♦ కాండము లన్నియు నేలుఱేఁడు నీ
వాతురతన్ దొలంగి నిజ ♦ మారసి భద్రములొందు మమ్మరో! 331

ఆ॥ పద్మనయనుఁడిట్లు ♦ పలుకంగ హృదయంగ, మంబులైన నుడుల ♦ మది యొకింత
బెదరుమాని మేన ♦ పేర్మిమై హరికనె, మరలఁ జూతు శివుని ♦ మారహరుని. 332

క॥ ఈమాత్రైనను శివుఁ డభి, రామాకృతిఁ దనరెనేని ♦ రామనొసఁగి వేఁ
బ్రేమమునఁ బెండ్లిచేసెద, నేమాత్రము బొంకులేద ♦ హీనచరిత్రా ! 333

ఆ॥ అట్లుగాక యున్న ♦ నచ్యుత! మీరెల్లఁ, గోటియత్నములను ♦ గూర్చినను మ
దీయతనయ నీయ ♦ దిటమిది నామాట, వినుఁడు దీనికన్న ♦ వేఱులేదు. 334

క॥ అనుడు వనజాక్షముఖులగు, ననిమిషవరు లనుమతించి ♦ యభవుని చేరన్
జని రన సూతునిఁ గని మును, లని రవ్వలికథను జెప్పు ♦ మనుచున్ బ్రీతిన్.

---

* టిప్పణి : వక్రుఁడగుదేవుడు కాఁడు – సుందరుఁడగు దేవుఁడు.
ఏడ్పించువాడు కాదు – రోగమును బాపువాడు.
సంసారములేనివాఁడు కాదు – పాపములేనివాఁడు.

శా॥ నానాశైవపురాణవృత్తనిచితా • నందోల్లసన్మానసా !
సూనాస్త్రాంతక లింగపూజనలస • చ్ఛుభ్రాత్మనాగాంబికా
ధీనాంతఃకరణా! దిగంతవిలస • ద్దివ్యద్యశోమండనా !
దానా గ్రేసరదన్న దానకుశలా! • ధైర్యాతిహేమాచలా!

గద్య

ఇది శ్రీబుధజనవిధేయ ముదిగొండ నాగవీరేశ్వర నామధేయ
ప్రణీతంబైన శివపురాణంబందలి పార్వతీఖండంబునం
జతుర్థాశ్వాసము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీశివాభ్యానమః

శ్రీశివపురాణము

పార్వతీఖండము

పంచమాశ్వాసము.

-::::-

మ త్రిపురాంతక భూ
సామ్రాజ్యవిరాజమాన ♦ శైవపురభవా !
క్ష్మా[illegible]
తా! మామకజనని ! లక్ష్మ ♦ మాంబా ! సుమతీ! 1

వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె.

ఉ॥ శ్రీవిభుఁ డంత శంకరునిఁ ♦ జేరి ప్రణామముచేసి మేనకా
దేవివిధంబుఁ జెప్పి యిఁక ♦ దేవహితంబునకై మహాత్మ! నీ
పావనజాక్షి మెచ్చునటు ♦ లారసి చక్కఁదనంపు రూపమున్
శ్రీవెలయన్ ధరించి యుమఁ ♦ జేకొని పెండిలియాడు మర్మిలిన్. 2

-:విష్ణు ప్రార్థనచే శివుఁడు దివ్యసుందరరూపంబు నొందుట:-

గీ॥ అనుచు హరి యిట్టు లర్థింప ♦ నబ్జచూడుఁ, డమరకార్యచికీర్షతో ♦ నతిమనోజ్ఞ
మైన యుజ్జ్వలరూపంబు ♦ నంది చూడ్కి, కెలమికలిమి పొసంగఁగ ♦ నెనక మెసఁగె.

వ. అంత నమ్మహాదేవుని దివ్యరూపంబుఁ జూచి పుండరీకాక్షుండు పరవశుండై శిరఃకంపంబు చేసి మెచ్చి యమితానందంబున నారదున్ జూచి మేనక నిటకు దోడ్తెమ్మనుడు నతండు మేనకన్ జేరఁబోయి యిట్లనియె.

గీ॥ రమ్ము మేన ! విశాలాక్షి! ♦ రాజచూడుఁ, జూడు కరుణామయాత్ముఁడై ♦ సురుచిరంపు
రూపుఁ గైకొనియున్నవాఁ ♦ డేవుమీఱు, నీ యవిద్యాతమం బది ♦ పాయు నిపుడు.

-:మేనక శివునిఁజూచి యానందించుట:-

వ॥ అనిన విని మేనక యత్యంతకుతూహలస్వాంతయై సంతసంబునఁ బరిచారికాశతంబు తోడవచ్చి దవుదవ్వులనుండియే మహేశ్వరునిఁ జూడఁదొడంగుడు.

సీ॥ కోటిమన్మథలీలఁ ♦ గొనఁజాలు చక్కఁదనంబు మేలొందు రూ ♦ పంబువాఁడు
కోటిసూర్యులకాంతిఁ ♦ గొఱఁతఁ బెట్టించు ద, ట్టంబైన కాంతి మం♦ డలమువాఁడు
కోటిచంద్రమసుల ♦ కోమల కళల ర,మ్యంబైన నగులేమొ ♦ గంబువాఁడు
కోటీంద్రవిభవంబుఁ ♦ గుదువపెట్టుకొను ది, వ్యంబైన మణిమండ ♦ నంబువాఁడు

గీ॥ చారుకస్తూరికాగరు ♦ చందనాను
లేపనసుగంధబంధురా ♦ టోప మెసఁగు
వాఁడు రుచిరతరామూల్య ♦ వస్త్రయుగ్మ
కలితుఁడగువాడు శంభుండు ♦ గాంచఁబడియె.

ఉ॥ పూఁచిన చంపక ప్రసవ ♦ మున్ నిరసించెడి మేనిచాయవాఁ
డేచిన తేంట్లనిగ్గుల జ ♦ యించు కచప్రచయంబువాఁడు కాం
తాచతురేక్షణంబులకుఁ ♦ దావలమై యలరారువాఁ డప
ర్ణాచిరసంభృతోత్తమధ ♦ నంబగువాఁ డగుపట్టె మేనకున్. 8

సీ॥ గంగాయమున లింపు ♦ గదిసి యిర్వంకలఁ, జామరంబులసేవ ♦ సల్పుచుండ
సూర్యచంద్రులు గడు ♦ సుందరంబగు సిత, ఛత్రంబు వేడ్కతో ♦ సంతరింప
సిద్ధ్యష్టకంబు వా ♦ సిన్ బొంగి ముందఱఁ, జెలువుగ నృత్తంబుఁ ♦ జేయుచుండ
శక్రాజకేశవుల్ ♦ సంతసం బిగురొత్త, జయనినాదంబుల ♦ సందడింప

గీ॥ పరఁగ విశ్వావసుండు న ♦ చ్చరలు ప్రోల
బాగుగా మృదుగీతులఁ ♦ బాడుచుండ
మునులు వెనుకొని యామ్నాయ ♦ ములను జదువ
నలరు శంకరుఁ గాంచె శ్రీ ♦ తాద్రిపత్ని.

క॥ నందియుఁ బుత్తడిబెత్తము, నంది పసందొప్ప ప్రోల ♦ నలరుచు నిలువన్
గందువఁ బ్రమథు లమర బా, లేందుధరునిఁ జూచె మేన ♦ యింపలమికొనన్.

గీ॥ కాంచి మేనక దా విస్మ ♦ యించి కడుఁబ్ర, మించి హర్షించి మదిని భా ♦ వించె నిట్లు
ధన్యనాపుత్రి నేనును ♦ ధన్యనిఁకను, ధన్యుఁడు గిరీంద్రుఁడెంతయుఁ ♦ దథ్యముగను.

గీ॥ జాఱె నెటఁ బునుకల పేరు ♦ గౌరుతోలు
చేతిపుఱ్ఱెయు నెదపయిఁ ♦ జెలగు చిలువ
ముదుకగడ్డం బెటులమాఱె ♦ మోసవడితి
నొక్కొ! యక్కజ మీయది ♦ యొక్కయెడను.

క॥ అని మును శివదూషణ చే, సినదానికి నొచ్చుకొనుచు ♦ శివునకుఁ దా జో
తనుజేసి వినయమునఁ దన, యనుచితమును సైఁపు మనుచు ♦ నంజలి చేసెన్.

గీ॥ శివునెదుర్కొని వరపూజ • సేయుపొంటె, తనదువిభునాజ్ఞ నాత్మీయ • ధామమునకు
మేన చనుడు శివుం డురు • స్వానవాద్య,ములు సెలఁగ నగరాడ్గేహ • మునకుఁదరలె.

-:నాగరస్త్రీలు శివునిఁ జూచుట:-

క॥ మేళంబుల మ్రోఁతలు విని, కాళికకగు మగనిఁజూడఁ • గా నాగరతా
నాళీకనేత్ర లెంతయు, వైళంబుగఁ బనులు వదలి • వచ్చిరి తోడ్తోన్. 15

చ॥ చెలువ యొకర్తు మజ్జనము • సేయుచుఁ గుంతలబృందమందుఁ దా
వుల విలసిల్లు చూర్ణమును • బొందుగఁ జేర్చినవేళ మేళముల్
సెలఁగుచు మ్రోయ శంకరుఁడు • చేరఁగవచ్చె నటంచు మేల్ కుతూ
హలమున జాలమార్గమున • నబ్జకిరీటునిఁ గాంచె వేడుకన్. 16

ఉ॥ రామ యొకర్తు పాపని ను • రమ్మునఁ జేరిచి స్తన్య మిచ్చుచున్
సోమకలావతంసునిఁ గ • నుంగొనఁ గుఱ్ఱని డించి చంద్ర శా
లామహిఁ జేరి విభ్రమవి • లాసవిశేషములొప్పఁ గొన్గొనెన్
గోమలకాంతిమండనుని • గోపతి శేఖరకేతనున్ దమిన్. 18

ఆ॥ పడఁతి యొకతె గేస్తు • పజ్జఁ జామరమును, జేతఁ దాల్చి తనదు • చెలియతోడ
వీచుచుండి శివుఁడు • విచ్చేసె ననఁగనే, యట్టె వచ్చిచూచె • నధిపుఁబాసి.

మ॥ పులినశ్రోణి యొకర్తు జిల్గువలువన్ • బొంకమ్ముగాఁ గట్టుచున్
గులశైలేంద్ర సుతామనోవిభునిఁ గ • న్గొనెంచి యాత్రంబునన్
వలచే నీవిని వామపాణి రశనన్ • వాటంబుగాఁబట్టి య
గ్గలికన్ జాలమునుండి కన్గొనియె న • క్కందర్పదర్పాపహున్. 19

ఉ॥ కామిని యోర్తు సాపడఁగఁ • గాంతుఁడు లోఁగిటఁ గూరుచుండఁగాఁ
గామవిభంజన ప్రమథ • కాహళతూర్యము లాలకించి స్వ
స్వామికి మ్రొక్కి యాజ్ఞఁగొని • చావడి బల్విడిఁ జేరిచూచెఁ గాం
తామధురాంగసుందరు సు • ధాధరశేఖరుఁ గోర్కులూరఁగన్. 20

చ॥ కలికి యొకర్తు కన్నులకుఁ • గాటుక దిద్దికొనంగఁబూని యి
మ్ముల నొకకంటఁ గజ్జలముఁ • బొందికఁగూర్చి శివుండు వచ్చెనం
చలుకుడు నాలకించి యొక • హస్తమునందు శలాకఁదాల్చి వె
గ్గలపుఁ దమిన్ గవాక్షమునఁ • గామమదాపహుఁ గాంచెఁ జెచ్చెరన్. 21

క॥ పెదవికి లాక్షను గూరుచు, నదనున నొక యందకత్తె • యగు జవరాల
య్యదె శివుఁడు వచ్చెనని విని, ముదమున మొగసాలఁజేరి • మురిసెఁ గని హరున్.

ఉ॥ సుందరియోర్తి పాదముల • సొంపెసలార నలక్తకంబు చే
తం దళుకొందు రంజనముఁ • దా రచియించుచు వాద్యనిస్వనం

బుం దమకంబుతో విని ప్ర ♦ మోదముతోఁ గిటికినిఁ జేరి చూ
చెం దరుణేందు శేఖరునిఁ ♦ జెన్నుగఁ జన్నులు పుల్కరింపఁగన్.

గీ॥ ఒక్కకప్పురపున్గంధి ♦ యొడయఁ డించు, విల్తుకేళికిఁ బైకొను ♦ వేళ శివుని
మేళముల మ్రోతవీతెంచ ♦ మెలఁత మగనిఁ, ద్రోసికొనివచ్చి వేడ్కనిం ♦ దుధరుఁగనియె.

సీ॥ సనమండలమునఁ జం ♦ దన మలందుచు నీశుఁ, జేరికన్గొనె నొక్క ♦ చిగురుఁబోఁడి
వేనలిఁ గేదంగి ♦ విరులఁ గూర్చుచు శివు, డాసి కన్గొనె నొక్క ♦ భాసురాంగి
మొగమునఁ గస్తూరి ♦ బొట్టుదిద్దుచు శర్వుఁ, గదిసి కనియె నొక్క ♦ కలువకంటి
పుక్కిటఁ గప్పురం ♦ పున్ విడెంబేయుచు, హరుఁజేరి కనె నొక్క ♦ యన్నుమిన్న

గీ॥ కొప్పుదీర్చుకొనుచు నొక్క ♦ గుబ్బలాఁడి, తివిరి బాలేందు శేఖరుఁ ♦ దేఱిచూచె
పుప్పరజమును మేనిండఁ ♦ బూసికొనుచు, వచ్చి శంకరుఁ గనెనొక్క ♦ వాలుఁగంటి.

సీ॥ వీణెమీటుచునొక్క ♦ వెలఁది వాతాయనం, బుననుండి కాంచె శం ♦ భుని ముదమున
చిత్రంబు వ్రాయుచు ♦ సింగారి యొకతె ముం, గిలిఁజేరి చూచెఁ గో ♦ ర్కుల మహేశు
బంతులాడుచు మేడ ♦ పయినుండి కాంచె గు, బ్బెతయోర్తి శివుఁ దళ్కు ♦ బెళ్కులెసఁగఁ
గవనమల్లుచుఁ జేత ♦ గంటంబుఁదాల్చి యు, ప్పరమెక్కిశివుఁజూచెఁ ♦ భామయోర్తు

గీ॥ ఇట్లు పనులెల్ల మాని తా ♦ మిగురుఁబోఁడు, లెల్ల ఘంటాపథంబందు ♦ హిమగిరీంద్ర
పుత్రికాహృదయేశ్వరుఁ ♦ బొంగిపారలి, కాంచి రెంతయు విస్మయా ♦ క్రాంతలగుచు.

వ. మఱియొక ముందఱివీధిలో

సీ॥ తననవ్వుఁబోలు నం ♦ దపు మేల్మి మగరాల, శివునిపైఁ గురిసెను ♦ జెలువయొకతె
తనమోవిఁబోలు నె ♦ ఱ్ఱనమించుకెంపుల, హరుపదంబులఁ గుప్పె ♦ నతివయొకతె
తన మేనిచాయఁబో ♦ లిన కుందనపుఁబూల, భవుమేన రాల్చెను ♦ భామయొకతె
తనకురులను దీటు ♦ కొను నీలముల నలి, గళు మెడఁ జేర్చె సిం ♦ గారియోర్తు

గీ॥ తనదుచూపులఁబోలు ని ♦ ద్దంపుటాణి, ముత్యముల నొక్కమదిరాక్షి ♦ ముగ్ధచంద్ర
ధరు కిరీటంబుపైఁ జల్లెఁ ♦ దలిరుఁబోఁడు, లెల్ల మేడల నిట్లు రం ♦ జిల్లిరపుడు. 27

వ. వేఱొక్కపేటయందు

క॥ శివమూర్తిని హృదయంబుల, నవధానముతోడఁ దాల్చి ♦ యబ్జాతముఖుల్
వివిధవచోరచనల నిటు, భవుఁగూర్చి ప్రశంసనములఁ ♦ బరపిరి వేడ్కన్. 28

–:నాగర స్త్రీలు శివునిఁ బ్రశంసించుట:–

సీ॥ ఈ ధన్యుఁడేకదా ♦ యీ జగంబులకెల్ల, నాదికారణమైన ♦ యనఘమూర్తి
ఈ మాన్యుఁడేకదా ♦ యీ హరిబ్రహ్మాది, నైలింప చక్రంబు ♦ నేలు ఱేఁడు
ఈ చతురుఁడేకదా ♦ యీ ప్రపంచములకుఁ, బంచకృత్యముల యో ♦ జించు దంట
ఈ కుశలుఁడెగదా ♦ యిమ్మిగా షడ్గుణై, శ్వర్య సమృద్ధితోఁ ♦ బరఁగు మేటి

గీ॥ ఈ సరసుఁడేకదా మన ♦ హిమనగేంద్ర, బాలికాచేతమును బరి ♦ పరివిధములఁ
జాలఁగాఁ బరిశీలించి ♦ మేలివరము, నొసఁగి పెండ్లాడవచ్చిన ♦ యూర్జితుండు.

వ. వెండియుం గొందఱు మెఱుంగుబోణులు మిద్దియలం గాచికొని తమకురంగటం గదలిపోవుచున్న సారంగభృచ్చూడామణిం గనుంగొని పొంగుచు నిట్లనిరి. 30

సీ॥ హాలాహలముఁ ద్రావి ♦ యఖిలలోకంబులఁ, గాచిన ఘనదయా ♦ కరుఁ డితండె
త్రిపురదైత్యులఁగాల్చి ♦ త్రిభువనంబుల నెల్ల, బ్రోచిన మగసిరి ♦ ప్రోడ యితఁడె
దక్షాధ్వరంబు వి ♦ ధ్వంసం బొనర్చి జే, జేల శిక్షించిన ♦ జెట్టి యితఁడె
కమలజవిష్ణుల ♦ కల నెడఁజేసి లిం,గాకారుఁడైన మ ♦ హాత్ముఁ డితఁడె

గీ॥ చెలిమియలరఁగ నామఱ్ఱి ♦ చెట్టుక్రింద, సనకముఖసంయములకు న ♦ క్షరపదార్థ
బోధనంబొనరించిన ♦ బోద్ధ యితఁడె, విశ్వములనెల్లఁ బోషించు ♦ విభుఁడితండె.

ఉ॥ ఎంతతపంబుఁ జేసిరొ గి ♦ రీంద్రుడు మేనకయున్ గుమారికీ
కంతుని గెల్చినట్టి దొర ♦ కాంతుఁడుగా నొనఁగూడు కల్మి క
భ్యంతికమందు నున్న మన ♦ మందఱ మెమ్మెయి నోఁచినామొ! య
త్యంతము గన్నులొందె సుఖ ♦ మందెను జన్మము ధన్యతాగతిన్. 32

క॥ వారే సిరిగలవారలు, వారే చెలువుగలవారు ♦ వారే వలఁతుల్
వారే చదువరులిట నే, వారలు శంకరునిఁ గనులఁ ♦ బడయఁగలిగిరో. 33

వ. ఇంకను గొందఱు మచ్చెకంటులిచ్చమెఱయ మెచ్చుచు నిచ్చోప్పున హెచ్చుగ నుచ్చరించిరి.

చ॥ కువలయనేత్ర కీ యుమకుఁ ♦ గోరినయట్టుల రాజశేఖరున్
సువిహితభంగి వల్లభునిఁ ♦ జొప్పడఁజేసిన దైవ మెంతయున్
స్తవమున క్షర్హమయ్యె నిటు ♦ దప్పి మఱొక్క తెఱంగుచేసినన్
కవకవ దిట్టరొక్కొ! కల ♦ కాలము భూప్రజలెల్ల గొల్లునన్. 35

క॥ ఇందిర హరిన్ బడసి వా, క్సుందరి పరమేష్ఠిఁబడసి ♦ సొంపొంది రెటుల్
కందర్పజయునిఁ జేకొని, యొందు నటులె చిరసుఖంబు ♦ లుమ క్షమలోనన్.

గీ॥ అనుచు నాగరకామిను ♦ లతిముదమునఁ, జాల గైవారములు సల్పి ♦ శర్వుపైని
ముత్తియంబుల రవలఁ గెం ♦ పులను బుష్ప,ములను సేసలనున్ జల్లి ♦ మురిసిరంత.

క॥ భూరితరవైభవంబున, నూరేగుచు జగదధీశుఁ ♦ డురువిభవాలం
కారంబగు గిరిరాజా, గారద్వారంబుఁ దఱియఁ ♦ గాఁ జనుదేఅన్. 38

-: హిమవంతుఁడు వరపూజ చేసి పెండ్లివారిని విడిదిలోఁ బ్రవేశపెట్టుట: -

మ॥ పరివారంబులతో సుమేరుముఖవి ♦ భ్రాజద్గిరీంద్రాళితో
పురవాస్యగ్రజనుప్రకాండతతితోఁ ♦ బుత్రప్రధానాళితో

సరవిన్ శర్వున కర్ఘ్యమీఱ వరపూ ♦ జన్ జేయఁగావచ్చె నా
గిరిరాజేంద్రుడు ద్వారభూమికి వడిన్ ♦ గీర్వాణు లుప్పొంగఁగాన్.

క॥ మేనక సువాసినీతతి; తో నిఖిలేశ్వరున కెలమి ♦ తో గుమ్మమునన్
దా నీరాజనమిడ న, న్యూనామోదమున వచ్చి ♦ యుత్సాహమునన్.

గీ॥ మరలఁజూచెను శివు నస ♦ మానతరుణ, దివ్యకోమల మోహన ♦ దేహుం
భానుశకలావతంసవి ♦ భ్రాజమానుఁ, గాంతసంతానసుమదామ ♦ కలితవక్ష

క॥ కనుఁగొని చూడ్కి మరల్పఁగఁ, దనవలనున్ గాకయున్నఁ ♦ దన్వీమణి చి
త్రనిచితమూర్తివలెన్ దగి, యొనరిచె నెట్టులో నివాళి ♦ యుత్సుకమతియై

క॥ మును గాళిక దనతోఁ జె,ప్పిన విధమునకన్న మిగులఁ ♦ బ్రియమగు చక్కం
దనమునఁ దనరెను శివుఁడని, మన మలరఁగ నిమ్ముఁజేరె ♦ మానినియంత

గీ॥ తోడవచ్చిన యువతులు ♦ తుహిన కిరణ, మౌళిఁగని సంతసించి యి ♦ మ
రహహా! గిరిపుత్రిభాగ్యమే ♦ మనఁగవచ్చు, నెంతయందంపుఁబతిలభి ♦ య

క॥ ఎందైనను గంటిమె చ,క్కందనమును నీడుజోడు ♦ గరగరికయు హె
చ్చుందగు కల్మియు నిటులన్, బొందికగల వరు నటంచు ♦ భోరుకొనిర

వ. అయ్యవసరంబున.

తరల. గిరివరేంద్రుఁడు ద్వారభూమి నొ ♦ గిన్ బురోహితయుక్తుఁడై
స్థిరమతిన్ వరపూజ సల్పెను ♦ శీతరశ్మికిరీటి క
వ్వరుస వాద్యములెల్ల మ్రోయఁగ ♦ వారితోడ గిరీంద్రమం
దిరముఁ జేరె మహేశుఁ డత్తఱి ♦ దివ్యసంఘము గొల్వఁగాన్.

కవిరాజ విరాజితము॥ అందును నూత్నవినిర్మితమై తగి ♦ నట్టి వివాహపు మందిర
దిందుధరుండు గణావళితోడ ము ♦ నీట్తతితో నమరావళి
బొందుగ నర్హ విధిఁ దగుతావునఁ ♦ బూజితుఁడై నివసించె
విందులు సేయుచుఁ గొల్చె నికామప ♦ విత్రచరిత్రుఁ డగేం

—:పార్వతి కులాంబాపూజార్థమై వెడలుట:—

ఉ॥ ఆసమయంబునందుఁ దుహి ♦ నాచలకన్య నిజాన్వయాంబికా
వాసముఁ జేరి కొల్చుటకు ♦ వాద్యము లొక్కట మ్రోఁగఁగాఁజెలుల్
దాసజనంబులున్ దనదు ♦ తల్లియు విప్రసువాసినీమణుల్
వాసిగఁ జేరి రాఁ బసిఁడి ♦ పల్లకి నెక్కి చనెన్ ముదంబునన్.

గీ॥ అంబికాపూజనమునకై ♦ యరుగుదెంచు, నట్టిజగదంబికనుగాంచి ♦ య
ననిమిషులు విస్మితాస్యులై ♦ హర్షభరము, నను విలోకనములఁద్రిప్ప ♦ న

సీ॥ అల్లనేరెడు పండ్ల ♦ యంద మమ్మఁగఁజాలు, జిగిఁగ్రాలు మైనిగ ♦ నిగలదాని
చిఱునవ్వు దొలకాడు ♦ సిందూరతిలకర, మ్యంబైన ముద్దుమొ ♦ గంబుదాని
మందారసుమము ల ♦ మర్చి కూర్చిన లలి, తంబైన కబరీభ ♦ రంబుదాని
నాణిముత్యంబుల ♦ హారముల్ రత్నహా, రంబులు దనరు వ ♦ క్షంబు దాని

గీ॥ చారుతరరత్నకంకణ ♦ సంకలితక, రద్వయం బొప్పుదాని వ ♦ జ్రములకమ్మ
లొప్పు వీన్దోయిఁదళ్కుల ♦ నొసఁగుదాని, శివునకగు సురతాణి జే ♦ జేలుగనిరి.

క॥ కనుఁగొని మదిలోఁ దత్పద, వనజములకు మ్రొక్కులొసఁగి ♦ వారనిభక్తిన్
బెనఁగొను ముదమునఁబొదలుచు, మనములఁదాపంబులెల్ల ♦ మానిరి కడఁకన్.

క॥ జగదీశ్వరుండు నత్తఱి, జగదంబను వికసితాక్షి ♦ సారసముల ని
మ్మగఁగని విరహజ్వరమున్, దిగనాడెను నాటుకొన్న ♦ దిగులెల్లఁ జనన్.

గీ॥ అంతఁ గాళి కులాంబాస ♦ మర్చనంబు, కరముపేరిమి సల్పి సిం ♦ గార మమర
వైభవం బేపుమీఱఁగ ♦ వచ్చె మరల, గిరివరేశ్వరు మంగళ ♦ గేహమునకు.

క॥ హిమవంతుని ప్రార్థనమునఁ, గమలాక్షముఖామరాగ్ర ♦ గణ్యులు వేగన్
గొమరగు వివాహమంటప, మమితోత్సాహమునఁ జేరి ♦ యందు రయమునన్.

-:దేవతలు మహేశదత్త భూషణంబులఁ బార్వతి నలంకరించుట:-

గీ॥ వేదమార్గానుసరణిఁ బ్ర ♦ ధ్వీధరాత్మ, జాతను మహేశదత్తవి ♦ స్తారభూష
ణావళిన్ గయిసేసి ర ♦ బ్జాలయాది, కమలగంధులు నీరాజ ♦ నములనిడిరి. 55

వ. ఆసమయంబున.

క॥ శైలేంద్రుఁడు బాఁపలకున్, జాలఁగ దానంబు లిచ్చి ♦ సన్మానించెన్
మేలుగఁ బేదలకును ద్ర, వ్యాళిన్ గడుఁ బంచిపెట్టె ♦ నామోదమునన్. 56

గీ॥ అంతటఁ బురోధసుఁడు జ్యోతి ♦ షాగమప్ర, వీణుఁడును నగు గర్గుండు ♦ వేగ శైల
పతినిఁగనిపల్కెనధిప! సాం ♦ ప్రతమువడిగ, శివునిఁదోడ్తెమ్ము పెండ్లికై ♦ సిద్ధముగను.

వ. అనినవిని యంత హిమవంతుండు సుముహూర్తంబు ప్రత్యాసన్నంబగు టారసి సంతోషితస్వాంతుండై మేర్వాదిగిరివరులను గుమారుల నగ్రజన్ములతో శివునిఁ దోడ్తేరఁ బనుపుడు వార లనేక వాద్యపురస్సరంబుగ శివసముఖమునకుఁ జేరఁబోవుడు నందలి ప్రమథదేవమునిగణంబు లానందంబుతో వారి నెదుర్కొని గౌరవింపుడు నవ్వారలు శంకరునకు మ్రొక్కి కన్యాదానోచితసమయం బాసన్నంబయ్యె వేవేగ విచ్చేయుండని యర్థింప బరమేశానుండును హర్షించి. 58

గీ॥ మంగళద్రవ్యములతోడ ♦ మజ్జనంబు, సలిపి శుద్ధదుకూలముల్ ♦ చక్కఁగట్టి
తిలకమును దిద్ది వృషమెక్కి ♦ దేవమునిగ, ణములు గొలువఁగ దివ్య వా ♦ ద్యములు సెలఁగ.

-: శివుఁడు కల్యాణమంటపమునకు వచ్చుట: -

కII శ్వేతచ్ఛత్రము మణివి, ద్యోతితపాదుకలు విలస ♦ దురుచామరముల్
ప్రీతి సురవరులు పూనఁగ, గీతుల గంధర్వు లలరి ♦ కీర్తనసేయన్. 60

కII రంభాప్రముఖాప్సరసలు, శుంభద్గతి నృత్తగరిమఁ ♦ జొక్కింపఁగ నా
జంభారియుఁ బరమేష్ఠియు, నంభోజాక్షుండు నగ్ర ♦ మందు నిలువఁగాన్. 61

గీII అదితి మొదలగు బృందార ♦ కాంబ లెలమిఁ
బువ్వులన్ జల్లుచుండ శం ♦ భుండు పరిణ
యంపు మంటపమున్ జేర ♦ నరుగ నగవ
రులు వృషమునుండి దింపి శ ♦ ర్వునిఁ బ్రియమున. 62

కII కొనిచని మణిమయపీఠం, బును నెక్కఁగఁజేసి మ్రొక్కి ♦ పొంగుచు నీరా
జన మొసఁగి తోడవచ్చిన, ఘనులందఱి కందుఁ బసిఁడి ♦ గద్దెలిడి రొగిన్. 63

కII హిమవంతుఁడు వేడుకతో, నమితామోదమున డాసి ♦ యభవునకుఁ బ్రణా
మము చేసి దేవమునులకుఁ, గ్రమముగ వందనము చేసె ♦ గౌరవ మెసఁగన్.

వ. ఇఁక మేనక తనూజాతకు.

సీII బంగారు సరిగంచు ♦ పట్టుపుట్టముఁగట్టి, రవణించు హొంబట్టు ♦ రైకఁ దొడగి
వలిపంపు జాళువా ♦ వల్లెవాటొనరించి, మేలి మేల్మిముసుంగు ♦ గీలు కొలిపి
పసపు లత్తుకరేఖ ♦ పదములపైఁ బూసి, పునుగు గంధమును మే ♦ నున నలంది
కనుఁగవఁ గప్రంబు ♦ కజ్జలంబును దిద్ది, కైశ్యంబునన్ సంపె ♦ గలను దురిమి

గీII నుదుటఁ గల్యాణతిలకంబుఁ ♦ గుదురుపరచి
అఖిలలోకైక రాజ్ఞియౌ ♦ నార్య నొకప
సిండి పుట్టికయందుఁ గూ ♦ ర్చుండఁ జేసి
యవనికాంతర్ధి యందుంచెఁ ♦ బ్రియము మెఱయ. 65

గీII కృత్యవిదుఁడౌ పురోధస ♦ త్ప్రతియొసంగ
నపుడు పుణ్యాహమును ♦ బాడి యగకులేంద్ర
తల్లజు నిచేతఁ గన్యకా ♦ దానమునకుఁ
జెలఁగి సంకల్ప మొనరింపఁ ♦ జేయ నతఁడు. 66

వ. పురోహితోక్త ప్రకారంబున.

కII రక్షాబంధనము జగ, ద్రక్షకునకుఁ గట్టి యెలమి ♦ రాణింపంగాఁ
జక్షుశ్రుత్యుపవీతికి, వక్షంబున యజ్ఞసరము ♦ వైచి రయమునన్.

గీII హేమకలశోదకంబును ♦ బ్రేమమీఱ, మేనకాదేవి వంచ నీ ♦ శానచరణ
కమలయుగమును గడిగి త ♦ త్కాండధార, శిరసునన్ జల్లుకొనిచాల ♦ మురిసెభక్తి.

క॥ వాచస్పతియును నాగ, ర్గాచార్యుండును ముహూర్త ♦ మరయుచు ఘటికా
సూచకయంత్రముఁ జక్కఁగఁ, జూచుచుఁ బ్రణవంబు నుడువు ♦ చును నుండిరొగిన్.

మ॥ గిరిరాజప్డు పురోహితానుమతిఁ బ ♦ ల్కెన్ శంకరున్ జేరి ని
ర్జరనాథాగ్రణి! తండ్రితాతలను గో ♦ త్రంబున్ దగన్ జెప్పనాన్
దరహాసం బొనరించి యున్న యభవున్ ♦ దాఁగాంచి యంచన్మతిన్
వరమౌనీంద్రుఁడు నారదర్షి యిటులన్ ♦ వాక్రుచ్చె మెచ్చొప్పఁగన్. 70

-:నారదుఁడు హిమవంతునకు శివుని యనాదిత్వంబుఁ జెప్పుట:-

ఉ॥ ఆదికి నాదియై యలరు ♦ నట్టిఁ డెవండు? గిరీంద్ర! పంచభూ
తాది యెవండు? మాయ కిల ♦ నాశ్రయ మెవ్వఁడు ! బ్రహ్మ విష్ణు సం
పాదకుఁడెవ్వఁ? డట్టి శివు ♦ భావమునందు నెఱుంగ లేక గో
త్రాదులఁ దెల్పుమంచిటుల ♦ నాడుట పాడియె? చూడు మాత్మలోన్. 71

క॥ ఆకృతిని, వికృతి, నెట్టిగు, ణాక్రాంతిని నొందనట్టి ♦ యాదిమ దేవుం
డీకరణి ధర్మరక్షకు, నై కారుణ్యమున సగుణుఁ ♦ డయ్యెను గనుమా! 72

ఉ॥ నీదు సుతాతపోనియత ♦ నిష్ఠకు లోఁబడి మెచ్చి వచ్చె ని
ట్లీ దురితాపహుండు ధర ♦ నెవ్వని కేనియు నిట్టి భాగ్య సం
పాదనమబ్బునే ! యిఁక న ♦ మర్త్యులలోన మునీంద్రులందునేన్
బాదుగ నీశ్వరున్ దెలియు ♦ పండితుఁ డెవ్వఁడొ యెంచి చూడుమా! 73

వ. అనినంత.

సీ॥ నారదోక్తి నిజంబు ♦ నమ్ము మనియె హరి, తగవిది యంచు వి ♦ ధాత చెప్పె
ఉచితం బనుచు నన్న ♦ ముచిసూదనుఁడు వల్కె, బాగిది యనియె స ♦ ప్తరసనుండు
సందేహ మేమని ♦ జముఁడు వక్కాణించె, కర్జ మిద్దియని ర ♦ క్కసుఁడు వల్కె
పాయు సందియమని ♦ పాశియు వాక్రుచ్చె, భవ్యం బిదని మహా ♦ బలుఁడు నుడివె

గీ॥ దైవమందిట్లు కొఱగామిఁ ♦ దలపఁజెల్లు, నొక్కొ!యనె జక్కు లేలిక ♦ యుక్కుమెఱయ
భాస్కరుండును గువలయ ♦ పతియు జాగు, సేయనేటికి నిఁకనని ♦ చెప్పి రపుడు.

వ. మఱియు వశిష్ఠాదిమునులిట్లనిరి.

ఉ॥ ఎవ్వనిచేత నీ జగము ♦ లెల్ల విచిత్రముగాఁ దనర్చెఁదా
నెవ్వఁడు బోధరూపుఁడయి ♦ యెప్పుడు నొప్పలరున్ స్వతంత్రుఁడై
యెవ్వఁడు సర్వవంద్యుఁడయి ♦ యేలు జగంబులనెల్ల లీలగా
నవ్విభునిన్ గుఱించి యిటు ♦ లారయఁ జెల్లునె శైలతల్లజా! 75

వ. అని చెప్పినంత హిమవంతుం డవ్వారల బోధనంబున నపగతసంశయుం డయ్యును
చిత్తంబున నొక్కింత.

కII గోత్రపతియయ్యు నీతఁడ, గోత్రున కెట్లిచ్చుఁ గూతుఁ ♦ గూడునె? యని యే
మాత్రము గొంకకయే విగ, తత్రపు లందురని సుంతఁ ♦ దా యోజించెన్.

వ. అపుడు సుమేరుప్రముఖ నిఖిలోర్వీధర రాజవర్యు లాతని తలంపెఱింగి యిట్లునొక్కి చెప్పిరి.

కII అనుమాన మెల్ల విడి యా, ర్యను బరమేశ్వరున కొసఁగి ♦ యధికతర శ్రీ
యును శ్రేయముఁ గీరితియును, గొనుమా! నగరాజరాజ! ♦ గొణఁగ కొకింతన్.

గీII ఇరుదెఱంగులవా రిట్లు ♦ హితవుమెఱయ, నొక్కి చెప్పినఁదుహినవం ♦ తుండుగలఁక
నంతఁబోఁజిమ్మిపాణి గ్ర ♦ హణముఁ గూర్పఁ, గాఁబురోధస్సహాయుఁడై ♦ గడఁగియపుడు.

-: శ్రీపార్వతీ పరమేశ్వర కల్యాణము: -

కII ఈ కన్నెను బరమేశ్వర!, నీకిచ్చెద భార్యగాఁగ ♦ నీవు గొనుము లో
కైకేశ! త్రివర్గమునం, దీకన్నె నతిక్రమింప ♦ కెపుడును దయతోన్. 79

గీII అని శివాకరమును శివ ♦ హస్తమందు, నద్రిపతి యుంచి తీర్థకా ♦ మాబ్ధి యయ్యె
శంకరుం డద్రిజాపాణి ♦ సారసంబు, స్వకరమునఁ దాగ్రహించెఁ బ్ర ♦ సన్నుఁడగుచు.

గీII ఆర్యను గ్రహించి 'ధేమస్య' ♦ యనెడు మంత్ర,మును శివుఁడు లౌకికాచార ♦ ముగనుజదివి
పల్కె 'నాతిచరామి' యన్ ♦ బలుకుఁ బ్రకృతి, పురుషులగు తముకొండుతీ ♦ ర్పొసఁగుటెట్లు.

కII జీరకగుడంబు లగక, న్యారాజకలాపు లిరువు ♦ రన్యోన్యముగా
భూరి ప్రీతిన్ శిరసులఁ, జేరిచి యానందభరముఁ ♦ జెందిరి వేడ్కన్. 82

కII జవనికను దీసివేసిరి, శివుఁ డవలోకించె శివను ♦ శివుని నటులనే
శివయును నవలోకించెను, నవిరళభావోపలబ్ధ ♦ హర్షోన్నతులన్. 83

కII రంగారు మేల్మిబంగరు, మంగళసూత్రంబు రాజ ♦ మండనుఁడు జగ
న్మంగళయగు శివగళమునఁ, బొంగుచుఁ గట్టెను సమస్త ♦ భువనహితేచ్ఛన్.

ఉII ఎల్లసురల్ మునుల్ ప్రమథు ♦ లెల్ల శిలోచ్చయనాథు లెల్లరున్
జల్లనికొండవీటిఁ గల ♦ సర్వజనంబును మేటి వేడ్క రా
జిల్లఁగఁ బెల్లు సంతసముఁ ♦ జెంది జయధ్వనులన్ బొనర్చుచున్
బ్రోల్లసదిష్టవైభవస ♦ ముల్లసితాత్మకు లైరి భూరిగాన్. 85

శాII శైలాధీశవతంసుఁ డల్లునకు ని ♦ చ్చల్ హెచ్చఁ బచ్చల్ రవల్
నీలాల్ కెంపులు పుష్యరాగములునున్ ♦ నిద్దంపు ముత్యంబులున్
మేలౌ నేవళముల్ గడింది నకిషీ ♦ మీర్ జాళువాభాండముల్
చాలొప్పన్ హరణం బొసంగె సుమన ♦ స్సంఘంబు లగ్గింపఁగాన్. 86

వ. మఱియును.

ఉII లక్ష గజంబులన్ మఱి ద్వి ♦ లక్ష మహాజవ సైంధవంబు లేన్
లక్షల పాడియావులను ♦ లక్ష మదోద్ధతిమీఱు టెద్దులన్

లక్ష బిటారిచేడెలను ♦ లక్ష పసిండిరథంబు లింపుగా
నాక్షణమం దొసంగె నచ ♦ లాధిపతల్లజుఁ డబ్జమౌళికిన్. 87

గీ॥ ఆణిముత్యాలరాసుల ♦ నంది యొసఁగ, నపు డుమాశివు లంచితా ♦ హ్లాదమెసఁగఁ
గాఁ దలంబ్రాల నొకరికొ ♦ కరు శిరసులఁ, జల్లుకొని పొంగిరెంతయు ♦ సంతసమున.

శా॥ భేరీనాదములున్ మృదంగపటహ ♦ భీష్మధ్వనుల్ దివ్యవా
ద్యారావంబు లనేకముల్ సెలఁగె రం ♦ భాద్యప్సరస్సుందరీ
వారాంచత్తర నృత్తముల్ దనరె దీ ♦ వ్యచ్చారుగంధర్వశ్రృం
గారానుత్తమగానముల్ పొలిచె రం ♦ గద్భంగిగా నత్తఱిన్. 89

క॥ గిరిపత్నులు మునిపత్నులు, సురపత్నులు సర్వలోక ♦ సుందరులకు శ్రీ
గిరిజా శివుల కొసంగిరి, సురుచిరనీరాజనముల ♦ శోభన మొనరన్. 90

-: శివుఁడు పార్వతితో స్థాలీపాక హోమంబు సేయుట: -

వ. అంత హిరణ్యగర్భుండును వశిష్ఠాదిమునీంద్రులును, బార్వతీపరమేశ్వరుల యజ్ఞశాల యొద్దకుఁ దోడ్కొనిచని యేకపీఠిన్ గూర్చుండఁజేసి వేదిఁ దర్భాస్తరణం బొనర్చి దర్వ్యాజ్య స్థాలీ ప్రోక్షణ పూర్ణపాత్రేధ్మస్రువంబులఁ గూర్చి యగ్నిప్రతిష్ఠ బొనరింపఁ జేసి యం దాయాదిమదంపతులచేఁ బ్రధానహోమంబును బ్రవేశ హోమంబును స్థాలీపాకంబును మున్నుగునాని ఋగ్యజుస్సామసూక్తంబుల విధిప్రకారంబున నొనరింపఁజేసి లోకాచార ప్రకారం బగ్నిప్రదక్షిణంబు సేయ నియోగించిన నార్యామహేశ్వరు లద్దాని నెఱవేర్చుచుండ నత్తఱి శివమాయా విశేషంబున. 91

గీ॥ మెట్టదామరవిరిదండ ♦ మెఱయుచున్న, కుందకోరక మట్టుల ♦ నందమైన
లోకసుందరిపదనఖం ♦ బాకులాత్ముఁ, డై విరించి విలోకించె ♦ నబ్రమొంది. 92

ఉ॥ చూచినయంతనే తనివి ♦ చొప్పడకున్న నదేవిధంబుగాఁ
జూచుచునున్న నాక్షణము ♦ శుక్రము మోక్షము చెంద నెద్దియున్
దోచక యార్తుఁడై కనెడు ♦ తోయజగర్భుని రుద్రుఁ డుగ్రుఁడై
చూచి కరస్థశూలమునఁ ♦ జూరొనరింపఁ దలంప నయ్యెడన్. 93

క॥ హాహాకారంబు ముని, వ్యూహము సర్వత్రిదశస ♦ మూహమును గిరి
వ్యూహం బొనర్చె వినతుం, డై హరి ప్రార్థించె నిట్టు ♦ లంతకదమనున్. 94

క॥ దేవాదిదేవ! శివ! పర, దేవా! పరమేశ! శర్వ! ♦ దీననిచయర
క్షావశహృదయ! జగన్మయ!, కావుము సర్వభువనేశ! ♦ కావుము నలువన్.

క॥ నీవే సర్వాత్మవు శివ!, నీవే సర్వరచయితవు ♦ నిరుపమవిభవా!
నీవే సర్వేశ్వరుఁడవు, నీవే యిటు దలఁపవలదు ♦ నిగ్రహ మభవా! 96

క॥ లే వాద్యంతము లింకను, లే వంతర్బాహ్యములును ♦ లీలాకారా!
లేవే వికృతులు నీ కిలఁ, గేవల చిద్బ్రహ్మ మీవు ♦ గీర్వాణ విభూ! 97

ఆ॥ ముక్తికాములైన ♦ మునులు సంగముఁబాసి, నీదుపదము లెంతొ ♦ నిష్ఠమెఱయ
శరణమని యుపాస్తి ♦ సల్పుచునుందురు, నిర్వికల్పభాగ్య ♦ నిపుణమూర్తి! 98

గీ॥ వరద! కన్పడునదియుఁగ ♦ న్పడకయున్న, యదియు నద్వయమయి యల ♦ రారునీవె
శుద్ధమైనట్టిదియును వ ♦ స్తువుల నొప్పు, నదియునగు పైఁడి యొక్కండె ♦ యగునుగాదె.

గీ॥ భువనసృజనావనాలంబ ♦ భూరికృతుల, యందు ముఖ్యనిదానమ ♦ వగుచు నెపుడు
నాథ! తదపేక్షఁబొదలుచు ♦ న్నావుగాని, యరయ ననపేక్షుఁడవు పర ♦ మాత్మ! నీవు.

గీ॥ ఆదివయ్యును నరయ న ♦ నాది వే స, గుణుఁడవయ్యును గనఁగ ని ♦ ర్గుణుఁడ వెందుఁ
బ్రకృతికవ్వలవెలయునా ♦ పరమపురుషుఁ, డవు పరాత్పరుఁడవు జగ ♦ ద్భవుఁడవనఘ!

క॥ నీదరిసెనమున గిరిక, న్యాదారా! ధన్యజనుల ♦ మైతిమి కడిమిన్
నీదృఢభక్తజనమునకు, మోదం బిడువాఁడ వజునిఁ ♦ బ్రోవుము దీనున్. 102

వ. అనినంత వశిష్ఠాదిమును లిట్లని ప్రార్థించిరి.

ఉ॥ నీదు రజోగుణాంశమున ♦ నీరజసంభవుఁ డుద్భవిల్లెఁ దా
నీదగు సాత్త్వికాంశమున ♦ నీరజనేత్రుఁడు పుట్టె దిట్టయై
నీదు తమోగుణాంశను జ ♦ నించెను గాలమహోగ్రరుద్రుఁడున్
నీదు తురీయతత్త్వ మిఁక ♦ నిర్మల మక్షర మద్వయం బొగిన్. 103

ఆ॥ వ్యక్తముగ మహత్తు ♦ పంచభూతములు త, న్మాత్ర లింద్రియములు♦ మనమహంకృ
తియును బ్రకృతి గలసి ♦ తిండ్రించు నీయందు, విశ్వమూర్తి! వేద ♦ వినుతకీర్తి!

ఉ॥ అంబుధులేడు వల్వలు ద ♦ శాశలు భూరిభుజంబు లంతరి
క్షంబగు పొక్కిలా మిహిర ♦ చంద్రహుతాశనులున్ గనుల్ సమీ
రంబగు నాస నాకము శి ♦ రస్సు కృపీటధరంబులౌ కురుల్
భంబులునున్ గ్రహంబులు కృ ♦ పానిధి ! నీకు సుమంబు లింబుగన్. 105

క॥ నీకెటుల నుతుల మోదము, చేకూరఁగఁ జేయఁగలము ♦ శివ! పరమేశా !
వాకులకేనియు మదికేన్, బ్రాకటముగ నంద కెందు ♦ భాసిలుదు వజా !

గీ॥ అనఘ! కడు బాలిశుండైన ♦ యబ్జగర్భుఁ, గనికరంబున మన్నించి ♦ కావు మెడరుఁ
బాపు నీకెదురే యెందుఁ ♦ బరమపురుష! భక్తవాత్సల్య మాత్మని ♦ ప్పాటవిడకు.

వ. ఇంద్రాదిలోకపాలు రిట్లు వినుతించిరి.

గీ॥ కోటిసౌదామనీ ప్రభా ♦ కుశల మష్ట, కోణము సుశోభనంబయి ♦ రాణఁదనరు
రూపము ధరించి లోకమం ♦ దేపుమీఱ, వెలయు నీకు నమస్కార ♦ ము లివె దేవ!

క॥ పంచాస్యున కభవునకును, బంచాశత్కోటిమూర్తి ♦ భాస్వరునకు ది
వ్యాంచితవిద్యుజ్జ్వాలా, చంచద్రూపునకు నిత్య ♦ సత్యునకు నుతుల్. 109

కII విద్యాతత్త్వమయునకు న, విద్యాభంజనున కఖిల ♦ విభునకు భీష్మ
ప్రద్యోతితాగ్నివర్ణున, కాద్యునకును శంభునకు జో ♦ హారు లివె శివా!

కII రుద్రునకు భక్తసముదయ, భద్ర ప్రదునకు నవాచ్య ♦ వైభవునకు ని
ర్ణిద్రప్రబోధునకుఁ దుహి, నాద్రిసుతాహృదయపుష్ప ♦ రార్కునకు నుతుల్.

వ. దేవా! అనుగ్రహింపు మనుగ్రహింపు మనుటయు.

శాII నాళీకాక్షునిఁ దొట్టి నిర్జరులు నా ♦ నా దివ్య మౌనీంద్రులున్
నాళీకోద్భవుఁ గావుమం చిటుల దీ ♦ నత్వంబుతో వేడఁగాఁ
గాళీనాథుఁడు గిన్కఁబోవిడి కడున్ ♦ గారుణ్యముం జెంద న
వ్వేళన్ గాంచి విరించి మ్రొక్కి నుతిఁ గా ♦ వించెన్ విధేయాత్ముఁడై. 112

కII కరుణాసాగర! శంకర!, వరదాభయహస్త! దేవ ♦ వంద్యపదాబ్జా!
కరుణించి ప్రోవుమీ నను, దురితము సైరించి వేగఁ ♦ దుహినాంశుధరా! 113

కII నీలీలేచ్ఛఁ జరాచర, జాలం బీ భువన మలరు ♦ శంకర! త్రాటన్
మేలుగఁ బసరంబుల క్రియఁ, జాల నెఱింగితి మహాత్మ! ♦ క్షమియింపు మిఁకన్.

గీII అనికృతాంజలియై మ్రొక్కి ♦ యజుఁడు నిలువ, శర్వుఁ డభయవరంబిచ్చె ♦ సర్వమునులు
సురలు గిరివరులందఱు ♦ కరముసంబ, రమునఁబొగడిరి తొడరి స ♦ ర్వజ్ఞునపుడు.

గీII అంత ధాతృవిమర్దితం ♦ బైన వీర్య, మపుడు కణికాసహస్రమై ♦ యమర వాని
చే జనించిరి పెక్కండ్రు ♦ చెలువుమీఱ, వాలఖిల్యమునుల్ పరు ♦ వంపుఘృణులు.

వ. అవ్వారిన్ గాంచి నారదుండు శివానుమతి నిట్లనియె.

కII చనుఁ డీరు గంధమాదన, మున కందుఁ దపంబు చేసి ♦ మునిముఖ్యులరై
యొనరుం డిది విధి యన నం, తనె చని రచ్చటికి వారు ♦ త్వరితగతులతోన్.

మత్తకోకిల. తోయజోద్భవుఁ డంత మౌనుల ♦ తోడ శర్వు వివాహ మ
త్యాయతంబగు భక్తిఁ బూర్తిగ ♦ నాచరింపఁగఁజేసి యా
రేయియంద ధ్రువేక్షణంబు నె ♦ ఱిన్ బొనర్పఁగఁ జేసి బల్
మ్రోయఁ జేసెను స్వస్తిపాఠము ♦ మోద మింపెసలారఁగాన్. 118

కంII పొందుగ మునులమ్ముదల నా, నందముతో శంకరుండు ♦ నగజశిరసునన్
సిందూరమిడియె దానన్, జెందెను దేజంబు మిగుల ♦ శివ మురుపాప్పన్.

గీII అంత నొక పీఠిఁ బేర్మిమై ♦ నధివశించి, యున్న శివులను గని సుర ♦ లుబ్బిరెంతొ
పరిణయమహోత్సవంబిట్లు ♦ జరుగనెలమి, బ్రహ్మకిడెఁబూర్ణ పాత్రంబు ♦ భర్గుఁడపుడు.

కII గోదానము యాజ్ఞికునకు, సాదరమతి శంభుఁ డొసఁగి ♦ సకలాంచచ్ఛ్రే
యోదాయకంబులైన మ, హాదానము లొసఁగె నగ్ర ♦ జాగ్రణులకొగిన్. 121

క॥ వరుసగ వేర్వేఱుగ భా, స్వరరత్నంబులను రాంక ♦ వపు సొలువులన్
దరుణేందుమౌళి విప్రుల, కిరవుగ సంభావనలను ♦ నిచ్చె బిఱబిఱన్.

గీ॥ అపుడు వేలుపులునుమును♦ లన్యులును మ, హాప్రమోదంబునొంది జ ♦ యధ్వనులప
నర్చి రచ్చరగములు గం ♦ ధర్వజనము, లలితనర్తనగానముల్ ♦ సలిపిరెలమి.

వ. మఱియు భేరీమృదంగవేణువీణానిస్సాణకాహళ ఝల్లరీ తూర్య వాద్య ఘోషంబులు మ్రోసి మహోత్సవబయ్యె నయ్యెడ హిమవంతుండు డాసి మహేశ్వరునకు మ్రొక్కి హరి విరించనాదులకు వినతుండై భోజనసమయం బెఱింగించి యందఱ నామంత్రణంబు చేసిన నవ్వారందఱంగీకరించి సమధికాయామవైశాల్యంబును సుప్రభాక్తముక్తాఫలానేకాచ్ఛ గుచ్ఛాంతరాళసంయోజితానుపమ శేఫాలికాకుందమందారవకుళ చంపకాశోకసుమ మంజరీ పుంజరంజిత వితానప్రతానవిభ్రాజింతబును క్షీరసాగరంబు బోలె నుత్పాదిత మహాలక్ష్మీవైభవంబును మహేంద్రభవనంబువోలె నమృతరసోపపాదితానేక విధాహారసంప న్నంబును మేఘద్వారంబువోలె ప్రద్యోదితద్యుమణివిద్యుజ్జ్యోతిర్విభాసితంబును గ్రహమండల ప్రదేశంబువలె సమధిగత కావ్యావాచస్పతిరాజహంస సౌమ్యకుజమంద మరుద్విలసితంబును మహారమణీయంబునగు భోజనాయతనంబుఁ బ్రవేశింపుటయు నంధు. 124

-:వరవర్గ బోజనవములు:-

క॥ కనదురురత్నాంచితకాం, చన పీఠములందు వారిఁ ♦ జక్కఁగఁ గూర్చుం
డ నివేదించిన వారలు, ఘనమగు సంతోషమొప్పఁ ♦ గా నచటఁ దగన్.

ఆ॥ ప్రమథవర్యులొక్క ♦ బంతి భూతచయంబు, లొక్కబంతి గణము ♦ లొక్క బంతి
వీరభద్రముఖ్య ♦ ధీరులు నొకబంతిఁ, గూరుచుండి రెలమిఁ ♦ గొనలు సాఁగ.

క॥ నారాయణుండు బ్రహ్మయు, నారదుఁడున్ గశ్యపుఁడు స ♦ నకముఖ్యులు బృం
దారకగురుఁడు వశిష్ఠుఁడు, ఘోరుతపోనిధులు మౌను ♦ లొకబంతియెడన్. 127

గీ॥ వరుస నింద్రప్రముఖలోక ♦ పాలురును న, వగ్రహంబులు నొకబంతి ♦ వాసుకిప్ర
ముఖనిఖిలపన్నగేశ్వర ♦ ముఖ్యులొక్క, బంతి గంధర్వవరు లొక్క ♦ బంతిగాను.

వ. వెండియు వసువులు విశ్వేదేవత లాశ్వినేయులు మున్నగువా రొక్కబంతిగను మరుత్తు లొక్కబంతిగను గిన్నరకింపురుషచారణ విద్యాధరోప్సరోయక్షరక్షస్సిద్ధ గరుడగణంబులు వేఱు వేఱుబంతులుగను గూర్చుండి రాసమయంబున 129

క॥ బంగారు పళ్ళెరంబులు, బంగరు చెంబులును బంచ ♦ పాత్రలు మఱియున్
బంగరు టుద్ధరణులున్, బంగరుగిం డ్లమరిచి రటఁ ♦ బర్వతభృత్యుల్. 130

క॥ సురభిళధూపద్రవ్యము, లురువుగఁ దగు పాత్రలందు ♦ నునిచి సుగంధ
స్ఫురణం బెసఁగించిరి నగ, పరిచారకవర్యు లచట ♦ భాసురగతులన్. 131

గీ॥ చామరంబులు సురటీలు ♦ జారుతరము, గాఁగ విద్యుద్వశములఁ జ ♦ క్కఁగ నమర్చి
యుంచి రీరీతి సిరుల ను ♦ దంచితమయి, లీలనొప్పారు భోజన ♦ శాలయందు.

క॥ పలురకముల పక్వాన్నము, లలరెడు రాజనపుటన్న ♦ మరుదగు శాకం
బులు సూపంబులు నప్పడ, ములు వడియము లాలనేయి ♦ పులుసులు చేరుల్.

క॥ జిడ్డు పెరు గూరుఁగాయలు, నడ్డంకి యొకింతలేక ♦ యరయుచు బంగా
రొడ్డాణంబులు మెఱయఁగ, వడ్డించిరి యువతు లపుడు ♦ వాసిగఁదోడ్తోన్.

క॥ మేనకయనుమతిఁ బరమే, శానుని లక్ష్మీపురోగ ♦ సాధ్వీమణు లా
ర్యానలినేక్షణతో శ, య్యానిలయముఁ జేర్చి రప్పు ♦ డానందమునన్. 135

క॥ పరమామోదముతోడ మ, ధురహాస్యాలాపచయచ ♦ తురిమ దనర్పన్
సిరిమీఱ భోజనము చే, సిరి సర్వజనంబు లపుడు ♦ శివునిఁదలఁచుచుఁ. 136

గీ॥ పిదప నాచమనము చేసి ♦ పేర్మితోడఁ, బచ్చకప్రంపుతావుల ♦ హెచ్చుమీఱు
తమ్ములముఁగొని విశ్రమా ♦ ర్థమ్మునంద, ఱొగిఁ జనిరి వారువారుము ♦ న్నున్నయెడకు.

వ. అంత

సీ॥ మణిదీపశతము ల ♦ మర్చికూర్చినచోట, ముత్యాలమాలికల్ ♦ పొలుచుచోట
రత్నదర్పణపంక్తి ♦ రాణమీరినచోట, ద్రాక్షతీఁగెల గెలల్ ♦ తనరుచోట
నానాసుగంధవి ♦ తానంబు గలచోటఁ, బుష్పితాశోకముల్ ♦ పొదలుచోట
మరకతమణికుట్టి ♦ మంబులు గలచోటఁ, గప్పురంపుటనంటు ♦ లొప్పుచోట

గీ॥ పంచభక్ష్యాన్నపాత్ర లే ♦ ర్పడినచోట, మేల్మి కస్తూరివిడెములు ♦ మెఱయు చోట
రత్నపర్యంక మాత్మఁ గ ♦ రంచుచోట, ననుపమైశ్వర్యధుర్యమై ♦ యలరుచోట.

క॥ తరుణేందుధరుఁడు భూభృ, ద్వరకన్యకతోడ నందు ♦ వైభవముగ భా
స్వరరత్నపీఠతలమున, హరువుగఁ గూర్చుండియుండ ♦ నాసమయమునన్. 139

చ॥ సురుచిరనూత్నయౌవనము ♦ శోభిలువాని మనోజ్ఞహాసనుం
దరమగుమోమువానిఁ బ్రమ ♦ దాజనమోహనుఁడైనవాని భా
స్వరలలితాంబరంబులను ♦ సొరుగఁ గట్టినవాని దివ్యమే
దురమణిభూషలన్ బెడఁగు ♦ దోఁపఁగఁ దాల్చినవాని నీశ్వరున్. 140

ఆ॥ కాంచి శైలరాజ ♦ కాంతలు గడుఁ బ్రశం,సించి సంతసించి ♦ శివులకపుడు
గ్రంధిమోచనంబుఁ ♦ గావించి నవదంప,తులను జూచుచుండి ♦ రెలమికలిమి.

వ. అయ్యవసరంబున.

ఉ॥ చేరఁగ వచ్చి రచ్చటికి ♦ శ్రీసతి వాక్సతి సూర్యపత్ని బ్బృం
దారకరాజపత్ని వరు ♦ ణాని యరుంధతి స్వాహ రోహిణీ
నీరజగంధియున్ దులసి ♦ నిర్జరమాత యహల్య గంగయున్
మారుతదేవి ధాత్రి రతి ♦ మానినియున్ శతరూపయున్ రహిన్. 142

గీ॥ పరఁగ సావిత్రి కుంభసం ♦ భవుని రాణి, వాస మనసూయ బహుదివ్య ♦ భామలును ఫ
ణీంద్రకన్యకలును సమ్మ ♦ నీంద్రకన్య,కలును జేరిరి లెక్కింపఁ ♦ గానియట్లు. 143

వ. పసిండిగద్దియలం దెల్లరుఁ గూర్చుండిన పిమ్మట వారలలో సరస్వతి పరమేశ్వరున్ దిలకించి పరితోషంబుతో నిట్లనియె.

-: దివ్యస్త్రీల పరిహాసోక్తులు:-

చ॥ దొరకెను జీవితేశ్వరి వి ♦ ధుప్రతిమంబగు నీప్రియాస్య మ
బ్బురముగఁ గాంచి సేగివిడి ♦ భూధరజాపరిరంభపూర్వకో
ద్ధురసుఖలీలఁ బ్రొద్దులను ♦ ద్రోయుము సంతత మీపెతో నికన్
విరహము గల్గ దెన్నఁడును ♦ విశ్వజనీనముగా మహేశ్వరా! 145

చ. అంత మందహాసంబుతో నిందిర యిట్లనియె.

క॥ బిడెమున్ బోవిడి శివ! యీ, పడుచున్ గౌఁగిటను బడసి ♦ పాలింపుమికన్
బిడియం బేడది యేపెను, విడినన్ బ్రాణములు దవుల ♦ వెడలునో వేగన్.

వ. సావిత్రి యిట్లనియె.

గీ॥ ప్రియకు మధురాన్నములు దిని ♦ పించియంత, నీవును భుజించి వే మంచి ♦ నీట నాచ
మించి కస్తూరి వీడ్యమ ♦ ర్పించి కొనుము, నీతపఃఫల మీ పూప ♦ లేతపడుచు. 147

వ. అదితి యిట్లనియె.

క॥ ఉమ యారగించినంత మొ, గముఁ గడుగుటకొఱకు వేగఁ ♦ ..ముకవర! నీ
రము నిమ్ము దంపతుల ప్రే, మ మసాధారణము గనఁగ ♦ మహి దుర్లభమౌ.

వ. ఆ వెంట జాహ్నవి యిట్లనియె.

గీ॥ మేల్మిబంగారు తళుకుల ♦ మించి మెఱయు, శైలజాకుంతలములఁ బ్ర ♦ సాధనంబు
సేయు మీశ్వర! భర్తలు ♦ సేయు సదుప, చార మొనరించుఁ గామినీ ♦ జాతి కెలమి.

వ. చెలికారంబుతోడఁ బౌలోమి యిట్లనియె.

క॥ సతిగాత్రము మూఁపున నిడి, యతులిత శోకమునఁబుడమి ♦ యంతఁ దిరుగుచున్
వెతవడిన నీకెటుల సి, బ్బితి గల్గును గల్కినేలు ♦ పేర్మి మహేశా! 150

వ. గరువంబుమీర గంధవహరాజ్ఞి యిట్లనియె.

గీ॥ కోమలేందుకిరీట! యీ, కొమరుపడుచు, వక్షమున మృగనాభిసం ♦ పన్నమైన
పచ్చిగందం బలంది బల్ ♦ హెచ్చుమీఱు, కౌతుకం బలరన్ బరి ♦ గ్రహమొనర్పు.

వ. ఆపిమ్మట లోపాముద్ర యిట్లనియె.

గీ॥ అలరుఁబోండ్లకు శయ్యాగృ ♦ హంబులందు, భోజనావాసములయందుఁ ♦ బూజ్యపదము
గలుగుట వచింతు నీపసి ♦ కల్కిపడుచు, నకు విడెంబిడి రమియింపు ♦ నాగభూష! 152

వ. ప్రీతిమై యరుంధతి యిట్లనియె.

క॥ నీ కొసఁగఁ దల్లి యొప్పని, యీ కన్నెను నేనుగాదె ♦ యిప్పించితి నీ
వా కతనఁ దోయపున్నుడి, జేకూరఁగఁ జెప్పి రతులఁ ♦ జెందుము దేవా! 153

వ. అనుకంపతో ననసూయ యిట్లనియె.

మంజుభాషిణీవృత్తము॥ మనసార నిన్ గొనిన ♦ మంజుభాషిణిన్
వనజాతనేత్ర హిమ ♦ వద్గిరీంద్రజన్
నెనరొంది చెందుమిఁక ♦ నిత్యయౌవనా!
యెనగారు మీద్వయికి ♦ నెవ్వరేనియున్. 154

వ. అనంతరం బహల్య యిట్లనియె.

ఆ॥ విను పురాణపురుష! ♦ వృద్ధు వేసముఁ బాసి, నిత్యతరుణుఁ డవయి ♦ నెగడుమిటులె
కూతుఁ గొఱకు మిగుల ♦ గొణఁగుచుండెడు మేన, నిన్ను గాంచి మదిని ♦ నెమ్మిఁగాంచు.

వ. పిదపఁ దులసి యిట్లనియె.

ఆ॥ మున్ను నుమను గొనక ♦ పువ్వుటమ్ములబంటుఁ, గాల్చినట్టినీవు ♦ గడఁగియెటుల
నావశిష్ఠముఖుల ♦ సారుంధతీకులఁ, బంపితయ్య! చెపుమ ♦ భార్య కొఱకు. 155

వ. హర్షముతో స్వాహాదేవి యిట్లనియె.

క॥ స్థిరమతి మాసల్లాపము, ల రహీ విను మిపుడు కడువి ♦ లాసం బెసఁగన్
బరిణయముల నువిదలకున్, బరఁగెడుఁ గడు గరువతనము ♦ బాలశశిధరా!

వ. ముసిముసినగుతో రోహిణి యిట్లనియె.

గీ॥ కామశాస్త్రవిశారద! ♦ కాళికామ, మిఁకను దీర్పుము తడవింత ♦ యేనిలేక
కాముకుఁడవీవు కామినీ ♦ కామసాగ, రమును బారంబు నొందింపు ♦ రహియెసంగ.

వ. మురిపంబు మీఱ వసుంధర యిట్లనియె.

సుగంధి వృత్తము. కామపీడితాంగనాని ♦ కామభావమెంతయున్
నేమ మొప్పఁగా నెఱుంగు ♦ నేర్పుకాఁడ వీవిఁకన్
మేము చెప్పనేల చాల ♦ మేర మీఱియిట్టులన్
సామి! నీవు జాణవెందుఁ ♦ జక్కనన్ని జాడలన్ 159

వ. తర్వాత శతరూప యిట్లనియె.

క॥ స్త్రీ కేమిట సంతోసము, చేకూరునొ యదియెఱింగి ♦ సేవింపు శివా!
ఆఁకట డస్సినవారికిఁ, జేకుఱ వన్నము వినాగ ♦ క్షితిఁ బెఱుసుకముల్. 160

వ. చనువుమెఱయ ఛాయ యిట్లనియె.

ఉత్సాహవృత్తము॥ జాలమేల యమ్మలార! ♦ షడ్రసాన్న వర్గతాం
బూలములను బూవుసెజ్జఁ ♦ బొందుపఱచి నార మీ
బాలచంద్రమౌళి కిందు ♦ బాల నప్పగించి గే
హాలకున్ బదుండు పదర ♦ కాగడంబు మానుచున్ 161

వ. వాసియమర వరుణాని భవానికిట్లనియె.

సుగంధివృత్తము॥ నాతి! యీ సుగంధిచంద ♦ నంబు వే గ్రహించి బల్
ప్రీతిఁబూయు నీదు నాథు ♦ పేరురంబుపై రహిన్
జేతమున్ గరంచునీ కు ♦ శేశయంబు హారమున్
భూతనాథు కంఠమందుఁ ♦ బూన్పు మమ్మ! నెచ్చెలీ! 162

వ. ఇట్లు నుడివి పరమేశ్వరున కిట్లనియె.

ఆ॥ వేగిరింపఁబోకు ♦ వేగింపఁబోకుమా, ముద్దరాలి నెంతొ ♦ బుజ్జగించి
నేర్పుమీఱఁదేర్చి ♦ నెయ్యంబుఁదియ్యంబుఁ, జెందనొందు మిందుఁ ♦ జేడెవిందు.

వ. అనినంతఁ బరమయోగీంద్రవందితుండగు పరమేశ్వరుండు దివ్యనారీశిరోమణుల వచ
నంబుల కిసుమంతయేనిఁ జలింపక నిర్వికారుండై యాదివ్యయౌవతమండలి కిట్లనియె.

గీ॥ నాయెదుర నిట్టినుడుల న ♦ నంగఁదగునె?, కొమరునందెట్లు చాపల్య ♦ గుణముదనరు?
నిఖిలలోకైకకల్యాణ ♦ నిలయలార!, తల్లులార! పురంధ్రీమ ♦ తల్లులార! 165

క॥ అనుడు శివవచనముల విని, మనముల లజ్జించి దివ్య ♦ మహిలామణు లె
ద్దినిఁ బలుక కూరకుండిరి, యనువుగఁ జిత్రగతపుత్రి ♦ కాకృతు లమరన్.

వ. ఆసమయంబున. 166

గీ॥ మధుర భక్ష్యాన్నములను ను ♦ మాసహాయుఁ
డై మహేశుండు భుజియించి ♦ యాచమనము
చేసి మణిపీఠమున సుఖా ♦ సీనుఁ డగుచుఁ
గుతుకమున వీడియము వేసి ♦ కొనుచునుండ. 167

వ. తక్కిన దివ్యవనితలంద ఆరగించి వీడియంబులు వేయుచున్న సమయంబుఁగాంచి
యనుకూలసమయంబగుట నెఱింగి రతికాంత శంకరున్ డగ్గఱి మ్రొక్కి యిట్లు ప్రార్థించె.

–:రతీదేవి మగని బ్రతికింపుమని శంకరుని వేఁడికొనుట:–

చ॥ గిరిజను బెండ్లియాడి యిటుఁ ♦ గేళివిహారముతోడ నుంటి వ
ప్పరుసున మిమ్ముఁ గూర్చుటకె ♦ పాల్పడి నాదయితుండు నిర్జరో
త్కరముల పంపునన్ దఱియ ♦ గా నటు మల్పితివేల? తండ్రి! వే
గిరముగ నా మనోహరు నొ ♦ గిన్ బ్రతికించి సుఖంబుఁ గూర్పుమా! 169

ఉ॥ నీదు వివాహమం దిచట ♦ నెక్కొనినట్టి జనంబు సర్వమున్
మోదముతోడ నొప్పెడు న ♦ మోఘవచోఘన! నే నొకర్తనే
ఖేదముతోడ నుంటి నిఁకఁ ♦ గేరడమున్ విడి నాఁటి నీనుడిన్
బాదుగ నాత్మలోఁదలఁచి ♦ భర్తృమతిన్ నను జేయు మీశ్వరా! 170

క॥ నీ వొకఁడు గాక జగముల, లో వేఱొక్కండు గలఁడె ♦ లోకేశ్వర! యీ
నా వెతఁ దీర్ప సమర్థుఁడు, భావించి యనుగ్రహంబుఁ ♦ బరపుము దేవా! 171

క॥ సకలజనోత్సవదము తా, వక ముద్వాహంబు దీన ♦ వత్సల ! దీనన్
బ్రకటముగ నాకుఁగూడఁ గ, నికరంబున సుకముఁ గూర్పు ♦ నిరుపమవిభవా!

క॥ పరమేశ్వరుఁడవు సచరా, చరభువనము లెల్లఁ బ్రోచు ♦ సామివి ఘనదు
ష్కరకార్యకర్త విటు నా, కిరవుగఁ బతిదాన మొసఁగు ♦ మీశ! రయమునన్.

క॥ నిగ్రహముఁ బ్రతిఘటింప న, నుగ్రహ మర్థింప నిడు ఘ ♦ నుండ విఁకను నే
వగ్రహము లేక నను దే, వాగ్రీయ! యనుగ్రహించి ♦ యర్పింపు పతిన్. 174

గీ॥ పతివియోగనిదాఘాగ్ని ♦ బడలి క్రాగి, ప్రాణమాత్రావశిష్టయై ♦ పరఁగుచున్న
రతిలతకు జీవనంబిచ్చి ♦ బ్రతుకఁజేయు, శక్తుఁ డమృతపయోద మీ ♦ శంకరుండె.

ఆ॥ అనుచు నాథ! నాథ! ♦ యని దురపిల్లుచుఁ, జెఱుగుముడిని విప్పి ♦ చెలువ కామ
భస్మ మీశ్వరునకుఁ ♦ బదిలంబుగానిచ్చి, వెక్కి వెక్కి యేడ్చె ♦ విభునిఁగోరి.

క॥ ఇందిర మున్నగు దేవీ, బృదం బపు డెంతయేని ♦ బెట్టిదమగు నా
ర్తిందవిలి యేడ్చి శివునకు, వందనమిడి యిట్టులనిరి ♦ వారనికరుణన్. 177

క॥ బ్రతికింపు మరుని శంకర!, వితతదయానిధి! ప్రపన్న ♦ బృందావన! నీ
వతికారుణ్యమయుండవు, రతిసతి ఘోరార్తిఁ బాపు ♦ రాజకలాపా! 178

-: శివుఁడు మన్మథుని బ్రతికించుట :-

క॥ ఏకగ్రీవముగా నిటు, శ్రీకాంతాదిమలు యాచ్న ♦ సేయుడు రతి బల్
వ్యాకులతఁ దీర్ప శంకరుఁ, డాకాంక్షించెన్ మరున్ సు ♦ ధాయతదృష్టిన్.

గీ॥ పూర్వమునకన్న నెక్కుడ ♦ పూర్వమైన
రూపలావణ్యములతోడ ♦ నేపు దనరి
పొడమి కాముఁడు శివునకు ♦ మ్రొక్కి "మాంక్ష
మస్వ శంకర! ఘనదయా ♦ మండన!" యనె. 180

మ॥ శరచాపంబులఁ దాల్చి దివ్యతనురా ♦ జత్కాంతు లింపొందఁగా
స్మరుఁ డారీతిని జేరరా రతిసతీ ♦ మాలామహారత్న మీ
శ్వరపాదంబుల వ్రాలి మేలినుతులన్ ♦ సల్పెన్ గడున్ బేర్మి నా
దర మొప్పన్ రతినిన్ మరున్ గని జగ ♦ త్కారుం డుదారాత్ముఁడై. 181

ఉ॥ రాతురులందు నెప్డు రతి ♦ రాజ! భవత్స్మృతి కిద్ధమూర్తివై
ప్రీతియొనర్చుచుండు మఱి ♦ రీరుఁడవై పతులన్ బణంతులన్
జాతురితోఁ బరస్పరము ♦ సంగత మొందఁగఁ జేయుచుండుమీ
రాతిరియందు నందఱకు ♦ రాణ దలిర్పఁగఁ గానుపట్టుమీ! 182

వ. ఇంకను

క॥ మీనుతుల కెంతొ సంతస, మూని ప్రసన్నుండనైతి ♦ నొసఁగెద వరముల్
మీనధ్వజ! యెఱిఁగింపుము, నీ నిర్మలవాంఛితముల ♦ నెయ్యం బలరన్. 183

ఆ॥ అనుడుఁ బుష్పబాణుఁ ♦ డనియెను దేవ! నా, యెడఁ బ్రసన్న భావ ♦ మెంచితేని
నాథ! వరము మదప ♦ రాధక్షమ యొకం డొ, కండు నీదు భక్తి ♦ గరిమనిడుట.

వ. అనిన శివుం డామోదంబునఁ దథాస్తని మన్మథున కిట్లనియె.

ఉ॥ కామ! ప్రసన్నుఁడన్ విను మిఁక ♦ కన్ వెఱపున్ విడనాడు మచ్యుతున్
బ్రేమముతోడఁ జేరి కను ♦ వెల్పల నుండుము పొమ్మటన్న నా
తామరసాక్షనందనుఁ డు ♦ దార మతిన్ శివు భక్తి మ్రొక్కియా
ధామమునుండి వెల్పలికిఁ ♦ దత్ క్షణమే చనుదెంచి ప్రీతిమై. 185

క॥ సరసిజనాభుని చేరువ, కరిగి తదంఘ్రులకు మ్రొక్కి ♦ యాత్మోదంతం
బరుదొప్పఁ జెప్ప నతఁడును, సురలెల్లరు మురిసి శివుని ♦ స్తుతియించి రటన్.

గీ॥ రతియు మన్మథుఁడును దన ♦ రాజబంధు, వులును దనయింటిజనముతో ♦ భూధరేంద్రుఁ
డారగించెను బరిజను ♦ లపుడు సాప, డిరి విడెంబులనొంది రం ♦ దఱు ముదమున.

-:లోకరక్షార్థమై శివుఁడు పార్వతీదేవిన్ గూడుట:-

గీ॥ అంత నిందిర మున్నగు ♦ నమరపత్ను, లేదొ నెపమాడి పడకింటి ♦ కెడగ నేగి
రద్రితనయను గవుఁగిలి ♦ యందుఁజెంది, కామసుఖములఁదన్పెశం ♦ క రుఁడురహిని.

-:ప్రభాతవర్ణనము:-

క॥ చిరకాలమునుండి కడున్, విరహముతో వేగుచున్న ♦ విశ్వగురుఁడు బం
ధురకామగతులఁ బెనఁగ న, చిరమునఁ దెలవాఱెఁ బ్రహర ♦ శీలన మెడగాన్.

క॥ ఉవ్విళ్ళూరుచుఁ బతికై, నెవ్వగఁ బాపికొని సుఖము ♦ నెక్కొనుతఱి లేఁ
బువ్వుంబోండ్లకు వెగటుగఁ, జివ్వునఁ దెలనయ్యె దెసలు ♦ చెలు వలరారన్.

క॥ బిగువైన మగల కౌఁగిలు, లఁ గడున్ సొలపొందియున్న ♦ లలనలు నెట్లో
వగతో వదిలిచికొని యి, మ్ముగఁ బడకగదులను బాసి ♦ పోయిరి వేగన్.

గీ॥ కోకదంపతులకు స్వస్తిఁ ♦ గుస్తరించి, ఘూకరాజి ఘనధ్వాంత ♦ గుహలకనిపి
జగమునకు బోధభిక్షంబు ♦ సంతరించి, లోకబాంధవుఁ డరుదెంచె ♦ వీకమెఱయ.

చ॥ అరుణమరీచి యంత నుద ♦ యాచలపీఠము నెక్కి సర్వత
స్స్ఫురదసమానమంజుకర ♦ పుంజములన్ వెలయించి యూర్ధ్వని
స్సరదమలాంశుజాలముల ♦ శైలవరోన్నతశృంగపల్వలాం
తర నళినాళిఁ గూడఁ బ్రమ ♦ దమ్మునఁ బూయఁగఁ జేసె వాసిగన్. 192

చ॥ మునులును సిద్ధులున్ సురలు ♦ మున్నగు దివ్యవరేణ్యు లవ్వియ
ద్ధుని నవగాహముల్ సలిపి ♦ తోయజమిత్రుని కర్ఘ్యమిచ్చువా
రును జపయజ్ఞముల్ గడుఁ ది ♦ రోహితదృష్టి యెసంగ సల్పువా
రును నిగమానువాకముల ♦ రూఢిఁ బఠించెడు వారలై రొగిన్. 194

గీ॥ కర్మఠాగ్రసరుల్ ద్విజా ♦ గ్రణులు వేగ, హవ్యముల జాతవేదున ♦ కమర నొసఁగి
హోమమొనరించి రంత నా ♦ ధూమపుంజ, మాజ్యగంధంబులను జిమ్మె ♦ నవనినెల్ల.

క॥ ఈలో మహేశ్వరుఁడు వై, తాళిక సంస్తుతుల నొంది ♦ తానును శయ్యా
శాలనువిడి కాల్యాచా, రాళిఁ గడపి చనియె నిర్జ ♦ రాంతికమునకున్. 196

-: శివుఁడు దేవతలకు దర్శనంబిచ్చుట: -

వ. అంత నచ్చట మహేశ్వరదర్శనం బపేక్షించి మహాభక్తితో ధ్యానంబు సేయుచున్న జనార్దన ప్రముఖులు దారసించిన మహేశ్వరునిఁగాంచి పౌనఃపున్యంబుగఁ బ్రణామంబులుచేసి యిట్లు వినుతించిరి.

క॥ జయ విశ్వేశ్వర! శంకర!, జయ నిఖిలాధార! శర్వ!♦ జయ సర్వేశా!
జయ రుద్ర! మహాదేవా!, జయ కాళీపతి! మహేశ! ♦ జయ ప్రకృతీశా ! 198

క॥ జయ నిష్కామా! నిర్గుణ!, జయ లీలానిఖిలనిలయ! ♦ జయ సర్వగతా !
జయ కారణాతిగామీ!; జయ భక్తేప్సిత వితరణ ♦ చణకరుణాఢ్యా ! 199

క॥ జయ వాఙ్మనసవిదూరా!, జయ వాత్సల్యనిధి! నిత్య ♦ సత్యచరిత్రా!
జయ దీనబాంధవా! శివ!, జయ వికృతివిహీన! దేవ! ♦ జయ సర్వాత్మా!

క॥ అని వినుతింపుచు మ్రొక్కిన, యనిమేషాధిపుల శర్వుఁ ♦ డంచితకరుణన్
గని యిష్టగోష్ఠి సంతస, మున సంభాషించుచుండ ♦ భూధరుఁ డంతన్. 201

ఆ॥ చేరి జగ్ధివేళఁ ♦ జెచ్చెర నెఱిఁగించి, పిలుచునంత వారు ♦ ప్రియముమీఱ
నరిగి శివునితోడ ♦ నభ్యవహారంబుఁ, జెంది వీడెములను ♦ జెందిరంత. 202

మ॥ పరమేశానునితోడ మౌను లమరుల్ ♦ ప్రాలేయశైలేంద్రభా
స్వరసంయోజితనూత్నమంటపమహో ♦ చ్చశ్రీప్రకారంబులన్
బరమాశ్చర్య మెసంగఁ గన్గొని మహా ♦ నందంబునన్ బొంగి య
గ్గిరిరాజేంద్రుని దివ్యసూక్తితతులన్ ♦ గీర్తించి రెంతేనియున్. 203

-:సాయంకాల వర్ణనము:-

ఉ॥ అంత దినాంతమై యలర ♦ నర్యమదేవుఁ డపూర్వదిక్సతిన్
సంతస మొప్పఁ జేర నది ♦ జానుగ మానికపుఁ నివాళి న
త్యంతముదంబుతో నిడిన ♦ నా రతనంబుల దీప్తి తీరనాన్
వింతగ సాంధ్యరాగరుచి ♦ విశ్వవిమోహన మౌచు భాసిలెన్. 204

గీ॥ గగనమను మల్లెపొదలోన ♦ గరిమమెరయ, విరియబూసిన పుష్పప్ర ♦ కరమనంగఁ
దారకాబృంద మెంతేని ♦ ధాళధళ్య, మెసఁగఁ దనరారె దశదిశ ♦ లెసక మెసఁగ.

గీ॥ తనదు ప్రభునివివాహమం ♦ దనువుగా స,మస్తజన మరుదెంచి సం ♦ బరముఁగాంచు
చుండిరిఁక వారికందఱు ♦ కుబ్బుఁగూర్పఁ, గా మురువుమీఱఁజందురు ♦ మామయమరె.

గీ॥ కరగి పోసిన బంగారు ♦ కరుడనంగ, గగనగంగాభవస్వర్ణ ♦ కమల మనఁగ
బ్రాచిఁ బొడమిన గుమ్మడి ♦ పండనంగఁ, బూర్ణచంద్రుండు మెఱసె న ♦ భోముఖమున.

సీ॥ స్మరునాజ్ఞ భామినీ ♦ సమితిపై జాబిల్లి, చల్లిన వశ్యభ ♦ స్మంబనంగ
కాలపూరుషుఁడు రం ♦ గచ్చంద్రయంత్రంబు*, నుండి జార్చిన వరి ♦ పిండియనఁగ
చారునిశాంగనా ♦ జఘనస్థలిన్ వారి, జారి కట్టిన చల్వ ♦ చీర యనఁగ
దర్పకాగతివేళ ♦ ధరణిఁ జంద్రుఁడు గూర్చి, నట్టి ముత్యాలమేల్ ♦ కట్టనంగ

గీ॥ సమయభక్తుండు పార్థివ ♦ శర్వలింగ, మును శశిహిరణ్యకలశంబుఁ ♦ బూని దుగ్ధ
మర్థి నభిషేక మొనరించె ♦ ననఁగ మిగుల, వెన్నెల దనర్చె జగమెల్ల ♦ వెల్లివిరియ.

గీ॥ శైలమహిలామణుల్ శివన్ ♦ జక్కఁగా న,లంకరించి శివునితో వి ♦ లాసమెసఁగ
వాసమందిరమును జేర్ప ♦ వామదేవుఁ, డార్యఁజేకొని వేడుక ♦ లనుభవించె. 209

ఆ॥ అంత రజని దఱుఁగ ♦ నాకసం బెల్లనై, యందగించె దీపి ♦ కాంశువితతి
వెల్లనయ్యె వేఁడి ♦ వేలుపు పొడసూపి, మింటి కెగసెఁ దమము ♦ తంటవాసె.

వ. మంగళవాద్యఘోషపురస్సరంబుగ నాలో వైతాళికప్రార్థితుండై మహేశ్వరుండు వాసాగారంబుఁ బాసి ప్రాభాతికక్రియలఁ దీర్చుకొని జనావాసంబుఁ జేర నంతకు మున్ను సుస్నాతులై ప్రాతర్విధులఁ దీర్చుకొని కైలాసగమనకాంక్షులై పరమేశ్వరాగమనంబుఁ బ్రతీక్షించుచున్న యధోక్షజాదిదేవాధ్యక్షులు మహేశ్వరునకు మ్రొక్కి ప్రయాణం

---

* టిప్పణి : యంత్రము - పిండి మొదలైనవి విసరెడు శిలాయంత్రము - తిరుగలి.

బపేక్షింపుడు మహేశ్వరుం డంగీకరించినంతc గులాచలేశ్వరుండు దారసించి యిట్ల భ్యర్థించె. 211

ఆ॥ పేదవార లనక ♦ ప్రియముతోc గొన్ని ది, నములు దేవమునిగ ♦ ణములతోడ
నాదు మందిరమున ♦ నామనం బానంద, మొంద నుండి చనుట ♦ యొప్పు దేవ!

వ. ఇట్లు ప్రార్థించిన మీcదట స్వల్పదినంబులు మాత్ర ముండి పరమేశ్వరుండు సకల గీర్వాణమునిచోదితుండై యొక్కనాcడు జిగమిషన్ బూని సప్తర్షులను హిమవంతుని పాలికిం బంచినంత. 213

క॥ వారలు గిరివరునకుc ద, ద్దారకు శివయాత్రc దెలుప ♦ దైన్యంబున న
వ్వారలు దుస్సహచింతా, భారంబున నపుడు మూర్ఛc ♦ బడిరి బడలుచున్.

ఆ॥ కొంతవడికిc దుహిన ♦ కుధరుండు దెలివొంది, తనదు సతినిc దేర్చc ♦ దా గిరీంద్ర
పత్ని వేగ శివుని ♦ పాదంబులకు మ్రొక్కి, యిట్లు విన్నవించె ♦ హితవు మెఱయ.

కవిరాజ విరాజితము॥ పరమకృపానిధి! ♦ పాలన సేయుము ♦ పార్వతి నెంతొ కృ ♦ పామతివై
యరయుచు దోషస ♦ హస్రములందును ♦ నాదట నోరుపు ♦ నందు తగన్
బరcగ భవంబు భ ♦ వంబున నీపద ♦ భక్తినిc గాంచిన ♦ బాల విభూ!
నిరతము స్వప్నము ♦ నెక్కొనినన్ శివ! ♦ నీశుభనామము ♦ నే మరగున్.

సుగంధి॥ మేన యిట్లు చాల జాలి ♦ మీఱc బల్కి కూcతు నీ
శాను కప్పగించి కుందెc ♦ జాలసేపు దీనయై
తా నగేంద్రుc డాపె కష్టు ♦ తాల్మిcగూర్చి యంత యా
త్రానుకూలపుం బ్రయత్న ♦ మాచరించె ధీరుcడై. 217

గీ॥ ప్రమథభూతగణములు సు ♦ పర్వవరులు, మునులు మున్నగువారలు ♦ మోదమొప్ప
స్వగణములతోడc బయనంబు ♦ సల్పి యచటి, యుపవనముcజేరిశివులకై ♦ యుండిరందు.

ఉ॥ అల్లునియింటి కాత్మసుత ♦ నంపcగc జిత్తము గట్టిచేసి ప్రో
ద్యల్లలితాంబరంబుల న ♦ నర్ఘపుసొమ్ములc గూcతు నద్రిరా
ట్పుల్లసరోరుహాక్షి గడుc ♦ బొందిక యొప్ప నలంకరించి భా
సిల్లcగ నుత్సవం బొనరc ♦ జేసెను బంధుసతీచయంబుతో. 219

-: విప్రసువాసిని పార్వతికిc బతివ్రతాధర్మంబు లెఱింగించుట:-

గీ॥ అంత నొక పౌరవిప్రోత్త ♦ మాంగనామ, తల్లి మేనాత్మ మెఱిcగి భూ ♦ ధరకుమారి
జేరి సాధ్వీవ్రతంబిట్లు ♦ చెప్పcదొడcగె, మంజుతరసూక్తిమాధురీ ♦ రంజితముగ.

ఉ॥ తల్లి! పతివ్రతావ్రతవి ♦ ధానముc దెల్పెద నాలకింపు రం
జిల్లెడు నీవ్రతంబె శ్రుతి ♦ శీర్షములందు ధర్మసూక్తులం

దెల్లెడ నుత్తమం బనియు ♦ నిభ్యతమంబని పేరు చెందె ము
న్నెల్లకులాంగనాజనము ♦ లీవ్రతమే యొనరించి రిమ్మగన్. 221

*మ॥ అల సావిత్రి యరుంధతీసతియు లో ♦ పాముద్ర శాండిల్యయున్
జలజావాసయు సంజ్ఞ భారతి సతీ ♦ స్వాహానసూయా శచీ
నలినాస్యల్ శతరూప మున్నగు లస ♦ న్నారీవతంసల్ హిమా
చలుఁ జేపట్టిన మేన యీ వ్రతము ని ♦ చ్చల్ సల్పువా రమ్మరో! 222

క॥ వారందఱీ పతివ్రత, మారాధనచేసి మిగుల ♦ నవనీస్థలిపైఁ
బేరును బెంపును గాంచిరి, శ్రీరంజిల సకలలోక ♦ సేవ్యచరితలై. 223

చ॥ ఒకసతి భానుమండలికి ♦ నుచ్చతరస్థలి నుండె భర్తతో
నొకసతి దాఁ ద్రిమూర్తులను ♦ నుయ్యెల బాలురఁ జేసి యూపె నిం
కొకసతి వింధ్యగర్వహర ♦ ణోగ్రుని జీవితారాజ్ఞి యయ్యె వే
ఱొకసతి మిత్తి గెల్చె మఱి ♦ యొక్కతె భానుని నాగె నంబికా! 224

సీ॥ విభుఁ డారగించిన ♦ పిదపఁ దత్పరిశిష్ట, మర్థి భోజనము సే ♦ యంగవలయు
మగఁడు నిద్రించిన ♦ మఱియంత నిద్రించి, మునుముందుఁదాన మేల్ ♦ కొనఁగవలయు
పెనిమిటి గొట్టుచోఁ ♦ బెనఁగక "విభు! దయ, సేయుమా" యనుచు యా ♦ చింపవలయు
పతి దన్నుఁ బిలిచినఁ ♦ బనులన్ని వదలి సాం, జలిబంధముగఁ జేరఁ ♦ జనగవలయు

గీ॥ భర్త సెప్పినపనిని సం ♦ బరముతోడ, నాక్షణమునందె పూనిసే ♦ యంగవలయుఁ
దొడరి పూజోపకరణవ ♦ స్తువులనెల్లఁ, జెప్పఁబడకయె తాన యో ♦ జింపవలయు.

ఉ॥ మండనమున్ బొనర్పకయె ♦ మానిని భర్తను జూడఁగూడ దా
మండన మొందఁ గూడదు కు ♦ మారిరో ! దండ విభుండు లేనిచో
దండిగ భర్త దిట్టినను ♦ దా మది రోసము నొందఁగూడదో
యండజయాన! వాకిటఁ గు ♦ లాంగన నిల్వఁగఁగూడ దెన్నఁడున్. 226

మ॥ పరగేహంబుల కేగ రాదు తమత ♦ త్త్వంబించుకే నొడ్లకె
వ్వరికిన్ దెల్పఁగరాదు నాథువిడి ది ♦ వ్యక్షేత్రతీర్థానుసం
చరణంబున్ బొనరింపఁగూడ దుపవా ♦ సంబుల్ వ్రతంబుల్ నిజే
శ్వర నిర్దేశము లేక సేయఁదగ దో ♦ చంద్రార్ధబింబాలికా! 227

---

* టిప్పణి : ముదం రాతీతి ముద్రా – రా ఆదానే సానభవతీత్యముద్రా – విరహే పతి శుశ్రూషా లోపే – అముద్రా – అసంతుష్టా – లోపాముద్రా – ముద్రయనఁగా సంతోషముగలది – భర్తృ విరహకాలమందుఁ బతిశుశ్రూష లేమిచేత సంతసము లేనిది గనుక లోపాముద్ర.
(అకారప్రశ్లేషచే విశ్రమము)

కII తీర్థార్థినియేన్ బతిపద, తీర్థంబును గ్రోలవలయుఁ ♦ దెలియవ సకలస
తీర్థంబు లందె వెలయు య, థార్థం బిద్దాన సంది ♦ యము లేదంబా! 228

కII తివిరి సభాస్థలులకు ను, త్సవములకుఁ మగడులేక ♦ చనఁదగ దెపుడే
నవసరములేక సుంతయు, ద్రవిణంబును వెచ్చపెట్టఁ ♦ దగదు కుమారీ! 229

గీII తెంపుతో దేవపిత్రతి ♦ థిజనములకు, బంధుపరిచారభిక్షుగో ♦ వ్రాతమునకు
భోజ్యములను విభాగించి ♦ పూవుఁబోఁడి, దానుబోసేయవలయుని ♦ త్యమునువినుము.

చII పెనిమిటి పేదయైనఁ గడుఁ ♦ బెల్లుగ వ్యాధితుఁడైన వృద్ధుఁడై
నను గడుఁగ్రుద్ధుఁడై యొనరి ♦ నన్ నెఱతుంటరియైన నజ్ఞలో
చన విడువంగఁ బోలదిఁక ♦ సర్వవిధంబుల భర్తశ్రేయమే
యనుదిన మర్థిఁగోరుచుఁ బ్ర ♦ యత్నము సేయుట యొప్పు మానినీ! 231

గీII హాయిగాఁ గూరుచుండి యే ♦ దో యభీష్ట, కేళిమైనున్న విభునిఁ దా ♦ వేళఁ గనక
లేశపుంబని కోసమై ♦ లేవదీయ, వలవ దెప్పట్ల సతికిఁ బ ♦ ర్వతకుమారి! 232

గీII చెఱఁగుమాసిన మూణ్ణాళ్ళు ♦ చెలువ మగని, సముఖమునకేగి చూడఁగఁ ♦ జనదు తనదు
పలుకు పతివీనులకు వినఁ ♦ బడఁగఁ బలుకఁ, జనదు ముగ్దేందు శేఖరు ♦ సాధ్వి! వినుమ.

కII నాలుగవ రోజున నుషః, కాలంబున జలకమాడి ♦ గ్రక్కున మగనిన్
బాలించి కనుట యెంతయు, మే లటుగాకున్నఁ గమల ♦ మిత్రుఁ గనఁదగుఁ.

సీII పరగ సిందూరంబు ♦ పసుపు కుంకుమును శ్రీ, చందనం బగరు క ♦ జ్జలము లాక్ష
తమ్ములంబును గమ్మ ♦ తావిపూల్ దువ్వెన, యద్దంబు గంకణా ♦ లందియలును
మాంగల్యతంతువు ♦ మట్టె లొడ్డాణంబు, ముంగర తాటంక ♦ ములును రత్న
ములపేరులును ముత్య ♦ ముల పేరులును జడ, కుప్పెలు సవరముల్ ♦ కొప్పునగలు

గీII రైకలును మేలిముసుఁగులు ♦ రాజముఖికి, నిత్య సేవ్యంబు లై యొప్పు ♦ నెలఁత మగని
యాయురభివృద్ధికై వీని ♦ హర్షమెసఁగ, సతము దాల్పఁగవలయుఁ బ♦ ర్వతకుమారి!

ఉII చాకెతతోడ నెప్పుడును ♦ స్వైరిణితోడ నుదక్యతో విభున్
బైకొని పోరుసేయు చెడు ♦ భామినితో విధవావధూటితో
జోకగ సర్వమున్ దొరఁగి ♦ జోగిగఁ గ్రుమ్మఱు నాతితోడుతన్
జేకొనరాదు విన్మిఁకను ♦ జెల్మి కులాంగన లీశ్వరప్రియా! 236

గీII ఒంటిగా నెందు నిలుచుండు ♦ టొప్పదెపుడు, నగ్నయై తీర్థమాడఁజ ♦ నదు వెలఁదికిఁ
గడపఁ దిరుగలి రోలు రో ♦ కలిని సాన, రాతి నసిపీఠిఁ గూర్చుండ ♦ రాదు సతికి.

ఉII అచ్చిక బుచ్చికొప్ప మగఁ ♦ డక్కునఁ జేరిచి వేడ్క సేయఁగా
నచ్చట ముచ్చటల్ గనుచు ♦ హాయిమెయిన్ రహియించుచుండినన్
హెచ్చుగ నిక్కఁజెంది విభు ♦ నెల్లిదమాడఁగఁ గూడ దెంతయున్
నచ్చునటుల్ మెలంగవలె ♦ నాథుని నెమ్మది కెల్లప్రొద్దులన్. 238

గీ॥ భోగసమయంబునన్ దక్క ♦ పొలఁతి కెపుడు
ప్రౌఢిఁ జూపింపఁదగ దాత్మ ♦ పురుషునెదుట
భర్త కెచ్చోట మోదంబు ♦ పరిఢవిల్లు
నందె యనురక్తయై సతి ♦ యమర వలయు. 239

క॥ పెనిమిటి సంతసముననుం, డినఁ జేడియ సంతసమున ♦ నెగడవలెన్ గుం
దున వందురుచుండిన దా, నును బరితాపంబునున్ గ ♦ నుట దగుఁ గొమయున్.

క॥ ఆపత్సంపత్తులయం, దోపికతో నొక్కపోల్కి ♦ నుండఁగవలయున్
గాఁపురము పేదయైనను, రాపొందక ధీరయగుచు ♦ రంజిలవలయున్. 241

గీ॥ ఉప్పు నేయియుఁ దైలాదు ♦ లెప్పుడేని, శూన్యమగుడుఁ బతివ్రతా ♦ సుందరాంగి
మగనితో నవి లేవని ♦ మనసునొచ్చఁ, జేయరా దాఱడింబడఁ ♦ జేయరాదు.

ఉ॥ ఉన్నతపీఠ మెక్కి సతి ♦ యుండఁగ రాదిఁక దుష్టసన్నిధిన్
బన్నుగ నిల్వరాదు తన ♦ భర్తకుఁ గాతరవృత్తబోధనం
బెన్నఁడు సేయరాదు కడు ♦ హెచ్చుగఁ బెద్దలయొద్ద భాషణం
బు న్నగు సేయరాదు పువుఁ ♦ బోండ్లకు భూధరరాజకన్యకా! 243

క॥ అరవిందభవునికన్నను, సరసీరుహనయనుకన్న ♦ శర్వునికన్నన్
గరమధికుఁడు దనవిభుఁడని, కరివరనిభయాన! యెఱుఁగ ♦ గాఁదగు మదిలో.

ఉ॥ దవ్వులనుండి వల్లభుఁడు ♦ ధామముఁ జేరినయంతనే కడున్
జివ్వునఁ దోయమార్చి రుచిఁ ♦ జెన్నగు నన్నముఁ గమ్మవీడ్యముం
బువ్వులఁబోలు పుట్టములఁ ♦ బొందుగ నిచ్చి విహారశయ్యపై
జవ్వని చేర్చి యూరువులఁ ♦ జక్కఁగ నొత్తవలెన్ మహేశ్వరీ! 245

క॥ మితముగ నొసంగు ధనముల, సుతుఁడు మితం బొసఁగుఁదండ్రి ♦ సోదరుఁ డటులే
మితముగ నొసంగు నిఁకఁ దన, పతియొక్కఁ డొసంగు నమిత ♦ భాగ్యముల నుమా!

గీ॥ విభుఁడె దైవంబు సతులకు ♦ విభుఁడె గురుడు, ధర్మతీర్థవ్రతములెల్ల ♦ ధవునికొలువె
యనుచు సర్వము విడనాడి ♦ యలరుఁబోఁడి, విభునినొక్కని భక్తి సే ♦ వింపవలయు.

సీ॥ పెనిమిటిఁ బాసి యో ♦ దనము మెక్కినయోష, మేషియై చరియించు ♦ మేదినిపయి
పరునిన్ మరగి మరు ♦ పనికిలోనైన య, క్కోమలి ఘూకమౌ ♦ కోటరమున
భర్త దన్ గొట్టిన ♦ బదులు గొట్టిన నారి, భూరిబిడాలమై ♦ పొదముఁ బుడమి
పతితో జగడమాడి ♦ ప్రత్యుక్తి నిచ్చిన, పొలతుక శ్వానమై ♦ పుట్టు భువిని

గీ॥ పరునిఁగ్రీగంటఁ జూచిన ♦ పణఁతి గిల్ల, కన్నులొంది జనించు జ ♦ గంబునందు
నీవునీవని నాథుని ♦ నీతిమాలి, దెగడెడు గయాళి మూగయై ♦ తగ జనించు. 248

క॥ ప్రాణంబు లేనిదేహము, మానుగ నెట్లశుచి యగునొ ♦ మగని విడిన య
బ్జానన యటు లశుచిత్వముఁ, బూను నసుచుఁ జెప్పు శాస్త్ర ♦ ములు శివురాణీ!

క॥ ఆపె జనయిత్రి ధన్యయు, నాపె గురుండు ధన్యుఁ డీధ ♦ రావాసముపై
నాపెపతి ధన్యుఁ డెంతయు, నేపె పతివ్రతయొ పుడమి ♦ నిందునిభాస్యా! 250

క॥ పితృమాతృవంశజులునున్, బతివంశ్యులు సాధ్విపుణ్య ♦ భాగ్యంబున స్వ
ర్గతిఁ జెంది మేటిభోగము, లతులితముగ నొందఁగలరు ♦ హరువిరిఁబోణీ! 251

గీ॥ శీలభంగం బొనర్చిన ♦ చేడె మాతృ, పితృకులమ్ములవారిని ♦ విభునికొలము
వారినిన్ బడద్రోయు న ♦ వారణంబు, గా నధస్థలమందు శం ♦ కరవధూటి! 252

గీ॥ ఎచ్చటెచ్చట సాధ్వియౌ ♦ నింతియడుగు, లీధరాభాగమును స్పృశి ♦ యించునెలమి
నచ్చటచ్చటఁ బావనం ♦ బై సమస్త, దోషహరణక్షమంబయి ♦ తోఁచుఁబుడమి.

చ॥ పరమపవిత్రుఁడైన యల ♦ భాస్కరుఁ డాయమృతాంశుఁ డా మరు
ద్వరుఁడగు గంధవాహుఁడు న ♦ వశ్యముగాఁ దమ శుద్ధిఁగోరి యి
ద్ధరను బతివ్రతాతనువుఁ ♦ దాము స్పృశింతురు నిక్కమింక న
ట్లురువుగ నాసచేయు శుచి ♦ యున్ సలిలంబులు సాధ్వితాఁకుకై. 254

క॥ ప్రతిగేహమందు లలితా, కృతు లింతులు చాలఁగల రొ ♦ గిన్ వినుము పతి
వ్రతయగు నాలు మహేశ్వరు, నతులితకారుణ్యసిద్ధి ♦ నమరున్ ధరణిన్. 255

క॥ గంగావగాహమును జే, యంగా దేహంబు పూత ♦ మగు నెట్టుల న
ట్టుంగాదె సాధ్విఁ గన్గొని, నం గల్మషమవియుఁ బావ ♦ నమగు నఖిలమ్ముఁ. 256

క॥ పతి దేవత యుమ! యాపెకుఁ, బతియగువాఁ డీశ్వరుండు ♦ పన్నుగ నీదం
పతులను గొల్చు మనీషి ని, రత మిష్టము లొంది పుడమి ♦ రాజిల్లుఁ గడున్. 257

గీ॥ నిగమము పతివ్రతానారి ♦ యగునుబ్రణవ, మీశ్వరుఁడు క్షమ సాధ్వియౌ ♦ నిగురు బోఁడి
తపము పశుపతిసత్క్రియ ♦ ధరనపాంసు, ల యువిద ఫలంబుశివుడుక ♦ ల్యాణమూర్తి!

వ. ఇవ్విధంబున నావిప్రాంగన పతివ్రతాధర్మంబులును దన్మాహాత్మ్యంబులు నుపదేశించి వెండియుఁదద్భేదంబుల నెఱింగింపఁ గడంగి యిట్లనియె. ఆర్యా! వినుము పతివ్రత లుత్తమ మధ్యమకనిష్ఠాధమ భేదంబుల నాల్గు విధంబులఁ బరంగుదు రందు.

ఆ॥ పతినిఁ దక్క నెపుడు ♦ పరపురుషునిఁ గల, నేనిఁ దలఁప కన్యు ♦ నీక్షణంబు
చేయనట్టి సాధ్వి ♦ చెన్నుగా నుత్తమ, యనఁగఁజెల్లు నవని ♦ హరుమిటారి!

క॥ సుతువలెఁ దోబుట్టులవలెఁ, బితవలెఁ బెఱవారిఁగనుచుఁ ♦ బెనిమిటియందు ద
ప్రతిమమగు భక్తి నెఱపెడు, సతి మధ్యమ యనఁగఁజెల్లు ♦ శైలవరసుతా! 261

క॥ వ్యభిచారము కులభామిని, కభిరూపము గాదటంచు ♦ నాత్మ నెఱిఁగి తా
విభుని భజింపుచు నుండిన, యుభయాన కనిష్ఠమనుచు ♦ నేర్పడుఁ బుడమిన్.

క॥ పెనిమిటిభయంబునను గుల, జనులభయంబునను బరుని ♦ సాంగత్యము స
ల్పని వధు వధమాధమయని, యనుదురు ప్రజలెల్ల ధాత్రి ♦ నగరాజసుతా! 263

వ. ఇట్లనేక ధర్మసూక్ష్మంబు లెఱింగించి.

గీ॥ ఇత్తెఱంగునఁ బతిభక్తి ♦ నెఱిఁగి నడువు, మమ్మరో! సర్వవేదప్రి ♦ యంబుగాఁగ
నఖిలజగదంబ వీవతఁ ♦ డభవుఁడిఁకను, నిను దలఁచి సాధ్వులౌదురు ♦ నెలఁతలిలను.

వ. నేనులోకాచార ప్రకారం బింతవట్టు నీకెఱింగించితి నని యూరకున్నంతఁ బార్వతి పరమామోదంబునొందె. మేనకయు సమయోచితం బారసి ధైర్యంబు చేసి ప్రయాణసన్నాహంబుఁగావించి పార్వతి నాలింగనంబు నొనర్చి కన్నీరు నించె. పార్వతియుఁ దల్లిఁగాంచి కృపావచనంబు లుచ్చరింపుచుఁ బెల్లుగ నలందురెఁ గుసుమకోమలయగు పార్వతి రోదనంబుఁగాంచి బాంధవస్త్రీలును నాగర కాంతలును దేవపత్నులు మున్నగువారలెల్లరు చింతాదంతురానసలైరి. సర్వజగత్ప్రభుండగు మహేశ్వరుఁడు నవ్వారి దుఃఖభరంబుఁజూచి తానును గంటఁ దడిఁబెట్టె.

గీ॥ ఇట్టిసమయంబునందుఁదు ♦ హినగిరీంద్రుఁ, డాత్మజులతోడ నరుదెంచి ♦ యార్యఁగాంచి
వెక్కసంబగు దుఃఖంబు ♦ వెలయ నాపెఁ, దనదు వక్షమునఁ జేర్చి ♦ కొనిరయమున.

ఉ॥ తల్లిరో! యెట్లు వోయెదవు ♦ తల్లినిఁ దండ్రిని నన్నదమ్ములన్
బెల్లుగ బంధువర్గమును ♦ వేశ్మమునున్.విడనాడి యిప్పుడీ
యెల్లరు నిన్నుఁ బాయఁగల ♦ రెట్లు కనుంగొను చిన్నవోయె నీ
యిల్లును బట్టణం బిపుడె ♦ యే నెటుసైతు వచింపు మమ్మరో! 267

గీ॥ అనుచుఁ గన్నీరుదొరఁగ మ ♦ హావ్యసనము, తోడ వందురుచున్నట్టి ♦ తుహినభూమి
ధరున కధ్యాత్మతత్త్వంబుఁ ♦ దద్జ్ఞుఁడగు పు, రోధ బోధించె నాత్మని ♦ రూఢిదనర.

ఉ॥ పార్వతి తల్లిదండ్రులకుఁ ♦ బన్నుగఁ బెద్దల కెల్లవారికిన్
గర్వములేక మ్రొక్కి కడుఁ ♦ గన్నుల నీరొలుకంగఁ జింతిలన్
సర్వపురంధ్రు లద్దివరు ♦ సాధ్వియుఁ బుత్రులుఁ దద్వధూమణుల్
పర్వతశేఖరుండును గృ ♦ హన్ విలపించిరి కించతోఁ గడున్.

అ॥ విప్రులంత మరల ♦ విజ్ఞానబోధంబు, చేసి లగ్నవేళఁ ♦ జెప్ప నపుడు
ధైర్యమొంది తుహిన ♦ ధరుఁడు రప్పించెఁ బ, ల్లకినిఁ గాలి యెక్కు ♦ టకయి వేగ.

–: శివుఁడు పార్వతీదేవిఁ దోడ్కొని కైలాసంబున కేగుట: –

ఆ॥ పుణ్యకాంత లుమకు ♦ భూరిగా దీవెన, లిచ్చి యందలంబు ♦ నెక్కఁజేసి
రార్య మరల గురుల ♦ కందఱికిని మ్రొక్కి, పయనమున్ బొనర్చె ♦ భర్తవెంట.

క॥ రాజోపచారముల గిరి, రాజు సుతకుఁ దనరఁజేసి ♦ రాణ దలిర్పన్
బూజార్హములగు వస్తువు, లోజం గూరిచి యొసంగి ♦ యుద్యత్ప్రేమన్.

గీ॥ తాను మేనయుఁగొడుకులుఁ ♦ దత్సుతులును, నందొఱువిహారవనివఱ ♦ కరుగుదెంచి
వీడుకొల్పిరి బహువిధ ♦ విభవమెసఁగ, శివుఁడు చేరెను రజతాద్రి ♦ శిఖరమునకు.

కll అందలి గణవరు లమితా, నందముతో నెదురువచ్చి ♦ యధికోత్సవ మొ
ప్పం దుహినగిరిసుతాశివు, లం దగఁ జేర్చిరి మనోజ్ఞ ♦ లలితభవనమున్. 274

వ. అత్తరి మహేశ్వరుం డార్యాచిత్తంబునందలి గురుజనవియోగజన్యంబగు కుందుఁ బాఁపం గడంగి.

గీll పార్వతినిఁ జూచి యిట్లనెఁ ♦ బ్రాణదయిత!, చూచితే వెండిగట్టు ల ♦ క్ష్మలకుఁబట్టు
తలఁపువచ్చెనె యిచ్చోటు ♦ తలఁపువచ్చె, నే మనవిహారగోష్ఠి ప ♦ ర్వేందువదన!

కll హెచ్చగు పచ్చలతిన్నెలు, నచ్చవు వజ్రంపుకోన ♦ లవె పద్మముఖీ!
మెచ్చులు గులుకుచు నడలఁగ, గ్రచ్చఱ నిటువచ్చెఁ జూడు♦ కలహంసంబుల్.

వనయూరవృత్తము: నూతనఘనాఘనవి ♦ నోదకరవేణీ!
ప్రీతి నినుజూచి యదె ♦ పెంపెసఁగ నృత్తం
బాతతగతిఁ సలుపు ♦ నావనమయూర
వ్రాతమును జూడుము మ ♦ రాళవరయానా! 278

కll నెత్తావులఁ బుత్తెంచుచుఁ, బొత్తుఁదెలుపు పారిజాత ♦ భూజము లవియే
గుత్తులు గుత్తులు పండ్లివె, యెత్తుమనుచుఁ జూపుఁగాంచు ♦ మెలకల్పతరుల్.

ప్రహర్ష వృత్తములుll ఈవనముఁగనుము రామా!, జీవన మతిధికి భామా!
పావనము సుమునిరామా, సేవనముల గుణధామా!
సుందరమిది విరిబోణీ! కందరము కమలపాణీ!
మందిరమిదె యలివేణీ! మందర మతులము రాణీ! 281

గీll ఈనమేరుద్రుమసమూహ ♦ మెలమిఁజేరి, తొండములుసాచియూచి వే♦ దండచయము
పుష్పవృష్టినిఁగూర్చెఁ జ ♦ మూరునయన!, తావకాగమనమున సం ♦ తసముఁజెంది.

గీll కర్ణికారము లివె వర ♦ వర్ణినీతి
లకమ! తిలకింపుము సువర్ణ ♦ మకుటధరము
లనఁగఁ జెలువొందు హరిచంద ♦ నవిహంబు
లవియె కను మీప్సితార్థస ♦ మావహములు. 283

కll చమరీసముదయ మలరఁగ, భ్రమరీరవ మల్లదే యు ♦ పశ్రుతి గాఁగఁ
సమరీతి నాలపించెద, రమరీబింబోష్ఠ లిందు ♦ హాయిగ వీణన్. 284

కll పొందమ్ములఁ జెంగలువల, నందములై కీరశారి ♦ కావళి రవళిన్
విందులకుఁ బిలుచుఁ గొలఁకులు, విందువె కలకంఠకంఠి! ♦ వేడుక మీఱన్. 285

కll రంగుల రంగుల తామర, లుం గలువలు రాజహంస ♦ లుం జక్రములుఁ
రంగుల రంగుల చిలుకలు, పొంగిపడెడు నందుఁజూడు ♦ పుష్కరిణులుమా!

శ్రీ శివాభ్యాన్నమః

శ్రీ శివపురాణము

కుమార ఖండము

ప్రథమాశ్వాసము

-::::-

నిగమాగమసముదిత
మానితధర్మాచరణస ♦ మాహితహృదయా!
నానాశిష్యోఘతమో
భానూ! శివమూర్తి! వీర ♦ భద్రారాధ్యా!

వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె

గీ ॥ గిరిజఁ దోడ్కొని కైలాస ♦ గిరికి శర్వుఁ, డరుగుదెంచి సుఖంబుగ ♦ న
నర్చె నాకెఱిఁగింపుము ♦ నలినసూతి!, యనుచు నారదుఁడడుగ ని ♦ ట్లన

క॥ నారద! చెప్పెద విను చె, న్నార దయావిభవుఁడైన ♦ యభవునిచరితన్
దారకదనుజవధార్థము, దారకు నసమానశక్తి ♦ ధరుఁ గనుటయునున్.

క॥ సురలెల్లరుఁ దమ నగరుల, కరుగుడుఁ జంద్రార్థమౌళి ♦ యమరుల బాధ
పరిహారము సేయఁగ మది, నరసి కృపావివశుఁ డగుచు ♦ నంత రయము

చ॥ అనుపమదివ్యరత్నముల ♦ కాస్పదమై యలరారుచోటఁ జం
దనరససేకభాస్వదవ ♦ దాతమణీమయమైనచోట నూ
తనవికచప్రసూనదళ ♦ తల్పవిభాసితమైనచోటఁ బా
వనతరుమంజరీప్రకర ♦ బాలసమీరము లొప్పుచోటునన్.

క॥ భోగసుఖదోపకరణ, శ్రీగరిమ నెసంగుచోటఁ ♦ జేతోజక్రీ
డాగతుల కర్హతరమై, రాగిలుచోటన్ మనోహ ♦ రంబగు చోటన్.

క॥ గిరిరాజరాజతనయను, బరమేశ్వరుఁ డతనుభోగ ♦ పారీణుండై
సురతక్రీడలఁ దేల్చెను, సరవిగ నొకవేయిదివ్య ♦ సంవత్సరముల్.

కII శివదేహస్పర్శంబున, శివుడు ప్రమోహంబుఁ జెందుఁ ♦ జిరకాలం బా
శివుదేహస్పర్శంబున, శివయుఁ బ్రమోహంబుఁ జెందుఁ ♦ జిరకాలంబున్. 8

ఆII చాలఁగాల మిట్లు ♦ జరుగఁగా నద్రిజా, శంకరులకు నొక్క ♦ క్షణమువోలె
నరిగె నంత దివ్య ♦ వరులు మేరువుఁజేరి, గొడఁగఁ దొడఁగిరపుడు ♦ గొడవయడర.

చII చలన మొకించుకేన్ గనక ♦ స్వాత్మమునందు రమించు నీశ్వరుం
డిల మనకార్య సిద్ధికయి ♦ యే గిరికన్యను బెండ్లియాడి వె
గ్గలముగ నాపెతో సతము ♦ కామసుఖంబులఁ జెందుచుండె వే
ల్పుల కడగండ్లఁ బాప నొక ♦ పుత్రకుఁ గాంచకపోయె నింతకున్. 10

కII ఆనియిటుల శైలకన్యా, మనసిజహరసంగతుల న ♦ మరకులతిలకుల్
వినుచుఁ దడవొట కెంతయు, వనరుచు గుమిఁగూడి యొక్క ♦ వాసరమందున్

–:దేవతలు విష్ణుమూర్తికిఁ దమకష్టంబులఁ జెప్పికొనుట:–

గీII అజునిఁదోడ్కొని నారాయణాంతికమును, జేరి వందనమొనరించి ♦ భూరిదుఃఖ
భరముచేఁగడుపొగులుచుఁ బరగనిట్లు, చెప్పికొని రార్తమూర్తులై ♦ శ్రీవిభునకు.

కII హరి! వేయిదివ్యసంవ, త్సరములనుండియును శివుఁడు ♦ శైలతనయతో
సురతక్రీడలఁ బెనఁగెడు, విరమింపఁడు మాన్పఁ డకట ♦ వేల్పులవెతలన్. 13

ఆII పుండరీకనయన! ♦ పోలునే నీవును, దయను దప్పి మమ్ముఁ ♦ దలఁపకుంట
రమ్ము పోదమిపుడు ♦ రాజతగిరి కుపా, యమ్మునరయు శివుద ♦ యన్బడయఁగ.

వ. అనిన నిలింపులకు వైకుంఠుండిట్లనియె.

చII అలమట మానుఁడింకఁ గరు ♦ ణాత్మకు శర్వు భజింపుఁ డిప్పుడా
యలఘుననుగ్రహంబున ర ♦ యంబుగ భద్రము గల్గు నీశ్వరున్
గొలిచెడు వారికెందు సమ ♦ కూరు శుభంబులు వాయు దుర్గతుల్
పొలియుదు రాయతానలని ♦ భుల్ రిపువీరు లుదగ్రకోపనుల్. 16

గీII తీవరము సేయఁదగ దిప్డు ♦ దివ్యులార!, కాలపరిపాక మొందిన ♦ కార్య మెందు
సిద్ధిఁగాంచుఁ దదన్యంబు ♦ చెడునుదీని,నెఱిఁగి యోరిమిఁ గావింపుఁ ♦ డిద్ధమతులు!

వ. వెండియును.

గీII శంకరుం డట్లు సంభోగ ♦ సక్తుఁడగుచు, ననవరతము రతంబుల ♦ నలర నెవఁడు
భంగమొనరింపఁ జాలెడు ♦ ప్రభుఁడె పూర్ణ, వర్షసాహస్రమున రతి ♦ వదలునిజము.

కII శక్తిశివుల సంయోగము, యుక్తంబది సకలవిష్ట ♦ పోత్కరసుఖమున్
వ్యక్తముగఁ గూర్చు నిది సు, వ్యక్తము పరికించి పాయుఁ ♦ డాత్మవ్యథలన్

వ. మఱియును

క॥ స్త్రీ పురుషసురతభంగపుఁ, బాపంబున కెవ్వఁడేనిఁ ♦ బాల్పడు భువి నా
కాపురుషుఁడొందు నిరయము, స్త్రీ పుత్రులఁ గోలుపోవు ♦ సిద్ధంబు సురల్!.

క॥ మున్నల దూర్వాసుండను, సన్నుతుఁడు ఋషీశ్వరుండు ♦ శక్రుని రంభా
పన్నగవేణీరతిసం, పన్నుని విడఁదీసి కుడిచెఁ ♦ బ్రతిఫలము వెసన్. 20

గీ॥ భార్యగడతేఱ వేఱొక ♦ పడఁతిఁబెండ్లి, యాడి యొకవేయిదివ్యహా ♦ యనములకువి
యోగజనితజ్వరముఁ బాసి ♦ యూరటఁ గొనెఁ, బలువు రిబ్బంగిగాఁ బ్రతి ♦ ఫలముఁగనిరి.

క॥ సకలము నిషేకసాధ్యం, బకలంకముగాఁగ సృష్టి ♦ కాధారంబీ
యొకటియెకద యిద్దానికి, వికలతఁ గూర్పంగఁదగునె ♦ విబుధప్రవరుల్!

వ. కావున త్వరపడక మీమీనివాసంబుల కరుగుఁడు సంపూర్ణ వర్ష సహస్రంబందుఁ గైలాసంబున కేగి యమ్మహాదేవుని వీర్యంబు బుడమిపయిం బడఁజేయుఁ డపుడు స్కందుఁడనఁ గుమారుండు పొడము దాన మన కభీష్ట సిద్ధియగునని జనార్దనుం డుపదేశించి యంతఃపురంబున కరిగె. బ్రహ్మాదులెల్లఁ దమనివాసంబుల కేగిరంతఁ గొన్ని నాళ్ళకు శక్తిశక్తిమంతుల సంతతవిహారంబునకు సశేష గజ కచ్ఛపంబగు ధరాతలంబు పీడితంబై జగత్ప్రాణంబగు సమీరణంబు స్తంభింపుడుఁ ద్రిలోక జనంబు భయాక్రాంతంబై పితామహున్ జేర నతండు నారాయణున్ బురస్కరించుకొని దేవతలతోఁ గైలాసంబుఁ జేరుడు నంతఁ గమలాకాంతుండు శివద్వారంబున నున్న గణపాలురకు మ్రొక్కి యిట్లనియె.

క॥ శంకరకింకరులారా!, సంకటహరులార! శర్వ ♦ సాన్నిధ్యం బా
తంకమున వనరు మాకిట, శంకింపక కూర్పుఁడయ్య! సత్వరము కృపన్. 24

వ. అనిన గణాధీశ్వరు లిట్లనిరి.

క॥ హరి! వినుము సర్వలోకే, శ్వరుఁడు హరుండిందు మమ్ము ♦ స్థాపించి మహే
శ్వరితో రిరంస నంతః, పురమున నివసించె నిపుడు ♦ పోరా దటకున్. 25

వ. అనిన విని చేయునదిలేక చింతాగ్రస్తుండై నారాయణుండు శివగణంబులకు వినతుండై మ్రొక్కి యొక్కించుక సెలవొంది దేవతలతోడఁ బ్రతీహారంబందుండియే యార్త వాక్కుతోఁ దారస్వరంబున నిట్లఖిలలోకేశ్వరు నుద్దేశించి మొఱ పెట్టుకొనియె.

-: విష్ణ్వాదులు కైలాసంబున మణి భవనద్వారమందుండి మొఱ పెట్టుకొనుట: -

గీ॥ ఏల వందారుకల్పక! ♦ యిప్పటికిని, మాదు వెతలను దీర్పఁగ ♦ మఱచియుంటి
వసురపీడిత బృందార ♦ కాళి కీవె, శరణ మేజాగు సేయక ♦ సాకుమిఁకను. 27

క॥ సురసిద్ధ సాధ్యమనుజా, సురయక్షపతంగదంద ♦ శూకనికర భా
సురగీతపుణ్యచరితా !, సురచితసకలాబ్జజాండ! ♦ చూడుమిఁక దయన్. 28

వ. ఇట్లు బహుప్రకారంబుల వినుతిపూర్వకంబుగ దేవతలంద ఱొక్కయెలుంగున మొఱ పెట్టుకొనుటయు నెక్కుడు కోలాహలధ్వనియగు టాలించి భక్తవత్సలుండగు పరమేశ్వరుం డెఱింగి సంభోగవిరతిన్ జేయనెంచి పార్వతీభయంబున సంకోచించియు నెట్టకేలకు సురతంబువాని గృహద్వారంబుఁ దఱియన్జొచ్చి బృందారకులకు దర్శనంబొసంగి యిట్లనియె.

-:శివుఁడు దేవతలవెుురవిని యోగవుుచే వీర్యంబు జార్చుట:-

గీ॥ ఏమి వచ్చితి రిచటి కు ♦ పేంద్ర! పద్మ, సూతి! నైలింపగణముతో ♦ సుఖమె మీరు
చిన్నవోయిన మొగములు ♦ చెన్నుదఱిగి, కానిపించుచునున్న వ ♦ కృతముసెప్పుఁడు.

వ. అనిన గోవిందప్రముఖులగు బృందారకులంధ ఱిందుధరపాదారవిందంబుల కానం దంబుతో వందనంబు లొనర్చినయంత. 31

గీ॥ దూాయమాన మనంబుతోఁ ♦ దోయజాక్షుఁ, డిట్టులనియె మహేశ! నీకెఱుఁగరాని
వృత్తమున్నదె సకల హృ ♦ ద్వేశ్మవాసి, వగుచు మమ్మడుగంగ నీ ♦ కవసరంబె!

చ॥ కొమరునిఁ గాంచకుంటి విటు ♦ ఘోరపు రక్కసు బారిఁ జిక్కి పా
రము గనరాని దుఃఖమున ♦ రాపిడిఁ జెందుచు నుంటి మింక శీ
ఘ్రముగఁ గుమారుఁ గాంచు మమ ♦ ర ప్రియమున్ బొనరింపు దుర్మదో
ద్యముని వధింపు తారకునిఁ ♦ దత్పరివారము లోకరక్షకై. 33

చ॥ అనిన హరుండు చిత్తమున ♦ నక్కటికంబును జెంది యిట్లనెన్
వినుము ముకుంద! మామకపు ♦ వీర్యము మస్తకమందె యున్న దై
నను గ్రహియించువారలఁ గ ♦ నన్దగు నిప్పుడె యోగశక్తి మో
చన మొనరింతునం చపుడు ♦ జార్చెను శుక్రము స్వర్ణ వర్ణమున్.

చ॥ అనలుఁడు నిర్జరానుమతి ♦ నా శివవీర్యమునున్ గపోతమై
యొనరఁగ మ్రింగె నంత నమ ♦ రోత్తములందఱుఁ గొంతకొంత ఖా
దన మొనరించి రప్డు వసు ♦ ధాధరపుత్రి విభుం డటన్ విలం
బన మొనరించు టారసి జ ♦ వంబున వచ్చి కనెన్ సురావళిన్.

వ॥ కాంచి యంత జగదంబ వారొనర్చిన యకార్యంబు నెఱింగి కుపితయై యిట్లనియె.

-:పార్వతీదేవి దేవతలను శపించుట:-

ఉ॥ ఓరి దురాత్ములార! విను ♦ డోయమరాధములార! మీరిటుల్
నారమణున్ హరున్ గొలిచి ♦ నాదు విహారము వమ్ముచేసినా
రోరిమిఁదక్కి స్వార్థపర ♦ తోన్నతి నన్నుడికింపఁజేసి యే
తీరున శ్రేయ మొందెద రు ♦ దీర్ణతరా ర్తి మఱుంగకే ధరన్.

క॥ నను వంధ్యనుజేసిన యఘ, మున నిప్పటి నుండి మీరు ♦ పొలతులు చూలున్
గొనకుందురు గావుతఁ గడు, వనరుదు రెంతయును బుడమి ♦ వంధ్యాత్వమునన్.

గీ॥ ఇట్లు నిర్జరులను శపి ♦ యించి పావ, కునిc గనుంగొనియత్యంత ♦ కుపితయగుచు
శాపమిడె నోరి! శివవీర్య ♦ జగ్ధి! సర్వ, జగ్ధివగుము హుతాశ! ని ♦ చ్చలు హుతాశ!

చ॥ అనియిటు శైలకన్యక హు ♦ తాశనుతో సకలామరవ్రజం
బును శపియించి నాథుcగొని ♦ పోయెc దదీయవిహారమందిరం
బున కటమీcద శంకరునిc ♦ బొందికc గొల్చి గణేశుcడన్ గుమా
రునిcగని తాపమున్ విడె మ ♦ రుద్గణ మెల్లరు బాగు బాగనన్. 40

గీ॥ అక్కతను సర్వమును వేతొ ♦ కప్డు చెప్పు, వాcడ నిపుడు వినుండిcక ♦ బాహులేయ
జన్మచరితంబు దైతేయ ♦ సంహృతియును, దేవతలకెల్ల దుఃఖంబు ♦ తీఱుటయును.

ఉ॥ వేలుపు లంత నీశ్వరుని ♦ వీర్యము మ్రింగుట చేతc జాలcగాc
గాలుచు నిల్వcజాలక జ ♦ గద్గురు శంకరుc గూర్చి యెక్కcడా
జాలిదనర్పc బ్రార్థనము ♦ సల్పcగ స్వల్పితకల్పశాఖి య
క్కాలహరుండు వాకిటికిc ♦ గ్రచ్చఱ వచ్చి కనెన్ నిలింపులన్. 42

వ. అంత దేవత లీశ్వరున్ గాంచి యాతురులై మ్రొక్కి యిట్లనిరి.

ఉ॥ దేవ! మహానుభావ ! భవ ♦ దీయ మహోజ్జ్వల వీర్యమున్ మహా
శావశచిత్తతన్ మెసవc ♦ జాల దహించుచునుండె నద్ది మా
కీవిధమున్ భరింపc దర ♦ మెట్లు కరంబు భరంబు తండ్రి! నీ
వీ వగc బాపి యెట్లయిన ♦ నేలుము బాలశశాంక శేఖరా! 43

క॥ లేకున్నc జత్తు మిత్తఱి , లోకేశ్వర! నీవుగాక ♦ లోకంబున నీ
నాకనివానుల యలజడిc, బోకడcచు ఘనుండొకండు ♦ పొసcగునె యెందున్. 44

ఆ॥ అని దహింపc బడుచు ♦ నార్తిచేcదహతహ, పడుచునున్న నా సు ♦ పర్వవరులc
గాంచి వేగ నపుడు ♦ కారుణ్య మెద నెంచి, భక్తవత్సలుండు ♦ పలికె నిటుల. 45

క॥ ఓహరి! యోచతురానన!, యోహరిహయ! యోయమరచ ♦ యోత్తములారా!
మోహమునc దినిన వీర్యము, బాహిరముగc గ్రక్కcడవని ♦ బాము దొలంగున్.

చ॥ అనుడు నిలింపు లంత వడి ♦ నా శివవీర్యముc గ్రక్క నద్ది కాం
చనమయి యంబరం బెగసె ♦ సర్వసుపర్వులు బాముc బాసి శ
ర్వుని వినుతించి గేములకుc ♦ బోయిరి పావకుcడొక్కcడప్డు శం
భుని యనుకంపc జేకొనక ♦ భూరితరార్తి వహించి భీతిమై. 47

ఆ॥ శివునిc జేరcబోయి ♦ చేమోడ్పు రచియించి, నేరమికిని సైచు ♦ నిష్ఠc జూపి
దాహమార్పు దేవ! ♦ దాసుcడcగానొకో, కరుణc బఱపుc మెగ్గc ♦ గడుపుమిcకను.

-: అగ్ని దేవుని క్షోభం బారసి శివుఁ డుపాయుము సెప్పుట: -

వ. అని యిట్లు దీనుండై యర్థించిన యగ్నిన్ గని కనికరంబుతో మహేశ్వరుండు యోజించి యిట్లనియె.

కll అనుచితగతి నారేత, స్సును మెక్కితివట్లు వెనుకఁ ♦ జూడక యగ్నీ!
ఘనతరదాహం బిపుడి, ట్లొనఁగూడిన దైనఁ దలఁకు ♦ నుడిగి వినుమిఁకన్.

వ. ఎలనగవుతో

కll కొలఁది దినంబులలో ను, జ్జ్వలతర మీవీర్య మొక్క ♦ చక్రస్తని ని
ర్మలగర్భ మొందు నాక్షణ, మలమట చను నీదు దాహ ♦ మాఱు హుతాశా! 51

ఉll నావుడు మ్రొక్కి యాత్మసద ♦ నంబునకున్ జని యీశ్వరోక్తులన్
భావమునందు నిల్పికొని ♦ భామ యదెవ్వతొ నాదు ప్రాణర
క్షావహమూర్తి యంచు మదిఁ ♦ జాలఁ దమిన్ దలపోయుచుండఁగా
దైవనియుక్తి సప్తముని ♦ తల్లజు లొక్క యహంబునందొగిన్. 52

ఉll చేడెలతోడ స్వర్ధునికిఁ ♦ జేరి ప్రియంబున నందు మజ్జనం
బాడి సమస్త దివ్యులకు ♦ హవ్యము లీగికి సప్తజిహ్వునిన్
బోడిగఁ జేర్చి యాహుతులఁ ♦ బొందుగఁ దన్ముఖమం దొసంగఁగాఁ
దోడనె యగ్ని వేల్పులకుఁ ♦ దుష్టిగ వాని నొసంగె నయ్యెడన్ 53

-: అగ్ని సప్తర్షుల భార్యలఁ జూచి మోహించుట: -

ఉll ఆసమయంబునందు రుచి ♦ రాంగవయస్సువిలాసహాసశో
భాసముదీప్తలా మునుల ♦ భార్యలు మౌనులక్రేవలన్ సము
ల్లాసవిభాసితాకృతి మె ♦ లంగ ననంగశరాతతా రివి
త్రాసితచిత్తుఁడై వడి స ♦ దాగతిమిత్రుఁడు బాళిమీఱఁగన్. 54

ఉll ఎందును నేనిఁ గాంచితినె ♦ యిట్టి యపూర్వ విలాసవిస్ఫుర
త్సుందరకామినీమణులఁ ♦ జూచిన నేమిఁక భాగ్య మిట్టిప
ర్వేందునిభాస్యలన్ గలిసి ♦ యింపుజనింప రమింపకున్న నా
డెందము కుందడంగునె ఘ ♦ టిల్లునె మోద మభంగభంగిగాన్. 55

ఉll అన్ననవిల్తువిభ్రమము ♦ లాకృతులన్ ధరియించి యిట్టు లా
సన్నములయ్యెనో యనఁగ ♦ జక్కని సన్నని కౌను లందమౌ
నున్నత పీవరస్తనము ♦ లుద్ధతచారునితంబబింబముల్
కన్నులఁదన్పు ముద్దుల మొ ♦ గంబులు గల్గినవార లీ సతుల్. 56

ఉll ఏనిఁక వీరి కౌఁగిళుల ♦ నెవ్విధిఁ జేకొనువాఁడ నెట్టులీ
మానిను లాత్మనాథుల స ♦ మర్థులఁ బాసి ననున్ వరింతు రె

ద్ధాన మదీయమౌ నతను ♦ తాపము పాయు నిఁకేమొనర్తు నా
మానస మెక్కుడార్తిమెయి ♦ మ్రగ్గుచునున్నది యొక్క తీరుగన్. 57

గీ॥ అనుచు నక్కాంతలను స్పశి ♦ ఖాగ్రములను, డాయఁగా నెంచు మునులద్భ ♦ ధ ప్రదీప్త
తేజములఁ గాంచి చకితుఁడౌ ♦ దీనదశను, జెంది యేమి యొనర్పఁగఁ ♦ జేవదక్క.

క॥ మునివరుల హోమకృత్యం, బనువుగ నెఱవేఱ నగ్గి ♦ యాస్థలి విడి పా
వనమైన యొక్క వనతల, మున ముమ్మరమగు విరాళిఁ ♦ బొగులుచు వేగన్.

వ. అందు జలంబుల మునింగి ప్రాణంబులఁ బాపికొన సమకట్టుడు నంతఁ బరమపతి వ్రతయును దత్పత్నియు నగు స్వాహాదేవి విభునియాశయం బెఱింగి తన యోగ బలంబున సప్తర్షులలో నొక్కఁడగు యంగిరసుని కళత్రంబురూపంబుఁ జెందివచ్చి పావకున కిట్లనియె.

-:స్వాహాదేవి యార్గురు మునిభార్యలరూపంబున నగ్ని దేవునితోఁ క్రీడించుట:-

క॥ మునితల్లజుఁడగు నంగిర, సునిదారను మున్న నిన్నుఁ ♦ జూచినది మొదల్
కొని యేను నాదు చెలులును, ఘనతరమగు మన్మథాగ్నిఁ ♦ గ్రాఁగితిమి విభూ!

చ॥ చెలువుఁడ! నీపయిన్ దగిలె ♦ చిత్తము నాకును నా వయస్యలా
చెలువల కట్లు నీమదియుఁ ♦ జెన్నుగ మాయెడ బాళిఁగాంచుటన్
దెలిసి భవత్పదేశమును ♦ దెంపునఁ జేరినదాన మించుపో
కల వెరవేకిఁ బోకడఁచి ♦ కామసుఖంబులఁ దన్పు నన్నిఁకన్. 62

గీ॥ నన్నుతను సౌఖ్యములఁ దేల్చి ♦ నాదుచెలుల, నట్లు దన్పుము భవదధీ ♦ నాత్మలగుచు
వార లున్నారిచట హవ్య ♦ వాహ! నీవిఁ, కన్యమెంచినఁ బ్రాణంబు ♦ లాసపడము.

వ. అనినంత.

క॥ కడుఁబేద పెన్నిధానముఁ, బడసినయటు లా పెఁగాంచి ♦ పావకుఁడు మదిన్
గడుమురిసి కామకలలన్, దొడరి సుఖించెను గరంబు ♦ తుష్టి యెసంగన్. 64

వ. అనంతరంబందు స్వాహాదేవి తక్కిన యేవుర రూపంబులతో నగ్నిభట్టారకునిఁగలిసి సుఖించి యవల నరుంధతీరూపం బలవడకున్న మిన్నకుండె. వీతిహోత్రుండును దనయందున్న మహేశ్వర వీర్యంబంతయు మునిపత్నులరూపంబుననున్న స్వాహాదేవి యందుంచి దాహంబుఁబాసె. స్వాహాదేవియును భర్తృవిముక్తంబును నతిదుస్సహంబు ననగు పారమేశ్వరవీర్యంబు నిజగర్భంబందు భరింపఁ దక్క శ్వేతాద్రి శిఖరంబున జార్చి వేదనన్ బాసె. శ్వేతాద్రియు నవ్వేఁడిమికోడి మరుత్సాహాయ్యంబున నద్దాని వియన్నదినిన్ బడఁద్రోచె. 65

కII గంగయు దుర్భరమైన భు, జంగవిభూషణు మహోగ్ర ♦ సమధికతేజ
స్సంగమున కోర్వఁజాలక, భంగంబుల దానిఁ గాశ ♦ వనిఁ బడఁజిమ్మెన్. 66

వ. అందమ్మహాతేజంబు పెద్దకాలంబునకుఁ బరిపాకంబగుడు.

-: శ్రీ కుమారస్వామి జననము:-

కII శ్రీమార్గశీర్ష సితష, ష్ఠీమానితసమయమందు ♦ శివతనయుఁడు తే
జోమండితసర్వాశా, స్తోముఁడు జన్మించె సకల ♦ సుర లుప్పొంగన్. 67

కII చారుమణిమౌళు లొప్పెడు, నాఱుమొగంబులును నాయు ♦ ధాఢ్యములగు రెం
డాఱుకరంబులు రవిశత, భారంజితగాత్ర మమరి ♦ బాలుం డలరెన్. 68

శాII శ్రీమంతుండయి సుందరుండయి జగ ♦ చ్ఛ్రేయోవహుండై సుర
స్తోమాపద్వినివ ర్తనక్షముఁడునై ♦ శూరావతంసుండునై
భీమాత్యుత్తమవిక్రమాస్పదుఁడునై ♦ విస్ఫూర్జితాశావ్రజుం
డై మృత్యుంజయనందనుం డలరె దై ♦ త్యాత్మంబు లల్లాడఁగన్. 69

కII దివినుండి పుష్పవర్షము, లవిరళగతిఁ గురిసి రమరు ♦ లత్యద్భుతవై
భవ మొప్పఁగ సంగీతో, త్సవముల గంధర్వవరులు ♦ సల్పిరి వేడ్కన్. 70

వ. అంత

చII జనులు మునీంద్రగేహినులు ♦ సప్తరసజ్ఞు వరించి వచ్చి యి
వ్వని సురతంబులొంది యొక ♦ పాపనిఁ గాంచి రనన్ మునీశ్వరుల్
మనములఁ గించనొంది యవ ♦ మానమతిన్ దమపత్నులన్ రయం
బున విడనాడి రాసతులు ♦ పొక్కఁగ భూరివిషాదవేదనన్. 71

గీII ఆత్మనాథులచేఁ బరి ♦ త్యక్తలైన,మునిసతులఁ గాంచి యగ్నిభా ♦ మిని వనరుచు
మునులకడకేగి నేన మీ ♦ బోఁట్ల బోటి, బోఁటి నై యలరితి నావి ♦ భు సముఖమున.

వ. కావున.

క. అకలుషచరిత్రలగు నా, త్మ కళత్రంబులను బాయఁ ♦ దగునే మీరల్
సుకృతాత్ములార! వేగఁ గి, నుకమాని కొనుండు గేహి ♦ నుల జనములరన్. 73

కII అని బ్రతిమాలిన విని తమ, మనముల నిక్కంబెఱిఁగియు ♦ మౌనివరులు భూ
జనుల దురుక్తుల కాత్మం, బున రోసి గ్రహింపరైరి ♦ పొలఁతుల మరలన్. 74

-: షట్ కృత్తికలు కుమారునకు స్తన్యంబు లిచ్చుట:-

వ. అంత నా యతివలు.

గీII గాంగతీరంబునన్ శర ♦ కాండమందుఁ, బొడమిన కుమారుఁ గాంచఁగఁ బుణ్య♦ సతుల
చనుమొనలు పాలు చేపుడుఁ ♦ జక్కనపుడు, బాలునకుఁ బాల్ గుడుపఁ బ్రేమ ♦ భరితలగుచు.

గీ॥ అంద యాకవేళయందె స్త ♦ న్యంబొసంగ, రాఁ గుమారకుఁ డాఱు వ ♦ క్త్రములతోడ
నాఱుగురు కృత్తికల మదుల్ ♦ హరుసమొంద, వారిపాలిండ్లఁ ద్రావెను ♦ క్షీరములను.

వ. అపుడు జగన్మంగళవిగ్రహుండగు నక్కుమారున్‌గాంచి యవ్వార లిట్లనిరి.

ఉ॥ అన్న! కుమార! మేము కుల ♦ టాకృతి నగ్గికి నిన్నుఁగంటిమం
చు న్నెఱిమీఱి దుర్జనులు ♦ చూడక నాడిన నిందకై విభుల్
బన్నములాడి మమ్మిటులఁ ♦ బాసిరి మాకిఁక దిక్కు నీవె మ
మ్మెన్నికమీఱఁ దల్లులుగ ♦ నెంచి కృపామతిఁ బ్రోవు మిమ్ముగన్. 78

ఆ॥ అనుడు శంభుసూనుఁ ♦ డనియెను వారల, కనఘ లీరు తల్లు ♦ లాత్మజుండ
మానుఁడింక వెతలఁ ♦ బూనుండు సంబరం, బంబలార! గుణక ♦ దంబలార!

వ. అని వగనుడిపి వారల నోదార్చి తనచెంత నుంచికొని కరంబు గారవించుచుండె.

ఉ॥ అత్తఱిఁ బద్మజుం డతిశ ♦ యమ్మగు హర్షముతోడ వచ్చి యా
చిత్తజవైరిపుత్రునకుఁ ♦ జెల్వుదలిర్పఁగ జాతకర్మమున్
హత్తిన వేడ్కమై సలిపె ♦ నగ్నియు బాలునిఁ దారసించి దీ
వ్యత్తరశక్తి శక్తి నిడె ♦ హర్షభరంబున మిన్ను ముట్టుచున్. 81

వ. అంత హిరణ్యగర్భుం డాబాలకున కివ్విధంబుగా నామకరణం బొనర్చె. 82

సీ॥ సురలకై ముక్కంటి ♦ శుక్రంబు స్కందమై, యవతరించుట స్కందుఁ ♦ డనఁగఁబరగు
నగ్ని గర్భంబునం ♦ దమరి జన్మించుట, నగ్నిభవుం డను ♦ నాఖ్యనమరు
గంగామహానదీ ♦ గర్భజాతుండౌట, గాంగేయుఁ డనెడు వి ♦ ఖ్యాతిఁ జెందు
శరవణస్థలమున ♦ జననంబునొందుట, శరజన్ముఁ డనియెడు ♦ సంజ్ఞఁ గాంచు

గీ॥ కృత్తికల పాల్గొనుటఁ గార్తి ♦ కేయనామ, మొందు వారలు పలువురై ♦ యొప్పుకతన
బాహులేయుం డనుచుఁగడుఁ ♦ బ్రథనొసంగుఁ, బార్వతీనందనుఁడు జగ ♦ త్పావనుండు.

వ. మఱియును

గీ॥ దేవసైన్యంబునకునెల్లఁ ♦ దేజ మెసఁగ, నాయకుండయి దేవసే ♦ నాని యగుచు
నాత్మకీయచమూరక్ష ♦ ణాఢ్యుఁడై గు, హుం డనుచునొప్పు మేరుకో ♦ దండసుతుఁడు.

వ. వెండియు

క॥ ధారుణిఁ గుజనులఁ గూల్చి కు, మారుండను నామధేయ ♦ మండితుఁడౌ వి
స్తారముగ నెమలిపై సం, చారము సేయుచు విశాఖ ♦ సంజ్ఞన్ బడయున్. 85

వ. ఇఁకను గ్రౌంచాచలంబు భేదించి క్రౌంచదారణుం డనియును మహాసేనతోనొప్పి మహాసేనుండనియును దారకాసురుఁ బరిమార్చి తారకజేత యనియునునివ్విధంబుగ ననేకాహ్వయంబుల నలంకరించునని వాగీశుండు నిజనివాసంబున కరుగుడు నంత బాలుండు దినదినప్రవర్ధమానుండై. 86

మ॥ ఒకనాఁ డాయలికాక్షనందనుఁడు లీ ♦ లోల్లాసకేళీవశా
త్మకుఁడై శ్వేతనగంబుఁ జేరి యటఁ బ్రో ♦ ద్యన్మత్తమాతంగయూ
థకరంబుల్ పెనవేయుచున్ బటుమృగేం ♦ ద్రవ్యూహదీవ్యత్సటా
ప్రకరంబున్ గొని స్కంధమెక్కి నిబిడ ♦ ప్రౌఢోద్ధతిన్ దిర్గుచున్. 87

ఉ॥ మున్ను పురత్రయంబును స ♦ మున్నతవైఖరిఁ గాల్చి దానఁ బే
రెన్నికమీఱు చాపమట ♦ నీశ్వరుఁ డుంచుటఁ జూచి యొక్కచో
నున్న తదున్నతంపువిలు ♦ నుద్ధవిడిన్ గొని యెక్కు వెట్టి తా
నున్నతమౌ తదద్రిమకు ♦ టోజ్జ్వలశృంగముఁ ద్రుంచె బెళ్ళునన్. 88

వ. అంతఁబోక.

-: క్రౌంచగిరి భేదనము:-

క॥ క్రౌంచమహీధ్రము నొక్కయు, దంచత్తరతీవ్రదుర్ధ ♦ రాశుగమున భే
దించి మహోత్సాహైక, ప్రాంచన్నద మమర నార్చెఁ ♦ బ్రలయాభ్రగతిన్.

క॥ దిక్కుంభికుంభనిచయం, బుక్కఱి భేదిల్లె నుదధు ♦ లొక్కటఁ గలఁగెన్
గ్రక్కున రిక్కలు డుల్లిన, వక్కుంభిని వడఁకెఁ జకిత ♦ యగుచు రయమునన్.

వ. అంత.

గీ॥ క్రౌంచగిరిగహ్వరమున వ ♦ సించిమించు, ఘోరరాక్షసకోటు లు ♦ దారనినద
ముప్పతిల్లఁగ బాలుపైఁ ♦ గుప్ప తెప్ప, లుగ శరంబులఁగురిసి యా ♦ ర్వఁగ నతండు.

క॥ ధీరుఁడై వజ్రనిష్ఠుర, నారాచక్రూరధార ♦ నక్తంచరవి
స్తారనికరములఁ జెచ్చెర, మారణము పొనర్చె ధరణి ♦ మండల మద్రువన్.

ఉ॥ అంత నిలింపు లెంతయు భ ♦ యంబు రయంబును జెంది కుంది భా
స్వంతులకోటులన్ బటుని ♦ జద్యుతి మీఱఁగఁ జాలువానిఁ గా
లాంతకసూను నెమ్మనము ♦ లందు నెఱుంగఁగలేక వే మరు
త్వంతునిఁ జేరఁబోయి యిటు ♦ వల్కిరి యుల్కుచు నేకకంఠులై. 93

చ॥ విను మమరాధినాథ! యొక ♦ విక్రమధుర్యుఁడు బా లుఁడీ జగం
బున జనియించి యంతనె య ♦ పూర్వఘనప్రథమానశౌర్యవ
ర్ధనుఁడయి సర్వసత్త్వముల ♦ దర్ప మణంపుచు నార్చుచున్నవాఁ
డనికిఁ దొడంగి వానిఁ బరి ♦ మార్పుము తేర్పుము భూజనంబులన్. 94

గీ॥ క్రౌంచగిరిఁ బాయకుండు ర ♦ క్షఃకులంబు, నెల్లఁ బొల్లోనరించె బం ♦ హిష్ఠమైన
యన్నగంబును భేదించె ♦ నంతకన్న, మున్న శ్వేతాద్రిశిఖరంబుఁ ♦ బుడమిఁ గూల్చె.

క॥ ఇఁక సురలచేవఁ గనఁగ న, చకితుండై వచ్చు నిటకు ♦ సరగున మున్నీ
వె కడంగి భంగపఱపుము, ప్రకటితభుజశౌర్య మది వి ♦ భాసిలఁగ విభూ! 96

-: కుమారస్వామి మహేంద్రుని జయించి ప్రాణదానంబు సేయుట:-

క॥ అన విని యాతండును గిం, దును మీఁదును గనక కడిఁది ◆ దోర్మదమునఁ బా
పని దారసించి యశనిన్, గొని యురమున వేసెఁ జండ ◆ కోపనుఁ డగుచున్.

చ॥ అశని శివాత్మజన్మహృద ◆ యంబును దాఁకినయంత మొక్కవో
యె శివకుమారు వక్షమున ◆ నీద్య బలుండు విశాఖుఁ డన్ రిపు
ప్రశనునుఁ డుద్భవించె నిరు ◆ ప్రక్కలయందును శాఖనైగమా
ఖ్య శుచిరుచుల్ జనించి విపు ◆ లాగ్రహవిగ్రహులై రయంబునన్. 98

క॥ వారు ముగురు గుహుఁడును బృం, దారకనాథుని వధింపఁ ◆ దలఁపడ నతఁడున్
ధీరతఁ గోల్పడి యడలి కు, మారున్ శరణం బడిగె స ◆ మంచితఫణితిన్. 99

ఆ॥ అంత శంభుపుత్రుఁ ◆ డతిదయామతి హరి, హయుని తప్పిదంబు ◆ నవలఁద్రోచి
ప్రాణదాన మొసఁగి ◆ పరమహర్షంబున, నరిగె గాంగతీర ◆ మతిరయమున.

చ॥ అచటఁ గుమారురాకకయి ◆ యాత్రము నొందుచున్న కృత్తికా
విచికిలగంధు లాగుహుని ◆ వే గని సంతసమొంది ధారలో
ల్కుచుఁ గడుచేఁపు దుగ్ధములఁ ◆ గూరిమితోఁ గడుపారనిచ్చి మె
చ్చుచుఁ దనివార ముద్దుఁ గొను ◆ చున్ ముదమొందుచు నుండి రెంతయున్

గీ॥ ఇవ్విధము గొన్ని ఘస్రంబు ◆ లేగ నంత, సర్వజగదేకరాజ్ఞి తు ◆ షారశైల
రాజనందన యొకనాఁడు ◆ రాజమౌళి, తోడఁ గొలువున్న వేళ సం ◆ తోసమొదవ.

చ॥ కరములు మోడ్చి స్మేరముఖ ◆ కంజముతో విభుఁగాంచి పల్కెఁదు
ష్కరమహిళాజవంజవవి ◆ కారనిరాకరణాఢ్యులైన భా
స్వరతరదివ్యయోగులకు ◆ సైతము దుర్లభమూర్తివైన యా
శ్వరు నిను భర్తగాఁగొని య ◆ పారమహోన్నతిఁ గంటి నీ కృపన్. 103

చ॥ అతులతపస్సమాధినియ ◆ తాత్ముఁడవై మరునిన్ దహించి యా
తతనిజభోగభంగుల ను ◆ దాత్తత నొప్పెడు నీవు నాదుసం
గతి రతులొందుచున్ బ్రబల ◆ కాముక రీతిఁ జెలంగుచుండ దు
ర్మతు లమరాధముల్ రతిని ◆ మాన్పిరి స్వార్థపరాయణాత్ములై. 104

గీ॥ లోకకల్యాణకారణం ◆ బై కరంబు, మెఱయు నీతేజ మది నా యు ◆ దరమునందుఁ
జెందక భువిన్ బడియె నేమి ◆ చేసిరో సు, రలు మహాత్మ! యమోఘవీ ◆ ర్యంబు నపుడు.

గీ॥ మోఘమై యెందుడిందదు ◆ పుత్రుఁ డుదయ, మందియుండు మఱెందేని ◆ నఘచరిత!
అరయు తర్జించి భర్జించి ◆ యమరవరుల, నాదుపుత్త్రకుఁ దెప్పింపు ◆ నాథ! యిటకు.

-: శివుడు దేవతలను గువహారుజాడలడుగుట: -

ఉ॥ నావుడు శంకరుం డమర ♦ నాథుల మౌనులఁ బిల్వఁ జేసి తా
నీవిధ మొప్పఁగా నడిగె నెల్ల ♦ రునున్ వినుఁ డేను నాఁ డప
త్యావహమైన తేజమును ♦ నాదటఁ జేపితి యుష్మదర్థమై
మీవశమయ్యె నయ్యదటు ♦ మీఁదటిమాట నెఱుంగఁ జెప్పుఁడీ! 107

క॥ ఎటఁబోడమె నాదునందనుఁ, డెటఁ బెరుఁగుచునుం డెఁ దేజ ♦ మేమయ్యెను మీ
రిటు లెఱిఁగింపక దాఁచినఁ, గుటిలత యడఁగంగ శిక్షఁ ♦ గూర్చెద నిపుడే. 108

గీ॥ అని కినుకదోఁప దృఢముగా ♦ నడుగ దివ్య, లడలియొండొరులంతంత ♦ నరసికొనుచు
నొడయనిన్‌గాంచి యొక్కొక ♦ రుక్కు దక్కి, తడఁబడుచునిట్లు పల్కిరి ♦ తథ్యముగను.

వ. అందు విష్ణుండిట్ల నియె.

క॥ గురునింద సేయునట్టిఁడు, గురుదారరతంబు సల్పు ♦ కుత్సితుఁడు మృషా
కరవచనుఁడు నీశుక్రము, నిరవుగ నాచ్ఛాదపఱచు ♦ నీశ్వర! వినుమా! 110

వ. ఇంద్రాది లోకపాలకులిట్లనిరి.

గీ॥ ప్రబలపాపం బొనర్చిన ♦ పాతకునిచె, లిమిఁ గొని నిరంతరమును బు ♦ డమిఁ జరించు
వాని దారుణపాపంబుఁ ♦ బడయు నీదు, శుక్రమును దాఁచినట్టిఁడు ♦ శూలపాణి!

వ. తక్కుంగల సుపర్వులిట్లనిరి.

గీ॥ పట్టుదలతోడ నెవ్వఁడు ♦ ప్రతినఁజేసి, పూర్తి యొనరింపఁ జాలక ♦ పోవునట్టి
వాని పాపఫలంబుఁ దా ♦ నూనునీదు, వీర్యమును మాటుచేసిన ♦ వెడఁగు పుడమి.

వ. దేవపత్నులిట్లనిరి.

ఉ॥ ఎవ్వతె యాత్మభర్తను య ♦ థేచ్ఛగ దూషణమున్ బొనర్చుఁ దా
నెవ్వతె యన్యునిన్ వలచి ♦ యిక్షుశరాసనకేళిఁ గూడు నిం
కెవ్వతె సంతు పెన్మిటియు ♦ నెవ్వరులేకయె యేకయై మనున్
జవ్వని యద్ది తావకల ♦ సత్తరతేజము దాఁచె నీశ్వరా! 113

వ. బ్రహ్మపుత్రులగు వసిష్ఠాదు లిట్లనిరి.

గీ॥ జగతి నీతేజ మెవ్వఁ డా ♦ చ్ఛాదనంబు, చేసె నవ్వాఁ డు రూఢిగా ♦ శివ! భవత్స
మర్చనం బొనరింప న ♦ నర్హుఁడగు న, నర్హుఁడగు నీదు భక్త జ ♦ నార్చనమున.

-:అగ్ని ప్రముఖులు శివునకుఁ గుమారుని జాడలు చెప్పుట:-

వ. అగ్ని యిట్లనియె.

మ॥ పరమేశా! భవదీయవీర్యమును దీ ♦ వ్యద్భామినీభాస్వరో
దరమందుంచి రయంబునన్ హృదయసం ♦ తాపంబుఁ బోనాడితిన్
భరమౌ నీదురితంబు సైఁచుటకు నీ ♦ పాదాంబుజాతంబులన్
గర మర్థిన్ భజియించువాఁడఁ గనుమీ ♦ కారుణ్యభావంబునన్. 115

వ. స్వాహాదేవి యిట్లనియె.

ఆ॥ భర్తృనిహితమైన ♦ భాస్వరవీర్యంబు, నేన తాల్చి యోర్వ ♦ నేర కర్జు
నాద్రిశిఖరతలము ♦ నందు విడిచితిని, నంతమీఁద నెఱుఁగ ♦ నభవ! నేను. 116

వ. శ్వేతాద్రి సమీపించి యిట్లనియె.

ఉ॥ పావకదేవి జార్చిన వి ♦ భాస్వరమౌ భవదీయవీర్యమున్
దేవర! తాల్పఁజాలక స ♦ దేశమునన్ బ్రవహించు స్వర్ణదిన్
నే వగతో మహాబలుని ♦ నిండగు సాయముతోడఁ జిమ్మితిన్
గావుము నన్ దయామతి! న ♦ కార్య మొనర్చి నవాని బాలిశున్. 117

వ. వాయుదేవుండిట్లనియె.

క॥ శైలవరుప్రార్థనంబున, జాలిన్గొని తావకాతి ♦ శయవీర్యము గం
గాలహరిఁ జిమ్మితిని నే, నాలరినై నన్నుసయిపు ♦ మయ్య! మహాత్మా!

వ. స్వర్ణది యిట్లనియె.

ఆ॥ దేవ! తావకీన ♦ దేదిప్యమానాతి, దుర్ధరోరువీర్య ♦ దుర్భరోగ్ర
వేదనన్ దపించి ♦ వీచుల శరవణం, బందుఁ ద్రోచితిని ద ♦ యాళు! కనుము!

వ. అంత వసుమతి యిట్లనియె.

గీ॥ శరవణంబందుఁ జేరిన ♦ చటులతేజ, మునఁ గుమారుండు పొడమె ష ♦ ణ్ముఖుఁడు ద్వాద
శకరుఁ డుద్యత్సహస్రభా ♦ స్వన్మరీచి, మండలుఁడు బాలచంద్రమౌ ♦ మౌళి వినుము.

వ. అనంతరంబ భాస్వంతుం డిట్లనియె.

గీ॥ శరవనిన్ బుట్టి యేడ్చుచు ♦ స్వచరణాంగు, ళినిఁ గుడుచుచున్న లోకమో ♦ హనునినీదు
తనయునిన్ గాంచి చాల నం ♦ తసముఁ జెంది, యీశ! దివసావసానమౌ ♦ వేగితిఁ బయి.

వ. ఆ వెంటఁ జందురుం డిట్లనియె.

గీ॥ కృత్తికలు వచ్చి శిశుఁ గాంచి ♦ కేరి ముద్దుఁ, గొనుచు స్తన్యం బొసంగిరి ♦ కుతకమొప్ప
జేయియందేను నొకపది ♦ జెందుఘటిక, లవలుకుండి కనుంగొంటి ♦ శివ! యరయుము.

వ. రాత్రి యిట్లనియె.

క॥ తెలవాఱువరకుఁ గృత్తిక, లలరుచు కసుగందునందు ♦ నధికప్రేమా
కులలై కాచుచునుండిరి, తెలిపితి నేఁ గన్నవిధము ♦ దివిషన్మౌళీ!

వ. సంధ్య యిట్లనియె.

గీ॥ బదరికాశ్రమభూమికి ♦ బాలునెత్తి, కొని చని ప్రియంబుతోవారు ♦ గొమరుఁబోలె
నతులవాత్సల్య మమరఁగా ♦ నందునీదు, కొమరుఁ బెంచుచునుండి రే ♦ కొదవలేక.

వ. వాసరం బిట్లనియె.

క॥ అసమాన ప్రేమమెయిన్, బిసరుహదళనేత్ర లట్లు ♦ పెంచుచునున్నా
రసమశరహర! భవత్సుతు, నసమాన విభావిరాజి ♦ తాద్భుతగాత్రున్.

వ. విధాత యిట్లనియె

శా॥ దేవాధీశ్వర! నీదుపుత్రునకుఁ బ్రీ ♦ తిన్ జాతకర్మంబులన్
నే విధ్యుక్తవిధిన్ బొనర్చి మునిప ♦ త్నీ స్తన్యపానాంచితుం
డై వర్థిల్లుటఁ గా ర్తికేయుఁడను ది ♦ వ్యాభిఖ్యయున్ దేవసే
నావాల్లభ్యము నొందువాఁ డవుట సే ♦ నాన్యాఖ్యయున్ గూర్చితిన్. 126

వ. ఇఁక నిట్లే కొన్ని యన్వర్థంబులగు నాహ్వయంబులన్ బిలిచితి ననుడు నంత నారద మునీంద్రుం డిట్లనియె. 127

చ॥ వినుము మహేశ! నీసుతుఁడు ♦ విక్రమధుర్యుఁడు శ్వేతపర్వతం
బున నొక తుంగశృంగమును ♦ భూమిపయిన్ బడనేసెఁ గ్రౌంచభే
దన మొనరించె నం దమరు ♦ దానవకోటులఁ జక్కడంచె ను
క్కున నెదురైన వాసవునిఁ ♦ గొంకక కింకరుఁజేసె వాసిగన్. 128

వ. అదరుచు నింద్రుండిట్లనియె.

ఉ॥ నీసుతుఁడంచు వేల్పులను ♦ నెట్టన సాఁకెడు దట్టుఁ డంచు నే
వాసియెఱుంగ లేక పెఱ ♦ వారలు సెప్పిన కిల్బిషోక్తులన్
రోసముఁజెంది పోరుటకు ♦ రోజుచుఁ బోయి తదాజి నాజగ
ద్భాసురతేజుచేతఁ బడి ♦ ప్రాణము దానముఁ గొంటిఁ దత్కృపన్. 129

చ॥ అనవిని శైలరా ట్తనయ ♦ హర్షముతో నవరత్నరాసులన్
గనకమునున్ ధనంబుల న ♦ ఖండముగా నొసఁగెన్ మహీసురా
గ్రణులకు వాణి యచ్యుతుని ♦ రాణియు రోహిణియున్ బులోమజా
ద్యనిమిషపత్నులుః ద్రవిణ ♦ మట్లెయొసంగిరి విప్రకోటికిః. 130

వ. అంత జగత్ప్రభుండు తనయునియుదయాభ్యుదయవార్తల కానందించి యానిమేషంబున నాత్మజునిఁ దోడ్తెర వీరభద్రాద్యాత్మీయులను నందికేశ్వరమహాకాలాదిగణనాథ శ్రేష్ఠుల నింకఁ

ప్రమథభూతగణంబుల ననేకకోట్లన్ బుత్తెంచిన నవ్వారలు వేగంబున బదరీకావనంబుఁ జేరి యందలి షట్కృత్తికాశ్రమంబునకుఁ బరివేషంబొనర్ప నవ్వారలు గాంచి చకితలై గుహున్ జేరి యిట్లనిరి. 131

గీ॥ కొడుక! లెక్కింపరానట్లు ♦ ఘోరసైన్యములు మనకుటీరమునుజుట్టెఁ ♦ గలయఁగాంచి తే? మహాభయమిట్టులే ♦ తెంచెఁగడఁగి, యేమిసేయఁగఁగలవార ♦ మిందుఁ జెపుమ!

వ. అనినంతఁ గార్తికేయుం డవ్వారల కిట్లనియె.

చ॥ వెఱవకుఁ డమ్మలార! రణ ♦ వీరులు ధీరు లిఁకెందఱేని స
త్వరము దురంబు సేయుటకు ♦ వచ్చిరయేని యుదగ్రజాగ్రదు
ద్ధురభుజదర్ప మేర్పడఁగఁ ♦ దూల్చెదఁ బేల్చెద వాహినీతతిన్
గరము దిరంబుఁజెంది కుతు ♦ కంబున నుండుఁడు మీర లీయెడన్. 133

-: నందికేశ్వరుఁడు కుమారునిఁ గైలాసంబునకుఁ దెచ్చుట :-

వ. ఇట్లు కుమారుండు సెప్పుచున్నంత.

గీ॥ ఇంతలో నందికేశ్వరుం ♦ డెలమికలిమిఁ, గార్తికేయునిఁ గాంచి డ ♦ గ్గఱి యనువునఁ గూరుచుండి కడుంగూర్మి ♦ గూరనిట్లు, పలికెఁబలుకులఁజక్కెర ♦ లొలుకనపుడు.

గీ॥ అన్న ! విను కృత్తికామాత ♦ లాలకింపుఁ, డఖిలలోకాధినాథుఁడౌ ♦ నభవుఁ డిటకుఁ బనిచె మము మిమ్ముఁదోడ్తేర ♦ బార్వతికు, మార! పయనంబు సేయు ము ♦ దారలీల.

వ. నీవు పార్వతేయుండవుగాని కార్తికేయుఁడవు గావు.

క॥ దేవతల కార్యసిద్ధికి, నై విశ్వేశ్వరునివీర్య ♦ మార్యవినాగాఁ
దా వెలువడఁగా నం దీ, వావిర్భావంబుఁ జెంది ♦ తయ్య! కుమారా !

ఉ॥ కావున నీదుతేజ మది ♦ కప్పఁగ శక్యమె యెవ్వడేని నిన్
జే వహియించి దాఁచఁగల ♦ చేవఁగనున్ గలహంస యేమమౌ
బావినిఁ గూల రాజిలునె! ♦ పన్నుగఁ గృత్తికలేడ వారి ప
ర్ణావసథంబులందు విమ ♦ లాత్మక! నీవు వసింపు టేడగున్. 137

క॥ రాజతగిరి నిఖిలామర, రాజతతాస్థానభూమి ♦ రాజకిరీటుం
డోజఁ గొలువున్నవాఁడట, కోజననుతతేజ! కదలు ♦ ముత్సాహమునన్. 138

క॥ గొనములకును దేజములకు, ననయము ప్రోవీవు నిన్ను ♦ నరయనివారల్
వనజంబులతో నొక్కెడ, నునికి నమరు కప్పలనఁగ ♦ నొప్పున్గాదే! 139

వ. అని చెప్పిన నందికేశ్వరునకుఁ గుమారుండిట్లనియె.

గీ॥ అన్న! త్రైకాలికజ్ఞాని ♦ వరయుమీవు, జంతువులు కర్మమున కర్త జన్మ ♦ మొందుఁ గృత్తికలు యోగినులును బ్ర ♦ కృతికలలు మ, దీయమాతలుగా మదిఁ ♦ దెలియుమిఁకను.

క॥ స్తన్యంబొసంగి పెంచిరి, మాన్యచరిత్రాఢ్య లీయ ♦ మాయికమూర్తుల్
ధన్యమనీషా! యిపు డొక, యన్యులవలె వీరిఁబాయ ♦ నగునే నాకున్. **141**

మ॥ నగరాజేంద్రకుమారి వీరివలెనే ♦ నాతల్లి విశ్వేశుఁ డి
మ్ముగ నా తండ్రి యథార్థ మాయిరువురున్ ♦ బూజార్హులే నాకు వే
ఱుగ నీకృత్తికలన్ దొరంగుటయుఁ గూ ♦ ర్పున్ దోస మార్యా! ప్రియం
బుగ నివ్వారినిఁ గూడఁ దెత్తు నటకి ♦ ప్డు న్నీకటుల్ నచ్చినన్. **142**

వ. అనినవిని నందికేశ్వరుం డత్యంతానందంబున నామోదించి నంతఁ గుమారుండు ప్రయాణోన్ముఖుండయ్యె నయ్యవసరంబునఁ బరమేశ్వర ప్రేరితంబై విశ్వకర్మ నిర్మితంబును గాంచనానేకరత్నసంఘటితంబును శతచక్రంబును బార్షద శ్రేష్ఠ వేష్టితంబుననగు నొక్క పుష్పకస్యందనంబు సమీపించినఁ గని కృత్తికలు స్కంద యానంబు యోజించి దుఃఖాక్రాంతలై యడలుచు నక్కుమారున కిట్లనిరి. **143**

చ॥ మము విడనాడి పోయెదె కు ♦ మార! సమంజసమే ? కడున్ బ్రమో
దమున నినున్ దనూజునిగఁ ♦ దద్దయు నమ్మికఁజెంది ప్రేమయు
క్తమతినిఁ బెంపుచేసితిమి ♦ తల్లుల మమ్మిటు లీవు పాయ దై
న్యముఁగొని యెందు ఁజేరెదమొ ♦ యాత్మమునన్ దలపోయు మీయెడన్. **144**

ఆ॥ అనుచు నక్కుమారు ♦ నాత్మవక్షములందుఁ, జేర్చికొని కరంబు ♦ చింతనొంద
స్కందుఁ డాలకించి ♦ సంతాపమణఁగ న, ధ్యాత్మసూక్తి వారి ♦ నంతఁ దేర్చి.

క॥ ప్రమథగణం బలర శతాం, గముఁ దల్లులతోడ నెక్కి ♦ కల్యాణధ్వా
నములు సెలఁగంగ శివనగ, రముఁ జేరగ వెడలెఁ గ్రౌంచ ♦ రంధ్రకరుఁడొగిన్.

ఉ॥ నందియు వేత్రహస్తుఁడయి ♦ నంద మెసంగఁగఁ దోడరా మరు
ద్బృందము వీరభూతగణ ♦ బృంద మమందముదంబుఁ జెందుచున్
ముందఱఁ గొల్వఁగా శివని ♦ ఖుండు ఘనుండగు వీరభద్రుఁ డా
నందముతోడ లాలన మొ ♦ నర్ప గుహుండు చనెన్ శివాద్రికిన్. **147**

శా॥ భేరీనాద ముదారభంగిఁ జెలగెన్ ♦ బ్రేయోధ్వనిన్ దూర్యవి
స్తారంబుల్ విలసిల్లె మేల్మిగతులన్ ♦ దౌర్యత్రికంబొప్పె గం
భీరాంచత్తరగుంభసంభరితవా ♦ గ్బృందంబులన్ స్తావక
స్ఫారస్తోత్రరవంబు లింపెసఁగె భా ♦ స్వద్భంగిగా నత్తఱిన్. **148**

-: కుమారుఁడు కైలాసముఁజేరి తల్లిదండ్రులను సేవించుట :-

చ. కొమరుఁడు వచ్చునంచుఁ గడుఁ ♦ గూరిమితో గిరిరాజకన్య మా
ర్గములను గెంపుఱాల మగ ♦ ఱాలను బచ్చల హెచ్చుమీఱు ను
త్యములను బూల బాలుపయి ♦ నల్లనఁ జల్లెడునట్లు ఖే
త్తములను బంపగా నపుడు ♦ దండిగ వా రొనరించి గట్టు

ఆ|| హరి విరించి ముఖసు ♦ రాధినాథులు వెండి, కొండఁ జేరినట్టి ♦ కొమరుసామిం
గాంచి కరము మురిసి ♦ ఘనతరోత్సాహంబు, మించి వే నమస్క ♦ రించి రంత

క|| తరణేందుమౌళియును బం, ధురహర్షాతిశయభరము ♦ తోఁ బ్రమథులతో
బిఱబిఱఁ గోటహజారముఁ, దరియంగా వచ్చిచూచెఁ ♦ దనయుని వేడ్కన్.

క|| శివులను జగత్కుటుంబవి, భవులను గని తేరుడిగ్గి ♦ పర్వతజాసం
భవుఁ డవిరళభక్తిఁ దదం, ఘ్రివనేజంబులకు మ్రొక్కెఁ ♦ గీర్తింప సురల్.

ఉ|| శంకరుఁ డంతఁ బుత్త్రకునిఁ ♦ జక్కఁగ నక్కున గ్రుచ్చి కౌగిటన్
బొంకముతోడఁ జేర్చికొని ♦ మూర్ధసుగంధము లాని పూర్ణిమై
ణాంకునిమీఱు నెమ్మొగము ♦ నందుఁ గడున్గడు ముద్దులాడి య
డ్డంకి యొకింత చెందని ధృ ♦ ఢప్రమదోన్నతి నొందె నెంతయున్.

ఉ|| పార్వతి పుత్త్రు నె త్తికొని ♦ పర్వున స్తన్యము చేపునంతనే
యార్వుర పాలుఁ ద్రావెడు ని ♦ జార్భకు నొక్కతె ద్రావఁజేసె గం
ధర్వులు గీతముల్ మునులు ♦ దారముగా శ్రుతిఘోష సల్పఁగా
సర్వసుపర్వగేహినులు ♦ సన్మణిహారతు లిచ్చి రెచ్చుగన్.

గీ|| అభవుఁ డుత్సవ మొప్పఁగ ♦ నాత్మసుతుని, భర్మహర్మ్యసభాలయా ♦ భ్యంతర
జేర్చి సింహాసనంబెక్కి ♦ స్వీయదక్షి, ణాంకమునఁ బుత్త్రు వహియించి ♦ యలరె

క|| రత్నమయపీఠమున నవ, రత్నమయాభరణరాజి ♦ రాజిలఁ గాంతా
రత్నముతో శివుఁ డాత్మజ, రత్నముతో నలరె దివిజ ♦ నేత్రము లలరన్.

చ|| గళముననున్న వాసుకినిఁ ♦ గంఠమునొక్కిన పుత్త్రు సర్పమం
గళ మది పొంగులాగు గనఁ ♦ గా నొనరించి ప్రమోదమొంది శ్రీ
గళుఁడు మఱొక్క దివ్యమణి ♦ కాంచనపీఠమునందు బంధురో
జ్జ్వలతరతేజు నా గుహుని ♦ వైభవమొప్పఁగఁ జేర్చి పేర్మిమై.

గీ|| నలువతోడుత నుపనయ ♦ నంబుసలుపఁ, జేయునాతండు గుహునకుఁ ♦ జెల
సూత్రమును వేదములను గా ♦ యత్రిఁగుండి, నరవిదారిణివిద్యబ్ర ♦ హ్మాస్త్ర

గీ|| అంత జగదీశ్వరుండు ని ♦ జాత్మజునకు, శూలముఁ బినాకమును బర ♦ శువు
బాశుపత దివ్యశరమును ♦ బ్రహ్మవిద్య, నొసఁగి యానందమొందె న ♦ నుపమ

–: విష్ణ్వాదులు కుమారున కుపాయనంబు లిచ్చుట: –

క|| నవరత్న కీలితములగు, ప్రవిమలమకుటాంగదములు ♦ వనమాలయు దా
నవమారకమగు చక్రము, శివతనయున కొసఁగెఁ జక్రి ♦ చేత ః ప్రీతిన్.

చ|| తపనుఁ డిడెన్ మనోజవర ♦ థంబు సుధాంశుఁడిడెన్ సుధాఘటం
బపరిమితార్ఘరత్నముల ♦ నబ్ధి యొసంగె హిమాలయుం డిడెన్

విపులమణిప్రకాండముల ♦ విస్ఫురదుత్తమభూషణాళిఁ గాం
డపతి యొసంగె ఘోటకగ ♦ ణంబు ఘనంబుగ శంభుసూతికిన్. 161

చ॥ గరుడుఁడు వాహనార్థ మొక ♦ కాంతతరమ్మగు నెమ్మి నిచ్చె న
య్యరుణుఁ డిడెన్ ధ్వజార్థ మొక ♦ యందముఁ జిందెడు తామ్రచూడమున్
గిరిజ యిడెన్ జిరాయువును ♦ గీర్తివహంబగు వైభవంబు నిం
దిర యిడె భోగభాగ్యముల ♦ దివ్యమనోహరరత్నహారముల్. 162

క॥ శారద యొసఁగెను నిండగు, కూరిమితో విద్యలెల్ల ♦ గొనబుగ సుమన
స్త్రీరత్నము లొసఁగిరి తమ, చే రాజిలు వస్తువులను ♦ శివతనయునకున్.

వ. అంత బురుహూతుండు.

చ॥ అరయక నాఁ డెదుర్కొని ర ♦ ణాంగణమం దటు వజ్రధార శం
కరసుతుఁ గొట్టినట్టి ఘన ♦ కల్మష మెట్టులఁ బాయు నెట్టులీ
స్మరహరనందనుండు నను ♦ సౌమ్యమతిన్ దయఁ జూచు నారకే
మఱతురె లాఁతివారి యవ ♦ మానపుఁ జెయ్వుల శూరు లెమ్మెయిన్. 164

గీ॥ సామమున మున్ను బతిమాలి ♦ శరణుఁ జెంది, ప్రాణముల నిల్పుకొనఁగంటి ♦ పరఁగనిప్పు
డుత్తమంబగు కానుక ♦ నొసఁగి దయకుఁ, బాత్రమౌటకు సమయ మే ♦ ర్పడియె నాకు.

వ. మణికాంచనము క్తాభరణవస్తువాహనప్రాజ్యసామ్రాజ్యాదులన్నియు నాకుఁ బరమేశ్వరాను గృహీతంబులే కాని యన్యంబులుగావు. దాన నవ్వాని నొసంగుట ప్రమోదావహంబు కానేర దిఁకను.

-: ఇంద్రుఁడు దేవసేనను కుమారునకిచ్చి పెండ్లి సేయుట: -

చ॥ కలదుగదా కుమారి త్రిజ ♦ గద్గణనీయమనోజ్ఞమూర్తి పే
శలసుగుణాలవాల సుర ♦ సంస్తుతిభాజన దేవసేన యా
లలితకుమారి నీశశిల ♦ లామకుమారున కిచ్చినన్ బ్రియం
బలవడఁ బెండ్లి యాడు నను ♦ నర్మిలి నేలఁగలండు రూఢిగన్. 167

క॥ అని తలఁచి చని కుమారిని, ఘనరత్నాభరణరాజిఁ ♦ గైనేసి ముదం
బున దోడ్కొనివచ్చె సభాం, గనమున కటనున్నవారు ♦ గాంచి యలరఁగా.

వ. అపుడు కుమారుం డక్కన్య యనన్య సామాన్య రూపరేఖావిభ్రమంబులఁ జూచి హర్షించి యంతరంగంబునం దిట్లాలోచించె. 169

ఉ॥ ఈరమణీలలామను మ ♦ హేంద్రుఁడు దోడ్కొనివచ్చె దీని తీ
రారయఁ గన్యగాఁ గనఁగ ♦ నయ్యె మదర్థమె తెచ్చియుండెనో
మారునిగెల్చు నట్లయిన ♦ మానినదో నిఁకఁ గార్యమెద్ది? యే
తీరుననేని దీని నిఁక ♦ దేవినిగాఁ గొనఁగాఁ దలంచెదన్. 170

కII ఏ యవయవంబుఁ గాంచినఁ, బాయదు నాడెంద మందె ♦ భాసిల్లుఁదమిన్
డాయన్ జేయఁగఁ జాలెడుఁ, గాయజునకుఁ గైవసంబుఁ ♦ గావించె ననున్.

కII బింబము వాతెఱ హిమకర, బింబము నెమ్మోము ఘూరి ♦ విలసితమదరో
లంబము తుఱుము రతీశా, లంబము విరిఁ బోణి ఘూత ♦ లంబం పరయ

కII ఖంబు నడు మతనురథచ, క్రంబు పిఱుం దలరు నా ద ♦ రంబు కుతుకశై
లంబు చనుదోయి సుమ్మృణా, ళంబు బుజంబులు లలన్న ♦ ళం బడుగు ల

మII అని యిబ్బంగి సభన్ గుమారుఁ డమరేం ♦ ద్రాత్మోద్భవాసక్తుఁడై
ఘనమోహోన్నతిఁ గాంచుచున్నతఱి న ♦ క్కన్యామణీపాణి స్కం
దుని హ స్తంబునఁజేర్చి నాకొమరితన్ ♦ దుర్గాత్మజా! నీకు భా
ర్యనుగా నిచ్చితి నర్మిలిన్ గొనుమనెన్ ♦ నాకేశ్వరుం డాదటన్.

శాII స్కందుం డప్పుడు పార్వతీశ్వరుల యా ♦ జ్ఞన్ బెండ్లియాడెన్ మహా
నందం బొప్పఁగ దేవసేనను మరు ♦ న్నాళీకపత్రేక్షణా
బృందాంచ త్తరగీయమానను ఘన ♦ శ్రీభాసమానన్ లస
త్సౌందర్యోజ్జ్వలతాసమాన నిభయానన్ ♦ బూర్ణచంద్రాననన్.

ఆII పెండ్లియాడి యొక్క ♦ పీఠిఁ గూర్చుండిన, శక్రజాగుహులను ♦ జక్క ఁగాం
ప్రమథదేవమౌని ♦ రాజి యత్యంతప్ర,మోద మొంది పొదలె ♦ నాదరమున.

కII కొమరునకుఁ దగిన గేహిని, రమణీయతరాంగి దేవ ♦ రాజతనయ యి
ట్లమరుటఁ గని యగజాశివు,లమితానందంబుఁ జెం... రాత్మములందున్.

మII పరమోత్సాహముతో మహేశ్వరుఁడు గీ ♦ ర్వాణావళిన్ గాంచి ని
ర్భరకారుణ్యముతోడ నిట్లనె హరీ! ♦ రాజీవజన్మా! పురం
దర! దివ్యర్షివరేణ్యులార! చెప్పుఁడీ నాకిప్డు మీయిష్టముల్
నెఱవేఱన్ వరమిత్తు నిక్క మిది సం ♦ దేహింపకుం డెంతయున్.

కII అన విని మునులును ననిమిషు, లును మనముల నలరి యనిరి ♦ లోకావన
వనచరణనలిన! మా వన, టను దీర్ప నిదే యదను గ ♦ డంగుము కరుణన్

చII కొడుకును బంపి తారకునిఁ ♦ గూల్పఁగఁజేసి జగత్త్రయంబు పే
రుడుకును దీర్పు మిప్పుడె ద ♦ యోన్నతి నెప్పటినుండియో యిటుల్
గడపితి మింతకాల మిఁక ♦ స్కందున కాజ్ఞయొసంగి పంపు త్రు
ళ్ళెడలఁగ ఁజేసి దైత్యు సమ ♦ యించు నితం డవలీలగా వెసన్.

-: శివుఁడు తారకవధార్థమై కుమారుని దేవతలతోఁ బంపుట

గీII అనిన నంత దయామయుం ♦ డగు శివుండు, దత్‌క్షణం బప్పగించెను ♦ దనయ
వల్లభుల కందు వారలు ♦ పెల్లుమురిసి, గుహునిఁదోడ్కొని కైలాస ♦ కుధర

చ॥ ఒకయెడఁ జేరి త్వష్టను స ♦ మున్న తరీతిఁ దలంప నాతఁడు
త్సుకుఁడయి తారసిల్ల శివ ♦ సూనునికోసము రమ్యహౌ పురం
బొకఁడు రచింపు మంచు హరి ♦ యొప్పుగఁ జెప్పిన నాతఁ డంత శి
ల్పకుశలభంగు లేర్పడఁగఁ ♦ బట్టణ మట్టిదె కట్టె నేర్పునన్. 182

గీ॥ అందుఁ బ్రమథులకును నిర్జ ♦ రాగ్రణులకు, వేఱువేఱుగ భవనముల్ ♦ వెలయఁగట్టి
మధ్యమందు రచించెఁ గు ♦ మార భవన, మందు సర్వంబు రత్నమ ♦ యముగఁ జేసె.

-:దేవతలు కుమారస్వామికి బ్రహ్మాండాధిపత్యంబుఁ గట్టుట :-

గీ॥ అంత విష్ణువు రత్నసిం ♦ హాసనమున, శివకుమారునిఁ గూర్చుండఁ ♦ జేసి సర్వ
తీర్థజలసేక మొనరించి ♦ తిలక మొసఁగి, కమలజాండాధిపత్యంబుఁ ♦ గట్టె నపుడు.

క॥ వరుసగ నత్తఱి హరియును, సరసీరుహసంభవుండు ♦ జంభారియునున్
సురలెల్లరు హరసుతునకుఁ, గర మర్మిలి మ్రొక్కి నుతులు ♦ గావించిరొగిన్.

శా॥ ప్రాంచద్భంగి మహోత్సవంబు నిటులన్ ♦ బన్నించి సేవించు న
యంచన్నిర్జరవర్యులన్ గని మహా ♦ హ్లాదైకచిత్తంబుతోఁ
గ్రౌంచారాతి యిటుల్ వచించెఁ గడువే ♦ గన్ దారకున్ మి త్రిక
ర్ణించన్ గాఁ గలవాఁడ మీ కభిమత ♦ శ్రీలిచ్చువాఁడన్ సురల్! 186

వ. అనిన విని యనిమేషులెల్ల రాత్మంబులం బొంగి యోంకారధ్వనులును జయధ్వను లొన
రించిరనిన సూతునకు శౌనకాదిమును లామీఁదివృత్తాంతంబు నెఱవిమ్మనుడు. 187

మ॥ శరభాంబాహృదయాబ్జహేళి! విలస ♦ ద్బృందారకోటీరప
త్సరసీరుద్ఘనలాయమానహృదయా! ♦ శైవాగ్రజన్మార్చనో
ద్ధురదీక్షాపరతంత్ర! బంధుజనసం ♦ దోహాతిసంతోషక
న్నిరతాచ్ఛాశయ! నిత్యసత్యవచనా! ♦ నిర్మూలితాంహశ్చయా! 188

గద్య.

ఇది శ్రీ బుధజనవిధేయ ముదిగొండ నాగవీరేశ్వర నామధేయ
ప్రణీతంబైన శివపురాణమందలి కుమారఖండంబున
ప్రథమాశ్వాసము సంపూర్ణము

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీశివాభ్యానమః

శ్రీ శివపురాణము

కుమారఖండము

ద్వితీయాశ్వాసము

-::::-

వీరభద్రుగురురవి
సేవాసంఫుల్లహృత్కు ♦ శేశయ! చిరసం
భావితపశుపతిచరణా!
పావనగుణమణి కదంబ ♦ వని! లక్ష్మ్యంబా!

వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె.

ఉ॥ శంభుకుమారుఁ డంత దివి ♦ షద్వరులన్ గని సత్కృపాత్తసం
రంభముతోడ నిట్లనియె ♦ రక్కసిరాయని పాలి కొక్కనిన్
సంభృతనీతిశాస్త్రసువి ♦ చారు విశారదు దూత సంపి యి
క్కుంభినిఁ బాసి పొమ్మనుఁడు ♦ గూఢ పదాలయ భూమిఁ జేరఁగాన్.

క॥ అటు లరుగక తక్కిన మ, త్పటుతరభుజశక్తి వానిఁ ♦ బరిమార్తు దృఢం
బటు సేయుం డన నమరో, ద్భటులు గడున్ బొంగి శక్తి ♦ ధరున కని రిటు

చ॥ వెఱవక తారకాసురని ♦ వేశనభూమికిఁ జేరి వాని కి
త్తెఱఁగు వచింపఁగాఁ దగిన ♦ ధీరులు మాయెడలేరు మీరలే
యఱమరలేక యొక్కని బ ♦ లాఢ్యుని నర్హునిఁ జూచి పంచి యి
ట్లెఱుఁగఁగఁ జెప్పిరమ్మనుట ♦ యెంతయు శ్రేయము శర్వనందనా!

-: శ్రీ కుమారస్వామి వీరబాహునిఁ దారకునియొద్దకు సంధికై పం

గీ॥ అనిన విని శంకరాత్మజుం ♦ డపుడు వీర, బాహుఁడను తనయనుచర ♦ ప్రముఖ
బంపి తగురీతి నసురకు ♦ బ్రతుకుతెర్వుఁ, జెప్పిరమ్మన నాతఁడు ♦ చెలఁగి వె

క॥ వైహాయసరథమున మహి, తోహాగతి శోణితపురి ♦ కురువేగమునన్
దా హర్షంబునఁ జేరి సు, బాహుండౌ వీరబాహు ♦ భటభాస్కరుఁడున్.

సీ॥ బహుపుష్పఫలభార ♦ భాసురాశోకసం, తానప్రముఖదివ్య ♦ తరువనంబు
స్వర్ణారవిందబి ♦ సగ్రాసమత్తమ, రాళకేళీసరో ♦ రంజితంబు
రవిహయజయ* జుహు ♦ రాణ పర్వతఘన, గంధసింధురయూథ ♦ బంధురంబు
శమనమనస్స్పర్ధ ♦ సప్రదబహువీర, పురుష ప్రకాండవి ♦ భూషితంబు

గీ॥ చంద్రమండలసంచర ♦ చ్చంబరీవి, లోకనవిశేష దేశికా ♦ లోక నోత్ప
లేక్షణాలంకృతోత్తుంగ ♦ హేమహర్మ్య, సముదయముఁదత్పురముఁగాంచి ♦ సంతసమున.

క॥ తగుగతిఁ దారకు నొడ్డో, లగమునకున్ జని సురారి ♦ లావున్ జేవన్
దగఁగని బాగనుకొని యి, మ్ముగ నాతనితోడఁ బలికెఁ ♦ బొలుపుగ నిటులన్.

చ॥ విను మసురోత్తమా! భువన ♦ వీరుఁడు శంభుకుమారుఁ డిందు నన్
బనిచెఁ గృపాళుడై యతఁ డు ♦ నన్నిట నీకు వచింపుమన్న వా
ర్తను వినిపించెదన్ విబుధ ♦ రాజినిఁ బట్టి పలార్చి వారివా
హనధనవస్తువర్గముల ♦ నాక్రమణం బొనరించి తేపునన్. 9

క॥ పెక్కేండ్లనుండి వారల, యుక్కడఁచి యధఃకరించి ♦ యురుతరగర్వం
బెక్కియిటు నిక్కుచుంటివి, దక్కుదు నీకింకఁ ద్రిదశ ♦ ధన మింపుకయున్.

గీ॥ కట్టుబట్టలతో లేచి ♦ కాద్రవేయ, లోకమున కాత్మజనముతో ♦ వీఁకదఱిగి
యరుగు మట్లైనఁ బ్రాణంబు ♦ లాసఁగాంతు, దప్పితవయేని మిత్తికి ♦ దారవోతు.

క॥ అని నీకు హితవు చెప్పెను, ఘనుఁ డాతం డసురరాజ! ♦ కార్య మెఱిఁగి నీ
వనుకూలముగ రసాతల, మున కరుగుట లెస్స లెస్స ♦ బుద్ధి నరయుమీ! 12

గీ॥ ఎప్పుడును గూడ జేతను ♦ నేనెయని య, హంకరించుట దగ దిందు ♦ హానిమూడుఁ
ద్రాటిచెట్టెక్కువానికిఁ ♦ దలను దన్ను, వాఁ డొకడు రాగలం డను ♦ వాక్కునరయు!

-: తారకుడు సంధిని నిరసించుట: -

ఉ॥ జంకొకయింత లేక తన ♦ సన్నిధిఁ జేరి కటూక్తులాడు నే
ణాంకకిరీటపుత్రకు భ ♦ టాగ్రణిఁ గన్గొని తారకుం డనా
తంకమతిన్ బ్రహాసభరి ♦ తస్ఫురదాననుఁడై యుపాత్తరో
షాంకితవృత్తి నిట్లనియె ♦ నంబుధరార్భటిఁ గ్రిందుసేయుచున్. 14

శా॥ ఏమేమీ? నను మిత్తి కర్పణము సే ♦ యింపంగ నై శాని యి
ట్లామోదంబున నెంచి నిన్ బనిచెనా? ♦ యాదిత్యరక్షార్థమై
భూమిన్ బోనిడి కట్టుపుట్టములతో ♦ భోగీంద్రలోంబు నే
నీ మాటన్ విని వేగఁ జేరవలెనా? ♦ నీకింత వాత్సల్యమా? 15

---

* టిప్పణి: జుహురాణము= గుఱ్ఱము

ఉ॥ ఈశునకేనిఁ దత్సుతున • కేనియు మే మొనరించినట్టి దే
లేశము దోస మున్నదియె • లేఖులకై యిటు లెత్తివచ్చి యా
వేశముతోడఁ జంపెదను • వేపెదనం చదలించినంతనే
దేశముఁ బాసి పోవుటకు • దేబెలమంచుఁ దలంచెనే మదిన్.

చ॥ సురలకు మాకుఁ గిట్టదెటుఁ • జొప్పుడు నెప్పుడు పోరు వారికై
దురమున కీర్గడంగుటది • దూఱగు మానుఁడు మానరేని ని
బ్బిరుదుమగండు తారకుఁడు • భీతిలి పాఱఁడు నిక్కమింక స
త్వరముగ నేగుదెమ్మనుము • దర్పకవైరితనూజు నాజికిన్.

వ. మఱియును

చ॥ వననిధు లింకినన్ నభము • వ్రాలిన భూమితలంబునందు నా
వనజహితుం డరాళగతిఁ • బట్టిచరించిన నెన్నఁడేనిఁ దా
ననలము చల్లనైన నమ • రాంతకుఁ డాఢ్యుఁడు తారకుండు శ
త్రునివెఱపొంది పాఱుటది • దుర్లభమంచుఁ దలంపు రూఢిగాన్.

క॥ అని యహమహమికతో దూ, తనుగని యిటుచెప్పు మనుచుఁ • దారకుం
ఘనభుజుఁ డాతఁడు వీనికిఁ, జనునే హితబోధ యనుచుఁ • జనియెన్ పటి

ఉ॥ తారక దైత్యుడున్ దనకు • ధాత యొసంగిన మేల్ వరంబునా
కారమునెంచి నిక్కముగఁ • గ్రౌంచవిభేదనుఁ డాత్మపంచతా
కారణమం చెఱింగియు ని • కామభుజాతతగర్వధూర్వహుం
డై రహిఁ బోర నెంచి పృత • నావళి సిద్ధముచేసె నుద్ధతిన్.

గీ॥ వీరబాహువు చని తన • విభునిఁ జేరి, తారకాసురుముందఱఁ • దా నొడివి
యట్టి నుడులను వానికి • నసురవిభుఁడు, గినిసి యాడిన తెఱఁగు వే • గిరు

చ॥ శివతనుజన్ముఁ డంత సుర • సేనలకెల్లను నెల్లి వేగ నా
హవమున కెత్తఁగావలయు • నంచు నెఱుంగఁగఁ జాటఁబంచె ది
వ్యవరులు పార్వతేయుని మ • హోభుజవీర్యసమాశ్రయంబునన్
బవరము సేయఁ దారకుని • పట్టణ మేగఁగఁ బూని రున్నతిన్.

-: కుమారస్వామితో దేవతలు తారకాసురుని మీఁదికి యుద్ధ వెడలుట: -

గీ॥ అంత మఱునాఁటి వేకువ • యందు నదితి, నందనులు శైలనందనా • నం
రస్కరించి వరూధినీ • రాజితోడ, దండయాత్రకు వెడలిరి • తారకుపయి

ఉ॥ అత్తఱి శంకరానుమతి • నంబరభారతి యిట్లు వల్కె భా
స్వత్తరవిక్రమున్ గుహుని • వాసిగఁ దోడ్కొనిపొం డితండు దు

శ్చిత్తునిఁ దారకున్ గెడపి ♦ శ్రీల నొసంగఁగలండు మీకు సం
పత్తులఁజెంది యెల్లపుడు ♦ బాగుగ నుండుదు రింక నిర్జరుల్! 24

కII అను నభ్రవాణివచనము, విని సుర లౌత్సుక్యమొంది ♦ వీరధ్వనులన్
బొనరింపుచుఁ బెనుపెనఁకువ, దనుజునిఁ జెనకంగఁ దెగువఁ ♦ దాల్చిరి వీఁకన్

కII దండడిఁ దగఁ దామొందిన, వందురుఁ దీర్పంగడంగి ♦ వైభవమున మి
న్నందుచు సేనలతో సుర, బృంద మసురపురముపొంత ♦ విడిసెఁ గడిమిమై. 26

కII గుణఘోషంబులతో భీ, షణతరవిలయాంబువాహ ♦ చటులధ్వనులౌ
రణభేరుల నరిమారణ, చణులై మ్రోగించి రపుడు ♦ సమధికలీలన్.

-: తారకుం డసురసైన్యముతో యుద్ధమునకు వచ్చుట: -

చII అదివిని తారకాసురుఁ డ ♦ హంకృతిమీఱి సమస్తసైన్యముల్
పొదలఁగ వజ్రవర్మమును ♦ భూషణముల్ మణిమౌళిఁ దాల్చి యిం
పొదవఁగ హేమపుంఖవిశి ♦ ఖోజ్జ్వలతూణముఁ జంద్రహాసమున్
గదను శరాసనంబుఁగొని ♦ కాంచనరత్నరథాధిరూఢుఁడై. 28

కII వైణికులు మౌరజికులును, వైణవికులు పటహపణవ ♦ వాదిత్రులు ని
స్సాణధరమగధనంది, శ్రేణులు ఘననినదములను ♦ జేయఁగ వేడ్కన్. 29

కI. చామరము లిరుగెలంకుల, నామోదముతోడఁ గొని సు ♦ రారులుగొలువం
గా మహితదర్పమున సే, నాముఖమునఁ బొలిచెఁ గడు ఘ ♦ నద్యుతి మెఱయన్.

కII గొడుగులు పడగలు నిగుడఁగ, వడివడి వారువములెక్కి ♦ వరవీరభటుల్
గడిఁది మగంటిమి వెలయఁగ, నడచిరి తారకునిమ్రోల ♦ నయమెసలారన్. 31

ఉII పర్వతసన్నిభంబుల ని ♦ భంబుల సింధుతరంగమాలికా
గుర్వనపాయభూరిజన ♦ ఘోటకబృందములన్ గరిష్ఠ గం
ధర్వవహంబులై తగుర ♦ థమ్ముల నుద్ధతవీరయోధులన్
దుర్వహభార మొంది కడుఁ ♦ దూలుచునుండె ధరిత్రి యత్తఱిన్. 32

ఉII మొగ్గరమొంది నిర్జరు ల ♦ మోఘతరార్భటి నెందుఁజేరి పో
రగ్గివలెన్ బొనర్పఁగఁ బ్రి ♦ యంపడుచుండిరొ యందు వేగఁ బే
రగ్గివలెన్ గ్రుధాయతశి ♦ ఖాకులితాకృతియై మహోద్ధతిన్
డగ్గఱి తారకాసురుఁ డు ♦ దారుఁ డొనర్చెను సింహనాదమున్. 33

కII తోడనె తక్కిన జోదులు, గూడ దిగంతాంతరాళ ♦ కుంభిని యద్రువన్
గాఢతరగర్జనంబుల, బాఢంబుగ సల్పి రపుడు ♦ ప్రౌఢి దలిర్పన్.

గీII విబుధు లవ్వాని విని కడు ♦ వేగ ఘనర, ణాభికాంక్షను నేకప ♦ ద్యమున నెదురు
చనిరి పురుహూతుఁ డద్రిజా ♦ తనయుఁ డునదు, ధవళవారణమెక్కి ప్రా ♦ ర్థన మొనర్చె.

గీ॥ వివిధరత్నోజ్జ్వలంబును ♦ వితతసర్వ, సమరసాధనమగు విమా ♦ నము శివాజ్ఞc
దఱియ వేల్పుల దళవాయి ♦ దానినెక్కి, యింద్రు నైరావణగజంబు ♦ నెక్కుమనియె.

మ॥ గుహునాజ్ఞన్గొని యింద్రుc డెక్కె గజమున్ ♦ గోవిందుc డెక్కెన్ ఖగో
ద్వహుc దక్కుంగల వేల్పు లెక్కె రెలమిన్ ♦ దత్తన్మహాయానముల్
బహుభేరీమురజాది వాద్యరవముల్ ♦ భాసిల్లె నభ్రస్థలీ
విహరద్గుహ్యకరాజి గూర్చె సుమనో ♦ వృష్టిన్ గరిష్ఠంబుగన్. 37

చ॥ హరిహయుc డగ్రభాగమున ♦ నాత్మబలంబులతోడc జేరె నా
హరియును వీరభద్రుడు ప్రి ♦ యంబుగ మధ్య వసించి రింక శం
కరతనయుండు మూలమునc ♦ గాపుగ నిల్చెను బ్రక్కలందుc జా
మరములు దాల్చి వేల్పులు స ♦ మంజసవైఖరి వీచుచుండcగన్ 38

వ. అంత

గీ॥ ఉభయసేనలు పోర నొం ♦ డొండు దాcకు
చుండcగా నప్డు సంద్రముల్ ♦ రెండు గలియు
పోల్కినగుపట్టెc దద్ధ్వాన ♦ మును సముద్ర
ఘోషమన నొప్పె నెంతయు ♦ గొప్పగాను. 39

క॥ ధీరులు హాస్తికవర్యులు, తౌరంగికులున్ రథికప ♦ దాత్యగ్రణులున్
వీరశ్రీ చెలువారcగ c, బోరుకు డీకొనిరి సమర ♦ భూమి చలింపన్. 40

క॥ ఘోటకరింఖాగ్రరజః, పాటలితోదగ్రరశ్మి ♦ పథమై యోధేట్
కోటిధ్వనిముఖరితది, క్కూటంబై రణతలంబు ♦ ఘోరంబయ్యెన్. 41

-: దేవాసుర యుద్ధము: -

క॥ కడcగి బలోన్మత్తులు గడు, బెడిదపు మచ్చరము నిగుడ ♦ భీషణగతులన్
దొడరి పరస్పరము దురం, బడరించిరి యడిదముల మ ♦ హాద్భుతభంగిన్. 42

గీ॥ భూమియంతయు ముండముల్ ♦ మొండెములును, దెగిపడినకాలు సేతులు ♦ దెగిపడినర
థములునుం గూలినట్టి గు ♦ఱ్ఱములుc గూలి, నట్టి యేనుంగు లగుపట్టె ♦ గుట్టలట్లు.

ఉ॥ కొందఱి బాహువుల్ పడియెc ♦ గొందఱి యూరువులున్ దెగెన్ మఱిన్
గొందఱి పొట్టలున్ బగిలెc ♦ గొందఱి కంధర లూడె నింకనున్
గొందఱు నెత్తుటేర్లొలుకc ♦ గూలిరి గొందఱు బ్రమ్మంది రంతయున్
గందరగోళమయ్యె క్షణ ♦ కాలములో లయకాలమట్టులన్. 44

క॥ మెఱసెడు కౌక్షేయకములు, నిరవగు బల్లెంపుగములు ♦ నీటెలు బాకుల్
విఱివైన ముద్గరంబులు పొరిగొనుచుండెను వడిన్ జ ♦ మూతతినెల్లన్. 45

క॥ ప్రవహించె రక్తవాహిను, లవనిన్ దొరలాడె నుత్త ♦ మాంగంబులునున్
వివిధ కబంధములును దా, నవదేవాన్యోన్యకుట్ట ♦ నంబులచేతన్. 46

గీ॥ భూతములునున్ బిశాచముల్ ♦ ప్రేతములును
గాకులును గంకములు నులూ ♦ కములు జంబు
కములు గుంపులుగాఁ గూడి ♦ క్రవ్యభక్ష
ణం బొనర్చుచుఁ గూసెఁ బ ♦ ల్పంబరమున. 47

ఉ॥ తారకుఁ డప్డు సూచి కడు ♦ దర్పమునన్ సురలన్ బలార్చిఁగాఁ
దారసిలంగఁ గాంచి విబు ♦ ధప్రభుఁ డేచి యెదుర్కొనెన్ మహో
దారులఁ దక్కుదైత్యకుల ♦ తల్లజులన్ సురవర్యు లాఁగి దో
స్సారవిశేష మేర్పడఁగ ♦ జన్యము సల్పి రనల్పవైఖరిన్. 48

గీ॥ తారకునితోడ శక్రుండు ♦ దంభుతోడ, సప్తజిహ్వుండు జంభుతో ♦ జముఁడు బలుని
తోడ నాశరుఁ డతిబలు ♦ తోడఁ బాశ, పాణియును బెట్టిదంబగు ♦ బరవసముగ.

గీ॥ కరువలి సువీరుతోడఁ గి ♦ న్నరవిభుండు, శంభదైత్యునితోడ నీ ♦ శానమూర్తి
శుంభుతోసూర్యచంద్రులు ♦ కుంభకుంజ, రాసురులతోడ ననిఁ బూని ♦ రక్కసుమెయి.

చ॥ గొదగొని స్పర్ధతో నసుర ♦ కోటియు దివ్యసమూహ మిట్లు దో
ర్మద మొదవన్ బరస్పర మ ♦ మర్షపరాయణులై మహోగ్రమౌ
కదనము సల్పుచుండిరి ని ♦ కామబలాఢ్యులు ధీరులెంతయున్
ముద మెదఁ జెందఁ బంద లిఁక ♦ భూరిభయంబునఁ గుంది పాఱఁగన్. 51

చ॥ కడువడిఁ బోరుచున్న బల ♦ ఘస్మరుఁ గన్గొని తారకుండు గి
న్కడరి కరిన్ నిశాతవిశి ♦ ఖమ్ముగనఁ దూలఁగ నేసి వాసవున్
బిడుగులఁ బోలి బాణముల ♦ బిట్టుగ వక్షము నాటనేయఁగా
బడలి యతండు మూర్ఛవడె ♦ బాష్పములన్ విడువన్ మరుద్వరుల్. 52

చ॥ అనలునిఁ దొట్టి నిర్జరవ ♦ రాగ్రణులున్ జలమేది యుద్ధతిన్
దనుజులతోడఁ బోరితము ♦ దారుణభంగి నొనర్చి యోర్చి త
ద్ఘనతరవిక్రమోన్నతి ని ♦ తాంతము దుస్సహమౌట డస్సి వే
దనఁ గొని యమ్మెనన్ దొలఁగి ♦ ధావన చేసిరి భీతచిత్తులై. 53

-: వీరభద్రుఁడు తారకునితో యుద్ధము చేయుట: -

గీ॥ వారిఁగని దైత్యవర్యుల ♦ వార్య పటిమ, సింహనాదంబు లొనరించి ♦ చెలఁగ నంత
వీరభద్రుఁడు గన్గొని ♦ వేల్పుగముల, వెఱపుఁ బోకార్చి గణసేన ♦ వెలయఁజేరె. 54

క॥ ప్రమథగణంబుల తోడుత, సమరంబున కాతఁ డిట్లు ♦ చనుదేరంగా
నమరులు గ్రమ్మఱి యుత్సా, హముమీఱ రణాభికాంక్షు ♦ లై తొడరుటయున్.

చ॥ సురలఁ బిఱుందఁ జేర్చుకొని ♦ శూరవరుండగు వీరభద్రుఁ డు
ద్ధురతరరోషవేగమున ♦ దోర్బల మేర్పడ రాక్షసావళిన్
బొరిఁ బొరిఁ జంపుచున్ దదధి ♦ పుండయి ఘూర్ణిలు తారకాసురున్
బొరిగొనఁగాఁ ద్రిశూలమున ♦ మోఁదె నురమ్మున ఘోరభంగిగాన్.

గీ॥ దాన నసురుండు మూర్ఛిలి ♦ తా రథంబు, నందొరగె నంతకాలంబు
సంతసంబొంది యార్వఁగ ♦ వంతగొని సు, రారు లొక్కింతసేపు దై ♦

ఆ॥ భయదశూలపాశ ♦ పరశుపట్టిసములు, ఖడ్గముసలగదలు ♦ గరముపె
ప్రమథవీరవరులు ♦ రక్కసు లొండొరుల్, పోరి రనుపమాన ♦ భూరి

ఉ॥ దైత్యవరుండు దెప్పఱిలి ♦ దానవసంఘము పొంగ నాతత
స్తుత్యసపత్న వీరచయ ♦ సూదనమై తగు శక్తివీరుపై
నత్యురువిక్రమార్భటుల ♦ నార్చుచు వైవ నతండు దాని నై
యత్యకరస్థశక్తిఁగొని ♦ యంతనె వ్రయ్యలు చేసి ధీరుఁడై.

గీ॥* ఇపుడె సమయింతు నిద్దైత్యు ♦ హీనచరితు, నని కడంగుడు నారదుం ♦
వచ్చియిట్లని వాక్రుచ్చె ♦ వరద! యుడుగు, మీవు షణ్ముఖుఁడే తీఱు

వ. అనినంత

క॥ కోపోద్దీపితుఁడై యా, టోపంబున రక్కసున్ దు ♦ డుపుదు ననియు
నోపికతోడఁ గడున్ ముని, యౌపాయికమైన వచన మారసి ♦ మరలెన్

గీ॥ అంత మరలఁ గడంగిన ♦ యమరవర్యు, లొక్క పెట్టు నిశాటుపై ♦
యంపవెల్లినిఁ బరగింప ♦ నాతఁడలిగి, ప్రతిహతము చేసి యద్దాని ♦

ఉ॥ అందఱు కన్నిరూపులయి ♦ యాతతశక్తి నిశాచరేశ్వరుం
డందఱి కొక్కమాఱె విల ♦ యంబు ఘటింపఁ గడంగి బాణరా
జిం దవహేతుల ట్లడరఁ ♦ జేయఁగ నేయగ నాయమర్త్యు ల
ప్డొందగరాని వేదనను ♦ నొంది రలందురి కుందుచున్ గడున్.

-:తారక విష్ణుదేవుల యుద్ధము:-

శా॥ వైకుంఠుం డది గాంచి యొర్వక భుజా ♦ వష్టంభ మేపార న
న్నాకాధీశ్వరవైరి డగ్గఱి బృహ ♦ న్నారాచధారాతతిన్
జీకాకున్ బడఁజేసి యార్చిన శునా ♦ సీరారి రూక్షాక్షుఁడై
శ్రీకాంతున్ ద్రిశిఖంబునన్ గదిసి మ ♦ ర్దించెన్ సురల్ వందురన్.

---

* వీరభద్రుఁడు తారకవధకై షణ్ముఖుని ప్రోత్సహించుటకై యట్లు కడంగెను.
డనుమానము చెంది యట్లనెను.

చ॥ సొలయక యంతఁ జక్రిసుర ♦ సూదనుపై గద వైవ నాతఁ డ
త్యలఘురయుంబునన్ సునిసి ♦ తాశుగవర్గముతోడ దాని వ్ర
య్యలు పొనరించి యార్చి ఘన ♦ మై భయదంబయి యొప్పు శక్తి బి
ట్టలరఁగ విష్ణుపై విసర ♦ నద్ది కఠోరముగాఁగఁ దాఁకఁగన్. 65

-:తారక విష్ణు లోకరిచే నొకరు మూర్ఛితు లౌట:-

ఆ॥ శోణితంబు దొరఁగ ♦ సుడివడి హరి మూర్ఛఁ, గొని సుపర్ణుమీఁదఁ ♦ గూలె గరుడుఁ
డాకసమున కెగసి ♦ యాహవంబున కెడ, గాఁగఁ జేర్చె నంతఁ ♦ గంజనయను.

చ॥ మురరిపుఁ డంత మూర్ఛవిడి ♦ మోహర మొంది కడిందిచేవ ని
ర్జరరిపుఁ జూచి నందక ము ♦ రమ్మన నాటఁగ నేయ నాతఁ డ
త్యురుతరతత్ప్రహారమున ♦ నొడ్డుగ వ్రాలె రథంబునందు నె
త్తురు వఱదల్ తొరంగఁ గడు ♦ దుఃఖము నొంది తలంక రక్కసుల్. 67

ఉ॥ చెచ్చెర లేచి తారకుడు ♦ చిచ్చువితమ్ముగ మండుచున్ వడిన్
బచ్చనివల్వవేల్పుపయి ♦ బాణశతంబులఁగుప్పె నాతఁడున్
హెచ్చుగు పౌరుషంబున స ♦ హింపక నింపె సహస్రమమ్ములన్
మెచ్చుగు వీర లిర్వుర స ♦ మీకము దర్శన యోగ్యమై తగెన్. 68

గీ॥ ఔజసికవరుఁ డైన దై ♦ త్యాధినాథు, విక్రమం బంతకంతకు ♦ విస్తరిల్లె
విష్ణువును వెన్కద్రొక్కక ♦ వెక్కసముగఁ, బోరుచుండెను మగసిరి ♦ పొంకమొప్ప.

వ. అంత దినాంతం బగుడు నిరుగెలంకులవార లాయోధనంబు విరమించి నిజ నివాసంబుల కరిగిరి.

ఉ॥* చిత్రమగున్ బ్రదోషమునఁ ♦ జేవయెసంగ దమోనిశాటుఁడీ
ధాత్రి సమస్త దేశముల ♦ దక్కొని యాక్రమణంబు సేయుడున్
జైత్రుఁడు రాజు వాని బహు ♦ సత్త్వకరంబుల గెంటివైచి స్వ
క్షాత్రముఁ జూపి చెందిన య ♦ శంబన నిండుగఁ గుప్పెఁ గౌముదిన్. 71

గీ॥ చక్రదుఃఖావహుండైన ♦ సత్సమగ్ర
వసువును హరించినను గురు ♦ వనితఁ జెంది
నను గువలయేందిర వరియిం ♦ చెను గలాదుఁ
గాముకులు గాంతురే యెందుఁ ♦ గల్మషముల. 72

---

*టిప్పణి: తమోనిశాటుఁడు = రాహుదైత్యుడు; రాజు = చందురుఁడు; వాని =రాహు దైత్యునిగెల్చి గెంటుట చిత్రము – విరోధము – చీకటియను రక్కసుని గెల్చి గెంటుట విరోధ పరిహారము.

క॥ కావలయ శ్రీరతితే, జోవినియోగమున స్రుక్కు ♦ చుఁ గలాదుండున్
వేవచ్చు వికర్తను గని, తా వేగన్ గడలిఁ బడియెఁ ♦ దలఁకుచు నంతన్.

క॥ పొరిపొరిఁ దెలవాఱఁగఁ దా, మరసభవుం డరుగుదెంచి ♦ మకరధ్వజసం
హరతనయున కెఱంగి యిటుల్, పరమ ప్రశ్రయ మెసంగఁ ♦ బలికెన్ గలఁకన్.

-:బ్రహ్మదేవుఁడు తారకసంహారార్థమై కుమారస్వామినిఁ బ్రార్థించుట:-

శా॥ ఓ వందారుజనావనోద్యమనిబ ♦ ద్ధోద్యన్మహాకంకణా!
ఓ విశ్వోత్తరశౌర్యధైర్యవిభవా! ♦ యో దేవదేవోద్భవా!
నీ వాలంబును బూని దైత్యు నిఁక ఖం ♦ డింపంగ భావింపుమా!
దేవాత్మవ్యథఁదీర్పఁగాఁ గడఁగుమా! ♦ దివ్యత్కృపాంభోనిధీ! 75

శా॥ ఈవిష్ణుం డల జిష్ణుఁడున్ మఱియు వ ♦ హ్నిబ్రధ్నకాలాదులా
దేవారాతిని గెల్వఁజాల రిట సం ♦ దేహం బొకొంతేని లే
దీవీకార్యముఁ దీర్పఁ బుట్టితివి సు ♦ మ్మీ! లెమ్మిఁకన్ దారకా
భావంబున్ బొసఁగించి మాకు దయ సౌ ♦ భాగ్యంబుఁ జేకూర్పుమా! 76

గీ॥ అనిన శాంకరి ప్రియమంది ♦ యనికి నై య, నీకినికి సెలవీయ న ♦ స్తోకదీప్తిఁ
ప్రమథవిబుధవరుల్ పటు ♦ భయదతూర్య, రవము లెసఁగఁగ సంగరా ♦ రంభులైరి.

-:రెండవనాఁటి యుద్ధము:-

మ॥ హయహేషల్ గరిబృంహితంబులును ఘం ♦ టారావముల్ శింజినీ
భయదధ్వానములున్ శతాంగతురగ ♦ స్ఫారోల్లసత్కింకిణీ
చయ సుక్రేంకృతులున్ రథాంగజనిత ♦ స్వానంబులున్ యోధసం
చయ వీరధ్వనులున్ జెలంగె దశది ♦ క్చక్రంబు దూటాడఁగన్. 78

గీ॥ అడరి సైన్యంబు లొకటేవ ♦ నవని వణఁక, మొగ్గరముఁ బన్ని యార్వ వి ♦ బుధపతుల్ఁ
డాత్మకీయచమూరజం ♦ బంబరంబుఁ, గప్పఁగా నరుదెంచి శం ♦ ఖంబు నొత్తె.

చ॥ గుహుఁడును బూన్కితో దనుజ ♦ కుంజరుఁ దీర్పఁగఁ బూని యుల్లస
ద్బహుగణసన్నుతు ల్వెలయఁ ♦ బన్నుగ వ్యూహముఖంబుఁ జేరఁగా
మిహిరసహస్రవిద్యుతుల ♦ మీఱిన తేజమువానిఁ బ్రజ్వల
ద్దహనదృగాత్మజాతుఁ గని ♦ తారకుఁ డాత్మఁ దలంకి యుల్కనన్. 80

ఉ॥ ఈతనిఁ జూడఁగా జగము ♦ లెల్లను నొక్కనిమేషమాత్రలో
నాతతశక్తిఁ ద్రుంపఁగల ♦ యౌజసికుండనితోఁచు నీతఁడే
ధాతవరప్రకార మిటు ♦ దారసిలెన్ నిజ మాతతాయియై
యాతఁటి యుద్ధమందు జయ ♦ మెట్లొనఁ గూడు నిలింపరాజితోన్. 81

క॥ పరమేశ్వరుఁ డీతనిఁ గని, జరితార్థుండయ్యె నిఁకను ♦ స్వయముగ నితఁడే
పరిమార్చు నన్ను దృఢమిది, సురలకుఁ గడుసంతసంబు ♦ చొప్పడు నకటా!

చ॥ అని తృటికాల మిట్లు హృద ♦ యంబున నెంచి యనంతరంబె పా
యని యెనలేని విక్రమము ♦ నారసి యీసున నిష్ఠ యీతనిన్
జెనకెద నేమిలెక్కయని ♦ సింహరవం బొనరించి దివ్యులన్
గని యిటువల్కె గర్జిలుచుఁ ♦ గాటపు నేటగు నల్క యొల్కఁగన్. 83

-: తారకుఁడు విష్ణ్వాదుల నుపాలంభించుట:-

చ॥ మగతన మింతలేక సుకు ♦ మారుఁ గుమారునిఁ దోడు తెచ్చి యి
మ్ముగ రణ మాచరించుటకుఁ ♦ బూనితి రోరి సురాధముల్! చలం
బుగ నిటుపన్నినన్ బ్రతికి ♦ పోవుదురెట్లు మదీయశక్తిచేఁ
దెగుదురు మీర లిందఱును ♦ దెంపున నిల్వుఁడు సంగరంబునన్. 84

వ. హరిన్ బరికించి.

ఆ॥ కమలనయన! నీవు ♦ కాంతాకృతివి గాక, పగఱఁ గలనఁ జెనక ♦ బలముగలదె
ఎవరి నెదిరినాఁడ ♦ వేనాఁడు యుద్ధంబుఁ, జేసినాఁడ వీవు ♦ చెప్పుమిపుడు.

చ॥ అల మధుకైటభాసురుల ♦ నంబుధి మార్కొనలేక లేకివై
యలఁతితనం బనాక యొక ♦ యర్థివిధంబున దేవురించి య
ట్లొలసి వధించి తీవు మఱి ♦ యొక్కపు డొక్క నెలంతవై సురా
రుల కమృతంబు నీయకయె ♦ రూపడగించితి వౌర! వారలన్. 86

శా॥ ఈసంక్రందనుఁ డొక్కపాటి యతఁ డా ♦ హీనాత్ముఁ డన్యాయమౌ
దోసంబున్ బొనరించె జ్యేష్ఠజననీ ♦ తోషంబు శోషింపఁ ద
చ్ఛ్రీసంతానపు పేశికోశముల వి ♦ చ్ఛేదించె వృత్రాసురున్
మోసంబున్ బొనరించి చంపె నకటా! ♦ మూఢాశయుండై యటుల్. 87

క॥ అని ముప్పిరిగొను కినుకన్, గొని తారకుఁ డాదితేయ ♦ కోటిన్ జదిపెన్
గనలేక నాకనాయకుఁ, డనుపమహేతి వజ్రధార ♦ నసురను మోఁదెన్. 88

గీ॥ దానఁ గడుడస్సి తారుం డు ♦ దారనినద, మడర నై రావతగజంబు ♦ నవనిఁ గూల్చి
శక్తిచే నింద్రువక్షంబు ♦ జర్జరితము, సేయ సుర లాస వదలిరి ♦ జిష్ణుపైని.

-: విష్ణువు తారకునితో యుద్ధముచేసి మూర్ఛిల్లుట:-

చ॥ అదిగని చక్రి బిట్టలిగి ♦ యంతనె రాత్రిచరేంద్రమౌళిపై
నదటునఁ జక్రమున్ విసర ♦ నయ్యది ఘోరనిపాతతన్ దురా
స్పదుఁడగు తారకాసురుని ♦ సంధులు వెల్వడఁ జేయ నాతఁ డ
ప్పదుననె హరిన్ గవిసి ♦ పట్టి యురంబునఁ గొట్టె శక్తిచేన్. 90

గీ॥ శక్తిహతిc గమలాక్షుండు ♦ చటులతరని, పిడితుండయి భువిcబడ ♦
యమరసేనలు పొఱcగ ♦ నంత cజూచి, వీరభద్రుండు ఘనరోష ♦

క॥ కరతలశూలముచేత న, సురవరు బిట్టేయ నతcడు ♦ శూలహతి ధ
దొరcగియు సరకుcగొనక క్ర, మ్మఱలేచి ప్రచండకోప ♦ మండితుc

గీ॥ శక్తిచే వీరభద్రుని ♦ చటులపాత, మొనర నురమునc దాడింప ♦ నుక
భూతలంబునcబడి మూర్ఛc ♦ బొందెవీర, భద్రుcడెంతయుcబ్రమథుల

ఉ॥ అంత నిమేషమాత్రమున ♦ నద్భుతవైఖరి లేచి వైరివీ
రాంతకమూర్తి యుజ్జ్వలత ♦ రాయతతేజుcడు వీరభద్రుc డ
త్యంతరయోద్ధతిన్ బరమ ♦ దాపహభూరివిభావిభాసితా
శాంతము భాస్కరేందుదహ ♦ నాత్మక ముజ్జ్వలమున్ ద్రిశూలమున్

క॥ బిఱబిఱగొని తారకుతల, నఱకుదునని యుద్ధవిడిc జ ♦ నన్ షణ
త్తఱి రయమున నవ్వీరున్, దఱియంగా వచ్చి యాcగి ♦ తా నిట్లని

చ॥ ఉడుగుము సోదరా! యసుర ♦ నుక్కడcగించి వధింతు నీవిటుల్
దొడరcగనేల వీనికయి? ♦ దొడ్డవు బాలుcడ నేనచాలు ద్రే
ల్మిడిc గనుగొంచునుండుc డిక ♦ లేఖులు నీవును వీనిదైనయీ
దుడుకుcదనంబుc దీర్తుc బరి ♦ తోషముc గూర్తు నిలింపకోటికిన్

గీ॥ అని కుమారుcడు దత్క్షణ ♦ మందు నాత్య, యికమతిన్ నెమ్మనంబు
జామహేశ్వరపదములు ♦ జక్కcగొలిచి, తారకాసురవధను ద్రు ♦ త

క॥ భ్రమపడి యజాండ మద్రువcగ, నమితపు గర్జనముచేసి ♦ యసుర ద్ర
ట్సముఖమును జేర్ప నరదము, నమర్ష మొప్పంగc జూచి ♦ యసురేశ

గీ॥ కమలజాండమునంత నొ ♦ క్కనిమునమునc, జాపచుట్టగc దఱలి
మందహాసాంకురంబు ల ♦ మరిన పార్వ, తీకుమారుc గుమారు* రో

ఉ॥ బాలుcడ వీవు దుర్మతులు ♦ బాసటగాc గొని తెచ్చిరిట్లు ని
న్నాలముసేయ నీ కలవి ♦ యౌనొకొ యీ సురరెల్ల నా కనిన్
జాలక యోడి యూడిగము ♦ సల్పుచు నుండిరి యింతవట్టిటుల్
జాలవు నీవు చేరు మిcక ♦ సత్వర మా రజతాద్రిభూమికిన్.

క॥ మీజోలికి మీప్రోలికి, మీజాడకు నెప్పుడేని ♦ మే మరుదెంచం
గా జతనం బెదcజేయుము, రాcజనునే యెత్తి యిట్లు ♦ రాణువతో

వ. వచ్చినను గూడ నిప్పుడు.

---

* కుత్సితాన్ మారయతీతి కుమారః

గీ॥ చిఱుతపాపనిఁ జంపిన ♦ సిగ్గువాడుము, ననెడు జంకొండె గాని లే ♦ దరయు వేఱు
తెఱఁగు కొఱమాలి చెడుగు లీ ♦ సురలునిన్ను, నూతఁగా (దెచ్చిరిచ్చుటి ♦ కువిదలట్లు.

చ॥ అనినఁ గుమారుఁ డల్లనగి ♦ యాతని కిట్లనియెన్ బిభీషికల్
పనివడ విప్పు డాలమున ♦ బంటుతనంబున నిల్వ లేక నీ
తనుజగణమ్ముతోడ నిజ ♦ దారయుతమ్ము రసాతలమ్ముఁ గ్ర
క్కునఁ జని యందయుండు మిఁకఁ ♦ గొందల మొందక యెల్లకాలమున్. 102

క॥ మాతెరువు రాకయున్నను, నీతిఁ దొరఁగి సురలకలిమి ♦ నీవు కొని యిటుల్
కాతరులఁ జేసి వారల, ఘాతుక! వేధింపుచుండఁ ♦ గాంచుదు మెట్టుల్. 103

వ. మఱియు

క॥ నను బాలునిగాఁగఁ దలంచినఁ బ్రోడనుగాఁ దలఁచినఁ ♦ జింతయొనర ది
ష్టనిఁ జూతువు లావంతయుఁ, దినఁబోవుచు రుచులనడుగఁ ♦ దెఱఁగే యెందున్.

-: కుమారతారకుల యుద్ధము :-

గీ॥ అనిన విని దనుజేశ్వరుం ♦ డాగ్రహమున, నదరి నిశితశరమ్ముల ♦ నంబికాత
నూజుపైఁ బరపిన గుహుం ♦ డోజమెఱయ, వాని నన్నిటి నడుమనే ♦ వమ్ముచేసి.

క॥ పెనుబాములవలెఁ జెలఁగెడు, ఘనసాయకముల నురంబు ♦ గాడఁగ నేయం
గను కినుక తారకాసురుఁ, డనువుగ శతకాండములఁ బ్ర ♦ హారించె గుహున్.

వ. అంతఁ గుమారుఁ డలఁతినవ్వ్వాలయు.

చ॥ శిరసున ఫాలమందు గళ ♦ సీమ నురంబున బాహులందు ని
ష్ఠురతర తీవ్రబాణములఁ ♦ జొన్పి సిడంబును ద్రుంచి విల్లుఁ బో
విఱిచి హయంబులన్ దునిమి ♦ వేసినఁ దారకుఁ డుక్కు (దక్కి స
త్వరముగ శక్తి నూతఁగొని ♦ పార్వతిపుత్త్రునిఁ దాఁకె వీఁకతో. 107

చ॥ హరసుతుఁడున్ రయోన్నతి శ ♦ తాంగముఁ బాసి పదాతియై ద్విష
ద్ధరణకమైన శక్తిఁగొని ♦ దానవనాథు నెదిర్చి యార్చి న
ప్పురమున నొండొరుల్ చెలఁగి ♦ ప్రౌఢిగ శక్తులఁ బోరు సల్పి రా
దురమును జూడనెంచి కడుఁ ♦ దోస మెసంగఁగ నాకసంబునన్. 108

-: కుమార తారకుల శక్తి యుద్ధమును వైమానికులు చూచుట :-

గీ॥ గరుడగంధర్వసిద్ధకి ♦ న్నరులు సాధ్య, వరులు విద్యాధరాప్సరో ♦ వర్గములును
ఘనతరవిమానముల నెక్కి ♦ కాంచుచుండి, రెలమి బలతారతమ్యంబు ♦ లెన్నుకొనుచు.

ఉ॥ తారకకార్తికేయు లతి ♦ దర్ప మెసంగఁగ శక్తి హస్తులై
సారెకుఁ దీవ్రఘాతముల ♦ సల్పుచు నొండొరు లేకవీరులై

నేరిమి శూరతాగరిమ ♦ నెక్కొన నొంచుచు మించుచున్ గడున్
ఘోరముగాఁగఁ బోరిత మ ♦ కుంఠితరీతి నొనర్చి రెంతయున్.

మ॥ తలపై నెన్నొసటన్ హనుద్వయిని స్కం ♦ ధంబందు బాహుద్వయిన్
గళమందున్ గయిదోయియం దుదరభా ♦ గంబందుఁ బార్శ్వద్వయం
బుల నన్యోన్య వధేషు లై పటునదం ♦ బుల్ సేయుచున్ వీఁకతో
బలవద్ఘాతములన్ బొనర్చికొని ర ♦ ప్పాటన్ మృగేంద్రాభులై.

క॥ పిఱుఁదివియక యొకరేనియు, బిఱబిఱ నింగిపయి కెగసి ♦ బిట్టుగ శక్తి
స్ఫురదురుపాతంబుల నె, త్తురువఱదలుఁ బిశితములును ♦ దొరఁగించి

వ. అయ్యవసరంబున ననన్యసామాన్యవిక్రమధుర్యులగు నవ్వీరవర్యులన్ గా
తల్లజులు సాంశయికులై యిట్లు యోజించిరి.

ఉ॥ ఇద్దఱునున్ సమిద్ధబలు ♦ లిద్దఱు యుద్ధపటిష్ఠులైనవా
రిద్దఱు దివ్యశక్తిధరు ♦ లిద్దఱు విక్రమధుర్యులైనవా
రిద్దఱు సింహసంహనను ♦ లిద్దఱు ధీరమనీషు లిప్పుడీ
యిద్దఱిలో నెవం డని జ ♦ యించునొ త్రుంచునొ మార్తు నేపునన్.

వ. అని యిట్లు యోజించుచున్నంత నభోభారతి యవ్వారల కిట్లులనియె.

ఉ॥ ఖేచరులార! కాంచుఁ డిఁకఁ ♦ గిల్బిషవర్తను దారకాసురున్
నీచుఁ గృతాపరాధు నవి ♦ నీతు హరాత్మజుఁ డీకుమారుఁ డీ
ర్ష్యాచుచునుండ శక్తిహతిఁ ♦ జొప్పడఁగించి వధించు నింక సం
కోచము మానుఁ డుల్లములఁ ♦ గుందదడఁగున్ భువనత్రయంబునన్.

ఆ॥ అనిన దివ్యు లెల్ల ♦ రాత్మంబులన్ బొంగి, రంబికాతనూజుఁ ♦ డపుడు
గారకాసురేంద్రుఁ ♦ దఱిమి యురంబున, మోఁదె నశనిశతన ♦ మూప

క॥ దానఁ గడు బడలి యసురుఁడు, దీనుండై యంతలోనఁ ♦ దేఁకువఁగొని
తేనలుక నాత్మశక్తి న, నూనప్రహరణ మొనర్చె ♦ నుద్దవిడి గుహున్.

-: తారకతాడితుండైన కుమారస్వామి మూర్ఛిల్లుట

గీ॥ స్కందు డద్దాన మూర్ఛిల్లి ♦ క్షణములోన
ఋషిగణస్తూయమానుఁడై ♦ యెఱుకఁ జెంది
గంధసింధురవరముపైఁ ♦ గడఁగునట్టి
కొదమసింగంబనా దైత్యుఁ ♦ గొట్టె శక్తి.

క॥ ఇవ్విధి నిరువురు వీరులు, చివ్వన్ జెలరేఁగి విజయ ♦ చింతాలసులై
క్రొవ్వునఁ బోరుచు నుండిరి, నివ్వెఱపాటొందె ద్రష్ట ♦ నికరము చద

కII పవమానుఁ డచలుఁడయ్యెను, రవి తేజుఁ దొఱంగె నుర్వ ♦ రయు నానాశై
లవన గ్రామంబులతో, డ విచలితంబయ్యె నెదగ ♦ డలు కొనఁగఁ గడున్.

గీII అపుడు తుహినగిరీశ్వరుం ♦ డతిరయమునఁ, దనజనంబులతో రణ ♦ స్థలినిఁ జేరి
కందు దౌహిత్రుఁ గని వెఱ ♦ పొందుచుండ, నరసి షణ్ముఖుఁ డతనికి ♦ ట్లనియె వేగ.

చII అపలకుఁ డద్రిరాజ! హృద ♦ యంబున నెవ్వగఁ జెందఁ బోకుఁ డి
ప్పుడ కడతేర్తు నిద్దనుజుఁ ♦ బూజ్యులు మీరలు గాంచఁగా నిఁకన్
బుడమి జనంబు సంతసము ♦ పొంపిరివోవ [illegible]
కడిఁది భుజాబలంబు గల ♦ కాలము కీర్తి వహించుఁ గావుతన్. 121

కII అని మనమున గిరిజాశివు, లను భక్తి యెసంగఁగా ఁద ♦ లఁచి మ్రొక్కి విరో
ధినిఁ జంపఁబూని కినుకన్, గొని ఘనశక్తిన్ నితాంత ♦ కుశలోన్నలిప్తై.

-: కుమారస్వామి తారకాసురుని జంపుట :-

కII భైరవరవ మొనరింపుచు, దారుణతరశక్తిధారఁ ♦ దారకు మోఁదన్
భూరికులశైల మట్టుల, ధారుణి యద్రువంగఁ గూలెఁ ♦ దారకుఁడు వడిన్.

చII కడునిశితప్రహారమున ♦ గాత్రము ఖండితమై నిశాటుఁ డ
య్యెడఁ బుడమిన్ బడంగ నిఁక ♦ నేమియుఁ జేయక యుండె షణ్ముఖుం
డడరి జనంబులెల్లఁ గన ♦ నాదనుజుండు లయంబుఁజెందెఁ గ్రి
ద్వడి పలలాశు లెంతయును ♦ బాఱిరి నల్గడఁ గాందిశీకులై. 124

లయగ్రాహిః- కొంద ఱలుకొంది ధృతిఁ ♦ జెంది సురబృందముల
నుం దురమునం దెదిరి ♦ మ్రందిరి కడంకన్
గొంద ఱదరొంది గుహు ♦ సుందరపదంబులకు
వందనము చేసి శర ♦ ణొందిరి ప్రపత్తిన్
గొంద ఱెదఁ గుందుచుఁ బి ♦ ఱుందఁ గనుఁగొనుచు బలి
మందిరముఁ జొచ్చి యట ♦ నొందిరి నివాసం
బిందుధరనందనుఁడు ♦ పొందుగ నిటుల్ జయము
నొందె ముదమందిరి ము ♦ కుందముఖలేఖుల్. 125

కII అంతఁగని ఖేచరులు గడు, సంతసమున గుహునిజయము ♦ శ్లాఘింపుచు న
త్యంతము గానము చేసిరి, వింతగఁ గురిపించి రలరు ♦ విరుల సువృష్టిన్. 126

-: పార్వతీపరమేశ్వరులు రణభూమికివచ్చి కుమారునిఁజూచి యానందించుట :-

ఉII శీతమయూఖశేఖరుఁడు ♦ చెచ్చెరఁ బుత్త్రజయోత్సవోన్నతిన్
జేతమునందుఁ దా నెఱిఁగి ♦ శీతనగేంద్రకుమారితో గణ
వ్రాతముతో రణావనికి ♦ వచ్చి కుమారు నిజాంకమందు సం
ప్రీతి యెసంగఁ జేర్చికొని ♦ ప్రీణనమున్ బొనరించె మించుగన్. 127

గీ॥ చాలఁ బ్రేముడితో హిమ ♦ శైలరాజ
తనయ సుతు ముద్దుచేసి య ♦ క్కున ధరించెఁ
గుహుండు తలిదండ్రులడుగుల ♦ కున్ బ్రియమున
శిరము సోఁకఁగ మ్రొక్కి సం ♦ బరము నొందె. 128

క॥ హిమగిరివరుఁ డ త్తఱిఁ దన, కొమరులతో బంధుమిత్ర ♦ కూటముతోడన్
హిమకరకిరీటు నార్యను, గొమరునిఁ గని కొనియె వెల్లి ♦ కొల్లగ ముదమున్. 129

క॥ దేవత లందఱు శివుఁ ద, ద్దేవిన్ గొమరుని గడున్ ను ♦ తించిరి గంధ
ర్వవిసర మప్సరోగణ, మావేశముతోడఁ బాడి ♦ యాడిరి ప్రీతిన్. 130

వ. అంత హరి హిరణ్య గర్భాద్యఖిలగీర్వాణశిరోమణులును దేవర్షిప్రవరులు మునిముఖ్యులు మున్నగువారెల్ల రమితామోదంబున మహోత్సవంబు సంతరించి నానావిధగీతవాదిత్ర ఘోష సంయుతంబుగ బ్రహ్మఘోషపురస్సరంబుగ నుమామహేశ్వరులకుఁ గుమారునకు విజయ నీరాజనంబులుచేసి వినుతించి యర్చించిరి. పరమేశ్వరుం డవ్వారి నందఱి నభినందించి జగదంబికను దోడ్కొని ప్రమథగణంబులతో కైలాసపదంబునకు విజయముచేసె. 131

-: బాణాసుర ప్రలంబాసుర సంహారము: -

క॥ బాణాసుర పీడితుఁడై, ప్రాణార్తుం డగుచుఁ బొగలి ♦ క్రౌంచాద్రి యని
ద్రాణపరాక్రము షణ్ముఖుఁ, ద్రాణార్థము చేరి తత్ప ♦ దములఁ గొరఁగుచున్. 132

ఉ॥ దేవర! నీదుయుద్ధమునఁ ♦ దేఁకువ దక్కి పలాయమానుఁడై
యేవలనందొయుండి యిపు ♦ డివ్విధి బాణదనూజుఁ డుద్ధతిన్
నా వెనువెంటఁ జొచ్చి నిధ ♦ నం బొనరింపఁగఁ జూచుచున్నవాఁ
డీ వెడఁగున్ వధించి నను ♦ నేలుము శంభుకుమార! కూరిమిన్. 133

వ. అని దీనుండై యర్థించినంత

ఆ॥ తారకారి దృప్త ♦ దైత్యఘ్నుఁడును శర, ణాగతావనుండు ♦ నగుట నపుడు
బాణు గుఱిచి వైచెఁ ♦ బటుతరంబగు స్వీయ, శక్తి నదియుఁజని ని ♦ శాటుఁ జదిపి.

క॥ వాని బలగముల నెటకున్, బోనీయక తఱిమి చంపి ♦ పొందికతో నా
ర్యానందను కర మొందెను, నానాదివిజులు మునులు ఘ ♦ నంబుగఁ బొగడన్. 135

గీ॥ క్రౌంచుఁ బరికించి షణ్ముఖుం ♦ డంచితమగు, కరుణదొరయంగ నిట్లనె ♦ క్ష్మాధరేంద్ర!
నిరవశేషంబుగ నశించె ♦ నీ పగతుఁడు, బెగ డుడిగి చేరఁజను సుఖం ♦ బుగ మనికికి.

వ. అనిన నతండు ప్రీతుండై దయాసముద్రుండగు పార్వతేయుని యనుగ్రహంబునకలరి మ్రొక్కి నిజధామంబుఁజేరె నంతలోన.

క॥ కుముదుఁడను నాది శేషుని, కొమరుండు ప్రలంబ దైత్య ♦ కుంజరుచేఁ బ్రా
ణములు పొలిపోవకుండుట, కమరశుభావహునిఁ గిల్చి ♦ షాపహు గుహునిన్. 138

గీ॥ చేరి మ్రొక్కి జిజీవిషఁ ♦ జెప్పికొనియె, తండ్రి! నీయాజిఁ బఱచి పా ♦ తాళబిలముఁ
జేరిన ప్రలంబదైత్యుండు ♦ తారకాను, చరుఁడు దలఁపడె నన్ను హిం ♦ సన్ బొనర్ప.

క॥ దీనజనబాంధవుఁడ వ, న్యూనదయాసింధుఁడవు మ ♦ హోగ్రారాతి
ప్రాణశమనుఁడవు సాంప్రత, మీ నను శరణార్తు మనుపు ♦ మీ కడపి రిపున్. 140

గీ॥ అనినయంతనె హరసూనుఁ ♦ డాత్మయందు, శివులను దలంచి సరగున ♦ స్వీయశక్తి
నలప్రలంబాసురునిఁ జంప ♦ నంపనదియు, సబలముగవానిఁ దెగటార్చి ♦ స్కందుఁజేరె.

తరల. కుముదుఁ గన్గొని యంతఁ బల్కెను ♦ గోపతిధ్వజపుత్త్రుఁడా
కుమతి దైత్యుఁడు గీటడంగెను ♦ గుందడంగెను నీవు త్రా
సముఁ దొలంగి గృహంబుఁ జేరుము ♦ సర్పరాజకుమార! నాఁ
బ్రమద మొంది యతండు చెందె బి ♦ రాన నాత్మనివాసమున్. 142

-: కుమారస్వామి శివలింగస్థాపనము సేయుట :-

క॥ రక్షోవిశసన మొనరిన, యాక్షేత్రంబందు నమ్మ ♦ హాసేనుడు పా
పక్షయదములై యమరు మ, హోక్షధ్వజలింగములను ♦ నొప్పిన భక్తిన్. 143

గీ॥ స్థాపనము సేయఁగా నెంచి ♦ సర్వదేవ, రాజి గొలువఁగ మంచిమూ ♦ ర్తంబునందు
శైవలింగచతుష్టయ ♦ స్థాపనంబు, చేసె నా ర్త్విజ్యమును మునుల్ ♦ చెంది యలర.

వ. ఆలింగచతుష్టయంబందలి లింగత్రయంబునకుఁ గ్రమంబుగఁ బ్రతిజ్ఞేశ్వరుండనియును, గపాలేశ్వరుండనియును, గుమారేశ్వరుండనియును, జయ స్తంభోపకంఠ ప్రతిష్ఠితంబగు నాల్గవలింగంబునకు జయ స్తంభేశ్వరుండనియును నామధేయంబులర్పించి యర్చించె. హరి బ్రహ్మాది నిఖిల నిలింప ప్రముఖు లట్లె యచ్చోట శివలింగంబులఁ బ్రతిష్ఠించి పూజించిరని సూతుండు శౌనకాదిమునుల కిట్లనియె. 145

మత్తకోకిల : తారకక్రథనంబు శైలసు ♦ తాకుమారజయంబు మీ
ర్గోరినట్లుగఁ దెల్పితిన్ గడుఁ ♦ గూర్మి నెవ్వఁడు దీని వి
స్తారభక్తిఁ బఠించినన్ విన ♦ సంతసం బరుదొందఁగా
భూరిభోగము లొందు మోక్షముఁ ♦ బొందు నంతమునందునన్. 146

గీ॥ అనిన శౌనకముఖ్యులి ♦ ట్లనిరి సూత!, పరమవిజ్ఞానభాగ్యవై ♦ భవవిధాత!
గుహునిలీలల నింకను ♦ గొన్ని సెప్పు, మనినఁ బౌరాణికుం డిట్టు ♦ లనియెఁబ్రీతి.

క॥ తారకసంహారం బిటుఁ, గూరిచి జయమొందియున్న ♦ గుహునిన్ గని బృం
దారకు లందొఱు మ్రొక్కిసు, ధారసమధురోక్తులొప్ప ♦ ధ్యానించి రిటుల్. 148

సీ॥ విశ్వమంగళునకు ♦ విశ్వబాంధవునకు, విశ్వభావనునకు ♦ విశ్వగతికి
తారకదైత్యాహం ♦ తకునకు బాణాసు, రఘ్నునకును బ్రలం ♦ బఘ్నునక
కల్యాణమూర్తి క ♦ కల్మషాకారున,' కీశ్వరపుత్త్రున ♦ కిద్ధమతికి
దేవరక్షకునకు ♦ దేవరంజకునకు, దేవసేనానికి ♦ దివ్యకీర్తి

గీ॥ కఖిలలోకైకపతికి భ ♦ క్తాభిరతికి, నతులకరుణాసముద్రున ♦ కభయదున
వీరమౌళికి భంజిత ♦ విద్విషాళి, కంజలి యొనర్చి మ్రొక్కెద ♦ మనవరత

ఉ॥ దేవ! విపత్సముద్రమునఁ ♦ దీఱనితీరున నంగలార్చు మ
మ్మీవిటు లుద్ధరించితి విఁ ♦ కేమని నిన్ గొనియాడఁ జెల్లు మా
కీవె హితుండ వీశ్వరుఁడ ♦ వీవె గురుండవు నీవె తల్లి దం
డ్రీవె మహాత్మ! జోత లివె ♦ యేలుము దీనజనావనక్షమా!

క॥ అని మ్రొక్కి యభినుతించిన, యనిమేషాధిపులకెల్ల ♦ నభినవవరముల్
ఘనకృప నొసంగి శివనం, దనుఁ డమితానంద మపు డొ ♦ నర్చెను బ్రీతి

గీ॥ హిమగిరీంద్రుని సర్వగి ♦ రీశ్వరులను, గాంచి శైలంబు లెల్లను ♦ గలుష
లై తపస్సంశ్రయంబులై ♦ యలరుఁగాత, దాత యగుఁగాత నాతాత ♦ తా

వ. అనియిట్లందఱికి వరంబులొసంగి యున్నంత హరిపురోగములు పా
గైలాసగమనయత్నంబు నివేదించి యమ్మహాత్ముం డంగీకరించినంత మ
తోడఁ బ్రయాణంబుచేసి.

–: కుమారస్వామి దేవతలతోఁ గైలాసంబున కేగుట:

గీ॥ పుష్పకారూఢుఁడైన శం ♦ భుతనయునకు, హరియును హిరణ్యగర్భుండు ♦
జామరంబులు వట్టిరి ♦ జంభభేది, పట్టె ధవళాతపత్త్రంబుఁ ♦ బరమభక్తి

క॥ గంధర్వులు స్వర్వేశ్యా, గంధద్విపయాన లెల్లఁ ♦ గౌతుక మెసఁగన్
బంధనముల విడి చేసిరి, బంధుర గానములఁ దాండ ♦ వంబుల లలిగా

చ॥ అమరసమూహ మిట్లు పర ♦ మాదరపూర్వసుఖోపచారముల్
సమధికలీలఁ జేయఁగ వి ♦ శాఖుఁడు లేఖులతోడ రౌప్యభూ
ధ్రము వడిఁ జేరి తల్లికినిఁ ♦ దండ్రికినిన్ బ్రణమిల్ల నప్డు వా
ర్కొమరునిఁ గుచ్చి యెత్తి యుప ♦ గూహనముల్ బొనరించి రర్మిలిన్.

మ॥ దివిష ద్రాజియు రాజశేఖరునిఁ ద ♦ ద్దేవిన్ వెసన్గాంచి భ
క్తివశోద్రేకముతోఁ దదంఘ్రులఁ దలల్ ♦ గీలించి సేవించి సం
స్తవముల్ చేసిరి పెక్కుభంగుల లస ♦ త్సాహిత్య సాహిత్యవై
భవభావస్ఫురితార్థకల్పనలు దీ ♦ వ్యద్భంగి శోభిల్లఁగాన్.

-:దేవతలు శివుని స్తుతించుట:-

సీ॥ తవిలి చితాభస్మ ♦ ధారియు శివుఁడునై, తనరు ధన్యునకు వం ♦ దనము లివియె
రూపయుక్తుఁడు విశ్వ ♦ రూపుఁ డరూపుఁడై, పరఁగు మాన్యున కభి ♦ వాదన మిదె
కర్తయు భర్తయు ♦ హర్తయై జగముల, నలరు విశ్వాత్మున ♦ కంజలు లివె
స్థావరజంగమ ♦ సర్వాత్మయై యేని, కందని ధీరున ♦ కభినుతు లివె

గీ॥ శూలదండకృపాణహ ♦ స్తునకు నభయ, హస్తున కభీష్టవరదాన ♦ హస్తునకును
అభ్రగంగాజటాలున ♦ కగ్నినేత్రు, నకుఁ బొనర్చెద మిపుడు ప్ర ♦ ణామములివె.

క॥ నిరతము మము రక్షింపుము, పరమేశ్వర! సర్వలోక ♦ పాలక! శివ! నీ
చరణము లేమఱకుందుము, కరుణాకూపార! సర్వ ♦ కల్యాణకరా! 160

సీ॥ అమరులయందు బ్ర ♦ హ్మవు రుద్రులందును, నీలలోహితుఁడవు ♦ నీవు దేవ!
ఘనపర్వతములందుఁ ♦ గనకాద్రి వరయ న, క్షత్రమండలిలోనఁ ♦ జందురుఁడవు
ఋషులలోన వశిష్ఠ ♦ ఋషివి దిక్పాలుర, యందు వాసవుఁడ వీ ♦ వనఘమూర్తి!
అఖిలభూతములలో ♦ నాత్మవు సాంఖ్యమ, తమునఁ బూరుషుఁడ వీ ♦ వమలతేజ!

గీ॥ అభవ! నీ రూపకోటిస ♦ హస్రములను, రూపకోటిశతంబుల ♦ నోపి పార
మొంద నేర్తుమె? లోకహి ♦ తోద్యమా! మ, హేశ! సర్వేశ! సకలని ♦ వేశ! యీశ!

-:దేవతలకు శివుడు వరంబులిచ్చుట:-

గీ॥ నమ్రులై యిట్లు నుతియించు ♦ నాకచరుల, సర్వదేవేశ్వరుఁడు గాంచి ♦ సంతసమున
నిట్లుపల్కెఁదయాళుఁడై ♦ యింపుగదుర, సజ్జనుల కెందు సౌఖ్యంబు ♦ శాశ్వతంబు.

గీ॥ దుష్టులగువారిఁ బొలియింప ♦ శిష్టజనుల, రక్షణముసేయ ధర్మసం ♦ రక్షణంబు
సేయుటకుఁగాదె నేనిట్లు ♦ చెన్నలరుట, దివ్యులార! మహాతపో ♦ భవ్యులార!

క॥ మీ కెపుడెప్పుడు బెడఁదలు, చేకూరిన నన్నుఁదలఁపు ♦ సేయుం డపుడే
మీకష్టంబులు దీర్చెద, శ్రీకరసౌఖ్యంబు లెసఁగఁ ♦ జేసెద వేగన్. 164

గీ॥ అనిన నాపరమేశుద ♦ యకును సాఖ్య
మునకు సంబరమునుజెంది ♦ మ్రొక్కి హరిము
ఖామరులు సెలవొంది త ♦ ద్ధామములకుఁ
బోయి సుఖముండి రెంతయు ♦ హాయియమర. 165

వ. పార్వతీపరమేశ్వరులు దేవసేనాగుహులతోఁ గైలాసాచలంబందు సుఖంబున
నున్నంత 166

-:నారదుఁడు కుమారస్వామికి వల్లీ సౌందర్యమును జెప్పు

ఉ॥ నారదుఁ డొక్కనాడు శివ ♦ నందనుఁ డిష్టులతో విహారకే
ళీరతుఁడై రహించునెడ ♦ లీలగఁ జేరి సమస్తలోకసం
చారమునందుఁ గాంచిన ప్ర ♦ శస్తతరాద్భుతవస్తువృత్తముల్
గూరిమి జెప్పుచుండెఁ గడు ♦ కోర్కెమెయిన్ వినుచుండె స్కందుఁడున్.

ఆ॥ చాలసేపు చెప్పి ♦ జటిలుఁ డంతటఁ జెప్పె, వినుము శంభుతనయ ! ♦ వి
గంటి నొక్కచోటఁ ♦ గన్నులపండువై, మనము నలరఁ జేయు ♦ మంచిత

క॥ భిల్లపురి నొక్కరుఁడు శో, భిల్లుచుఁ దనరారు సిరులఁ ♦ బృథ్వీస్థలిపై
భిల్లుల కెకిమీఁడై స్తం, భిల్లఁగఁ జేయును జగంబు ♦ భీషణదృష్టిన్.

చ॥ శివుఁడను మౌనితల్లజుఁడు ♦ శ్రీదయితాంశుఁ డొకండు లోచనో
త్సవ నవయౌవనన్ హరిణిఁ ♦ జక్కఁగఁగాంచి భ్రమించి స్వీయపుం
బ్రవిమల వీర్యమున్ విడువ ♦ బాగుగ నద్ది గ్రహించి బాలికన్
నవనళకోమలన్ గని వ ♦ నంబునఁ బాసి చనెన్ యథేచ్ఛమై.

ఉ॥ మౌనియు వీర్యపాతమున ♦ మానసమందుఁ గలంతనొంది యెం
తేనియుఁ జింత సేయుచు నె ♦ టేఁ జనె భిల్లవతంసుఁ డొస్థలిన్
మానుగఁ జేరి బాలను స ♦ మంచితబాలశశాంక ఫాల న
న్యూనగభస్తిజాలఁ గని ♦ యుత్సుకుఁడై గొనిపోయె నాదృతిన్.

గీ॥ ఇట్లుదోడ్కొని చని తన ♦ యింతికొసఁగఁ, బెంచె గారాబ మెసఁగ న ♦ మ్మ
యిపుడు బాల్యదశనువీడె ♦ నించుమించు, గా నెఱింగింతు వినుమ య ♦

గీ॥ కలికి పరిజనములపాలి ♦ కల్పవల్లి, సకలజనమోహనాతను ♦ చాపవల్లి
ఏసుకృత శక్తిధరునకో ♦ హృదయవల్లి, తన్వియాహ్వాయ మరయు సౌం ♦

ఆ॥ బాలయొడలిచాయ ♦ పస కోడి యుపరంజి, యుప్పుచెంది స్వర్ణ ♦ మ
దగినవారితోడఁ ♦ దగుఁగాక మచ్చరం, బధికులందు నొంద ♦ హానిగాదె

సీ॥ తమ్ములో చివురుమొ ♦ త్తమ్ములో కోకన, దమ్ములో కొమ్మ పా ♦ దమ్ము
నిమ్మలో చక్రవా ♦ కమ్ములో భర్మఘు, టమ్ములో కల్కికు ♦ చమ్ములొక
అమ్ములో నీలోత్ప ♦ లమ్ములో చలశఫ, రమ్ములో చెల్వనే ♦ త్రమ్ములొ
భమ్ములో నవమౌక్తి ♦ కమ్ములో మేలికుం, దమ్ములో నవలార ♦ దమ్ము

గీ॥ నమ్మకములైన నీలర ♦ త్నమ్ములోఘు, నమ్ములో తుమ్మెదలొ చికు ♦ ర
ఆ హిరణ్యోదరునకు శే ♦ షాహికేనిఁ, దరుణిరమణీయతను దెల్పఁ ♦ ద

క॥ కమలము కమలము శశిబిం, బము శశిబింబమె యరయ స ♦ వతు వచ్చు
కమనీయకోమలంబగు, రమణీమణి మోముతో న ♦ రాతి విఘాతీ!

క॥ మంకెన మంకెన యౌటన్, జంకెనసి విరిసె వరిష్ఠ ♦ జపయును విరిసెన్
సంకుమదగంధివాతెఱ, బింకపు రుచికోడి క్రౌంచ ♦ భేదన! వినుమా! **177**

మ॥ తరుణీకైశికకృష్ణసంపదను జెం ♦ దన్ బర్హి భోగింద్రముల్
చిరకాలం బటవీబిలస్థలులఁ దా ♦ ల్మిన్ దాపమున్ జెందఁ గా
ర్ష్యారమన్ గాంచెను దందశూక మిఁక నా ♦ ట్యాసక్త మక్కేకి తాఁ
బౌరయన్ జాలక కుండలీంద్రతతులన్ ♦ బొక్కన్ ధరామండలిన్. **178**

గీ॥ ఘనమనిరి మేఘమును మొదల్ ♦ కాంతవేణి, కీడుగామికి నఘనమం ♦ చాడిరంత
నట్లుగాన ఘనాఘనం ♦ బని వెలసెను, ముదిరము దిరంబుగాఁగ న ♦ మోఘతేజ!

గీ॥* అతనువైభవమున నొప్పు ♦ నాకెసుకుచ, కటితటులఁ బోలలేక య ♦ క్కసున నడుము
తానవం బొందె నందురు ♦ ద్రష్టలట్లు, కాదతనువై భవంబునే ♦ కాంచె నదియు.

గీ॥ అధిప! చందనగంధి దే ♦ హంబుసౌర, భమున కలరి ప్రచండ స ♦ ర్పములు చేరి
పాయకున్నవియేవేళఁ ♦ బణఁతియారు, వేణియనుదంభమునఁ గడు ♦ వేడ్క మీఱ.

గీ॥ తావి చైతన్య మలరుకుం ♦ దనపుబొమ్మ, స్థైర్యమవయవములుగల్గు ♦ చపలయెపుడు
కుందునొందక యలరారు ♦ నిందురేఖ, అరయ నఖిలజగన్మోహ ♦ నాంగి రమణి.

సీ॥ చక్రవాకస్తని ♦ సారంగలోచన, భాసుర శంకరా ♦ భరణవేణి
ఆభోగకటి కిర ♦ ణావళికంధర, సింహేంద్రమధ్యమ ♦ శ్రీశ్రుతిపుట
పున్నాగవరయాన ♦ మోహనవీక్షణ, నళినకాంతికపోల ♦ లలితహాస
కమలామనోహరి ♦ గౌరీమనోహరి, అల సరస్వతిమనో ♦ హరి లతాంగి

గీ॥ అమృతవాహినీవ్యాహార ♦ హంసనాద, కామవర్ధని ఘనరత్న ♦ కాంతి మలయ
మారుతసుగంధి కల్యాణి ♦ ధీరమూర్తి!, షణ్ముఖప్రియ యగునిది ♦ చక్కనరయు.

గీ॥ రాజశేఖరతనయ! వి ♦ రాజిలెడును, గరమునీయందు వల్లి శృం ♦ గార గరిమ
నీవచోమృతనిష్యంద ♦ నియతివల్లి, దేవికోమలాధరమందుఁ ♦ దేజరిలెడు.

చ॥ కమలజుఁ డొక్కనాఁడు కుతు ♦ కమ్మున సర్వసుదృక్సువృత్తభా
గ్యములను జెప్పుచున్ దొడరి ♦ కాంతతరాంగకవల్లి క్రౌంచభి
ద్రమణియగున్ జుమీ యనియె ♦ రాజకిరీటకుమార! మేటిసౌ
ఖ్యము మెయిఁ బల్కినాఁడ విను ♦ హర్వ్యగ నీకడ నింతవట్టునున్. **184**

చ॥ అని యవియవ్వి కొన్నినుడు ♦ లట్టులె పల్కి మునీశ్వరుండు చ
య్యన నగజాకుమారకుని ♦ యానతిఁ గైకొని పోయె నిందుమం
డనతనయుండు చిత్తమున ♦ నారదసూక్తుల నావటించి వ
ల్లిని సతిఁగాఁ గొనన్ బురుడు ♦ లేని తమిన్ గొనె నెంతయేనియున్. **185**

---

* టిప్పణి:– అదియు – అతనువై భవమునే 1 (మన్మథవైభవమునే) 2 విస్తారవైభవమునే. నవిద్యతే తను (సూక్ష్మం) యస్మాత్తదతను – తస్యవైభవమును విగ్రహమున అతను వైభవమునే కాంచెను.

-:నారదుండు భిల్లపురంబున కేగుట:-

కII కొన్నిదినంబుల కామునిఁ, సన్నుతుండు పుళిందపురముఁ ♦ జక్కనరిగి సం
పన్నిధి యగు భిల్లవరుఁ, గన్నంత నతండు మ్రొక్కి ♦ గౌరవమొప్పన్.

గీII తేనియను జారపప్పును ♦ దీయనిపలు, ఫలములను బూవులను దెచ్చి ♦
నిచ్చి సేవించి నిలిచిన ♦ యెఱుకఱేనిఁ, గాంచిహర్షించియనియె ని ♦ క్క

ఉII సేమమె నీకు నీసతికిఁ ♦ జెల్వగు నీసుతయైన వల్లి కా
తామరసోద్భవుండు నిను ♦ ధన్యునిఁజేయు తలంపుతోడ నీ
శ్రీమతి నీకు బుత్త్రికను ♦ జేసెఁ బ్రియంబుగ వ్యాధనాథ! మి
మ్మీమె భవాంబురాశిఁ దరి ♦ యింపఁగఁ జేయును నమ్ము నా నుడిన్.

గీII అనినయంతనె యాభిల్లుఁ ♦ డాత్మసుతను, దెచ్చిమౌనికిఁ మ్రొక్కించి ♦ య
బేర్మిఁదనతోడఁ గూర్చుండఁ ♦ బెట్టుకొని ము, నీంద్రునకు నిట్టులనియె నెం

కII దేవర ! నాసుతకు మగం, డేవాఁ డెట్టిండగునొకొ ♦ యెఱిఁగింపుము పెం
డ్లేవేళ యగునొ మీనుడి, యా వేదము పగిది సత్య ♦ మందురు గఱువల్.

-:నారదుండు వల్లికి కుమారస్వామి భర్తయగు నని చెప్పు

వ. అనిన నారదమునీంద్రుం డిట్లనియె.

చII శివునకు గట్టురాసుతకుఁ ♦ జెల్వగు నందనుఁ డాదితేయసై
న్యవిభుఁడు తారకాసురని ♦ హంత ప్రలంబవిఘాతి బాణదై
త్యవధకరుండు క్రౌంచగిరి ♦ దారణుఁ డాఢ్యుఁడు కార్తికేయు ఁడీ
లవలిని రాణిగాఁ గొనఁ గ ♦ లండు దృఢంబు వనేచరాగ్రణీ!

కII పూర్వజనినుండి వీరల, కిర్వురకుఁ బరస్పరేచ్ఛ ♦ యెలరిన దౌటన్
శర్వకుమారుండే యీ, పర్వేందుముఖిన్ వరించుఁ ♦ బరమప్రీతిన్.

వ. వివాహంబు నచిరకాలంబులోనగునని యమ్ముని యథేచ్ఛన్ జనియె న
వల్లియు నుల్లంబున నుల్లసిల్లి పరమేశ్వరకుమారలీలల నభినందింపు
గ్రహణంబునకై నిరీక్షించుచుండె నంత నొక్కనాఁడు.

కII నారదముని చెప్పినటుల్, నీరజముఖి వల్లి రామ ♦ ణీయకతను జే
తోరాజీవంబునఁ గడు, ధారణ యొనరించి క్రౌంచ ♦ దారణుఁడు దమిన్.

కII సింగారమునకు నిధియఁట!, రంగారు వనేచరాధి ♦ రాట్సుతయఁట! నా
కుం గేహిని యగునని చ, క్రాంగశతాంగుండు చెప్పె ♦ నఁట దన సుతుతొ

కII కావున నేనా వల్లిని, దేవిన్ గాఁ గొనకయున్నఁ ♦ దేజుగలదాకో
యేవిధముగ నైనను వ, ల్లీవనజేక్షణను బెండ్లి ♦ లిన్ జేకొనెదన్.

-: కుమారస్వామి భిల్లయువకరూపముతో వల్లిన్ జేరవచ్చుట: -

కII అని యొక నిషాదరాణ్ణం, దనురూపముఁ జెంది భిల్ల ♦ తల్లజు పురికిఁ
జని యటఁ బ్రియంగువనిఁ గాఁ, పు నొనర్చెడు వల్లిఁ గాంచి ♦ భూరిప్రీతిన్. 197

చII స్తుతియనుకొంటి నారదుఁడు ♦ చోద్యముగా వచియించినట్టి యీ
యతులితమోహనాంగివిధ ♦ మాతఁడు సెప్పిన దింత చాల దీ
సతిరుచిరాంగకంబులకు ♦ సాటియొకం డిల లేదు నిక్క మీ
క్షితిఁ బరమేష్ఠిసృష్టి కిది ♦ సేయు నపూర్వపు గర్వసంపదన్. 198

ఉII ఇంచుక దవ్వులన్ నిలిచి ♦ యిట్లు మదిన్ దలపోసి యంతనే
మించుపసిండిబొమ్మ యగు ♦ మీనవిలోచన చెంతకేగి మో
హించి యిటుల్ వచించె రమ ♦ ణీ! నినుగోరి భవత్పురం బిటుల్
కొంచక యేగుదెంచితిని ♦ కోమలి! ప్రేముడిఁజూపు నాపయిన్. 199

సీII మీల పైఁ గ్రొందమ్మి ♦ మాలపై నధికార, మునుజేయఁ జూచు నీ ♦ కనులజంట
చెండ్లపై బంగరు ♦ గిండ్లపై దొరతనం, బొనరింప నిగుడు నీ ♦ స్తనయుగంబు
తేంట్లపై నమ్మొగులే ♦ దాట్లపై రాచరి, కముసేయ మీఱు నీ ♦ కచచయంబు
చివురులపై మేల్మి ♦ పవడాలపై నేలు, బడి సేయ నడచు నీ ♦ పదయుగంబు

గీII భువనములఁగల యందంపు ♦ పూవుబోండ్లఁ, బాలనంబు నొనర్పగాఁ ♦ జాలియున్న
దాన విం దరవిందని ♦ భాననా! భ, వత్తనువున కిదే స్వస్తి ♦ వాచనంబు. 200

ఉII రాజవతంసనందనుఁడ ♦ రాజముఖీ! నిను భార్యగా వచో
రాజువిధించె నాకు రతి ♦ రాజు మతిన్ ద్వరపెట్టుచుండె నీ
రాజదుదారభావము వి ♦ రాజిలఁగా వరియింపు నన్ హరి
ద్రాజియు నీవెలుంగు దిన ♦ రాజముఖుల్ గురుతింప నింపుగన్. 201

కII కలికీ ! వలపుల చిలుకల, కొలికీ! వలరాచవాని ♦ గొనబౌ లేఁబూ
ములికీ! చలమూనక నా, పలు కీడేర్పన్ దలంపు ♦ పద్మదళాక్షీ ! 202

కII అనుమానింపక మచ్చికఁ, గొనుమా! నా నుడిని మిగుల ♦ గుణవంతముగాఁ
గనుమా! వినుమా! నిను మా, నిని! మాన్యతఁ జేకొనెదను ♦ నిక్కంబుసుమా!

కII లేమావివిరులతూపుల, లేమా! మన మెదిరి గెలువ ♦ లే మా ర్తిఁబడన్
లే మామరు నేలఁగ నా, లేమాకుల జొంపములఁ గ ♦ లియఁగన్గొనుమా! 204

కII అను కృతకభిల్లపతిసుతుఁ, గని దిగ్గున లేచి బ్రమసి ♦ కౌతుకమున ని
ట్లని తన మనమున యోజిం, చెను వల్లి నితాంతవిమల ♦ శీలముతోడన్. 205

కII నారదముని చెప్పిన సాం, పారయ నీ తరుణపురుషు ♦ నం దొప్పెడు మేల్
కూరిమి నామది కీతని, పై రంజిల్లెడు నితండె ♦ భర్గసుతుఁడొకో! 206

కII ఏమైనను నిటుఁ జెప్పెద, నామీఁదన్ దెలియవచ్చు ♦ నని వల్లియుఁ దా
నామోదంబున ననె ద్రా, క్షామధురిమధరవచః ప్ర ♦ సాదం బమరన్.

గీII కన్నియను దలిదండ్రులు ♦ గలరు భిల్ల, దంపతులు నాకు నదిగాక ♦ తరుణర
భూషణకుమారు నాత్మవి ♦ భునిగఁ గోరి, యర్పణము చేసితిని హృద ♦ యంబు

వ. కావునఁ గరుణించి మన్నింపుఁడనుటయు.

తరలII అనినయంతనె యక్కుమారకుఁ ♦ డాత్మరూపముఁ జూపి మా
నిని! యిఁకన్ వరియింపుమీ నను ♦ నేస్త మొప్పఁగ నీస్థలిన్
వనజబాణునియప్పుఁ దీర్చెద ♦ వా స్తవంబుగ నిష్టనాన్
వనజలోచన పొంగిమ్రొక్కె న ♦ వార్యహర్ష వికాసయై.

-: భిల్లుఁడు వల్లిని గృహంబునకు గొనిపోవుట: -

వ. అంత మధ్యాహ్న కాలంబగుట నప్పుళిందేశ్వరుండు నిజకుమారీసంద
రాయమాణ మానసుండై పరిచారకవ్రజంబులతో నచ్చటికి వచ్చుటం గాంచి
డొక్క సహకారకుజంబై నిలిచియుండ భిల్లుండుచేరి యద్దాని నలవోక నవ
కూఁతు నుపలాలించి మధురఫలంబు లిచ్చి తోడ నబ్బాలికన్ దోడ్కొని
నంబునకుఁ బోయె నంత షణ్ముఖుండు.

చII తొలుతటిమాటె కన్నియను ♦ దొందర సేయఁగఁ గూడ దంచు ని
మ్ములఁ జెలిమిన్ బొనర్చి మదిఁ ♦ బొందికఁగూరిచి తన్విఁ జేకొనన్
వలయు నటంచు నెంచఁగ న ♦ వాంతర మిట్లొనఁగూడె నెట్లిఁకన్
గలికినిఁ జేకొనన్ గలను ♦ గట్టిఁడిదైవమ! చెట్టఁగూర్చితే!

సీII రంగారు చనుకట్టు ♦ రాణ కుబ్బితిఁగాని, చెలి నొక్కమా ఱక్కుఁ ♦ జేర్పనైతి
చందురుకావిమో ♦ విం దివిరితిఁ గాని, కొసరి తీయనితేనెఁ ♦ గ్రోలనైతి
శ్రీమించు నగుమోము ♦ సిరికిఁ బొంగితిఁగాని, గోర్కులూరఁగ ముద్దుఁ ♦ గొ
ఘనమైన జఘనంబు ♦ గరిమ మెచ్చితిఁగాని, తొడఁజేర్చి లాలింపఁ ♦ దొడర

గీII ఘుమఘుమంఘుమఘుంఘుమల్ ♦ గుప్పు సురభి
ళాంగలతికను గన్గొని ♦ యాసపడితిఁ
గాని రయమున బిగ్గరఁ ♦ గౌగిలింప
నైతి ననభిజ్ఞహృదయుఁడ ♦ నైతి నకట!

ఆII కొట్టుచేను నాకుఁ ♦ గొట్టుచేనయ్యె నిం, దేమి దలఁపఁగలుగు ♦ నేమిలాభ
మనుచు సాంధ్యవేళ ♦ యగునంతవఱ కటఁ, గడపి తత్పురాంతి ♦ కమునుజే

కII ఒక పద్మాకరనికట మ, చకితుండై చేరి నిలిచి ♦ సమయదిదృక్షా
త్మకుఁడై యుండుడు జైవా, తృకముఖి వల్లియు నితాంత ♦ దీనతతోడన్.

-:సౌందర్యవల్లీ విరహము:-

సీ॥ అవధూతయై పృథ్వి ♦ యంతఁ గ్రుమ్మరువేల్పు, జడదారి యేటికి ♦ చ్చటికి వచ్చె?
వచ్చిన నామాట ♦ హెచ్చరించి గుహుండు, పతియగునంచేల ♦ పదరిపలికె?
పలికినప్పటికి నా ♦ భావ మాయనఘుపై, ననురాగభరమేల ♦ యలముకొనియె?
అనురాగవతినైన ♦ నమ్మహాత్ముఁడు గని, కరమెంచి యిటకేల ♦ కదలివచ్చె?

ఆ॥ వచ్చి తన్నుఁదెలిపి ♦ ముచ్చటించినయంత, జనకుఁ డరుఁగుదెంచి ♦ చనవుమీఱ
మందిరంబు నన్నుఁ ♦ జెందింపు టదియేల?, దైవమేల తప్పు ♦ దలచె నిట్లు?

సీ॥ ననుజేరఁ దమిమీఱ ♦ మనసూర నిటు దార, సిలి కోర విభుని యో ♦ జింపనైతి
తనరూపుఁ జూపి చే ♦ కొన నోపియున్న య, న్నవమోహనుని కృపన్ ♦ గాంచనైతి
లలితవీక్షా ప్రియా ♦ లాపాక్షరములఁ జే, త మలర్పఁ బ్రణయంబుఁ ♦ దలఁపనైతి
తేపతేపకునొక్క ♦ తీరుమీఱెడు మారు, నేలుదమన్న ప ♦ ల్కె ఱుఁగనైతి

గీ॥ మృగమదంబు జవాదిఁ గే ♦ దఁగివిరులను, దేనె సహకారఫలములం ♦ దెచ్చియిచ్చి
వరవుడంబొనరింపఁగఁ, ♦ బరఁగనైతిఁ, ద్రపకు లోనైతి-శ్రీకిట్లు ♦ దవులఁబడితి.

క॥ తండిరి యిలుఁజేర్పగ రా, నుండెద నిటఁ గొంతతడ విఁ ♦ కుగ్రాతపము
ద్దండసమయమిది రానని, యుండక వచ్చితిని విధికి ♦ నోడితి నిట్టుల్. 217

ఆ॥ అలుకఁ జెందెనొక్కొ! ♦ యాడిపోసెనొకో! మ, నసున విసిగెనొక్కొ! ♦ నమ్మకంబు
బాసెనొక్కొ! మరలఁ ♦ బయనమై హరుగిరి, కేగెనొక్కొ! కాంతు డేమిసేతు.

వ. అట్లు నిజావాసంబుఁ జేరఁబోవక యనుగ్రహించి యిందే యుండునెడల. 219

సీ॥ దిగనాడి చనెనంచు ♦ బెగడొంది యున్న నా, కాంతునిఁజేరఁగాఁ ♦ గలుదునొక్కొ
సత్కారమొక్కింత ♦ సల్పలేదను వాదు, దొలఁగ నావిభుఁజేరి ♦ కొలతునొక్కొ
నవరత్నహారంబు ♦ నాథు నరుత నేసి, యెనలేని హరుసంబుఁ ♦ గొనెదనొక్కొ
వల్లభుతోడ జీ ♦ వనకేళి వనకేళి, కోర్కులుదీరఁ జే ♦ కొందునొక్కొ

గీ॥ తల్లిదండ్రులు బంధు లు ♦ దారహర్ష, పారవశ్యంబు నొందఁగాఁ ♦ బ్రాణదయితు
పార్వతీశివతనయుని ♦ బడసి పెండ్లి, యాడగాఁగల నొక్కొ-శ్రే ♦ యమగునొక్కొ.

ఉ॥ దాయనుబోలెఁ బాసితిగ ♦ దా యను వేఱొకమాట దోఁచలే
దాయను నందె యుండవల ♦ దాయను బూవిలుకాఁడ! నీకు వా
దాయను గన్నె నేచ బిరు ♦ దాయను నేరికి నిష్ఠ జాలిగా
దాయను నాదు భాగ్యము గ ♦ దా యను వేఁగుచు వెక్కసంబునన్. 221

ఉ॥ దైవమ! మేలుసేఁత తగ ♦ దా తగ దాఁకొనఁ జేయు నాథు న
న్నీవిటుఁ గుందఁజేయుఁ దగు ♦ నే తగు నేర మదేమిచెప్పు? మిం
కీ వడుపొప్ప వంత నల ♦ యించిన యెంచనె రానివేసటన్
బోవిడుదానఁ బ్రాణములఁ ♦ బూనిక ఁబూని కరంబు చెచ్చెరన్. 222

గీ॥ అనుచు నెనలేని విరహార్తి ♦ నాత్మఁ బొగులు, చున్న యున్నులమిన్న మ ♦ హోన్నతంపు
టార్తిగన్గొని నెయ్యంపు ♦ టతివ లపుడు, వగచి రెంతేనిఁ దోఁచక ♦ వనటమీఱి.

-:చెలిమికత్తె వల్లిన్ గొనిపోయి కొమరుసామి కప్పగించుట:-

ఆ॥ చతురమతియనాఁ బ్ర ♦ శస్తి వహించిన, పణఁతి యెకతె దా ను ♦ పహ్వారంబు
నరసి వల్లిహృదయ ♦ మరసి యుత్తలపాటె, ఱింగి యిట్టులనియెఁ ♦ బ్రియముమీఱ.

ఉ॥ చక్కొరబొమ్మ! యేల యిటు ♦ జాలిమునుంగఁగ నేనపోయి యా
చక్కనివాని నిచ్చటికిఁ ♦ జక్కఁగఁ దెచ్చెదఁ గాకయున్నచో
నక్కడి జాడగాంచి నిను ♦ నచ్చొటికే కొనిపోదు నేడు నీ
యక్కఱఁ దీర్తు నెట్లయిన ♦ నమ్మరొ! యుమ్మలికమ్ముఁ బాయుమా! 225

క॥ నిను బెండ్లాడఁగ వచ్చిన, ఘనుఁడప్పుడె చనఁడు దన య ♦ గారంబున కిం
దు నెటేనిఁ బొంచి యుండెడు, వనజేక్షణ! వాని వెదకి ♦ వచ్చెదవేగన్. 226

గీ॥ అనిపలుకు కల్కియాదర ♦ మరసి వల్లి, యొక్క తామరపాకు నం ♦ దొక్కహృద్య
పద్యములిఖించి బాష్పంబు ♦ పడగనీక, గద్గదస్వర మొప్ప ని ♦ క్కరణిఁ జదివె.

సీ॥ క్షమియింపుమనిన దో ♦ సంబేల చేసితి, వనుటకు బదులేమి ♦ యనఁగవలయు
స్వామివి మామక ♦ సర్వంబునకు ననఁ, బునరుక్తిఁ బలికెదే ♦ యనుట కెటులు
ఆర్తరక్షాశాలి ♦ వారయు మందునా, అరసి రానెఱిఁగితే ♦ యనిన నేమి
సైపఁజాలను జాగు ♦ చతుర! యందున వట్టి, యదయుగఁ దలఁచెదే ♦ యనుటకెట్లు

గీ॥ ఏమనిన నేమి తప్పొనొ ♦ యెఱుఁగ జాల, నన్నియు నెఱుంగుప్రోడవీ ♦ వనఘచరిత!
నీదుదయ నాదుభాగ్యంబు ♦ వాదిఁకేల, తరుణకమనీయరాజమూ ♦ ర్ధన్యతనయ!

వ. అట్లు చదువ సంతసించి లేఖన్ బుచ్చికొని యా ప్రాతివేశిని వల్లి యుల్లంబు చల్లనగునట్లు పలికి కార్యంబు సమకూర్చెదనని యభయంబొసంగి చని పరిసరస్థలంబుల వెదకి యొక తమ్మికొలను కెలనఁ గూర్చుండి యున్న యన్నూతనతరుణ సుందరమూర్తిన్ గాంచి లక్షణంబులఁ బరికించి గుహుండని నిరూపించి సంతసించి యల్లనల్లన డాయన్ జని ప్రహ్వీభూతయై జొహారుచేసి తన్నుఁదాఁ దెలిపికొని వనచరేశ్వరుండు ప్రియంగువనినుండి వల్లిన్ దొడ్కొని చనినది మొదలు వల్లీదేవి తనకై ముమ్మరమ్మగు నాయల్లకభరమ్మునొంది మదనుని బెదరింపుల కదరి యుదిలకొనుచున్న యుదంతంబంతయుఁ జదురుగ నెఱిఁగించి యాయదునన వల్లిని గాఁచు భారము తనయదియని మృదులోక్తి విన్నవించి యాకె పంచిన వలపులేఖ నర్పించి నంతఁ జదివికొని యారసి యారసికాగ్రేసరుండు మురిసి వేవేగ నాపూవుబోణిన్ దోడ్కొనిరమ్ము పొమ్మనిన నబ్బిల్లపల్లవాధరి వల్లిన్ జేరి స్కందుని విధంబంతయు నెఱింగించి రహస్యంబుగ నక్కన్నెమిన్నన్ దోడ్కొనివచ్చి యమ్మహాసేనునకు సమర్పించి యీహొన్నుతీవ నీధనంబు దీని పూపపసిదాని నెల్లకాలం బెదన్ జెంది దయతో నేలుకొమ్మను కొమ్మ చెలికారంబునకును జతురోక్తిమార్దవంబునకు నలరి యుమాసుతుండిట్లనియె.

గీ॥ ఇందుముఖి! యెంతదాన వీ ♦ విట్లు చెప్ప, వలెనె యనభిజ్ఞుఁడనె పలు ♦ పలుకులేల?
ఆణిముత్యాలపేరు నా ♦ యఱుత నీదు, చెలియ సత మింక దీనికై ♦ చింతవలదు.

వ. అనినంత శర్వరియగుటయు

గీ॥ కాలపూరుషుఁ డైంద్రదిక్ ♦ కన్యయఱుత, బంగరపుతాళిఁ గట్టిన ♦ పగిది నిండు
చందురుండొప్పె నందందు ♦ సంతరించి, నట్టి నగలరవలనఁ దా ♦ రాళి యమరె.

-: కుమారస్వామి వల్లీ దేవితోఁ గ్రీడించుట:-

గీ॥ అంత నాదూతి యిదె వత్తు ♦ నని పురంబు, జేరె నిర్భీతితోడఁ గు ♦ మారుఁడపుడు
వల్లి నెదఁజేర్చి కామోత్స ♦ వమును దొడరె, వికచకైరవ గంధముల్ ♦ వెల్లివిసర.

మత్తకోకిల॥ మత్తకోకిల మంజువాదన ♦ మార్భటుల్ శుకశారికా
చిత్తమోహన గానముల్ మధు ♦ సీధుదర్పిత పుష్పవిట్
సత్తమధ్వను లింపుమీఱ ప్ర ♦ శస్తవాద్యములై తగన్
మత్తకాశిని వల్లిఁ దేల్చె ను ♦ మాకుమారుఁడు క్రీడలన్. 233

వ. అనంతరంబు ప్రభాతంబగుటయు.

క॥ వల్లిన్ గానక యాబిడ, తల్లి గృహంబంత వెతకి ♦ దైన్యముతోఁ ద
ద్వల్లభునితోడఁ జెప్పెడు, భిల్లాధ్యక్షుఁడు విపక్ష ♦ భీషణుఁడు వడిన్. 234

శా॥ ఘోరాకారుల దుర్విచారుల మహా ♦ క్రోధైకసంరంభులన్
నీరంధ్రాభ్రసమానవర్ణుల మదాం ♦ ధీభూతచేతస్కులన్
కైరాతాన్వయముఖ్యులన్ గొని దెసల్ ♦ గాలింపుచున్ వచ్చి కాం
తారంబం దొకచోటఁ గాంచె లవలీ ♦ నాళీకనేత్రన్ గుహున్. 235

చ॥ కని ఘనమైన కిన్కఁగొని ♦ కాండముల న్విలుఁగూర్చి యోరి! నా
తనయను మోసగించి యిటు ♦ తస్కరణం బొనరించి తౌర! నీ
తనువిదె కూల్తుఁ జూడుమని ♦ దారుణభంగి శరమ్ము లేయఁగా
ననుచరులున్ జెలంగి వివి ♦ ధాయుధధారల మోఁది రాతనిన్. 236

చ॥ నన లెదఁ దాకినట్లు వెస ♦ నారసముల్ వివిధాయుధంబులున్
దనువునఁ దాఁక షణ్ముఖుఁడు ♦ తన్వికి ధైర్యముఁజెప్పి యాపె నె
మ్మనమును గందకుండ నస ♦ మానమహామహిమాస్పదంబు మో
హనశర మేసి యార్చె శబ ♦ రావళిపైఁ గనుమూసి రందఱున్. 237

మ॥ ఒకయామంబున కాకిరాతకులు ద ♦ ర్పోద్రేకమున్ దక్కియు
త్సుకతన్ బోవిడి నీల్గుచున్ బొరలుచున్ ♦ దూఁగాడుచున్ లేచుచున్
వికలాకారత నున్న వారలకు మే ♦ ల్విజ్ఞాన భావంబుఁ గూ
ర్చి కటాక్షించె గుహుండు భిల్లులును సం ♦ ప్రీతాత్ములై యత్తఱిన్. 238

-: భిల్లులు వల్లిన గుహునకిచ్చి పెండ్లిచేసి యంపుట

చ॥ గుహునిగ నాత్మలోఁ దెలిసి ♦ కొంకుచుఁ జేరి నమస్కరించి వే
బహుతరరత్న రాజిఁ బరి ♦ బర్హముగా నిడి వల్లిదేవి కేల్
గుహుని కరంబునం దునిచి ♦ కూరిమిఁ బెండిలి చేసి దేవ! మా
యహితవిధానమున్ సయిపు ♦ మంచు వచించిరి యొక్కతీరుగన్.

ఆ॥ అంతఁ బార్వతేయుఁ ♦ డవ్వారల ననుగ్రహించి వల్లితోడ ♦ నిమ్ముఁజేరి
దేవసేనకడకుఁ ♦ దెల్వివై చని మ్రొక్కు, మనుచు వల్లి నంపె ♦ నాపె ప్రీతి

క॥ చని దేవసేన కెఱఁగి ద, యనుబ్రోవుము నీదుదాసి ♦ నమ్మ! యనుడుఁ
య్యన సర్వ మెఱిఁగి యాపెయు, ననురాగ మెసంగ వల్లి ♦ నక్కునఁజేర్చె

-: పార్వతీశ్వరులు దేవసేనయు వల్లిన్ జూచి యానందించ

గీ॥ షణ్ముఖుండు పురందర ♦ జాత కెలమి, వల్లి తెఱఁగెఱిఁగించి యం ♦ బ
రులకు వల్లియుఁ దా జోత ♦ సలిపివారి, యనుమతి వసించెఁ బత్నీద్వ ♦

క॥ ఈ కొమరుసామిచరితముఁ, జోకగఁ జదివిన వినినను ♦ జొప్పడు శుభ
సేకూరు వైభవంబులు, శ్రీకరవిఖ్యాతి చేరుఁ ♦ జింతలు దీరున్.

వ. అనవుడు సూతునకు మునీంద్రు లిట్లనిరి.

క॥ సంబర మొందితి మిఁక హే, రంబుని చరితంబుఁజెప్పి ♦ రమ్యోక్తుల డె
దంబందలి కొఱఁతను దీ, ర్పం బూనుము సూత! పరమ ♦ పావనచరి

వ. అనుటయు.

ఉ॥ విశ్వజనాభివంద్యపద ♦ వీపరిశోభితమూర్తి! సిద్ధమ
ల్లేశ్వరలింగపాలితమ ♦ హీతలశోభిత శైవపూర్భవా!
శశ్వదుమాశివాంఘ్రిజల ♦ జభ్రమరాయితచిత్త! వీరభ
ద్రేశ్వరసాధ్వి! సద్వినుత ♦ హృద్యచరిత్ర! పవిత్ర! లక్ష్మమా!

గద్య.
ఇది శ్రీ బుధజనవిధేయ ముదిగొండ నాగవీరేశ్వర నామధేయ
ప్రణీతంబైన శివపురాణంబందలి కుమారఖండంబున
ద్వితీయాశ్వాసము సంపూర్ణము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీ శివాభ్యాన్నమః

శ్రీ శివపురాణము

కుమారఖండము

తృతీయాశ్వాసము

-::::-

పతిపండితవంశా
కూపారసుధాంశుతర్క ♦ కోవిదవరగో
ష్ఠీపత్యంబయబుధభా
వా! పాపాంబానుజాత! ♦ భవ్యచరిత్రా!

వ. అక్కథకుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె.

-: పార్వతీదేవి గణపతిని సృష్టించి ద్వారమందుంచుట: -

చ॥ ఒకదినమందు హైమవతి ♦ యొద్ద జయావిజయల్ వినోదకే
ళికలిత సుప్రసంగముల ♦ లీలగ నిట్లని రక్క! యొక్క పాం
దికనుడి విన్ము ద్వారమున ♦ నెక్కొను కింకరులెల్ల నీదు నా
యక వశవర్తు లొక్కభటుఁ ♦ డైనను లేఁ డట నస్మదీయుఁ డై. 2

చ॥ శివునివశంబునన్ గలుగు ♦ చేటకు లెల్లరు నస్మదీయులే
శివ! యయినన్ మనం బలరి ♦ చేరదు వారల నీయనుజ్ఞచా
ప్రవహితవృత్తి ద్వారతల ♦ మం దొక దక్షుకుఁ డుండెనేని వై
భవము గడున్ గడున్ జెలఁగు ♦ భావమునందుఁ బ్రమోద మేర్పడున్. 3

క॥ కావున నొక్క సమర్థుని, శ్రీవెలయ స్సృజించి ద్వార ♦ సీమ నునిచినన్
సేవించు నతఁడు జాగర, భావముతో నీదు సెలవు ♦ పరమేశానీ!

క॥ అనుడు మనోహరమై నుడి, కనుపడఁగా నలరి యపుడు ♦ కాళిక యటులే
యొనరించెదనని వారల, కనె నంతటఁ గొన్ని యహము ♦ లరిగినమీఁదన్. 5

గీ॥ అఖిలజగదంబ మజ్జనం ♦ బాడుచుండ, ఖండశశిమౌళి నందిని ♦ గదిమి వేగ
లోని కేతేరఁగాఁ జూచి ♦ లోకజనని, లజ్జితాత్మయై లేచి త ♦ లంచె నిట్లు. 6

క॥ చెలులాడిన వచనము గడు, ఫలవంతం బట్లు సేఁత ♦ భావ్యం బొకఁడేన్
బళువంతుండు మదీయుఁడు, గలఁడేన్ ద్వారమున నిట్టి ♦ కష్టం బెటు

క॥ భాసితబలవిక్రము గుణ, భాసురు నొక్కని సృజించి ♦ వాకిటనుంచన్
నా సెలవు గీటుదాఁటక, దాసుండై యెపుడు నాదు ♦ ద్వారముఁ గాచు

గీ॥ అనితలఁచి యొక్కనాఁటి య ♦ హమున జలక, మాడ నుద్వర్తనముచే
చేత నొకబాలు నిర్మించె ♦ నాతతబలు, సర్వలక్షణసంయుతుఁ ♦ జారు

చ॥ అమలహిరణ్యవస్త్రముల ♦ నచ్యుతరోన్నతరత్నభూషలన్
హిమగిరిజాత పుత్త్రకున ♦ కిచ్చి చిరాయువు గమ్మటంచు ను
త్తమముగ దీవెనల్ సలిపి ♦ తల్లిని నేను సుతుండ వీవు ప్రే
మమున మదాజ్ఞవర్తిలు కు ♦ మారక! యంచు వచింప నాతఁడున్.

క॥ జననీపదవనజములకు, ఘనభక్తి నమస్కరించి ♦ కడునమ్రుండై
జనుఁ డీతఁ డేమిసేయున్, జనుఁ జెప్పుము తల్లి! యనిన ♦ శైలజ వేగన్

క॥ నాదు గృహద్వారంబున, సాదరమతి నుండు మెప్పు ♦ డవధానముతో
నాదు సెలవొంద కేరిని, నీదృష్టిన్ మీఱనీకు ♦ నిపుణమనీషా!

చ॥ అని దృఢమైన యష్టినొకఁ ♦ డాతని కిచ్చి హిమాద్రిజాత నం
దను రుచిరంపు నెమ్మొగము ♦ నన్ దనివారఁగ ముద్దులాడి య
క్కునఁగొని కౌగిలించి కడుఁ ♦ గూర్మియొసంగఁగ నిల్చె వాకిటన్
గొనబుగ నాతఁ డుండె నవి ♦ కుంఠిత వైఖరి యష్టిపాణియై.

–:గణపతి ద్వారమందు శివునడ్డగించుట:–

ఉ॥ అంతఁ ద్రిలోకమాత గృహ ♦ మందు యథేచ్ఛ జలంబు లాడుచు
న్నంత శివుండు దారసిలి ♦ యాలయ మేఁగఁగరా గణేశుఁ డా
యంతకహంత నారయక ♦ యడ్డమువచ్చి మహాత్మ! మందిరా
భ్యంతరమందు మజ్జనము ♦ నాడుచునున్నది మాత యాతఱిన్.

క॥ ఆయమసెలవున్ గొనకయె, డాయఁగఁ బోరాదటకు దృ ♦ ఢంబిదియ
వే యరుగు మరలి వెలుపలి, కీయదనున ననుడు రుద్రుఁ ♦ డిట్లని పలి

క॥ ఎవరని మరలించెదవీ, వవినయగతి మూఢబుద్ధి! ♦ యజ్ఞానమునన్
శివుఁడ నని దాఁటుచుండఁగఁ, గవిసి గణేశుండు మోఁదె ♦ ఘనతరయ

వ. అంత

క॥ కినుకఁగొని శివుఁడు మూర్ఖుఁడ!, నను నెఱుఁగక మోఁదితీవు ♦ నాథ
మ్మున కేగుచుండ నిటు వల, దని రోధించెద విదే మ ♦ హంకారమున

కII అని తిరిగిపోవుచుండఁగఁ, గని గణపతి దండధారఁ ♦ గఠినముగా బాఁ
దిన నొచ్చి శంకరుఁడు ప్రమ, థ నికరమును జూచి పలికె ♦ దర్పోద్ధతుఁడై. 18

-: శివుఁడు ప్రమథులను గణపతిపైకిఁ బంపుట: -

చII ఎవ్వఁడొ వీఁడు మూర్ఖుఁ డొక ♦ యించుక జ్ఞానములేక ద్వారమం
దివ్విధిఁ గ్రొవ్వునన్ నిలిచి ♦ యెంతయు మీఱుచునున్న వాఁడు మీర్
చివ్వున నారయుం డనుచుఁ ♦ జెప్పి శివుండు బహిస్థలంబునన్
దవ్వున నిల్చియుండెఁ బ్రమ ♦ థ ప్రవరుల్ గడుఁ గ్రోధమూర్తులై. 19

ఉII బాలునిఁ జేరి యిట్లనిరి ♦ బాలక! యెవ్వఁడ? వేల యిట్టు లీ
యాలయభూమిఁ జేరితి? వ ♦ హంకృతి మృత్యువశంబుఁ జెందకే
వైళమ దూరమేగు మన ♦ వారలఁగాంచి హసించి బాలకుం
డేల ప్రలాపముల్? మరలుఁ ♦ డెవ్వఁడ నైనను నేమి మీకిఁకన్. 20

కII మీరెవ్వ రేటి కిచటికిఁ, జేరితిరి చనుం డనంగ ♦ శివకింకరు లెం
తే రహి హాస్యముసేయుచు, ధీరత నిట్లనిరి గణప ♦ తికి వేగమునన్. 21

చII శివునకు ద్వారపాలురము ♦ చెచ్చెర నిన్నిటనుండి యంపగా
శివుని యనుజ్ఞచే నిటకుఁ ♦ జేరితి మీవిఁక వీఁకఁ బాసి పొ
మ్మవితథమైన పల్కిది క ♦ టా! యిటు ప్రాణముఁ గోలుపోకు శాం
భవులు మదాంధచిత్తులను ♦ బాలన సేయరు విన్ము రూఢిగన్. 22

కII ఇరవుగ నాథుఁడు నిజమం, దిరమున కరుదేర నీకు ♦ దీంద్ర మదేలా!
మరలుము బిరాన మానిన, సరిపడ దిఁకఁ జేటుమూడుఁ ♦ సత్వర మరయన్. 23

వ. అనిన గణేశుండిట్లనియె.

ఉII నాథుఁడుగాని సర్వసుర ♦ నాథుఁడుగాని మహాత్ముఁడొ జగ
న్నాథుఁడుగాని యీ యుమకు ♦ నాథుఁడుగా నిపు డిమ్ముఁ జేర సం
రోధముసేయువాఁడ నవ ♦ రోధముఁ జేరఁగ వేళగాదు పొం
డోధిషణాఢ్యులార! చన ♦ కుండిన నిందఱుఁ జత్తు రిత్తఱిన్. 24

అII చేటు మూఁడుననుట ♦ సిద్ధ మెవ్వరికేని, యిపుడు నాకొ మీకొ ♦ యెఱుఁగవచ్చు
ననుచుఁ గదలకున్న ♦ నా ప్రమథేంద్రులఁ, బట్టి కొట్టెద గట్టి ♦ దిట్టయగుచు. 25

ఉII అంతట వార లొక్కుమ్మొగి ♦ నా గణనాథునిపైకి దా ...
డంతములేని విక్రమము ♦ నందుచు నందఱు కన్నిరూపులై
యంతకమూర్తివోలె భయ ♦ దార్భటులన్ బొనరింపుచున్ వడిన్
దంతులపైఁ జెలంగు సము ♦ దారహరీంద్రమువోలె లీలమై. 26

కII కొందఱి మోకాళ్ళను మఱి, కొందఱి పిక్కలను మఱియుఁ ♦ గొందఱి తొడలన్
గొందఱి నడుముల నిఁకనున్, గొందఱి మూఁపులను విఱుగఁ ♦ గొట్టెన్ యష్టిన్.

-:శివుఁడు చండీశ్వరాదులను యుద్ధమునకుఁ బంపుట:-

వ. అంతఁ బ్రమథు లాతని విక్రమంబున కోహటించి వచ్చి యీశ్వరుని కాయుదం తంబంతయు నెఱింగించిన నమ్మహేశ్వరుండు క్రుద్ధుఁడై యవ్వారల కిట్లనియె.

ఉII క్లీబులువోలె వచ్చితిరి ♦ కీడ్వడి సిబ్బితిలేక యింద ఱి
ట్లాబిరు దెవ్వఁడో యరయ ♦ రైతిరి వాఁ డిట కేలవచ్చెనో
డాబులు కొట్టుచుందురు క ♦ డంకయు లావదిలేక యూరకే
దేబెలు మీరు పొందిఁకను ♦ ధీరతలేదు రవంతయేనియున్. 29

కII చండీశ్వరునిన్ బేర్గల, దండిమగలఁ బ్రమథభూత ♦ ధౌరేయుల ను
ద్దండులఁ దోడ్కొని యచటికిఁ, బొండావలి కనుపుఁ డిఁకను ♦ బొంగఱ వానిన్.

వ. అనుడు నందికేశుండు మున్నగువారు చండీశ్వరాదులన్ దోడ్కొని గణపతిన్ దారసించి యిట్లనిరి. 31

కII చనెదవ? లేదా? యీయద, నున మిత్తినిఁ జేరెదవు క ♦ నుంగొను మిఁక నీ
ఘనత యది సాఁగిరాదన, విని యతఁడు మదిన్దలంచె ♦ వేగపడ కిటుల్. 32

గీII తనసెలవు లేక యొరులను ♦ ద్వారభూమి, మీఱనీకు మనియెఁ దల్లి ♦ మేరమీఱి
వీర లీరీతి దాడికి ♦ వెడలుచుండి, రకట! కర్తవ్యమెద్దియో ♦ యరయఁజాల.

-:ద్వారమందలి యలుకుడును విజయ పార్వతీదేవికిఁ జెప్పుట:-

వ. అని తలంచుచున్న సమయంబునందు ద్వారదేశంబందలి కోలాహలంబాలించిగిరిజా ప్రియసఖియగు విజయ యరుదెంచి యచ్చటి వృత్తాంతంబంతయు నరసి మురిసి మహేశ్వరికడకేగి యవ్విశేషం బశేషంబుగ నెఱింగించి యిట్లనియె. 34

గీII శంకరుఁడు తద్గణంబులు ♦ శంకలేక, మన గణాధీశుఁ బోదువఁగఁ ♦ దనరి రిట్లు
భవదవసరంబుఁ జూడక ♦ పాడిఁదప్పి, హఠముతో వారు చేరు టిం ♦ దనుచితంబు.

కII మన గణపతి యొక్కనినై, నను జొరనీయండు శివగ ♦ ణము లెంతయు రం
తొనరఁగ హుంకృతి సేయుచు, ననికిఁ దొడరుచున్న వార ♦ లరయు మిఁక శివా!

గీII ఎల్లవిధముల గణపతిన్ ♦ డిల్లపఱచి, భవన మొందుదు రిఁక శివ ♦ ప్రమథవరులు
అదియు మనకెంతయును జుగు ♦ ప్సావహంబు, అరసివర్తింపు మిందుఁ బ ♦ ద్మాయతాక్షి!

చII శివుఁడును జాపలాత్ముఁడయి ♦ చీటికి మాటికి నిమ్ముఁ జేరు నీ
యవసరవేళఁ గన్గొనఁ డ ♦ హంకృతిఁ జూపుచునుండు నిప్పు డీ

యవినయమేల? బాలకుని ♦ నల్లరి పెట్టుట యేటి కల్పమా
వ్యవధికి నోర్వలేఁడొకొ! భ ♦ వాదృశు లీయది మెత్తురే శివా! 38

చ॥ అనిన గిరీంద్రపుత్త్రి హృద ♦ యంబునఁ బంతముఁ బట్టి భర్తయ
ష్టానరిచినట్టి పట్టుదల ♦ యున్ బ్రమథేంద్రుల దొమ్మి మోటువ
ర్తనము నెఱింగి సఖ్యభిమ ♦ తంబును నారసి కాఁగలట్టి దౌ
నని యనిపెన్ జెలిన్ నిజగ ♦ ణాగ్రణి చెంగటికిన్ రయంబునన్. 39

ఉ॥ ఆపెయుఁ బోయి యిట్లనియె ♦ నా గణమూర్తికి మేలుచేసి తీ
వీ పురుషుల్ నినున్ జెనక ♦ నెంతురె యెంతటివారు వీరి యా
టోపము సొఁగివచ్చునె యి ♦ టుల్ జయధుర్యుఁడవై న నీకడన్
రూపఱి పోదు రిద్ది యను ♦ రూపము నీకుఁ గుమారచంద్రమా! 40

గీ॥ అనుడు గణపతి యానంద ♦ మతిశయిల్లఁ, బొంగి తలపాగఁ దీర్చి తొ ♦ డంగియనికి
నంక మాస్ఫాలనమొనర్చి ♦ యభవగణముఁ, బిలిచి యిట్లనె బీరంబు ♦ పెంపువెలయ.

మ॥ గిరిజాసూనుఁడ నేను మీర లహిరా ♦ ట్కేయూర యోధాగ్రణుల్
దరమైనన్ నను గెల్చి పొం డవలకున్ ♦ దర్పంబు లేకున్న నీ
శ్వరుఁ జేరన్ జనుఁ డిద్ది నిర్ణయము ద్వా ♦ స్థ శ్రేష్ఠులారా! మహే
శ్వరి దౌవారికుఁ డీతఁ డీరలు శివా ♦ జ్ఞాపాలకుల్ బల్లిదుల్. 42

మ॥ పలుజన్యంబుల నారి తేఱిన ఘనుల్ ♦ ప్రౌఢాత్మకుల్ పెక్కురీ
రలు నే నొక్కఁడ బాలకుండ సమరా ♦ రంభానభిజ్ఞుండ నీ
కలహంబం దిఁక నాకు లోటొదవినన్ ♦ గాదేరి కఖ్యాతి మీ
వలనన్ బాటిల మీకు శంకరున కం ♦ బాదేవికిన్ జేకుఱున్. 43

క॥ అది తెలిసికొని దిటంబుగఁ, గదనమునకు దిగుఁడు సమర ♦ కౌశలులని పెం
పొదవఁగఁ జెప్పిన లజ్జా, స్పదులై వా రీశుకడుకుఁ ♦ జని యని రిట్టుల్. 44

గీ॥ అంబికాపుత్త్రుఁడఁట దేవ! ♦ యనుపమాన, బలుఁడు బాలుఁ డు పెచ్చుగఁ ♦ బ్రబలియున్న
వాఁడు ఘోరాజి నోర్వఁగ ♦ వలయుఁ గాని, వాని వలఁతుల దీర్పఁ గ ♦ వశముకాదు.

క॥ అని తెగఁ జెప్పిన విని శివుఁ, డును మది యోజించి నిజమి ♦ టులె యన్యముగా
దు నగేంద్రతనయ చేసిన, పని యిది యిపు డేమి సేయ ♦ వలయునొ యరయన్.

గీ॥ వినయమును జూపినట్లైన ♦ వెలఁదికీశుఁ, డోడెనని యాడుదురు లోకు ♦ లొక్కవరుస
నాయెడల నిగ్రహముసేయ ♦ నాతి కగునె, యగునుగాక ఫలంబొందు ♦ నగజ నిజము.

క॥ కానున్నది కాఁగల దిఁక, సేనలతో మీర లెల్లఁ ♦ జేరి యనీకం
బే నడుపుఁ డరయుచుండెదఁ, బై నేనన వారలెల్ల ♦ బలిసినచేవన్ 48

గీ॥ ప్రమథభూతగణములోని ♦ బల్లిదులగు, జోదులను దోడుకొని యుమా ♦ సూను వీర
భద్రునిన్ గూడుకొని కడు ♦ వడిగ రాణి, వాసమున్ గాచు నగ్గణ ♦ వరునిఁ జేరి.

చ॥ తడవిఁక నేల బాలకు ను ♦ దారతఁ బట్టుఁడు కొట్టుఁ డిప్పుడీ
తఁడు పొనరించు వేదియొ యు ♦ దారవదాగ్రణియంచు హెచ్చుగా
దుడుకుఁదనంబు మీఱఁ గడు ♦ తొందరతోఁ జెలరేఁగి యార్చుచున్
బుడుతనిపై వడిన్ బడిరి ♦ భూరికృపాణగదాప్రహస్తులై. 50

-:ప్రమథ గణపతుల యుద్ధము:-

చ॥ అతఁడును సింహపోతమటు ♦ లద్భుతరీతిఁ దొడంగి నింగి ను
ద్ధతగతిఁ జేరి ఘోరతర ♦ దండహతిన్ ప్రమథోగ్రసైన్యసం
హతుల నదల్చుచున్ జదిపె ♦ నష్టునవిక్రముఁ దేఱిచూడనేన్
మతి సొరదయ్యె నెవ్వరికి ♦ మ్రాన్పడుచుండిరి యొక్కతీరుగన్. 51

వ. మఱియు నగ్గణాధీశ్వరుండు

క॥ కొందఱి పొట్టల మఱియును, గొందఱి చెట్టలను మఱియుఁ ♦ గొందఱి తలలన్
గొందఱి యక్కుల నిఁకనుఁ, గొందఱి ముక్కులను బగుల ♦ గొట్టెన్ యష్టిన్.

క॥ కొందరు మడిసిరి మఱియుం, గొందఱు ప్రాణాంత్యదశను ♦ గొనియుండి రిఁకన్
గొందఱు నురుమై సురిఁగిరి, కొందఱు భిన్నాంగులగుచుఁ ♦ గూలిరి పెలుచన్.

ఆ॥ ప్రబలదండధారఁ ♦ బ్రమథభూతగణంబు, నోలి నేలఁబెట్టి ♦ కాలఁ జమురు
చున్నఁ దెరలి మరలి ♦ యువ్వెత్తుగా వెఱ, చఱచి యొక్క క్రేవఁ ♦ బఱచుచుండ.

క॥ చని షణ్ముఖుండు వారలఁ, గని యొక బాలకున కెదురు ♦ గా నిబ్బంగిన్
బెనుకూటముతోఁ జేరియు, పెనుకొని పాఱెదరె యదరి ♦ వీఱిఁడులారా! 55

ఉ॥ చావరె యెల్లకాలమిటు ♦ శాశ్వతమే యొడ లిట్లు పాఱినన్
బోవదె తేజమున్ యశముఁ ♦ బుణ్యము సర్వము భీరులార! మే
ల్గావలదే పదుం డిఁకను ♦ గావఁగ వచ్చెద నేను ధీరసం
భావితవృత్తిఁ గైకొనుఁడు ♦ భద్రము లొందుఁడు రండు పూన్కిమై. 56

గీ॥ అనుచు వారల మరలించి ♦ యద్రిజాకు, మారుఁ డత్తఱి గణనాథుఁ ♦ దారసించి
విక్రమోన్నతిఁ గన్గొని ♦ వేడ్కఁజెంది, డెందమం దెంతయేని నా ♦ నందమొంది.

ఉ॥ ఈతనిఁ జూడఁ దోఁచు మది ♦ కెంతయు మచ్చికఁగ్రుచ్చి కౌఁగిటన్
బ్రాఁతిగఁ జేర్చ సన్నిహిత ♦ బాంధవవర్యులకన్న మిన్నయై
యీతఁడు గానుపించు నిఁక ♦ నెట్టుల నీతనితోఁడఁ బోరుదున్
జేతము చెమ్మగిల్లె నిఁకఁ ♦ జేసెడిదే మిపు డాతురంబునన్. 58

గీ॥ కోకనదతుల్యమై మేల్మిఁ ♦ గొమరుమీఱు, నీని మేనున బాణముల్ ♦ విడుచు టెట్లు
లేకయుండిన నీతఁ డ ♦ లోకశక్తి, నిపుడు నన్నేచునేమొకో ♦ యేపుసూపి. 59

క॥ ఇల ''క్షాంత్యాభీరు'' వనెడు, పలుకున్ దలఁపంగ యుద్ధ ♦ పద్ధతియె కడున్
జెలువుగఁ దోఁచెడు నైనను, బలికెద నిటు లితనితోడఁ ♦ బ్రౌఢి దలిర్పన్. 60

-: కుమారస్వామి గణపతితో సంభాషించుట: -

ఉ॥ ఓ గణనాథవర్య! విను ♦ మో ఘనవిక్రమధుర్య! యిట్టు లీ
నీ గణ సైన్యమున్ జదుప ♦ నేరమియౌనొకొ! చూఁడు వచ్చితిన్
నే గరిమంబు శోభిలఁగ ♦ నీవిఁక నన్నిట డాయు మగ్గిలో
బాగుగ నగ్గి తేజరిలు ♦ పల్మఱు మాపఱు లుగ్గడింపఁగన్. 61

గీ॥ అనిన విని గణనాయకుం ♦ డంబికాత, నూజుఁగన్గొని తత్సూక్తి ♦ కోజ మెచ్చి
దురముచాలించి స్కందును ♦ దురునుగాంచి, యిట్లుతలపోసె జిత్తమం ♦ దింపుగదుర.

గీ॥ తోడఁబుట్టువువలె నాకు ♦ దోఁచె నీతఁ, డీతనిన్ గనఁ గౌఁగిట ♦ నెనయుపొంటె
యుపతపించుచు నున్నది ♦ యుల్లమకట, పోరుమానెద నిఁకవీని ♦ పొందుఁగోరి.

వ. అనితలఁచి మహాసేను వచనంబులకుఁ బ్రీతుండై యొక్కింతమిన్నకున్న నత్తఱి గణ సైనికులు గుమారావలంబనంబున నేచి దండతోమరపరశుకృపాణపాణులై యొక్కవంకఁ గుమారుం డదల్చి మరలించుచున్నను మరలక గణనాథున్ బొదువఁబోవుచున్న నతండు మరల వారల గొంటుదనమ్మునకుఁ గినిసి యొడ్డారించి యంటరాక యంబరంబునకెగసి ప్రలయమార్తాండుని పగిది దుర్నిరీక్షుండై.

చ॥ కసియెసఁగన్ సుపర్ణుఁ డుర ♦ గమ్ముల బిట్టురఁ జీల్చినట్లు వె
క్కసమగు నేడ్తెఱన్ గవిసి ♦ కాలను జేతను దండధారనున్
గసవొనరింపుచుండె గణ ♦ కాండము నయ్యెడ షణ్ముఖుండు సం
తస మెసఁగంగఁ గాంచుచు ను ♦ దారతమైఁ బొగడెన్ గణాధిపున్. 65

చ॥ ఎరగలిచిచ్చు పెచ్చడరి ♦ యెంతయుఁ గాననభూజరాజి ను
ద్ధురగతిఁ గాల్చు తేవఁ గడు ♦ దోర్బలధుర్యుఁ డితండు సేనలన్
దరిమి వధించుచుండె బెడి ♦ దంబగు దండహతిన్ రయంబునన్
గురుతరతేజుఁ డీతఁ డవి ♦ కుంఠితవిక్రముఁ డెల్లభంగులన్. 66

క॥ ఉఱక తరవాయిఁగొని యిం, దఱి నివ్విధి మ్రందఁజేయు ♦ దక్షు నితని ని
త్తఱిఁ దఱిసి యెదురనేనియుఁ, బొఱిఁగొను నితఁడెల్లఁ బ్రమథ ♦ భూతగణములన్.

-: విష్ణ్వాది దేవతలు శివసహాయార్థమై యుద్ధమునకు వచ్చుట: -

వ. అని శక్తిన్గొని సమరంబునకుఁ దొడరుచున్నంత నత్తఱి నారద ప్రబోధితులై హరి హిరణ్యగర్భాద్యఖిలగీర్వాణశిరోమణు లాత్మసైన్యంబులతో మహేశ్వర సాహాయ్యార్థంబై వచ్చి తదీయాంఘ్రిపద్మంబుల కెఱఁగి నిలిచిన పరమేశ్వరుం డందుఁ బితామహున కిట్లనియె. 68

ఉ॥ ఒక్కఁడు దుండగీఁడు కమ ♦ లోద్భవ! మద్గృహతోరణంబునం
దుక్కునఁజేరి యడ్డపడి ♦ యుద్భటభూతగణాధినాథులన్
జక్కడఁగించుచుండె భుజ ♦ సార మపార మదేమి చెప్పుదున్
గ్రక్కున వానిఁజేరి యొడి ♦ కమ్మనఁ దేర్పఁగఁబూను మీవిఁకన్. 69

ఆ॥ అనుడు దేవ! యట్లె ♦ యని పితామహుఁడు ద్వా, స్థలినిఁజేరి ప్రమథ ♦ దమనుజూచి
తఱియఁబోవుచుండ ♦ దండంబునన్ మోఁది, దాడిఁబెరికి యీడ్చి ♦ ధాత్రిఁ ద్రోసె.

క॥ దివిషత్సైన్యంబులునున్, సవసవగాఁ జేరుచున్న ♦ జాడఁగని జయా
సువధూటి యుమకు ద్వార, స్థవిశేషము లెల్లఁ దెలుప ♦ శైలజ యంతన్.

గీ॥ కొమరునకు యుద్ధమొనరింప ♦ ఘోరఖడ్గ
మొకఁడు గద యొండు బంపి య ♦ త్యుత్కటాగ్ర
హం బినుమడింప శక్తిద్వ ♦ యంబు సృష్టి
చేసి యంపెను సుతునకు ♦ బాసటగను. 72

వ. అట్టి శక్తి ద్వయంబునం దొక్కతె యంజనాద్రిసంకాశయై విశాలంబగు ముఖగహ్వరంబు విప్పి ప్రమథదేవసైన్యంబుల మ్రింగుచుండె మఱియొకతె విద్యుత్పింగాకృతియై బహుహస్తసమన్వితయై భయంకరయై యవ్యాహతరయంబున నాదితేయ ప్రయుక్తాయుధంబులనెల్ల గ్రహించి వాని మరల దివిజులపైఁబడ వేయుచుండె నంత గణేశ్వరుండు సంతుష్టుండై మాతృ ప్రేషితంబులగు గదా కౌక్షేయకంబులఁగొని పరమానందంబునఁ బ్రమథామర వాహినుల నాపోశనంబుఁ గొనుచుండె నయ్యవసరంబునఁ బ్రమథామర వర్యులెల్ల రాత్మంబులందు. 73

క॥ పోరఁగలే మీతనితో, ధీరుండితఁ డొకఁడె గలఁచి ♦ తీరున్ మమ్మున్
బారావారము నెల్లను, గారింపదె మందరం బొ ♦ కడు పూర్వమునన్. 74

క॥ ఎందైనఁ బోదమనినన్, సందగుపడ దితని యెదురఁ ♦ జావే శరణం
బిందనుచు వందురుచు మృతిఁ, జెందిరి గణనాథుని గద ♦ చే నొక్క మొగిన్.

గీ॥ అచ్చరలు పుష్ప చందన ♦ హస్తలగుచుఁ, జదల నిలిచిరి సంగ్రామ ♦ జయమరయుచు
మునులు గంధర్వులును మహా ♦ మోద మొదవఁ, జూచుచుండిరి కలను బల్ ♦ చోద్యమెసఁగ.

వ. ఇట్లు ప్రలయకాలాభీలంబై యున్న నాయుద్ధంబునం దించుక దవ్వులనున్న సైనిక ప్రవరులు గణేశ్వరుని మహాహవప్రకారంబును షణ్ముఖవీరభద్రుల యౌదాసీన్యంబునుగాంచి గణనాథాగ్ని కింధనంబులు గాఁజాలక ప్రాణాతురులై హరున్ జేరి యవ్విధంబంతయుఁ దెలుప నత్తఱి నారదర్షి సమీపించి మహాదేవున కిట్లనియె.

గీ॥ దేవ! నీలీలగాదె యీ ♦ తీరు సకల, మఖిలభూత ప్రమథగణా ♦ హంకృతిన్ హ
రించుపొంటె రచించితి ♦ వెంచియిట్లు, కావుమిఁక బ్రమథామర ♦ గణమునెల్ల.

-: శివుఁడు విష్ణ్వాదులతో యుద్ధమునకు వచ్చుట: -

వ. అనిచెప్పి చన నంత రుద్రుం డమర్షితుండై నారాయణ ప్రముఖ నిఖిలాసురమూల బలంబును బ్రమథమూలబలంబునుగొని యాలంబునకు నడిచినంత వారందఱా గణపాలున్ జుట్టుముట్టి వివిధాయుధపరంపరలఁ బొదువ నతం డాభీలుండై నిప్పులు రులు కన్నులతో నేరికిఁజూడరాని తేజంబుతో నందఱకు బెగడుఁబుట్టింపుచుఁ గృపాణగదాదండధారల బలంబుల నెల్లఁబీనుఁగు పెంటలఁ జేసి నారాయణున్ గదిసి.

చ॥ ఉరమున నొక్క పెట్టు గద ♦ నుద్ధతి వైచిన నాతఁ డల్గి వి
స్ఫురిత శరంబులన్ బొదివి ♦ భూరినదంబునఁ బేర్చి యార్చినన్
మరల గణేశుఁ డుగ్రుఁడయి ♦ మండుచుఁ జండగదాగ్రధారతో
సరసిజనాభు గుండెఁ బెలు ♦ చన్ బగిలించె సురల్ జలింపఁగన్.

వ. అంత వెన్నుండు విషణ్ణుండై హరున్జేరి యిట్లనియె.

చ॥ బిరుదుమగండు పోరు గడు ♦ బెట్టిద మీతనితోడ సత్యసం
గరమున గెల్వఁజాల మిది ♦ కార్యముగా దిఁకఁ గుట్ర బన్ని యే
తెఱఁగుననైన నఁ జంపవలె దేవ! ♦ యనంగ ననంగవైరియ
చ్చెరువునుజెంది యిట్లనియె ♦ శ్రీపతి కేపుఁ దనర్పఁ జేయుచున్. 82

మ॥ విసుమానంబగుఁగాదె యొక్క శిశు వీ ♦ బృందారక శ్రేణి ని
ట్లెసకంబొప్ప నెదిర్చి తూల్చెఁ బ్రమథా ♦ హీన ప్రతాపాగ్ని నీ
రస మొప్పన్ బొలియించెఁ దావకమహో ♦ గ్రస్ఫారవీర్యంబు నీ
రసమున్ జేసి కలంచె నేన యిఁకఁ గ ♦ ర్వంబొప్ప నిర్జించెదన్.

వ. అనిన విని శార్ఙపాణి లజ్జితుండై

క॥ కైలాటంబునఁ దక్కఁగ, బాలుని గెలువంగఁ దరమె ♦ భర్గ! యనుచు న
న్నాళీకాక్షుఁడు శక్తుల, నోలం బొనరించి మరల ♦ నుద్ధతి గవిసెన్ 84

చ॥ గణపతి యంతఁ గేశవునిఁ ♦ గ్రక్కున ఘోరగదాప్రయుక్తభీ
షణతరపాత మొప్ప భుజ ♦ సంధుల మోదిన వైరివీరమా
రణచణమైన చక్రమున ♦ రాక్షసమర్దనుఁ డగ్గదన్ మహో
రణన మెసంగఁ ద్రుంచె నమ ♦ రప్రకరంబు కరంబు పొంగఁగన్. 85

గీ॥ గణవరుం డల్గి యగ్గదా ♦ ఖండములను, దిరుగ విష్ణునిపై వేయ ♦ గరుడుఁ డొడిసి
పెక్కుతునియలఁ జేసి పే ♦ రుక్కు మెఱసె, నర్భకుం డంత నా గ్రహ ♦ నిర్భరుఁడయి.

చ॥ ఎగసి కరస్థయష్టిహతి ♦ నేడ్తెఱఁ బత్రరథేంద్రుమూర్ధమున్
బగిలిచి కైటభాంతకుని ♦ ఫాలము వ్రయ్యలుసేయ నాతఁ డె
చ్చుగ మెయి నొచ్చి నేలఁబడఁ ♦ జూచి పినాకధరుండు శూల మె
త్తగ గణభర్త యష్టిహతి ♦ దాని ధరన్ బడవేసె నుద్ధతిన్. 87

ఉ॥ అంతనె యంతకాంతకుఁ డ ♦ హంకృతిమీఱఁ బినాకమెత్త ర
వ్వంతయు వంతలేక యుచ ♦ లాధిపనందనకూర్మిపట్టి బ
ల్వింతగ దానిఁగూడఁ బడ ♦ వేసి భువిన్ బరమేశు మోఁదె దు
ర్దాంతతరోరుదండహతి ♦ దాన హరుండు కరంబు రుష్టుఁడై. 88

-:శివుఁడు త్రిశూలముచే గణపతి తలనఱుకుట:-

క॥ అమితోద్ధతిఁ గదిసి త్రిశూ, లముచే గణనాథుశిరము ♦ లాఘవముగ ఛే
దముచేసి యార్చె జయఘో, షముచేసిరి ప్రమథదేవ ♦ స త్తము లంతన్. 89

క॥ తప్పెటలు మృదంగంబులు, డప్పులు కాహళములును ఘ ♦ టంబులు ఘంటల్
గొప్పగ వాద్యముచేసిరి, యప్పరమేశ్వరుని రణజ ♦ యాశంసముగాన్. 90

గీ॥ శివుఁడు కోపంబుడిగి బాలు ♦ శిరసుఁజూచి, వగచెనెంతయు దుఃఖైక ♦ వశ్యుఁడగుచు
వీరభద్రుఁడు గుహుఁడును ♦ విష్ణు వజుఁడు, గూడ నాత్మములందు బల్ ♦ కుందిరపుడు.

-:నారదుఁడు పార్వతికి గణపతిమరణంబుఁ జెప్పుట:-

గీ॥ నారదుం డపు డంబికన్ ♦ జేరిమ్రొక్కి, సర్వ మెఱిఁగించి యిట్లనె ♦ జనని! యిపుడు
పట్టువిడువకు మెందేని ♦ నిట్టిఘోర, చరితములఁ గనినామె యి ♦ జ్జగమునందు.

వ. అని చెప్పి యంతర్ధానంబుఁజెంద నంత నమ్మహాదేవి. 92

గీ॥ తగునె యిటు దుర్ణయముసేయ ♦ ధవుఁడు ప్రమథ
వరులు సురలును గూడి యి ♦ వ్వరుస నిప్పు
డేమిసేయఁగఁదగు నెట ♦ కేగవలయు
ననుచు మనమున వనరి హి ♦ మా ద్రితనయ. 93

మ॥ తగునే సోదరతుల్యుఁడై యలరు నా ♦ దామోదరుం డివ్విధిన్
బగతో నాదుకుమారకున్ జదుపఁగా ♦ బల్ పన్నికన్ బన్ని మూఁ
కగ జేజేలఁ బురస్కరించుకొని దు ♦ ష్కార్యం బిటుల్ సల్పు టి
మ్మగ నీ పాపఫలంబులన్ గుడువరే ♦ పొంగార కంగారునన్. 94

వ. అని తద్ క్షణంబునఁ దలపోఁతఁ బాసి

గీ॥ వేలుపులనెల్ల వేవేగ ♦ వెతకి చంపుఁ, డనుచుఁ బుట్టించె శక్తుల ♦ నాక్షణంబు
నమితసంఖ్యగ నవ్వార ♦ లాయుధములఁ, గొని చనిరి ద్వారభూమికి ♦ ఘోరరీతి.

వ. అంత

క॥ జయ మేలని యగ్గించె వి, జయ లగ్గొనరించి తనియె ♦ సకలాళిజనుల్
జయశబ్దము లొనరింపుచు, నయముగఁ గొండాడి రద్రి ♦ నందన ఘనతన్. 96

చ॥ శివుఁ డటఁ దానొనర్చిన య ♦ చేష్టకుఁ జాలఁగఁ జింతచేసి యు
ద్భవ మగుచున్న దుఃఖమును ♦ బాఱఁగఁదోలి గిరీంద్రకన్యకా
భవనముఁ జేరఁబోవకయె ♦ పన్నుగఁ జేరె సభాలయంబు నా
దివిజులు గ్రమ్మరన్ బయలు ♦ దేరుచునుండఁగ నొక్క పాటునన్. 97

గీ॥ ఖంజ కాళి కరాళి బ ♦ గళయు ఛిన్న, మస్తయు విలంబమ స్త ధూ♦ మవతి సిద్ధ
విద్య మాతంగియును దార ♦ విద్య కుబ్జ, ఆ మహావిద్య మున్నగు ♦ నాహ్వయముల.

గీ॥ వెలయు శక్తులు వేనవేల్ ♦ వింటికెగసి, క్రోధఘూర్ణితమూర్తులై ♦ ఘోరరీతి
నగ్ని దరికొని మండెడు ♦ నట్టులేచి, సకలదిక్కుల నరయుచు ♦ సత్వరమున. 99

చ॥ నఱకుఁడు త్రుంచుఁ డడ్డపడి ♦ నాకచరాధములందు నొక్కనిన్
బఱవఁగ నీయకుండుఁ డిటఁ ♦ బట్టి పలార్పుఁ డటంచు శక్తులే
డ్తెఱ నలుమూలలన్ గవిసి ♦ తేఁకువ మూఁకలఁ జుట్టుముట్టఁగా
మఱకువ నొంది నాకచర ♦ మండలి యొండెడఁ గాంచ కార్తులై. 100

చ॥ ఒదుగుటకైన లేదు తెరు ♦ వొండెడ వీరలనోటఁ గూలనే
యదను ఘటిల్లె నిట్లు ప్రల ♦ యంబగుకై వడి దోఁచె నెట్టు లీ
యది గడవంగ నేర్తు మని ♦ యార్తినిఁ గుంది పురందరాదులున్
బెదరుచు నాల్గుమూలలకు ♦ వీఱిఁడులై పరుగెత్తి రత్తరిన్. 101

క॥ ఎచ్చోట కేగి కనుగొన, నచ్చోట నాశక్తు లడరి ♦ యాస్యకుహరముల్
విచ్చి సురావళి నెల్లను, విచ్చలవిడి మ్రింగుచుండ ♦ వెఱపొంది కడున్. 102

క॥ మొఱ్ఱోయనియెడి వారలు, కుఱ్ఱల నిఁకఁ జూడమనుచు ♦ గొణఁగెడు వారల్
దుఱ్ఱునఁ జెదరెడు వారలు, మిఱ్ఱుంబల్లంబుఁ గనక ♦ మిడికెడు వారల్. 103

సీ॥ బ్రతుకఁగావలెనని ♦ పరుగెత్తి కనక గ, భీలున గంగలోఁ ♦ గూలువారు
కూలినవారలఁ ♦ గూడ చూడక యట్లె, వారిపైఁబడి యందె ♦ చేరువారు
చీల్పకు మ్రింగకో ♦ శివశక్తి యని తమ, లోఁ దామె మ్రొక్కుచు ♦ లోఁగువారు
వచ్చెరా పెనుమిత్తి ♦ చచ్చితిమం చని, వెల్లకిలన్ బడి ♦ డొల్లువారు

గీ॥ బలుల నిత్తుము కొలుతుము ♦ పాపలకును, మీదుపేర్లనే పిలుతు మీ ♦ మీద తల్లు
లనుచు శక్తుల చేఁజిక్కి ♦ యఱచువారు, నైరి యాక్షణమందు ది ♦ వ్యజను లంత.

-: విష్ణ్వాదులు మునులను బార్వతీదేవి యొద్ద కనుపుట:-

చ॥ గొదగొని శక్తులిట్టు లతి కో ♦ పనలై ప్రమథామరావలిన్
గదిసి యుదీర్ణభంగి సురు ♦ గంగ నొనర్చుచు నార్చుచున్ గడున్
మదమున వీరనృత్తము ల ♦ మర్చుచుఁ గేరుచు సంహృతిక్రియా
స్పదలయి మీఱుటన్ గని య ♦ జప్రముఖామరవర్యు లేకమై. 105

గీ॥ తలరి యంబిక చేసె నీ ♦ దండనంబు, మనకు నెల్లర కిద్దాని ♦ మాన్పఁదరమె!
ఆ జగన్మాత కెప్పు డీ ♦ యలుక దీరు, నంతవట్టిటు సంక్షోభ ♦ మమరియుండు.

చ॥ అనియుఁ బరాంబఁ జేరుటకు ♦ నాత్మమునం దగు దీములేక తా
ర్మునులను నారదున్ బిలిచి ♦ భూధరరాజసుతాగ్రహంబుఁ దీ
ర్పను బనుపంగ వారలు గ ♦ రంబు భయంబును భక్తిగ్రాల న
జ్జననినిఁజేరి మ్రొక్కి యిటు ♦ సాంత్వన మొప్పఁగ బల్కిరిమ్మగన్. **107**

చ॥ శివ! జగదంబ! చండిక! వి ♦ చిత్రకళామయమూర్తి! దివ్యవై
భవ! శుభకీర్తి! శక్తి! శివ ♦ భామిని! నీవ జగత్ప్రసూతివై
యవనసమర్థ వయ్యుఁ బ్రబల ♦ యావహ వౌదువు తల్లి! శాంతిఁగొ
న్మ! వికలమయ్యె సర్వజగ ♦ మున్ బ్రతికింపు! ఘృణాస్వరూపిణీ! **108**

గీ॥ ఇట్లు నుతియించి మ్రొక్కిన ♦ యీశురాజ్ఞి
దివ్యమునులను గనియు నె ♦ ద్దియును బలుక
కున్న నంబనుగని జోహా ♦ రొసఁగి మరల
నంజలులఁ జేసి యిట్లని ♦ రపుడు మునులు. **109**

క॥ క్షమియింపుము పరమేశ్వరి!, క్షమియింపుము సకలలోక ♦ జననీ! యిఁక నే
రములన్ దావకసంతా, నమె కద! యీ జగ మఖిలము ♦ నన్ శివ యంతన్.

క॥ ఇంచుక కనికరమున మ, న్నించి యిటుల్ మునులతో న ♦ నియె నాదు సుతుం
డంచితముగ జీవితుఁడై, మించిన తేజంబు మెఱయ ♦ మెలగెడునేనిన్. **111**

క॥ వానిని మీరెల్లరు స, న్మానముతోఁ గొలుచునెడల ♦ మాన్పెద నీ మీ
దీనత యని నుడువఁగ న, మ్మౌను లలరి చెప్పిరా య ♦ మరవర్యులకున్ **112**

గీ॥ వారలును సంతసించి య ♦ వ్వామదేవు, కడకుఁ జని యవ్విధంబెల్ల ♦ నుడివి మ్రొక్కి
దయను గోరిన నాతఁ డు ♦ దారబుద్ధి, తోడ నిట్లని పల్కె సం ♦ తోస మొదవ.

గీ॥ చనుఁ డుదగ్దిశఁ గూరిచి ♦ చక్కనందుఁ, దొలుత నేజంతు వగుపడుఁ ♦ దొడరిదాని
శిరసుఁ దెగవేసి యిక్కళే ♦ బరమునందుఁ, గూర్పుఁ డద్దానఁ గూర్ములు ♦ గొనలుసాగు.

క॥ అని సెల వొసఁగఁగ నింద్రా, ద్యనిమేషులు బాలువిగ్ర ♦ హముఁ దెచ్చి రయం
బున నీటఁగడిగి యర్చన, మును జేసి నితాంతహర్ష ♦ పూర్ణాత్మకులై. **115**

ఆ॥ ఉత్తరాశకై మ ♦ హోద్యమంబున నేగఁ, గరటి యేకదంత ♦ కంబొకండు
గానుపట్ట మస్త ♦ కంబు ఛేదించి య, చ్చటికిఁ దెచ్చి కూర్చి ♦ శంభుఁజూచి.

-:శివుఁడు గణపతిని జీవింపఁజేయుట:-

ఉ॥ దేవ! జగంబులెల్ల భవ ♦ దీయమహౌజముచేతఁ బుట్టి సు
స్త్రీవిలసిల్లుగాదె యిటు ♦ చెల్వగు తావకతేజ మిందు సం
భావితరీతిఁ జేర్చి యిఁక ♦ బాలుని జీవితుఁ జేయుమన్న భ
ద్రావహమూర్తి త త్తనువు ♦ నం దమృతాంచిత దృష్టి నించుడున్. 117

గీ॥ అంత నిద్దుర మేల్కాంచి ♦ నట్లు బాలుఁ, డలత యొక్కింత లేకయె ♦ హాయియలర
జీవితుండయి కూర్చుండెఁ ♦ జెలఁగి దివిజ, వరులు మునులును సంతోష ♦ భరితులైరి.

క॥ గిరిజాదేవికి బాలుని, సరగునఁ జూపింప నాపె ♦ సంతోసమునన్
గర మలరి సురలఁ బ్రమథుల, గరుణాలోకనము లొప్పఁ ♦ గాంచెఁబ్రియమునన్.

చ॥ కడువడి సంతసం బెసఁగఁ ♦ గా సుతు నక్కునఁ జేర్చి మోము ము
ద్దిడి రుచిరాంబరంబులను ♦ నిద్ధమణీమయభూషణంబులన్
బెడఁగుగ నిచ్చి దీవెనలఁ ♦ బేర్మి నొసంగెఁ దదాజ్ఞతోడ ము
న్నడరిన శక్తులెల్లరు ద ♦ యాస్పదలౌచుఁ దొలంగి రాయనిన్. 120

మ॥ సురలక్ష్మీశ్వరుఁ దోడితెచ్చి సుతునిన్ ♦ జూపించి రంతన్ మహే
శ్వరి యానందితచి త్తయై సుతు నిజే ♦ శానాంకమం దుంచె నా
పరమేశుండును దచ్చిరంబుపయి దీ ♦ వ్యత్ప్రేమబంధంబునన్
గరమున్ జేరిచి ముద్దుబిడ్డఁడని బ ♦ ల్గారాబ మేపారగన్. 121

-:శివుఁడు గణపతికి బ్రహ్మదేవునితో నుపనయనము సేయించుట:-

గీ॥ వీఁడు ప్రమథగణేశుఁడై ♦ వెలయునని త్రి, శూలమునొసంగి బమ్మను ♦ జూడ నతడు
శివుని చిత్త మెఱింగి వే ♦ దవిహితప్ర, కారముగ నుపనయనంబు ♦ గరిమఁ గూర్చి.

వ. నిఖిలామ్నాయచయంబుతో గాయత్రినిచ్చి కుండికయు నక్షమాలయు నొసంగఁ బరమేశ్వరియు నమూల్యరత్నాభరణంబులతో సశరచాపగదాఖడ్గంబులనొసంగి గారవించె. దామోదరుండు నామోదంబున నిభ్యసౌరభ్యవిభాసితంబగు వనమాలయుఁ జక్రంబు నొసంగి మన్నించె నంత సకలామరప్రమథవర్గంబెల్ల నగ్గణాధీశున్గాంచి నమస్కరించి యనేకరత్నోపద లర్పించి యర్చించి రంత గణేశుండు సంతుష్టుండై నిజజనకాంఘ్రి పద్మంబులకుఁ బ్రణమిల్లి హరివిరించనులకును నారదాదిదివ్యమునులకును వందనం బిడిన వారంద ఱానందితులై పెల్లుగ నాశీర్వదించి ప్రేమించిరంత శివుండు పుత్రుని జూచి.

గీ॥ బాలకుఁడవయ్యు నీవిట్లు ♦ ప్రౌఢవిక్ర, మంబు నెఱపితి శక్తికొ ♦ మరుఁడ వౌట
నిఁకఁ జిరంజీవివౌచు గ ♦ ణేశుడవయి, సుఖము లొందుము నిచ్చలు ♦ సుభగమూర్తి!

ఉ॥ నేనును విష్ణు వీనలువ ♦ నెట్టన లోకమునందు సర్వస
న్మానముతోడఁ బూజలను ♦ మానుగఁ గొందుమొ యట్లె నీవునున్

శ్రీనెఱయంగ సర్వసుర ♦ సిద్ధ నిశాచరమానుషోరగా
ళీనియతార్చనంబులను ♦ లీలగ నొందు మనిందితోన్నతిన్. 125

క॥ మాకన్నను దక్కిన సుర, లోకంబునకన్న నీవు ♦ లోకమున మొదల్
చేకొనెదుగాక పూజల, శ్రీకరగుణసాంద్ర! సర్వ ♦ సిద్ధగణేంద్రా ! 126

క॥ విను మఖిలకార్యముల నా, దిని నిను బూజించి జనులు ♦ దృఢతఁ గ్రియాసి
ద్ధినిఁ గొనెదరు విఘ్నంబులఁ, గనకుండెద రెపుడు దేవ ♦ గణపతి! జగతిన్. 127

–:శివుఁడు గణపతివ్రతంబుఁ జెప్పుట:–

గీ॥ భాద్రశుద్ధ చతుర్థి ను ♦ ద్భవముఁ జెంది, నాఁడ వగుట నాదివసంబు ♦ నన్ ద్వదర్చ
నంబు నేమంబుగాఁగ నొ ♦ నర్తు రెల్ల, వారు వారికి మేలు సే ♦ కూరఁ గలదు.

గీ॥ సింధురాస్యుఁడవౌటచే ♦ సిందురమునఁ, బూజితుఁడవయి మిక్కిలి ♦ పొంగుఁ గాంతు
వల్లె దూర్వాఙ్కు రార్చల ♦ నధికమైన, హర్షమొందెద వార్యాము ♦ ఖాబ్జ హేళి!

క॥ ప్రతివత్సరమున భవదవ, చితి ని త్తిథియందు భక్తిఁ ♦ జేయఁగ వలయున్
బ్రతిజనుఁడును జేయనిచో, వెతవడు నవ్వాఁడు విఘ్న ♦ వేధితుఁడగుచున్. 130

ఆ॥ ఈచతుర్థినుండి ♦ యేడాదివఱ కిట్లు, నీ సమర్చనంబు ♦ నిత్యమును నొ
నర్చు టిది వ్రతంబు ♦ నగజాకుమారక!, సర్వసిద్ధిదంబు ♦ శర్మకరము. 131

వ. అద్దాని విధానం బెఱింగింతు వినుము.

ఆ॥ భాద్ర సితచతుర్థిఁ ♦ బ్రాతరారంభకా, లమున వేగ మజ్జ ♦ నము నొనర్చి
నిత్యకర్మములను ♦ నెఱవేర్చి విజ్ఞులౌ, బ్రాహ్మణులను బిల్వ ♦ వలయు భక్తి.

క॥ మృత్తికతో నేనియు భా, స్వత్తర ధాతువులనేనిఁ ♦ బవడముతోనేన్
జిత్తాకర్షకముగ గణ, సత్తమ! నీ విగ్రహంబు ♦ సలుపఁగవలయున్. 133

ఆ॥ మంటపం బమర్చి ♦ మంచిగ నీవిగ్ర, హముఁ బ్రతిష్ఠచేసి ♦ యర్చనంబు
సల్పవలయు షోడ ♦ శప్రకారోపచా, రముల మంత్రపూర్వ ♦ కముగ విధిగ. 134

సీ॥ మల్లె మొల్లయు బొండు ♦ మల్లె సంపఁగి జాజి, విరజాది నాగకే ♦ సరము కొండ
గోఁగు మోదుగు రేల ♦ గోరంట సురపొన్న, పొన్నమంకెన తుమ్మి ♦ పొగడ గడిమ
మొగలి మున్నగువాని ♦ పూలఁబొందమ్ములఁ, జెందొవప్రోవుల ♦ శ్రీతులసియు
మాతేడు జమ్మి య ♦ మ్మాచి విష్ణుక్రాంత, యుమ్మెత్త దానిమ్మ ♦ యుత్తరేణి

గీ॥ రేగు జిల్లేడు వాకుడు ♦ రేల దేవ, దారి వావిలి రావి గ ♦ న్నేరు మద్ది
మావిదాసానిగలిజేరు ♦ మరువము మొద, లగుతరులపత్రిఁ బూజసే ♦ యంగవలయు.

వ. మఱియు నీఁక దూర్వాఙ్కురార్చనంబందు వితస్తిమాత్రప్రమాణంబులుగనుత్ర్యం
గంబులుగను మూలవర్జితంబులుగనుండు దూర్వాఙ్కురంబుల నూటయొక్కటిఁగానిఁ
బక్షాంతరంబందు నిరువదియొకటిఁగాని యర్పించి పూజింపవలయును

గీ॥ చెలఁగి యిరువదియొక కుడు ♦ ముల నరఁటి, పండ్లు టెంకాయలును జామ ♦ పండ్లువెలగ
పండ్లు చెఱకులు నేరేడు ♦ పండ్లు ద్రాక్ష పండ్లు నైవేద్యమిడవలె ♦ భక్తి మెఱయ.

వ. అనంతరంబందు

సీ॥ జంబీరరస సైంధ ♦ వంబుల మరిచచూ, ర్ణమునవండినపెస ♦ ర్పప్పుతోడ
కొబ్బెరల్లము గసాల్ ♦ కొత్తిమీ ర్కరివేప, కలయు వార్తాకశా ♦ కంబుతోడ
చణకగోధూమర ♦ జస్తైల మౌద్గద, ళంబు చేమవ్యంజ ♦ నంబుతోడ
తిలపిష్ట గుడజుష్ట ♦ తింత్రిణీరసమృష్ట, పనసఫలాల ద ♦ ప్పళముతోడ

గీ॥ చటుల సర్షపజీరమా ♦ షదళ రామ, ఠముల నేతిపొగసుల దా ♦ డిమఫలముల
పచ్చడులతోడ గవ్యన ♦ వ్యఘృతదధుల, తోడఁ బంచభక్ష్యాన్నాల ♦ తోడ వరుస. 138

గీ॥ అమరఁగల మోదకంబుఁ దా ♦ రమును నుచ్చ, రింపుచు మహానివేదనం ♦ బింపుమై ర
చింపవలెనంత బ్రాహ్మణ ♦ శ్రేణితోడ, నా ప్రసాదంబు భుజియింప ♦ నగు జగమున.

వ॥ ఇట్లొకవత్సరంబు పూజించి వ్రతంబుసల్పి యవ్వల నుద్యాపనంబు సేయవలయు నద్దాని విధం బెఱింగించెద.

-: గణపతి వ్రతోద్యాపన విధానము: -

గీ॥ ఆష్టతో వఱువాతఁ దో ♦ యంబులాడి, మంటపంబున గలశం బ ♦ మర్చి స్వర్ణ
ఘటితమౌ భవదీయవి ♦ గ్రహము వస్త్ర, యుగ్మమున నుంచిపూజించు ♦ టొప్పునంత.

గీ॥ స్థండిలముఁ గూర్చియం దష్ట ♦ దళమునందు, నగ్గిని బ్రతిష్ఠచేసి వే ♦ దాభిహిత వి
ధానముగ హవనముచేసి ♦ ద్వాదశాగ్రి, జన్ములకును సువాసినీ ♦ జనములకును.

గీ॥ వటుయుగమునకుఁ దనివిగ ♦ భక్ష్యభోజ, నమును దాంబూలదక్షిణల్ ♦ గ్రమముగానొ
సంగి రేవేగి యమ్మఱు ♦ సటి యహంబు, నందు నుద్వాసనంబు సే ♦ యంగవలయు.

వ. అటుపిమ్మట నాకలశంబును సవస్త్రయుగ్మంబైన సౌవర్ణప్రతిమను దక్షిణతో నాచార్యున కొసంగి యాశీర్వచనంబుఁ బడయవలయు నీయది యుద్యాపనవిధానం బిత్తెఱం గెవ్వ రాచరింతు రట్టివారు ప్రత్యూహ లేశంబేనిఁ గాంచక సర్వసిద్ధులన్ జెంది యఖిలసుఖంబులఁ దనియుదు రిదిసత్యం బెల్ల వర్ణంబులవారలు స్త్రీలు పురుషులీ వ్రతంబాచరించి వాంఛితార్థంబు లొందుదురుఁగాక యనినంతఁ దత్రత్య దేవముని వరులెల్లరుఁ బ్రత్యయ మొప్పార నమ్మహావ్రతం బీశ్వర సాన్నిధ్యంబున నెరపి గణనాథు ననేకనువస్తువిస్తారంబుల నర్చించి కృతార్థులగుడు నమ్మహోత్సవం బెల్ల నీక్షించి యమ్మహాదేవరాజ్ఞి యత్యంతా నందంబునఁ బొదలె నయ్యవసరంబున దేవదుందుభి ధ్వానంబు లేపు మిగిలిసెలఁగె గంధర్వాప్సరోగీత నృత్తంబులు బహుభంగుల వెలసెఁ బుష్పవర్షంబులు గురిసె నంత నారాయణ ప్రముఖాఖిల గీర్వాణశిరోమణులును మునులును దమ పరిజనములతోఁ బరమేశ్వరానుమతి స్వస్థానంబుల కరిగిరి మహేశ్వరుండును సంతుష్టయగు మహేశ్వరిన్

గారవించి లోకరక్షార్థ మఖిలసౌఖ్యంబులఁ జెందుచుండెనని సూతుండు శౌనకాదిమునులన్ గాంచియిట్లనియె. 144

క॥ ఈవిఘ్నేశాన జనుః, పావనచరితంబుఁ గూర్మిఁ ♦ బఠియింప వినం
గా వఱలున్ సిద్ధులు నా, నావిభవోన్నతులతో జ ♦ నంబులకు భువిన్. 145

క॥ అన విని మునివరు లపు డిం, కను శుశ్రూషులయి యని ర ♦ కలుషచరిత! నీ
కనదమృతరసమయోక్తుల, వినిపింపుము మీఁది కథను ♦ వేడుక నిటులే.

వ. అని యడిగిన సూతుండిట్లనియె.

చ॥ గిరివరకన్యకాశివు లొ ♦ గిన్ సుతయుగ్మముతోడ సంబరం
బురువుగ నొందుచున్ గరము ♦ నున్నతి నుండిరి తారకారిసిం
ధురముఖులున్ బరస్పరము ♦ తోసము నివ్వటిలంగఁ బ్రేముడిన్
వఱలుచు నుండి రెంతయు సు ♦ పర్వవరుల్ దముఁగాంచి మెచ్చఁగన్. 147

క॥ సర్వగణేశ్వరపట్టము, శర్వుం డార్యయును స్వాత్మ ♦ జన్ములయిన నా
యిర్వురలో నొకనికిఁ గడు, హర్వుగఁ గట్టన్ దలంప ♦ నంత రయమునన్. 148

క॥ శరజన్ముఁడు దనకనియును, గరివదనుఁడు దనకె యనియు ♦ గాఢస్పర్ధా
భరులై తలిదండ్రుల వే, సరఁజేయఁగ నరసి యొక్క ♦ చక్కటి వారల్. 149

గీ॥ కొడుకులను బిల్చి యనిరిట్లు ♦ గొంకులేక, యెవఁడు మీయిద్దఱందు భూ ♦ యిష్టశక్తి
భూప్రదక్షిణ మొనరించి ♦ మొదట నిటకుఁ, జేరు వానికిఁ బట్టంబు ♦ చెందఁగలదు.

క॥ ఇది మే మొనరించిన ప, న్నిద మీయది మీర లెవరు ♦ నెఱవేర్చిన న
య్యది వాని కిడెదమనఁ బే, ర్మ్రదమునఁ గదలెను గుహుండు ♦ పుడమిఁ దిరుగఁగాన్.

వ. అంత నవ్విధం బారసి హేరంబుండు లంబోదరుండౌటకు మిగులఁజింతించి.

చ॥ అటమటఁ జెంది కుంది తన ♦ కయ్యది దుర్లభమంచు నమ్మదో
త్కటముఖుఁ డప్డు సేయునది ♦ గాంచక యొక్క యుపాయమెంచి యూ
రటఁగొని తల్లిదండ్రులఁ ద్వ ♦ రన్ దరిసించి కడున్ బ్రపత్తిలం
పటుఁడయి మ్రొక్కి యిట్లనియె ♦ మంజుతరోక్తుల యుక్తిపెంపునన్. 152

శా॥ తల్లీ! తండ్రి! భవత్పదాబ్జముల ను ♦ ద్యద్భక్తిఁ బూజింప నే
నుల్లంబందుఁ దలంచినాఁడ గరుణన్ ♦ యోజించి యద్దాని నా
కుల్లాసం బిడుఁడంచు నాజ్ఞఁగొని ర ♦ త్నోదాత్తపీఠిన్ విరా
జిల్లన్ వారలఁ జేర్చి కొల్చి ప్రణతి ♦ స్థేమాభిరామాకృతిన్. 153

గీ॥ వెరపునఁ బ్రదక్షిణంబుల ♦ నిరువదొక్క-
మాఱు లొనరించి మ్రొక్కి- యి ♦ మ్మాడ్కి-ఁ బల్కె-
గట్టుఁ డిఁక మీరు నాకు సా ♦ కతముమెఱయ
సకలగణనాథపట్టంబు ♦ సత్వరముగ. 154

మ॥ అనినన్ వారలు నీవె ముందు సకలా ♦ హార్యాటవీతీర్థప
త్తనవిస్ఫూర్జితభూస్థలిన్ దిరిగి రాఁ ♦ దథ్యంబుగా నీకె య
ష్టునపట్టంబు నొసంగువార మన న ♦ గ్గంధేభవక్త్రుండు పా
వనమౌ నాకృతి సల్పినాఁడ నసకృ ♦ ద్వారంబు లంబాపితల్! 155

ఆ॥ అనిన నిందయుండి ♦ యువని నెట్టులఁజుట్టి, వచ్చినాఁడ వనిన ♦ వక్రతుండుఁ
డనియె యుష్మదంఘ్రి ♦ వనరుహార్చనమును, దమప్రదక్షిణములఁ ♦ దలఁపుఁడాత్మ.

చ॥ ఇరువదియొక్క- మాఱు తమ ♦ కిందుఁ బ్రదక్షిణ వందనంబులన్
సరవిగ సల్పి భూభ్రమణ ♦ సత్ఫల మిర్వదియొక్క-మాఱు నే
వెరవునఁ గొంటి శాస్త్రములు ♦ వేదము లిక్క-రణిన్ వచింపఁగా
నరయరె యేటి కిత్తెఱఁగు ♦ నాలముసేయ జగత్కు-టుంబకుల్! 157

గీ॥ తల్లి దండ్రుల సన్నిధి ♦ నుల్లసిలుచు, వేఱుభూముల కేగుట ♦ వెఱ్ఱిగాదె
వెరవిడి కుమారుఁ డిప్పుట్ల ♦ పెరిమె యమరె, నాకు మీకృప నిట్లు సు ♦ శ్లోకులార!

సీ॥ తల్లిదండ్రుల పదో ♦ దకముఁ బోలంగలే, దాకాశగంగా మ ♦ హోజలంబు
మాతాపితలతో స ♦ మానతఁ గనజాల, రఖిల గీర్వాణచూ ♦ డాగ్రమణులు
జననీజనకుల పూ ♦ జనముతో సరిఁబోల, దేదేవపూజనం ♦ బేనిఁ బుడమి
పూర్వపుణ్యములేక ♦ పొసఁగునే యెవ్వారి, కవ్వారిపూజనం ♦ బడ్డి లేక

గీ॥ తమకు నేఁ జెప్పువాఁడనే ♦ తథ్య మరసి, సరళమతి యుష్మదు క్తిసౌ ♦ ష్ఠవము నెంచి
సేయుఁ డిఁక గణమూర్ధాభి ♦ షిక్తుఁగాఁగ, జాగుసేయక నను గృపా ♦ జలధులార!

–:పార్వతీపరమేశ్వరులు గజాననునకు గణేశపట్టంబుఁ గట్టుట:–

వ॥ అనినంత.

క॥ సూటియగు సామజాస్యుని, మాటలను దదీయబుద్ధి ♦ మత్కృతిని మదిన్
బాటించి పార్వతీశివు, లాటంకము లేక పూని ♦ రట్లొనరింపన్. 160

గీ॥ నగరుఁ గైసేయఁబంచి గ ♦ ణములఁ బిల్వఁ
బంచి యాక్షణమందు ని ♦ బ్బరపు పూన్కి-
గంధసింధురవదనునిఁ ♦ గరుణతోఁ గ
నత్కనకపీఠి నుంచి గా ♦ నములు సెలఁగ. 161

వ. దివ్యగంగాక్ష్మపీఠంబుల నభిషేకించి దుకూలపరిధానోత్తరీయంబులఁ గట్టనిచ్చి నవరత్న ఖచితాష్టాపదకిరీటకుండలోర్మికల ముక్తాహారంబుల వివిధమణిభూషణంబుల నొసంగి యఖిలగణాధినాథపట్టంబుఁగట్టి రాసమయంబున సర్వామరులును ప్రమథ భూత గణంబులు హేరంబుఁ దోరంబుమీఱ ననేక విధంబులఁ బూజించి కొలిచిరంత షడాస్యుండు వేగంబున నిలామండలం బెల్లఁదిరిగి రోజుచు వచ్చి తల్లిదండ్రుల కెఱిఁ గించినఁ గ్రౌంచారి కవ్వార లట జరిగిన వృత్తాంతంబంతయుఁ దెలిపిన నతండు బమ్మెర వోయి యఖిలక్షోణీప్రదక్షిణాయాసక్షోభితుండైనను గొండికయైన బిళ్ళారిబుద్ధి వైశద్యంబున కలరి తితీక్షన్గొని మిన్నకున్నంతఁ గొన్నిదినంబులమీఁదట. 162

-: విశ్వరూపుఁ డిద్దఱుకూఁతుల గణపతికిచ్చి పెండ్లిసేయుట:-

గీ॥ విశ్వరూపప్రజాపతి ♦ విఘ్ననాయ, కునకుఁ దన సుతలనొసంగఁ ♦ గూర్మితోడ
వచ్చి శివు నర్థిఁగోరుడు ♦ వామదేవుఁ, డనుమతింపఁగ నాతఁడా ♦ హ్లాదమొంది.

చ॥ హిమగిరిజాశివానుమతి ♦ నీడ్యుఁడతండు మహోత్సవంబుఁ బె
ల్లమరిచి సిద్ధి బుద్ధి యను ♦ నాత్మజలన్ గణభర్త కిచ్చి యు
క్తముగ వివాహమున్ సలిపెఁ ♦ గాంచనగర్భునిదొట్టి మేటులౌ
నమరులు మౌనులున్ బుషులు ♦ హర్షమునొంది చెలంగి రెంతయున్. 164

చ॥ తళుకు మెఱుంగు చూడ్కులును ♦ దద్దయు ముద్దులుగుల్కు నెన్నడల్
బెళుకుహొరంగు బంగరపు ♦ బింకపు గుబ్బకవల్ గడున్ గడున్
హొలికిగఁ దోఁచు నెన్నడుము ♦ లొప్పెడు నొప్పులకుప్పలౌ సతుల్
బలితపు బాళిఁగొల్వ గణ ♦ పాలకుఁ డొందెఁ గడింది సౌఖ్యముల్. 165

-: గణపతి కిద్దఱు భార్యలం దిద్దఱు పుత్రులు జన్మించుట:-

గీ॥ కొంతకాలంబు జరుగ నా ♦ కోమలాంగు, లందు సిద్ధికి క్షేమాఖ్యుఁ ♦ డల్లబుద్ధి
కమర లాభాఖ్యుఁ డాత్మజు ♦ లవతరించి, మించి రంచిత వైభవా ♦ మేయులగుచు.

వ. అటమీఁదఁ బార్వతీపరమేశ్వరులు వధూద్వయంబులతోడ నొప్పు పుత్రద్వయంబు తోడను బౌత్రులతోడను నిరతిశయనిత్యానందంబునఁబొదలుచుండి రిచ్చరిత్రం బఖిల పాపఘ్నంబు భోగమోక్షప్రదం బిద్దాని నాదరంబునఁ జదివిన వినినవారలందు.

-: ఫలశ్రుతి:-

సీ॥ విద్యార్థియగువాఁడు ♦ విద్యను జెందు ద్ర, వ్యార్థియౌనతఁడు ద్ర ♦ వ్యంబుఁ జెందుఁ
గన్యార్థియగువాఁడు ♦ గన్యను బెండ్లాడుఁ, బుత్రార్థియగువాఁడు ♦ పుత్త్రులఁ గను
భోగార్థియగువాఁడు ♦ భోగములన్ జెందు, మోక్షార్థియగువాఁడు ♦ ముక్తినొందు
రాజ్యార్థియగువాఁడు ♦ రాజ్య మార్జించు య, శోర్థియౌనాతఁడు ♦ యశముఁబడయు

గీ॥ రుగ్ణుఁడై కుందునట్టిఁడా ♦ రోగ్యమొందు, ఋణభరాక్రాంతుఁడొందును ♦ ఋణవిముక్తి
గొప్ప యిక్కట్టులందు గ ♦ గ్గోలుపడెడు, వాఁడు నిర్వృతిఁ జెందును ♦ వాస్తవంబు.

వ. అనిచెప్పిన సూతునకు శౌనకాదిమునులు మహాత్మా! యింకను బార్వతీశ్వరుల లీల వేఱొక్కఁ డెఱింగింపుమనుటయు నతం డిట్లనియె. 169

క॥ శుంభద్భుజవిక్రమసం, రంభులు జంభారిముఖసు ♦ రభయంకరులౌ
శుంభనిశుంభాసురులు వి, జృంభించి జగంబు లేఁచ ♦ సేగిఁగొని సురల్. 170

గీ॥ ధాతకడ కేగి యవ్వారి ♦ దౌష్ట్యమెల్ల, నుడువ నాతఁడు గనలి య ♦ న్యూనమైన
వారి వరబల మారసి ♦ వామదేవు, వలని కేతెంచి వారి కా ♦ వరముఁ దెలిపి.

ఉ॥ వీరల కేను మున్ను పృథి ♦ వీధ్రసుతాప్త! వరం బొసంగితిన్
బూరుషులేరు వారలను ♦ బొంక మణంపఁగఁ జాలనట్లుగా
సారసగంధి పూరుషుల ♦ సంగతిఁ జెందని జోటి వారలన్
మారణమున్ బొనర్చునటు ♦ మంట యదయ్యె జగత్త్రయంబునన్. 172

చ॥ ఇలఁగల పైదలుల్ సలుపు ♦ టెంతయు దుర్లభ మిట్టికార్య మీ
లలిత భవత్పురంధ్రియె ల ♦ లత్కరుణామతి యొక్కకన్యయై
చెలఁగి వధింపఁగావలయుఁ ♦ జెచ్చెర ఘోరనిశాచరద్వయిన్
ఛల మెదియేనిఁ బన్ని త్రిద ♦ శప్రియమున్ బొనరింపు మీశ్వరా! 173

-:శివుఁడు పార్వతీదేవినిఁ గాళియఁన నావెఁగినిసి నిష్ఠురోక్తులాడుటః-

గీ॥ అనుచుఁ బ్రార్థించినట్టి స్వ ♦ యంభుమూర్తి, కవ్వరం బిచ్చి పంపి ని ♦ జాత్మమందు
వెరవు నరయుచు నొకనాఁటి ♦ వేళఁ గాళి, యని హసించెను నిందించి ♦ నట్టు లుమను.

ఉ॥ ఆనుడి విన్న తోడనె య ♦ గాత్మజ పెల్లవధీరితాత్మయై
మానసమందు బెగ్గిలి య ♦ మర్షభరేక్షలఁ జూచి యిట్లనెన్
గానవె నాఁటనుండి ననుఁ ♦ గాళిగ నీకిటుఁ బ్రీతిలేనిచో
మానక యిన్నినాళ్ళిటుల ♦ మ్రాన్పడనేల కలాదభూషణా! 175

ఉ॥ కూరిమిలేని నాదు రతిఁ ♦ గోరుదు వీవెటు లిక్కతాననే
మారునిఁ గాల్చిపోయి తను ♦ మానముసేయక నేనె ముగ్ధనై
చేరితిఁ బట్టుఁబట్టి యిటు ♦ చెల్వగు నేచెలియేని దానయై
పూరుషుఁ గోరి చేరు నది ♦ పొందు నవజ్ఞ దృఢంబుగా ధరన్. 176

చ॥ మగనికిఁ బ్రీతిలేని యల ♦ మానిని జవ్వనమేనిఁ జెల్వమే
నగు వనిఁగాయు వెన్నెలటు ♦ లక్కట! యెట్టిసుఖంబులేనియున్
మగువల కింపొనర్ప విఁక ♦ మంచిగఁ గాంతుఁడు గారవించకే
వెగటుఁ గొనంగ నిక్కముగ ♦ వెక్కసమౌ తను వెంచి చూడఁగన్. 177

గీ॥ కానc బాసెద వేగ నీ ♦ కాలవర్ణ, తనువు వేరొకcడేనియుc ♦ దనువుcదాల్తుc
దాల్చకుండిననేమని ♦ తల్లడిలుచుc, బాష్పవిడి యవ్వలకు నేగి ♦ పద్మగంధి. 178

ఆ॥ వెక్కి వెక్కి యేడ్చి ♦ విభున కిట్లను దేవ!, సెలవు చేయు తపముc ♦ జేయుదాన
ననుచు గద్గదస్వ ♦ రాంచితయై వేడు, కొనcగc జూచి విశ్వ ♦ గురుcడు వెలcచి.

ఉ॥ కెందలిరాకుcబోడి! యిటు ♦ కేళిగ నాడిన నా నుడిన్ మనం
బందుc దలంచి యల్గెదవె? ♦ యందము చందమునందు నీకు నే
సుందరి యీడురాcగలుగుc ♦ జూడcగc దప్పెదియేని నాదు వా
క్యందుc గనన్‌బడన్ సయిపు ♦ మంఘ్రులవ్రాలి యొనర్తు సేవలన్. 180

ఉ॥ నీయెడ నాకు వేడుక జ ♦ నింపకయున్న నికెందుc గల్గునో
పాయక యెంచు మాత్మమున ♦ భామరొ ! వేమఱు చెప్పనేల? యీ
స్పాయదనంతవిష్టపవి ♦ భాసితసంతతి కీవు తల్లివై
శ్రీయలరారుచుందు వికc ♦ సిద్ధము తండ్రిని నే నెఱుంగుమా! 181

గీ॥ అట్లగుటcజేసి నీయందు ♦ నరతి నాకు, నెట్టులేర్పడు నికc మన ♦ యిద్దఱందు
సురతలాలస మరునిచేc ♦ జొప్పడినది, కా దతనికన్న మున్న జ ♦ గంబు పొడమె.

గీ॥ విను పృథగ్జనరతి కలి ♦ వేణి! పంచ, బాణుc గారకుcగాcగ నే ♦ ర్పఱచినాcడ
నటుల గాకున్న మన్మథు ♦ నస్తమింపc, జేసి నిను బెండ్లియాడుట ♦ సిద్ధమగునె?

క॥ మరుcడును నను వేల్పులతో, సరిగcదలcచి కలcచి భస్మ ♦ సాత్కృతుcడయ్యెన్
గిరిజ! జగత్రాణార్థం, బరయుము మన యిర్వురకు వి ♦ హారం బవనిన్. 184

ఉ॥ ఇత్తఱిc బల్కుc గూడ నికc ♦ నేదియొగాని జగచ్ఛుభార్థమే
హత్తcగc దోcచు నద్రి భవ ♦ దాత్మవశంబయి పొల్చు నింతలో
బిత్తరి! రిత్తయల్క నికc ♦ బెంపొనరింపకు సాకతమ్మునన్
జిత్తమునందు నీచరణ ♦ సేవకుcగాcగ నెఱుంగవో ననున్. 185

గీ॥ ఇట్లు పరిపరివిధముల ♦ నీశ్వరుండు, గట్టురాచూలి కాత్మవై ♦ కల్య మణcపc
జాల వాచాలత దనర్చ ♦ సాంత్వనంబు, చేసినను దేఱక నితాంత ♦ చింతతోడ.

గీ॥ వేcడినిట్టూర్పు విడిచి పూc ♦ బోcడి యనియె, యిచ్చకములాడి నన్నింక ♦ నేచcబోకు
నీదు చాటూక్తులకు లోcగి ♦ నేను దెలివి, మాలి వంచింపcబడితి నీ ♦ లీల నిపుడు.

గీ॥ మగనికిన్ బ్రియ గాకున్న ♦ మగువ ప్రాణ, ములను బాయcగcదగు నట్లు ♦ పూనకున్న
దెగినదని యెల్లవారలు ♦ నగుదు రెందు, నవని యున్నంతకాలంబు ♦ హాలహాలగళ!

ఉ॥ ఎంతయు నీకు నా తనువు ♦ హేయముగాc గనుపట్టకున్న ని
ష్టింతటి కోర్చి నన్నిటుల ♦ నెల్లిద మాడెదె కాళి యంచు? నే
నింతటి నల్పుదాననగు ♦ టింతయు దోసము నీది లేదు త
న్వంతముసేయుదున్ జదురు ♦ లాడకు నీవికc మేటి మచ్చికన్. 189

-:పార్వతీదేవి శివుని సెలవడిగి తపస్సుకుఁ బోవుట:-

గీ॥ స్త్రీలయందిట్లు కార్శ్యంబు ♦ చెడ్డయనుచు, ఘనులు పలుకుదు రద్దాన ♦ గాఢతపము
చేసి పాయుదు నైల్యంబుఁ ♦ జెలఁగి యిచట, నుండగా నోప నడ్డంకి ♦ యుడుగుమార్య!

గీ॥ అనిన విని శంకరుఁడు దర ♦ హాస మమర, నిట్టులనె విరిఁబోణి! నీ ♦ కేల తపసు
పాయఁగాఁ జేతుఁ గార్ష్ణ్యమి ♦ ప్పాట నేను, లేక నీవేనిఁ బాయుఁగ ♦ లేవె చెపుమ.

వ. అనిన మహాదేవి యిట్లనియె.

ఉ॥ ఒల్లను నీసహాయ మది ♦ యొల్లను నాదు విభూతి నొందఁగా
నుల్లము శాంతినొంద దటు ♦ లుగ్రతప స్సొనరించి కాళిమన్
బొల్లుగ నుజ్జగించెదను ♦ బొచ్చెముజోలిఁ దలంప నీకిఁకన్
జెల్లదు దేవ! వేగ దయ ♦ సేయు మనుజ్ఞ జొహారు చేసెదన్. 192

గీ॥ అనుడుఁ దప సెవ్వరినిఁ గూర్చి ♦ యాచరింతు
వబ్జముఖి! యన్న నామె ♦ యిట్లనియె మరల
దేవ! నినుగూర్చియే చేతు ♦ దివ్యతపముఁ
గాంచెదన్ గాంచనాకార ♦ గాత్ర మేను. 193

క॥ అనిన మహాదేవుఁడు దే, వినిఁ గని చిఱునగవు నగుచు ♦ వేల్పుల కార్యం
బును ఘటన సేయుటకు వల, దని నిర్బంధింపకున్న ♦ నార్య రయమునన్. 194

క॥ క్రందుకొనునట్టి వగతోఁ, గంది ప్రదక్షిణముచేసి ♦ కాంతుని విరహా
ర్తిం దవులచేసి హిమనగ, ముం దఱిసి గిరీంద్రమిథున ♦ మును గని ప్రీతిన్. 195

క॥ వందనముచేసి వారల, కుం దన తెఱఁగెఱుకచేసి ♦ కూరిమితో ము
న్నెందుఁ దపం బొనరించెనొ, యందే వాసంబుచేసి ♦ యాదరమొప్పన్. 196

గీ॥ భూషణంబుల విడనాడి ♦ పూవుఁ బోఁడి, గగనధునిఁ దానమాడి వ ♦ ల్కలముఁగట్టి
నియతసంకల్ప మొనరించి ♦ నిష్ఠమెఱయ, శైవలింగార్చనంబుఁ ద్రి ♦ సంధ్యలందు.

క॥ సలుపుచుఁ దపసొనరించెను, ఫలదళజలభక్షణముల ♦ బహుకాలము నె
చ్చెలు లలరి కెలన సేవలఁ, గొలువఁగఁ జలిమల యనుంగు ♦ కూఁతురు ప్రీతిన్.

-:వ్యాఘ్రము పార్వతీదేవియొద్దకు వచ్చియుండుట:-

క॥ ఇటులఁ జిరకాల మరుగుడుఁ, గుటిలాత్మక మొక్క ఘోర ♦ గోహరి యుమ న
చ్చటఁ బొడఁగని యశనేచ్ఛన్, జటులగతిన్ డాయ శైల ♦ జయు సాజముగాన్.

గీ॥ చెలులతోఁ బాటుఁ గని దాని ♦ నలుకులేక
తొంటివలె నుండ వ్యాఘ్రమా ♦ తుహినకుధర
జాతనూద్భూతరోచుల ♦ స్తబ్ధతను వ
హించి యుండెఁ గరము విస్మ ♦ యించి యందు. 200

వ. అంత.

చ॥ ప్రబలబుభుక్షఁ గొల్పులి ధ ♦ రాధరపుత్త్రిని డాసియున్ దదా
త్మబలవిధూతతాపయయి ♦ ధ్వస్తమలత్రయయయ్యె పరాంబికన్
నిబిడతరేహఁ గొల్చుచు వ ♦ నేచరఘాతుక సత్వరాజి కెం
దు బిరుదుమీఱు శాస్త్రయయి ♦ దోఁచెను నిచ్చలు గావుసేయుచున్. 201

చ॥ గిరిజయు దానిపైఁ గరుణఁ ♦ గీల్కొనఁజేసి యపత్యబుద్ధి వి
స్తరిలఁగఁ జేసెఁ దత్సఖులు ♦ దారును నెగ్గుఁదలంపరైరి గొ
హరియును నంత నాత్మకుఁ గృ ♦ తార్థతనెంచి యహర్నిశంబులున్
నిరుపమభక్తి లోకజన ♦ నిన్ భజియించుచునుండె దండిగన్. 202

గీ॥ దుష్టసత్త్వంబులకుఁగాని ♦ దుర్మతులకుఁ, గాని యత్తెత్తిచూచుట ♦ కేని వలను
గాక యుండెను జగదీశ ♦ కాంతయెదుటఁ, గడఁగి శార్దూలరాజంబు ♦ గావుఁగొనుట.

క॥ అంతఁ బరమేశకాంత ని, రంతరతప మెంతయేని ♦ రాజిలెఁ గడు దు
ర్దాంతులగు దైత్యవరుల ని, తాంత శ్రమ డస్సి సురలు ♦ ధాతను వేడన్. 204

-:బ్రహ్మదేవుఁడు పార్వతీదేవియొద్దకు వచ్చి యొక శక్తినిఁ బుట్టింపుమనుట:-

క॥ ఆతఁడు వెరపున నమర, వ్రాతముతోఁ దుహినగిరికి ♦ వచ్చి త్రిజగతీ
మాతను మృడానిఁ గని సం, ప్రీతిమెయిన్ మ్రొక్కి నుతులఁ ♦ బెల్లుగ సల్పన్.

చ॥ కని గిరిరాజపుత్త్రి కడు ♦ గారవ మొప్పఁగఁ దమ్మిచూలికిన్
గొనబుగ నర్ఘ్యపాద్యములఁ ♦ గూరిమి స్వాగతమున్ బొనర్పఁగా
వనరుహసంభవుం డలరి ♦ వారనిభక్తి దలిర్ప నంజలిన్
గొని యిటు పల్కె నజ్జగతి ♦ కోమల పేశలమంజులోక్తులన్. 206

ఉ॥ తల్లి! యిదేటి కిట్లుడరి ♦ దారుణతాపముఁ జెందుచుంటి వీ
వెల్ల జగంబులేలు పర ♦ మేశ్వరి వొక్కటి నీకుఁ దక్కవే
పెల్లుగ మున్ దపించి యల ♦ విశ్వగురున్ విభుఁగాఁగఁ గొంటివీ
వల్ల సుధాంశుమౌళివిర ♦ హం బెటు సైఁపఁగ నోపి తీయెడన్.

గీ॥ అనిన వనజాతలోచన ♦ యనియె నలువ, కాదిసర్గంబునన్ బర ♦ మాత్మ శివుఁడు
నిన్ను సృజియించుటన్ జేసి ♦ నీవు నాకు, సుతుఁడవై చెలువొందెద ♦ వతుల తేజ!

క॥ మరలఁ బ్రజాసర్గమునం, దిరవుగ నీయలికమున మ ♦ హేశుఁడు పొడమన్
గురుతఁ దగు శ్వశురుఁడవు భూ, ధరునకుఁ బితవౌట నాకుఁ ♦ దాతవు ధాతా! 209

వ. కావున రాణివాసంబు ముచ్చట నెట్లు నీయెట్టయెదుర గుట్టువీడి రట్టడికోర్చి మును ముట్టన్ దెలుపుదు నైన నొక్క చక్కటి యాలకింపుము. 210

ఉ॥ నాదు శరీరమిద్ధి కడు ♦ నల్పుగ నుండుట జేసి దీనిపై
నాదరబుద్ధి మానితిని ♦ నచ్చుపు పైఁడియుఁగూడ నీడరా
లేదను మేను నూన నొక ♦ లీలఁగ నిట్లు తపించుచుంటినీ
నీదు సమాగమంబిడు ♦ నిక్కము హేతువు తద్విభూతికిన్. 211

గీ॥ అనిన బిసరుహభవుఁ డిట్టు ♦ లనియెఁ దల్లి!, యింతమాత్రమునకె తపం ♦ బిట్లు దుస్స
హముగఁ జేయంగ వలయునే ♦ యైన నీదు, లీల లోకహితార్థమై ♦ క్రాలుఁగాదె!

క॥ శుంభనిశుంభాసురులు వి, జృంభితులై సకల సురల ♦ చేవ యడఁచి యి
క్కుంభినిఁ గలంచుచుండిరి, గంభీరకృపాంబురాశి! ♦ కడఫుము వారిన్. 213

ఆ॥ శక్తి వీవు దక్క ♦ నక్తంచరేంద్రులఁ, బెఱలు చంపఁజాల ♦ రరయు మంబ!
వరము వారికిడితిఁ ♦ బురుషవధ్యులు గాక, కన్యయువతిచేఁ బొ ♦ కారునట్లు. 214

వ. కావున

ఉ॥ నిర్మలబుద్ధి నీపదవ ♦ నేజములన్ భజియింతు నీజగ
చ్ఛర్మముఁగోరి నీవిఁకను ♦ సత్వర మా నలుపొప్పి యున్న యీ
చర్మము పేరితోఁ జిఱుత ♦ శక్తిని వీడి మదంబ! దాన నీ
దుర్మతులైన రక్కసులఁ ♦ ద్రుంపఁగఁ జేసి జగంబు లేలుమా! 215

-:పార్వతీదేవి కౌశికిన్ బుట్టించి తాను గౌరియగుట:-

క॥ అని యజుఁ డభ్యర్థింపఁ దు, హినగిరిసుత చర్మకోశ ♦ మెలమి విడి రయం
బునఁ గనక కేతకీసుమ, కనదుత్తమ గౌరియై ని ♦ కామం బలరెన్. 216

గీ॥ అంబ త్వక్కోశమునఁ ద్వ్యక్త ♦ మైన శక్తి, కౌశికీనామధేయయై ♦ కాలమేఘ
నిభశుభాకారకన్యయై ♦ నీటుమీఱ, మెఱసెఁ దామర చూలి య ♦ లరెఁగరంబు.

సీ॥ శంఖచక్రగదాది ♦ సకలసాధనసంయు, తాష్టమహాభుజ ♦ యైనదాని
ఇంద్రనీలంబుల ♦ నెకసక్కెమాడు ర, మ్యంబైన కృష్ణగా ♦ త్రంబుదాని
సూర్యచంద్రాగ్నుల ♦ సొంపుఁ గన్పింపు దీ, వ్యద్దివ్యనేత్రత్ర ♦ యంబుదాని
నవరత్నఖచితక ♦ నకనిర్మితోజ్జ్వల, త్కలిత చంద్రార్ధశే ♦ ఖరముదాని

గీ॥ మేల్మి బంగరు వలువల ♦ మెఱయుదాని, సుందరీతిలకంబయి ♦ చొక్కుదాని
పూరుషస్పర్శ నెఱుఁగని ♦ పూవుఁబోణి, నంబ యిడె దేవకార్యార్థ ♦ మజునకపుడు.

వ. అంతఁ గాంచనగర్భుండు ప్రీతుండై యమ్మహాదేవికుఱంగట మెలంగుచున్న శార్దూల వరంబున్ గాంచి విస్మితుండై యద్దానిపై వెగ్గలంబగు వాత్సల్యంబుఁ బఱుపు నప్పరమేశ్వరి కతండిట్లనియె. 219

ఉ॥ అమ్మ! యిదేల క్రూరమృగ ♦ మం దిటు లక్కటికన్ బొనర్చె దీ
విమ్మహి నాగుఁబామునకు ♦ నింపునఁ బాలను బోసినట్లు ని

క్ష్మమ్మగు క్రూరసత్త్వమును ♦ గా దిది యొక్క నిశాట ఘాతుకుం
డిమ్మెయి దీనిపై నెనరు ♦ నించ జనించు విపత్పరంపరల్. 220

ఉ॥ ఎన్నియొ గోవులన్ దినియె ♦ నెందఱనో ద్విజులన్ వధించె నిం
కెన్నియొ బన్నముల్ సలిపె ♦ నెందఱికో యిఁక నిట్టి నీచుపైఁ
జన్నె భవత్కృపాసుధను ♦ జల్లఁగఁ దల్లిరో! యివ్విధంబునన్
మున్నొనరించినట్టి యఘ ♦ మున్ గుడిపింపఁగఁ జెల్లు వీనికిన్. 221

వ. ఇంతకు నిసర్గదుష్టుండగు వీనితో నీకుఁ బనియేమనిన నమ్మహేశ్వరి తమ్మి చూలి కిట్లనియె. 222

ఉ॥ నీవనినట్టు లెట్టి యవి ♦ నీతుఁడుగాని యితండు మున్ను న
న్నీవిపినంబునన్ దఱిసి ♦ యెంతయు భక్తి భజింపుచుండె నే
కావలుఁడైన నవ్విధముఁ ♦ గాంచను నేనిట దుష్టసత్త్వవి
ద్రావకుఁడై ననున్ గొలిచె ♦ రాతిరియుం బవ లేకధీకతన్. 223

ఉ॥ కావున వీని నాత్మసుతుఁ ♦ గాఁ గని నా నిలయంబునన్ మహా
దేవుని యాజ్ఞతోడ నొక ♦ దివ్యగణాగ్రణిఁ జేసెదన్ సుహృ
ద్భావము చెల్లు నట్లయినఁ ♦ బన్నుగ నింతటికన్న మిన్నలే
దేవిధమేని నాకుఁ బ్రియ ♦ మెంచుము దీనిఁ బయోజసంభవా! 224

ఆ॥ అనిన బ్రహ్మదేవుఁ ♦ డనియెను జనని! నే, నెఱుఁగ కిపుడు వీని ♦ యింగితంబు
దొంటివృత్త మిట్లు ♦ దొడరి చెప్పితి నీదు, భక్తి ఁజెందెనేనిఁ ♦ బరపు దయను. 225

క॥ పుణ్యంబు లేమిసేయును, గణ్యంబగు నీదుభక్తిఁ ♦ గాంచని యెడఁ గా
రుణ్యమతి! తావకాంఘ్రి శ, రణ్యుండగు భక్తుఁ డెందు ♦ రవ్వఁగనఁ డిలన్. 226

సీ॥ నీయధీనముగదా ♦ నిఖిలజంతువులకు, బంధమోక్షముల సం ♦ ప్రాప్తి భువిని
పరమశక్తిని నిన్నుఁ ♦ బాసి యేకర్మంబు, లందు సిద్ధినిఁ జెందు ♦ నవని జనుఁడు
సర్వభావములందు ♦ స్వయమభవవున్నై, నీవె యూతవుగదా ♦ నిత్యమూర్తి!
అంబుజాక్షాది ది ♦ వ్యగ్రామమునకు నీ, యాజ్ఞ యైశ్వర్యభా ♦ గ్యావహంబు

గీ॥ కడచి రెందఱో నీయాజ్ఞ ♦ గరుడకేత, నాబ్జభవు లిఁక రాఁగల ♦ రట్టివారు
నిన్నుఁగొలువక పురుషార్థ ♦ మెన్నఁడేనిఁ, జెందఁజాలము దృఢమిది ♦ శివునిరాణి!

క॥ శక్తివిహీనుఁడు పుడమి న, శక్తుం డేపనినిఁజేయఁ ♦ జాలం డరయన్
వ్యక్తమగు నిద్ది యే య, వ్యక్తులకున్ గూడ విష్ట ♦ పత్రయజననీ! 228

క॥ నీవలిగినయెడ బ్రహ్మను, గావింతువు గసవు గాఁగఁ ♦ గరుణగలిగనే
నే వెడఁగునైనఁ జేసెదు, శ్రీవిభునిగ నీదు మహిమ ♦ చిత్రం బంబా! 229

గీ॥ అఖిల జగదీశ్వరుఁడుఁ బర ♦ మాత్మయు నగు, శివున కీవిఁకఁ బుట్టుక ♦ చేటు లేని
యాసనాతనశక్తివి ♦ యైన లోక, యాత్రకై యొక్కరూపంబు ♦ నందితిట్లు. 230

వ. అట్లసాధారణమహిమాతిశయంబునకు గాణాచివైన నీవిభూతి ప్రకారం బెవ్వ రెఱుంగఁగలరు? దుష్కృతకర్మంబైనను నీశార్దూలంబు నీ యనుగ్రహంబున మహోన్నతసిద్ధిఁ బొందె నిందుఁ బ్రతిబంధకంబు లేదనిన నవ్వనజసంభవు నను గ్రహించి యంబికాదేవి కౌశికిన్ దేవకార్యంబు సల్పుమనుటయు.

-:కౌశికి శుంభనిశుంభాదులను జంపి వింధ్యగిరియం దుండుట:-

ఉ॥ తల్లికి జోతచేసి ప్రమ ♦ దంబున నాపెయనుజ్ఞఁ గౌశికీ
హల్లకపాణి రక్కసుల ♦ నంతముసేయుఁగబూని ధాతతోఁ
బెల్లుగ వింధ్యశైలవర ♦ పృథ్వినిఁ జేర నజుండు పేర్మి సం
ధిల్లఁగ నొక్క సింగమును ♦ దేవికి వాహన మిచ్చె మచ్చికన్. 232

క॥ ఆసవములఁ బలములఁ గడు, మీసరపుంజలజముల న ♦ మేయాపూపో
ద్భాసితదివ్యాన్నంబుల,వాసిగ నిడి కొల్చి పంప ♦ వరద రయమునన్. 233

ఆ॥ తా ననేక శక్తి ♦ తండంబుఁ బుట్టించి, వారితోడ సమర ♦ వసుధఁ జేరి
దైత్యవరులఁ బిలిచి ♦ దర్పంబునన్ జంపె,శరవితతులఁగామ ♦ శరనిహతుల.

వ. లోకకంటకులగు నాదైతేయగ్రామణుల మరణంబున కలరి నలినసంభవుడు జేజేలతోఁ గౌశికిన్ బలువిధంబులఁ బూజించి యవ్వింధ్యాచలాధిపత్యంబిచ్చి యంద కాపురంబుండ నర్థించి యుంచె. 235

-:శివుఁడు పార్వతీదేవియొద్దకు వచ్చి కోపోపశమనంబుచేయుట:-

క॥ అంత శివుం డుమ సుమన, స్సంతతిహితకార్య మెలమిఁ ♦ జక్కఁపఱచి య
త్యంతం బంచత్కాంచన, కాంతాంగిక యగుట యరసి ♦ కడువేగమునన్. 236

ఆ॥ డాయవచ్చి యనెఁ గ ♦ డానిబొమ్మరొ! మది, గుదురువడెఁ దపంబు ♦ గొప్పఁజెందె
రమ్మి! పోద మిపుడు ♦ రాజతాద్రికి వేగ, ననుచు గౌరి బిగ్గ ♦ నక్కుఁజేర్చె.

ఉ॥ ఆలలితాంగియున్ విభుని ♦ యంఘ్రులకుం బ్రణమిల్లి యంతనే
యాలముతోడఁ గొంచె మెడ ♦ యై ముఖపద్మము వంచి నిల్వనా
బాలశశాంకశేఖరుఁడు ♦ భామను డాసి కరంబు కౌఁగిటన్
మేలుగఁ జేర్చి యెత్తికొని ♦ మిక్కిలి ముద్దిడి పల్కె నిట్టులన్. 238

గీ॥ కనుము సర్వాంగసుందరి! ♦ కరుణ నిపుడు, గడచె నాదశ యెద్దాన ♦ గాటమైన
యనునయోపాయ మదియు ని ♦ రర్థకంబు, గా మఱగె నక్కఁ బార్వణ ♦ సోమముఖిరో!

సీ॥ రమణిరో! స్వేచ్ఛావి ♦ రాజితాకృతులమై, పరమభావంబును ♦ మఱచు టెట్లు
కలుగ వెప్పుడు చిత్త ♦ కాలుష్య హేతువు, లరయు సుందరిరో! త ♦ థ్యంబుగాఁగ
పెఱవారికట్లు వి ♦ ప్రియకారణము మన, కన్యోన్య మొదవఁగా ♦ నడఁగు జగము
వాగమృతం బెల ♦ నాగ! నీవచ్చమౌ నర్థామృతంబునే ♦ నవనియందు

గీ॥ అరయు వాగర్థమయము సు ♦ మ్మఖిలలోక, మిందు నీ యమృతద్వయం ♦ బెవ్విధమున
విప్రయుక్తంబగుటకోపు! ♦ విద్రుమోష్ఠి!, శాస్త్రయుక్తి ప్రసిద్ధ మీ ♦ జాడఁదెలియు.

క॥ అగ్ని శిరోనిష్ఠుఁడఁ గ్రతు, భుగ్నుత! విను మేను నిక్క ♦ ముగ సోమశిరో
భాగ్నిలయ వీవు విశ్వం, బగ్నీషోమాత్మకమిది ♦ యరయు మఖిలమున్. 241

క॥ విద్యవు నీవబ్జముఖీ!, వేద్యంబగు జ్ఞాన మేను ♦ విశ్వంబం దీ
విద్యావేద్యాత్మలమై, హృద్యగతిన్ వెలయుచుందు ♦ మెడఁబా టెటులౌ. 242

చ॥ జగముల నే సృజింపుటయుఁ ♦ జంపుట వేఱొకరీతి చేతఁగా
దు గణుతిసేయు మీవ యిటు ♦ దోఁచఁగ జేసెదు మామకాజ్ఞవై
నిగరపుటాజ్ఞయే బలిమి ♦ నేతకు నిచ్చలు నద్దివాయుచోఁ
దగు నెటు ప్రాభవంబుగను ♦ దామరసాయతలోచనా! యిఁకన్. 243

ఆ॥ ఎందుఁగాని మనకు ♦ నెడఁబాటు లే దెప్డు, డట్టి మన వియోగ ♦ మద్భుతంబు
లోకరక్షకొఱకుఁ ♦ జేకొంటి మాకృతు, లస్మదీయలీల ♦ యగునె వృథగ!

క॥ దేవతలకార్య మెదలో, భావించియె కాళియంటి ♦ భామామణి! ని
న్నా విధము నీవెఱుంగని, దై వెలసెనె యలుగనేల? యందుల కిటులన్. 245

క॥ అది యిటు జగదవనార్థం, బొదవెను నీయం దిఁకన్య ♦ మొదవదు ప్రేమా
స్పదమతి! యరయుమనఁ బ్రియం, వదుఁడగు విభుసూక్తు లరసి ♦ వాసిగ నంతన్

–:పార్వతీదేవి యలుకఁ బాసి శివునకుఁ గౌశికీవృత్తాంతంబుఁ జెప్పుట:–

గీ॥ సకలశృంగారభావైక ♦ జన్మభూమి, గౌరి తథ్యం బెఱింగి య ♦ ల్కన్దొలంగి
మందహాసంబు లజ్జయు ♦ మల్లడింపఁ, బలికెఁ గౌశికి నెన్నుచుఁ ♦ బ్రభునకిట్లు.

ఉ॥ దేవర! చూడవైతి వతి ♦ దివ్యతనూజ్జ్వలయైన కౌశికిన్
దేవహితార్థమై సలిపి ♦ తిన్ భువనంబులలోన నెందునే
నావనితాకృతిన్ గనఁగ ♦ నౌనొకొ దానవవీరవర్యులన్
గావలులన్ వధించి తగఁ ♦ గాపురమొందెను వింధ్యభూస్థలిన్. 248

వ. అద్దాని రూపసామర్థ్యాతిశయంబులెల్లఁ దమకుఁ జతురాననుండే యెఱింగింపఁ గలండని యాళీజనంబులకు శార్దూలానయనంబునకై సెలవొసంగ నవ్వారలు వ్యాఘ్రంబుందెచ్చి యెదురనిల్పన్ గాంచి యమ్మహాదేవి విభునకిట్లనియె. 249

–:పార్వతీదేవి శివుని వ్యాఘ్రమును దౌవారికునిగఁ జేయుమనుట:–

ఉ॥ నాథ! యుపాయనం బిది క ♦ నన్దగు వ్యాఘ్రము దీనితో సముం
డీధర నాకు భక్తుఁ డొకఁ ♦ డేనియులేఁడు దివానిశంబు నీ
భూధరభూమి నా నిలయ ♦ మున్ దగఁగాచెను ఘోరసత్త్వదు
ర్బాధలులేక యుండఁ గడు ♦ భక్తి నతంద్రితమై మెలంగుచున్. 250

శా॥ నాయం దెక్కుడు ప్రేమ యున్నయెడలన్ ♦ నావేడ్కఁ జెల్లించుచో
నాయంతఃపురమందుఁ గావలిగ న ♦ న్నందీశ్వరాజ్ఞన్ గడున్
బ్రేయోవైఖరి దీనినుంపు తొడవుల్ ♦ బేర్మిన్ బొసగించి దా
సేయవ్రాతములోఁ బ్రియంబుగఁ గృపా ♦ సింధూ! జగద్రక్షకా! 251

గీ॥ మధురమును బ్రణయోదర్క ♦ మంజులంబు, నైన దేవీవచనమును ♦ నాలకించి
ప్రీతి నొందితినని శివుం ♦ డాతతాద, రమున నద్దానిఁజూడ వే ♦ గమున నదియు.

గీ॥ మేల్మి బంగారు బెత్తంబు ♦ మెఱయునాగుఁ, బాముఁబోలిన వాలును ♦ భాసురంపుఁ
గనకరత్నవిచిత్రమౌ ♦ కంచుకంబు, గలిగి యొప్పొందె రక్షకా ♦ గ్రణిగ నపుడు.

వ. వానికిఁ బరమేశ్వరుండు సోమనంది యని నామధేయంబొసంగె. పరమేశ్వరియు నపురూపంబుగ నవ్వానిఁజూచి మేరలేని యానందంబునొందె నా జగత్సుందరి కిట్లు ప్రియంబుచేసి తరుణేందుభూషణుం డమూల్య వస్త్రాభరణంబులఁ బ్రత్యగ్రహరి చందనకుసుమదామంబుల దేవి నలంకరించె నయ్యవసరంబున. 254

క॥ మేనాదేవియు శైలే, శానుఁడు తమ కూఁతు తపసు ♦ చక్కఁబడుటయుఁగ
మానుగ గౌరీతనువున్, దానొందుటఁ దెలిసి యటకు ♦ దఱిసి ప్రియమునన్. 255

-:జగద్రక్షార్థమై పార్వతీపరమేశ్వరులు నిత్యసుఖంబు లొందుచుండుట:-

వ. కూఁతు నల్లునిఁ గాంచి యంచితామోదంబున దుకూలపరిధానోత్తరీయాదుల ననేక మణిమయాభరణముల నుపాయనంబులిచ్చి యానందించి రంత జగత్కారకులగు పార్వతీపరమేశ్వరు లద్రిదంపతుల వీడ్కొని జయావిజయలతో సోమనందిన్ దోడ్కొని రాజతాచలంబుఁజేరి సోమనంది నంతిపురంబునఁ గావలియుంచి ప్రమథ జనంబలర మణిభవనంబునఁ బ్రవేశించి లోకరక్షార్థంబై నిచ్చలు సౌఖ్యంబులఁ జెందుచుండిరని సూతుండు శౌనకాదిమహామునుల కిట్లనియె. 256

క॥ ఈచరితం బెవ్వఁడుగా, నీ చదివిన వినినఁ జెందు ♦ నిరుపమవిభవ
శ్రీ చెలువుమీఱు సౌఖ్యము, లాచంద్రార్కంబు యశము ♦ నభవపదంబున్. 257

మ॥ ఘనదుర్భిక్షమహావ్యథాసమయజా ♦ గ్రద్దాత్రుతాతుష్టశై
వనికాయా! సుమనో మనః ప్రియతమా! ♦ భర్త్రువ్రతాచారపా
వనలక్ష్మ్యాహ్వాయగేహినీనయనజీ ♦ వంజీవజైవాతృకా!
వనజారాతివిభానిభోత్తమయశః ♦ ప్రారబ్ధదాశావ్రజా! 258

గద్య
ఇది శ్రీ బుధజనవిధేయ ముదిగొండ నాగవీరేశ్వర నామధేయ
ప్రణీతంబైన శివపురాణంబందలికుమారఖండంబునఁ
దృతీయాశ్వాసము సంపూర్ణము.
శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీశివపురాణము

ప్రథమ సంపుటము

సంపూర్ణము

-:: ౦ ::-